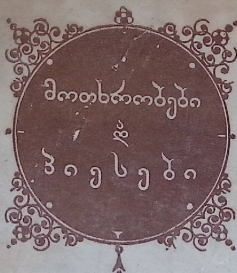

K269.988
3

საქართველოს
საგარეო
საზღვაო
საზღვაო
საზღვაო

სერგო კლდინშვილი

ს ა ხ ე ლ ვ ა მ ი
თბილისი 1947

სერგო კლდიაშვილი

გ 99-96

კ-67

K 269.988
3

პიესები და

მოთხრობები

~~127339~~
270723

ს ა ძ ა რ თ ვ ე ლ ო ს ს ს რ
სახელმწიფო გამომცემლობა
თბილისი
1947

საქართველოს პარლამენტის
ეროვნული ბიბლიოთეკა

იკმის ხევი

დრამა 4 მოქმედებად

მომხმედი პირები:

დოლგათ უარნიონი

უატმანი — მისი ცოლი

ასმათი — მათი შვილი

პოლკოვნიკი გავაშელი

ლენინენატი გორგინძე

კაკიტანი შალვა საბაშვილი

კოკამვი ურუშაძე

უცნოგი მთიელი

გერმანელი პოლკოვნიკი

გადრი

მურთაზი

კოსტა

მისოსტ

ამირან

არდასენ

სულხან

შარამან

სოფელ არგუნის მცხოვრებნი.

ექვსი ჩნიერი დედაკაცი.

ქალმშვილები.

გერმანელი ჯარისკაცები და ოფიცრები.

მოქმედება წარმოებს ჩრდილოეთ ოსეთში, საქართველოს საზღვარზე. 1942 წლის შემოდგომა.

მოძველება პირველი

ბრძოლის ადგილი ქალაქის ახლო. ისმის არტილერიის კანონადა. ღამეა.

პოლკოვნიკი გავაშელი, ლეიტენანტი გორგიძე და კოკაევი.

პოლკ. გავაშელი

(ტელეფონით) ამ ღამით ეტოვებთ ქალაქს. ასეთია შტაბის განკარგულება. ჩემი ბრძანება მითილეთ? ზუსტად შესრულდეს ყველაფერი. (დაჰკიდა ტელეფონის მილი. გორგიძეს) იპოვეთ კაპიტანი საბაშვილი?

ლეიტ. გორგიძე

დიახ.

პოლკ. გავაშელი

საჩქაროდ მოვიდეს ჩემთან.

ლეიტ. გორგიძე

მესმის (გავიდა).

პოლკ. გავაშელი და კოკაევი.

პოლკ. გავაშელი

თქვენ რა ქენით, ამხანაგო კოკაევი? შეასრულეთ დავალება?

კოკაევი

დიახ, პატივცემულო ამხანაგო. მაგრამ რომ იცოდეთ, რა გაჭირვებით... კინალამ ჩამეშალა საქმე.

პოლკ. გავაშელი

რატომ?

კოკაევი

საქირო ტრანსპორტი არ მომცეს. ასე მითხრეს, ქარხნის ევაკუაციისათვის გვეჭირდებაო. ბოლოს, დიდი ვაი-ვაგლახით, საბარგულები ვიშოვე. იმოდენა ქონება კინალამ მტერს ჩარჩა ხელში.

პოლკ. გავაშელი

მთელი ბარგი გაზიდეთ, თუ არა?

კოკაევი

ყველაფერი. ახლა ყველა დიდი საწყობი ცარიელია.

პოლკ. გავაშელი

ყოჩაღ, ამხანაგო კოკაევი. მე მქონდა თქვენი იმედი და ამიტომ მოგეცით ასეთი მძიმე დავალება.

კოკაევი

მხოლოდ იმაზე მწყდება გული, რომ ფქვილის ერთი პატარა საწყობის გატანა ვეღარ მოვასწარი. ქალაქის საბჭომ წერილობითი განკარგულება გამომიგზავნა ცეცხლი წავუქილო. მენანება, მაგრამ...

პოლკ. გავაშელი

დასწვით... თავისუფალი ხართ. შეგიძლიათ დასტოვოთ აქაურობა... თქვენ ამ ქალაქის მკვიდრი ხართ?

კოკაევი

არა, პატივცემულო ამხანაგო. მე სოფელ არგუნიდან ვარ.

პოლკ. გავაშელი

არგუნიდან?..

იგივენი და შალვა საბაშვილი.

შალვა

ამხანაგო პოლკის უფროსო, თქვენი ბრძანების თანახმად გამოვცხადდი.

პოლკ. გავაშელი

სწორედ შენ გელოდი, მოდი, შალვა.

შალვა

(გავაშელს ხელი ჩამოართვა, შემდეგ კოკაევს მიესალმა) გამარჯვება ურაზმაგ!

კოკაევი

ამხანაგო შალვა! მადლობა ღმერთს კარგად გხედავ.

პოლკ. გავაშელი

თქვენ იცნობთ ერთმანეთს?

კოკაევი

ჩვენ დიდიხნის მეგობრები ვართ. ამხანაგი შალვა ჩვენი მეურ-
ნეობის აგრონომი იყო და პარტკომის მდივანიც.

პოლკ. გავაშელი

(კოკაევს) მარტო დაგვტოვეთ. მხოლოდ შორს არ წახვიდეთ.
იქნებ დამჭირდეთ (კოკაევი გადის).

გავაშელი, შალვა.

პოლკ. გავაშელი

დაღლილი მეჩვენები.

შალვა

დაღლილიცა ვარ და ბრაზიც მალრჩობს. უკანდახევას, სიმართ-
ლე გითხრა, იქ სიკვდილი მერჩია.

პოლკ. გავაშელი

რას იზამ, ერთ პოლკს მთელი დღივითა შემოესია.

შალვა

დაითვალონ რაც იმ დღივითიდან დარჩათ. ამით მაინც ვიყარე
ჯავრი.

პოლკ. გავაშელი

დავანებოთ მაგას თავი. შენთან მოკლე საუბარი მექნება...
უმაღლესი მთავარსარდლის დავალებით კავკასიაში სამხედრო

ოპერაციების ხელმძღვანელად ამხანაგი ლავრენტი ბერია ჩამოვიდა. მისი ბრძანებით რამდენიმე გამოცდილი მეთაური უნდა გაიგზავნოს მტრის მიერ დაკავებულ რაიონებში. შტაბის განკარგულებით გავალებ წახვიდე მტრის ზურგში, სოფელ არგუნში. ყოფილხარ იქ?

შ ა ლ ვ ა

არა.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

ჩემი ახსნა-განმარტება არ გქირდება, ადვილი საქმე არაა. ახვალ არგუნში... ამჟამად იმ სოფელში გერმანელთა ჯარისკაცები არ დგანან. მტერი დაბლობში ჩამოვიდა. სოფელი ხევის თავზეა, ის მაღლობი ახლო მომავალში საგრძნობ სამსახურს გაგვიწევს. ამხანაგი ბერია დიდ მნიშვნელობას აძლევს მაღლობსა და ირმის ხევის გასასვლელს. ამჟამად გერმანელთა ოთხი დივიზია გარშემორტყმის საფრთხეშია. მათ განადგურება მოეღის, თუ ირმის ხევის ჩაეკეტავთ. ისინი ყოველგვარ საშუალებას მიმართავენ გაარღვიონ რკალი და თავს უშველონ. ამ ქალაქის ასაღებად გერმანელები არ ერიდებიან არავითარ მსხვერპლს, რომ გარშემორტყმის საფრთხე აიცილონ. ამ მთებში კი, როგორც გითხარი, ერთადერთი გზა დარჩათ—ირმის ხევი... ახვალ არგუნში...

შ ა ლ ვ ა

მესმის.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

იქ დოღგათ ფარნიონს ნახავ, ან მის ვაჟს ომარს, თუ ცოცხლები არიან. საიმედო კაცებია. ყოველნაირად დაგეხმარებიან.

შ ა ლ ვ ა

მესმის.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

ხალხს შემოიკრებ და შეამზადებ. ირმის ხევის გასასვლელს დანაღმავ და ჩაჰკეტავ. იარაღსა და მასალას ჩემგან მიიღებ. ხოლო მაშინ, როცა საამისო დრო დადგება, ჩვენი არმიის ნაწილიც მოვა. იცოდე, შტაბთან კავშირი არ გასწყვეტო.

შ ა ლ ვ ა

მესმის.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

(ლეიტენანტ გორგიძეს, რომელიც დროდადრო შემოდის ოთახში და გავა-
შელს რაღაც ქაღალდებს აწვდის) მანდ მოქალაქე კოკავეია. დაუ-
ძახეთ. (შალვას) შენი მუშაობისათვის, ცხადია, მძიმე პირობები
იქნება, მაგრამ...

შ ა ლ ვ ა

გასაგებია.

იგივენი და კოკავეი.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

დარწმუნებული ვარ, შტაბის დავალებას პირნათლად შეასრუ-
ლებ. გახსოვდეს, შენს მუშაობას ირმის ხევში უდიდესი მნიშ-
ვნელობა აქვს ჩვენი მომავალი ოპერაციებისთვის. (შზოლოდ
ახლა დაინახა შემოსული კოკავეი) მაშ თქვენ არგუნელი ხართ?

კოკავეი

არგუნი ჩემი სამშობლო სოფელი გახლავთ.

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

თუ კი ასეა, გზაც კარგად გეცოდინებათ. გავალებთ აიყვანოთ
იქ კაპიტანი საბაშვილი.

კოკავეი

არგუნში ავიყვანო? კეთილი, მაგრამ იქ ხომ...

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

შეასრულეთ დავალება. სამშობლოს სახელით მოვითხოვ ამას.

კოკავეი

მესმის... (აფეთქების ხმა. ქალაქში ცეცხლი სჩანს).

პოლკ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

(პაუზის შემდეგ) სადღაც ახლო ჩამოაგდეს ყუმბარა.

შ ა ლ ვ ა

როდის მიბრძანებთ გავემგზავრო?

პო ლ კ. გ ა ვ ა შ ე ლ ი

ამალამვე... მენანება, შალვა, შენთან დაშორება... ვინ იცის, იქნებ ველარც ვნახოთ ერთმანეთი. (ხელი გაუწოდა, მიიხიდა, გულში ჩაიკრა).

სრული სიბნელე. გაძლიერებულ კანონადის შემდეგ სიჩუმე. იგივე ადგილი. კოკაევი და გერმანელი პოლკოვნიკი ამალით.

გ ე რ მ ა ნ ე ლ ი პო ლ კო ვ ნ ი კ ი

თქვენ დაგიპირეს ქალაქის ახლო იმ მომენტში, როცა თანამგზავრთან ერთად გაქცევას აპირებდით, ამასთანავე თქვენ რამდენჯერმე გაისროლეთ და ორი ჩვენი ჯარისკაცი მოჰკალით. ნუ თუ ამაზედაც უარს იტყვით?

კოკაევი

ეგ სხვამ ჩაიდინა, ბატონო ოფიცერო, მე არ მისვრია. გაქცევაც არ მიფიქრია. ხელსაყრელ წუთში მე დავიმალე და შემდეგ ჩემი სურვილით დაგნებდით.

გ ე რ მ. პო ლ კო ვ ნ ი კ ი

თქვენ ალბათ დიფერსიული მუშაობისათვის დარჩით აქ. გამოტყდით.

კოკაევი

ფიქრადაც არ მომსვლია, ბატონო ოფიცერო. იცის გამჩენმა, უდანაშაულო ვარ. ნუ გამაუბედურებთ. მაჩუქეთ სიცოცხლე და მიმსახურეთ. მე დაგიმტკიცებთ, რომ თქვენი მტრობა არა მაქვს...

გ ე რ მ. პო ლ კო ვ ნ ი კ ი

მე დავამთავრე თქვენთან ლაპარაკი.

კოკაევი

ერთი წუთი! მომისმინეთ! წითლების ჯარის უფროსმა კაცი გაგზავნა ზურგში თქვენს წინააღმდეგ სამოქმედოდ. მე შემოძლია გასაჭირიდან გიხსნათ, თუ თქვენ...

გერმ. პოლკოვნიკი

უადგილო და გულუბრყვილო ეშმაკობაა.

კოკაევი

მალე დარწმუნდებით ჩემი სიტყვების სიმართლეში. მოგაგონდებით მაშინ, მაგრამ გვიან იქნება.

გერმ. პოლკოვნიკი

ვინ გაგზავნეს?

კოკაევი

ოფიცერი შალვა საბაშვილი.

გერმ. პოლკოვნიკი

რა დაავალეს?

კოკაევი

ეგ არ ვიცი, მხოლოდ გავიგონე ბოლოს რა უთხრა უფროსმა: გახსოვდეს, შენს მუშაობას ირმის ხევში უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ჩვენი მომავალი ოპერაციებისათვის; დარწმუნებული ვარ შტაბის დავალებას პირნათლად შეასრულებო.

გერმ. პოლკოვნიკი

თქვენ იცნობთ იმ ოფიცერს?

კოკაევი

ძალიან კარგად. მე მალე მივაგნებ მის კვალს... გაპოვნივით მას.

გერმ. პოლკოვნიკი

კეთილი, იმუშავებთ ჩვენთან... გავალებთ ის კაცი ხელში ჩამიგდოთ, წინააღმდეგ შემთხვევაში...

კოკაევი

ვიცი, ბატონო ოფიცერო, ვიცი, მე უბრალო კაცი ვარ, ომისა და პოლიტიკის არაფერი გამეგება. არც ვერევი ამ საქმეში. მე მხოლოდ ვიცხოვრო მინდა ჩემთვის, მყუდროდ, მშვიდად... თქვენ მხოლოდ ქალაქი მომეცით, რომ გამიშვან, არ შემაჩერონ. დანარჩენი მე ვიცოდე.

გერმ. პოლკოვნიკი

(მზღებელ ოფიცერს) შეამოწმეთ ეს კაცი და, თუ საეჭვო არა-
ფერი შეამჩნიოთ, მიეცით საშვები.

კოკაევი

თქვენ სიცოცხლე მაჩუქეთ. სანამ სული მიდგას, თქვენი სიკე-
თე არ დამავიწყდება.

გერმ. პოლკოვნიკი

იცოდეთ, რამდენივე დღეში...

კოკაევი

ის თქვენს ხელთ იქნება!

გერმ. სურათი

ფევის თავზე მიმავალი გზა. პერსპექტივაში—ფერდობზე გაშენებული სო-
ფელი.

ბადრი და მურთაზი.

ბადრი

(ლილინებს)

მაღლა მაღალსა მთაზედა ვაჟკაცი ეგდო მკვდარია,
თავსა დაუდევს ნიშანი, ნამსხვრევი შუბის ტარია.
გვერდით დამდგარა ლურჯაი, დასტირის როგორც ქალია.
ყარყატით გადმოიფრენდა ავი ყორნების ჯარია...

ეხ, აღარ ისმის სიმღერა ჩვენს არგუნში!

მურთაზ

ვინ სთქვას, სადღა არიან ჩვენი ბიჭები.

ბადრი

ვაჰ, რა ცოდვა ხარ ვაჟკაცო, ასე უდროოდ კვდებოდე,
ვაი დედა შენს, ყორანო, შენ მისი ლეშით ძლებოდე!—

გახსოვს როგორ გასძახებდა ხოლმე ამას ომარი? მისი სიმ-
ღერა გულის ძირამდე დადიოდა.

მ უ რ თ ა ზ

რა დამავიწყებს. ახლაც მისი ხმა მესმის, საბრალო ომარ, რა ბიჭი დაგველუპა!

ბ ა დ რ ი

კიდევ ამოვა ბალახი, მთაო, შენს ნაომარზედა
შეთამაშებდეს ლურჯაი, შეგოგლებოდეს ნალზედა...

(შესწყვიტა სიმღერა) რა მამღერებს, თითონ არ ვიცი. თითქო იგივე არგუნია, იგივე მთებია გარშემო, მე კი მგონია უდაბნოში ვარ და მძიმე ხუნდები მადევს. კიდევაც თუ არა ჩვენს იქით ქვეყანა, ესეც აღარ ვიცი. მთელ ქვეყნიერებას მოწყვეტილი ვართ. ასე გამოდის, რომ ღვთის ანაბარად ვართ მიტოვებულნი.

მ უ რ თ ა ზ

ასე გამოდის!

ბ ა დ რ ი

ჩვენი მომხედრავი არავინაა. მთავრობაც არ გვყავს,—აღარც ძველი, არც ახალი.

მ უ რ თ ა ზ

არც ძველი, არც ახალი.

ბ ა დ რ ი

ო, მაგრამ, ასე როდემდის იქნება?

მ უ რ თ ა ზ

არ ვიცი, მე მარჩიელი არა ვარ.

ბ ა დ რ ი

რა შუაშია აქ მარჩიელობა? აქ პოლიტიკის საკითხია. დაუკვირდი,—ჩვენმა ჯარმა ეს რაიონი დასტოვა, მტერი ჯერ დაეპატრონა ამ სიმაღლეს, შემდეგ კი თავი მიგვანება და ბარში წავიდა. რა გამოდის ახლა? ვინა ვართ ჩვენ? ვინა ვართ მე და შენ?

მ უ რ თ ა ზ

შენ ბადრი, მე მურთაზი.

ბ ა დ რ ი

შე სახელს კი არ გეკითხები, ამაზე მიპასუხე,—რას წარმოვადგენთ ჩვენ, ვის ვექვემდებარებით?

მ უ რ თ ა ზ

ჩვენს სინდისსა და შეგნებას.

ბ ა დ რ ი

ერთი ამან კიდევ ახალი მთავრობა გამოიგონა. არა, შენ ის განმიმარტე, ვინ ვარ ახლა მე?

მ უ რ თ ა ზ

ვინა და, რეგენი. რას მიცქერი? მაშ რომელი ჭკუამყოფელი იკითხავს მაგას? ვინა ხარ და იგივე ბადრი, გაიგე?

ბ ა დ რ ი

კაცი ვერაფერს გეტყვის, თოფის წამალივით აფეთქდები. დაიცა, არ გამიწყრე: ეს მაინც მითხარი—მტერი თუ ისევე ამოვიდა, რა ექნათ მაშინ?

მ უ რ თ ა ზ

არ ვიცი.

ბ ა დ რ ი

ერთხელ ვიგემეთ, მეტი აღარ მინდა. მთებში გავიხიზნოთ, თუ აქვე დავრჩეთ?

მ უ რ თ ა ზ

არც ეგ ვიცი.

ბ ა დ რ ი

არც მე ვიცი, არც შენ იცი. ვინმემ ხომ უნდა იცოდეს? აქ დავხვდეთ—ვაი, გარდავიხვეწოთ—ვუი. რა ექნა აბა მე?

მ უ რ თ ა ზ

რაც სოფელმა დაგავალა, ის შეასრულე.

ბ ა დ რ ი

აი მე და შენ მესუთედ ვმორიგეობთ და უცხო არავინ გამო-

ჩენილა. ალბათ არც არავინ ამოვა. უცხო კაცს რა უნდა ამ კლდეებში?

იგივენი და რამდენიმე ქალიშვილი თუნგებით წყაროსკენ მიმავალნი.

ბ ა დ რ ი

აი თქვენ კი გენაცვალოს ჩემი თავი! ამათ რომ დავინახავ, გულიდან სევდა გადამეყრება.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

მისძახის ჩამორჩენილთ) ჩაბა! მარბხ! რა ღმერთი გიწყრებათ, ფეხებზე დოლბანდები ხომ არ შეგიბამთ?

2—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

დაგვეწვიან, წავიდეთ.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

დაიცა, ასმათიც მათთან მოდის.

ბ ა დ რ ი

ნუ გეშინიათ, არგუნში წყაროს თვალი არ დაშრება. ცოტა ხანს თქვენთვის მამზერინეთ.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ნეტავი შენ, მხიარულ გუნებაზე ხარ.

ბ ა დ რ ი

თქვენი შემხედავი აბა როგორ არ გავხალისდე.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

(მურთაზს) შენ რას შეგიკრავს შუბლი? ჩვენი დანახვა ხომ არ გეწყინა?

მ უ რ თ ა ზ

რად უნდა მეწყინოს? ღმერთმა იცოდეს, ყოველთვის მიხარია.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

რა ვიცი, ბუსავით გარინდებულხარ.

მ უ რ თ ა ზ

ბუი ვარ და მიფრთხილდი. ერთხელაც იქნება ღამით უჩინრად ჩამოგიქროლებ და გაგაფრენ.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

გამაფრენ, თორემ ცხრა მთა არ გადამატარო. არგუნს იქით მაინც ვერსად წახვალ.

ბ ა დ რ ი

თქვენ იცინით, მე კი სატერალი მაქვს,—რომელ თქვენგანზე შევაჩერო თვალი, აღარ ვიცი. ყველანი ერთიმეორეზე უკეთესები ხართ.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

შენი იმედით თუ ვიქენი, მგელსაც შეუქამივარ.

ბ ა დ რ ი

სამგლედ შენს თავს ვერ გავიმეტებ. ერთი ინატრე და შენი გულისათვის ტყეში გავიჭრები, მგლების სახსენებელს გავაწყობ, ვეფხების ხროვასაც შევეჭიდები.

იგივენი და ასმათი.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ასმათ! იჩქარე, თორემ ბადრის ტრაბახმა გოგოებს რეტი დაასხა.

ა ს მ ა თ ი

მაგას თუ ყური უგდეთ, წყალის მოტანა დაგავიწყდებათ. წავიდეთ, რაღას გაჩერებულხართ (მიდიან).

ბ ა დ რ ი

ასმათ, შენგან დახმარებას ველოდი, შენ კი ძმობილი ასე ადვილად გამიმეტე.

ბადრი, მურთაზ.

მ უ რ თ ა ზ

კარგია ჩვენი ასმათი. რაც დღე გადის, უკეთესი ხდება.

ბადრი

ძმად შეფიცული ვყავარ, თორემ გული უკეთესს ვის აირჩევდა. როცა მას ვხედავ, ქვეყანაც სხვაგვარი მეჩვენება. მურთაზ, ერთი ეს საიდუმლო ამიხსენ.—რა უნდა ადამიანს? გახედე გარემოს, რა სილამაზეა! ქვეყანა ასე მშვენიერია, ადამიანები კი ერთმანეთს ებრძვიან, ერთმანეთი ვერ აუტანიათ, ერთმანეთის მოსპობაზე უჭირავთ თვალი. თითქო ყველაფერია იმისთვის გაჩენილი, რომ შენს გუნებაზე იცხოვრო, სიცოცხლე სიამეში გაატარო, ნამდვილად კი რას ვხედავთ?

მურთაზ

ჩუ, ვილაც მოდის.

ბადრი

ჰეი, ვინ ხარ?

ხმა

მე ვარ, თავესიანი.

იგივენი და კოკაევი.

ბადრი

ურაზმაგ!

კოკაევი

ჰო, მე ვარ. რა გაკვირვებით შემომცქერით?

მურთაზ

ისე შეფუთვნილხარ; ვერავინ გიცნობს.

კოკაევი

ისე შემომაყვირე, გული გადამიტრიალდა. მაღლობა ღმერთს, მგონი მოვალწიე. კიდევ არ მჯერა, რომ არგუნს ვხედავ. აქეთ მშვიდობაა?

მურთაზ

(ნაღვლიანი ირონიით) მშვიდობაა.

კოკაევი

ჩემი სახლი გადარჩა?

2. ს. კლდიაშვილი.

ბ ა დ რ ი

შენ ხომ ყველაფერში ძალის ბედი გაქვს.

კოკაევი

რა უბედურება გადაგიტანიათ, ძმებო! ვაჰმე ჩემო წყნარო, ოდესღაც ბედნიერო სოფელო! გავიგე, ხალხი არ დაუზოგავთ, რა ბიჭები შეუწირავთ! თქვენ როგორღა გადარჩით?

ბ ა დ რ ი

მტერი მოულოდნელად შემოიჭრა. ჩვენი დარჩენა კი არ იქნებოდა. ჩვენებთან უნდა წავსულიყავით. შევებრძოლეთ, მაგრამ დავაშავეს და გზა გადავიჭრეს. ვინც ცოცხალი დავრჩით, ჯერ მთაში გავიხიზნეთ, ხოლო როცა მტერი სოფლიდან წავიდა, დავბრუნდით.

კოკაევი

ვის შევებრძოლეთ, საწყლებო? სად გქონდათ ამისი ძალა. აქ რას აკეთებთ?

მ უ რ თ ა ზ

ვდარაჯობთ, უცხო არავინ ამოვიდეს. ასე უბრძანეს სოფელს გერმანელებმა.

ბ ა დ რ ი

დაგვემუქრენ ცეცხლს მიგცემთო, თუ სოფელმა რაიმე საწინააღმდეგო მოქმედება განიზრახაო, ან ვინმე უცხო მიიღო და შეიფარაო. ათი წარჩინებული მეზობელი მძევლადაც წაიყვანეს.

კოკაევი

სხვა გზა არაა, მტრის ბრძანებას უნდა დავემორჩილოთ, მის წინაშე ქედი უნდა მოვიხაროთ... არავინ ცდილა აქ შემოსვლას? უცხო ვინმე არავინ გინახავთ დღეს, ან გუშინ?

ბ ა დ რ ი

არავინ.

კოკაევი

ფხიზლად იყავით, ძმებო. იმათგან არაფერი დაიმალება. მამასახლისი აქ ცხოვრობს?

მ უ რ თ ა ზ

არა, მეზობელ სოფელში.

ბ ა დ რ ი

მამასახლისი მათ დაგვინიშნეს, ჩვენ კი საიდუმლოდ დოღგათი ავირჩიეთ მეთაურად. ხალხი მასზეა დანდობილი, მის სიტყვას ყურს უგდებს. როგორც გვირჩევს, ისე ვიქცევით.

კ ო კ ა ე ვ ი

ჭკვიანი კიცია, ბრძენი კაცია. იმედია ურიგოს არაფერს გირჩევთ .. ვიყოთ, ვიცხოვროთ მშვიდად. ამ იმედით ამოვედი, ამიტომ მოვაშურე სამშობლო ბუდეს. რომ იცოდეთ რა ბედნიერი ვარ ახლა.

მ უ რ თ ა ზ

როგორ მოახერხე აქეთ გამოსვლა?

კ ო კ ა ე ვ ი

ნუ მკითხავ, ნუ მომაგონებ. ბედი, სასწაული! ერთი დღის გზას სამი დღე-ღამე მოვანდომე. ტყეებსა და კლდეებზე დავეხეტებოდი, მდინარეში კინალამ დავიხრჩვი. რაც მე გადამწყდა, საიქიოს ცხონებად მიეყოფა.

მ უ რ თ ა ზ

გატყობ გვარიანი შიში გიქამია.

კ ო კ ა ე ვ ი

ჩემთან ბალღი ხარ, კაბუკო, აგრე დაცინვით ლაპარაკი არ უნდა შემკადრო. ჯერ გამოსცადე ის, რაც მე, და მაშინ ვნახავ რას იტყვი. ეხ, რაც იყო, იყო. ამიერიდან ვიცხოვრებ ჩემ ბუდეში, ბარში არც ჩავიხედავ.

ბ ა დ რ ი

რად უნდა ჩაიხედო, რაც შეიძელ, ადრევე ამოზიდე. ამბობენ ბლომად არისო.

კოკაევი

რა გათავებედებულხართ, ბიჭებო! გიცქერით და გული მტკივა. სადღაა ძველებური პატიოსნება, უფროსისადმი პატივისცემა! და მერე რა დროს? მტერი შიგნით გეყავს,—ასეთ პირობებში ერთმანეთის სიყვარული, ერთმანეთის გატანა, ერთმანეთისათვის მსხვერპლის გაღებაც გემართება. თქვენ კი ისე გაბოროტებულხართ, მეშინიან —ხელსა მკრავთ და უფსკრულში გადა-მისვრით. მგონი აჯობებს, რომ გაგშორდეთ.

ბაღრი

რა გეჩქარება, რას ნახავ იქ სასიხარულოს?

კოკაევი

რაც თქვენს თავზეა, ჩემზედაც ის იყოს. თავისიანებს შორის გასაჭირსაც უფრო ადვილად გადაიტანს კაცი. გავიგე, დოღათის ვაჯიც დაღუპულა. საწყალო ომარ, რა ბიჭი იყავი! მაშ თითონ დოღათი გადარჩა? მიხარია. თუმც მე არარად მთვლი-და,—ღმერთმა აპატიოს ეს შეცდომა, მისთვის მაინც კეთილი მსურს. მისი ასმათი როგორაა? გაათხოვა?

მურთაზ

აქამდე ვერ დაივიწყე?

ბაღრი

კიდევ ნაწყენი ხარ დოღათზე, რომ ასმათი არ გაგატანა? იქნებ ახლა აღარ იუაროს?

კოკაევი

ეხ, რა დროს მაგაზე ფიქრია... ერთი საზრუნავი-ღა დამრჩა,— როგორმე ამ დროებას გადავურჩე. რაც იქნება, იქნება. რაკი არგუნს მოვალწიე, ასე მგონია, ყველაფერი სასიკეთოდ გამო-იცვლება... დროა გზას გავუდგე. ეს ოხერი მუხლები სწორედ ახლა მომეკვეთა, როცა სახლამდე ხელის დადება დამრჩა. (მიდის. ბაღრი და მურთაზი ლაპარაკით მიაცილებენ).

მურთაზ

შენ ის გვიამბე, ბარში რა ამბავია?

განკითხვის დღეა. ქალაქი დავცალეთ, გარშემო სოფლები დავ-
ტოვეთ, ჩემი სამსახურიც გათავდა. თუ გინდ დაემხვე მტრის
ფერხთა წინაშე და შებრალება შესთხოვე, არაფერი გიშველის
(წავიდნენ).

ქალიშვილები წყაროდან დაბრუნდნენ. ყველაზე ბოლოს ასმათი.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ხედავ, სისხლის ფერია მზე.

2—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ცუდი ამინდის მომასწავებელია

3—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

აღბათ ქარი ამოვარდება.

4—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ფიქრი ნუ გაქვთ, სანამ შინ მივალთ, ამინდი არ შეიცვლება.

1—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ასმათს ვერ ვხედავ, სადაა აქამდე?

2—ქ ა ლ ი შ ვ ი ლ ი

ქვედა ბილიკით მიმავალ გოგოებს ელაპარაკებოდა. წავიდეთ,
დაგვეწევა. (მიდიან).

ასმათი, შემდეგ შალვა.

ა ს მ ა თ

(თუნგით მხარზე მარტო ამოდის დაბლობიდან).

შ ა ლ ვ ა

(შეცრად გამოჩნდა ბუჩქიდან. ძალიან დაღლილი სჩანს) წყალი!

ა ს მ ა თ

ვინ ხარ, ან აქ საიდან გაჩნდი?

შ ა ლ ვ ა

მგზავრი ვარ, შორიდან მოველ. ეს რა სოფელია?

ა ს მ ა თ

არგუნი გახლავთ.

შ ა ლ ვ ა

(თითქმის თავისთვის) აზრუნი... მაშ გზა არ შემშლია...

ა ს მ ა თ

სოფელში შესვლას ხომ არ ფიქრობ?

შ ა ლ ვ ა

ისე მკითხე, თითქო შეშინდი... განა აქ უფროხიან სტუმრებს?

ა ს მ ა თ

ვაი, რომ აგრეა. შენ უცხო ხარ, ნურც შეეცდები აქ შემოსვლას. ყარაულები არ გაგიშვებენ. სოფელს უფლება არა აქვს მიიღოს ვინმე.

შ ა ლ ვ ა

ნუ გეშინია, აქ არ მოვდივარ. მხოლოდ ეს მითხარ, თქვენ სოფელში სცხოვრობს დოღგათ ფარნიონი?

ა ს მ ა თ

დოღგათი მამაა ჩემი. რად იკითხე?

შ ა ლ ვ ა

ისე, ტყუილად. სიტყვას მოჰყვა. გამიგონია დარბაისელი, პატივსაცემი კაცი არისო... შენს გარდა შვილი კიდევ ჰყავს?

ა ს მ ა თ

ერთი ძმა მყავდა, ისიც მომიკლეს.

შ ა ლ ვ ა

შენს ძმას ომარს ხომ არ ეძახდნენ?

ა ს მ ა თ

ჰო, ომარი ერქვა.

შ ა ლ ვ ა

მახსოვს, ქალაქში იყო ჩემთან. ერთხელ ვნახე, მაგრამ არ დამავიწყდება. ვაჟკაცი იყო, ღინჯი, გონიერი.

ა ს მ ა თ

მაშ შენ გინახავს ჩემი ომარი? მამას გაეხარდება შენი ნახვა... მაგრამ ეს შეუძლებელია. სოფელში უცხოს ვერ შეუშვებენ.

შ ა ლ ვ ა

მოვა დრო, მშვიდობა იქნება, მაშინ ამოვალ და ვინახულებ.

ა ს მ ა თ

მობრძანდი. სტუმარი ჩვენთვის მუდამ გასახარელი იყო. ახლა
საით მიხვალ?

შ ა ლ ვ ა

საითაც თვალი გამიძღვება, სადაც მტრის ჯარისკაცებს თავს
აფარიდებ.

ა ს მ ა თ

მერე და ისინი რომ შეგხვდნენ?

შ ა ლ ვ ა

ვუფროთხი არ დამინახონ. დღით ვიმალები, საღამე საფარში
გასულრუული ვარ, ღამით კი გზას მივიკვლევ.

ა ს მ ა თ

აგრე თავი რად გაგიწირავს?

შ ა ლ ვ ა

შენთვის, მამაშენისათვის, ამ ქვეყნისათვის.

ა ს მ ა თ

ვერ მიგიხვდი რას ამბობ, საგონებელში კი ჩამავდე... მჯერა
და არც მჯერა შენი... მეცოდები და თანაც გიფროთხი.

შ ა ლ ვ ა

ჩემი რად უნდა გეშინოდეს? ოდესმე გაიგებ, რომ სამეგობ-
როდ ვიყავ მოსული. თუმცა ვინ იცის, იქნებ ვერაფერიც ვერ
გაიგო, იქნებ უკანასკნელად გხედავდე.

ა ს მ ა თ

აკი დამპირდი, მომავალში ამოვალო.

შ ა ლ ვ ა

როგორ მოგაგნო? რომელია შენი სახლი?

ასმათ

აი მარჯვნივ, განაპირას რომ ჩანს.

შალვა

ვხედავ. აღვილი მისაგნებია. (შორიდან ძაბილი ისმის: „ასმათ, აუ ასმათ!“).

ასმათ

მშვიდობით. (ნაბიჯი გადასდგა. შეჩერდა). ჰო მაგრამ, ასე მარტო ტყეში როგორ უნდა იქნე?

შალვა

რას იზამ, უცხო ვარ თქვენთვის. (ისევ ხმები: „ასმათ, აუ ასმათ!“)

ასმათ

რას ჩამაცივდნენ! მოვალ, მოვდივარ! (შალვას) მშვიდობით, ღმერთმა კეთილად გატაროს. თუ ოდესმე აქ ამოხვიდე, მობრძანდი ჩვენთან. აი ის სახლი.

შალვა

ვხედავ, არ დამავიწყდება.

მესამე სურათი

დოლგათის სახლი. ასმათი ლანგარზე აწყობს ხილს.

დოლგათ

ეგ რა ხონჩაა?

ასმათ

დღეს ომარის დაბადების დღეა. დედამ დამავალა, გამიმზადეო.

დოლგათ

ეს დღე ჩვენთვის ბედნიერი უნდა ყოფილიყო. საბრალო შვილო... სიმღერა, მოლხენა იქნებოდა ახლა ჩემს სახლში. ამის მაგიერ კი ტირილია და გლოვა. ვაჟკაცი ვაჟკაცურად რომ მოეკლათ, ასე არ ვინაღვლებდი. ღირსეული დასასრული სიკვ-

დილთანაც შეგარიგებს, მაგრამ დაჭრილი, უკვე უღონო, ძალ-
მილეული ჩაიგდო ხელში, ყელში ბაწარი გამოაბა და ათრიო,
როგორც ძალლი დასახრჩობი, ათრიო იმის შემდეგაც, როცა
უკანასკნელი სუნთქვა აღმოხდა... არა, მასზე მწუხარება არა-
სოდეს არ გამინელდება. (გარედან ძლიერი ჭარის ხმა აღწევს).

ა ს მ ა თ

რა საშინელი ღამეა!

დო ლ გ ა თ

სადაა აქამდე დედაშენი? ბნელა და ისეთი ქარია, რომ ხეებსაც
ხრის. უბედურება კმარა ჩვენს თავზე. ამიერიდან კარებს ჩაე-
კეტავ, აღარ გაეშვება.

ა ს მ ა თ

ნუ გაუჯავრდება. გულს მოიოხებს, დაბრუნდება.

დო ლ გ ა თ

შინ ტირილს არავინ უშლის. იმ ბედშავ დღიდან არ შემშრა-
ლან მისი თვალები. მძინარეც ვერ დამშვიდებულა. წუხელ
ძილში ვილაცას ელაპარაკებოდა. მერე უეცრად წამოიჭრა,
კარებს მივარდა, წასვლას აპირებდა. დროით მაგუსწარ, შევა-
ჩერე, ძლივს შევსძელ მისი დაბრუნება.

ა ს მ ა თ

მითხრა, ღამით ომარის ხმა მომესმაო... მეძახდაო.

დო ლ გ ა თ

მწუხარებამ გონება აურიო. ასეთი ყოფილა მისი ბედი. ჩვენც
განწირული ვართ.

ა ს მ ა თ

და ამ ბედს შევურიგდეთ? შენ ამას გვირჩევ?

დო ლ გ ა თ

არა.

ა ს მ ა თ

მაშ შურისძიება ომარისათვის?

დო ლ გ ა თ

მაგაზე ფიქრს თავი დაანებე. (წუთიერი სიჩუმის შემდეგ) შენ როგორ გგონია, მე შემოძლია ბედის მორჩილი დავრჩე? მაგრამ როგორ ვებრძოლო მას? (ქარი ისევ ბობოქრობს. დოლგათი წამოდგა. კარი გააღო) ფატმან! (პასუხს არაფერს აძლევს. კარი მიხურა, დაბრუნდა) ასეთ ღამეში ნადირიც თავშესაფარს არ სცილდება.

ა ს მ ა თ

ასეთ ღამეში ვინ იცის რამდენი ადამიანი დაეხეტება საშიშ ხევში. აი თუნდაც ჩვენი ომარის ნაცნობი...

დო ლ გ ა თ

ნეტავ ის კაცი მეც მენახა.

ა ს მ ა თ

რომ გენახა, მიიღებდი და შეიფარებდი?

დო ლ გ ა თ

ვერა, შეილო, ვერ გავბედავდი.

ა ს მ ა თ

ვინ იცის, სადაა ახლა, რა გასაჭირშია...

დო ლ გ ა თ

ვაი სირცხვილო და ჩვენო წახდენა... მგზავრს შენი სახლის კარებიც ვერ გაუღო!

ა ს მ ა თ

ომარის ნაცნობი მაინც არ ყოფილიყო. სულ მეჩვენება, თითქოს ომარი საყვედურს მეუბნებოდეს.

დო ლ გ ა თ

შენ სულ იმ უცნობზე ფიქრობ. კმარა, გეყოფა. მეც ნულარ მომაგონებ... კიდეც კარგი, რომ არ მინახავს. მაშინ გული კიდე უფრო დამწყდებოდა. სულერთია, მაინც ვერ მივიღებდი. სოფელს განსაცდელში ვერ ჩავაგდებდი, ხალხს ვერ ვუღალატებდი. მე შეურცხვენლად ვატარე აქამდე ჩემი სახელი. ჩემი

ფიქრი და საზრუნავი მარტო ოჯახი კი არ იყო,—არგუნიც ჩემთვის ოჯახია, უფრო დიდი, უფრო საპატიო.

ა ს მ ა თ

აბა შეხედე, მოგწონს ხონჩა?

დ ო ლ გ ა თ

ლამაზი გამოვიდა. მარჯვე ხარ, ჩემო თვალის სინათლე. ოქროს ხელი გაქვს...

ა ს მ ა თ

ომარის მაგიერ ეს ხონჩა რა ნუგეშია... (ცრემლი ვრგვა).

დ ო ლ გ ა თ

დამშვიდდი, შვილო... აგერ ჩამოჯექ ჩემს გვერდით. გული დავიტკბო შენის ცქერით, შენი ალერსით. ჩემო პატარა, ჩემო ბელურა, წინათ მხიარული და მოუსვენარი... შეიშვრე ცრემლი... ქირს გაძლება უნდა, გამკლავება... არ დამორჩილდე, თორემ, გულს ნადრევად დაგიჰყნობს.

ა ს მ ა თ

გავუძლებ მამა, გავუმკლავდები.

დ ო ლ გ ა თ

აგრე შვილო, მანუგეშე, მითხარ, რომ მოვერევი... შენც მომეალერსე. მეც შენსავით ბავშვი გავხდი, ალერსი მომენატრა. ჩვენ ორნილა ვართ ამ ქვეყანაზე, ამ უშველებელ ქვეყანაზე. ორნი დავრჩით, მეტი არავინ. დედაშენი ცოცხლებში რა ჩასათვალია. დარჩენილი სიცოცხლის დღენი დავუპმოთ და შევუმსუბუქოთ სიყვარულით, ზრუნვით. პატივი ვცეთ მის ტანჯვას, მის უქარვებელ მწუხარებას.

ი გ ი ვ ე ნ ი და ა მ ი რ ა ნ.

ა მ ი რ ა ნ

მარტონი ხართ? შენი დედაკაცი სადაა?

დ ო ლ გ ა თ

რატომღაც შემკრთალი მეჩვენები. რად იკითხე ფატმანი?

ამირან

წელან ისინი ნაპრაღის თავზე დავინახე.

დოღათ

ვინ ისინი? ვინ დავინახე?

ამირან

შინ ვიყავ და ჩემი დედაკაცის დაბრუნებას ველოდებოდი. უეცრად გარედან ხმა მომესმა. გავედი, მივაყურადე, ქალის ხმა შევიცანი. გავსწიე იქით და დავინახე, რომ ნაპრაღის თავზე რაღაც შავი ლანდები გადამდგარიყვნენ. შეგკრთი, ავი სულელები მეგონენ. ახლოს ვიყავი და მათი ყოველივე მესმოდა. ბოლოს გავარჩიე, ჩვენი სოფლის დედაკაცები ყოფილიყვნენ. თავიანთ დაღუპულ შვილების სახელებს გასძახოდნენ, უხმობდნენ, შინ იპატიებდნენ... იქნებ ზოგიერთის სული მართლაც იპოვეს.

დოღათ

მოხუცო, წლებმა შენ გონება აგირია.

ამირან

შენ ცოდვილი ხარ, დოღათ. ისიც არ გწამს, რომ მიცვალებულის სული თავის სამშობლო ადგილს დასტრიალებს. ცოცხალზე უფრო მას სჭირდება მოვლა და პატრონობა.

დოღათ

უმჯობესია ის მითხარი, რა იქნენ დედაკაცები?

ამირან

ბილიკს გაჰყვნენ. დავედევნე, მაგრამ ბნელმა დაჰფარა ისინი. მეგონა აქეთ წამოვიდნენ. სად ვნახო, აღარ ვიცი. (წავიდა).

დოღათ

რა ქარია... მომეცი ქუდი. იქნებ ვიპოვო ის უბედური. ასეთ ღამეში რა უნდა გარეთ?

(წასვლას აპირებს. კარი გაიღო და შემოვიდა შავებში ჩაცმული ექვსი ღმრთადაც, რომელთაც ფატმანი მოუძღვის. დედაკაცები გალობენ).

ფ ა ტ მ ა ნ

(აღზნებული ჩანს) ფართოდ გააღეთ კარები! გაიხარენით! ომა-
რის სული შინ მოვიყვანე!

დოღგათ

ფატმან!

ა ს მ ა თ

დედა!

ფ ა ტ მ ა ნ

აქამდე ვით გარეწარი უთვისტომო მთადაბარში დაეხეტებო-
და. ახლა ინება შინ დაბრუნება. მობრძანდი შვილო, სულს
პატიოსანო. აჰა, შენი სახლი, დაისადგურე შენს საბუდარში.
აქ გშობე მწარე ტკივილებით, აქ გაგეხილა პირველად თვალი.
აქ ირწეოდა შენი აკვანი და მშობლის ნანა გზრდიდა ვაჟ-
კაცად.

დოღგათ

დედაკაცი გონს მოდი, რა გემართება!

ფ ა ტ მ ა ნ

გაალგივეთ კერა. დარში, ავდარში ქარს დაჰქონდა ბუმბული-
ვით მსუბუქი მისი სული. სციოდა, სითბო ენატრებოდა. ლა-
მით ქურდულად მოდიოდა და მეძახდა. რა შიში გქონდა შვი-
ლო, ვის უფრთხოდი, რატომ თამამად არ შემოაღე კარები?

1—დედაკაცი

წმინდა პურის ნაწილო,
მამის ოქროს გუთანო,
დედის ჩიქილ-მანდილო,
პაპის ქამარ-ხანჯალო,
შინდის ტოტზე ყვავილო,
ცვარით გახარებული!

ფ ა ტ მ ა ნ

ხევში ბორიოს შენი ხმა დაჰქონდა, მიხმობდა საშველად და მეც გეძებდი. მოვედი და გიპოვე. მე სატირალი არაფერი მაქვს. შენ უკვე შინ მყავხარ, შენი თავი ჩემს კალთაში ისვენებს. მე ახლა ისევ დედა ვარ ბედნიერი.

2—დ ე დ ა კ ა ც ი

ცისკარზე აღგებოდე,
ჭალას ჩაინადირებდე,
ჭალა ეკლიანია,
მინდორი დანამული,
დაიჭერდე ხოხობსა,
მზით დაფერილ ფრთიანსა!

ფ ა ტ მ ა ნ

ისევ მდიდარი, მხიარული გახდა ჩემი სახლი. შენი თვალები ისევ შემომცქერიან. ისევ მესმის შენი ხმა. არწივის ყორყოტი მგონია. დედა ვარ შენი და ვამაყობ შენით. სად მქონდა ამ ოხერ მკერდში იმდენი ძალა, რომ ასეთი ვაჟკაცი გაგზარდე... თუ არის კიდევ დედა, ჩემზე ბედნიერი!

3—დ ე დ ა კ ა ც ი

შენი სახლი სასახლე,
ნათელი თეთრი ხეა,
გარს ია ამოსულა,
კართან ალვის ხეა.
სახლის კარი შეაღე,
პატარძალი გელის.

ფ ა ტ მ ა ნ

მისი რჩეული, მტრედი უმანკო, მთის ყვავილი შეულახავი, მალე შემოვა პატარძალი ჩემს სახლში. ფარდაგები გაუფინეთ, შარბათი შეაგებეთ, წყურვილი მოიკლას ნამგზავრმა. ჩემს ვაჟკაცს მთავრით ხონჩა მისთვის დამზადებული, ლუდი და არაყი მიაწოდეთ, პატივი ეცით ღირსეული, სიმღერა სთქვით და მოუღბინეთ. თუ არის კიდევ დედა, ჩემზე უფრო ბედნიერი!

დოღათ

გეყოფა, კმარა. წაიყვანეთ, მოასვენეთ!

ფატმან

ავაი, ავაი! არასოდეს ჩემი სახლი არ გაიხარებს! გაცივ-
და სისხლი მის სხეულში, თვალში ნათელი სამუდამოდ
ჩაუქრა. ის იყო ამაყი და ქედუხრელი. ახლა კი უძრავად
გდია, თითქო პატარა ქვა მდინარის ფსკერზე, მშვიდი და ულო-
ნო. მხოლოდ ხმა დარჩა მისი ჰაერში. ის მოაქვს ნიავს, ხევის
ბორიოს და მომიწოდებს სისხლი ავიღო. ვინ მიწინამძღვრებს,
რომ შენთვის, ომარ, დედებო, თქვენი შვილებისათვის, დაუნ-
დობელი შური ვიძიო?

დოღათ

წამოდი, ფატმან, მოისვენე. ჩვენს მწუხარებას მე და შენ ვე-
რასოდეს გამოვიტირებთ. (მიჰყავს მეორე ოთახში).

დედაკაცები

ავაი, ავაი! (მიჰყვებიან).

ახმათი, შალვა.

ასმათ

შეცრად შენიშნავს, რომ კარებში ვიღაც გამოჩნდა) ვინ ხარ?

შალვა

ველარ მიცანი?

ასმათ

შენ? აქ როგორ მოდი?

შალვა

თუ ნებას მომცემ, გავითენებ ამ ჭერქვეშ.

ასმათ

ეგ შეუძლებელია.

შალვა

რა ცივა გარეთ... აქ კი ნამდვილი სამოთხეა.

ასმათ

წადი, სანამ მამა გამოვიდოდეს.

შ ა ლ ვ ა

ისიც კაცია ჩემსავეთ. შევეცოდები. ასეთ ამინდში გარეთ ძალ-
საც არ გააგდებენ... კარგი სახლი გქონიათ. რა ბედნიერებაა
ეს ცეცხლი... გასაგებია, რატომ უყვარს ადამიანს თავისი კერა.

ა ს მ ა თ

გვედრები, ახლავე წადი.

შ ა ლ ვ ა

ძალა აღარ მაქვს. აგერას წავიქცევი.

იგივენი და დოღვათი.

დ ო ლ გ ა თ

შენ ვინ ხარ?

შ ა ლ ვ ა

სალამი, დოღვათ!

დ ო ლ გ ა თ

ვერ გიცანი. ვხედავ, არა ხარ აქაური. ჩემს სახლში საიდან
გაჩნდი? სოფელში უცხო ვინ შემოგვიშვა?

შ ა ლ ვ ა

ლამის სიბნელით ვისარგებლე და შემოვედი.

დ ო ლ გ ა თ

შემოიპარე? საიდან ხარ, რისთვის მოდი?

შ ა ლ ვ ა

ბევრს არაფერს გთხოვ, ერთი ლამით შემიფარე.

დ ო ლ გ ა თ

სტუმარი ღვთისაა, მაგრამ ახლა ჩვენზე ღმერთიც გამწყრა-
ლია და კაციც. ამის თქმაც მიმიძიმა, მაგრამ მეტი რა ძალაა,
პირდაპირ გეტყვი; არ შეიძლება, ვერ მიგიღებ. მტერი მოს-
პობით დაგვემუქრა, თუ უცხო ვინმე შევიფარეთ.

შ ა ლ ვ ა

თავშესაფარზე უარს მეუბნები? გასაჭირში ჩავარდნილს ამ უკანასკნელ იმედსაც მისპობ?

დ ო ლ გ ა თ

შენ აპირებ თავი შემაბრალო მაგ სიტყვებით, ან და ნამუსზე შემაყენო?

შ ა ლ ვ ა

არა, პატიოსანო კაცო, არ შეგკადრებ ცბიერ სიტყვას და არც მჩვევია ეს. მე ვიცნობდი ძველ მთას, მწამდა მისი პატიოსნება. სადაც არ უნდა შევსულიყავ, იმედი მექონდა, მეგობრებსა და კეთილისმყოფელთ ვიპოვიდი. არ მაშინებდა, რომ უცნობი ვიყავი მათთვის. ვიცოდი, რომ მთის ხალხი ბუნებამ კეთილშობილი და მოყვარული გულით დააჯილდოვა. ყველგან შემეძლო თავისუფლად შემეღო კარი. ახლა კი... ვხედავ დროებას გამოგცვალათ.

დ ო ლ გ ა თ

შენი სიტყვები გულს მწარედ მომხვდენ, მაგრამ ამ გრძნობას ახლა ვერ აცყვები. იქნებ მართალი აღამიანი ხარ და ჩენი მოკეთეც. ჩემი ჭალარა სამუდამოდ შერცხვა, თუ ასეთი კაცი არ მივიღე, მაგრამ იძულებული ვარ გარემოებას დავემორჩილო და უარი გითხრა. წადი, გაბრუნდი.

ა ს მ ა თ

მამა!

დ ო ლ გ ა თ

არა, შვილო, ნურათერს მეტყვი. ხალხის ცოდვაში ფეხს ვერ ჩავიდგამ.

ა ს მ ა თ

ასეთ ღამეში სად წავიდეს?

დო ლ გ ა თ

შენ არავინ გეკითხება. მე უკეთ ვიცი, როგორ მოვიქცე. წადი, მიხედვე იქ ავადმყოფს. (ასმათი გადის).

შალვა, დო ლ გ ა თ.

დო ლ გ ა თ

სანამ არავის გაუგია შენი აქ მოსვლა, დასტოვე ჩემი სახლი.

შალვა

მაშ მაგდებ სტუმარს?

დო ლ გ ა თ

არა, სტუმრად შენ ვერ მიგიღებ. დანაშაულად და ცოდვად ნუ ჩამითვლი ამას. გავერანებული სოფელი უნდა გებრალეოდეს. თუ პატიოსანი ხარ, გაიგებ რა მიიძულებს უარი გითხრა თავშესაფარზე.

შალვა

მესმის და გული შემტკივა თქვენთვის.

დო ლ გ ა თ

გაიგე, სოფლის ბედი მათეძრებს მე. ესაა მიზეზი, თუ ასე გიფრთხი. თორემ საკუთარ თავზე აღარ ვზრუნავ. მე უკვე დავკარგე ის, ვინც ყველაზე ძვირფასი იყო ჩემთვის.

შალვა

ერთი დარდი გვაქვს, დო ლ გ ა თ, მე და შენ.

დო ლ გ ა თ

შენ რა იცი, რა დარდი მაქვს?

შალვა

ვიცი და ეგ იყო მიზეზი, თუ აქ გავჩნდი. მე შემთხვევით არ ამოვსულვარ. შენთან დავალეხაც მაქვს.

დო ლ გ ა თ

ჩემთან? რაო?

შ ა ლ ვ ა

ვიცი, გული გტკივა. ძნელია უცქირო ქვეყნის დამცირებას და შეგინებას. სიცოცხლეზე და ბედნიერებაზე ფიქრის დრო არა გვაქვს ახლა მე და შენ.

დო ლ გ ა თ

ვხედავ შორიდან უვლი. პირდაპირ სთქვი, რა გინდა ჩემგან?

შ ა ლ ვ ა

დო ლ გ ა თ, ხალხია საჭირო.

დო ლ გ ა თ

რა ხალხი?

შ ა ლ ვ ა

შურისძიების საათი ახლოვდება. ეს დღე შესაძლოა უფრო ძირე დადგეს, ვიდრე მოველით. ჩვენი მეზობლნი მალე გადმოვლენ შეტევაზე. გზა ამ ხეობით მიდის. აქაც მზად უნდა ვიყოთ. მტერს ზურგში უნდა დავკრათ და გზა მოვუჭრათ.

დო ლ გ ა თ

რაო? რა სთქვი?

შ ა ლ ვ ა

არგუნსა და მეზობელ სოფლებში დარჩენილმა ხალხმა უნდა შესძლოს ეს.

დო ლ გ ა თ

შენ გინდა ხალხი ახალ განსაცდელში ჩააგდო? ამისთვის მოხველ? ან იქნებ მე მცდი? თუ ასეა, ტყუილად გარჯილხარ.

შ ა ლ ვ ა

კაცი მეგონე ღირსეული, მხდალი ყოფილხარ.

დო ლ გ ა თ

მაგას ნუ მკადრებ. შენ არ იცნობ დო ლ გ ა თ ფარნიონს.

შ ა ლ ვ ა

დოღვათ, ყოყმანის დრო არაა. ხალხი შენ გენდობა, შენი ხმა გაამხნევებს მას, შენს დაძახილზე აიშლება. უნდა შევეკრიბოთ საიმედო, მტკიცე, ვინც ნამდვილად გამოდგება. მე შენგან ველი დახმარებას ამ საქმეში.

დოღვათ

ვინ დაგავალა ეგ?

შ ა ლ ვ ა

პარტიამ, სარდლობამ.

დოღვათ

(მდუმარედ შეჰყურებს).

შ ა ლ ვ ა

შევეკრებთ მებრძოლებს? არის ხალხი?

დოღვათ

ასმათ!

იგივენი და ახმათი.

დოღვათ

მოიხადე ჩვენი ვალი სტუმრის წინაშე. ზრუნვა გვმართებს, მოუარე, პატივი ეცი. იცოდე, არსად, არავისთან დაგცდეს რამე. (შალვას) მიგულე მეგობრად. არა, შენს მამად. დაღუპულ შვილის მაგიერი იქნები ჩემთვის.

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მეორე

პირველი სურათი

პატარა სამგედლო. სარკმელიდან ჩანს ჩამაგალი მზის შუკი. თივაზე სძინავს ნაბადში გახვეულ შალვას. ასმათი შორიახლოს ზის და რთავს. დროდადრო ლილინებს: „მაღალ მაღალსა მთაზედა“... მძინარე შეკრთა ჩუ-მად, სვედიანად გაისმა მისი სიტყვები „ქარი... რა სუსხიანი ქარია“. ას-მათი წამოდგა, მისვლა დააპირა, მაგრამ რა დაინახა, რომ მძინარე დამ-შვიდდა, ისევ ჩამოჯდა. კარები ფრთხილად შემოაღო ბადრიმ.

ასმათი, შალვა, ბადრი.

ბ ა დ რ ი

ისევ დაიძინა? ეტყობა ძალიან დაღლილი ყოფილა.

ა ს მ ა თ

ჩუმად. შენი შემოსვლა არავის შეუმჩნევია?

ბ ა დ რ ი

არა.

ა ს მ ა თ

აკი გაგათრთხილე აღარ მოსულიყავი.

ბ ა დ რ ი

მოთმინება აღარ მყოფნის. ისევ მომინდა მასთან საუბარი. რაც მისგან გავიგონე, გულს მოხვდა, მოსვენებას აღარ მაძ-ლეფს.

ა ს მ ა თ

ხომ არავის განდობიხარ?

ბ ა დ რ ი

აბა რას ამბობ, როგორ გავბედავდი! მამაშენი კი მურთაზს ელაპარაკა და ისიც მიიმხრო. შემდეგ ისინი ერთად წავიდნენ კოსტასთან. მამაშენი ფრთხილი კაცია, თითო-თითოდ იმხრობს ხალხს.

ა ს მ ა თ

გახსოვდეს, რა დაგარიგა მამამ. სანამ ნებას არ მოგცემს, არავის უთხრა, თორემ სოფელს ამბავი მოედება.

ბ ა დ რ ი

ფიქრი ნუ გაქვს, არავინ იცის. ლაპარაკობენ მხოლოდ, რომ წუხელ ვიღაც შემოპარულაო. ყარამანს შეუმჩნევია. ექვი აუღია უცხო ვინმე არ იყოსო და შეუძახნია. როცა პასუხი არ მიუღია, დასდევნებია, მაგრამ ბნელში დაჰკარგვია. ზოგმა დაუჯერა, ზოგი კი ამბობს, მოსჩვენებიაო. მაინც ფრთხილობენ და ყოველ შემთხვევისთვის კვალს ეძებენ. აქ არისო, ამას აბა ვინ იფიქრებს... ბორგავს, რა მოუსვენრად სძინავს...

ა ს მ ა თ

შენ იმდენს ლაპარაკობ გამოაღვიძებ. ცოდვაა. წადი. (ბადრი წავიდა).

ასმათი, შალვა.

შ ა ლ ვ ა

(გაეღვიძა) ასმათ! მარტო ხარ?

ა ს მ ა თ

არავინაა.

შ ა ლ ვ ა

რალაც ხმა ჩამესმა. მეჩვენა, თითქო ვიღაც იყო... რამდენი დღეა, რაც მძინავს?

ა ს მ ა თ

ჯერ ერთი დღე-ღამეც არ შესრულებულა, რაც არგუნში ამოდი.

შ ა ლ ვ ა

მე კი მგონია, დიდიხანი გავიდაო მას შემდეგ, რაც პირველად აქ შემოვედი. ძილს თავი ვერ ავართვი. აქამდე ბურანში ვარ. წუხელ უცბადვე ჩამეძინა, თუმცა მოსვენებული ძილი არ მქონია. ქარი ღმუოდდა. კედელს ქვიშას აყრიდა, სულ მეგონა ვილაც ამტვრევდა კარებს. ახლა კი თავს კარგად ვგრძნობ. ო, მზე ყოფილა გარეთ! აქ სადა ვარ?

ა ს მ ა თ

წინათ სამკედლო გვქონდა. იქ კუთხეში კი ზამთრობით ჩემი ძმის ცხენი გვყავდა დაბმული. ისეთი ზერდაგი იყო, მთაში და ველად ფრთიანივით დაჰქროდა. მტერს რომ არ წაერთმია, მამამ მთაში აიყვანა და გაუშვა. მოსაკლავად ვერ გაიმეტა. აღარ ვიციტ სადაა.

შ ა ლ ვ ა

შენ ჯდებოდი მასზე.

ა ს მ ა თ

ვინა, მე? ახლოსაც ვერ ვეკარებოდი. გიეი იყო... რას ეძებ? წყალი გინდა? აი აგერ. დაიცა, ხელის გულები რამ დაგისერა?

შ ა ლ ვ ა

ხომ იცი, კლდეებზე წვეტიანი ქვებია.

ა ს მ ა თ

კლდეებზე რად ცოცავდი, გზით ველარ იარე?

შ ა ლ ვ ა

მაშინ მტერი დამინახავდა. აქეთ ველარ ამოვიდოდი.

ა ს მ ა თ

შენც ბადრივით ყოფილხარ. ის კლდეზე ვაცივითაა, ვაკეზე ფეხები ებლანდება.

შ ა ლ ვ ა

მაშ ბადრი აგეთია? კარგი ბიჭი მომიყვანა მამაშენმა.

ა ს მ ა თ

ბადრი ცეცია, ისე კი პატიოსანია.

შ ა ლ ვ ა

რა გაჩვეული გქონია ხელი... დიდი ხანია მაგას რთავ?

ა ს მ ა თ

წელან დაღვიწყე. აბა რა მექნა? თავს ამით ვირთობდი, თორემ მეც აქვე ჩავთვლემდი.

შ ა ლ ვ ა

აი წელან დიდხანს შეღვიძა, გელოდი, მაგრამ...

ა ს მ ა თ

საცოდავი. ხმის გამცემიც არავინ გყავდა, მოგეწყინა ალბათ.

შ ა ლ ვ ა

არა, მოწყენის დრო სად მქონდა?

ა ს მ ა თ

მაშ თავს რითი ირთობდი?

შ ა ლ ვ ა

ვფიქრობდი... შენზედაც ვფიქრობდი.

ა ს მ ა თ

ჩემზე? იტყვი რაღაც საოცარს. აი მე კი მართლა ვფიქრობდი... ძალაუნებურად... მე თუ არ მოგხედე, ვინაა შენი პატრონი? სულ აქ ვიქნებოდი, მაგრამ არ მიხერხდება. ოჯახს უნდა მივხედო, მერე კიდევ დედაა მოსავლელი.

შ ა ლ ვ ა

დედა ავად გყავს?

ა ს მ ა თ

აქამდე სრულ გონზე ვერ მოსულა, რაც ძმა დამელუბა. სულ იმას გაიძახის, უნდა წავიდე, შური უნდა ვიძიო. იქნებ კიდევ წასულიყო, მაგრამ სადა აქვს ამისი ღონე.

შ ა ლ ვ ა

აქ კიდევ არიან ასეთი დედები?

ა ს მ ა თ

აუ, ბევრი. მოხუცებიც დაილუპნენ, ახალგაზრდებიც. ნულარ მომაგონებ.

შ ა ლ ვ ა

(წუთიერი დუმილის შემდეგ სარკმელთან მივიდა. გაჰყურებს) რა დღე ყოფილა! მზის მადლი იღვრება მიწაზე. რა მთებია! როგორ არ უხაროდეს ადამიანს აქ ცხოვრება! ჩემი სამშობლოს ჰაერიც მოდის გადამიდან. აი, აქეთკენ რომ პატარა ღრუბელი მოიწევს, იქნებ მან წელან ჩემი სოფლის თავზედაც გადმოიარა. ასმათ, განა არის სადმე ამაზე უკეთესი ქვეყანა?

ა ს მ ა თ

არსად. მამაც მაგას ამბობს ხშირად.

შ ა ლ ვ ა

დოღვათი შინაა?

ა ს მ ა თ

არა, წავიდა. ალბათ ისევ შენს საქმეზე დადის.

შ ა ლ ვ ა

ჩვენ ერთი საქმე გვაქვს, ასმათ, ერთიდაიგივე საზრუნავი. აი, შენ კი, მგონი, თავი მოგაბეზრე და შეგაწუხე.

ა ს მ ა თ

აბა რას ამბობ. მე უფრო ის მაწუხებს, რომ ამ ოთხ კედელში ხარ გამომწყვდეული.

შ ა ლ ვ ა

რას იზამ, ჯერჯერობით სხვაგვარად არ იქნება, როცა ქვეყანა დამშვიდდება, აი მაშინ თამამად გესტუმრები. ხომ გნახავ, ხომ აქ იქნები?

ა ს მ ა თ

ვიქნები, თუ კი ომს ცოცხალი გადავურჩი.

შ ა ლ ვ ა

სიკვდილის გეშინია?

ა ს მ ა თ

რა თქმა უნდა მეშინია.

შ ა ლ ვ ა

სიცოცხლე ტკბილია ასმათ, არა?

ა ს მ ა თ

აბა რა საკითხავია.

შ ა ლ ვ ა

ოღონდ სული გედგას და ყოველგვარ სიცოცხლეს შეურიგ-
დები?

ა ს მ ა თ

ოჰ, რა ჩაცემა გცოდნია. რა თქმა უნდა, არა. ახლა რომ
მაქვს, ასეთი არ მინდა. ჩუ, დედის ხმაა. (ადგა).

შ ა ლ ვ ა

ასმათ, მალე დაბრუნდები?

ა ს მ ა თ

რა სულსწრაფი ხარ. მოვიცილი და მოვალ. (კარებიდან) არ
გეგონოს, რომ გაგიწყერი. მოვალ, მარტო არ დაგტოვებ.
(წავიდა).

შ ა ლ ვ ა

(ისევ სარკმელთან მივიდა, სივრცეს გაჰყურებს. ერთხანს ჩუმად ლილინებს)
მზეც ჩავიდა... ხვალ კი ისევ აღმობრწყინდება... ხვალ კი...
იქნებ ხვალ ცა ღრუბლებმა დაჰფაროს... არა, ისევ მზე!

შალვა, ბადრი.

ბ ა დ რ ი

შალვა!

შ ა ლ ვ ა

ბადრი! რა კარგია, რომ მოდი. აი იქ რომ ტიტველი კლდე ჩანს, გალმა კიდეც ისეთივე, მათ შორის გზა მიდის?

ბ ა დ რ ი

მდინარეა და გზა.

შ ა ლ ვ ა

იმ ადგილას ხეობის ვიწრო ყელია, არა? ვთქვათ დაეშვა ის კლდე და ხევის გზა ღორლით ამოივსო...

ბ ა დ რ ი

მაშინ თუ აფრინდები, თორემ ამ მთებს ისე ვერ გადაივლი. ეგ რად მკითხე?

შ ა ლ ვ ა

მოწყენამ ახირებული ფიქრი იცის. მარტო ვარ, ასე მგონია ტყვე ვიყო ჩაკეტილი. კიდეც კარგი, შენ და ასმათს გხედავთ.

ბ ა დ რ ი

მალე სხვებსაც ნახავ. მე აქ ერთი ძმადნაფიცი მყავს. დოლგათი გაენდო მას და თუმცა ჯერ არ უნახავხარ, ისიც უკვე შენი ერთგულია. დოლგათმა მას აქ მოსვლის ნებაც მისცა.

შ ა ლ ვ ა

(თითქო ყურს უგდებს ბადრის, მაგრამ თავის ფიქრებში წასული ჩანს) მაშ შენ ამბობ, რომ იმ ადგილას ხეობის ყველაზე ვიწრო ყელია. თუ კლდე დაეშვა, გზაც დაიკეტება...

ბ ა დ რ ი

მგონი სამუდამოთაც. ეგ რა ფიქრი აგკვიატებია?

შ ა ლ ვ ა

და თუ საჭირო შეიქნა, შევძლებთ? მე და შენ ხომ მდეგები არა ვართ წიხლი ვკრათ და ჩაევანგრიოთ?

ბ ა დ რ ი

ჩვენი წიხლი რას უზამს, უნდა აფეთქდეს. აი ის ჩემი ძმად-
ნაფიცი მაგ საქმის ოსტატია. როცა გზა გაგვყავდა, ლალუმებს
ის აწყობდა.

შ ა ლ ვ ა

ვერ მომიყვან ამაღამ იმ შენს ძმადნაფიცს?

ბ ა დ რ ი

დაიცა, იქნებ კიდევ მოვიდა. (კარებიდან გაიხედა) აქაა... და-
გუძახო? მურთაზ!

იგივენი და მურთაზი.

შ ა ლ ვ ა

შე კაი კაცო, სულის ამოთქმაც აღარ მაცალე. გამარჯვება.
რა გქვია შენ?

მ უ რ თ ა ზ

მურთაზი.

შ ა ლ ვ ა

ბადრის ძმადნაფიცი ხარ?

მ უ რ თ ა ზ

ერთი ლა გადავურჩი.

შ ა ლ ვ ა

დოლგათმა გითხრა, ვინა ვარ?

მ უ რ თ ა ზ

ვიცი რისთვისაც ამოხველ. მენდე, სიკვდილამდე შენი ერთ-
გული ვიქნები.

შ ა ლ ვ ა

თქვენისთანა ბიჭები აქ კიდევ მოიძებნებიან?

მ უ რ თ ა ზ

ვისაც ჩვენ ვენდოთ, ერწმუნე.

შ ა ლ ვ ა

ისინიც მხარში ამოგვიდგებიან?

მ უ რ თ ა ზ

სოფელს რომ ვინმე გაამხნევებდეს, მეტი არ უნდა, ოლონდ...

შ ა ლ ვ ა

ოლონდ რაო?

მ უ რ თ ა ზ

შიშველი ხელებით ხალხმა რა უნდა ქნას?

შ ა ლ ვ ა

გხედავ, თქვენთან პირდაპირი ლაპარაკი სჯობს. მაგრამ დრომდე კი შემინახეთ ეს საიდუმლო. თქვენ იცით, თუ რისთვის ამოვედი. ამაზე სიტყვას არ გავაგრძელებ. ირმის ხევში მტერს გზა უნდა ჩავუკეტოთ. ირმის ხევი მისთვის სამარედ უნდა იქცეს. ჩვენ იარაღი გვექნება. მხოლოდ თქვენ არ შედრკებით? მომყვებით?

მ უ რ თ ა ზ

რა წუთსაც გვეტყვი.

შ ა ლ ვ ა

მცირე დრო გვაქვს, ყოველი წუთი საშუურია. მაგრამ არც წინდაუხედავი აჩქარება ივარგებს. ამით მხოლოდ თავს ვავნებთ. თუნდაც მთელმა სოფელმა აისხას იარაღი, მაინც ვერაფერს გავაწყობთ, თუ ჩვენი ბრძოლა ჩვენი არმიის მოქმედებასთან შეთანხმებული არ იქნება. იქიდან ბრძანებას მივიღებთ და იმ დღისათვის მზად უნდა ვიყოთ.

ბ ა დ რ ი

მერე და აქ როგორ გავიგოთ?

შ ა ლ ვ ა

აი სწორედ შენ მკირდები ამ საქმისათვის. შესძლებ ჩვენიანებთან გადასვლას?

ბ ა დ რ ი

მიბრძანე სად და ვისთან.

შ ა ლ ვ ა

შენს დედაქალაქში, ძაუგში მიხვალ. ქართულ დივიზიის უფროსს იკითხავ და დათქმულ ნიშანს იტყვი. მოითხოვ შტაბში მიგიყვანონ.

ბ ა დ რ ი

როდის მიბრძანებ წასვლას?

შ ა ლ ვ ა

იქნებ ხვალაც. შენ კი, მურთაზ, აქ იყავი მზად, ლალუმების ჩასაწყობი ადგილები ადრევე უნდა დაამზადო. მე გაგყვები და გაჩვენებ, თუ სად ჩააწყო. ალბათ დამხმარე დაგჭირდება. იბოვი მცოდნეს?

მ უ რ თ ა ზ

არის.

შ ა ლ ვ ა

ენდობი? კარგად იცი მისი ამბავი?

მ უ რ თ ა ზ

ძმადნაფიცის ამბავი როგორ არ ვიცი. ის უკვე ჩვენი კაცია. დოღგათმა ნებაც მომცა შენთან მომეყვანა. (კარებში) კოსტა, შემოდი!

იგინივე და კოსტა.

შ ა ლ ვ ა

ესაა შენი ძმადნაფიცი?

მ უ რ თ ა ზ

დიახ, ეგ გახლავს.

შ ა ლ ვ ა

ეხედავ, აქ მარტო მე ვარ ობოლი.

კ ო ს ტ ა

შენთან ძმობაზე უარს ვინ იტყვის!

ბ ა დ რ ი

იყავ ჩვენი ძმა. სამი ძმა გეყოლებით. სამი გული შენს გულ-
თან შეერთებული. შენთან სიკვდილი სხვასთან სიცოცხლეს
გვერჩიოს. ვფიცავ არასდროს გიღალატოთ!

ჟ ე ე ლ ა

ვფიცავ!

იგივენი, ასმათი და ახალგაზრდა ოსი.

ა ს მ ა თ

მურთაზ, კოსტა! თქვენ აქ რა გინდათ?

შ ა ლ ვ ა

ნუ გეშინია, ძმის სანახავად მოვიდნენ ძმები. ეგ ვინლაა?

ა ს მ ა თ

მამამ მითხრა მიიყვანეო.

შ ა ლ ვ ა

წელან ობოლს ასე უცბად ოთხი ძმა გამომიდგა მხარში. ძმებო,
რა წაახდენს ჩვენს ქვეყანას, რომელმა იცის უკეთესი ქვეყანა?!

მეორე სურათი

დოღათის სახლი

დოღათი, შალვა.

დ ო ლ გ ა თ ი

საქმე უფრო სწრაფად წავიდა, ვიდრე მეგონა. ვისიც იმე-
დი აღრევე მქონდა, მათთან ხანგრძლივი ლაპარაკი არ დამ-
კირვებია. ისინი მზად არიან თუნდაც ახლავე გავიდნენ სა-
ბრძოლველად.

შ ა ლ ვ ა

როდის წახვალ გადაღმა ხევში?

დ ო ლ გ ა თ

ამალამ, როგორც დათქმული გვქონდა.

შ ა ლ ვ ა

იმედი გაქვს, რომ იმ სოფლებში ხალხს შემოიკრებ? იქნებ იქ სხვას ფიქრობს ხალხი?

დო ლ გ ა თ

ყველგან მძიმე უღელი ადევს ხალხს, ერთსადიმავე ბოლმას ატარებს მისი გული. ფიქრი ნუ გაქვს, მალე გაიგონებ საიმედოს.

შ ა ლ ვ ა

როგორც კი დაბრუნდება ბადრი და შტაბიდან ცნობას მოიტანს, უმალვე შეგატყობინებ. გახსოვდეს, მებრძოლთ არ გამოიყვან იმ დრომდე, სანამ ჩემგან ამბავს არ მიიღებ. (გარედან სტენა ისმის).

დო ლ გ ა თ

ვილაც მოდის, ჩენი დარაჯი ნიშანს გვაძლევს.

შ ა ლ ვ ა .

მაშ ამაღამ!

დო ლ გ ა თ

როგორც კი მთვარე ამოვა, გზას გავუდგები.

შ ა ლ ვ ა

მანამდი კიდევ ვნახავთ ერთმანეთს. (საჩქაროდ გადის).

დოღგათი და ამირანი.

ა მ ი რ ა ნ

სალამი დოღგათ!

დო ლ გ ა თ

მობრძანდი, ამირან... რას დაბოროიალობ ადამიანო, ამ ღამეში?

ა მ ი რ ა ნ

მარტო ვარ, სევდა მომერია. შინ ვერ ვისვენებ, ჩემო დოღგათ.

დო ლ გ ა თ

დაჯექ აგერ კერიასთან. ვიცი, გიყვარს ცეცხლი.

ა მ ი რ ა ნ

რას იზამ, სისხლი გაცივდა, ჩემო დო ლ გ ა თ. პატარა სითბო აღარ ყოფნის. ასე მგონია, ნზეც კი განელდა და ის სიმბურ-ვალე აღარ აქვს, რაც ჩემს დროში ჰქონდა.

დო ლ გ ა თ

შენ ყველაფერზე საყვედურობ, ყბელი შეიქენ სიბერეში.

ა მ ი რ ა ნ

შენც ჩემსავით იქნები, როცა მოხუცდები. უნდა ვიყბედო, აბა რა ვქნა. რა საჭიროა, რომ დავლოღავ დედამიწაზე! ჩემი ტოლები აღარ არიან, მე ერთი შევრჩი მიწის ზედაპირს. სიხარულით ვუცდი ჩემს დასასრულს. სინანულად მხოლოდ ის მიმყვება, რომ ვისაც ჩემს სახლში ასეთი კერა უნდა ელვიგებიანა, აღარა მყავს. ვიღასთვის ვარ საჭირო? არც კაცს ვუნდივარ, აღარც ღმერთს. ასე ზედმეტი და უსარგებლო დავლოლიალებ... სიმშვიდეში მაინც დამცლოდა სულის ამოხდა. ვაი რომ არც სხვებსა გაქვთ ტკბილი ცხოვრება... ახლა კიდევ ისიც მითხრეს, თითქო ვილაც შემოპარულაო სოფელში.

დო ლ გ ა თ

რაო? ვინ სთქვა ეგ?

ა მ ი რ ა ნ ი

ასე ამბობენ.

დო ლ გ ა თ

ქორს ნუ აჰყვები, ამირან. შენ ყველაფრის ადვილად დაჯერება იცი. არავინაც არ შემოსულა.

ა მ ი რ ა ნ

თუ მართალია, დაიწყება ისევ ჩვენი აწიოკება. კმარა, რაც ხალხმა გასაჭირი ნახა

დო ლ გ ა თ

დამშვიდდი... ვინმე რომ შემოსულიყო, მე ვერ გავიგებდი?

4 ს. კლდიაშვილი.

ყ ა რ ა მ ა ნ

აქა მშვიდობა!

დო ლ გ ა თ

მობრძანდით პატივცემულნო. დიდიხანია ჩემ სახლში არ
ბრძანებულხართ. არაერთხელ შეყრილხართ აქ და ნებიერ მას-
ლაათში დრო მოგიკლავთ. არაერთხელ ისმოდა აქ თქვენი სიმ-
ღერაც. ახლა ჩემი სახლი მგლოვიარება. ავად, თქვენს შორისაც
ვერ ვხედავ ისეთს, ვისაც გული მხიარული ჰქონდეს.

ყ ა რ ა მ ა ნ

სიხარულსა და მოლხენას დიდი ხანია გამოვეთხოვეთ.

დო ლ გ ა თ

ასმათ! (ასმათი კარებში გამოჩნდა) სტუმრის სამსახური გვემარ-
თებს, მოართვი პატივცემულთ ხილი, არაყი. (ასმათმა პატარა
სუფრა გააწყო და ისევ წავიდა) გთხოვთ შეექცეთ. მაპატიეთ ლა-
რიბი სუფრა.

ა მ ი რ ა ნ

დღეგრძელობა მოგცეთ ღმერთმა, გამარჯვება ნუ მოგე-
შალოთ.

ყ ა რ ა მ ა ნ

შენი ომარის საუკუნო ხსენების იყოს!

ს უ ლ ხ ა ნ

ღირსეული შვილი გყავდა, პატიოსანი, გონიერი, გულის-
ხმიერი.

დო ლ გ ა თ

ის ამ მთებში იყო გაზრდილი. თუ მას რაიმე სიკეთე გა-
აჩნდა, ამ მთის მადლი იყო ეს და მისი წყალობა. როგორც
წმინდა ნამი ზრდის მცენარეს და ძალას აძლევს, ისე ზრდიდა
მას ჩვენი ქვეყნის სიკეთე და ღირსება. ამ მთის ხალხივით
ქედს არ იხრიდა მტრის წინაშე, ხოლო თავისიანთან დამთმო-
ბი და თავდაბალი იყო. ასეთი იყო შენი შვილიც სულხან, ვაჟ-

კაცი და ღირსებით სავსე. შენი, ამირან, შენიც ყარამან,—ჩვე-
ნი სოფლის სიამაყე. ისინი პატიოსან ბრძოლაში დაიღუპნენ.
ესლაა ჩვენი ნუგეში.

ყარამან

შენი სიტყვები ნუგეშით მესმა, ჩემო დოღათ. შენ სთქვი,
ღირსეული იყოო ჩემი შვილი. ეგლა მრჩება სანუგეშოდ, რომ
პატიოსანი სახელი დარჩა.

დოღათ

გლოვაშია მთელი სოფელი. დადუმებულხართ, თვალში ნა-
თელი ჩაგქრობიათ, გული შეგკვრიათ, ერთმანეთს სალამს ისე
აძლევთ, თითქო სამძიმარს ეუბნებოდეთ. ესეც გიჭირთ, თით-
ქოს შიშობდეთ, წყევლად არ მიიღონ, თუ ადამიანს სიცოცხ-
ლე უსურვეთ. სტუმარი არავის უხარია და არც ვინმეს მას-
პინძლობა... დაცალიერდა ჩემი სახლი, ჩემი სამკედლოც და-
დუმებულია. ჩაჰქრა შიგ ქურა. მითხარით, აბა ვისთვის და
რისთვის გავადვივო?

ამირან

ეგ სამკედლო ჯერ კიდევ მამაშენისა იყო. პაპაშენისაგან
ჰქონდა მას დატოვებული. დღე და ღამე ქურა ცივად არ
დარჩენილა.

დოღათ

ჰო, მათი იყო და ისინი სკედლნენ თქვენთვის, თქვენი მა-
მებისთვის ხმალსა და სატევარს. ესენი ახლა კედელზე უქმად
გვიკიდია, როგორც უსარგებლო სამკაულები. მტვრითა და
ჯანგით იფარებიან. ოდესღაც კი თავისუფლება მოგვიპოეს მათ.

ყარამან

დოღათ, განსაცდელის დროს ხალხმა თავის მეთაურად შენ
აგირჩია.

სულხან

შენგან მოელის, რომ ახალ უბედურებას ააცდენ და ძველ
იარებს დაუბრუნდები.

ყარამან

ხალხმა თავისი ბედი შენ ჩაგაბარა.

დოღათ

რა უნდა იყოს იმაზე დიდი ბედნიერება, როცა ხალხს სჯერა შენი და ღირსებით შეგამკობს.

სულხან

და შენც გახსოვდეს ეს.

ყარამან

არ დაივიწყო.

დოღათ

ვერ გამიგია რად მომაგონეთ ეგ, რად დაგქირდათ ანის გახსენება? რატომ ფიქრობთ, რომ დავივიწყე? თქვენს კილოში საყვედურს ვგრძნობ, ნდობას კი არა, ეჭვსა და რალაც სინანულს.

სულხან

დოღათ, სოფელში უცხო ვიღაც შემოსულა.

დოღათ

შენც მაგას ამბობ? ვინ გითხრა?

სულხან

მრავალი ამბობს.

დოღათ

მერე და რატომ აქამდი არ გამაგებინეთ? ვინ დაინახა?

ყარამან

შორიდან მოკვარ თვალი. გაბედულად ვერ მოდიოდა. ხშირად სახლებს ეფარებოდა. ეჭვი ავიღე, მივაძახე, არ მიპასუხა. მაშინვე გავეწიე მისკენ, მაგრამ ბნელში დამეკარგა. ვიფიქრე იქნებ ჩვენიანია, ქარში ჩემი ხმა ვერ გაიგონა და ამიტომ არ შემეხმიანა. მეორე დღეს აღარც მახსოვდა. მაგრამ ახლა ვგრძნობ, არ შევმცდარვარ. სოფელი თითქოს გამოიცვალაო, ახალგაზრდობა და ხანშესულნიც კი აფორიაქებულნი შეჩვენებიან.

ს უ ლ ხ ა ნ

დიდი სიფრთხილე გემართებს, დოღგათ!

ყ ა რ ა მ ა ნ

სიცოცხლე დაბნელებული მაქვს, მაგრამ თავი მაინც ვერ გამიმეტებია. ერთი ორი დღე მაცქერინე კიდევ ჩვენი ცისა და მზისათვის.

დო ლ გ ა თ

დახარბებიხარ, ყარამან, სიცოცხლეს... უმზირე მზეს, გათბი მისი სხივებით. განა ჩრდილს მე გაფენ? გახელებული მეჩვენები, მაგრამ რატომ, ვერ გამიგია.

ყ ა რ ა მ ა ნ

მინდა გითხრა და ვერ გამიბედნია.

დო ლ გ ა თ

რაა ისეთი, რომ ვერც გაგიბედნია? სთქვი! რატომ სდუმხარ? რა მოხდა პატივცემულნო? რას ნიშნავს თქვენი დუმილი? იტყვიოთ თუ არა?

იგივენი, კოკაევი და არდასენი.

დო ლ გ ა თ

მობრძანდით პატივცემულნო, იკადრეთ ჩემი ღარიბი სუფრა.

ა რ დ ა ს ე ნ

დროს გასატარებლად არ მოვსულვარ შენთან.

დო ლ გ ა თ

სალამის მაგიერ წყრომა მესმის. რას ნიშნავს ეს?

ა რ დ ა ს ე ნ

დოღგათ, არ გახდე მიზეზი ჩვენი ახალი უბედურებისა.

ს უ ლ ხ ა ნ

მოგვეც საშვალეზა მცირე ხანს კიდევ ვიცხოვროთ. იქნებ ბედი გვწყალობს და მტერს დაავიწყდა სადღაც მთაში გაჩხერილი ჩვენი სოფელი.

ყარამან

იმ სისხლიან აფთარს რად ახსენებ ჩვენ თავს? ისევ ამოვა,
ისევ ცეცხლსა და მახვილს მისცემს აქაურობას...

სულხან

გახსოვდეს მძევლად წაყვანილი ჩვენი ძმები და მამები.

დოღათ

გამაგებინეთ, ბრალს რაწი მდებთ?

სულხან

დოღათ, უცნობის კვალი აქეთ მოდის.

დოღათ

ჩემთან? თქვენ შემცდარი ხართ, პატივცემულნო. აქ არავინ
მოსულა. სხვაგან ეძიეთ მისი კვალი.

არდასენ

ის შენთანაა დამალული.

დოღათ

ეგ სიცრუეა! ჩემთან გარეშე არავინაა. აქეთ უგონო დედა-
კაცი, იქით სამკედლო ცარიელი და გაციებული.

არდასენ

არ დაუჯეროთ, დასძებნეთ ყველგან!

დოღათ

(გადადომა) ფეხი არავინ მოიცვალოს! რომელი გაბედავს ჩემი
სახლის შეურაცხყოფას!

სულხან

მოგვეც ის კაცი!

არდასენ

შენ იქნები მიზეზი, თუ მტერი ისევ ამოვიდა!

ყარამან

უბედურება კმარა ჩვენს თავზე!

არდასენ

ვინც ჩვენ არ გვინდობს, ჩვენგანაც არაა დასანდობი! (სატყვარი იშიშვლა).

დოღათ

ჩააგე ახლავე! ბედს უმადლე, რომ მეზობელი სტუმრად მიგიღე.

კოკაევი

ჯერ მე მომკლავ და მერე მას! შენ გულფიცხი ხარ, არდასენ, და გაბრაზებისას გონებას კარგავ. წადი, დასტოვე აქაურობა.

არდასენ

როცა იქნება, ვიპოვი მას! (წავიდა).

კოკაევი

გაბოროტდით და გონება აგერიათ? ვის გაუბედეთ, ვის მოეპყარით ასე უდიერად? დოღათს? აბა დაფიქრდით, რა ჩაიდინეთ. ეთქვათ, აქ არის მართლაც ის უცხო ვიღაც. მერე და რა მოხდა ამით? როგორც მოვიდა ისე წავა. სიტყვას გაძღვეთ, მალე მოგეშორდება და სოფელს ვნება არ მიადგება.

ყარამან

დოღათ, შენ ხარ დამნაშავე და შეცდომა შენვე გამოასწორე! (წავიდა).

სულხან

თუ აქამდე ხალხი გლოცავდა, გეშინოდეს — წყევლად და შეჩვენებად არ შეგიცვალოს. (წავიდა, გაჰყვა ამირანიც).

დოღათი, კოკაევი.

კოკაევი

წადით, დამშვიდდით, ფიქრი ნუ გაქვთ, საშიში არაფერია... შენც ნულარ ღელავ, ჩემო დოღათ, დაივიწყე, თუ გაწყენინეს. აბატიე შენს კეთილ მეზობლებს. შენც ხედავ, ვაჟკაცი შიშმა წაახდინა. ისეთი დროა, ვერ უძრახავ.

დო ლ გ ა თ

ტყუილად შიშობენ, აქ არავინ ამოსულა.

კოკაევი

მომწონს შენი სიმტკიცე. შენს ადგილზე მეც აგრე მოვიტყუოდი, ცხადია, შენთან ვილაც იმალება. თუ ის კაცია, ვიზებად ვფიქრობ, მაშინ ჩემგან ტყუილად ფარავ... შალვა საბაშვილს კარგად ვიცნობ.

დო ლ გ ა თ

(გაკვირვებული და ოდნავ შემკრთალი შეჭყურებს).

კოკაევი

ის არის, არა? შალვა აქ უნდა ამოსულიყო. შემთხვევამ დაგვაშორა ერთმანეთს, თორემ თითონ მე უნდა ამომეყვანა.

დო ლ გ ა თ

გეუბნები, არავინაა.

კოკაევი

კეთილი, აგრე იყოს. ოღონდ თუ დავჭირდე, შემატყობინე. ად ვარ ორივეს გემსახუროთ.

იგივენი და შალვა.

შალვა

ურაზმაგ!

კოკაევი

შალვა, ძვირფასო! მადლობა ღმერთს, ცოცხალს გხედავ.

შალვა

გიცქერ და არ მჯერა, რომ შენა ხარ. დარწმუნებული ვიყავი, დაიღუპე.

კოკაევი

რომ იცოდე რა გადამწყდა იმ ბოროტ ღამეს. თუ გახსოვს, ჩვენ მაშინ დავკარგეთ ერთმანეთი, როცა ქალაქიდან გამოვდიოდით. უეცრად მტრის ნაწილს შევეფეთეთ. ატყდა სროლა.

ჩვენს გარშემო ტყვია ცვიოდა. შენ გაიქეცი, ხოლო მე... მე რალაც ლოდს ამოვეფარე. შემდეგ თავი როგორ დავაღწიე, ეს ახლაც სასწაულად მიმაჩნია. მრავალჯერ სიკვდილს თვალში ვუცქერდი, მაგრამ, მერწმუნე, მაშინაც შენზე ფიქრი უფრო მტანჯავდა.

დო ლ გ ა თ

მაშ თქვენ ერთმანეთს ახლო იცნობთ? არ ვიცოდი, ნუ მიწყენ, თუ შალვას აქ ყოფნა არ გავამხილე.

კო კ ა ე ვ ი

ირიქით, ვაქებ შენს სიფრთხილეს.

დო ლ გ ა თ

მე ახლა უფრო გულდამშვიდებით გავემგზავრები. თუ რაიმე გაგიჭირდა საიმედო მეგობარი გვერდით გეყოლება.

კო კ ა ე ვ ი

შორს მიდიხარ? დიდიხნით მიხვალ?

დო ლ გ ა თ

რამდენიმე დღით. იმედი მაქვს ჩემს სტუმარს ყურადღებას არ მოაკლვბ.

კო კ ა ე ვ ი

დო ლ გ ა თ, გთხოვ მე დამითმო შენი სტუმარი. ბედნიერად ჩავთვლი ჩემ თავს, შენს მაგიერ მე ვცე პატივი და ვემსახურო. გარემოებაც მოითხოვს, რომ მან ბინა გამოიცვალოს. სოფელში ექვი აქვთ, რომ აქ ვილაც შეიფარე. შეშინებული ხალხი, ვინ იცის, რას არ ჩაიდენს... ჩემთან გადავიყვან და იქ უფრო უშიშრად იქნება.

დო ლ გ ა თ

შენთან გადავიდეს?

კო კ ა ე ვ ი

ხოლო თუ საჭირო შეიქნა, აქაურობასაც მოვაშორებ და სხვა საიმედო ადგილას გადავმაღავ. სიტყვას გაძლევ, არ მოგშორდები.

დო ლ გ ა თ

როგორც ნებავდეს პატივცემულს, როგორც საქმისთვის უმჯობესად მიიჩნიოს.

კო კ ა ე ვ ი

(შალვას) რას იტყვი, შალვა?

შა ლ ვ ა

მომწონს შენი რჩევა, აგრე აჯობებს.

იგივენი და კოსტა.

კო ს ტ ა

მთვარე გამოჩნდა, წასვლის დროა.

დო ლ გ ა თ

მზად ვარ, (შალვას) მე ახლა უფრო მხნედ მივდივარ. საიმედოდ გტოვებ.

შა ლ ვ ა

ამბავი საჩქაროდ მაცნობე. ჩვენი პირობითი ნიშანი იქნება სიტყვა „ირმის ხევი“, ამ ნიშანს ეტყვი ჩემთან გამოგზავნილ კაცს.

დო ლ გ ა თ

მესმის.

შა ლ ვ ა

მხოლოდ მას ვენდობი. სხვას არც მოვუსმენ. შენი იმედი მაქვს, დავალებას პირნათლად შეასრულებ.

დო ლ გ ა თ

მენდე, სიცოცხლეს არ დავიშურებ შენთვის და ჩემი ქვეყნისთვის.

შა ლ ვ ა

გზა მშვიდობისა, ჩემო დოლგათ.

დო ლ გ ა თ

მშვიდობით და გამარჯვებით მენახეთ მუდამ. (წავიდა, გაჰყვა კოსტა).

შალვა, კოკაევი.

კოკაევი

ახლა კი ჩემთან გავსწიოთ. ხელსაყრელი დრო გვაქვს. სოფელს სძინავს. უჩინრად გავივლით.

შალვა

აბა, წავიდეთ.

კოკაევი

ჩემი სახლის კარი ღიაა შენთვის, სანატრელო სტუმარო!

ფ ა რ დ ა

მოქმედება მესამე

პირველი სურათი

ოთახი კოკაევის სახლში

შალვა და ასმათი

ა ს მ ა თ ი

(მცირე ხანს კიდევ ალაგებს ოთახს)

შ ა ლ ვ ა

მოინათლა აქაურობა! რასაც შენი ხელი შეეხო, ყველაფერ-
მა ხალისიანად გამოიხედა. ასე მგონია, ახლა სხვა ოთახია.
ოთახი კი არა, დარბაზია დიდი, ნათელი, უცხოოდ მორთული.

ა ს მ ა თ

დიღხანს აპირებ ამ სახლში ცხოვრებას?

შ ა ლ ვ ა

სანამ საჭირო იქნება.

ა ს მ ა თ

ნეტავი მალე დასტოვებდე, არ მინდა აქ იყო.

შ ა ლ ვ ა

რატომ?

ა ს მ ა თ

რა ვიცი, გული ასე მეუბნება. (მცირე პაუზის შემდეგ) ურავ-
მაგს ავი თვალი აქვს, ალბათ გულიც ბოროტი ექნება.

შ ა ლ ვ ა

ფიქრი ნუ გაქვს, ის ჩემი ერთგულია. გეჯავრება ალბათ და
იმიტომ ამბობ აგრე. აი მას კი უყვარდი...

ა ს მ ა თ

შენ რა იცი?

შ ა ლ ვ ა

მან მითხრა. ისიც სთქვა, გულქვა და ამპარტავანი არისო. მაგრამ მე არ მჯერა. იქნებ იმიტომ არ გაიკარე ურაზმაგ, რომ სხვა გიყვარდა...

ა ს მ ა თ

ეგ საიდან მოიფიქრე?

შ ა ლ ვ ა

შენს ასაკში არ შეიძლება ქალიშვილს ვინმე არ უყვარდეს, ხომ ასეა?

ა ს მ ა თ

არ ვიცი.

შ ა ლ ვ ა

(თვალი მიაჩერა) ვგრძნობ ასეა. ვინაა? აქაურია?

ა ს მ ა თ

არა.

შ ა ლ ვ ა

მაშ მეზობელი სოფლიდან?

ა ს მ ა თ

არც მეზობელი სოფლიდან.

შ ა ლ ვ ა

არც აქაური, არც სხვა სოფლიდან. მაშ სადაურია?

ა ს მ ა თ

ნუ მკითხავ, მაინც არ გეტყვი.

შ ა ლ ვ ა

უცხოს მერიდები?

ასმათ

უცხო რაღა ხარ? უცხოდ რომ გთვლიდე, არც ასე მოგენ-
დობოდნი.

შალვა

მაშ თუ მეგობრად მიგაჩნევარ, რად მიმაღავე?

ასმათ

ალბათ მაქვს მიზეზი.

შალვა

რას იზამ, შენი ნებაა.

ასმათ

რად მოიწყინე? შენ ალბათ ისევ ბადრიზე ფიქრობ, — სად
არისო აქამდე, როდის დაბრუნდებაო, რა ამბავს მოიტანსო...
განა ასე არაა?

შალვა

ეგ მართალია, მაგრამ ახლა სხვაზედაც ვფიქრობ.

ასმათ

ეგ სხვა ვინ არის?

შალვა

ვინ არის და, — ის მიზეზი, რომელიც არ სთქვი.

ასმათ

(თითქოს საყვედურით) რად უნდა გითხრა? შენ მრავალი რამ
მიაშვებ ომზე, მეგობრობაზე, შენს ქვეყანაზე, მაგრამ ერთხელაც
სიტყვა არ დაგცდა იმაზე, ვინც სამშობლოში გულის ტკივი-
ლით დასტოვე.

შალვა

თუ კი ასეთი არავინ დამრჩენია?

ასმათ

არ შეიძლება შენს ასაკში ვაჟაკს ვინმე არ უყვარდეს. ის
ქალიშვილი შენს სოფელშია?

შალვა

არა.

ასმათ

მაშ მეზობელ სოფლიდან არის?

შალვა

არც მეზობელ სოფლიდანაა.

ასმათ

არც შენი, არც მეზობელ სოფლიდან. მაშ სადაურია?

შალვა

ნუ მკითხავ, მაინც არ გეტყვი.

ასმათ

უცხოს მერიდები?

შალვა

უცხოდ არც მე გთვლი, შენზე სანდო მეგობარი სხვა არა მყავს.

ასმათ

მაშ რად არ მიმხელ?

შალვა

ალბათ მეც მაქვს მიზეზი.

ასმათ

რას იზამ, შენი ნებაა.

შალვა

რად მოიწყინე? ალბათ მამაშენზე ფიქრობ, —სად არისო აქამდღი, როდის დაბრუნდება, რატომ აქამდე ამბავი არ მოვიდოა მისგან... ასეა არა?

ასმათ

მამაზე მე ნიადაგ ვფიქრობ, მაგრამ ახლა სხვაზედაც.

შ ა ლ ვ ა

ის სხვა ვინ არის?

ა ს მ ა თ ი

ვინა და ის მიზეზი, რომელიც ვერ გითქვამს.

შ ა ლ ვ ა

გითხრა? დამიჯერებ?

ა ს მ ა თ

შენსას ყველაფერს დავიჯერებ. შენ ტყუილს არ იტყვი.

შ ა ლ ვ ა

მაშ მისმინე, ასმათ... (ფანჯარაზე ხელი გამოჩნდა. კაკუნი გაისმა, კაკუნი ისეთია, რომ ნიშანი იგრძნობა).

ა ს მ ა თ

ვილაც ჩვენთანია. (ფანჯარაში გაიხედა და გახარებულმა შესძახა) ბადრი დაბრუნდა! (კარი გააღო).

იგივენი, ბადრი და მურთაზი.

შ ა ლ ვ ა

ბადრი, შენი ქირიმე! (გადაეხვია) აბა რას მეტყვი სასიხარულოს?

ბ ა დ რ ი

რამდენი რამ მინდა ერთბაშად გითხრა და არ ვიცი საიდან დავიწყო... ჰო, ასე იყო... აქედან რომ მივდიოდი, ერთ ადგილას მტრის რაზმს კინალამ შევეჯახე.

შ ა ლ ვ ა

ეგ მერე, მერე. ჯერ ჩვენების ამბავი მითხარ. იყავი შტაბში?

ბ ა დ რ ი

ვიყავი და ეგრე? მანქანით მიმიყვანეს. ვთქვი ვინცა ვარ, შენი დაშიფრული ბარათი გადავეცი. წაიკითხეს, გაუხარდათ. შენი ამბავი გამომეკითხეს. მეც უთხარ, რომ...

შ ა ლ ვ ა

აღამიანო, რა დროს ჩემი ამბავია? შენ საქმე სთქვი.

ბ ა დ რ ი

რა ვქნა, ღმერთმანი ასე იყო. პირველად შენი ამბავი მკითხეს. ყველამ სათითაოდ ჩამკითხა, როგორ არისო, ხომ არაფერი უჭირსო...

შ ა ლ ვ ა

დაიცა, მე გკითხავ, შენ კი მიპასუხე. ჩემთან რა დაგაბარეს?

ბ ა დ რ ი

(წერილი გაუწოდა) აქ სწერია ყველაფერი. ამას შენ თუ წაკითხავ მხოლოდ.

შ ა ლ ვ ა

(ჩუმად არჩევს შიფრს).

ბ ა დ რ ი

ერთი ისიც იკითხეთ, მე რა მიყვებს. ისეთი პატივი მცეს, ენით უთქმელი, ყველა ხელს მირტყამდა მხარზე, ყოჩალი ბიჭი ყოფილხარო. ახ რა ხალხია, იმათი კირიმე! ჩემი იქ მისვლა სარდლობასაც გააგებინეს.

მ უ რ თ ა ზ ი

შენ ისიც ნახე, თუ?

ბ ა დ რ ი

პირადად არ მინახავს, ისე კი ჩემი მისვლა მოახსენეს. ჰე, რა კაცია! სული ჩაბერა მთელ ჯარს! რაც ის ჩამოვიდა, ჩვენი საქმე წალმა წავიდა.

შ ა ლ ვ ა

(კითხვა დაასრულა. უკვე საქმიანი კილო აქვს) მაშ აგრე... იარაღი მოიტანე?

ბ ა დ რ ი

ისეთი ბილიკებით გადმოვიყვანე დატვირთული სახედრები, ჩიტსაც არ შეუნიშნავს.

შ ა ლ ვ ა

ასაფეთქებელი მასალა რამდენია?

ბ ა დ რ ი

თორმეტი ყუთი.

5. ს. კლდიაშვილი.

მურთაზი

მაგიტ მთელ მთას ჰაერში ავისვრი.

შალვა

სად დააყენე სახედრები?

ბადრი

უჩინარ ადგილს სოფლის ახლო. მათი გამყოლი არმიელებიც
იქ დაეტოვე.

შალვა

ხვალ არმიელების ახალი რაზმიც უნდა ამოვიდეს. მთის გა-
ღალმა შეხვდები და ბილიკებით გამოატარებ.

ბადრი

დიახ, აგეთი დავალება მაქვს. (გარედან ხმაური ისმის).

შალვა

რა ხმაურია?

ასმათი

მოედანზე შეკრებილან.

მურთაზი

ბადრის დაბრუნება გაიგეს მეგობრებმა.

შალვა

(ბადრის) გადი, ეჩვენე მათ. შელამდება თუ არა, იარაღს ამო-
ზიდავთ. შემდეგ კი მოხვალ და გამაგებინებ ყოველივეს.

ბადრი

მესმის. (წავიდა).

შალვა, მურთაზ, ასმათი.

შალვა

შენ კი, მურთაზ, პირდაპირ კლდისაკენ წაიღებ ყუთებს. არ-
მიელები, რომლებიც სახედრებს მოჰყვნენ, მესანგრენი არიან.
ამალამვე შეუდგებით საქმეს. ორ დღეში ხევის ის ყელი ერ-
თიანად უნდა დაინადმოს.

მურთაზი

მესმის.

შ ა ლ ვ ა

კლდე უნდა დაეშვას, როგორც კი ჩემგან ნიშანს მიიღებთ.

მ უ რ თ ა ზ ი

შენ ის ხმა გაგვაგონე, სხვა ჩვენ ვიცოდეთ.

შ ა ლ ვ ა

იცოდე, ზრუნვა და ალერსი არ მოაკლო მესანგრეთ. წადი
მათთან.

მ უ რ თ ა ზ ი

მესმის. (წაგიდა).

შალვა, ახმათი.

შ ა ლ ვ ა

ოხ, რა პატარაა ეს ოთახი! გააღე ფანჯარა. ჰაერი მინდა,
ახმათ, მეტი ჰაერი. თავისუფლად მინდა ამოვისუნთქო!

მეორე სურათი

სოფლის ქუჩა, ღამდება.

ბ ა დ რ ი

ხომ კარგად გახსოვთ, რაც გითხარით?

ხ მ ე ბ ი

გვახსოვს, არ დაგვაფიწყდებოდა.

ბ ა დ რ ი

მოიფიქრეთ და გადასწყვიტეთ აქვე, საბოლოოდ. მონებად
დარჩებით, უღელქვეშ ატარებთ მთელ სიცოცხლეს, თუ ქვეყა-
ნასა და საკუთარ ღირსებას დაიცავთ?

პ ი რ ვ ე ლ ი

რა სიცოცხლეა ბნელში ყოფნა!

მ ე ო რ ე

უღირს სიცოცხლეს სიკვდილი სჯობს!

ბაღრი

თუ თქვენს შორის რომელიმე ოდნავ ყოყმანობს, სჯობს ახლავე უარი სთქვას და ჩამოგვშორდეს.

მესამე

იმედი გჟონდეს, არ გიღალატებთ! ეს ჩემი ძმაც მიიღეთ. თქვენც იცით, მუნჯია, ვერ იტყვის რა სურს. მაგრამ მტერთან შეხვედრისას, ერწმუნეთ, შესაფერისად ალაპარაკდება. თვალი მჭრელი აქვს, ხელი არ აუკანკალდება. მასაც უშოვეთ იარაღი, რომ დანგრეული კერისა და მოხუც მამისთვის შური იძიოს.

ხმები

მიიღეთ! გამოგვადგება!

ბაღრი

იარაღის გადმოსაზიდად რამდენიმე კაცი მჭირდება. მე წამომყვებით. დანარჩენები წადით სახლებში. (წავიდა. გაჰყვა რამდენიმე).

ბაღრისა და რამდენიმე კაცის გარდა იგივენი, სულხან და არდასენი.

არდასენ

ხედავ, აქაც შეგროვილან!

სულხან

ჰეი, თქვენ, მუქთახორებო! რაო, სხვა საქმე არაფერი გაქვთ, რომ დღე და ღამე დაბორიალებთ და სოფელს მოსვენებას არ აძლევთ? რა გინდათ აქ, რისთვის შეიკრიბენით?

პირველი

თქვენი სიკეთე, სხვა რა უნდა გვინდოდეს...

სულხან

კარგად ვგრძნობ, რა სასიკეთო საქმისთვის შეყრილხართ, დაგიცქვეტიათ ყურები, ხარბად იჭერთ ყოველ სიტყვას, თითქო რაიმე საამო ზღაპარს უსმენდეთ.

მეორე

სრულ სიმართლეს ბრძანებ, ზღაპარს ვუსმენდით.

მესამე

ჭკვიანი კაცი ხარ, სულხან, საკვირველია, რა უცბათ მიხვდი, სულისთვის საამო და ღვთისათვის მოსაწონ სიტყვას ვუსმენდით.

სულხან

იქნებ ამის შემდეგ ლოცვასაც აპირებდით, მართლმორწმუნენო?

პირველი

იმ ღმერთს ვფიცავ, პირდაპირ გულთმისანი ყოფილხარ. ნამდვილად ლოცვასაც ვაპირებდით. ის იყო შევუდექით, როცა თქვენც გამოჩნდით.

არდასენ

მერე და რა უწმინდურნი დაგვინახეთ, რომ ასე უეცრად გადაიფიქრეთ?

მეორე

თქვენ მზეს ვფიცავ, მაგასაც მართალს ამბობთ. მოულოდნელად რომ შეგხედეთ, ავი სულელები გვეგონეთ და დავფეთდით.

სულხან

ხმა გაკმინდე, შე პინკავ! ბოროტი და ავი სული თქვენს შორის ეძიე. კარგად ვიცი, რა სალოცაეიც გაგინდათ, თქვენ ბედისწერას აუტანიხართ. დაიშალენით, წადით სახლებში! წადით და მართლაც სთქვით ლოცვა, გამოიტირეთ თქვენი უგნურება. გასწით აქედან.

პირველი

წავიდეთ, ძმებო, სულხანის რჩევა შევეისმინოთ და დავდგეთ ლოცვად! (მიდიან).

სულხან, არდასენ.

სულხან

როგორ უცბად ეცვალა ფერი აქაურობას. ვშიშობ, ეს ამბავი ასე უბრალოდ არ დამთავრდება.

არდასენ

სულხან, ამ საქმეს ეხლავე შეეღა უნდა. ჩვენი ბედი სასწორ-ზეა დაგდებული. ჩვენ რამდენიმე კაცი დაღვრჩით, იმათ მხარე-ზე კი თითქმის მთელი სოფელია.

სულხან

ვინ მეტყვის მე, რომ მტერი არ მძაგდეს? საშუალება რომ მომცა, კბილებით ყელს გამოვლადრავედი, მაგრამ ახლა ის-ღა დამრჩენია, რომ ქედი მოვიხარო, გავისუფრო და ჩემი თავი დავივიწყო. მაშ სხვა რა გზაა!

იგივენი, კოკაევი და ყარამანი.

ყარამან

შენ რას გვეტყვი? რა გზას დავადგეთ?

კოკაევი

ღმერთი მყავს მოწმედ, თქვენზე ფიქრმა დამღალა, მაგრამ სანუგეშო ვერაფერი მომიპოვებია. ვშიშობ დღეს იქნება თუ ხვალ, ამბავი მტრის ყურამდე მიაღწევს და ვაი მაშინ! ბრუნ-დისა და სწორის გარჩევა აღარ იქნება. ის-ღა დაგვრჩენია, რომ აქაურობას გავექცეთ და ნადირივით უღრანს თავი შევაფაროთ.

ყარამან

დოღგათის ბრალია ყველაფერი. რად მიიღო ის უცხო კაცი?

სულხან

არა, დოღგათი არ მიიღებდა. დოღგათი სოფელს არ უღა-ლატებს.

არდასენ

გული მეუბნება, ის უცნობი აქ არის სადღაც.

ყარამან

მოშორდეს არგუნს, თუ სიცოცხლე არ მოგვრჩება.

კოკაევი

გულისხმას ნუ აჰყვებით, პატივცემულნო. ის რომ მოჰკლათ, მაგითი საქმეს ვერ უშველით. პირიქით, შუღლი და მტრობა გაჩაღდება. ერთმანეთს დაერევიან. ამით მტერს საბაბს მივცემთ ამოვიდეს. განადგურდება ჩვენი სახლკარი, განიავდება ჩვენი ოფლით შეძენილი, მათხოვრებად გადავიქცევით. მე და თქვენ თუმცა ბრალი არაფერში გვაქვს, მაგრამ ამის გარჩევის თაფი ვილას ექნება? ბრალიანთ შორის ჩვენც დავიღუპებით უბრალონი, ესაა რომ ხელებს მიბორკავს, თორემ... მე გაძლევთ სიტყვას, რომ ის ჟცნობი მალე დასტოვებს აქაურობას. მენდეთ, მოვძებნი მას და მოგაშორებთ. გული დაიმშვიდეთ, წადით, მოისვენეთ. დამე ნებისა, პატივცემულნო. (ყველანი მიდიან, კოკაევა თავის სახლიდან გამოსული ასმათი დაინახა. წუთით კედელს აფეხარა. როცა ასმათი დაუახლოვდა, გამოჩნდა ისევ და ტბა გადაუღობა).

ასმათი და კოკაევი.

ასმათ

ვინ ხარ?

კოკაევი

მე ვარ. რად შეკრთი?

ასმათ

ბნელი გახლავს, ვერ გიცანი. (წასვლას აპირებს).

კოკაევი

დაიცა, რას გამირბი? ვხედავ, ბნელზე უფრო, ჩემი შიში გაქვს.

ასმათ

აბა რას ბრძანებ, შენი რა უნდა მეშინოდეს?

კოკაევი

რა ვიცი, ასე მგონია.

ასმათ

კარგად იცი, პატივისცემა მაქვს შენი.

კოკაევი

პატივისცემა შენ მრავალის გაქვს. თუ გამიგებ, მარტო ეგ ჩემთვის არაფერს ნიშნავს.

ასმათ

მაშ მეტი რა მომეთხოვება?

კოკაევი

ბევრი არაფერი,—ჩემთან შეხვედრა გაგხარებოდას.

ასმათ

ღმერთმა იცოდეს, არ მწყენია. მშვიდობით გნახე.

კოკაევი

რა მიგაჩქარებს? ერთი-ორი სიტყვა კიდევ მათქმევინე. თუ ასეთი უკარება იყავ, არ ვიცოდი. ბედნიერია მამაშენი რომ ასეთი გოგონა ჰყავს. ბედნიერია, ვინც მუდამ გიმზერს. შენი ცქერა ვის მოსწყენდება.

ასმათ

რაებს ამბობ? შენ თავს რად ჰკადრებ ჰაბუკის სიტუტუტეს?

კოკაევი

მართალს გეუბნები და რად უნდა გწყინდეს. ღმერთმა მრავალი სიკეთე მოგცა. სხვებისთვის უძუნწია, შენზე კი გულუხვობა გამოუჩენია. მხოლოდ ერთი დავიწყნია—გულისათვის საკმაო სიტბო არ მიუცია. რაღა ხარ ჩემთან აგრე კუშტი? ხმაშიაც წყრომა ისმის, როცა ჩემთან ლაპარაკობ. დაიცხრე გული, თორემ სიავე დაგჩემდება.

ასმათ

ზედმეტად სწუხარ ჩემთვის, ურაზმავ. სჯობს მაგაზე ფიქრს თავი დაანებო.

კოკაევი

ვერ დავანებებ, ჩემო სიცოცხლე. კიდევ რომ მოვინდომო, ჩემი ნება აღარაა. ტყვე გავხდი შენი. შენ მომცემ შევებას, თუ არა და შენს გულშია ჩემი სამარე.

ასმათ

ხომ არ გაგიჟდი? გონს მოდი!

კოკაევი

სიცოცხლეს სიმწარედ ნუ გადამიქცევ, ამას გევედრები.
ტკბილ სიზრმად ვაქცევ შენს ცხოვრებას, ყველას შენი ბედი
ეხარბებოდეს. რას ინატრებ, რომ არ აგისრულო.

ასმათ

დამეხსენ, შინ მიმეჩქარება, სხვას არაფერს გთხოვ.

კოკაევი

თუ მეტი არა გინდა რა, შენის ხელით მომკალ. ეს ბედნიერ-
ბა მაინც მიწყალობე. არცა მკლავ, არცა მაცოცხლებ. ასე ცოც-
ხალმკვდარი როგორ ვიქნე? გაიგე რასაც გეუბნები.

ასმათ

გაგონებაც არ მინდა, ნეტავ სულაც არაფერი გეთქვა.

კოკაევი

მტრად ნურც მამაშენს გადამიკიდებ. ისიც ხედავს,—რაც წი-
ნათ ვიყავ, ის აღარ ვარ. უკვე სახელი მაქვს და ღირსება.
ყველაფერს წყალში ნუ გადამიყრი. გონს მოდი, ნუ გამაბო-
როტებ. იცოდე, ჩემი იქნები, ან არავისი! (ხელი ჩაჰკიდა).

ასმათ

რას სჩადი გზა მომეც! (გაჟსხლტა, წავიდა).

კოკაევი

მოგაგონდება, ქალბატონო, ეს საღამო! (შინ შესვლას აპირებს.
ბნელში კაცი შენიშნა და შეჩერდა). ვინ ხარ მანდ?

კოკაევი და უცნობი მთიელი.

უცნ. მთიელი

ურაზმაგ, შენ გელოდები.

კოკაევი

გიცქერ და ვერ გცნობ.

უცნ. მთიელი

ჩემი სახელი არაფერს გეტყვის. არც საჭიროა მისი ცოდნა.

კოკაევი

რა გინდა ჩემგან?

უცნ. მთიელი

დაგვიწყნია, ურაზმაგ, მოცემული დავალება. სადაა აქამდე წითლების მიერ ხეობაში გამოგზავნილი კაცი? ვერ იბოვნე, თუ არც გიძებნია?

კოკაევი

შენ იმათგან ხარ? ღმერთმა იცოდეს ცდა არ დამიკლია. თუ პირობის შესრულება დამიგვიანდა, ჩემი ბრალი არაა. მოგახსენებ, ხელს რა მიშლიდა.

უცნ. მთიელი

მე გამომგზავნეს ამბის გასაგებად და არა ჩვენების ჩამოსართმევად. ანგარიშის ჩასაბარებლად ხვალ ჩახვალ იქ. შენს თავს დააბრალე, თუ რისხვა დაგატყდა.

კოკაევი

მომითმინე, ის კაცი აქ მყავს.

უცნ. მთიელი

შენთან? რაღას აჩერებ?

კოკაევი

ბევრს ვეცადე, მაგრამ აქამდე ვერ მოვახერხე სოფლიდან მისი გაყვანა. დოღგათ ფარნიონი გაგზავნა ხევში და სანამ ამბავს მიიღებდეს, ფეხს არ მოიცვლის. ფრთხილად თუ არ ვიმოქმედე, ეჭვს აიღებს და...

უცნ. მთიელი

რა დავალებით წავიდა დოღგათი?

კოკაევი

საბრძოლველად ხალხი შემოიკრიბოს.

უცნ. მთიელი

ჯერ არ მოსვლია მისგან ამბავი?

კოკაევი

არა.

უცნ. მთიელი

გამიგონე. დამიდასტურებ, რომ მე ვარ დოღგათისაგან გამოგზავნილი. შემოუთვალა ჩამოვიდეს დაუყოვნებლივ. შენ მას გამოჰყვები. მდინარის გაღმა ტყესთან მოიყვან. იქ კი გერმანელთა სადარაჯო რაზმი სდგას. გასაგებია? ახლავე მანახე შენი სტუმარი.

კოკაევი

დოღგათისგან გამოგზავნილმა პირობითი ნიშანი უნდა უთხრას...

უცნ. მთიელი

რა ნიშანია?

კოკაევი

„ირმის ხევი“. გირჩევ ფრთხილად იმოქმედო. თუ ოდნავ ეჭვი აიღო, არა თუ ხელიდან დაგვისხლტება, თვით ჩვენ ჩავვარდებით საფრთხეში.

უცნ. მთიელი

ბევრს ლაპარაკობ. ახლავე მანახე.

კოკაევი

ბატონი ბრძანდები. (კარებს ჟაკეტებს) ეს მე ვარ, ურაზმაგი. კარი გამიღე.

იგივენი და შალვა.

შალვა

(კარი გაუღო).

კოკაევი

მარტო ხარ? შენთან არავინაა?

შალვა

არავინ. რალაც შემკრთალი მეჩვენები.

კოკაევი

შალვა, აქ კაცი არის დოღგათისაგან. შენი ნახვა ეჩქარება.

შალვა

დოღგათისაგან? ეს შენა ხარ?

უცნ. მთიელი

მე გახლავარ, პატივცემულო. ირმის ხევი...

შალვა

გამარჯვება, რა ამბავი მოიტანენ?

უცნ. მთიელი

დოღგათი გასაქირშია ჩავარდნილი. პირველად ხალხი ერთობლივ აპყვა მის მოწოდებას, მაგრამ შემდეგ ბევრი დაეჭვდა და ჩამოშორდა. ასე უთხრეს—სარწმუნო ვინმე მოვიდეს და მაშინ გავალთ საბრძოლველადო. ხოლო ვინც შერჩა, გაიძახის—რალას ეუცდით, ახლავე დავიწყოთ მოქმედებაო. ზოგმა უკვე აიხსა იარალი. აპირებენ მტრის სადარაჯო რაზმებს თავს დაესხან, ბრძოლით გზა გაიკაფონ და არგუნის ხალხს შეუერთდნენ. მათ დოღგათი მოჰყვება.

შალვა

მერე და როგორ დათანხმდა ამას დოღგათი? ხომ არ შეშლილა?

უცნ. მთიელი

დოღგათი დიდხანს უარზე იყო, მაგრამ საბრძოლველად აშლილ ხალხს ველარ აჩერებს.

შალვა

ამით ისინი ჩვენც დაგვლუბავენ!

უცნ. მთიელი

დოღბათიც სწორედ ამას შიშობს. მაგრამ რა ქნას, თავი
ველარ გაართვა. შემოგითვალა საჩქაროდ ჩამოხვიდე. რა გა-
დავსცე შენგან პასუხად?

შალვა

ჩეჩი პასუხი? მე თვით წავალ. ახლავე გავსწიოთ. (საზღში
შევიდა).

კოკაევი, უცნობი მთიელი.

უცნ. მთიელი

გახსოვდეს, მდინარის გაღმა, ტყესთან. მე თქვენზე ადრე
გავემგზავრები. სადარაჯო რაზმს გავაფრთხილებ და ჩავსაფრ-
დები. (წავიდა).

კოკაევი, შემდეგ შალვა.

შალვა

(ნაბდით ხელში.). აბა, გზას გავუდგეთ, სადაა ის კაცი?

კოკაევი

სიფრთხილისათვის მარტო წასვლა ამჯობინა.

შალვა

მე გზა არ ვიცი, როგორ წავიდე?

კოკაევი

ფიქრი ნუ გაქვს, მე გაგყვები.

შალვა

შენ? მით უკეთესი.

კოკაევი

იქნებ სჯობდეს ცისკარს დაეუცადოთ?

შ ა ლ ვ ა

წუთის დაკარგვაც შეუძლებელია. ახლავე, ახლავე ურჩხმაგ!

კოკაევი

როგორც გენბოს. მზად ვარ გემსახურო. მაშ მეც სამგზავ-
როდ მოვეწყობი და გამოვალ. (სახლში შევიდა).

შალვა, შემდეგ ბადრი.

ბ ა დ რ ი

შალვა!

შ ა ლ ვ ა

ვინ ხარ?

ბ ა დ რ ი

იარაღი ამოვზიდეთ და შევინახეთ.

შ ა ლ ვ ა

მურთაზმა რა ქნა?

ბ ა დ რ ი

ყუთები წაიღო და მესანგრენი წაიყვანა. ეგ ნაბადი რად
გიჭირავს ხელში?

შ ა ლ ვ ა

ბადრი, მე მივდივარ.

ბ ა დ რ ი.

საით? რა მოხდა?

შ ა ლ ვ ა

დოღვათი მელის. მისგან გამოგზავნილი კაცი იყო ჩემთან.
მეტს ნურას მკითხავ. შენ და მურთაზს გაბარებთ აქაურობას.
მალე დავბრუნდები. ერთ დღეზე მეტი არ დამაგვიანდება.

მაგრამ თუ დამაგვიანდა, ან და ვინ იცის, გაწყრა ღმერთი და
სულაც ველარ ამოვედი...

ბ ა დ რ ი

მაგას რად ამბობ, რად არ უნდა ამოხვიდე?

შ ა ლ ვ ა.

ყური მიგდე, შენ კარგად იცი, რა გევალება. მურთაზს კი
უთხარ, კლდეზე მუშაობა დააჩქაროს, გარშემო დარაჯები და-
აყენოს, იქაურობას არ მოშორდეს არც დღე, არც ღამე.

ბ ა დ რ ი

მესმის.

შ ა ლ ვ ა

ასმათს უთხარი, მამის ჯავრი ნუ ექნება.

ბ ა დ რ ი

იქნებ მოვასწრო და თვითონ ასმათი მოვიყვანო. (წავიდა).

შალვა, შემდეგ კოკაევი.

შ ა ლ ვ ა

რა დაგემართა, ადამიანო? პატარძალი ხომ არა ხარ, რომ
აქამდე ვერ ჩაიცვი?

კოკაევის ხმა

სულსწრაფი ხარ, შალვა ძვირფასო. ნუ გეშინია, არ დავა-
გვიანებთ.

შ ა ლ ვ ა

სანამ მთვარეა, დროს ნუ დავგარგავთ.

კოკაევი

(გამოვიდა). ერთი წუთიც მოითმინე, სახლს დავკეტავ. ღიადაც
რომ დარჩეს არა უშავს, — ღმერთმა პატიოსნება არ დაუკარგა

ჯერ არგუნის ხალხს, მაგრამ მაინც დაეადევათ ბოქლოში. აბა,
ესეც მორჩა. ღმერთო, მშვიდობით გვატარე!

შ ა ლ ვ ა

აბა. წავიდეთ! (მიდიან).

ბადრი, ასმათი და ერთი ახალგაზრდა.

ბ ა დ რ ი

უკვე წასულან. სახლიც დაუკეტიათ.

ა ს მ ა თ

ისეთი რა ამბავი მიიღო, რომ ასე უეცრად გაემგზავრა!

ბ ა დ რ ი

აკი გითხარი, დოღათს უხმია საჩქაროდ.

ა ს მ ა თ ი

შენ ამბობ, რომ მამამ კაცი გამოგზავნა? მერე და რატომ
ჩემთან არ მოვიდა? შენ ნახე ის კაცი? შალვას ვინ გაჰყვა?

ბ ა დ რ ი

ურაზმაგი.

ა ს მ ა თ ი

თქვენ რაღაც იცით და მიმაღავთ. იქნებ მამა არის განსაც-
დელში? რა დაემართა მამას? სთქვი!

ბ ა დ რ ი

ასე მითხრა, მისი ჯავრი ნუ გექნებაო.

ა ს მ ა თ ი

შენ იცი რაღაც და მიმაღავ. დიდი ხანია რაც წავიდნენ?

ბ ა დ რ ი

სოფლის ბოლოში თუ იქნებიან.

ასმათი

მეც მივდივარ.

ბაღრი

აბა რას ამბობ, ამ ღამეში სად უნდა წახვიდე?

ასმათი

არა, მივდივარ. (წავიდა).

ბაღრი

დაიცა ასმათ! ქალი კი არა, ქაჯია სწორედ. ასმათ, ასმათ!
მისი მარტო წასვლა როგორ იქნება? მისოსტ, მიჰყევი, სანამ
იმათ დაეწეოდეს! ასმათ, ასმათ!

ფარდა

მოქმედება მეოთხე

სურათი პირველი

გერმანელთა ბანაკი

გერმანელი პოლკოვნიკი, მისი ადიუტანტი და კაპიტანი.

გერმ. პოლკოვნიკი

თქვენ ერთობ დელავთ, კაპიტანო. მე მიჭირს თქვენი მოსმენა. ილაპარაკეთ უფრო გარკვევით.

კაპიტანი

მესმის, ბატონო პოლკოვნიკო.

გერმ. პოლკოვნიკი

განაგრძეთ.

კაპიტანი

ხევის მიდამოებში შემჩნეულია საეჭვო მოძრაობა, სადარაჯო პუნქტიდან რაღაც რაზმები შენიშნეს. ისინი გადმოდიან ისეთ კლდეებზე, რომელთაც სრულიად გაუვალად ვთვლიდით. რაზმები შემჩნეულია რამდენიმე ადგილას ხევის ორივე მხარეს. ეს ამბავი შემთხვევითი არ უნდა იყოს. ვფიქრობ, რომ მას კავშირი აქვს მტრის მიერ დაწყებულ შემოტევასთან.

გერმ. პოლკოვნიკი

თქვენ მე გამახარეთ, კაპიტანო, ერთობ გამახარეთ... თუ აგრეა, მაშინ თითონ ჩვენვე ისეთ საფრთხეში ვყოფილვართ, რომ მომწყვდეული დივიზიებისათვის დახმარებაზე ფიქრიც ზედმეტია.

კაპიტანი

მოგეხსენებათ, რომ ზურგში მტრის რეგულარული ნაწილი გამოჩნდა. ეს გარემოება, ცხადია, ჩვენც გარშემორტყმით გვემუქრება. ჩვენმა პოლკმა გზა უნდა გაიკაფოს, წინააღმდეგ შემთხვევაში...

გერმ. პოლკოვნიკი

თქვენგან არავინ მოითხოვს კომენტარიებს და მდგომარეობის შეფასებას. ფაქტები, მხოლოდ ფაქტები, აი რა მინდა მე. გასაგებია? პატიმრებისაგან კიდევ ვერაფერი გაიგეთ?

კაპიტანი

ვერაფერი.

გერმ. პოლკოვნიკი

აღბათ ვერ მოქმედებთ, როგორც საჭიროა. მათგან კი, და მხოლოდ მათგან, შეგვეძლოს ჩვენ გაგვეგო რაიმე.

კაპიტანი

მერწმუნეთ, ყოველგვარ საშუალებას მივმართე. გუშინ, ამ დილითაც, თითქმის სიკვდილის პირზე მივიყვანე ორივენი და მაინც...

გერმ. პოლკოვნიკი

და მაინც ვერაფერი ათქმევინეთ! დამეთანხმეთ, ცუდი თავისმართლებაა.

კაპიტანი

აღარ ვიცი კიდევ რა ზომებს მივმართო. მეშინია, მეტს ველარ აიტანენ და მაშინ იმის იმედიც გაქრება, რომ იქნებ ხვალ ან ზევ სთქვან რაიმე... მე თანდათან ეჭვიც მეზადება, რომ იმ კოკაევმა ვილაც შემთხვევითი ხალხი მოგვცა ხელში.

გერმ. პოლკოვნიკი

დამიძახეთ კოკაევი. პატიმრებიც შემოიყვანეთ.

მესმის. (გაეცა).

გერმანელი პოლკოვნიკი, მისი ადიუტანტი.

გ ე რ მ. პოლკოვნიკი

ასე გამოდის, რომ ხევის გასასვლელი ჩაკეტილია ჩვენთვის...

ადიუტანტი

ნუ თუ ასეთი გამოუვალი მდგომარეობაა?

გ ე რ მ. პოლკოვნიკი

თამბაქოს ბოლმა თავი მატკინა. ფანჯარა გააღეთ.

ადიუტანტი

თქვენ ხომ საგრილეს ერიდებით, ბატონო პოლკოვნიკო...

გ ე რ მ. პოლკოვნიკი

ნუ შემხუთეთ სული. პაერი მინდა, გააღეთ ფანჯარა.

ადიუტანტი

ნუ თუ ჩვენ ვერ შევძლებთ ირმის ხევში გასვლას? მე იმედი მაქვს, რომ...

გ ე რ მ. პოლკოვნიკი

იმედი! ეგლა დაგვრჩენია. პირდაპირ ვთქვათ, შებრუნდა ჩვენი ბედი. ვილაც ჯადოქარის ხელი ამოქმედდა ჩვენს წინააღმდეგ.

ადიუტანტი

თქვენი აზრით, სახელდობრ რა ადგილას არის მოსალოდნელი ყველაზე დიდი საფრთხე?

გ ე რ მ. პოლკოვნიკი

ეგ მეც მინდა ვიცოდე, მაგრამ ამაოდ. რა ვიცი, კიდევ სად ჩაჰკეტავენ გზას? ყველა ხევში და ყველა კლდეზე ხომ ვერ

დავაყენებ ჯარს? ამ მხარეში კი ხეესა და კლდეებს რა დასთ-
ვლის? აქ საქართველოს კარებია. ჩვენ დარწმუნებული ვიყა-
ვით, რომ ქედს სწრაფად გადავლახავდით, საქართველოში
შევიჭრებოდით და ამიერკავკასიას ხელთ ვიგდებდით. ბედმა
კი სხვაგვარად ინება... მაგრამ რათაც უნდა დაგვიჯდეს, ჩვენ
ეს კედელი უნდა გავარღვიოთ!

იგივენი, კაპიტანი და კოკაევი.

კოკაევი

სიცოცხლე და დღეგრძელობა ბატონ პოლკოვნიკს!

გერმ. პოლკოვნიკი

მე უკმაყოფილო ვარ თქვენით... მე ეკვი მაქვს, რომ ტყვე
ის კაცი არაა, ვისი დაჭერაც დაგავალეთ.

კოკაევი

რას ბრძანებთ, ის სწორედ ოფიცერი საბაშვილია. ამას
ალარც თითონ უარყოფს.

გერმ. პოლკოვნიკი

ვერ ვიტყვი, რომ კარგად შეასრულეთ ჩემი დავალება. იმის
უნარიც არ გქონიათ, რომ ზუსტად გაგეგოთ, თუ რა ხდებო-
და გარემო სოფლებში.

კოკაევი

ღმერთმა იცოდეს ყოველნაირად ვეცადე, მაგრამ რა მექნა,
როცა ის ქართველი ღვთისრისხვა ვინმე ყოფილა. თითქო
ყველაფერში მენდობოდა, მაგრამ როს ჩავკითხავდი, სიტყვას
ბანზე ამიგდებდა.

გერმ. პოლკოვნიკი

ასე გამოდის, რომ ვერაფერს გავიგებთ!

კოკაევი

იმ გოგონას დაატანეთ ძალა, ბატონო პოლკოვნიკო. მან
ბევრი რამ იცის. მოგეხსენებათ, დიაცი ეშმაკი და ჯიუტია,
მაგრამ თუ ერთხელვე დაიმორჩილეთ...

იგივენი, შალვა და ასმათი.

გერმ. პოლკოვნიკი

მე მითხრეს, თქვენ აღარ უარყოფთ, რომ ნამდვილად ოფიცერი საბაშვილი ხართ და გაემგზავრეთ ირმის ხევში ჩვენს წინააღმდეგ სამოქმედოდ.

შალვა

სიმართლე გახლავთ.

გერმ. პოლკოვნიკი

იქნებ ახლა მაინც სთქვათ,—რა ადგილებში მოქმედებენ თქვენი კაცები?

შალვა

(კოჭავეზე ანიშნა) არ მოგახსენათ?

გერმ. პოლკოვნიკი

მე მინდა თქვენგან გავიგო.

შალვა

ეგ კარგი სურვილია, მაგრამ...

გერმ. პოლკოვნიკი

შეიცოდეთ თქვენი თავი. იცით, ალბათ, როგორ ვექცევით თქვენსავით ურჩს.

შალვა

როგორ არა, გამიგონია.

გერმ. პოლკოვნიკი

მიიღეთ ეს მხედველობაში.

შალვა

ნება მომეცით დაგჯდე. შენც დაგექ, ასმათ.

გერმ. პოლკოვნიკი

გხედავ, ახლა უკეთეს გუნებაზე ხარო.

შალვა

თქვენც გისურვებთ მუდამ ასეთ გუნებაზე ბრძანდებოდეთ.

გერმ. პოლკოვნიკი

მაშ არაფერს იტყვიო?

შალვა

ჩვენ უკვე საკმაოდ ვილაპარაკეთ.

გერმ. პოლკოვნიკი

(კოკაევს) თავისუფალი ხარო. (კოკაევი გავიდა. ასმათს) თავი ასწიე გოგონა. სახეზე ცრემლის ნაკვალევს ვამჩნევ. თუ კი ასეთი ნაზი იყავი, როგორ გაბედდე ამ კაცთან დაახლოება? განა არ იცოდი, რა მოგელოდა ამისათვის? მაგრამ თუ ჩემთან გულ-ახდილი იქნები, მეც ღმობიერად მოგექცევი... რა აღგილას აპირებენ ჩვენზე თავდასხმას?.. პასუხს ველი.

ასმათ

რა უნდა ვთქვა, არა ვიცი რა.

გერმ. პოლკოვნიკი

იქნებ მისი გერიდება, ან გეშინია? ის არავისათვის საშიში აღარაა. უკანასკნელად გირჩევ გულახდილი იყო. დროს გაძლევერთ წუთს, მოიფიქრე და მიპასუხე. (პაუზის შემდეგ) აბა, რას მეტყვი?

ასმათ

არ ვიცი რა ვთქვა. ვერაფერი მოვიფიქრე.

გერმ. პოლკოვნიკი

ეგაა შენი პასუხი? გაიყვანეთ, აღარ მქირდება. გაიყვანეთ ორივენი და...

შალვა

ამ გოგონას ბრალი არაფერში აქვს. დამნაშავე მხოლოდ ვარ.

გერმ. პოლკოვნიკი

გაიყვანეთ!

შალვა

დაიცადეთ. მე გეტყვით.

ასმათ

შალვა!

შალვა

გეტყვით ყველაფერს... მაგრამ ერთის პირობით,—თუ ამ გოგონას სიცოცხლეს შეუნარჩუნებთ.

ასმათ

შალვა, შენ?!

შალვა

ხომ ხედავ, ასმათ, უაზროა ჩვენი ჯიუტობა. ჩვენთვის გათავდა ყველაფერი. მაგრამ თუ კი გამოიძებნა საშუალება წამებასა და სიკვდილს როგორმე თავი დააღწიო, რატომ არ უნდა ისარგებლო ასეთი ბედნიერი შემთხვევით? ტკბილია სიცოცხლე, ავრე იოლად არ გაიმეტება.

ასმათი

რა მოიფიქრე ეგ, რას აპირებ?

შალვა

ესენი მაინც გავლენ... მაშ ტყუილად რად გაგწირო? შენ მაინც შეგრჩეს სიცოცხლე.

ასმათ

შენ, მგონი, საკუთარ თავზე უფრო ზრუნავ. აქამდე როგორც ჩემი სინიდიისი, ისე მიმაჩნდი. შენზე უფრო ღირსეული არავინ მეგონა, ახლა კი... (ჩაჯდა, ატირდა).

გერმ. პოლკოვნიკი

ასე რად აბორგენი ქალბატონო? ის ხომ შენზე ზრუნავს! (შალვას) აბა, რას მეტყვი?

შალვა

ჩემთვის არაფერს გთხოვთ. ვიცი, ყველა შემთხვევაში სიკვდილი ღელის. ეს გოგონა მეცოდება, მის შებრალებას გევედრებით.

გერმ. პოლკოვნიკი

მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ დავრწმუნდი, რომ გულახდილი ხართ.

შალვა

მომეცით რუკა. დახედეთ ამას. ერთადერთი გზა, რომლითაც ჯარს გასვლას შესძლებს, ამ ხევით მიდის. ერთ ვიწრო ყელში კლდეზე, მიუვალ და უჩინარ ადგილებში, რამდენიმე თავდადებული ადამიანი დღე და ღამ ბურღავს ლოდებს და ნალმებით ავსებს. როგორც კი თქვენს ჯარს თვალს მოჰკრავენ ისინი, იმავე წუთში კლდე დაეშვება, წვიმად წამოვა ღორღი, შეჰკრავს მდინარის კალაპოტს და ის ადგილი თქვენს სამარედ გადაიქცევა... თქვენ იქ ვერ გაივლით. გაივლით მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მე ვიქნებე. ერთადერთი კაცი, ვისაც შეუძლია განსაცდელს აგაშოროთ, მე ვარ... მე გაგიძღვებით, მე გაჩვენებთ იმ ადგილს. ეს გოგონაც ჩემთან წამოვა. მომეცით სიტყვა, რომ სიცოცხლეს შეუნარჩუნებთ.

გერმ. პოლკოვნიკი

(კაპიტანს) ბანაკი აიშალოს და წასასვლელად მოემზადოს. მესანგრენი და მთასვლელები წინასწარ ამათ გაჰყვებიან. (შალვას) ახლავე წახვალთ. აჩვენებთ იმ კლდეს.

შალვა

მაშ სიტყვას მაძლევ, რომ სიცოცხლეს შეუნარჩუნებთ?

გერმ. პოლკოვნიკი

როგორც კი ჩემი ჯარი უვნებლად გაივლის ხევს, ორივენი თავისუფალი იქნებით!

შალვა

ასმათ, გესმის? შენ იცოცხლებ! მეც შენთან ერთად!

გერმ. პოლკოვნიკი.

ნულარ აყოვნებთ! გზას გაუდექით!

მეორე სურათი

ირმის ხევი. ღამე.

შალვა ასმათი, გერმანელები.

შალვა

აქ შეჩერდით, მეტს ვეღარ წავალთ. ბნელში გზა გაუვალია.

კაპიტანი

სად ვართ, რა აღგილია?

შალვა

ირმის ხევის შუაგულია.

კაპიტანი

რომელ კლდეზე არიან თქვენი კაცები?

შალვა

ამ ღამეში იქ ვერ მივალწევთ.

კაპიტანი

დაყოვნება შეუძლებელია. განაგრძეთ გზა.

ასმათი

დამტოვეთ, ან მომკალით. ძალა აღარ მაქვს, მეტი აღარ შემიძლია.

შ ა ლ ვ ა

ბნელა და ვერ ხედავთ, თუ რა საშიში გზა გვიდევს წინ. დღითაც კი შიშის ზარს სცემს ადამიანს იმ ნაპრალების შეხედვა. ახლა იქით წასვლას მხოლოდ სიკვდილის მონატრული თუ გაბედავს. ხალხს ტყუილად გასწირავთ.

კ ა პ ი ტ ა ნ ი

მაშ როდემდის ვიცადო აქ?

შ ა ლ ვ ა

ალიონიც მალე დადგება. მანამდე უნდა შევიცადოთ. ფიქრი ნუ გაქვთ, ყველაფერი მოესწრება.

კ ა პ ი ტ ა ნ ი

ღმერთმა დასწყევლოს ეს ადგილი და ეს ქვეყანაც. ლეიტენანტო, დააყენეთ აქ გუშაგი, დანარჩენებმა დაისვენონ.

ხ მ ე ბ ი

დაისვენეთ!

შ ა ლ ვ ა

გათენებისას ჯარი შემოვა... დილით გზა თავისუფალი იქნება... ამ იმედით ისვენებს ყველა... ასმათ, ასმათ! ჩასძინებია... საბრალო გოგონა... ან აქამდე როგორ გაუძლო ამდენ წამებას. (თავისი ნაბადი მოახურა).

ა ს მ ა თ

წაიღე. ჩენზე ზრუნვას არ გთხოვ.

შ ა ლ ვ ა

ცოდვა ხარ, სიცივე არ მოგასვენებს.

ა ს მ ა თ

შენ რომ მართლა გეცოდებოდე, ადრევე სიკვდილს მაღირსებდი.

შ ა ლ ვ ა

გაუძელ, ცოტა ხანს კიდევ მოითმინე.

რითი მაიმედებ? იმითი, რომ გამიშვებენ? რად მინდა ის თავისუფლება, შენ რომ მიმზადებ? საით წავიდე, ვის გავუხილო, თუ ვინა ვარ! ნადირს თავისი სორო აქვს სადმე, მე კი ამხელა ქვეყანაზე თავსაც ველარსად შევაფარებ. ჩემი სახელი წყევლად აქციე შენ.

შ ა ლ ვ ა

ასმათ აქ მარტონი არ ვართ. ღამის სიბნელე ფარავს მათ ვისაც თვალი და ყური აქვს ჩვენკენ.

ასმათ

ისეთი რა უნდა სთქვა? შენ თილისმა გაქვს სიტყვაში, გული კი კურდღლის გქონია. რად აშაღე ხალხი საბრძოლველად, თუ თითონ მხდალი იყავი? შენი სამშობლო ვაჟკაცებით არის განთქმული. შენს ქვეყანას მაინც რად არცხვენ?

შ ა ლ ვ ა

ერთი დღის მარცხმა ყველაფერი შესცვალა ჩვენთვის... რომ შეიძლებოდეს ის დღე დაბრუნდეს და ცხოვრება ახლად დაიწყოს... მაგრამ ვაი, რომ ეს არ იქნება.

ასმათ

წინათ რომ ეგ გეთქვა, გავიკვირებდი. მჯეროდა, რომ შენთვის არაფერი იყო მიუწვდომელი. მეგონე ისე ძლიერი, რომ შეგეძლო ჩვენი მთა აგელო და მხრებზე შედგმული წაგელო იმ ქვეყანაში, სადაც არაა დამცირება, ტანჯვა, სიკვდილი. მჯეროდა, რომ ამ ბედნიერებას შენ აღივსებდი სოფელს და ყველას, ყველას ჩვენ. ასე გულმა როგორ მომატყუა!

გ უ შ ა გ ი

პეი, ვინ მოდის?

ხ მ ა

ბატონ პოლკოვნიკის ადიუტანტი. მე მინდა თქვენი უფროსი ენახო.

კაპიტანი

აქ ვარ, რა ამბავია?

ადიუტანტი

პოლკოვნიკი მთავარი ძალებით აქეთ დაიძრა. თქვენგან კო
აქამდე ცნობა არა მაქვს. რა ქენით?

კაპიტანი

იძულებული ვარ გათენებამდე აქ ვიცადო.

ადიუტანტი

თქვენ აგვიანებთ.

კაპიტანი

ამ ჯოჯოხეთურ სიბნელეში კლდეებზე ავიდე და ხალხი
დავლუპო? ამით ხომ საქმე არ გაკეთდება!

ადიუტანტი

იჩქარეთ კაპიტანო, დაგვიანება ჩემთვის საბედისწეროა.

კაპიტანი

თითონ განსაჯეთ, რა გავაკეთო ამ პირობებში? მე ახლა
ტყვედ ვყევარ ამ ლამესა და ამ მთებს.

ადიუტანტი

ასეთი პასუხი წავიღო თქვენგან!

კაპიტანი

გადაეცით, — რაღაც უნდა დამიჯდეს, ბრძანებას დროით
შევასრულებ. დილით გზა თავისუფალი იქნება. (ადიუტანტი წა-
ვიდა).

ასმათ

ნეტავ ეს ლამე არასოდეს დასრულდებოდეს, ჩემთვის [უბე-
დურ გათენებას არ მოვესწრებოდე... რა რიგ ბნელა. ასეთი
ლამე ჯერ არ მინახავს. ასე მგონია, მთელი სიცოცხლე აქა-

ვარ და სულ ეს ღამეა. სხვა ყველაფერი კი სიზმარი იყო. ტკბილი სიზმარი, სხვა არაფერი... სოფელი სადღაც მთაზე გაშენებული, თბილი კერა, დედისა და მამის ალერსი. საბრალო დედა! იქნებ დაბორგავ ახლა ყველასაგან მიტოვებული, მე ღამეძებ, ან ზიხარ ბანზე, ისევ ომარის დაბრუნებას ელოდები და ღამის სიჩუმეში მისი ზერდაგის ქიხვინი გესმის. ავაი, ავაი, ველარავინ დაგიბრუნდებით!

შ ა ლ ვ ა

ასმათ, ვერ იცან ეს ადგილი? ვერ ხედავ იმ კლდეს? ერთ ფრიალოზე იქ მურთაზი და მისი მეგობრები ჩემგან ნიშანს ელიან... კმარა, ნუ სტირი, გამიგონე,—მტრის ამ მესანგრეთ მე ზევით ავიყვან და როგორც კი მათი ჯარი ამ ვიწროებში შემოვა, ჩვენიანებს ნიშანს გადაეძახებ... მე ამისათვის მოვიყვანე აქ ესენი...

ა ს მ ა თ

რაო, რა სთქვი?

შ ა ლ ვ ა

ჩვენიანებს ნიშანი უნდა მივცეთ, რადაც უნდა დაგვიჯდეს. ჩვენი ხმა უნდა მივაწვდინოთ და მაშინ...

ა ს მ ა თ

შენ ამისათვის მოიყვანე აქ ესენი? შალვა! მაშ ისევ ის ხარ!

შ ა ლ ვ ა

ოღონდ არ შედრკე, ჩემო გოგონა. შენც ხომ იგივე ასმათი ხარ!

ა ს მ ა თ

ერთად მივიღოთ სიკვდილი. უშენოდ მაინც არ მეცხოვრება. მათ შეუძლიათ ყველაფერი წაიღონ ჩემგან, სიცოცხლე გულგრილად მომისწრაფონ, მაგრამ სიმდიდრეს აუარაცხელს, რომელიც ერთხელვე გულმა შენგან მიიღო, ველარავინ ვერ წაშართმევს. შენ ისევ ის ხარ და მეც ისევ ბედნიერი ვარ.

შალვა

ათი სიცოცხლე რომ მღირსებოდა, ათივე ცოტა იქნებოდა, რომ გული შენით დამეტკბო. ნეტავ შემეძლოს მართლაც დაგებრუნო ბედნიერება!

ასმათ

შენ ისევ ის ხარ და მეც ისევ ბედნიერი ვარ!

შალვა

ყველა ისვენებს, ფხიზლობს მხოლოდ ერთი გუშაგი... ასმათ, გამიგონე, და ყველაფერი დაიმახსოვრე. შენ ახვალ იქ, ახვალ ზევით...

ასმათ

რაო, რა სთქვი?

შალვა

როგორც კი მიაღწევ პირველ ფერდობს; დათქმულ "ნიშანს გადასცახებ... გარშემო ჩვენი დარაჯები იქნებიან. ისინი ნიშანს სხვებს გადასცემენ და მალე ის ხმა მურთაზამდე მიაღწევს.

ასმათ

აქედან მე ვინ გამიშვებს?

შალვა

შეტს ნურას მკითხავ. გეტყვი თუ არა, მაშინვე წახვალ.

ასმათ

შენ? შენ აქ დარჩები?

შალვა

თუ ბედმა გასჭრა, მეც გამოგყვები.

ასმათ

მე წავიდე, შენ მიგატოვო? აბა რას ამბობ!

შ ა ლ ვ ა

მერე და საჭმე? ნიშანს ვინ მისცემს?

ხ მ ა

განთიადი ახლოვდება, მოემზადეთ!

შ ა ლ ვ ა

გესმის, ასმათ? შენ ახვალ იქ!

ა ს მ ა თ

იქ, ზევით!.. ჰო, მაგრამ როგორ?

შ ა ლ ვ ა

(ხელსაყრელ წუთში უფეროდ სწვდა გუშაგს, თავზე ნაბადი მოახვია და მიწაზე დააგდო. ასმათს:) იქ, კარე, წადი!

ა ს მ ა თ

შალვა!

შ ა ლ ვ ა

მშვიდობით! გასწი! (ასმათი გაქრა. შალვა იძულებულა ერთხას კიდევ ებრძოლოს გუშაგს. ის იყო დადგა წუთი, შალვასაც შეეძლო თავის შველა, როცა კაპიტანი და რამდენიმე ჯარისკაცი გამოჩნდა).

კ ა პ ი ტ ა ნ ი

მოემზადეთ. სად არიან პატიმრები? ვის სძინავს იქ? ქალი არის? გაალევიდეთ!

ჯ ა რ ი ს კ ა ც ი

(მიწაზე დაგოებულს ნაბადი ახადა და უფეროდ შეჰყვირა:) მკვდარია! გუშაგი მოჰკლეს!

კ ა პ ი ტ ა ნ ი

ვინ მოჰკლა ის? სადაა ქალი?

ხ მ ა

ქალი არსად ჩანს!

კ ა პ ი ტ ა ნ ი

გამოუყენეთ მღევარი. ამ ვაჟბატონს კი მე გავუსწორდები!

იგოვენი, პოლკოვნიკი ამალით.

გერმ. პოლკოვნიკი

რა მოხდა აქ, რა ამბავია?

კაპიტანი

პატიმარმა გუშაგი მოკლა... ქალი გაიქცა...

გერმ. პოლკოვნიკი

შენი სიცოცხლით პასუხს აგებ ამასთან ერთად! თავისუფალია თუ არა გზა? (შორს მაღლიდან ასპათის ხმა მოისმა. მას ნეორე შეეხიანა, შემდეგ მესაპე, ისპის შორეული გადაძახილი: „ეჰეი, აფრინდა ორბი!“)

შალვა

(იმედით სავსე, ალტაყებით) ასმათ, მურთაზ!

ხმა

იქ, ზევით, მთა გაცოცხლდა! თავს უშველეთ!

გერმ. პოლკოვნიკი

სადაა ის კლდე? რომელია ამათ შორის?

შალვა

აი ის კლდე!

გერმ. პოლკოვნიკი

აგზავნეთ ჯარისკაცები! გასწით ჩქარა!

შალვა

გვიანდაა, ის ხმა უფრო ადრე მიადგმევს.

გერმ. პოლკოვნიკი

გერაგო, შენ ადრევე უნდა მომესპე! (ესროლა. შალვა დავარდა მიწაზე) მალე კლდეზე! ჩქარა, ჩქარა! (ჯარბის. მტრის ბანაკში საგანგაშო ნალარა დაჰყრეს, შიოს მთიდან, უკანასკნელა გადაძახალი აღწევს და ძაშინდვ ხევში გრგვინვად გაისპის ძლიერა აფეთქება, თენდება, მთებადან ხალხა კიყინით დაეშვა).

7. ს. კლდიაშვილი.

დოღათ

გზა გადასჭერით! ხევიდან ერთიც არ გაუშვათ!

ბადრი

(ლოდებს შორის ჩამხობილ შალვას თვალი მოჰყრა) შეჩერდით! აქეთ!
(ხალხი შეგროვდა შალვას გარშემო და ერთბაშად აღმოხდა ყველას:—
„აგაი, შალვა!“)

შალვა

მშვიდობით დოღათ, ბადრი, ძმებო... ბედნიერ დღეს მეც
მომიგონეთ. (კედება).

ბადრი

ვფიცავთ, ერთი ათასად ვიზღოთ შენი სისხლი!

ხალხი

ვფიცავთ!

დოღათ

ის იყო ჩვენი მეთაური. მან უქრობელი ცეცხლი დაგვიანთო
სულში. სახელი მისი, ვინც ღირსება დაგვიბრუნა და აგვამალ-
ლა, ბრძოლაში ახლაც ჩვენი მეთაური იქნება. წინ, შურის-
მგებელნო!

ფარდა

პაპიოსნება

(გმირთა თაობა)

დრამა 4 მოქმედებად

მოქმედი პირები:

დimitრი გეგელია — კოლხიდის მშენებლობის უფროსი.

ელენე — მისი ცოლი.

თედო გავაშელი — პარტიული კომიტეტის მდივანი.

ანდრო ქაჩიანი — მთავარი ინჟინერი.

შალვა ანდრიკაძე — ექიმი.

სიმონ — ბუხალტერი.

მარო — ექიმის თანაშემწე.

ნანა — დიმიტრის გამზრდელი.

გიორგი ინჟინერი.

ლევანი — მოგზაური.

კლარეტი

ირაკლი

ლადო

გონდო

ანიკო

{ კოლხიდშენის მუშები.

პარმენი — კახიანის შიკრიკი.

კოლხიდშენის მუშები, ღარაჯი.

მოქმედება პირველი

პატარა პორტი—ბაქანი რიონის პირად. სიმონს ანკესი აქვს გადაგდებული მდინარეში, ნაპირზე ზის, მდინარეა დაყუჩებს და გიტარაზე დამღერებს.

1

ს ი მ ო ნ

თუ სიზმარია, ნურც გამეღვიძოს
და თუ ცხადია—გაგრძელდი ჟამო,
შენს თვალებს მინდა კიდევ ვუმხერდე,
ჩემო ოცნებავ, ძვირფასო...

კ ა ხ ი ა ნ ი ს ხ მ ა

(მდინარიდან) მესროლე პირსახოცი!

ს ი მ ო ნ

პირსახოცი? აჰა!

შენს თვალებს მინდა ვუმხერდე მარად
ჩემო ოცნებავ, ძვირფასო...

2

სიმონი, მარო.

მ ა რ ო

შენ რას აკეთებ აქ? თევზებს ანკესით იჭერ, თუ სიმღერით
გინდა მოიტყუო?

ს ი მ ო ნ

ორივეთი, პატივცემულო ამხანაგო მარო. მოგესხენებათ, რა
ძალა და გავლენა აქვს სინდერას.

მ ა რ ო

(ჯოხზე მხოლოდ ერთი თევზია ჩამოცმული. ღიმილით დახედა) რა-
გორ არა, ვხედავ დიდი გავლენა მოუხდენია!

ს ი მ ო ნ

რას იზამ, შეუგნებელი ელემენტი. თევზზე კი არა, სანწყ-
ხაროდ ზოგიერთ ადამიანზედაც არ მოქედობს სიმღერა.

მ ა რ ო

ვინ არიან ეგ „ზოგიერთები?“ ჰო, სთქვი!

ს ი მ ო ნ

გუშინ ჩემი ლექსი დაგიტოვეთ ოთახში. წაიკითხეთ?

მ ა რ ო

შენ ბულალტერი კი არა, ნამდვილი პოეტი ხარ.

ს ი მ ო ნ

მართლა მოგეწონათ?

მ ა რ ო

აღმაფრთოვანა! წავეკითხე, მაგრამ ვერაფერი ვერ გავიგე.

ს ი მ ო ნ

იქ ერთი ღრმა პრობლემაა დასმული.

მ ა რ ო

სიამოვნებით ვისაუბრებ თქვენთან ყოველგვარ პრობლემაზე.

ს ი მ ო ნ

დიდიხანია ვოცნებობ მაგაზე ძვირფასო პატივცემულო ამხა-
ნაგო მარო... მაგრამ სად, როდის? იცით რა გითხრათ—ნუ
გადავდებთ შორეულ დროისათვის.

მ ა რ ო

კენკავს! კენკავს!

(ანკესს მოჰყიდა ზელი) თქვენს ბედზე, ამხანაგო მარო! ამას წინათ იმხელა კობრი დავიჭირე, რომ ძლივს ამოვათრიე. (ამოსწია ანკესი. ცარიელთა. მოიხედა—მარო ველარ დაიბახა. მარო იმ დროს გაიპარა, როცა სიმონის ყურადღება ანკესისკენ იყო მიმართული). კიდევ კარგი რომ წასულა, თორემ სირცხვილს ვჰამდი... რა უშნო ბედზე ვარ დაბადებული! ის-ის იყო უნდა მეთქვა ჩემი გულის ნადები და... კენკავს... რას კენკავს? არაფერსაც არ კენკავს!

კ ა ხ ი ა ნ ი ს ხ მ ა

(ხალათი!

ს ი მ ო ნ

(ხალათს აწვდის) კარგია ასეთი ხალათი, მაგალითად, კურორტზე, ზღვის პირად. პლიაჟზე ხალხია, მოიხურავ, თავი მოგწონს. კახიანმა თავი ამოჰყო მდინარიდან და წყალი შეასხა სიმონს) აჰ! გიტარა, გიტარა ნუ დამისველეთ!

3

კ ა ხ ი ა ნ ი, ს ი მ ო ნ ი.

ს ი მ ო ნ

რა გიხდებათ ეგ ხალათი!

კ ა ხ ი ა ნ ი

მეორეს როცა შევიძენ, ამას შენ გითავაზებ. ზღვაც მალე გექნება აქ. შორს კურორტზე წასვლა აღარ დაგჭირდება.

ს ი მ ო ნ

ჰო, მალე გექნებაო. კარგი საქმეა, პატივცემულო ამხანაგო ანდრო, საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს, მაგრამ...

კ ა ხ ი ა ნ ი

მაგრამ რა?

ს ი მ ო ნ

რატომღაც მენანება, რომ აქაურობას ელფერი ეცვლება.

ძველი კოლხიდა, ნეტარხსენებულ იაზონიდან დღემდე უცვლელი, ჩვენს თვალწინ ქრება... ოქროს ვერძი, არგონავტები, ქალბატონი მედეა...

კახიანი

სამაგიეროთ ჭაობის მოსპობა, ამ კალაპოტით ზღვის შემოშვება პალიასტომში...

სიმონ

პალიასტომის პორტს, როგორც ვიცით, პოლიტიკური მნიშვნელობაც ექნება. მიხარია, რომ ჩვენი პალიასტომიც პოლიტიკაში ერევა. უნდა გამოგიტყდეთ, ანხანაგო ანდრო, გატაცებული ვარ პოლიტიკით. გონებას ანვითარებს, ჰორიზონტებს შლის... კენკავს, კენკავს! (ანკესი ამოსწია, ცარიელია) ისევ მომატეუა!

კახიანი

აქამდე ვერაფერი დაიჭირე?

სიმონ

ეს ჯერჯერობით. ამასწინათ კი ოთხი კობრი წამოეგო... თითონ ჩვენი მშენებლობის უფროსი იყო მოწმე.

კახიანი

დამიტრიც თევზაობს?

სიმონ

შემთხვევით გამოიარეს მან და თედომ. შეჩერდნენ, გული გადავაყოლოთო, სთქვეს. ფიქრის გასაქარვებლად მართლაც უებარი საშუალებაა.

კახიანი

რა აფიქრებდათ?

სიმონ

კაცა რომ სთქვას, საფიქრებელი ბევრი რამ აქვთ. ასეთ დიდ საქმეს მეთაურობენ და... ახ, შე ვერანა!

კახიანი

ჰო, რაო?

სიმონ

კიჩნელიტე... ანკესით თითო გავიკაწრე.

კახიანი

ტყუილად წვალობ, ვერაფერს ვერ დაიქერ. თევზმაც იცის
ვის ანკესზე წამოეგოს.

სიმონ

თევზს რომ ჰკუთა ჰქონოდა, ამხანაგო ანდრო, არც წყალში
იცხოვრებდა. ხედავთ, ზევიდან ნავით მოდის ვილაც!

კახიანი

ჯანდაბას მისი თავი. დღეს მრავალი ხეტილობს ამ მდი-
ნარით.

სიმონ

(მღერის) თუ კი ცხოვრებას ფასი აქვს რამე,
თუ კიდევ არის ის სანეტარო,
მხოლოდ იმიტომ რომ დღე და ღამე
შენ გიჟურებდე ძვირფასო...

(ბოლო არ სთქვა)

კახიანი

ჰო, სთქვი ბარემ.

სიმონ

(დაამთავრა) ძვირფასო მარო.

კახიანი

რას მაღაჯ, განა არ გიცი ვისთვის ოხრავ?

სიმონ

სიყვარული, ამხანაგო ანდრო, დამტანჯველი გრძნობა ყო-
ფილა.

კახიანი

ძალიან გიყვარს?

სიმონ

რა დავფიცო, კატასტროფიულად.

კახიანი

ვინდა აგაცდინო კატასტროფას?

სიმონ

მდინარენი აღმა არ შებრუნდებიან, უიმედოა.

კახიანი

ეგ მე ვიცოდე. მეგობრისათვის მაგას ვერ შევძლებ?

სიმონ

ა, მართლა? მე თქვენ ყოველთვის გაფასებდით, ძვირფასო პატივცემულო ამხანაგო ანდრო. (ხალისიანად მღერის).

მხოლოდ იმიტომ, რომ დღე და ღამე
შენ გიყურებდე ძვირფასო მარო...

4

იგივენი და ლევანი. მხარზე ხანადირო თოფი ჰკიდია, ჩანთა ნანადირევით

ლევანი

უკაცრავად, აქეთ მომავალი ნავი არ დავინახავთ?

კახიანი

აქ მრავალმა ჩაიარა.

ლევანი

ორი მამაკაცი და ქოლგიანი ქალი უნდა მჯდარიყო.

სიმონ

პირიქით, ქოლგას მამაკაცი იჩრდილებდა. დიდიხანია ჩაიარეს.

ლევანი

აღბათ ისინი იყვნენ.

ს ი მ ო ნ

ველარ დაეწევით.

ლ ე ვ ა ნ ი

რა საუცხოვო პეიზაჟია... ეს მგონი მთავარი უბანი უნდა იყოს?

ს ი მ ო ნ

მთავარი გახლავთ. თქვენ ვინ ბრძანდებით?

ლ ე ვ ა ნ ი

უცნობი თქვენთვის... ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან?

ლ ე ვ ა ნ ი

იშვიათი ამინდია. გავისეირნე. რა სანახაობაა! მოეცურავ და გარემოს თვალს ვერ ვაშორებ. (სიმონს) ოჰო, თევზაობთ?

ს ი მ ო ნ

დამიბრიყვეს.. საკენკს შესჭამენ, ზედ კი არ ეგებიან.

ლ ე ვ ა ნ ი

მაჩვენეთ ანკესი. რასაკვირველია ამით ვერ დაიჭერთ. საკენკი არ ვარგა. მე გასწავლით თევზს რა იზიდავს. ვიპოვე,—აი ეს... მახრა... უებარია.

ს ი მ ო ნ

ამასაც ვცდი.

ლ ე ვ ა ნ ი

როგორ გეტყობათ გამოუცდელობა. აქ თევზი უკვე უფრო-
ხის ანკესს. ადგილი უნდა ინაცვლოთ.

ს ი მ ო ნ

თუ ახლაც არ წამოეგო, მაშინ გამთვალა ვილაცამ.

(მიდის).

ლევანი, კახიანი.

კახიანი

თქვენ ვინ ხართ?

ლევანი

აკი გითხარით, ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან.

კახიანი

მეც იქიდან ჩამოვედი.

ლევანი

კარგად დაგიმახსოვრებიათ ჩვენი პაროლი... ინეენერი კახიანი ხართ? გამარჯვებით. კარგია, რამ აქ შეგხვდით.

კახიანი

მე მეძებდით?

ლევანი

საძებრად გაგვიხადეთ საქმე... რას მივაწეროთ? ზურგი შეგვაქციეთ?

კახიანი

მართალი გითხრათ, საშიში გახდა მუშაობა.

ლევანი

როგორ გავიგოთ თქვენი პასუხი—ჩვეულებრივი სიფრთხილე, თუ უარი?

კახიანი

თქვენც გესმით ალბათ, რა თავდაჭერა მმართვეს.

ლევანი

ჰკუა და მოსაზრება თქვენ არ გაკლიათ. მხოლოდ ერთი რამ უნდა იცოდეთ—დაყოვნება შეუძლებელია.

კახიანი

ენახოთ მშენებლობის უფროსი თბილისიდან რა ამბავს ამოიტანს.

ლევანი

მაგას მნიშვნელობა არა აქვს. ჩვენ ჩვენი უნდა გავაკეთოთ. არ კმარა რასაც აქამდე ვაკეთებდით.

კახიანი

რაო, კიდეც საყვედურს მეუბნებით?

ლევანი

აბა რას ამბობთ, ვინ საყვედურობს!

კახიანი

ორი უბანი ისეთ მდგომარეობაში ჩავაყენე, რომ იქ მუშაობა შეუძლებელი ხდება. მუშებში უკმაყოფილებაა. ხარჯი ერთი-ორად იზრდება... ვინ ქნა ეს?

ლევანი

ცოტაა ეგ. ვიცით თქვენი ნიჭი, ძალა, უნარი. არ კმარა ქინძისთავეებით ჩხვლეტა. დროა დაგკრათ ერთბაშად, ძლიერად, ყველაზე საგრძნობ ადგილს.

კახიანი

მე ზღაპრული მკვებარა არა ვარ—აქეთ გორასა წიხლი ვკრა, იქით გორასა ძვრა ვუქნა...

ლევანი

არა, მეგობარო, თქვენი უკანდახევა შეუძლებელია.

კახიანი

მე რომ მშენებლობას ვმეთაურობდე, მაშინ იქნებ არ გამჭირვებოდა, მაგრამ ჩვენი მშენებლობის უფროსის ამბავი ხომ იცით?

ლევანი

ენტუზიასტი, საბჭოთა პატრიოტი, არა? დიმიტრი გეგელია
ხელს ველარ შეგიშლით.

კახიანი

როგორ, გადაყავთ აქედან?

ლევანი

სამწუხაროდ მაგის საბაბს არ იძლევა, მაგრამ ხომ შეიძლე-
ბა თავისთავად მოხდეს მისი ჩამოშორება? ჩვენგან დამოუკი-
დებელი მიზეზის გამო...

კახიანი

რა უნდა იყოს ისეთი მიზეზი?

ლევანი

რა გულუბრყვილო მეჩვენებით ხანდახან... ზოგჯერ ესეც,
კარგი თვისებაა... განა ცოტა მიზეზი არსებობს? ავადმყოფო-
ბა, ოჯახური დაბრკოლებანი, ან რაიმე უბედური შემთხვევა...
წარმოვიდგინოთ, რომ გზაში სადგურიდან აქეთ მომავალს...
ახ, ვინ მოსთვლის რამდენი შემთხვევაა მოსალოდნელი!

კახიანი

თქვენ ისე ამბობთ, თითქოს...

ლევანი

არა, მე მხოლოდ იმას ვამბობ, რომ არავინაა დაზღვეული
მოულოდნელი უბედურებისაგან.

კახიანი

ვთქვათ მოხდა ასე, მაშინ?

ლევანი

მაშინ თვენ ივნებით ნშენებლობის მეთაური.

კახიანი

რა გარანტიაა, რომ დაიღუპება?

ლევანი

ყოველ შემთხვევაში არა მგონია იოლად გადარჩეს. მორჩენამდე კი თქვენ გაუძღვებით აქაურობას... მკურნალიც ისეთი უნდა შეხედეს, რომ ზედმეტი გულშემატკივრობა არ გამოიჩინოს. თქვენ იცით ვინ იყო დიმიტრის ცოლის, ელენეს, პირველი ქმარი?

კახიანი

არა.

ლევანი

ექიმი შალვა ანდრიაძე. ის ახლა თქვენს მეზობლად არის. ორი დღეა რაიონში გამოვადგავნეთ სამეცნიერო მუშაობის ჩასატარებლად. ესეც იმიტომ მოგახსენეთ, რომ, ვთქვით, მარცხი მოხდა, შველა საჭირო შეიქმნა,—მაშინ ამ ექიმს გამოიწვევთ. მე მგონია უარს არ იტყვის დახმარებაზე. ხოლო როგორ შეასრულებს თავის მოვალეობას, ეს სხვა საკითხია.

კახიანი

მართალი უნდა მოგახსენოთ,—სახიფათო გზა აგირჩევიათ.

ლევანი

მგნუ გაფიქრებთ. ჩვენ ყველაფერი გათვალისწინებული გვაქვს... ამხანაგო ანდრო, თქვენ ერთი უცხოელი გინახულებთ.

კახიანი

რა საქმეზე?

ლევანი

ისიც სამეცნიერო მიზნითაა ჩამოსული... ზოგიერთ ცნობას მისცემთ.

კახიანი

არა, არ შემიძლია. თქვენ ამით ჩემს დაღუპვას აჩქარებთ.

ლევანი

არაფერია ისეთი... მშენებლობას გააცნობთ, ტობოგრაფიულ
ნახაზებს დაუზუსტებთ... სხვა არაფერი.

კახიანი

არ შემიძლია.

ლევანი

თქვენ მისცემთ ცნობას და დაეხმარებით კიდევ.

კახიანი

მე ვალდებული არა ვარ ყველაფერში დაგემორჩილოთ.

ლევანი

ის მოვა თქვენთან. გესმით თუ არა?

კახიანი

მე ვთქვი და გათავდა. მე არავისი მონა არა ვარ.

ლევანი

მაშ უარს ამბობთ? (გაისროლა) ხოხობი იყო! მოხვდა. წყალში
ჩავარდა, ხედავთ, მიაქვს საბრალო.

კახიანი

კარგი მსროლელი ყოფილხართ!

ლევანი

ნიშანში ჯერ არ დამიცდენია. არასოდეს, გარწმუნებთ. უბოელს მაშ უარი ვუთხრა?

კახიანი

როდის და სად ვნახო?

ლევანი

ის თითონ გნახავთ. ვფიქრობ თქვენი მოქმედება მომავალში არ გამხდის იძულებულს თქვენს წინააღმდეგ რაიმე ზომებს მიე-
მართო. თქვენ არავინ დაგიჯერებთ კიდევ რომ გაამხილოთ
ჩვენი საუბარი. მოგესხენებათ, საკმაოდ საპატიო მდგომარეობა
და ავტორიტეტი მაქვს, ხოლო მე თუ გაგწირეთ, ვეჭვობ
გიხსნათ ვინმემ. ესეც მხედველობაში იქონიეთ... მაგრამ, მე
მგონია, ჩვენს შორის შავი კატა არ გაირბენს. ჩვენ ხომ მეგობ-
რები ვართ დღეიდან?

კახიანი

ცდას არ დავაკლებ, მაგრამ თქვენც იქონიეთ მხედველობაში,
რომ აქ მართო ვარ.

ლევანი

რატომ გგონიათ? იქნებ სხვაც არის. ჩვენც დაგეხმარებით.
მხოლოდ, ძვირფასო, შეეცადეთ თქვენც ჩაითრიოთ ვინმე.
ოღონდ გაფრთხილებთ, რაც შეიძლება ცოტა, მაგრამ საიმედო
და ერთგული.

6

სიმონი დაბრუნდა. მოკლული ხოხობი მოაქვს.

ლევანი

იშვიათი ბუნებაა! მხოლოდ ოცნებით თუ წარმოვიდგენდი
ასეთ სილამაზეს!

სიმონი

თქვენ გაისროლეთ? წყალს ნაპირისკენ მოქონდა. ანკესი გა-
მოვდევი და დავიჭირე. რა მსუქანია!

ლევანი

გულში მოხვედრია, ნახეთ! რამდენიმე წუთის წინათ კი რა
სისწრაფით მიფრინავდა.. რომელს გაჩუქოთ, თქვენ თუ...
8. ს. კლდიაშვილი.

(კახიანს) არა, თქვენ არა. გატყობთ არ გსიამოვნებთ. ცოცხალს ხედავდით და გეცოდებათ. ვგრძნობ, გულჩვილი ხართ. (სიმონს) თქვენ გქონდით.

ს ი მ ო ნ

გმადლობთ.

ლ ე ვ ა ნ ი

იქაც ვერაფერი დაიჭირეთ?

ს ი მ ო ნ

თევზის მაგიერ ფრინველს იჭერს ჩემი ანკესი.

ლ ე ვ ა ნ

ბედნიერებაა აქ ცხოვრება... რომ არ მეჩქარებოდეს, არ მოგშორდებოდით, (სიმონს) ნება მომეცით სახსოვრად სურათი გადაგიღოთ. კოლორიტული ფიგურაა! არა, გიტარით ხელში. კარგი იყო ბანტით შეგემკოთ.

ს ი მ ო ნ

ბანტით? რომელი ფერი უფრო მოუხდება?

ლ ე ვ ა ნ ი

რასაკვირველია წითელი. შნოს მისცემს, იერს. ერთი წუთით... მზადაა. ჩვენ კიდევ ვნახავთ ერთმანეთს. ნახვამდის! სურათს მალე ჩამოგიტანთ. გახსოვდეთ, მახრა თევზს ყველაზე უფრო იზიდავს. (წავიდა).

7

ს ი მ ო ნ

გზა მშვიდობისა! სიმპატიური პიროვნებაა... ვინაა?

კ ა ხ ი ა ნ ი

არ ვიცი, სპორტსმენი იქნება.

ს ი მ ო ნ

მეც ასე მგონია. რა მარჯვედ მიჰყავს ნავი!

კახიანი

(ჩაფიქრებული) ყარიბი სევანეთის მწვერვალებიდან...

სიმონი

აბა ახლა აქ ვსინჯოთ მისი მახრა.

კახიანი

(თვალს არ აშორებს სივრცეს, საითაც ლევანი წავიდა. რაღაც ფიქრით შებოჰველი თითქოს თავისთავს ელაპარაკება.)

ჩვენ ხომ მეგობრები ვართ...

სიმონი

მე მიწოდეთ მეგობარი, ამხაგო ანდრო? სიამოვნებით ვლებულობ თქვენს წინადადებას მეგობრობაზე. ბედნიერი დღეა რაღაც, ყველას სიხარული მოაქვს! (მღერის)

თუ სიზმარია, ნურც გამეღვიძოს

და თუ ცხადია,—გაგრძელდი ჟამო.

შენს თვალებს მინდა ვუმზერდე მარად

ჩემო ოცნებავ, ძვირფასო მარო...

არ გამოდის რაღაც,—ჟამო, მარო... არაფერია. მისი სახელის ხსენებაც გაიტანს ყველაფერს!

შენს თვალებს მინდა ვუმზერდე მარად

ჩემო ოცნებავ, ძვირფასო მარო!

მეორე სურათი

(ადგილი, სადაც რიონი ახალ კალაპოტში უნდა გადავიდეს. ხიდის მშენებლობა.)

ბონდო

ხედავ რა წმინდაა ცა? შენი თვალებივით ნათელია.

ანიკო

რა უცნაურს იტყვი ხოლმე.

ბონდო

ეს, ბევრის თქმა მინდა, მაგრამ სიტყვები ვერ მომინახავს. ან რა საჭიროა! რას ვიტყვი, რას წარმოვიდგენ იმაზე უკეთესს, რაც თვითონ შენა ხარ. კარგია ქვეყანა, და უფრო კიდევ იმიტომ, რომ შენა ხარ ჩემს გვერდით.

ანიკო

უჩემოთაც კარგი იქნებოდა.

ბონდო

მე ვამაყოზ შენით. ეს შენა ხარ ამ ქვეყნის ზედაპირს რომ სახეს უცვლი. ათასი წლობით თავისი გზით მიდიოდა რიონი, ჩვენ კი მოვხარეთ და აქეთ უქენით პირი. ეს კიდევ რაა, — მე და შენ მეტსაც ვიზამთ: თუ დაგვჭირდა, აღმაც აუშვებთ!

ანიკო

ვის გაუგონია მდინარე აღმა წასულიყო?

ბონდო

მე და შენ თუ მოვინდომებთ ისე წავა, უკან ვეღარ მოიხედავს! ამ ადგილზე კი მოვფენთ მანდარინებს, ლიმონებს... რა გაცილებს? შენ კი გენაცვალე, რა გემრიელი სიცილი იცი!

ანიკო

რა ტრაბახი გცოდნია თურმე.

ბონდო

ვინ მოგახსენა? რა უნდა დაგვიდგეს წინ! ყველაფერი ჩვენ გვემორჩილება. ერთადერთი რაც არ შემოძლია, ეს გულში ჩაგიკრა ახლა.

ანიკო

აბა გაბედე, თუ ვაეკაცი ხარ.

ბონდო

მაგასაც მალე მოვესწრები. დავამთავრებთ აქ მუშაობას და წავალთ კიდეც. ყველგან სიხარულით მიგვიღებს ჩვენი ქვეყანა.

ანიკო

ცა დაგვხარის ლაქვარდ თალათ,
გულს სიცოცხლე ავსებს ლხენით,
გადაიქცა ტურფა ბალად
კოლხიდა და მხარე ჩვენი.

2

იგივენი და სიმონი.

ბონდო

(ეცა სიმონს, ხელში აიტაცა) ჩვენი სიცოცხლე ხომ ბედნიერებაა? რას იტყვი?

სიმონ

მხრები მომაგლიჯე, სადაური ბედნიერებაა! გამიშვი!

ბონდო

არა, სთქვი!

სიმონ

ერთობ დიდი. (ბონდომ ხელი გაუშვა) მით უფრო ახლა, როცა სული მოვითქვი. არ მეგონა, თუ ასეთი უხეში იყავი.

ანიკო

შენ ხომ ჩვენი კეთილი სიმონი ხარ. შენ და გაჯავრება ვის გაუგონია? შერიგდით ახლავე.

სიმონ

მხოლოდ ერთის პირობით... ეს სიმღერა მასწავლეთ. უნდა შევიტანო ჩემს რეპერტუარში... (მღერიან).

იგივენი და ინევერე გიორგი.

გ ი ო რ გ ი

(შემოვიდა, შეჩერდა, უსმენს სიმღერას. შემდეგ უკმაყოფილოდ ხელი ჩაიჭნია და გზას დაადგა).

ბ ო ნ დ ო

რა იყო ამხანაგო გიორგი? რაღაც უხალისოთ მეჩვენები.

გ ი ო რ გ ი

აბა რა ხალისი უნდა მექნეს...

ბ ო ნ დ ო

რა მოხდა ისეთი?

გ ი ო რ გ ი

რა იყო და ისევ იქ, მერვე პიკეტზე, ვერა გვაქვს კარგად საქმე. მთელი ბრიგადა წასვლას აპირებს.

ბ ო ნ დ ო

არ წავლენ, ამხანაგო გიორგი, თავს არ შეირცხვენენ.

გ ი ო რ გ ი

არა ბონდო, სამუშაოს მიმიტოვებენ. ვგრძნობ მე ამას. მატარებელმა ჩაიარა?

ბ ო ნ დ ო

არა ჯერ.

გ ი ო რ გ ი

დღეს დიმიტრი უნდა ჩამოვიდეს. იმედათ მხოლოდ ესა მაქვს.

ა ნ ი კ ო

ფიქრი ნუ გაქვს. ყველაფერი კარგად იქნება.

ს ი მ ო ნ

გარეშე საქმით ნუ ერთობით ამხანაგო ანიკო. ბოლომდე ჩამაწერიეთ ეს კუპლეტები.

გ ი ო რ გ ი

თუ ის ბიჭები გამეჭვენ, დაბრკოლდება საქმე. აღარც იმდენი დრო დარჩა სამუშაოს დასამთავრებლად. დამბის შენება გახანგრძლივდა, ექსკავატორი აგერ მესამე დღეა დგას...ხვალ, ზეგ—მაიმედებენ... რომ აღარ დაიღია ეს ხვალ ზეგ!

ს ი მ ო ნ

რა დალევს ამხანაგო გიორგი? დღე დღეს მისდევს, საუკუნე საუკუნეს. ერთ ჩემს ლექსში ეს პრობლემა საუცხოვოდ მაქვს გადაჭრილი...

ბ ო ნ დ ო

რატომ არ მიხვალთ პარტკომში? მიდით, უამბეთ თედოს.

გ ი ო რ გ ი

რატომ ხდება ასე, ვერ გამიგია. დარწმუნებული ვარ, რომ რიგზეა ყველაფერი, გავიხედავ—შეფერხდა საქმე, თითქოს უმნიშვნელო მიზეზიაო, მაგრამ...

ბ ო ნ დ ო

ნუ სწუხარ. თუ დაგჭირდეს რამე, გვითხარი და ყველანი დაგეხმარებით. აბა დაიწყე სიმონ! ვთქვათ ამ მხიარულ გუნებაზე!

ს ი მ ო ნ

(ლოტბარობს) მშობელ მიწის ყოველ ნაყოფს
მზე ბრწყინვალე აძლევს ფერსა,
ვუმღეროდეთ გამარჯვებულს
ჩვენს ცხოვრებას ბედნიერსა.

იგივენი და კახიანი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

რა კონცერტია? (სიმონს) მე აქ ლოტბარად გამოგვგზავნენ
 თუ ამხანაგ გიორგის მოსაყვანად?

ს ი მ ო ნ ი

ჰანგებმა გამაბრუა, პატივცემულო ანდრო. ახლაც მოვახსენებ... (გიორგის) ამხანაგ კახიანის დაეღლებით...

კ ა ხ ი ა ნ ი

საქირო აღარაა შენი შუამავლობა. ახლა მეც ვეტყვი.

გ ი ო რ გ ი

რა გინდოდათ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

(სიმონს) მომეცი ქალაღდი. (გიორგის) რად დააწერეთ ვალად
 კანტორას ეს ათასები?

გ ი ო რ გ ი

მე რად გადავიხდი თქვენი მიზეზით გაჩერებულ ექსკავატორის
 კუთვნილ თანხას? იმუშავებს თუ არ იმუშავებს ექსკავატორი,
 მას თავისი ერგება და აგოს პასუხი კანტორამ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მაგ თანხას თქვენი ბიუჯეტიდან გადაიხდით.

გ ი ო რ გ ი

არავითარ შემთხვევაში.

კ ა ხ ი ა ნ ი

(სიმონს) წაიღე, ამათ დააწერე.

გიორგი

მე ვთქვი და არ გადავიხდი.

კახიანი

მგონი ჯერ კიდევ მე ვარ შშენებლობის მთავარი ინჟინერი.

ბონდო

ექსკავატორი მართლაც უქმად იდგა, ამხანაგო ანდრო.

გიორგი

რატომ არ მომაწოდეთ საწვავი მასალა? მეორე ექსკავატორი რაღათ წაიღეთ ჩემგან?

კახიანი

ამხანაგო გიორგი, რატომ მხდით ვალდებულად ყველას ანგარიში ვაძლიო ჩემს მოქმედებაში? ალბათ იყო მიზეზი.

გიორგი

ეგ მიზეზი თქვენ და კანტორამ არკვეით.

სიმონ

კანტორაც ცოდვა გახლავთ. ბალანსი ყირაზე დაგვიდგება.

კახიანი

ეს კიდევ აქ არის?

სიმონ

მივდივარ, ამხანაგო ანდრო. არ შემეძლო როგორც ფინანსისტს ჩემი მოსაზრებაც არ გამომეთქვა. (წავიდა. მატარებლის ხმა).

ბონდო

მატარებელი მოვიდა!

ანიკო

წავალ, სადგურზე დავხედები ამხანაგ დიმიტრის, ჩემი ბრიგადისათვის საჩუქრები უნდა ჩამოეტანა. (გავიდა).

იგივენი და პლატონი.

პლატონ

შენ გეძებ, ამხანაგო გიორგი. წამოდი, დახედე ჩემს ბრიგადას.

გიორგი

რა მოხდა, პლატონ?

პლატონ

მე არც ინტენერო ვარ და არც ტექნიკოსი, მაგრამ ჩემი გამოცდილება მეუბნება, რომ აქ შეცდომა უნდა იყოს. (ნახაზები გადაუშალა). დამბის მიმართულება სწორი აღარ მეჩვენება. გარდა ამისა, მესამე კილომეტრზე ერთობ წვეტიანი კუთხე გამოდის. მას აღვილად წაღეკავს მდინარე, წყალი გამოსავალს იპოვის და ველარავითარი ძალა ველარ შეაჩერებს. გადარეცხავს, წაიღებს ქალაქს.

გიორგი

შენ ამბობ, რომ მესამე კილომეტრზე... მართალი ხარ. როგორ ვერ შევნიშნე აქამდე... ახლავე დააყენე ბიჭები და ჩამოსქერით ეს კუთხე!

კახიანი

არავითარი შესწორება! ვინ მოგვცემს უფლებას პროექტი გადავასწოროთ?

გიორგი

მაშ როგორ მიბრძანებთ, ამხანაგო ანდრო? აქ უხეში შეცდომაა და არ შემოიძლია ყურადღება არ მივაქციო.

კახიანი

აი სწორედ ახლა ცდებით, ამხანაგო გიორგი. ამ ნახაზების ავტორი თვალსაჩინო აკადემიკოსი გახლავთ და სათანადო ინსტანციებშიც დამტკიცებულია. თქვენ ხანდახან თვითნებობთ, ჩემო მეგობარო..

გიორგი

ჩემმა თვითნებობამ არა ერთი უხეში შეცდომა გამოასწორა, მათ შორის თქვენიც, ამხანაგო ანდრო. არ დაივიწყოთ ეს... ბონდო, ხედავ? ხომ გითხარი! მერვე პიკეტიდან აყრილან და წამოსულან.

6

იგივენი და რამდენიმე კოლმეურნე.

ბონდო

საით ამხანაგებო?

კოლმეურნენი

მივდივართ! სხვები მოიყვანეთ!

კახიანი

როგორ თუ მიდიხართ? სამუშაო მიატოვეთ?

1 კოლმეურნე

ეს მუშაობა კი არა, წამებაა!

2 კოლმეურნე

ჩვენ ლუკმა პურისთვის კი არა ვართ აქ. მე კოლმეურნე ვარ, პური შინაც არ მაქვია!

კოლმეურნენი

გაგვიშვით, ანგარიში გაგვისწორეთ!

ბონდო

რას ჩივით, არ იტყვი?

7

იგივენი და თედო.

თედო

რა დაგეშართათ, სად მიდიხართ?

კახიანი

კარგ დროს მოდი, ამხანაგო თედო. ხედავ რა ამბავია? არაფერი გამაგებინეს, მოიხსნენ და მიდიან. იქნებ აგვიხსნათ, ამხანაგო გიორგი, რამ ააღელვა ასე თქვენი უბნის მუშები?

გიორგი

შათ კითხეთ, ისინი უკეთ გეტყვიან.

კახიანი

მოლაღატეთგან მე არაფრის გაგონება არ მინდა.

თედო

რა საჭიროა ასეთი სიტყვები!

კახიანი

რას ამბობ, თედო! როგორ შემძლია გულგრილად ვუცქი-
რო ამ ამბავს!

1 კოლმეურნე

ჩვენ ლალატი არ გვჩვევია.

2 კოლმეურნე

მთელი კვირაა ჭაობში სამუშაო რეზინის ჩექმებს ველით და
საშველი არ დაგვადგა.

თედო

კახიანს) აკი გაუგზავნეთ?

კახიანი

დამიბრუნეს.

გიორგი

დავაბრუნეთ, იმიტომ რომ თეხი არავის ჩაუვიდა. მე აქ
(ბავშვების ახალშენი კი არა მაქვს.

კახიანი

შენ ყოველთვის მოსძებნი მიზეზს.

1 კოლმეურნე

წელამდე გუბეში ვდგევართ. ნოტიო ხორცში შედის, ძვალ-
სა ხრავს.

ბონდო

შენც არ ჩაგყლაპოს, ფრთხილად იყავი.

1 კოლმეურნე

შენ გეცინება და აბა ნახე რა არის.

ბონდო

გამოგვიცდია, უარესიც გვინახავს.

2 კოლმეურნე

კარავი პირდაპირ ლაფში ჩაგვიდგეს. დასვენების მაგიერ დაღ-
ლილებმა ღამე კუნძებზე გავითენეთ.

კახიანი

არ გსურთ მუშაობა? ოთხივე კუთხით გზა ხსნილია.

კოლმეურნენი

წავალთ!

თედო

დაიცადეთ ამხანაგებო, ნუ აჩქარდებით. მართალი ხართ, ჩვენ
დამნაშავე ვყოფილვართ თქვენს წინაშე.

კახიანი

არ მესმის ეგ ბოდიშები...

თედო

მართალს ამბობენ და ტყუილად თავის მართლებას ნუ შე-
ვეცდებით. ნუ წახვალთ ამხანაგებო. გამოვასწორებთ ყველა-
ფერს. მშენებლობის უფროსიც ჩამოვა საცაა. ნახავთ როგორ
შეგიცვლით პირობებს. მაგრამ თუ არ ენდობათ ჩემს სიტყვას
და მაინც წახვალთ,—ძალით არავეინ გაგაჩერებთ. გზა მშვიდო-
ბისა. როცა შინ დაბრუნდებით, დაფიქრდით, რა სულმოკლე-
ობა გამოიჩინეთ.

იგივენი და ირაკლის ბრიგადა.

ბონდო

საით? თქვენც გამოიქეცით?

ირაკლი

დავამთავრეთ სამუშაო მეოთხე პიკეტზე.

გიორგი

სულ მოათავეთ?

1 მუშა

ერთი კვირის საქმე სამ დღეში დავასრულეთ!

გიორგი

თქვენ გენაცვალეთ ბიჭებო! (საყვირის ხმა. თანდათან ახლოვდება სინდერის ხმაც).

ბონდო

მეორე ცვლა მოდის!

9

მეორე ცვლა ახლოვდება. მშენებლობიდან პირველი ცვლა ჩამოვიდა. სიმღერით, ხალისით, შემოვიდა მეორე ცვლა.

სიმღერა

ვინც ჩვენი ქვეყნის მთა-ველი
გახადა ბედნიერია,
ვაჟკაცურ მხარში შეუდგეთ
სიმღერა ვუთხრათ ბევრია.
იცოცხლე დიდო სტალინო,
ჩვენო ერთგულო ბერია!

გიორგი

რა დაუდგება წინ ამ ძალას! (ორპირი სიმღერა ბოლოს ცეცხლში გადავიდა.)

იგივენი და ანიკო.

ანიკო

ჰეი! სადა ხართ! რა დროს ცეკვავა! (სიზღერა და ცეკვა უმერად შეწყდა).

მუშები

რა მოხდა, რა ამბავია?

ანიკო

ამდენი ხანია ვიძახი და ხმა არავინ გამცა. მოსახვევთან მშენებლობის უფროსის მანქანა და საბარგო ავტომობილი დასჯახებიან ერთმანეთს.

კახიანი

ხომ არავინ დაშავებულა?

(ორ კაცს დიმიტრი შემოაქვს).

თედო

დიმიტრი!

მუშები

დიმიტრი!

ანიკო

იქ შოფერი აგდია მიხედეთ!

დიმიტრი

ბონდო... თედო... (გრძნობას ჭყარავს).

კახიანი

ექიმი ახლავე! მეზობლად სოფელში სამალარიო სადგურია. იქ მიაკითხე. აი მისი გვარი. (ქალაქის ნაგლეჯზე დაუწერა და გადასცა). გარეკე ცხენები, არ დაზოგო!

დიმიტრის ბინა. აივანი. ეჭიმის მოლოდინში ა იან. აგადმეოფის ოთა.
ხიჟან ნანა გამოვიდა.

პლატონ

როგორაა!

ნანა

ისევ ისეა, შვილო. უძრავად აგდია. მკვდრის ფერი ადევს.
ვაი მის უბედურ დედას. (მიდის).

ირაკლი

ოღონდ ის მორჩებოდეს და...

პლატონ

ეხ, იგვიანებს ეჭიმი.

ირაკლი

ნუ თუ აქამდე მისი მოყვანა არ შეიძლებოდა.

პლატონ

ეს ჩვენი ეჭიმიც რა დროს გაგზავნეს ქალაქში!

სიმონ

ახლა უნდა ყოფილიყო აქ, თორემ სხვა დროს რათ მინდა
მისი თავი.

პლატონ

ვინ იფიქრებდა ამ უბედურებას.

სიმონი

ეჭიმი საერთოდ გულთმისანი უნდა იყოს. უნდა გრძნობდეს
სად და როდის რა მოხდება.

ირაკლი

იტყვი რაღაც უცნაურს...

ს ი მ ო ნ ი

მწუხარება მაღაპარაკებს, ამხანაგო ირაკლი. უარესიც რომ
ვთქვა, არ გაგიკვირდეს.

ბ ო ნ დ ო

რომ შეიძლებოდეს ჩემს სიცოცხლეს მივცემდი სამაგიეროდ.

პ ლ ა ტ ო ნ

ნეტავი მართლაც შეიძლებოდეს.

2

იგივენი და თედო.

თ ე დ ო

ექიმი არ მოსულა?

პ ლ ა ტ ო ნ

არ სჩანს.

ი რ ა კ ლ ი

ვაი თუ ვერც ნახეს. აქ ყოველი წუთი ძვირფასია.

ბ ო ნ დ ო

წავალ, ამბავს მაინც გავიგებ. იქნებ მართლაც ვერ იპოვეს.

თ ე დ ო

პატარა ხანს კიდევ დავუცადოთ. სხვაგანაც გავგზავნეთ კა-
ცი. იქნებ იქიდან უფრო ადრე მოაყვანონ.

3

იგივენი და კახიანი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

რაო, ცუდი ამბავი ხომ არაფერია?

პ ლ ა ტ ო ნ

ამაზე უარესი რაღა იქნება.

9. ს. კლდიაშვილი.

კახიანი

ისეთი მწუხარე ხართ, თითქოს იმედი არ იყოს. ვერც წარ-
მომიდგენია, რომ დიმიტრი... ამაზე ფიქრიც კი მაშინებს.
(თედოს) თავბრუ მეხვევა, ვერაფერი მომიაზრებია. რა სიხარუ-
ლით მოველოდით მის ჩამოსვლას და როგორ შეიცვალა ყვე-
ლაფერი.

თედო

საბარგო მანქანის შოფერი როგორაა, არ გაიგეთ?

კახიანი

გარდაიცვალა, ახლა მითხრეს.

თედო

გარდაიცვალა?!

ბონდო

ცხენოსნები!

ირაკლი

ჩვენები არიან! აი თეთრი ცხენი!

4

იგივენი, მარო და ელენე.

ბონდო

ექიმი მოჰყავთ!

მარო

ნუ სწუხარ ელენე, დიმიტრის არაფერი გაუჭირდება. სად გა-
გონილა ცოცხალ კაცს თავზე დასტიროდენ?!

თედო

დამშვიდდი, დამიჯერე, მალე მოიკეთებს. უარეს მდგომარეო-
ბაში მინახავს კაცი და მორჩენილა.

კახიანი

გულს ნუ გაიტეხ, ელენე.

თ ე დ ო

ნახავ, ჩვენი დიმიტრი კარგად შეიქმნება.

პ ლ ა ტ ო ნ

ექიმი მოვიდა!

ე ლ ე ნ ე

მარო, ის არის ექიმი?

მ ა რ ო

ის უნდა იყოს.

ე ლ ე ნ ე

შალვა! საიდან, ვინ მოიყვანა?!

5

ოგოვენი და ექიმი.

მ ა რ ო

აქეთ მობრძანდით (ოთახში შევიდა. მაროს შეჰყვა კახიანი).

ე ქ ი მ ი

(დიმიტრის ოთახისკენ მიდის. უცერად ელენე დაინახა) ელენე! შენ საიდან? (ერთხანს უცქირა მღუშარე ელენეს. შემდეგ ავადმყოფისაკენ წავიდა).

ე ლ ე ნ ე

შალვა, თქვენ იცით სად, ვისთან მიდიხართ?

ე ქ ი მ ი

როგორ თუ ვისთან? მე ხომ ავადმყოფის დასახმარებლად დამიძახეს? ელენე, ვინაა ის.

ე ლ ე ნ ე

ქმარი.

შენი ქმარი?

ექიმი

დიალ.

ელენე

ექიმი

შეჩერდა. თითქოს გაბრუნებას აპირებდნო, მაგრამ უმაღლეს სძლია თავს და ავადმყოფის ოთახს მიაშურა).

ელენე

და მაინც მიდიხართ?

ექიმი

მე ექიმი ვარ და ჩემი მოვალეობაა დავეხმარო ვინც უნდა იყოს ის. ნუ ღელავთ. მე ჩემს მოვალეობას პირნათლად შევასრულებ. (შევიდა).

6

ელენე

თედო, ვინ მოიყვანა ის? საიდან გაჩნდა აქ?

თედო

ანდრომ მოაყვანინა.

ელენე

სხვა მოიყვანეთ, თედო. ის ვერ უშველის, არ მჯერა მისი

თედო

მოთმინება იქონიე. რაიონში მანქანა გავგზავნეთ. იქნებ მეორეც მოიყვანონ. ნუ ღელავ, დიმიტრის არაფერი გაუჭირდება. ყოველგვარ საშუალებას მივმართავთ მის გადასარჩენად.

ელენე

თედო, შემდეგ სანანებლად არ გაგვიხდეს, რომ ამ ექიმს ვანდეთ დიმიტრის ბედი. ნუ მიტყერი ასეთი გაკვირვებით. შენ არ იცი რა არის ამის მიზეზი. მე ვიცი და ამიტომაც მეშინია ასე.

თ ე დ ო

მართლაც რომ საკვირველს ამბობ. ისე გამოდის, რომ ჩვენ
ჯალათი მოვიყვანეთ და არა მკურნალი.

ე ლ ე ნ ე

თედო, დიმიტრი საფრთხეშია, იცოდე. (მიდის ოთახისაკენ).

თ ე დ ო

ნუ შეხვალ, შენ მხოლოდ ხელს შეუშლი.

ე ლ ე ნ ე

არ შემიძლია მარტო დავტოვო. მე იქ უნდა ვიყო. (შედის
ავედმყოფის ოთახში).

7

დიმიტრის ოთახიდან კახიანი გამოვიდა.

პ ლ ა ტ ო ნ ი

როგორაა?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ცუდათაა, მეგობრებო. მეშინია რომ დაგვარგავთ მას.

პ ლ ა ტ ო ნ ი

მაშ აღარაა იმედი?

ი რ ა კ ლ ი

რაო, რა სთქვა ეჭიმმა?

თ ე დ ო

ჩუმად ამხანაგებო, ნუ ხმაურობთ. წავიდეთ, ჩვენ აქ მხოლოდ
ხელს შევეუშლით. (მიდის. დანარჩენებიც მიჰყვებიან).

8

ექიმი, ელენე.

ე ქ ი მ ი

(ქარებში) იძულებული ვარ გთხოვოთ დასტოვოთ ოთახი.
თქვენ ზედმეტად ნერვიულობთ.

ელენე

(გამოდის) გთხოვთ ექიმო...

ექიმი

თქვენ მხოლოდ ხელს მიშლით.

ელენე

მე მასთან უნდა ვიყო!

ექიმი

არავის არ მივცემ უფლებას შეაწუხოს ჩემი ავადმყოფი. ნუ შეხვალთ. (პაუზა) სად შევხვდით კიდეც ერთმანეთს! რას იზამ, ესეც ერთგვარი უბედური შემთხვევაა.

ელენე

მე ახლა თქვენთან საუბრის თავი არა მაქვს.

ექიმი

ელენე, მე მინდა ვიცოდე რა მოხდა ჩვენს შორის? მე ათას-გვარი ზღაპარი მესმოდა სხვებისგან. მე შენგან მინდა ვიცოდე.

ელენე

თქვენ თავს კითხეთ. დანაშაულს არაფერში გრძნობთ?

ექიმი

მართალი ხარ, ელენე... მეტი ყურადღება უნდა გამომეჩინა შენდამი, მეტი ყურადღების ღირსი იყავი. მაგრამ შენც არ უნდა აჩქარებულიყავი ასე... გამოუცდელი ვიყავით ორივენი... და აი შედეგიც.

ელენე

გვიანლაა ამაზე ლაპარაკი...

ექიმი

მეაცრად კი დავისაჯე. შენც დაგკარგე, ბავშვიც.

ელენე

დავანებოთ ამას თავი. ახლა მაგისი დრო და აღგილი არაა.

ექიმი

არ მეგონა თუ ასეთი სულმოკლე იყავი...

ელენე

თქვენ მეხსიერება გლალატობთ, ექიმო. ვხედავ დაგავიწყდათ ის დღეები, როცა მე შეწირული მქონდა თქვენთვის მთელი სიცოცხლე. ყველაფერს მოკლებული, მე არ ვიმჩნევდი გასა-
კირს; პირიქით, თქვენ გამხნევებდით. მხოლოდ ის იყო ჩემი ფიქრი, რომ თქვენ გულმშვიდად გემუშავნათ. რითი უპასუხეთ ამას? გაბრუებული იყავით პერსპექტივით, რომ გამოჩენილ ევ-
როპელ მეცნიერთან იმუშავებდით. ისე გაემგზავრეთ უცხო
ქვეყანაში, რომ საჭიროდაც არ ჩასთვალეთ ჩამოსულიყავით
ერთი დღით აგარაკზე და ბავშვს მაინც გამოსთხოვებოდით.
თავი დაეანებოთ ამაზე ლაპარაკს... თუ გახსოვთ, მე მოგწერეთ
ყველაფერი...

ექიმი

პასუხი ხომ მიიღე თუ რატომ მოხდა ასე? ქალაქში საკმევ-
მა შემაჩერეს, ბათუმში ჩასვლას ველარ ვასწრებდი, გემზე მაგ-
ვიანდებოდა.

ელენე

ეხ, სულ ერთიდაიგივე!

ექიმი

შენ თურმე ბავშვის სიკვდილშიაც მე მდებ ბრალს...

ელენე

გაჩუმდით! ერთი სიტყვაც აღარ სთქვათ ბავშვზე! ერთად-
ერთი წმინდა მოგონება დამრჩა წარსულიდან და მას მაინც ნუ
შებლადავთ.

ექიმი

ელენე, შენ არა ხარ მართალი ჩემს წინაშე!

ელენე

ეგ ცარიელი სიტყვებია, ექიმო...

ეჭიმი

როცა იქნება დარწმუნდები ჩემს სიმართლეში.

ელენე

დეე აგრე იყოს. მე ეგ აღარ მალელებს. დიდხანს ვიყავი
მარტოდ-მარტო და ახლა შემოძლია ვიფიქრო იმაზე, რომ მეცა
მაქვს უფლება სიცოცხლეზე და ბედნიერებაზე.

9

იგივენი, მეორე ეჭიმი, კახიანი, სიმონი, პლატონ, ირაკლი და მარო.
(თედო მიუძღვის მეორე ეჭიმს).

თედო

მობრძანდით ეჭიმო!

მეორე ეჭიმი

უკვე გყოლიათ ეჭიმი, რად შეშინებულხართ ასე? (შალვას)
როგორაა ავადმყოფი?

ეჭიმი

ბევრი სისხლი დაუჟარგავს, მძიმე კრილობა აქვს. გული ცუ-
დად მუშაობს.

ელენე

(მეორე ეჭიმს) მე თქვენი იმედი მაქვს, ბატონო ეჭიმო.

მეორე ეჭიმი

(ელენეს) ნუ ლელავთ, ქალბატონო. საშიში თურმე არაფე-
რია. დამშვიდდით. (მეორე ეჭიმი და მარო ოთახში შევიდნენ).

10

ბონდო

იმედი მომეცა. ასე მგონია, აგერ კარი გაიღება და თითონ
გამოვა.

თედო

(კახიანს) როგორ გგონია, ავტომობილის ავარია შემთხვევე-
თია? ვეჭვობ რაღაც!

კახიანი

მაშ შენი აზრით განზრახ მოეწყო?

თედო

შოფერის სიკვდილი გაგვიძნელებს საქმის გამორკვევას. ეს მაფიქრებს.

კახიანი

დიმიტრის შოფერი ხომ ცოცხალია?

თედო

ამბობს, რომ მოსახვევში ვერ დავინახეო. ყოველშემთხვევაში ნუ დაეყოვნებთ, ახლავე შევუდგეთ გამოძიებას. უნდა დაინიშნოს კომისია.

კახიანი

აუცილებლად საჭიროა. მე თითონ ვუხელმძღვანელებ იმ კომისიას.

11

იგივენი და ექიმი.

მეორე ექიმი

დაგვიანება შეუძლებელია. ახლავე უნდა გადავუსხათ სისხლი.

თედო

მე აუცილებელია?

მეორე ექიმი

სხვა გზა არაა.

კახიანი

დიმიტრისათვის სისხლს ვინ დაიშურებს.

სიმონი

იქნებ ჩემი გამოდგეს...

ექიმი

მე მივცემ! ჩემი სისხლი გამოკვლეულია!

ელენე

შალვა, შენ!?

ექიმი

(მეორე ექიმს) ნუღარ აგვიანებთ. მობრძანდით!

უარდა

მოქმედება მეორე

კახიანის კაბინეტი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

(ტელეფონით) მეორე უბნიდან ლაპარაკობ? ჰო, რაო? არა უშავს რა, ეგ წერილმანია. მაგას ადვილად გამოვასწორებთ. როგორ ფიქრობ, კიდევ ჩავატაროთ მუშებთან საუბარი? არ ისმის! თედო, მაშ შენი იმედი მაქვს. როგორც პარტკომის მდივანს უფრო გულდასმით მოგისმენენ. სპეციალურ გაზეთის გამოცემაზე რას იტყვი? რა თქმა უნდა ცოცხალი მასალა, უმთავრესად მუშების წერილები, მათი წინადადებანი. კინოც მოვაწყოთ ისეთი სურათით, რომ მომენტს შეეფერებოდეს. მუშებს სიფხიზლეს გაუმახვილებს, გაამხნევეს. ჩვენს დიმიტრის დაგანახოთ, რომ ხელდაკრეფილი არ ვიყავით მისი ავადმყოფობის დროს. გავახაროთ. მაშ ასე, ჩემო თედო. ნახევარსაათში მეც მანდ ვიქნები.

2

კახიანი, ექიმი.

ექიმი

კიდევ აქა ხართ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

როგორც მხედავთ, ძვირფასო ექიმო.

ექიმი

რახანია სამუშაო დრო გათავდა. არ მკონა თუ აქ იქნებოდით. გზათ გამოვიარე და ფანჯრიდან დაგინახეთ.

კახიანი

ყოველ დღე ასე ვარ... მთელი დღე მშენებლობაზე, შემდეგ აქ... რა ვქნა, სხვაგვარად შეუძლებელია... არც კი შემინიშნავს, რა კარგი საღამო ყოფილა. მიყვარს ეს დრო! რა სიხარულით გავიქცეოდი იმ მინდორზე!

ექიმი

წავიდეთ.

კახიანი

სადაა დრო, ექიმო. მიჯაჭული გახლავარ. აი ჩემი მინდორი, ცა, მთები—ნახაზები, დამატებითი ხარჯთაღრიცხვა ახალ პროექტთან დაკავშირებით. მით უფრო ახლა, დიმიტრის ავადმყოფობის შემდეგ, ყველაფერი ჩემს კისერზეა.

ექიმი

არა უშავს რა, მალე მოგეშველებათ.

კახიანი

მაგის იმედი რომ არ მქონდეს. მგონი გავიქცეოდი აქედან. მალე კი მოიკეთა დიმიტრიმ. ეს თქვენი წყალობით, ექიმო... დიმიტრიმ მოიკეთა, მაგრამ ელენეს რა ემართება, ვერ გავიგე. სრულიად გამოიცვალა... შეამჩნიეთ?..

ექიმი

მცირე ხანია რაც მას ვიცნობ, ასე რომ...

კახიანი

საკვირველია, რა მოხდა ასეთი! ხანდახან მგონია, რომ ეს ელენე კი არა, ვილაც ხნიერი ქალია, რომელმაც უმძიმესი ტანჯვის გზა გამოიარა. არ ამჩნევთ?

ექიმი

რა მოგახსენოთ.

კახიანი

ძალიან ხშირი სტუმარი გახდით ჩვენი. მიხარია ექიმო. მგონია რომ იქა ხართ, თქვენს სამალარიო სადგურზე, გავიხედავ—თავს დასტრიალებთ ჩვენს დიმიტრის.

ექიმი

შესამჩნევად მოიკეთა, მაგრამ ჯერ კიდევ საჭიროა თვალ-ყური ვადევნო. საშიშია მაინც—ყოველთვის მოსალოდნელია შეცარი გართულება.

კახიანი

კარგი იქნება თუ მუშაობას აუკრძალავთ. იმ დღეებში, როცა არ ჩამოდიხართ აქ, დიმიტრი სარგებლობს ამით და თითქმის მთელი დღე მუშაობს. შემოიკრებს გარშემო ინჟენერებს, მუშაობს და მშენებლობის საქმეებითაა გართული.

ექიმი

მე მას კატეგორიულად აუკრძალე...

კახიანი

მეც ამიტომ დავასმინე თქვენთან. ექიმო, გიყურებთ და მიკვირს... არაჩვეულებრივად პატიოსანი ადამიანი, პირდაპირ რაინდი ყოფილხართ.

ექიმი

რით დავიმსახურე ასეთი ქება, პატივცემულო ანდრო?

კახიანი

მერიდება გითხრათ.

ექიმი

(თითქმის იგრძნო რის თქმას აპირებდა კახიანი)

კახიანი

ელენე თქვენი მეუღლე იყო?

ექიმი

თქვენ საიდან იცით ეს?

კახიანი

შემთხვევით, ექიმო... სრულიად შემთხვევით. მგონი არ გსი-
ამოვნებთ, რომ მე ვიცი. არა უშავს რა. თქვენი საიდუმლო
დაცული იქნება. მენდეთ, ასეთ შემთხვევაში ჩემი ენა სამარეა.
ან რად უნდა ჩავერიო სხვის პირად ცხოვრებაში. მე მხოლოდ
თქვენი კეთილშობილება მაოცებს. თითქო მტრული განწყობი-
ლება უნდა გქონოდათ დიმიტრისადმი. თქვენ კი... დახმარება
გაუწიეთ როგორც ექიმმა,—ეს მესმის. სიცოცხლე დაუბრუ-
ნეთ,—ესეც მესმის. მოვალეობა იყო თქვენი... მაგრამ ახლაც
ისეთი მზრუნველობა—ეს კი ვერ ამიხსნია...

ექიმი

თავი დავანებოთ ამაზე ლაპარაკს.

კახიანი

შეურიგდით ელენეს დაკარგვას? ასეა თუ ისე, ის თქვენი
ალარაა.

ექიმი

წარსული საქმეა. ისევე შერიგება სჯობს ამ მდგომარეობას-
თან. გარდა ამისა მე ახალ ცხოვრებას ვიწყებ.

კახიანი

ისეთი შთაბეჭდილება მაქვს, რომ მეგობრობთ კიდევ დი-
მიტრისთან...

ექიმი

ნუ გიკვირთ, თუ დიმიტრისადმი მტრობა არა მაქვს. ის
ღირსია იმისი, რომ უყვარდეს ელენეს. გარდა ამისა დიმიტ-
რის სიცოცხლე ყველა თქვენთვის საჭიროა.

კახიანი

აი აქაც ჩანს თქვენი რაინდობა, ძვირფასო ექიმო. მან მგო-
ნი არც იცის თქვენი ვინაობა.

ექიმი

როგორ მოხდა ეგ, ვერ გამიგია.

კახიანი

ჩემი წყალობით, ექიმო. მეშინოდა არ აღელვებულყო... დიმიტრი ვერც გაიგებს. მე არ ვეტყვი, ელენე კიდეც ყოველ დღე ელის თქვენ გაბრუნებას ქალაქში...

ექიმი

მაშ ნურც ეტყვიო.

კახიანი

მალე აპირებთ გამგზავრებას?

ექიმი

რამდენიმე ხანს კიდეც დავრჩები, სანამ სადგურს წესრიგში მოვიყვანდე.

კახიანი

ექიმო, მაპატიეთ გულახდილი ლაპარაკი. დევანებოთ ამას თავი... ვხედავ არ გსიამოვნებთ. მერწმუნეთ, აღტაცებული ვარ თქვენიო. (მცირე პაუზა. ღია ფანჯრიდან კოლხიდის პანორამას გადახედა). შეხედეთ რა სილამაზეა! მიყვარს ეს მიდამოები. მიყვარს უფრო იმიტომ, რომ ამ მიწის ყოველ მტკაველთან შეერთებულია ჩემი საუკეთესო ზრახვები, ოცნებანი. როგორ შემიძლია არ მიხაროდეს, რომ სხვებთან ერთად მეც ვაშენებ აქ ახალ ცხოვრებას, სიცოცხლეს ვუბრუნებ ამ ოდესღაც დაწყვეტილ ადგილებს... ხედავთ, ექიმო, იმ კვამლს? მოსახლეთა კერა ღვივის ახლა იქ!

ექიმი

ანდრო, მართალი გითხრათ მე გეძებდით, შემთხვევით არ გამომივლია. მინდოდა ჩემი ექვი გამეზიარებინა თქვენთვის. არ შემიძლია დაფთარო ის და საიდუმლოდ ვატარო.

კახიანი

რა საიდუმლო, ექიმო?

ექიმი

ძალიან საეჭვოდ მიმაჩნია საბარგო მანქანის შოფერის სიკვდილის მიზეზი. საეჭვოდ კი არა, მე დავამტკიცებ, რომ აქ ბოროტმოქმედებასთან გვაქვს საქმე.

კახიანი

ის ხომ კატასტროფის დროს დაიღუპა.

ექიმი

საქმეც ისაა, რომ შოფერი არ მომკვდარა კატასტროფის დროს. როცა პირველად წამომიყვანეს დიმიტრისათვის საშველად, გზაზე გამოვლისას მე ვნახე დამტვრეული მანქანა და გრძნობადაკარგული შოფერი. მძიმედ იყო დაშავებული, მაგრამ უიმედო არ მეჩვენა. გამიკვირდა როცა მითხრეს, რომ მოკვდაო. დავინტერესდი ამ მოვლენით, შევამოწმე გვამი და იმ დასკვნამდე მივედი, რომ ვილაც ცდილა მისი სიკვდილი დაეჩქარებინა.

კახიანი

ვის დასჭირდებოდა ეს?

ექიმი

საერთოდ კატასტროფის შემთხვევა ძალიან საეჭვოდ მიმაჩნია. შოფერს, ალბათ, შეეძლო ცოტაოდენი ნათელი შეეტანა ამ ბნელ ისტორიაში.

კახიანი

ამაში დარწმუნებული ხართ, ექიმო?

ექიმი

დაწვრილებით მე აღვნიშნე ეს წერილობით და მინდა გაგაცნოთ.

კახიანი

დიმიტრის უთხარით?

ექიმი

არა, მასთან მერიდება ამაზე ლაპარაკი. არ მინდა მოვაგონო ის დღე. აი თქვენ გითხარით და თედოსაც მინდა ვუთხრა.

კახიანი

ექიმო, ნურავის ეტყვი. ნურც თედოს... ასე აჯობებს. თედომ თუ გაიგო, იქნებ ზიანიც მოგვაყენოს ამ გარემოებამ.

ექიმი

როგორ თუ ზიანი?

კახიანი

თედო ამ საკითხზე ალბათ პარტკომში მოელაპარაკება ვინმეს... იქნებ მსჯელობის საგნადაც კი გახადოს. რა გარანტია გაქვთ, რომ სწორეთ პარტიულთა შორის არ იმალება ბოროტმომქმედი? განა არ არიან პარტიის წევრებად შენიღბული, შეპარული ელემენტები?

ექიმი

არც შინსახკომს ვაცნობოთ?

კახიანი

ეგ მე მომანდეთ. უხერხულ მდგომარეობაში ჩამაყენებთ, რომ ეს ამბავი თქვენ აცნობოთ და არა მე... ფაქტიურად ახლა მე ვარ მშენებლობის უფროსი... თქვენ კი შემთხვევით აქ მყოფი ექიმი. მართალია, ჩვენი მეგობარი ექიმი, მაგრამ მაინც სტუმარი... და თქვენ აძლევეთ ცნობას შინსახკომს რა ხდება ჩემთან. ა? როგორ ფიქრობთ, უხერხული არ იქნება?

ექიმი

მართალს ამბობთ. მეც ამიტომ მოვედი თქვენთან. მიაქციეთ ამ გარემოებას ყურადღება. ეგ უბრალო ამბავი არ უნდა იყოს. მით უფრო აქ, თქვენც ამჩნევთ ალბათ, ხშირად დამაფიქრებელი ამბები ხდება... ხანდახან, მაგალითად, მოულოდნელი კატასტროფებიც ხდება...

კახიანი

ესეც შეამჩნიეთ? ფხიზელი თვალი გქონიათ, ექიმო! ეგ ამბები მე უკეთ ვიცი... ვლებულობ ზომებს. შოფერის შესახებ კი დღესვე ვაცნობებ. გმადლობთ. თქვენ კარგი სამსახური გამოიწიეთ. ოღონდ ერთი პირობა: მე და თქვენ, ჯერ-ჯერობით მეტმა არავინ.

ექიმი

მაშ მე თავს აღარ შეგაწყენთ.

კახიანი

გმადლობთ, (მიაცილებს. კარებთან შეაჩერა) მაშ არავისთან გქონიათ ამაზე ლაპარაკი?

ექიმი

არა.

კახიანი

კარგად გაიხსენეთ.

ექიმი

პირველად თქვენ გითხარით ახლა.

კახიანი

ერთი ზედმეტი სიტყვა დააფრთხობს ბოროტმომქმედს. იცოდეთ—არსად, არავისთან, არაფერი.

ექიმი

გარწმუნებთ, არ დამცდება.

კახიანი

დანარჩენი მე ვიცოდე. საგონებელში კი ჩამავდეთ. როცა დრო იშოვოთ, მოდიეთ ჩემთან. დაწვრილებით მოვილაპარაკოთ. ჰო, მართლა. კარგი იყო თქვენს წერილობით განცხადებას გავცნობოდი.

ექიმი

აქა მაქვს. მე არ შემიძლია ეს ფაქტი უყურადღებოთ დაგტოვო. (ჭაღალდი გადასცა).

კახიანი

დამიტოვეთ. გმადლობთ. (გააცილა ექიმი. ერთხანს მდუმარეა). არამკითხე! ყველგან უნდა ჩასჩაროს თავისი ცხვირი! არ შეუძლია უყურადღებოთ დასტოვოს!.. არც ჩვენ დაგტოვებთ უყურადღებოთ, პატივცემულო ექიმო!

3

სამი უცხოელი, ერთი თარჯიმანი ქალი და კახიანი.

თარჯიმანი

თქვენ ბრძანდებით მშენებლობის უფროსი?

10. ს. კლდიაშვილი.

კახიანი

დიად.

თარჯიმანი

ესენი უცხოელი ტურისტები არიან.

კახიანი

სასიამოვნოა. რითი შემძღია გემსახუროთ? დაბრძანდით.

თარჯიმანი

სიმართლე გითხრათ, მათ მშენებლობა იმდენად არ აინტერესებთ, როგორადაც ისტორიული ნაშთების ნახვა.

კახიანი

ო, აქ ყოველი ნაბიჯი სავსეა ისტორიით. რამდენიმედ მაინც გაცნობილი არიან კოლხიდის წარსულს?

თარჯიმანი

როგორ არა. ბატონი გერტინგი გზაში მეუბნებოდა: ვერ წარმომიდგენია კულტურული ევროპელი, რომელსაც სკოლიდანვე არ გამოჰყოლია ოცნება იმ ფანტასტიკურ ქვეყანაზე, სადაც არგონავტები ოქროს ვერძის საპოვნელად ჩამოვიდნენო.

კახიანი

როგორც ხედავთ ის სავსებით რეალური ქვეყანაა. ოქროს ვერძი ახლა ვიპოვეთ ჩვენ და ველარც ვერავინ მოგეტაცებს.

თარჯიმანი

ამათ კი აქ ყოველ კუთხეში ჩასაფრებული ძველი ელინები ელანდებათ.

კახიანი

ხა, ხა, ხა! აქ ახლა გულმშვიდათ მუშაობენ ჩვენი გლეხები. ჩვენი გმირი კოლმეურნენი აშენებენ თვალწარმტაც ბაღნარს.

თარჯიმანი

(მეორე უცხოელზე მიუთითებს). ბატონი როლერი ისტორიკოსი გახლავთ. მას განზრახული აქვს წიგნი დასწეროს კოლხიდაზე. მისმა შრომამ ეგვიპტეზე მსოფლიო სახელი მოიხვეჭა.

კახიანი

პირამიდებისა და სფინქსების შემდეგ რითი უნდა გავაკვირ-
ვოთ აქ?

თარჯიმანი

(უთარგმნის)

1 უცხოელი

მიტ დიზემ ფაბელჰაფტენ ლანდე კან მან ნიხტ აინმალ ეგ-
ვიპტიშე ვიუსტე ფერგლაიხენ.

კახიანი

თქვენ დიდ კომპლიმენტს გვეუბნებით.

თარჯიმანი

თქვენ იცით გერმანული?

კახიანი

დაახლოებით მივხვდი.

თარჯიმანი

ქალბატონი ელიზა კი მოუთმენლად ელის იმ მიდამოსა და
მდინარის ხილვას, რომლითაც იაზონის ნავი მოსცურავდა.

1 უცხოელი

(გერმანულად)

თარჯიმანი

რად უცვლით მდინარეს მიმართულებას? ასეთი ისტორიული
ადგილები ხელუხლებლად უნდა რჩებოდნენო.

კახიანი

ჩვენ ახალ ისტორიას ვქმნით. ქაობებს ვაშრობთ, პორტს
ვაშენებთ.

თარჯიმანი

(იგივეს გერმანულად)

2 უცხოელი

(გერმანულად)

თარჯიმანი

საინტერესოა იმ ადგილის ნახვაო.

კ ა ხ ი ა ნ ი

სამწუხაროდ შეუძლებელია. არსებობს ზონა, სადაც ყველას
ვერ შეუშვებთ.

თ ა რ ჯ ი მ ა ნ ი

ვერ იშოვით დროს დაათვალიერებინოთ მიდამო სტუმრებს?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ისეთს გაგაყოლებთ, ვინც კარგად იცის აქაურობა. (დარეკა).

4

იგივენი და სიმონი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მე შიკრიკი მინდოდა.

ს ი მ ო ნ ი

რა გნებავთ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

გააყოლეთ ამათ ვინმე. დაუძახე პარმენს.

2 უ ც ხ ო ე ლ ი

(გერპანულად)

კ ა ხ ი ა ნ ი

რაო?

თ ა რ ჯ ი მ ა ნ ი

ავტომანქანას გთხოვთ.

ს ი მ ო ნ

(გაჟივრებულმა შეხედა კახიანს).

კ ა ხ ი ა ნ ი

(სიმონს) უთხარი შოფერს დიატაროს ესენი უბნებში. ციხის
ნანგრევებთანაც წაიყვანოს. (უცხოელებს). მანქანა თქვენს განკარ-
გულებაშია.

თ ა რ ჯ ი მ ა ნ ი

გმადლობთ. (უცხოელები ემშვიდობებიან კახიანს, მიდიან).

1 უცხოელი

(კარებთან ჩამორჩა. კარების ახლო კედელზე მიტედილ რელიეფურ რუკასთან მივიდა. ქართულად დაილაპარაკა) კოლხიდის მასივის რუკაა?

კახიანი

თქვენ... თქვენ ჩვენი ენა იცით? თქვენ ქართულად ლაპარაკობთ?

1 უცხოელი

(იმავე მდგომარეობაში) სრულიად თავისუფლად!

კახიანი

რას აპაჩულებთ ის თარჯიმანი?

1 უცხოელი

სიფრთხილეს თავი არ სტკივა.

კახიანი

არ მესმის, რა შეაშია აქ სიფრთხილე. სახელმწიფო ენაზე ლაპარაკი არავითარ საფრთხეს არ წარმოადგენს.

უცხოელი

მე თქვენ მიგბაძეთ. ჩემი ენა თქვენც ძალიან კარგად იცით, მაგრამ თარჯიმანის დაუხმარებლად მაინც არ ისურვეთ ლაპარაკი.

კახიანი

თქვენ ვინ ხართ?

1 უცხოელი

აქამდისაც უნდა მიმხვდარიყავით, ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან.

კახიანი

უკაცრავად. სხვაგვარად ვერ მოვიქცეოდი. ჩემი მდგომარეობა მაძულებს ყველას ექვის თვალით შევხედო.

1 უცხოელი

თქვენი მდგომარეობა აქ მტკიცეა, მაგრამ ეგ მაინც სა-
ჭიროა.

კახიანი

მიბრძანებთ გამოგყვეთ?

1 უცხოელი

საჭირო არაა. ეს მათ ათვალეირონ ნანგრევები. ჩვენ კი ჩვენ
საქმეს მივხედოთ. დამზადებული გაქვთ მასალები?

კახიანი

მზადაა. (ცხვირსახოცი გადასცა).

1 უცხოელი

(სინათლეზე გახედა). რა მელნითაა დაწერილი?

კახიანი

იმავე მელნით.

1 უცხოელი

(მაგიდაზე დაყრილ ქაღალდებს თვალი გადაავლო). ეს რა პროექტია?

კახიანი

პროექტის ახალი ვარიანტია.

1 უცხოელი

გადაიღეთ ჩემთვის ასლი. ჰო, მართლა, მგონი გეგელია
აღსდგა მკედრეთით...

კახიანი

სამწუხაროდ გადარჩა.

1 უცხოელი

ისარგებლეთ გეგელიას ავადმყოფობით... მიიღეთ ზომები
გახანგრძლივდეს მისი გაჯანსაღება. არ გამოდგა ის ექიმი?

კახიანი

ექიმი! აქაც მოგტყუვდით. რამდენიმე წუთის წინათ შოფერის სიკვდილზე და მავნებლობაზე თავისი ექვეებიც გამიზიარა. ექიმზე კი ვინ იცის, რამდენ იმედს ვამყარებდით. მისი აქ ყოფნა უკვე სახიფათოა...

1 უცხოელი

სახიფათოა... (წუთით ჩაფიქრდა. ხელში ჩიბუხი ააოამაშა). თუ კი ასეა, მოიშორეთ... (ჩიბუხის ტარით სივრცეს დაუმჩინა. ქაღალდებს ათვალიერებს). ეს რა ციფრებია?

კახიანი

დამატებითი ხარჯთაღრიცხვა ახალ პროექტთან დაკავშირებით.

1 უცხოელი

ეს რეალური თანხაა, თუ გაზვიადებული?

კახიანი

რეალური.

1 უცხოელი

რატომ სამი მილიონი და არა მეტი?

კახიანი

ძნელი საქმეა... ათასი ინსტანცია, ათასი ფხიზელი თვალი...

1 უცხოელი

დაუმტკიცეთ, რომ მეტია საჭირო. მიეცით შეკვეთები ჩვენ ქარხნებს. მხოლოდ იცოდეთ, რაც შეიძლება ადვილად დათანხმდით ჩვენს ფასებზე.

კახიანი

მესმის, ბატონო გერტინგ. ერთი რამ უნდა გკითხოთ...

თარჯიმანის ხმა

ჰერ გერტინგ!

კახიანი

(ფანჯარას მივარდა—გადაიძახა). რახანია გამოვიდა, ალბათ ბაღში შეჩერდა.

1 უცხოელი

ნანგრევებთან გელით. დანარჩენი მასალა თან იქონიეთ.
(საჩქაროდ გავიდა).

კახიანი

(მარტოა. მაგიდაზე ქაღალდებს არჩევს. დარევა. შიკრიკი შემოედდა)
პარმენ, მანდ ახლა ხომ არავინ იყო?

პარმენ

არა, ისეთი არავინ. სიმონ ბუხპალტერი დაბორილებს მხოლოდ.

კახიანი

დაუძახე. შენ კი უცხოელებს გაჰყევი.

6

კახიანი, სიმონი.

კახიანი

რას იცდიდი ამდენ ხანს? რის შემდეგ დაიწყე ჩემთან ასეთი ოფიციალობა? ჰა სიმონ, ლალატობ ჩვენს მეგობრობას?

სიმონ

რას ბრძანებთ, ამხანაგო ანდრო.

კახიანი

ლალატობ ნამდვილად, ლალატობ.

სიმონ

ხარჯთაღრიცხვა დაგიტოვეთ აქ... გადახედეთ?

კახიანი

ვინ შეადგინა?

ს ი მ ო ნ

ეკონომისტმა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ასეთ სისულელეს მე ხელს არ მოვაწერ. რატომ მხოლოდ სამი მილიონი? მე ორი ამდენიც მცირედ მიმაჩნია.

ს ი მ ო ნ

ასე დაუსაბუთებლად როგორ გაბეროს? საფინანსო პოლიტიკაში ეგ მიუღებელია.

კ ა ხ ი ა ნ ი

რა შუაშია აქ პოლიტიკა, ეგ ღრმა-ღრმა სიტყვები. მე უკვე შეთანხმებული მაქვს სადაც ჯერაჩს. დააბრუნეთ, უთხარით გადასინჯოს. მე რეალური ციფრები მინდა. ეს მომკირნეობა კი არა, მაგნებლური სიძუნწეა, სხვა არაფერი... ო, რა დავიღალე სიმონ, რად ღირს ახლა მდინარეში მხარულით გავლა... აღარ ყოფილხარ სათევზაოდ?

ს ი მ ო ნ

ისეთ ადგილს მივაგენი, ამხანაგო ანდრო, ერთი მეორეზე ცარიელ ანკესზედაც ეგებიან.

კ ა ხ ი ა ნ ი

იმ ლექსის რა ქენი? აი—ტამო, მარო... რაღაც არ მოგწონდა... შეასწორე?

ს ი მ ო ნ

ვეწვალე, არ გამოვიდა. რა ვქნა, დრო არ მრჩება თავისუფლად მივეყვებ შემოქმედებას.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ნულარც შეასწორებ. ახლა შენ სხვა ხასიათის ლექსი უნდა დასწერო.

ს ი მ ო ნ

როგორს მირჩევთ?

კახიანი

ლექსი კი არა მთელი პოემა ვერაგობაზე, ღალატზე, შურის-
ძიებაზე... ამბავი ცოცხალ მასალაზე უნდა ააგო.

სიმონ

ვინ ვიყოლიო სახეში?

კახიანი

იგივე შენი მარო... უფრო კი ექიმი. დიად ექიმი, რომელიც
შენ სათაყვანებელ კაცად მიგაჩნია.

სიმონ

რალაც საკვირველს შეუბნებით, ამხანაგო ანდრო.

კახიანი

მართლაც რომ ჩემო მეგობარო, მაგრამ სინამდვილეს ვერ-
სად გაეჭყევი... წაილე ეს ხარჯთაღრიცხვა. ხომ გახსოვს რას
უნდა მიეჭყეს მანდ ყურადღება?

სიმონ

(დააპირა წასვლა. შეჩერდა). მე ახლა არაფერი აღარ მახსოვს.

კახიანი

რა დაგეშართა? ფერმაც გადაგკრა .. დაჯექ დალიე წყალი.

სიმონ

ისეთი რამ ჩამიარაკეთ, ეგ კი არა—მთელი რიონი რომ შეე-
სვა, ვერაფერს მიშველის.

კახიანი

ნუთუ აქამდე არაფერს ამჩნევდი? ეს ისე აშკარად ხდებოდა,
რომ მხოლოდ განზრახ უნდა არიდებოდა კაცი ამის დანახვას.
ვინ იფიქრებდა, რომ ეს უმანკო ბავშვი ექიმის სათამაშო ტი-
კინათ გადაიჭყეოდა...

სიმონ

წყალი, ამხანაგო ანდრო!

კახიანი

ისლა იქონიე იმედით, მეგობარო, რომ მარტო შენ არა ხარ ამ
მდგომარეობაში... რა ურთიერთობა აქვთ ექიმსა და ელენეს?

ს ი მ ო ნ

ექიმსა და ელენეს?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ვითომ არ იცი.

ს ი მ ო ნ

თქვენ გამაგიტებთ, ამხანაგო ანდრო.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ქვეყანამ გაიგო და შენ რა დაგემართა? ჭურში ხომ არ ზი-
ხარ? როგორც ვიცი, ექიმი ელენეს პირველი ქმარია... და ახ-
ლაც მგონი გულგრილად არ არიან ერთმანეთისადმი.

ს ი მ ო ნ

სიზმარში ხომ არ ვარ, ამხანაგო ანდრო?

კ ა ხ ი ა ნ ი

გული მტკივა დიმიტრისათვის, მაგრამ რა ვქნა, ვერ მით-
ქვამს... სხვაც არავენ მოიძებნა ისეთი, რომ გაბედოს და თვა-
ლები აუხილოს. ავაშორებდით მაინც ამ სირცხვილს. მაშინ
შენც გეშველებოდა, ჩემო სიმონ. მაროც დაინახავდა ექიმის
ნამდვილ სახეს და...

ს ი მ ო ნ

(თითქმის სასოწარკვეთილი). სიყვარული ბრმა არის, ამხანაგო
ანდრო.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მაგრამ ისეთი, რომელსაც შეიძლება დაუბრუნდეს მხედვე-
ლობა. (ტელეფონით რეკავს). მესმის! თედო ხარ? დაბრუნდი? რა
ამბავია? ახლა კრება? მოვალ, ოღონდ ცოტა დამაგვიანდება.
როგორც მოვრჩები საქმეს, მოვალ. (დაჰკიდა. ქაღალდები გადაჰქეჩა.
სიმონს): გადამიწერე ხარჯთაღრიცხვა. ასლი მჭირდება. (რა-
ღაც დანიშნა ქაღალდზე. გავიდა).

ს ი მ ო ნ

რა დროს ხარჯთაღრიცხვაა, ტვინი დულს... სიმონის ჩარბი
ბედუკულება გადატრიალდა! მე გავხდები ქალბატონო შენი
მკურნალი! მე ავიხელ თვალებს!

მოკმედეზა მესამე

(სკვერი ბარაკების წინ. აივანი. მზიანი დღე. დიმიტრი მუშაობს. მაგიდაზე
ქაღალდები, რუკები.)

I

ელენე

დიმიტრი, გეყოფა მუშაობა.

დიმიტრი

ახლავე, ჩემო კარგო. ცოტა რაღაც უნდა დავაზუსტო და
მოვრჩები საქმეს.

ელენე

ეგ შენი ცოტა, ვიცო, არ დაილევა.

დიმიტრი

ახლავე, ახლავე.

ნანა

არ იცი მისი ამბავი? განა თითონ თავს დაანებებს?

დიმიტრი

მომკლეს ამდენმა ეჭიმებმა. ნანა, სიმონს დამიძახე. უთხარი,
დამატებითი ხარჯთაღრიცხვა მომიტანოს.

ნანა

ხარჯებიო? ახლა იმას უნდა ჩაუჯდე?

დიმიტრი

არა ნანა, ლექსადაა შედგენილი. უნდა ვიმღეროთ.

ნანა

ჰო, თუ სიმღერაა, კი შეილო. მაგაში მარჯვეა სიმონი.

დიმიტრი

მერე კიდევ კანტორაში მიდი, ანდროს სთხოვე მოვიდეს ინჟინერებიც მოიყვანოს, აუცილებლად. (ნანა ჭავიდა).

2

დიმიტრი

(განაგრძობს მუშაობას) მაშ ასე... მესამე კილომეტრზე ნაპირი უნდა ამალლდეს... აქედან დამბა დასავლეთისკენ მიიმართება.. დასავლეთისკენ... არ მომწონს...

ელენე

რა არ მოგწონს?

დიმიტრი

ვერ გამოგია, რატომ უფლის აქ დამბა ასეთი გრეხილით? არ მომწონს... არ მომწონს...

ელენე

თავი დაანებე დიმიტრი, დაისვენე. შენ ხანდახან პირდაპირ ბავშვივით ირჯები. არ ეშვები? (წასვლას აპირებს).

დიმიტრი

ჰა, ჩემო ბრძანებელო! (მუშაობა მიატოვა). ოღონდ შენ ნუ წახვალ. ყოველთვის, როცა ჩემს გვერდით გხედავ, სიმშვიდეს ვგრძნობ შენზე უკეთესი ექიმი მე არ მყავს. ასე მხნედ ვარ, რომ გული აღარ ითმენს... მინდა დავუბრუნდე იმ ველებს, იმ მდინარეს...

ელენე

მაგასაც მალე მოესწრები.

დიმიტრი

რა დღეა, ელენე! ახ, რა დღეა! რა კარგია სიცოცხლე, რა სიხარულია! არასოდეს არ მომბეზრდება. ასი, ათასი, უთუალავი ათასი წელიწადი მინდა ვგრძნობდე ჩემს თავს, გხედავდე შენ! რა ბედნიერებაა სიცოცხლე! რა ბედნიერებაა რომ შენ გხედავ! გახსოვს ის დღე, ავტომობილის კატასტროფა რომ მოხდა?

ელენე

რა საჭიროა მაგის მოგონება.

დიმიტრი

იმ საბედისწერო წუთშიაც უკანასკნელად შენი სახე წარმომიდგა ნათლად. მეჩვენა, თითქო საშველად ხელი გამომიწოდებოდა. შენ ყოველთვის იცავი და დარჩები ჩემი მეგობარი.

ელენე

რასაკვირველია, დიმიტრი.

დიმიტრი

შენ სხვანაირი ხარ, ელენე.

ელენე

ასე გგონია?

დიმიტრი

დარწმუნებული ვარ, სულ სხვანაირი... ხანდახან ნაღველი შემიმჩნევია შენს თვალებში. აი ახლაც რომ გიყურებ, გგონია თითქოს ფარული სევდა გწვეოდეს. ასეთ წუთებში კიდევ უფრო უკეთესი, უფრო მახლობელი ხარ, მე ვიცი რა არის ეს... წარსულის კვალია...

ელენე

დიმიტრი, ჩვენ ხომ თავიდანვე შევთანხმდით ამაზე არ ვი-
ლაპარაკოთ.

დიმიტრი

მეტი აღარ. უკანასკნელი იყოს... ის დამბა კი არ მომწონს,
არ მომწონს!

ელენე

მოითმინე ორი-სამი დღე და შემდეგ ნახავ. ხომ გითხრა
ექიმმა.

დიმიტრი

ექიმმა... ერთი განზრახვა უნდა გაგიზიარო. იცი რა გავიფიქ-
რე? ექიმი არ გავუშვია.

ელენე

ექიმი აქ დასტოვო?

დიმიტრი

შენ თითქმის გეწყინაო ამის გაგონება. დამიჯერე, კარგი
იქნება.

ელენე

ახირებული განზრახვაა.

დიმიტრი

რატომ?

ელენე

ისიც არ დარჩება.

დიმიტრი

დარჩება!

ელენე

არ მიატოვებს ქალაქს. ტყუილად ნუ სთხოვ... მერე კიდევ
კათედრის მისაღებადაც ემზადება.

დიმიტრი

არა უშავს რა, უნდა დავტოვო როგორმე. მეორეს ისეთს
ძნელად ვიპოვი. შალვა რალაც სხვანაირია.

ელენე

დღეს ყველა სხვანაირი გეჩვენება.

დიმიტრი

შენ რატომღაც გულცივად ეპყრობი მას. არ ვიცი რა მიზე-
ზია. მე მივალწევ იმას, რომ შენ და შალვა დამეგობრდებით.

ელენე

დამეგობრდებით?

დიმიტრი

ის ღირსია ამისი, დამიჯერე. ის ძმა არის ჩემი. უფრო
მახლობელიც. ჩემში მისი სისხლია შერეული. მან დამიბრუნა
სიცოცხლე, ის არის მიზეზი, რომ ისევ შენთან ვარ...

იგივენი და ექიმი.

დიმიტრი

ექიმო! სწორედ შენზე ვლაპარაკობდით. ჩვენ გადავწყვიტეთ
აქედან აღარ გაგიშვათ.

ექიმი

ვინ თქვენ?

დიმიტრი

მე და ელენემ. დიახ, აქ უნდა დარჩე. ვთქვი და გათავდა.
მართლა კათედრისათვის ემზადები?

ფიქრობ.

ექიმი

დიმიტრი

ამაზე უკეთეს კათედრას სად იპოვი? მე ინტენერით, შენ
ექიმობით—დავკრათ და მალარია გავენადგუროთ. ათასობით
ჯანსაღ ადამიანს შევმატებთ სამშობლოს... ამაზე უკეთესს რას
გააკეთებ?

ექიმი

მართალია, დიმიტრი, მაგრამ...

დიმიტრი

ჰო, რას ყოყმანობ? მომეცი ხელი!

ექიმი

არა მგონია ჩემმა დარჩენამ რაიმე სარგებლობა მოგიტანოს.

დიმიტრი

შალვა, აბა რას ამბობ. ვერც წარმომიდგენია ჩვენთან აღარ
იქნე.

ექიმი

ისედაც გახანგრძლივდა ჩემი აქ ყოფნა.

დიმიტრი

გადადე რამდენიმე ხნით კათედრაზე ფიქრი. ჯერჯერო-
ბით ორ უბანს ჩაგაბარებ. ყველაზე საპასუხისმგებლო უბნებია...
მალარიის უსაშინელესი ბუდე... იქ სიცოცხლე ახლად იწყება.
იცი რა იყო წინათ? იქიდან მობერილი ჰაერიც კი ხალხს
შიშის ზარს სცემდა. უღრანს სადაც წარსულში მგელიც ბი-
ლიც ვერ გაიკვლევდა, ახლა თორმეტი გზატკეცილი სე-
რავს. ჩვენი ქვეყანა ღირსია ბედნიერების, ღირსია დიდების.
მხოლოდ წარსულისადმი ტრფიალით შორს ვერ წავალთ. აი
რითი წავალთ შორს!

(გაშალა რუკა. უფროად რაღაც შეამჩნია, ხალისი გაუქრა, დააჩერდა).

11. ს. კლდიაშვილი.

ელენე

დაღლილი ხარ, რა დროს ეგაა.

ექიმი

მოისვენეთ, დიმიტრი, რამდენიმე დღე და მერე ისევ შეუდგებით მუშაობას. მანამდე კი ძალა მოიკრიფეთ. (მაგიდაზე დაწრილი ქაღალდები შენიშნა). ეს რა ამბავია? ვხედავ თქვენ კიდევ გიმუშავნიათ. მე ხომ აგიკრძალეთ?

დიმიტრი

შალვა, გაიარეთ შენ და ელენემ. წადით ბალში... თქვენ აქ არ მომასვენებთ.

ელენე

არსად არ წავალ, სანამ თავს არ დაანებებ.

დიმიტრი

გაიარეთ, მეც მალე მოვალ.

ელენე

(ოთახისკენ მიდის).

დიმიტრი

საით, ელენე?

ელენე

მოვალ მერე. (გავიდა).

დიმიტრი

გამოიცვალა, ჩემი ელენე. როგორ დაეტყო განვლილი მღელვარება... რომ გენახა რა სავსე იყო სიცოცხლით. შალვა, შენც წადი. (ელენეს ოთახისკენ მიუთითა)

ექიმი

აქ დავიცდი.

დიმიტრი

არა, წადი. ვიცი ხელს შემიშლი. გთხოვ. (გქიმი ოთახში შევიდა. დიმიტრი რუკებს სინჯავს). არ მომწონს... განა ასე იყო გათვალისწინებული მარცხენა დამბა? ეს რა უქნიათ ჩემი ავადმყოფობის დროს! დაბრმავდა ეს ხალხი, თუ როგორაა?

4

დიმიტრი, სიმონი.

სიმონს გიტარა მოაქვს. გიტარა შეყვანილი აქვს დიდი წითელი ბანტით.

დიმიტრი

მოიტანე?

სიმონ

მოვიტანე.

დიმიტრი

მომეცი.

სიმონ

ინებეთ. (გიტარა გაუწოდა).

დიმიტრი

ეს რაა?

სიმონ

თქვენ შემოგეთვალათ.

დიმიტრი

მე? გიტარა?

სიმონ

ვერ გავიგე, რა გინდათ... ასე სთქვა, სასიმღერო ანგარიშები.

დიმიტრი

ახ, ის სულელი დედაკაცი.

სიმონ

ეს წამოვიღე ყოველ შემთხვევისთვის.

დიმიტრი

მე დამატებითი ხარჯთაღრიცხვა მინდოდა.

სიმონ

აგრე ეთქვა, რა ვიცოდი. (ჯიბიდან ამოიღო). ესეც აქა მაქვს.

დიმიტრი

(გადახედა).

სიმონ

შესწორებებია შესატანი.

დიმიტრი

სამი მილიონი... გაზვიადებული არ მოგვივიდეს ეს თანხა.
ანდრომ გადახედა?

სიმონ

ეკონომისტებმა გადასინჯონო, მითხრა.

დიმიტრი

აღბათ ამას მიაქცია ყურადღება. ხვალვე გააკეთეთ ეს საქმე.

სიმონ

აუცილებლად, პატივცემულო დიმიტრი!

დიმიტრი

ყოჩალი ხარ, ყოჩალი, ჩემო სიმონ... ეს ბანტი გაგიკეთებია
გიტარაზე!

ს ი მ ო ნ

ვუვლი, ვანებივრებ ჩემი მარტოობის მეგობარს...

დ ი მ ი ტ რ ი

ოღონდ ნუ დაადუმებ. რახანია შენი სიმღერა აღარ მო-
მისმენია.

ს ი მ ო ნ

გულს არ ემღერება, ძვირფასო, პატივცემულო ამხანაგო
დიმიტრი.

დ ი მ ი ტ რ ი

რატომ?

ს ი მ ო ნ

ტექნიკურად შეუძლებელია.

დ ი მ ი ტ რ ი

რა მოხდა ასეთი?

ს ი მ ო ნ

მაქვს მიზეზი... ფრიად საპატიო.

დ ი მ ი ტ რ ი

აბა რას ამბობ, სიმონ! შენ თუ მოიწყინე, ჩვენ რაღა გვე-
შველება. ჰო, მართლა... მე მითხრეს ახალი ლექსი დაგიწე-
რია:—გამო, მარო... დაამთავრე?

ს ი მ ო ნ

ნურც გამახსენებთ. ახლა მე სხვას ეწერ... ადამიანის ვერა-
გობაზე, შურისძიებაზე...

დ ი მ ი ტ რ ი

შენ და შურისძიება!? ეს საინტერესო ამბავია რაღაც. აბა
წამიკითხე!

თან არ მაქვს.

დ ი მ ი ტ რ ი

ზეპირად არ გახსოვს? გთხოვ.

ს ი მ ო ნ

(მცირე ყოყმანის შემდეგ)

მე ეს ქვეყანა მეგონა ბალი,
მაგრამ ბოროტმა ხალისი ჩაჰკლა,
სხვა არაფერი არ დამრჩენია,
შურისძიებას ვაპირებ ახლა...

(შეჰერდა) არ მახსოვს კარგად.

დ ი მ ი ტ რ ი

განაგრძე, განაგრძე! საკვირველი აზრი მოგსვლია... შენ და
შურისძიება? დაიცა, ელენეს დავუძახო.

ს ი მ ო ნ

ნუ დაუძახებთ. თქვენთან უფრო თამამად ვიქნები.

დ ი მ ი ტ რ ი

სიმონ, ეს რა მესმის! შენ ხარ ეს?

ს ი მ ო ნ

მე გახლავარ. ცხვარი ცხვარიო, თუ გაცხარდა ცხარეო...
ხომ გაგიგონიათ...

დ ი მ ი ტ რ ი

მერე, მერე?

ს ი მ ო ნ

(ლექსს განაგრძობს) მჯეროდა, მწამდა ქალის... (შეჰერდა) აქ
პატივცემულო დიმიტრი, პოემაში იმ ასულის სახელი სწერია,
მაგრამ მე ჯერჯერობით არ ვააშკარავებ. (განაგრძობს).

მჯეროდა, მშამდა ქალის სიწმინდე,
უმანკო იყო ასე მეგონა.
უცხად ავხორცის მოხვდა კლანჭები,—
იმას მიენდო და დაემონა.

დიმიტრი

დაემონა?

სიმონ

საუბედუროდ, ძვირფასო, პატივცემულო ამხანაგო დიმიტრი.
მონა-მორჩილად გაუხდა... (განაგრძობს)

მოვიდა კაცი, იმედად გვყავდა,
რომ ჩვენი ღმერთი გადაერჩინა.
მაგრამ ვერაგმა აღარ დაინდო,
მძიმე ჭრილობა გულს დააჩინა.
მე ვინ დამინდოს, როცა ისიც კი,
ვისაც თაყვანს ვცემ, ვადიდებ მარად,
გამხდარა ხალხის თვალში მასხარად.
ახლა რას ვხედავ? ვართ ყველას თვალში...
მოტყუებული, დამცირებული,
ვერაგის ხელით შეგინებული...

(შეჩერდა) მეტი არ მახსოვს.

დიმიტრი

რა საოცარი ამბავია! მოტყუებული, წამუსახდელი, ვერა-
გობა გაუგონარი... ეს ვინღაა, ვისაც ასე თაყვანს სცემ?

სიმონ

აღამიანი, ვისთვისაც სიცოცხლეს არ დავიშურებდი.

დიმიტრი

მაინც?

სიმონ

ცხოვრება რთული რამ ყოფილა, პატივცემულო დიმიტრი.
ხშირად, სადაც კეთილს დასთეს, იქ ბოროტებას მომკი...

დიმიტრი

რა ქარაგმებით ლაპარაკობ... სთქვამს ისე, რომ გავიგო.

სიმონ

არ შემძლია.

დიმიტრი

მე მიშალავ?

სიმონ

ვერ გეტყვით.

დიმიტრი

რა უნდა გქონდეს ჩემგან დაფარული? აღარა ხარ ჩემი მეგობარი?

სიმონ

სწორედ ეგ არის, რომ მიკლავს გულს. თქვენთვის პირდაპირ ვერც შემომიხედავს.

დიმიტრი

დაიცა, მე აქ რა შუაში ვარ?

სიმონ

წავალ, პატივცემულო დიმიტრი. ნეტავი სულაც არ მოვსულიყავი.

დიმიტრი

დაიცადე, მე ხომ არ გყავდი სახეში? რას გაჩუმებულხარ? მე ვარ? ჰო, მაგრამ რატომ გამხადე ეს მოტყუებული, ნამუს-ახდილი, შეგინებული? რა საზიზღარი სიტყვებია!

სიმონ

განა მე გაგხადეთ?

დიმიტრი

მაშ ეს ნამდვილად მე ვარ? რა შუაში ვარ მე და ეს სულ-
ლური ლექსი?!

სიმონ

ნუ მათქმევინებთ. იქნებ სჯობდეს სულაც არ გაიგოთ.

დიმიტრი

რას ამბობ, სიმონ!.. რა არ უნდა გავიგო?

სიმონ

თქვენი ელენე ექიმის ცოლი იყო?

დიმიტრი

ჰო, იყო... შერე?

სიმონ

ამ ექიმის ცოლი...

დიმიტრი

შენ შალვა გგონია ის?

სიმონ

ასე ამბობენ.

დიმიტრი

ვინ სთქვა ეგ?

სიმონ

ყველა ლაპარაკობს.

დიმიტრი

შენ სრულ აზრზე ხარ, ვაებატონო, თუ მოჩვენებანი გაწვა-
ლებენ? ვინ ამბობს კიდე?

ს ი მ ო ნ

ჩემი თუ არ გჯერათ, თქვენს უახლოეს მეგობარს კითხეთ, ანდრო კახიანს. პირველად მისგან გავიგე.

დ ი მ ი ტ რ ი

შენ გითხრა ანდრომ? შენ გაგენდო, ჩემგან დაფარა? ელენემაც არაფერი სთქვა... აქ კი ამ დროს ყველას სცოდნია და სათრევად გაუხდიათ ჩემი სახელი... თუ შენი ენა ისე ბილწია, რომ მხოლოდ ჩემი სიმშვიდის დასაარღვევად წამოისროლა ეს სიტყვები, სჯობს შენივე ხელით ამოიგლიჯო!

ს ი მ ო ნ

მე მართალი კაცი ვარ... მე ყოველთვის სიმართლეს ვლაპარაკობ.

დ ი მ ი ტ რ ი

კიდევ რაო? რას ამბობენ კიდევ? სთქვი ყველაფერი!

5

იგივენი და ინტენერები.

ს ი მ ო ნ

(წასვლას აპირებს)

დ ი მ ი ტ რ ი

აქ იყავი, არსად წახვიდე. ისეთი გესლი ჩამაწვეთე, რომ ყველაფერი მოიშხამა ჩემში. (ინტენერებს). სადაა ანდრო?

გ ი ო რ გ ი

თედოსთან შეჩერდა, მალე მოვა. (ინტენერების შემოსვლით ისარგებლა სიმონმა და წავიდა).

დიმიტრი

(ნერვიულ მდგომარეობაში მყოფი თავდაუშვრლად შეხვდა ინჟენერებს).
მაშ თქვენი აზრით მე მომაცდდავი ვყოფილვარ? რას მიცქერით
გაკვირვებით? არ უნდა ვიცოდე რა ხდება უბნებში? უნდა ვი-
ცოდე თუ არა, როგორ ასრულებთ ჩემს განკარგულებებს?

გიორგი

მე მგონია ანდრო გაგაცნობდა საქმის ვითარებას.

დიმიტრი

ის ყოველ დღე ერთსადაიმავეს მეუბნება: რიგზეა ყველაფე-
რი. ასე მხოლოდ ბავშვებს ახალისებენ.

გიორგი

რამდენჯერმე დავაპირე შენთან მოსვლა, მაგრამ...

2 ინჟენერი

ავად იყავი, გვიჩვენდნენ მოგრიდებოდი.

დიმიტრი

ახ, კიდევ ეს ზრუნვა! მშენებლობას გაუფრთხილდით და არა
მე. ნორმალურად მიგაჩნიათ მდგომარეობა მესამე კილომეტრ-
ზე? რა არის ეს? რას გავს ეს? რატომ ასეთი გრეხილით მი-
დის დამბა? ამას ხომ ადვილად წალეკავს წყალი!

გიორგი

მაგ გარემოებას მეც მივაქციე ყურადღება. ბრიგადირიც
დაუშვებლად სცნობდა, მაგრამ კახიანის სიტყვით ასე ყოფილა
პროექტში.

დიმიტრი

სიცრუეა! პროექტში მსგავსი არაფერია. ახლავე შეასწორეთ.
ყველაზე საპასუხისმგებლო უბანი იმიტომ განდევ, სამუშაოთა
მწარმოებლად იმიტომ დაგნიშნე, რომ არაფერი გააკეთო?

გ ი ო რ გ ი

მე ვასრულებდი ბრძანებებს.

დ ი მ ი ტ რ ი

ვინ გაძლევდა ისეთ ბრძანებას? დღესვე გამოასწორეთ. (შეორე ინ-
ჟინერს). შენ აწარმოებდი ამ ტრასაზე გამოკვლევას?

2 ი ნ ჟ ე ნ ე რ ი

დიალ.

დ ი მ ი ტ რ ი

რად აირჩიე ეს შეორე ვარიანტი?

2 ი ნ ჟ ე ნ ე რ ი

ასე მიბრძანეს.

დ ი მ ი ტ რ ი

კიდევ მიბრძანეს! იქ ზომ შეუსწავლელია ნიადაგი? რა გაჩ-
ვენა გამოკვლევამ მეთვრამეტე პიკეტიდან?

2 ი ნ ჟ ე ნ ე რ ი

ტორფის სიღრმე იქ ორ მეტრს აღწევს, ალბაშ მეტიცაა.

დ ი მ ი ტ რ ი

საიმედო რამეს კი მეუბნები! რა გარანტია გაქვს, რომ იქ
დამბა არ დაიწვეს? დაჰყარეთ სილა და მიწითაც არ მოსტ-
კეპნეთ!

2 ი ნ ჟ ე ნ ე რ ი

ამის შესახებ მე ვაცნობე ამხანაგ კახიანს.

დ ი მ ი ტ რ ი

დღესვე მიიღეთ ზომები.

3 ი ნ ე ნ ე რ ი

მტკივნეულ ადგილად მე კიდეც მეოცდაერთე პიკეტი მი-
მაჩნია.

დიმიტრი

რა არის იქ?

3 ი ნ ე ნ ე რ ი

ღამის შენების დროს ერთი ბრიგადა სამხრეთიდან მოდი-
ოდა, მეორე—ჩრდილოეთიდან. აი აქ შეხვდნენ ერთმანეთს.
შეერთება არაბუნებრივია და წყალი პირველადვე ამ კუთხეს
გაარღვევს.

დიმიტრი

(გიორგის) რატომ არ მიაქციეთ ამ გარემოებას ყურადღება?

გიორგი

მე ვემორჩილებოდი მთავარი ინჟენერის მითითებებს.

დიმიტრი

ერთ უბანს აძლიერებთ და მეორეს უყურადღებოთ სტო-
ვებთ... ნაპირის გასამაგრებელი ბერმა რატომ არა გაქვთ მეო-
რე პიკეტიზე? როგორ ფიქრობთ, აქ მდინარე დაგვინდობს?
ავაზაკისგან დასაცავად ოთახში ფანჯრებს კეტავთ, კარებს
კი ღიათ სტოვებთ? ასეა არა? საუცხოვო ნამუშევარია, უკეთე-
სი არ შეიძლება! ისარგებლეთ ჩემი ავადმყოფობით და აუშვით
ხელი?

გიორგი

შენ ხანდახან ზედმეტი საყვედურები იცი, დიმიტრი. ჩვენ
არ გავფრთხილებთ მუშაობას.

დიმიტრი

ეგ თავის მართლება არაა! ჩემთან ერთად თქვენც პასუხს
აგებთ ხალხის, პარტიის, ხელისუფლების წინაშე. ზუსტად შეს-
რულდეს ჩემი ბრძანება!

იგივენი და კახიანი.

კახიანი

რა მოხდა ამხანაგებო? დიმიტრი, რამ აგაღელვა ასე?

დიმიტრი

ვერ გამოგია თქვენი მოქმედება. თქვენ აძლევდით ასეთ ღირეპტივებს?

კახიანი

მშენებლობაზე მე ყველაფერი რიგზე მაქვს... მე მგონია სხვა რამ უნდა იყოს შენი მღელვარების მიზეზი.

დიმიტრი

მე მშენებლობის მდგომარეობა მაწუხებს და არა სხვა რაიმე.

კახიანი

მე კი მგონია, რომ...

დიმიტრი

მგონია... რასაკვირველია, თქვენ ხომ ყველაფერი იცით? ისიც კი, რისიც ცოდნა სავალდებულო არაა თქვენთვის.

კახიანი

რა იყო დიმიტრი? რა არის ეს ოფიციალური „თქვენ“, „თქვენთვის“?

დიმიტრი

ჩვენ მოვნახავთ დროს და ადგილს მოსალაპარაკებლად.

კახიანი

ამათ ერიდები! ბოდიშს ვითხოვ ამხანაგებო, დაგვეტოვეთ.

არ წახვიდეთ.

კახიანი

ყველა ის საკითხი, რაზედაც აქ ილაპარაკეთ, გამაცანით, მითითებანი მომეცით და შემდეგ ამათაც ვაცნობებ. შევასწორებთ, თუ სადმე შეცდომაა.

დიმიტრი

გიცხადებთ, რომ ამ წუთიდან ვუბრუნდები ჩემი მოვალეობის შესრულებას. ერთი საათის შემდეგ მშენებლობაზე ვიქნები. მელოდეთ უბანში. ყველა შესწორებს პირადად მე შეგიტან.

კახიანი

შენ ჯერ კიდევ ავად ხარ, დიმიტრი. თავს გაუფრთხილდი.

დიმიტრი

შეასრულეთ ჩემი განკარგულება. წადით მშენებლობაზე. (კახიანმა მიაცილა ინჟინრები და შემდეგ შემობრუნდა).

კახიანი

დიმიტრი, ერთი წუთით... რა მოხდა ჩვენს შორის?

დიმიტრი

ახლა მაგისი დრო არაა.

კახიანი

მე მინდა ვიცოდე.

დიმიტრი

თქვენ ხომ ისედაც ყველაფერი იცით. იქნებ ისიც მითხრათ, რა ხდება ჩემს ოჯახში?

კახიანი

მე საიდან უნდა ვიცოდე შენი ოჯახის საიდუმლო?

დიმიტრი

სტყუით, იცით!

კახიანი

დიმიტრი, ასე რამ გაგაბოროტა?

დიმიტრი

ჩემი სახელი ყველას სათრევად გამხდარა. მე სიხარულით შეგყურებდი ყოველ თქვენგანს, აქ კი კუთხეებში ჩურჩულებენ ჩემზე, დამცინიან, სთელავენ ამ გულს...

კახიანი

მერე და ვინ შეება მაგას?

დიმიტრი

პირველი თქვენ... იმის მაგიერ, რომ საფარად დაუდგეთ მეგობარს, სხვებს აჭყლიხართ... დავენებოთ ამას თავი... თქვენ ეს ამიხსენით, რამ გამოიწვია ასეთი ცვლილებანი მშენებლობაზე?

კახიანი

უკაცრავად. ჯერ ამაზე მიპასუხე, — ისეთი რა ჩავიდინე, რომ ამ სიტყვებით მომმართე?

დიმიტრი

მე გეკითხებით, რა მდგომარეობა გაქვთ მშენებლობაზე... გიბრძანებთ მომახსენოთ! პირად საქმეზე კი შემდეგ მოვილაპარაკებთ.

კახიანი

ჯერ მე გამეცი პასუხი. გთხოვ, დიმიტრი!

მექნა! ხალხს თვალებს ხომ ვერ აფუბამდი? მოუთმენლად ვე-
ლოდი მხოლოდ როდის წავიდოდა ექიმი აქედან და მაშინ
ქორიც შეწყდებოდა.

დიმიტრი

(თითქოს თავისთავს). მე კი ახლაც ვთხოვდი ჩვენთან დარჩენი-
ლიყო...

კახიანი

არა, იმედია ამ სიამოვნებას აგვაშორებს, და რაც უფრო
მალე, მით უკეთესი.

დიმიტრი

ახლაც, ამ წუთშიც, ისინი ერთად არიან... მე ვთხოვე შე-
სულიყო ელენესთან. გესმის? მე ვთხოვე!

კახიანი

შენ თითონ აძლევ საბაბს, რომ ხალხმა...

დიმიტრი

(უფერად ოთახის კარს მივარდა. ზელი ჰკრა, გააღო). წაიღეთ, ექი-
მო, თქვენი სისხლი!

7

იგივენი, ელენე და ექიმი.

ელენე

რა იყო დიმიტრი? (კახიანს). რა მოხდა, ანდრო?

დიმიტრი

წაიღეთ, მეოქი, მე კი ჩემი სიმშვიდე დამიბრუნეთ. სანამ ის ჩემ-
შია. ვერ მოვისვენებ.

ელენე

რა მოხდა დიმიტრი?

დ ი მ ი ტ რ ი

წადი, შენი შეხედვა მიმძიმს ახლა. (ეჭიმს). თქვენ ხართ ეჭიმი
ანდრიაძე?

ე ქ ი მ ი

დიალ.

დ ი მ ი ტ რ ი

რატომ მაღავდით აქამდე? რატომ იყავით აქ სხვა გვარით?

ე ქ ი მ ი

მე არავისთვის არ დამიფარავს.

დ ი მ ი ტ რ ი

(კახიანს) რა გვარით იცნობდი მას?

კ ა ხ ი ა ნ ი

შევედი როგორც ჩანს, და შენც შეცდომაში შემიყვანიხარ.

დ ი მ ი ტ რ ი

რა გინდათ ელენესგან? რა გინდათ ჩემგან? დაიბრუნეთ თქვე-
ნი სისხლი, მე ის შხამად მაქვს სხეულში. რა უნდა ჩემში არა-
მზადისა და მკვლელის სისხლს!

ე ქ ი მ ი

ვინ მოვკალი მე?

დ ი მ ი ტ რ ი

საკუთარი შვილიც კი...

ე ქ ი მ ი

ვგ სიცრუეა!

კ ა ხ ი ა ნ ი

დამშვიდდი, დიმიტრი შენი გული ვერ აიტანს ამდენს.

მოქმედება მეოთხე

პარტკომი. თედოს სამუშაო ოთახი.

1

კ ა ხ ი ა ნ ი

მე ვამთავრებ, ამხანაგებო... დასასრულ ნებას მივცემ თავს სა-
თანადო დასკვნა გამოვიტანო. შეხედულება კომისიისა, როგე-
ლიც ჩემი თავმჯდომარეობით მუშაობდა, სავსებით ეთანხმება
ამხანაგ პლატონისა და ირაკლის მოსაზრებებს. დიად, დამბის
გარღვევა უბრალო მოვლენა არაა. ჩვენ აქ აშკარა მტრულ
მოქმედებასთან გვაქვს საქმე. მაპატიეთ ამხანაგებო, მაგრამ
მეძნელება ნამდვილი სახელი ვუწოდო იმ კაცს, რომელსაც აქა-
მდე თავყვანს ვცემდით და ვინც პროლეტარული რევოლუციის-
თვის თავდადებული გვეგონა...

პ ლ ა ტ ო ნ ი

სთქვი, პირდაპირ, რა დროს მორიდებაა!

კ ა ხ ი ა ნ ი

რაც უნდა იყოს ის ჯერ კიდევ მშენებლობის უფროსია და ერთ-
გვარი ტაქტი მოითხოვს, რომ...

თ ე დ ო

ის უკვე გადაყენებულია, ამხანაგო ანდრო.

ხ მ ე ბ ი

გადაყენებულია? დიმიტრი გადააყენეს?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ამ ცნობას ჩვენ უნდა მივესალმოთ. ჩვენთვისაც და მისთვისაც უკეთესი იქნებოდა, უფრო ადრე მოეშორებიათ აქაურობისთვის. სამწუხაროა ამხანაგებო, მაგრამ დიმიტრი გამოდგა სულმოკლე, მეშჩანი, რომელსაც ოჯახურმა დრამამ სრულიად დაუკარგა ადამიანის სახე. მაგონდება შემთხვევა; როცა იმ ენატარტალა სიმონისგან გაიგო ელენესა და ექიმის დამოკიდებულების ამბავი, დიმიტრის იმდენად აემღვრა გონება, რომ ექიმს სიკვდილითაც კი დაემუქრა. არც გაგიკვირდეთ, ამხანაგებო, თუ ერთ დღეს მან კიდევ განახორციელოს ეს. დიალ, ამხანაგებო, დიმიტრის წყალობით საპასუხისმგებლო ობიექტები ჩაბარებული ჰქონდათ ვილაც უპარტიო, პარტიისათვის უცნობ სპეციალისტებს. მართალია, მეც უპარტიო ვარ, მაგრამ ფხიზლად ვარ, ძნელად ვენდობი ადამიანს. თქვენ იცით რა გარემოცვაში ვცხოვრობთ... ჩვენ იმ პერიოდში ვართ, როცა მშენებლობაზე ყოველი ადამიანი, არა თუ უპარტიო, პარტიის ყოველი წევრიც კი შესწავლილი უნდა გვყავდეს. საჭირო სიფხიზლეს არ ვიჩენდით, უპარტიო სპეციალისტებს ზედმეტად ვენდობოდით და სწორედ ეს გახდა მიზეზი უკანასკნელი კატასტროფისა... ამჟამად ისინიც მოხსნილი არიან და იმედი მაქვს ვაიძულებთ მათ გამოტყდნენ დანაშაულში...

ლ ა დ ო

უპარტიო ინჟინერები მხოლოდ ექვის გამო არიან მოხსნილი, თუ არსებობდა რაიმე საბუთი?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ჯერჯერობით მხოლოდ ექვის გამო.

ი რ ა კ ლ ი

შენ თავზე რას გვეტყვი, ამხანაგო ანდრო? შენ თავს არაფერში სთვლი დამნაშავედ?

ვინ მოგახსენათ? დიდად მაქვს დანაშაულის და ბრალის ციქარ
 უნდა ჩუქის ბარტიისა და ხელისუფლების დადგენილება, მორე
 ჩილებით, მბრძოლებს მას, ან მინდიანს ვუმალავდინ ბარტიას, დი
 მიტრის უმოქმედობას, ნიშნით ნიშნად, პაქუნილო, იმპერ
 იუტორტაში ნი კეთილ დიდადონი, მინდიანს. დიდად პიშიანთა
 - მინდიანს პიშიანთა პიშიანთა პიშიანთა პიშიანთა პიშიანთა
 ავტორიტეტის კატასტროფაზე, რას გვითხვით? პიშიანთა პიშიანთა
 , მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს
 - მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს
 რეგორც, იცით, კომისიამ აწარმოვა გამოკვლევა და მას თავ
 ვისი ახრი აქვს ამ შემთხვევაზე. მე გვინდა ისედაც გვერდით
 დაგვარჯთ მაგ საკითხზე. ჩვენ სხვა უფრო თავსატეხი საქმე
 გვაქვს. იმ პიშიანთა იმპერატორს თუ გვითხვით, რა თუ
 კეთილ დიდადონი, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს, მინდიანს
 პიშიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა
 სცდები ამხანაგო ანდრო, თუ ფიქრობ, რომ დიმიტრი გადა
 აყენეს და ამიტომ იმ ამბავის მიჩქალება შეუძლებელია. მინდიანთა
 - მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა
 იმპერატორს მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა
 დიმიტრის გადაწყვეტა აქ არაფერ შეუძლია. თუ კატასტროფა
 ფა, როგორც, ფიქრობთ, შემთხვევითი არაა, მაშასადამე, ჩვენს
 ახლო მტერი ყოფილა და ამის დადასტურებას დიდი მნიშვნე
 ლობა აქვს.
 , მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა, მინდიანთა
 ერთი ეს მითხარი ამხანაგო ანდრო, როდის მიიღეს საბარგო
 მანქანის შოფერი და ვისი ჯგუფი მინდიანთა?

კ ა ბ ი ნ ე ტ ი თოთქონი იმპერატორს

რამდენადაც მახსოვს, შოფერი შარშან მიიღეს. მის პირად სა
 ქმეში რალაც ბარათიც უნდა სინახებოდეს დიმიტრის ხელით
 დაწერილი.

ვ ლ ა ტ ო ნ ი თენიანთა თენიანთა

შოფერის სოციალურ მდგომარეობაზე ვერაფერს გვითხვით?

მე წინადადება შემომაქვს შევეყვანოთ კომისიაში ექიმი
შალვა ანდრიაძე.

თ ე დ ო

რა საჭიროა? რითი უნდა დაეხმაროს ექიმი კომისიას?

ი რ ა კ ლ ი

მაქვს, ალბათ, საფუძველი, როცა ამას მოვითხოვ. მე მგონია,
რომ მან იცის ცოტა რამ... ამასწინათ მელაპარაკა კიდეც თა-
ვის ექვებზე.

კ ა ხ ი ა ნ ი

საკვირველია, რატომ შენ და არა მე, მთავარ ინჟინერს... ან და
არა პარტიული კომიტეტის მდივანს? შენ გითხრა რამე, ამხა-
ნაგო თედო?

თ ე დ ო

სრულიად არაფერი. მეც ვფიქრობ, რომ მას მაინც-და-მაინც...
(სიტყვა შეწყვეტა. ზავრაფ მტკიცედ). კეთილი, ვინაიდან ამხა-
ნაგები მოითხოვენ, დაუშმატოთ ექიმი. (ოთახში კახიანის შეკრივი
პარმენი შემოდის).

2

იგივენი და პარმენი.

პ ა რ მ ე ნ ი

ამხანაგო ანდრო, თბილისიდან ჩამოვიდა ვილაც. თქვენი ნახვა
უნდა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ახლავე... მაპატიეთ ამხანაგებო, მე უნდა წავიდე. (მიდის. კარგბ-
თან შეჩერდა და მიმართა დარჩენილთ). საწინააღმდეგო არაფერი
მაქვს, დაუშმატოთ ექიმი. (გავიდა. გაჰყვა პარმენი).

3

ერთბანს სიჩუმეა. ყველანი გაურკვეველ მდგომარეობაში არიან.

ი რ ა კ ლ ი

რა ამბავია, ამხანაგო თედო? სერიოზული კამათია აქ, თუ ბავ-
შური თავისგართობა?

პ ლ ა ტ ო ნ ი

რას გავს ეს? არაფერი არ მესმის!

ლ ა დ ო

ვერ გამოვიცა, რად დაფარე, რომ ექიმი იყო შენთან და გელა-
პარაკა?

ი რ ა კ ლ ი

მე შენ გეკითხები, რას სჩადიხარ აქ, რას აკეთებ აქ?

თ ე დ ო

საქმეს... საქმეს, რომელიც პარტიამ დამავალა.

ი რ ა კ ლ ი

გაიხსენე რას ამბობდი წინა სხდომაზე, აი პარტიულ სხდომა-
ზე. ორი საათის განმავლობაში გვარწმუნებდი, რომ მშენებლო-
ბაზე დივერსიული ორგანიზაცია მუშაობს. ახლა კი რას ამბობ?
ასე გამოდის, რომ ან მაშინ არ ამბობდი სიმართლეს, ან ახლა...

თ ე დ ო

დამიჯერეთ, ამხანაგებო, მე მაშინაც მართალი ვთქვი და დღე-
საც ჩემი მოქმედება სწორად მიმაჩნია.

ი რ ა კ ლ ი

თუ ასეა, მაშინ კიდევ უფრო საკვირველია შენი ქცევა...
შენ თურმე ბევრი რამ იცი, ჩვენ კი არ გვეუბნები.

თ ე დ ო

კმარა, ამხანაგებო. მე ვერაფერს დამწამებს იმას, რომ პარტიას
რაიმეს ვუმაღავედე. მხოლოდ ნება მომეცით დრომდე ვიმოქმე-
დო ისე, როგორც ამას საჭიროება მოითხოვს. თუ რომელიმეს

არ გჯერათ ჩემი, ეჭვი შეგაქვთ ჩემში,—მიდით ცენტრალურ კომიტეტში, აცნობეთ.

პ ლ ა ტ ო ნ ი

არა, ჩვენ იმას არ ვამბობთ, რომ არ გენდობით. ჩვენ გვჯერა შენი, თედო. მაგრამ შენთვის გასაგებში უნდა იყოს ჩვენი მღელვარება. ეს ამხანაგები, შენც ჩვენთან ერთად, შემთხვევითი აღამიანები არა ვართ აქ. პარტიამ გვანდო ეს დიდი საქმე და ყოველი ჩვენგანი პასუხს აგებს პარტიისა და ხალხის წინაშე.

თ ე დ ო

მართალს ამბობ, ჩემო პლატონ. მესმის შენი გულის წუხილი, მაგრამ ჯერ მაინც ვერაფერს ვიტყვი. არ იფიქროთ რომ ეს ჩემი ჯიუტობა იყოს. საქმე მეტად სერიოზულია და დიდი სიფრთხილეა საჭირო. ამიტომ პარტიკომიტეტის სახელით კატეგორიულად მოვითხოვთ თქვენგან, არც ერთი სიტყვა იმაზე რაც ახლა აქ ითქვა. სრულიად არავეისთან!

—ნოფქს ულიტონს იმ წამოტყდომი იფრობნის პხო ცმცქიციე არც სხვან ამხანაგებს ვუთხრათ? ინტოლუენიმცე პიოიეს იოო. ცმ წოონის პხო იც ჟუძე. პხოლუნ იეცეიმცეგოთ იუულიპოცეიუ ცმც ...იუძე მე, პეუოლანის იფრობნის პიინან მე მოო, პიფოონცე ცპე

დიად, არავის. თქვენი ეჭვები მართებულია ამხანაგებო... აქ ვილაცას ხელი მუშაობს, მაგრამ ვიდრე საქმეო საბუთები არა გვაქვს, პარტო ეჭვებს ვერ დავეყარებთ, ჩვენ, პარტიულ კომიტეტს, მეტი სიფრთხილე გვწირთ, რომ მტერი ხელიდან არ გაგვისხლტეს. გიმეორებთ, მეტი კიფრთხილე! იცოდეთ, ყოველი პარტიული პასუხისმგებელია თავის უბანზე, განსაკუთრებით ჩვენ, პლატონ. უნდა იყავი, ხილს მოუწარე.

პ ლ ა ტ ო ნ ი

შენი სიტყვები დამაფიქრებელია, თედო. ხილს ვუფრთხილდები ჩვენ. შე და ჩემი ბიჭები დღე და ღამე თავს დავტრიალებთ, მაგრამ იფროთ იეცეიონ ანცე ფოუოან. ცეფოუნცე პეიიოო პეიიუენოო ცე. პეოიიიონ ანცეოიიეს პეიი ცოოგოო, ცეპოთ

ამხანაგო თედო, ღიმიტრი მართლა გადააყენეს?

თ ე დ ო

ამის გასაგებად მოდი? გატყობ გეწყინა.

ს ი მ ო ნ

რა დავფიცო, გული მტკივა. აღარც ვიცი ვინ ვიგლოვო, თითონ ღიმიტრი, თუ ღიმიტრისადმი დაკარგული გრძნობა.

თ ე დ ო

რა გუნებაზეა, არ გინახავს?

ს ი მ ო ნ

თქვენი მტერი და ორგული ისე. დამხოვილა ტახტზე, არავის იკარებს... ქვეყნის დაქცევას უფრო ადვილად წარმოვიდგენდი, ვიდრე ღიმიტრის უსინდისობას. ჩემს თავშიაც კი დავექვდი, ამხანაგო თედო, ვაი თუ არც მე მაქვს სინდისი...

თ ე დ ო

შენ პოეტი კაცი ხარ, როგორ არ გექნება...

ს ი მ ო ნ

ეჰ, სამწუხაროდ პოეტებშიაც მოიძებნებიან უპირონი და სინდისისგან გარეცხილნი...

თ ე დ ო

ყოველ შემთხვევაში შენ იმათ რიცხვს არ ეკუთვნი. შენი ლექსების პატრონი წარმოუდგენელია ასეთი იყოს. მართლა, როგორაა ის ლექსი? მარო, ჟამო... ძალიან აქებენ.

ს ი მ ო ნ

ნურც გამახსენებთ. რაღაც კვიმატიან დღეზეა დაწერილი. სადაც არ მათქმევინეს, ყველგან უბედურება დატრიალდა. ამბობენ, ასეთი ნავსი ლექსი ერთ დიდ რომაელ პოეტს ჰქონია კიდევ.

თ ე ღ ო

მდინარეზე იყავი დღეს? მზე მოგკიდებია...

ს ი მ ო ნ

ვისა აქვს მაგისი გუნება, პატივცემულო თედო...

თ ე ღ ო

ნამდვილი სათევზაო ამინდია!.. მუდამ ვნატრობ წამოგყვე და დრო ვერ გამოვნახე... მითხრეს ამასწინათ ამხელა წვერა და-გიჭერია.

ს ი მ ო ნ

გაუზვიადებიათ. უბრალო ღორჯო იყო, ერთი ლუკმაც არ იქნებოდა. მოგეხსენებათ, ცარიელი ფხაა. თუ ფრთხილად არ სკამ, დაგახჩობს კიდევ.

თ ე ღ ო

როგორმე უნდა წამოგყვე... ჰო მართლა, ამ ორომტრიალში სულ გადამავიწყდა. (უჯრიდან სურათი ამოიღო და შორიდან უჩვენა). ედავ !

ს ი მ ო ნ

ცოტა მოსწიეთ.

თ ე ღ ო

მიჯახლოვა) აბა თუ იცნობ!

ს ი მ ო ნ

კიდევ ცოტა, ამხანაგო თედო. ახლომხედველი გახლავარ. ჩემი სურათი! საიდან გაქვო!?

თ ე ღ ო

რა ვაჟკაცურად გამოიყურები! რა კარგად ჩანს შენი გიტარა! ისე ცოცხლადაა, ასე გეგონება ხელს ჩამოჰკრავ და აფლერდებო. ნახე, ყოველი ძაფი გარკვევითაა!

ს ი მ ო ნ

ბანის ძაფები უფრო ნათლად მოსჩანან.

მ თ მ ნ ლ ო

რასაკვირველია, მსხვილია და იმიტომ... ეტყობა გამოცდილ ხელს გადაუღია. რა აღვიღია ეს?

ს ი მ ო ნ

თუ ვინმე გეძახებდა ნათლად...! იმდენი თანხისათვის იურიდიულად

...თუ როგორ შეგძინა იმდენი პენსია ძვირად...! იმდენი თანხისათვის იურიდიულად

თ ე ლ ო

ა, მართალია! მშვენიერი სურათია. პენსია გადაგიღო?

-ტი რა ენაზე იხილავ, როგორ მოგვითხრობ. თანხისათვის იურიდიულად
არ ვიცი ვინ იყო. ...თუ იურიდიულად, თანხისათვის იურიდიულად
...ეცნო პირობისათვის, ნათლად

მ თ მ ნ ლ ო

ველარ, ვინაა, შენ კარგო კაცი? მეც ვთხოვდი, რომ ვიცოდე
ვინაა, ვინ იცნობ, რომ შეგხვდეს?

ს ი მ ო ნ

როგორ არა, სულ აღვიღად... მხარბეჭიანი კაცია, ქერა თმა
აქვს, ყვითელი კრავები აცვია.

მ თ მ ნ ლ ო

მხარბეჭიანი და ქერა ვინ იცის. რამდენაა ვინა და რამდენაა
ზღვაში ქვიშა! კრავებსაც ჭრი შოველთვის არ ჩაიცვამს... ნიშნე-
ულობა არაფერი აქვს? აი მაგალითად, სახეზე?

...რამდენაა იურიდიულად...! თუ იურიდიულად, თანხისათვის იურიდიულად
ს ი მ ო ნ! ნათლად მათი! იურიდიულად იურიდიულად

მგონი რაღაც კრილობა ანაბა

...იურიდიულად იურიდიულად...! თუ იურიდიულად, თანხისათვის იურიდიულად
...იურიდიულად იურიდიულად...! თუ იურიდიულად, თანხისათვის იურიდიულად

ს ი მ ო ნ

დიად, აი აქ.

თ ე დ ო

აპარატი კარგი ჰქონია... ცოტათი მარცხნივ რომ გადაგეხარა თავი, მე მგონია, აჯობებდა... ა, არა სიმონ?

ს ი მ ო ნ

შესაძლებელია... მაგრამ კისერი ასე მაქვს მიჩვეული, როცა გიტარა ხელში მიჭირავს.

თ ე დ ო

სამაგალითო ობიექტივია. იშვიათი აპარატი ჰქონიან. როგორ ვერ ჰკითხე ვინაა. საიდანაა?

ს ი მ ო ნ

ვერ ვკითხე... ტუტუცად ჩამთვლიდა. რაღაც კი სთქვა, როცა პირველად მოგვესალმა... ვინმე, ვინმე... აღარ მახსოვს... მსროლელიც კარგი ყოფილა. აფრენილ ხოხობს გულში მოარტყა. ეტყობა გამოცდილი მონადირეა.

თ ე დ ო

კიდევ რა სთქვა?

ს ი მ ო ნ

მგონი არაფერი, თუმცა არ ვიცი, ანდროს გამოელაპარაკა. მაშინ მე სათევზაოდ ადგილი ვინაცვლე.

თ ე დ ო

რა ლამაზი, რა მდიდარი ფონი ჩანს ამ სურათზე... თუმცა არც სინამდვილეშია ღარიბი...

ს ი მ ო ნ

დაიცადეთ, გავიხსენე! ყარიბი, ყარიბი ვინმე... ფუი ჩემს მეხსიერებას! ამ უბედურებამ სულ გამომატყვინა... ყარიბი ვინმე...

13. ს. კლდიაშვილი.

თ ე დ ო

სვანეთის მწვერვალებიდან...

ს ი მ ო ნ

სწორედ ეგა სიტყვა. სვანეთის მწვერვალებიდან! (სიცილით) იმ
მამაცხონებულს რა აცხოვრებს მწვერვალებზე!

თ ე დ ო

მონადირეებმა იციან ასე თქმა... ჩვეულებათ აქვთ.

ს ი მ ო ნ

ამხანაგო თედო, ამ სურათს ვერ მომცემთ?

თ ე დ ო

დარჩეს ე მთან... ხვალამდე. (მეორე სურათი გაუწოდა). ესეც
ხომ კარგადაა გადაღებული?

ს ი მ ო ნ

ეს ვინაა? (ისევ იცინის) მომკალით ყოველმა კაცმა თუ ეს ბე-
ბრუხანა ის უცხოელი დედაკაცი არაა, ანდროსთან რომ იყო
ამასწინათ. ქალი კი არა, ქაჯია პირდაპირ. ტყეში რომ შემ-
ხედეს, ავი სული შეგონება. რა კარგად ჩანს კალაპოტის სა-
თავე!

თ ე დ ო

საუცხოვოდ. ხელის გულზეა გადაშლილი. შენ რატომ არ გა-
დაიღე აქ?

ს ი მ ო ნ

არ ვყოფილვარ. მინდოდა წასვლა უცხოელებთან, მაგრამ ამ-
ხანაგმა ანდრომ ხარჯთაღრიცხვის ასლის გადაწერა დამავალა.

თ ე დ ო

ანდრომ გადაგაწერინა?

ს ი მ ო ნ

საჩქაროდ სჭირდებოდა.

თ ე დ ო

ჩემთან მოსულიყავი. მე მქონდა. ახლაც აგერ მაქვს.

ს ი მ ო ნ

ეს ხომ ისაა, მე რომ გადავწერე! ნამდვილად ისაა... მახსოვს, აქ მელანი დამეწვეთა. აქ კიდეც ანდრომ რალაც დასწერა გერმანულად.

თ ე დ ო

ეს ანდროს ხელია? ნამდვილად?

ს ი მ ო ნ

ნამდვილად. აი აგერაც მაქვს გერმანულის რვეული... კურსებზე როცა გვასწავლის, გვისწორებს ხოლმე დაწერილს.

თ ე დ ო

მეც ვაპირებ გერმანულის შესწავლას. დამიტოვე... ვნახო რა ისწავლეთ.

ს ი მ ო ნ

ინებეთ, ოლონდ არ დამიკარგოთ, ამხანაგო თედო. მანდ დასაზეპირებელი სიტყვები მაქვს ჩაწერილი. აი ეს გვერდი მთლად. დი ტაფელ—დაფა, მაინ კაპტ—ჩემი თავი, ვას ისტ დას—რა არის ეს...

თ ე დ ო

სიმონ, ვას ისტ დას?—აი, ეს. საიდან ასეთი დიდი თანხა, როცა მხოლოდ სამი მილიონი იყო ნავარაუდევნი? ეტყობა შენს ბიჭებს მაღა გახსნიათ.

ს ი მ ო ნ

რას ბრძანებთ, პატივცემულო თედო! ჩვენი ბუხჰალტერია აქ არაფერ შუაშია...

თ ე დ ო

არა, იქნებ შეცდომით ჩასწერეს?

ს ი მ ო ნ

ეს თითონ კახიანმა გადაასწორა, აი დახედეთ, მისი ხელია...
ეჰ, დამაცდენიეთ ამხანაგო თედო. მთხოვა არავისთვის არ
მეთქვა. რალაც კეთილი სურვილები ჰქონდა... უჰ, რანაირი
ხართ... თქვენგან რომ არაფერი დაიმალება!

5.

იგივენი და ირაკლი.

ირაკლი

თედო, რა უბედურებაა ეს ჩვენ თავზე?

თ ე დო

რა იყო? რა მოხდა კიდევ?

ირაკლი

ექიმი მოუკლავთ!

თ ე დო

როგორ თუ ექიმი?

ს ი მ ო ნ

ექიმი მოჰკლეს?

ირაკლი

გზის ახლო მეორე უბანზე მკვდარი ეგდო. გაძარცვის მიზნით
არ უნდა იყოს. ფული და საათი თან აღმოაჩნდა. ეს ქაღალ-
დებიც ჯიბეში ჰქონია. (ოთახში რანდენამე მუშა და პლატონი შეპო-
ვიდნენ).

პ ლ ა ტ ო ნ

გაიგე რა მოხდა?

ირაკლი

ახლაც გაეჩუმდეთ?

თ ე დო

დიად!

1 მუშა

ეს უბრალო ამბავი აღარაა?

იგივენი და მარო.

მარო

თედო, გაიგე? ექიმში მოუყლავთ! (ჩამოჯდა მაგიდასთან, ატირდა).

თედო

ეხ, ახლა ისტერიკები გამიმართეთ აქ... სადაა მოკლული? იქვეა?

2 მუშა

წამოიღეს.

მარო

რა შუაშია აქ დიმიტრი? ყველა მას აბრალებს. დიმიტრი ღღეს
ოთახიდანაც არ გამოსულა.

2 მუშა

მისი ნამოქმედარია! ეგ ღღესავით ნათელია!

მარო

ვიზე ამბობ მაგას? დიმიტრიზე? როგორ ბედავ მაგაზე ფიქრ-
საც!

თედო

ახლავე დაბრუნდით თქვენს უბნებზე. პლატონ, მონახე გიორ-
გი და ბადის ბოლოში დამიცადეთ. მალე დამეჭირდებით.

სიმონ

აქ რაღაც სხვა ამბავია! სხვა ამბავია!

თედო

გაჩუმდი, ხმა! უჩემოთ არაფერი გაბედოთ! არც ერთი ნაბი-
ჯი უჩემოთ! (ტელეფონით რეკავს), 15—26! 15—26!

1

დიმიტრი

(მარტოა) ვინ სთქვა, რომ მე ჩავიდინე ეს საშინელება! (ოთახის
კარზე აკაკუნებს). ელენე, გააღე კარი! ელენე! (შემოდის მარო).

2

დიმიტრი

რა დაემართა ელენეს?

მარო

არ ვიცი..

დიმიტრი

სთქვი! შენ წელან მასთან იყავი!?

მარო

ელენე წასვლას პირებს.

დიმიტრი

მიდის? წავიდეს... (ვაუზა) მარო, შენც გჯერა რ
მე მოვაკვლევინე?

მარო

მე ვიცი მხოლოდ, რომ მკვდარი იპოვეს... აქ კი ყველას უყ-
ვარდა ის.

დიმიტრი

ჩემს გარდა, არა? სთქვი ესეც.

მარო

მე შეეასრულე თქვენი თხოვნა. გიორგი ახლავე მოვა.

დიმიტრი

სხვები? მეტი არავინ?

მარო

მეტი ვერავინ ვნახე.

დიმიტრი

მართალი მითხარი,—სთხოვე და უარი თქვეს? არ უნდათ ჩემთან მოსვლა?

მარო

(ქარებს აკაჟუნებს) ელენე, მე ვარ! (ქარები გაიღო. მარო შევიდა კარი ისევ ჩაიკეტა).

3

დიმიტრი

რა სიჩუმეა... რა საშინელია ეს მარტოობა... (შემოდის გიორგი)

4

დიმიტრი, გიორგი.

გიორგი

რაზე დამიბარე.

დიმიტრი

ნახაზები უნდა გადმოგცე. მე გადაყენებული ვარ სამუშაოდან, წაილე.

გიორგი

ეგ კახიანს უნდა ჩააბარო და არა მე. ის ხომ შენს მაგიერ დარჩა.

დიმიტრი

ამას შენ წაილე. ამათ ვერც შეეხება ის არამზადა.

გიორგი

სხვა არაფერი გინდა ჩემგან?

დიმიტრი

რაო, შეურაცხყოფილად იგრძენ თავი, რომ მთავარი ინტენერი უდიერად მოვიხსენიე? ვხედავ, ის უფრო მახლობელი გახდა თქვენთვის...

გიორგი

შენც იცი როგორ გვიყვარდი და გასაგებია თუ ახლა...

დინიტრი

მაშ შენც გჯერა? შენც! რას გაჩუმებულხარ?

გიორგი

არ დავფიცავ, შენ ჩვენთვის აღარ არსებობ... შენ არ ყოფილხარ ის, ვინც აქამდე გვეგონე.

დიმიტრი

სცდები, მე ისევ ისა ვარ. მე წმინდა ვარ ჩემი სინდისის, ჩემი პარტიის წინაშე.

გიორგი

ნეტავი აგრე იქნებოდეს.

დიმიტრი

მე მართალი ვარ. თქვენ კი ყველანი ცდებით... შენც გიორგი, შენც...

გიორგი

მაშ მე პირდაპირ გეტყვი, პირდაპირ, როგორც ყოველთვის... არ მჯერა ახლა შენი. მძიმეა ჩემთვის შენი დაკარგვა, — დამიჯერე გული მტკივა, მაგრამ რა ვქნა, როგორ არ ვერწმუნო იმ საბუთებს, რომელნიც შენს წინააღმდეგ ლაპარაკობენ.

დიმიტრი

სადაა ის? ვისა აქვს ის?

გიორგი

მაგას, ალბათ, თავის დროზე და ადგილზე გეტყვიან. მე ვიცი მხოლოდ, რომ ის სააშკარაოზე ვამოიტანა კაცმა, რომელსაც მართლაც შეეძლო ჰქონოდა.

დიმიტრი

ასეთი საბუთი არ მოიპოვება!

გიორგი

არის დიმიტრი.

დიმიტრი

ვისა აქვს? კახიანს?

გიორგი

ანდრო არ გაგწირავდა უმიზეზოდ. ის ხომ შენი უახლოესი მეგობარი იყო.

დიმიტრი

კახიანი ცილს მწამებს მე!

გიორგი

მისი მოსაზრებანი, სამწუხაროდ, სინამდვილესთან ახლოა.

დიმიტრი

თქვენ ბრმათ მინდობიხართ მას.

გიორგი

მაგას ვერაგინ დამწამებს. შენც იცი, ანდროსგან ყოველთვის შორს მეჭირა თავი, მაგრამ ამ შემთხვევაში არ შემიძლია არ დაეუჯერო.

კახიანი ცილს მწამებს მე. პარტკომში, მუშებში, ინჟენერებს შორის ის ცდილობდა ჩემს წინააღმდეგ განწყობილების შექმნას. ეს მან დამცა მე თქვენს თვალში. მან გამხადა ექიმის მკვლელადაც...

გიორგი

ვინ იცის, იქნება არც იყოს სიმართლეს დაშორებული... ერთი კი ნამდვილია, — გადაჰყევი ცოლის ამბავს, იქვიანობას და საქმეზე კი ხელი აიღე. ზოგი ჩვენი სპეციალისტი რომ არა, ალბათ კიდევ დიდხანს ვერ გადავისვრიდით მდინარეს ახალ კალაპოტში.

დიმიტრი

მე თვით გეკითხები: ვინ მოკლა ექიმი? ექიმი უნდა წასულიყო აქედან, მაგრამ მის მოსაშორებლად მე მკვლელობის გზა არ ამირჩევია. ვინ გაბედა ფიქრიც კი, რომ მე ჩავიდინე ეს სისაძაგლე? ოჯახურ ამბავს ჩემთვის ხელი არაფერში არ შეუშლია. ან იმას ვინ იტყვის, რომ მე მშენებლობა მივივიწყე? მე ვხელმძღვანელობდი აქაურობას და კიდევ ვამთავრებდი მას. ხომ ვამთავრებთ მშენებლობას? მე გეკითხები, ვადაზე დამთავრდება ის, თუ არა?

გიორგი

ჩავაბარებთ.

დიმიტრი

დიაღ, ვადაზე დამთავრდება. გაიხსენე, რამდენი დაბრკოლება გვეღობებოდა. თითონ ბუნება იყო ჩვენი წინააღმდეგი... მიწა, წყალი, ჰაერიც კი გვებრძოდა. ჩვენ ეძლიეთ მას. ვილა ცას უხილავი ხელი თითქმის ყოველ ნაბიჯზე გვბორკავდა და გვინგრევდა ნამუშევარს. ჩვენ ესეც გადავლახეთ. პარტია, ხელისუფლება, ხალხი, ერთის ფიქრითა და ზრახვით შეკრულნი

გმირულად სპობდნენ ყველა დაბრკოლებას. შენ, თედო, ბონდო, მეც თქვენთან ერთად, ამ ბრძოლაში პირველთაგანი ვიყავით. მაშ რა მოხდა, გიორგი?

გიორგი

მე ვერაფერს გეტყვი.

დიმიტრი

ვისთვის იყო საჭირო ჩემი დამცირება? და მერე როგორ...

გიორგი

მე მოსამართლე არა ვარ. მუშაობს კომისია, ის გამოარკვევს.

დიმიტრი

დიახ, გამოარკვევს... ის სიმართლეს იტყვის. სიმართლე კი ჩემთანაა... წადი. წაიღე ეს ნახაზები. ყველა აქაა... რამდენი უძილო ღამე, რამდენი სიხარულია შეერთებული ამასთან... წაიღე. მოუარეთ აქაურობას. (გიორგიმ წაიღო ნახაზები. გავიდა).

5

დიმიტრი, ელენე.

დიმიტრი

(მისჩერებია მიმავალ გიორგის. მეორე ოთახიდან შემოვრდნენ ელენე და მარო. მარომ პატარა ჩემოდანი გამოიტანა და გავიდა). მიდიხარ? (აპირებს ხელი მოჰკიდოს) ელენე!

ელენე

არ შემეხო მაგ ხელებით.

დიმიტრი

რას ამბობ, ელენე!

ელენე

სჯობდა მანქანას გაესრისე და არ მენახა ნილაბახდილი ეგ სახე. წმინდა ხსოვნა მაინც დამრჩებოდა შენზე.

შე ისევ ისა ვარ, ელენე.

ელენე

როგორ მინდა იგივე იყო. იგივე დიმიტრი, რომლის ყოველი სუნთქვაც კი წმინდა იყო ჩემთვის. თურმე როგორ ვცდებოდი! გადი იქ, კითხე მათ, ვინც დღემდე გალმერთებდა, თუ იგივე ხარ... ვერც გაბედავ ეჩვენო. შენ მათ უარეს წამებას უმზადებდი, ვიდრე საბრალო ექიმს. რათ დაღვარე მისი სისხლი, ვინც სიცოცხლე დაგიბრუნა?

დიმიტრი

გაჩუმდი!

ელენე

იმდენი გამბედაობაც აღარ შეგერჩა, რომ ჩემთან მაინც სთქვა პირდაპირ... როგორ დაეცი ასე!

დიმიტრი

კმარა. შენ სულმოკლე ყოფილხარ, არც გინდა დაუცადო სანამ სიმართლე გაიგებოდეს.

ელენე

ისეთი ტყუილზე მაინც სთქვი, თავის გამართლებას გავდეს.

დიმიტრი

ნუ აჩქარდები. გჯეროდეს ჩემი... მე მართალი ვარ, ელენე.

ელენე

მინდა დავიჯერო, მაგრამ რა ვქნა, თუ ეს შეუძლებელია. მე ახლა მეშინია კიდევ შენი...

დიმიტრი

წადი... იქნება ასე სჯობდეს... იქნებ ოდესმე გაიგო, რომ მე მართალი ვარ. წადი... მე ყველაფერი დაკარგე, ველარც შენი დარჩენა მანუგეშებს.

ე ლ ე ნ ე

მე მიმყვება სინანული ჩვენს წარსულზე. უსამართლო ეიქნებო-
დი არ გითხრა უკანასკნელად, რომ შენსავით არავინ მი-
ყვარდა...

დ ი მ ი ტ რ ი

ნუ მეუბნები. მეტს ნურაფერს მეტყვი. წადი.

ე ლ ე ნ ე

(მიდის. კარებში ნანა შემოხედა. გადაეხედა მოხუცს, უაღერსა, უკანასკ-
ნელად მოიხედა გარშემო და ტირილით გავიდა).

6

ერო ხანს სიჭმეა. ცრემლმორეულმა მოხუცმა ქალმა კუთხის სავარძელში
ჩამჯდარ დიმიტრის გვერდით მოიკალთა).

დ ი მ ი ტ რ ი

ნუ სტირი, ჩემო ნანა, ნუ სტირი, ჩემო კარგო.

ნ ა ნ ა

გამაგებინე რა ამბავია, რა მოხდა აქ? რატომ წავიდა ელე-
ნე? რათ მიგატოვა ყველამ?

დ ი მ ი ტ რ ი

არაფერია, ჩემო ნანა... ყველანი მოვლენ... ელენეც დაბრუნ-
დება.

ნ ა ნ ა

ჰო, შეილო, დაბრუნდება.

დ ი მ ი ტ რ ი

(ადგა. გაიარა. ისევ დაბრუნდა ნანა(თან). აი ესეც ასე... წადი და-
ისვენე. მე კი აქ ცოტას წავიმუშავებ.

ნ ა ნ ა

ნება მომეცი, შვილო, შენთან დავრჩე. არ შეგიშლი ხელს, ჩუ-
მად ვიქნები. ვერ დაგტოვებ მარტო, რატომღაც შიში მაქვს.

დ ი მ ი ტ რ ი

რისი შიში, ნანა? დამშვიდდი, წადი, დაისვენე. (გააცილა. ფანჯა-
რასთან შეჩერდა. გარეთ ბონდო და სიმონი დაინახა). ბონდო! სიმონ!
(არაფინ უპასუხა. შემოიკეტა ფანჯარა) სიმონმაც ხმა არ გამცა. რას
იზამ, მე ხომ... არა, ისევ ისა ვარ! მე დავამტკიცებ ამას!
(ოთახში ყველა კარი ჩაპკეტა. სამუშაო მაგიდის უჯრიდან ნახაზები ამო-
იღო. ნახაზებზე რეგულფერი დეკს. ხელში აიღო, დააცქერდა. ერთხანს უც-
ქირა, შემდეგ იქვე მაგიდაზე დადვა და სამუშაოდ დაჯდა. კარებზე კა-
კუნნი გაისმა).

თ ე დ ო ს ხ მ ა

გაალე კარი! დიმიტრი, გაალე კარი!

დ ი მ ი ტ რ ი

(ადგა, კარი გააღო)

7

თ ე დ ო

რად ჩაპკეტე კარი? რას შვრებოდი აქ?

დ ი მ ი ტ რ ი

რა იყო, ხომ არაფერი მომხდარა კიდეც?

მე შენ გეკითხები, რად ჩაპკეტე კარი?

მ ი ტ რ ი

ვმუშაობდი...

თ ე დ ო

რალაც არ მჯერა... სადაა ელენე?

დიმიტრი

წავიდა, მიმატოვა, მოთმინება არ ეყო.

თედო

აჩქარებულა...

დიმიტრი

არ ეთქმის საყვედური. მე ხომ მკვლელიც ვყოფილვარ.

თედო

(ფანჯარა გააღო, გადასაძახა). ბონდო! სიმონ! დაეწიეთ ელენეს, დააბრუნეთ! (დიმიტრის) რა ამბავია თქვენს თავზე? რა გემართებათ ან ერთს, ან მეორეს? შენ რაღაც საექვოდ ჩაკეტილხარ ოთახში, ის სადღაც გარბის... რას გავს ეს მელოდრამა?

დიმიტრი

თედო, მე შენგან ველი პასუხს... მართლაც და, რა მოხდა? რად შემაქცია ყველამ ზურგი? მართლა მე მდებთ ბრალს ექიმის მკვლელობაში? ეს მე ვანგრევდი აქაურობას?

თედო

მოთმინება იქონიე, კომისია ყველაფერს გამოარკვევს.

დიმიტრი

მეც ადამიანი ვარ, თუ არა? სული მეხუთება, მეშინია მოთმინება აღარ მეყოს. მეშინია ველარ გავუძლო ამ წამებას.

თედო

არა გრცხვენია? შენ გადაგაყენეს სამუშაოდან, მაგრამ პარტიის წევრად ხომ დარჩი? რა ბოლშევიკი ხარ შენ, ამაზე მეტსაც თუ ვერ აიტან?

დიმიტრი

ამაზე მეტი აღარ ვიცი რა უნდა დამემართოს.

თ ე დ ო

ახლა ვერაფერს გეტყვი. მეჩქარება, უნდა წავიდე. მალე ვნახავთ ერთმანეთს და მაშინ განვაგრძოთ ჩვენი საუბარი... (მიდის, კარებიდან შემოტრიალდა). დიმიტრი, შენ რევოლვერი უნდა გქონდეს. მათხოვე, მჭირდება... ჩემი გაფუჭდა.

დ ი მ ი ტ რ ი

(მაგიდაზე დადებული რევოლვერი გაუწოდა). წაიღე.

თ ე დ ო

(გამოართვა. ჯიბეში ჩაიდვა. მიდის).

დ ი მ ი ტ რ ი

თედო! ერთი წუთით... მე ისე არ დავცემულვარ, თავი მოვიკლა. მე გჯერა ჩემი სიმართლე. თედო, მე მეორეც მაქვს... (გამოსწია უჯრა. მეორე რევოლვერი ამოიღო). აჰა, თუ გინდა ესეც წაიღე!

თ ე დ ო

(გამოართვა მეორეც. შემდეგ პირველიც ამოიღო ჯიბიდან, ორივე მაგიდაზე დააგდო და დიმიტრის მეგობრულად გაუწოდა ხელი).

დ ი მ ი ტ რ ი

მე ყოველთვის მწამდა რომ მარტო არ ვიყავი!

მესამე სურათი

ხიდის მშენებლობა

ღამე. კაზიანი მარტო შემოვიდა. ნერვიულობა ემჩნევა. მთვარის სინათლეზე საათს დახედა. ბნელს მიაშურა. მოულოდნელად დარაჯი შემოეყარა.

დ ა რ ა ჯ ი

ვინ ხარ? უკაცრავად, ვერ გიკანი ბნელში.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მატარებელმა გაიარა?

დ ა რ ა ჯ ი

არა ჯერ. (მთვარეს ახედა) იგვიანებს. მიემგზავრებით?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ქალაქიდან კომისია ჩამოდის. შესახვედრად წამოვედი. ცუდ დროს მოდის მატარებელი.

დ ა რ ა ჯ ი

კარგია კიდევ აქ ჩერდება ახლა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ყველაფერი რიგზეა? კარგად დაათვალიერე, მიხედე აქა-
ურობას. (დარაჯი გაშორდება) იგვიანებს... ყველაფერი დღეს
უნდა გახდეს საჭირბოროტო! (გაიარა. უცრად თქდას შესვდა).

2

კ ა ხ ი ა ნ ი, თედო.

კ ა ხ ი ა ნ ი

თედო!

თ ე დ ო

შენც აქა ხარ? რამ მოგიყვანა ამ დროს?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ვერ მოვისვენე ოთახში. წამოვედი მშენებლობის დასახე-
ლად.

თ ე დ ო

შენ წარმოიდგინე მეც ასე მემართება. გული ვერ დამიმ-
შვიდებია.

კ ა ხ ი ა ნ ი

გულმშვიდათ იყავი, თედო. მალე ამ ხიდსაც დავამთავ-
რებთ.

თ ე დ ო

მრავალი უბედურება კი გადაგწყდა ანდრო. შენ რომ არა, ვინ იცის გამოვასწორებდით თუ არა საქმეს. ახლო მომავალში ზეიმი აღარ გვექნებოდა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

გვაქვს უფლება ვიზეიმოთ. ჩვენც პირადათ. შენ და მე უკანასკნელი არ ვიყავით ამ საქმეში.

თ ე დ ო

თავმდაბლობას იჩენ, ანდრო. უკანასკნელი კი არა, შენით გავიმარჯვეთ. მალე ამ ადგილზე ღრიალით გადაივლის მდინარე. შემდეგ კი მე და შენ უფრო დიდ საქმეს შევუდგებით.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ისევ ერთად ვიქნებით, თედო?

თ ე დ ო

აუცილებლად. რა გრანდიოზული პერსპექტივაა ჩვენს წინაშე!

კ ა ხ ი ა ნ ი

ეს რა არის? შატარბელია?

თ ე დ ო

არაფერი არ მესმის...

კ ა ხ ი ა ნ ი

თავი მტკივა. ხმაურია ყურებში. მეჩვენება ალბათ.

თ ე დ ო

დაბრუნდი შინ, მოისვენე...

კ ა ხ ი ა ნ ი

იქ უფრო ვნერვიულობ. სულ მგონია, რაღაც გვაქლია კიდეც, რაღაც ჩაშლის მოგვარებულ საქმეს.

თ ე დ ო

ვერაფერიც ვერ ჩაშლის. სადაც შენი ხელი გაერგვა, იქ მარ-
ცხი არ მოხდება. შენთან მუშაობა ნამდვილი ბედნიერებაა.
შენ პირდაპირ ჯადო გაქვს ხელში.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ოჰო, ისლა მაკლია ზღაპარი სთქვა ჩემზე.

თ ე დ ო

ზღაპარსაც იტყვიან ჩვენზე, ანდრო.

კ ა ხ ი ა ნ ი

შენ დღეს უჩვეულოდ ხალისიანი ხარ.

თ ე დ ო

რად გიკვირს, რატომაც არ უნდა მიხაროდეს! კარგია სიცოც-
ხლე, ბედნიერებაა, როცა შენ თავს გამარჯვებულად გრძნობ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

თუ გაიკვირდა, ეს იმიტომ, რომ აქამდე ასეთი ალტაცებუ-
ლი არასოდეს არ მენახე. შენზე ისეთი შთაბეჭდილება მქონ-
და, რომ მხოლოდ შკატრი გონებით ზომავედი, ცივი თვალე-
ბით შეჰყურებდი ქვეყანას.

თ ე დ ო

ეგეც მართალია.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ჰო, და მაშ მქონია გაკვირვების საბაბი.

თ ე დ ო

მაგრამ შენ სხვა რამეც არ შეგიმჩნევია. აქ ცოცხალი გული
ვერ დაგინახავს. ის კი სიყვარულით სავსეა. ამ გულს კაცი
უყვარს, ბუნებაც, ყოველი ფესვი, რაც ხარობს და იზრდება.
ამასთანავე მოწყენაც იცის...

კ ა ხ ი ა ნ ი

მოხსნა პირი ღირიულ გუდას... ეჰე, თედო, არ მეგონა თუ ასეთი იყავი.

თ ე დ ო

მოწყენაც, მწუხარებაც... აი მე და შენ გამარჯვება გვიხარია, ამ დროს კი ჩვენს შორის ვერ იქნება ის, ვისაც მეგონა ამ ზეიმის დროშა ხელში ექნებოდა. დავკარგეთ ის... არ დაეფიცავ, დიმიტრის ამბებმა ისე იმოქმედა ჩემზე, რომ აქამდე გონზე ვერ მოვსულვარ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ნურც ფიქრობ იმაზე, ის არ ღირს ამად.

თ ე დ ო

კომისიაში ვარ და იქ ნათლად გამომჟღავნდა იმ ადამიანის მთელი სისაძაგლე. ასე როგორ უნდა დაეცეს კაცი...

კ ა ხ ი ა ნ ი

კომისია ასეთი აზრისაა?

თ ე დ ო

თანდათან უარესი და უარესი ირკვევა. შენ ვერც წარმოიდგენ იმ ჭეშუკოს, რომელშიაც დიმიტრი ჩაფლულა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მე დიდი ხანია მაგ აზრის ვიყავი.

თ ე დ ო

აი ეგ უნდა გისაყვედურო: რად ფარავდი?

კ ა ხ ი ა ნ ი

გამოვისყიდე მგონი ჩემი დანაშაული.

თ ე დ ო

შენმა მასალებმა პირდაპირ თვალი აგვიხილა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მეც მტკივა გული, თედო. შენც იცი, მიყვარდა, მაგრამ...
ეხ, დავანებოთ ამას თავი. რა ლამეა! ხედავ დღესავით ნათე-
ლია!

თ ე დ ო

მართლაც და რა ჩვენი საქმეა მასზე დარდი. კისერიც უტე-
ხია. მე და შენ კი მხნედ, ხალისიანად უნდა ვიყოთ. ხომ ასეა,
ანდრო?

კ ა ხ ი ა ნ ი

შენ ჩემი ერთგული მეგობარი ხარ და ეს მიხარია მე.

თ ე დ ო

ასეთიც დავრჩები, თუნდაც დავცილდეთ ერთმანეთს. შენ სად
ვინდა გადახვიდე სამუშაოდ, როცა აქ დავამთავრებთ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

რა მოგახსენო, არ მიტოქროია ამაზე... რომელიმე დიდ მშენებ-
ლობაზე გადავალ...

თ ე დ ო

მე კი, მოვათავებ თუ არა აქ ყველაფერს, იმ დაბლობს გავ-
ყვები და წავალ იქ... ხედავ იმ მთებს? ის ხომ სვანეთია...

კ ა ხ ი ა ნ ი

ჰო.

თ ე დ ო

იმ თოვლიან მთების ძირში ოქროს საბადოებია. ჩემს სპე-
ციალობაზე ვიმუშავებ. მე ხომ გეოლოგი ვარ... ის სიმდიდრე
ჩვენს სასარგებლოდ უნდა გამოვიყენოთ, სიამოვნებით ვიცხოვ-
რებ იმ პირველყოფილ ბუნებაში... გადავივლი მწვერვალებს...
მერე სატრაბახოთაც შევწეხ, რომ იმ მწვერვალებიდან ჩამო-
ვედო.

(ერთხანს მდუმარედ უცქირა. მძიმედ გადადგა რამდენიმე ნაბიჯი). თავი მტკივა...

თ ე დ ო

აი ახლა უფრო გამოანათა მთვარემ. რა გიხარია, ბებერო ცინათელა? მთებიც გარკვევით გამოჩნდნენ... ყოფილხარ იქ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

რას ჩააცვიდი იმ სვანეთს?

თ ე დ ო

მიყვარს მთა, მიუვალი, თავისუფალი. ხალხიც ამაყია იქ, ამას წინათ ერთ სვანს შევხვდი. ვეკითხები, სადაური ხარ? მედიდურად გადმოშენდა ბარის მცხოვრებს და მიპასუხა; ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან.

კ ა ხ ი ა ნ ი

რაო?

თ ე დ ო

ღიამ, სწორედ ასე: ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან.

კ ა ხ ი ა ნ ი

(გაუბედავად) მეც იქიდან...

თ ე დ ო

(ერთხანს მდუმარე უცქურებს) ყარიბი სვანეთის მწვერვალებიდან...

კ ა ხ ი ა ნ ი

(უფრო გაბედულად) მეც იქიდან ჩამოვედი.

თ ე დ ო

ანდრო!

კ ა ხ ი ა ნ ი

(გაოცებული შეჰყურებს).

თ ე დ ო

ჩვენ მგონი დაგვიანებულად შევხვდით ერთმანეთს.

კ ა ხ ი ა ნ ი

თედო, მაშ ეს შენა ხარ?

თ ე დ ო

გეგონა მარტო იყავი?

კ ა ხ ი ა ნ ი

მეუბნებოდნენ მარტო არა ხარო, მაგრამ თუ შენ იქნებოდი...

თ ე დ ო

მეც ამ წუთამდე ყველაზე უფრო შენი მეშინოდა. ეხ, ნეტავ აქამდე მცოდნოდა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ფიქრადაც არ მომსვლია.

თ ე დ ო

არა უშავს რა, თითქო ცალ-ცალკე ვმოქმედობდით, მაგრამ ზოგ რაიმეს მაინც მივალწიეთ. თუნდაც ის რად ღირს, რომ დიმიტრი სამუდამოდ გავანადგურეთ! ეს ხომ ნახევარ მშენებლობას უდრის... ველარ აღსდგება ის.

კ ა ხ ი ა ნ ი

დარწმუნებული ხარ?

თ ე დ ო

ბედის ირონიაც ასეთი უნდა. მე მომანდეს კომისიის ხელმძღვანელობა. ჩემს ხელშია დამიტრი. ისე დაეხლართე ყველაფერი, ძალლი პატრონს ველარ ცნობს. ლევანის აღარაფერი გაგიგია?

კ ა ხ ი ა ნ ი

რა უნდა გამეგო?

თ ე დ ო

ჩავარდა... რამდენიმე დღის წინათ... მეშინია ზედმეტი სთქვას
რაიმე...

კ ა ხ ი ა ნ ი

ლევანს კავშირი ქონდა შენთან?

თ ე დ ო

შენთანაც ხომ დაახლოვებული იყო?

კ ა ხ ი ა ნ ი

შენ ბევრის ცოდნა გინდა ერთბაშად.

თ ე დ ო

მართალი ხარ, ზოგი რამ ერთმანეთის ჩვენც არ უნდა ვიცო-
დეთ. ლევანი რომ ხელში არ ჩაეგდოთ, უფრო გავერკვეოდით
ჩვენს მომავალ მუშაობაში... ის გონიერ დირექტივებს მოგვ-
ცემდა...

ა ხ ი ა ნ ი

დირექტივა! (ხელი ჩაიჭნია უიმედოთ, გაბრაზებით). აგერ ერთმანეთს
მაინც გავუტყდეთ—ვერაფერს ვერ მივალწიეთ.

თ ე დ ო

ვერაფერს...

კ ა ხ ი ა ნ ი

რამდენიმე ადამიანს წავახდენდი—ზღაპრული დევივით, და-
ნარჩენთ ათი თავი და ათი ხელი ებმებოდა. მიბრძანდი, შე-
ებრძოლე ამ ზღვას, ამ სტიქიონს!

თ ე დ ო

დაგაღრჩობს... ისინი თავისთვის ახალ ცხოვრებას სჭედავენ. საშუალებას არავის მისცემენ ხელი შეუშალოს... ჩვენ გვეგონა ქვეყანას ვაყირავებდით,—გამოდის რომ ჩვენ გვაყირავებენ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მატარებელია? არ გესმის?

თ ე დ ო

შორსაა ჯერ. წასვლას ხომ არ აპირებ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

რაიონში მინდა ჩავიდე... დილით ისევ დავბრუნდები...

თ ე დ ო

მეტ ხანს არ დარჩე, ანდრო. შენ ახლა ძალიან საჭირო ხარ ჩემთვის. შენოდენი გამოცდილება მე არ მაქვს. მეშინია უხეშად არაფერი მომივიდეს... მომეცი აქ პორტფელი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

არა უშავს, ჩემთან იყოს.

თ ე დ ო

ვამჩნევ მძიმეა. რად ილაღავ თავს.

კ ა ხ ი ა ნ ი

(პორტფელი ჭვაზე დადვა).

თ ე დ ო

(პორტფელი აიღო, თითქო ასწონავ) მართლაც მძიმე ყოფილა. რა გაქვს შიგ?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ჩემი პირადი საქმეებია. (მატარებლის ზმა მოუსვენრად ზღის კაზიანს). მოჩანჩალებს ის დასაქცევი.

თ ე დ ო

მალე მოვა... მარჯვე კი ყოფილხარ, ანდრო. ისიც რა კოხტად
მოაწყვე...

კ ა ხ ი ა ნ ი

(შეხედა. არაფერი სთქვა).

თ ე დ ო

დროით მოგვაშორე ექიმი... სუფდათ გაკეთდა.

კ ა ხ ი ა ნ ი

ახ, -რა დროს ეგაა...

თ ე დ ო

გამოცდილი ხელი ჩანს. მარჯვე გამოდგა ირაკლი. ერთი საჭმე
უნდა დავაგალო კიდევ... დიმიტრისაც მოუალერსოს. საშიშია
ჩვენთვის დიმიტრი.

კ ა ხ ი ა ნ ი

არა, ირაკლის არა. ეგ პარმენს შიანდე.

თ ე დ ო

პარმენს? შენს შიკრიკს? ვაშ იხ შენი კაცი იყო? ექიმი პარმენ-
მა გაგვისტუმრა?

კ ა ხ ი ა ნ ი

ჩუმად! ხომ არ გინდა გაიგონოს ვინმემ? აქ ყველას და ყვე-
ლაფერს ყური აქვს. (მატარებელი ახლოვდება) მოდის... (კახიასმა
პორტფელის აღება დააპირა. თედომ დაასწრო და აიღო) მომეცი.

თ ე დ ო

მე წამოგიღებ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მომეც აქ!

თ ე ღ ო

წამოგიღებ.

კ ა ხ ი ა ნ ი

მომეცი! მაგვიანდება!(უნდა პორტფელი გამოგლიჯოს ხელიდან).

თ ე ღ ო

(დაითრია პორტფელი და უცბადვე რევოლვერი მიუშვია კახიანს). ასწი ხელები!

კ ა ხ ი ა ნ ი

გნებდები... შენ მარტო პარტკომის კარგი მდივანი მეგონე, მაგრამ ჩეკისტიც კარგი ყოფილხარ. მომატყუე? დაუშვა იარაღი. არსად მივდივარ, დაუძახე შენს კაცებს.

თ ე ღ ო

მეც გაგიმკლავდები. ველარსად წახვალ! (კახიანმა უფერად დრო იხელთა, დააფრინდა თედოს. მათ შორის ხელჩართული კიდილია. ზან ერთი სჯობნის, ზან მეორე. ბოლოს ერთად დაგორდნენ მდინარისკენ. მცირე ხნის შემდეგ ამოვიდა კახიანი, დაავლო პორტფელს ხელი და გაიქცა. მდინარის იმ ადგილიდან, სადაც თედო დარჩა, რევოლვერის გასროლა მოისმა. სროლის ხმაზე გაჩნდნენ სიმონი, გიორგი და რამდენიმე მუშა. კახიანს გზა გადაუჭრეს. მალე თედოც ამოვიდა).

გ ი ო რ გ ი

საით ვაეზატონო, ფეხი არ გადასდგა! (მატარებელმა გაიარა).

თ ე ღ ო

აი, ვინ ანგრევდა აქაურობას, ვინ მოკლა ექიმი, ვინ ამზადებდა დიმიტრის სიკვდილს.

1 მ უ შ ა

არამზადა!

თ ე ღ ო

იუდა, რამდენში გაყიდე სამშობლო, ამათი შრომა?

მუშები

გველო! გასრისეთ აქვე!

თედო

შეჩერდით! მაგას ხალხი სხვაგან გაასამართლებს.

იგოვენი და დიმიტრი.

თედო

დიმიტრი!

მუშები

დიმიტრი!

დიმიტრი

მაშ, ეს შენა ხარ, ვაეზატონო?

კახიანი

მაპატიე, დიმიტრი! მაპატიე, ყველაფერს ვიტყვი!

დიმიტრი

არ მომეკარო! არ შეგეხო მაგ ბილწი ხელებით!

თედო

ამხანაგო მშენებლობის უფროსო, განვაგრძოთ ჩვენი საუბარი?

დიმიტრი

არა, თედო, განვაგრძოთ ჩვენი მუშაობა! არ არსებობს ძალა, რომელსაც შეეძლოს წინ აღუდგეს გმირთა თაობას!

სიმონ

(კახიანს) აქეთ წამოებრძანდი, შეიცვალა შენი მარშრუტი!

1937 წ.

ფარდა

უკანასკნელი ჩაინი

ქოხელია 4 მოქმედებად

მოკლემადი პირები:

გედომი უარიშვილი — პრეზიდენტის მოადგილე და შინაგან საქმეთა მინისტრი.

თამარი — მისი ცოლი.

გაბო — მათი შვილობილი.

ბასო — თამარის ღარიბი ნათესავი, შარიშვილის ოჯახთან დაახლოებული.

ლევან კორინთელი

ანტონ კოპალი

მარცვალაძე — პარლამენტის წევრი.

ვადაშკორი

მარსენიძე

ციხაძე

{ მინისტრები.

კოზიძე — ქალაქის თავის მოადგილე.

ლუიბენანბი

რევაზ ციხიშვილი

ინგლისელი

თეატრის დირექტორი

სამი მუზა.

შეორე ინტერნაციონალის სამი მესვეური.

ორი უცხოელი ქალი.

მოქმედება პირველი

ათაზი სავსეა ბუტაფორიით: მუხარადები, სურათები, მუშები, ჯავშნის
პერანგები. ფანჯრებადან თბილისის პეიზაჟი მოსწანს.

ლევანი

ესეც ასე, ჩვენი ანტიკვარიატი მზადაა!

ტასო

ღარა უცბად! ერთ დღეში ყველაფერი მოეასწარიტ.

ლევანი

მაგრამ შენ თუ ვერ შესძელი იმ ქალბატონის მოყვანა, მაშინ
ხომ უქმად ჩაივლის ამდენი სირბილი, ნაცნობებისგან ნივთების
თრევა... ხომ გაქრა ყველა იმედი!

ტასო

ეგ მე მომანდე.

ლევანი

ღმერთო ძლიერო, თუ კიდევ გებრალეზა შენგან გაჩენილი, თუ
კიდევ გყოფნის მოთმინება უსმინო ცოდვილის ღაღადს, მოი-
ლე მოწყალება, შემისრულე წადილი!

ტასო

რაო, ღმერთიც გინდა შენი ავანტიურის მონაწილე გახადო?

ლევანი

წმინდა გულით დავიბადე, შევხაროდი მზესა და ქვეყანას,
მინდოდა ქალარა მომსწრებოდა სათნოებაში, ჩემსავით ორფე-

ხი სულიერის სამსახურში, მაგრამ ქარმა ბოროტმა დამჭრო-
ლა, გზაკვალი ამირია, უღრანში დავეხეტები სასოწარკვეთი-
ლი...

ტ ა ს ო

პირდაპირ უთხარი რაც გინდა, რას დადექ ქაღაგად?

ლ ე ვ ა ნ ი

შენ ეგ ნივთები დაალაგე, ღმერთთან ლაპარაკს ნუ მიშლი...
არ გეგონოს, უფალო, გიჟი ვიყო. პირიქით, სრულიად საღად
ვაზროვნებ. უმადური შრომით და წმინდა გულით მხოლოდ
ვირები მიაჩანხალევენ თავის ცხოვრებას. აღარ შემიძლია იმ
ჯოგში ყოფნა...

ტ ა ს ო

სადღაა, ყმაწვილო, შენი სინდისი?

ლ ე ვ ა ნ ი

დამღალა მაგ ტვირთმა, მხრები ჩამომავლიჯა... მინდოდა პა-
ტიოსნად მეცხოვრა, მაგრამ ყველაფერი, რაც წმინდათა წმინ-
დათ მიმაჩნდა, ჩემს წინ წარსდგა გაძარცული, შეგუნებული,
სნეული. და როცა ამ სიმძახინჯემ დააპირა ჩემს გულში თავშე-
საფარი მოენახა, შევშინდი და ამოვივლიჯე. ცხოვრებამ დასცი-
ნა ყველა ჩემს ოცნებას? მაშ ახლა სამაგიერო ჩემგან მიიღოს!

ტ ა ს ო

მაგითი გინდა თავი იმართლო?

ლ ე ვ ა ნ ი

შენ თითონ განსაჯე, რა უნდა მექნა? ერთად-ერთი, რაც
სასიცოცხლო ძალას მაძლევდა, ეს იყო ოცნება იმაზე რომ ბა-
ბო ჩემი იქნებოდა. ახლა იმის თავსაც მართმევენ.

ტ ა ს ო

ო, მისდამი სიყვარულისაგან გაგიტეხულია ვაებატონი! მე
მატყუებ?

ლევანი

იქნებ არც ისე ძლიერად, მაგრამ თუ ბაბო ჩემი არ იქნა, მაშინ ხომ ფუჭი გამოდგა მთელი ოცნება!

ტასო

ყოველშემთხვევაში ჩემზე საყვედური არ გეთქმის. მე ზუსტად ვასრულებ შენს გეგმას.

ლევანი

ერთი რამესი მეშინია მხოლოდ: ვაი თუ მან ადვილად გამოიქნოს ეს ბუტაფორია?

ტასო

ვინ? თამარმა? ეგ ნუ გაფიქრებს.

ლევანი

ან და ეტყვის ვინმე მცოდნე...

ტასო

მაშ არ გცოდნია თამარის ამბავი... თუ თითონ ირწმუნა, ისეთი ჯიუტია, ვერაფერს გადააჯერებს. ვინ გაბედავს უვიცობაში ამხილოს!...

ლევანი

ოი წმინდაო უმეცრეზო, თურმე შენც შეგძლება კაცის ნუგეში იყო!

ტასო

ნუ გეშინია. განსაცდელის დროს სადარაჯოზე მე მიგულე. თამარი დარწმუნებულია, რომ ძალღივით ერთგული ვარ იმ ნამცეცებისათვის, რომელსაც თავის ღარიბ ნათესავს გადმომიგდებს ხოლმე. ის კი ვერც წარმოუდგენია, თუ რა ბრაზი მალრჩობს და ღვარძლი მაქვს მისდამი. იმედია მალე ვიზეიმებთ გამარჯვებას. ოღონდ გაფრთხილებ, დაპირება არ დაივიწყოთ.

ლევანი

განა გაკმარებ დაპირებულს? შენს ცხოვრებას ბედნიერ სიზმრად გადავაქცევ, ოქროს კოშკში მოგათავსებ!

ტასო

დროა წავიდე. სანამ შინ მეგულება, ვინახულებ და შევეცდები მალე მოვიყვანო. აქ რალაც წერილმანი დარჩა, ამის დალაგებას შენც მოახერხებ. (შიდის).

ლევანი

ია და ვარდით მოფენილიყოს შენი გზა, ჩემო მფარველო ანგელოზო! (აღაგებს). ეჰ, შენც აქა ხარ ჩემო სპარალო, ბებია ჩემის ნამზითგო ძელო კეშმარიტო? ნუ გამირისხდები, თუ გაგრიე ამ უღირსთა შორის. შენი დანიშნულება ხომ ისაა, რომ უბედურთ უსაშვალო? და თუ ასეა, გამოიჩინე ძალუვანება, მომითრიე აქ დიდი ქალბატონი, დედოფალი ჩვენი დროისა და გამკითხავი... ჩემოდენა სანთელი შემეწირნია, თუ იმ ტიკინას ჩემს სათამაშოდ გადააქცევ!

ლევანი, ანტონი.

ანტონი

ჭირიმე, რას ვხედავ ამას!

ლევანი

მოვიდა მშვიდობის მაძიებელი. რა გატირებს, ადამიანო?

ანტონი

სიხარულის ცრემლებია, ჭირიმე... სხვა არაფერი გეგონოს... მიხარია, რომ ასეთი გულმართალი და მორწმუნე ყოფილხარ. გული ამიჩუყდა შენ რომ გისმენდი.

ლევანი

შენ ჩემი სიტყვები გაიგონე?

ანტონი

ცოტა რამ, ჰირიმე.

ლევანი

არაფერი საკადრისია მიაყურადო, თუ ვინ რას ამბობს!

ანტონი

ვერ შეგაწყვეტინე, გენაცვალოს ჩემი თავი. კაცი ღმერთს ელაპარაკებოდი და როგორ გაგბედავდი ამ დროს ხელი შემეშალა. რა სათნო ყოფილხარ... ეხ, სადღა არიან შენსავით მაღალი ზნეობის ახალგაზრდები! შენ რომ გიცქერდი, თვალწინ ჩემივე სურათი მეხატებოდა... შენთვის რომ სიკეთე მინდოდა, ახლაც სწორედ ამიტომ მოვედი. აი ეს მოგიტანე.

ლევანი

რა არის ეგ?

ანტონი

გავიგე, ძველ ნივთებს აგროვებსო ნაცნობებში... ჰირიმე, რა გაგიჭირდა ასეთი?

ლევანი

მმ... ამას რომ არაფერი გამოეპარება...

ანტონი

რატომ მეც არ გამაგებინე? მეწყინა, გულწრფელად მეწყინა. აი ეს კათხა ცოტა შელანძლულია, მაგრამ იქნებ რამეში გამოგადგეს. პაპაჩემს გამოუთლია... კარგი კაცი ყოფილა ცხონებული... აი ეს ყაბალახის ტოტიც... ესეც მისივე ყოფილა... კი, შენ თავს ვფიცავ.

ლ ე ვ ა ნ ი

მადლობელი ვარ. არც ერთი საჭირო არაა ჩემთვის.

ა ნ ტ ო ნ ი

რატომ ჰირიმე? იქნებ გამოგადგეს. ჩემთან მიგდებული იყო მაინც სარდაფში... ერთი წუთით კიდევ... ეე... სიმართლე გითხრა, რჩევისათვის მოვედი. ჰკვიანი კაცი ხარ, გამიგებ გულის ნადებს. შენც იცი ჩემი ამბავი, არ მინდა ვინმეს თვალში ცუდ ადამიანად გამოვჩნდე... არ მინდა ვინმემ აუღი სთქვას ჩემზე. რალაც ორი დღის სიცოცხლე გვაქვს,— ვიყოთ, ვიცოცხლოთ, ერთმანეთი ვასიამოვნოთ, ერთმანეთს შევესიყვარულოთ... ა? ასე არ სჯობს?

ლ ე ვ ა ნ ი

ჰო, რაო? კიდევ რაო?

ა ნ ტ ო ნ ი

რაო და, არ მინდა ისეთი ნაბიჯი გადავდგა, რომ ხალხის პატივისცემა დაგკარგო... იცი რა ვქენი? არ იფიქრო, რომ გულით მინდოდა, მაგრამ, დრომ მოიტანა... გართულდა ცხოვრება, კაცობრიობა წინ მიდის, რას იზამ...ა? ასეა ხომ? იმ შენს კარგ სინიღისს გაფიცებ, ცუდი არაფერი იფიქრო. არ მოგიკვდეს ჩემი თავი, არ შეცვლილა ჩემი კეთილი გული, მაგრამ... აი გიყურებ და ვგრძნობ, უკვე საყვედურს მიპირებ... შე ეშმაკო, რა უნდა გითხრა?

ლ ე ვ ა ნ ი

შენ გგონია გულთმისანი ვარ?

ა ნ ტ ო ნ ი

ლევან, აქ შემომხედე... რაო ძამიკო და... ვაეკაცობას გაფიცებ, ცუდი არაფერი იფიქრო... რაინდულად მომიტყევე...

ლ ე ვ ა ნ ი

სული ნუ შემიწუხებ, ადამიანო! რა ჯანდაბაა შენს თავზე?

ანტონი

ეებს... რა და, მენშევიკურ პარტიაში ჩავეწერე...

ლევანი

ა?

ანტონი

ა? ცუდი ვქენი? ათი შაურის საქმე იყო, კირიმე. საწევრო ფული...

ლევანი

როდის აქეთ გახდი, ვაებატონო მათი თაყვანისმცემელი?

ანტონი

ძალაუნებურად კირიმე .. ვილაცას ხომ უნდა მიეკედლო კაცი? აბა რა მექნა? ოჯახური მდგომარეობა, მოგესხენება... საზოგადოებაში წონა უნდა გექნეს კაცს... სულ მატლი ხომ არ უნდა იქნე, რომ ყველამ ადვილად გაგსრისოს.

ლევანი

შენც გილოცავ და პარტიასაც... პარდაპირ ერთმანეთისთვის ხარტ გაჩენილი.

ანტონი

შენ ავაშენა ღმერთმა, შენ მოგეცა სიხარული... მოვრჩი კაცი, მომეშვა გულზე... ლოდი მაწვა და ამოვისუნთქე. არა, ახლა ღმერთმანი, რომ სთქვას კაცმა, რითია ურიგო საქმე? დავებმართო ერთმანეთს, ავაშენოთ დემოკრატიული სამოთხე, შევესიყვარულეთ ერთმანეთს...ა? ურიგო საქმეა?

ლევანი

ჩინებული, დიდებული!

ანტონი

შენ ავაშენა ღმერთმა, მომეშვა გულზე. წავალ ახლა ნაცნობებსა და მოკეთეთ მოვინახულებ, იმათთანაც მოვინახულებ... ცუდი არაფერი იფიქრონ... კაცობრიობისათვის ვილწვი, იცო-

დეს ღმერთმა... რალაც ორი დღის სიცოცხლე გვაქვს, გავა-
ტაროთ სიყვარულში, სიამეში...

ლ ე ვ ა ნ ი

წაილე ეგ შენი ძღვენი...

ა ნ ტ ო ნ ი

მერე წავიღებ, სად ვათრიო ახლა... ათას ადგილას უნდა მი-
ვიდე... ვინ იცის, იქნებ გამოგადგეს. იქნებ კიდეც შეატყუო
იმ დედოფალს...

ლ ე ვ ა ნ ი

ანტონ, მე ვხედავ შენ ზედმეტიც გაიგონე...

ა ნ ტ ო ნ ი

გინდა მე მცოდნია, გინდა ამ ხეს... ჭირიმე, არ იცი ჩემი
ამბავი?

ლ ე ვ ა ნ ი

ვიცი და ამიტომ გაფრთხილებ, თუ სადმე ერთი სიტყვაც
დაგცდენია, ცოცხალი ვერ გადამიჩეხები!

ა ნ ტ ო ნ ი

რას მეუბნები, ჭირიმე! რა ჩემი საქმეა, შენ რას აპირებ. მე
მხოლოდ ის მინდა, რომ ყველა ბედნიერი იყოს, ერთმანეთის
სიამეში ამოგვძვრეს სული, ერთმანეთს შევესიყვარულოთ, ერთ-
მანეთი ვაამოთ... აბა რისთვის ვართ გაჩენილი? უბრალოდ კარგი
ვქენი, რომ მოვედი! ორიოდ თბილი სიტყვა გაიმეტე ჩემთვის
და მკერდზე ვარდი დამეფინა.. ეხ, იქნებ ოდესმე ჩვენი გა-
გვილიშოს ბედმა!.. მწამს ცხოვრების სარბიელზე შეგხვდებით
ერთმანეთს. მიგულე შენს ერთგულ მეგობრად. კარგად იყავი,
ჭირიმე. შენ მოგეცა სიხარული! (წავიდა).

ლ ე ვ ა ნ ი

ეშმაკსაც წაუღიხარ! მე უკვე ექვი მეზადება ჩემი განზრახვის
გამარჯვებაში. თუ რამეთი თავი არ მოვუქონე ამ სათნოებით

სავსე კაცს, მე ის ხეირს არ დამაყრის... რაღა ამ დროს გა-
ჩნდა, როცა ამ ჭიებით დახრულ ფიცარს ვანდობდი ჩემს საი-
ღუმლოს? ტფუი შენს გაჩენას!

ლევანი, ბაბო.

ლ ე ვ ა ნ ი

ბაბო!

ბ ა ბ ო

ისე მიცქერი, თითქო შეგაშინა ჩემმა მოსვლამ.

ლ ე ვ ა ნ ი

ისე მოულოდნელი იყო, რომ...

ბ ა ბ ო

რა ამბავია ამოთახში?

ლ ე ვ ა ნ ი

ართალი ვითხრა, შენი აქ ყოფნა ახლა სახიფათო შეჩვენება.

ბ ა ბ ო

განსაცდელმა მომიყვანა, ლევან. ჩვენ მალე დავაშორებენ
ერთმანეთს. უსულო ნივთივით გამყიდვიან. სიკვდილს ვარჩევ,
თუ რევაზ ციხიშვილის ცოლობა მაიძულებს.

ლ ე ვ ა ნ ი

უკეთესი მაინც ვერაფერს გამოსძებნეს?

ბ ა ბ ო

ეგ შემთხვევითი ამბავი როდია. ჩემი მამობილი დავალებულია
რევაზის მამისაგან. იმ მოხუცმა ოდესღაც მშობელის მაგიერო-
ბა გაუწია გედეონს და აღზარდა. სამაგიეროდ ახლა, როცა
ჩემი მამობილი მინისტრი გახდა, ყოველგვარად ზრუნავს
რევაზზე.

ლ ე ვ ა ნ ი

აქ უბრალო ზრუნვა არ გახლავთ... ვიცი, რაც ამოქმედებს

ბატონ მინისტრს. რევაზის საშუალებით თავის საქმეს იკეთებს.

ბ ა ბ ო

შენ აგრე გგონია?

ლ ე ვ ა ნ ი

გედეონს განზრახული აქვს დიდი სავაჭრო საქმე გააჩალოს მრეწველ ხოტშარიასთან ერთად. მთელი მონობოლია ამ ორი კაცის ხელში იქნება.

ბ ა ბ ო

მერე და მე რა შუაში ვარ?

ლ ე ვ ა ნ ი

იმ შუაში, ჩემო კარგო, რომ გედეონი ჯერ ერთი მინისტრია, მერე კიდევ სოციალისტად მოაქვს თავი... ამის გამო უხერხულად მიაჩნია, აშკარად ამხანაგობაში იყოს მწარმოებელთან. ხოტშარიას კი არ ენდობა, ამიტომ თავის შემცვლელი შინაური კაცი უნდა იყოლიოს სავაჭრო საქმეში. შენ მიგათხოვებს რევაზს, დაინათესავენ და ამით თავის საქმესაც გააკეთებს. აი მიზეზი, ძვირფასო.

ბ ა ბ ო

განა ეგ შეფერის მინისტრს?

ლ ე ვ ა ნ ი

იქნებ პოლიტიკურ სინიდისს გულისხმობ კალბატონო? ჩვენ დროში ეგ სავალდებულო არაა. ახლა ჩემო კარგო, პოლიტიკით მხოლოდ ვაჭრობენ.

ბ ა ბ ო

გადამარჩინე, გამოსძებნე რაიმე საშუალება!

ლ ე ვ ა ნ ი

ჩემი ფიქრიც მხოლოდ ეგაა.

ბ ა ბო

როგორ, რა გზით?

ლ ე ვ ა ნ ი

პირველი, რასაც ჩქარა უნდა მივალწიო, ისაა, რომ მინისტრს დავეუხლოვდე.

ბ ა ბო

ეგ არც ისე ადვილია. იმის შემდეგ, რაც გედეონი მინისტრი გახდა, მრავალისათვის დაიკეტა მისი სახლის კარები. მისი ცოლის ამბავი კი გაგონილი გაქვს—ის თითონ ირჩევს თავისთვის ნაცნობებს.

ლ ე ვ ა ნ ი

აი ეს ძველმანები გამიკაფავენ გზას მისი სახლისაკენ.

ბ ა ბო

ეს საშინელი ნივთები? არაფერი არ მესმის.

ლ ე ვ ა ნ ი

ერთი დღე იქნება, ამათი დახმარებით გავიცნობ მის ბრწყინვალებას. მე ახლაც იმ ქალბატონის მოლოდინში ვარ.

ბ ა ბო

აქ მოვა? შენთან?

ლ ე ვ ა ნ ი

ნუ გეშინია... ეგ ალბათ არც ისე მალე იქნება.

ბ ა ბო

რა უნდა შენგან?

ლ ე ვ ა ნ ი

დიდი მინისტრის მეუღლე გახლავთ. მისი ქმარი პრეზიდენტის მოადგილეა... როგორ შეუძლია მას დედოფლის ტოლ მანდილოსანს, ღვთისაგან კიდევ გაუმაღლარ პატივმოყვარეობით დაჯილდოებულს, ხალხში, საზოგადოებაში თვალსაჩინო როლი არ შეასრულოს! ვეღარ კმაყოფილდება იმით, რომ პარლამენტის წევრები და პარტიათა მეთაურები მუხლს იდრეკენ მის წინაშე, ცოტაა მისთვის, რომ თავის ნებაზე ატრიალებს ქმარს. მინისტრ მარიშვილის ქუსლის ქვეშ მთელი ქვეყანაა,

ხოლო თვით მინისტრს ამ ქალის პატარა ქუსლი სტკეპნის. თამარი უკვე სახელმწიფო საქმეებშიც ერევა. ალბათ ფიქრობს რომ ეს სახელმწიფო წარმოადგენს მხოლოდ სამზარეულოს მისი დიდების დასამზადებლად. ამ ბოლო დროს კი მეცნიერებასაც წაებოტინა... და პირველი, რაც მისმა ახირებულმა ფანტაზიამ მოიგონა—ეს გახლავთ სიძველეთა მუზეუმის გახსნა... და მე, თქვენი მონა-მორჩილი, მზად ვარ დავეხმარო ამ საქმეში...

ბ ა ბ ო

შენ გგონია, რომ ამ გზით დაუახლოვდები?

ლ ე ვ ა ნ ი

პირველ დღეებში მისთვის საჭირო ვიქნები. შევეცდები მისი ნდობა და ყურადღება დავიმსახურო... მისივე დახმარებით, იმედი მაქვს, ბატონი მინისტრიც დავიტურვო... შემდეგ კი, ღმერთი მოწყალეა და გვიწინამძღვრებს.

ბ ა ბ ო

განა სხვაგვარი საშუალება არ მოიძებნება?

ლ ე ვ ა ნ ი

ნუ მიძრახავ, თუ სასოწარკვეთამ უღირსი გზა მაფიქრებინა.

ბ ა ბ ო

არ მინდა რომ ჩვენს სიყვარულს რაიმე ტალახი შეერიოს.

ლ ე ვ ა ნ ი

სიყვარული გაგვწმენდს ჩვენ ყოველგვარი ბიწიერისაგან.

ბ ა ბ ო

ჰო, ჩემო ძვირფასო.

ლ ე ვ ა ნ ი

მხოლოდ იმიტომ ვებლაუქები სიცოცხლეს, რომ ჩემი იქნები. რა იქნება ის უშენოდ? უდაბნო წყვდიადი, არარაობა. მხოლოდ იმიტომ შევხარი სიცოცხლეს, რომ შენი ხმა მესმის, შენს თვალებს ვუცქერ...

იგივენი და ტასო.

ტასო

ოჰო, გაცოცხლებულა ეს მკვდარი სამყარო! ქალბატონო, ნუ
გავიწყდება, რომ შენმა დედობილმა და ჩემმა მეგობარმა
მოხოვა მეკისრნა ზნეობის დამცველი დარაჯობაც.

ლევანი

რა ამბავი მოიტანე?

ტასო

ქვეყანასა ზედა სიმშვიდე და კაცთა შორის სათნოება.

ლევანი

მეტი არაფერი?

ტასო

სულ მალე გეახლებათ.

ლევანი

მოვა? თამარი მოვა?

ტასო

თავისი პერსონით.

ბაბო

თამარი მოვა? მე რაღა ვქნა? (აპირებს წასვლას).

ტასო

ფეხი არ მოიცვალო! ხომ არ გინდა ქუჩაში შეგეფეთოს?

ბაბო

მაშ აქ დავხედე? შეუძლებელია. ახლავე უნდა წავიდე.

ლევანი

დაიცა, იმ ოთახში შედი.

ტასო

ნურც აგრე ჩქარობთ. მინისტრის მეუღლე მზარეული ქალი
ხომ არაა შეუმჩნევლად შემოვიდეს?

ლევანი

მაშ ის მოვა? ნამდვილად მოვა? ტრალალა, ტრალალა, შენ გენიოსი ხარ, ძვირფასო ტასო... უმშვენიერესი ქალთა შორის, სათნოების და სიკეთის ანგელოსი, სილამაზის ბრწყინვალე კერპი. ტრალალა, ტრალალა.

ტასო

გამიგონე: უპირველეს ყოვლისა თამარი მობრძანდება აქ იმისათვის, რომ ძველებური ნივთები დაათვალიეროს და შეიძინოს.

ლევანი

ო, მხოლოდ მაღალი მიზნები ამოძრავებენ მის სულს.

ტასო

რაც უფრო შორეულ წარსულს დაუსახელებ, მით უმჯობესია... მეორე და მთავარი: აგრძნობინე, რომ მოხიბლული ხარ მისი მშვენიერებით, ჭკუითა და ცოდნით.

ლევანი

თამარის წინაშე თავს იბრძან ყველა ძლიერნი ამა ქვეყნისა და რა გასაკვირია, თუ მე უკვე გონება მაქვს წართმეული მისი ნიჭისა და სიბრძნით მოხიბლულს...

ტასო

მესამე და უკანასკნელი: მე და შენ ერთმანეთს აქამდე არ ვიცნობდით და არც თუ სიმბატიით ვართ ერთმანეთისადმი განწყობილი...

ლევანი

ან რა საყვარელი უნდა იქნეს შენსავით ორბირი და კუდიანი დედაკაცი...

ტასო

ჰო, მართლა, დედოფალს თან ახლავს რევან ციხიშვილი.

ლევანი

რა უნდა იმ არამზადას? არა, ის აქ ფეხს ვერ შემოდგამს!

ტ ა ს ო

ტყუილად ცხარობ... პატივისცემითაც მიიღებ.

ლ ე ვ ა ნ ი

ის ვაჟბატონი ამ დაწყობილ საქმეს ჩამიშლის.

ტ ა ს ო

თვალს მოავლებს აქაურობას თუ არა, წარსული თითონ ალაპარაკდება... მამა უცხოვნდა!

ლ ე ვ ა ნ ი

შენი ხათრი იყოს, თუ აქედან კისრის ტეხით არ გავაბრუნე.

ბ ა ბ ო

ამ ერთხელ მოთმინება მოიკრიბე, ჩვენი მომავლისათვის! ჩვენი სიყვარულისათვის.

ლ ე ვ ა ნ ი

მხოლოდ შენთვის, ჩემო სიცოცხლე. (გარედან ეტლის ხმაური).

ტ ა ს ო

ჩუ! მგონი ისინი არიან (ფანჯრიდან გადაიხედავს) მოვიდნენ!

ბ ა ბ ო

ღმერთო, მიშველე.

ტ ა ს ო

რას აწრიალდი, შედი ოთახში. (კარი გაუღო და მეორე ოთახში დამალა. ლევანს). გახსოვდეს ყველაფერი, რაც გითხარი. (გავიდა).

ლ ე ვ ა ნ ი

მობრძანდი გულით ნანატრო დედოფალო. ჩემი სახლის კარები ფართოდ გაიღება შენთვის. თუ ამ დღემ გამიმართლა, ქვეყანა ჩემთვის ხელმეორედ დაიბადება. ან დღესვე შევდგამ ფეხს ბედნიერების პირველ საფეხურზე, ან კიდევ უფრო ბნელ უფსკრულში ჩავიჩეხები. ნუ თუ ბედო, ერთხელ ჩემთვისაც არ გაიღიმებ!

ლევანი, თამარი, რევაზ, ტასო.

ტასო

აქეთ, თამარს ვენაცვალე.

თამარი

ოჰო, ღვთისმშობელი თუ მწამს მართლაც მდიდარი კოლექცია გქონიათ... არ ველოდი...

ლევანი

ახ, თქვენ ბრძანდებით!?

ტასო

ეს გახლავთ ამის პატრონი...

თამარი

ასე რად შეკრთით?

ლევანი

მაპატიეთ... უნებურად... ახლაც სიზმარი მგონია. ნუ თუ თქვენ გხედავთ ჩემს სახლში?

თამარი

(ტასოს) სიმპატიური ყმაწვილი ჩანს.

რევაზი

მიამიტია ვილაც... მეტი არაფერი...

თამარი

რაო, უკვე ეჭვიანობთ? (ათვლიერებს ნივთებს).

რევაზი

(ლევანს) თქვენ ბუნებით მხდალი ხომ არა ხართ?

ლევანი

გააჩნია რა გარემოში. ასე ახლო ბრწყინვალე პიროვნებათა ცქერას ჩვეული არა ვარ და იმედია მომიტევენ, თავადო, უხეშ მოქცევას.

რ ე ვ ა ზ ი

თქვენ იცით მე ვინა ვარ?

ლ ე ვ ა ნ ი

გონებასთან შეერთებული თვალი ხშირად მეტს გეტყვის ვიდრე გვარი და სახელი.

რ ე ვ ა ზ ი

(თამარს) მეც მგონია, რომ სიმბატიური ყმაწვილი უნდა იყოს.

თ ა მ ა რ ი

რატომ აქამდე არ ვიცოდი ამის არსებობა? ნუ თუ არავისთვის გიჩვენებიათ?

ლ ე ვ ა ნ ი

თითქმის არავისთვის, ქალბატონო.

რ ე ვ ა ზ ი

რად მაღავედით ამდენ განძეულს?

ლ ე ვ ა ნ ი

სიპართლე გითხრათ, არ მიყვარს როცა მოდიან ჩემთან სიძველეთა სანახავედ. ზოგს არ ესმის ღირებულება, ზოგს არცა სჯერა, თუ ისინი მართლაც შორეულ წარსულს წარმოადგენენ.

თ ა მ ა რ ი

ამის მიხედვრას, ღვთისმშობელი თუ მწამს, არც თუ ისე დიდი ჭკუა სჭირდება.

ლ ე ვ ა ნ ი

ბედნიერი გამონაკლისი იშვიათია. ასიათასებს შორის ერთი თუ გამოერევა, რომელსაც შესწევს უნარი მათი ნამდვილი ღირსება შეიცნოს. ვუფრთხი ამიტომ არ შემოიჭრას ამ ჩემს ილუზალ სამყაროში ვინმე უვიცი და დიდებულ წარსულს შეურაცხყოფა არ მიაყენოს...

რ ე ვ ა ზ ი

მართლაც უძველესი ნივთებია. იქვე შევიცან როგორც შეეხედე.

თ ა მ ა რ ი

ასეთ განძს უნდა იცნობდეს ფართო საზოგადოება.

ლ ე ვ ა ნ ი

თუ არ ვცდები, მაგ აზარფეშამ თქვენი ყურადღება მიიქცია...

ტ ა ს ო

ვითომ ძველებურია?

რ ე ვ ა ზ ი

ფაბრიკის მარკას დახედეთ.

ლ ე ვ ა ნ ი

სიმართლე გითხრათ, არც ისე შორეულ წარსულს უნდა ეკუთვნოდეს.

რ ე ვ ა ზ ი

მეც აგრე მგონია.

ლ ე ვ ა ნ ი

მეთორმეტე ან მეთოთხმეტე საუკუნეა.

რ ე ვ ა ზ ი

ა?

ტ ა ს ო

თქვენც აგრე ფიქრობთ?

რ ე ვ ა ზ ი

დიალ. დაახლოებით ასე უნდა იყოს.

ლ ე ვ ა ნ ი

ზეპირი გადმოცემა არსესობს, რომ ლაშა გიორგის ნათლობაში ამით იქნა შესმული განათლულის პირველი სადღეგრძელო.

თამარი

(რევაზს) ვინ იყო ლაშა გიორგი?

რევაზი

ვიღაც ისტორიული პიროვნება... როგორც, ვთქვამთ, ტარიელი
ან ავთანდილი.

თამარი

საინტერესოა.

რევაზი

(კათხას ატრიალებს) აი ეს ჭურჭელი კი უფრო ძველი უნდა იყოს.
ზუსტად არ იცით, რა საუკუნეა?

ლევანი

ეგ კათხა? ე... ეგ კათხა...

რევაზი

ქვის ხანა ხომ არ არის, ან ბრინჯაოსი?

ლევანი

ეგ ხე გახლავთ. და ალბათ ხის ხანას ეკუთვნის.

თამარი

აზ, თავადო, ქვისა და ბრინჯაოს ხანაში ხე სად იქნებოდა!

რევაზი

მართალს ამბობთ, მეც აგრე ვფიქრობ.

ტასო

(ლევანს) რას გეგორკება ენა? ვერა ხედავ ყველაფერი სალდება?

ლევანი

შენ თუ აგყევი, იმასაც მათქმევინებ, რომ ადამი და ევა ჩემი
მეგობრები იყვნენო.

16. ს. კლდიაშვილი.

რ ე ვ ა ზ ი

ეს მუზარადიც უეჭველად უძველესი დროისაა...

ტ ა ს ო

სრულ სიმართლეს ბრძანებთ.

თ ა მ ა რ ი

თავადო, თქვენ თურმე კარგად ერკვევით სიძველეებში. არ ვიცოდით. კმაყოფილი ვარ...

რ ე ვ ა ზ ი

ღვთაებრივო!

ლ ე ვ ა ნ ი

არ შეიძლება ერთი ჩემებული მუჯღუგუნი ვკრა?

ტ ა ს ო

არ გაბედო! (რევას) აბა ამას მიაქციეთ ყურადღება.

თ ა მ ა რ ი

დიდი ხანია რაც ამ ნივთებს აგროვებთ?

ლ ე ვ ა ნ ი

მთელი სიტაბუკე ამაზე ფიქრსა და ზრუნვაში გავატარე. თავიდანვე უარი ვთქვი ცხოვრების ყველა სიტკბოებაზე და მხოლოდ ამათ შეგროვებას შევწირე თავი. შეიძლება უქმად დავხარჯე წლები.

თ ა მ ა რ ი

პირიქით... აი მე გიწონებთ.

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ? აქამდე ფუჭ ოცნებად მეჩვენებოდა ყველაფერი, ახლა კი ვხედავ, რომ არც ისე უბედური ვყოფილვარ.

თ ა მ ა რ ი

ასეთ ახალგაზრდას უბედურად მიგაჩნიათ თავი? თქვენ ალ-
ბათ უიმედო სიყვარული გამოსცადეთ, ან და...

ლ ე ვ ა ნ ი

იქნებ მიზეზიც ის იყოს, რომ ჯერ არ ვიცი რაა ეგ გრძნობა.

რ ე ვ ა ზ ი

სენსაცია! ნამდვილი სენსაცია!

თ ა მ ა რ ი

თავადო, ცოტახანს ხელს ნუ მიშლით. აქ უფრო სერიოზული
საქმეა (ღეჟანა). არც თქვენ უყვარდით ვინმეს?

ლ ე ვ ა ნ ი

არაფინ შემხვდა ისეთი, რომ, თანაგრძნობით მომპყრობოდეს.
ალბათ ღირსი არა ვარ.

თ ა მ ა რ ი

რატომ გგონიათ? ნუ ჰკარგავთ იმედს.

ლ ე ვ ა ნ ი

არა, ეგ შეუძლებელია. განგებამ მარადი მარტოობა მარგუ-
ნა და ჩემთვის პატარა სიხარულსაც არ გაიმეტებს.

თ ა მ ა რ ი

ვგრძნობ რომანტიული არსება უნდა იყოთ. აი მე გეუბნებით,
აუცილებლად შეხვედებით ღირსეულს.

ლ ე ვ ა ნ ი

ის მსხვერპლად მიიღებს ამ უმანკო გულს. ასე სათუთათ შენ-
ახული მხოლოდ მისთვის ამეტყველდება.

რ ე ვ ა ზ ი

სენსაცია! მე აღმოვაჩინე!

თ ა მ ა რ ი

ახ, თქვენ ყოველთვის უდროოდ უნდა ჩაეჩხიროთ საქმეში.
რ ე ვ ა ზ ი

იცით რა არის? ფარსმან მეფის ყაბალახი!

ტ ა ს ო

დიაღ, როგორც მოგახსენეთ მეფე ფარსმანის ყაბალახის ტო-
ტი გახლავთ. ჟამთა ვითარებამ მეორე ნახევარი საუბედუროთ
დაჰპარგა.

რ ე ვ ა ზ ი

თუ თქვენ წინააღმდეგი არ იქნებით, ამას მე ვიყიდი.

ლ ე ვ ა ნ ი

გთხოვთ მომიტევეთ. თქვენს სურვილს ვერ შევასრულებ. მე
არაფერს არ ვყიდი. მას, რაც ჩემი სულისა და გულის ნაწი-
ლად მიმაჩნია, ფულზე ვერ გავცვლი.

თ ა მ ა რ ი

მე კი ვაბირებდი ზოგი რამ შემეძინა ჩემი მომავალი მუზეუ-
მისათვის.

ლ ე ვ ა ნ ი

გთხოვთ ყველაფერი საჩუქრად მიიღოთ ჩემგან.

თ ა მ ა რ ი

ო, ეგ ნამეტანი იქნება.

ლ ე ვ ა ნ ი

უკეთეს ბედს ვერ ინატრებდენ ეს ნივთები. ნუ მეტყვით უარს,
თქვენ ამით მხოლოდ გამაუბედურებთ.

თ ა მ ა რ ი

კეთილი, არ ვეწინააღმდეგები თქვენს სურვილს. სამაგიეროდ
მთხოვეთ რაც გინდათ.

ლევანი

თუ დიდათ არ მოგეჩვენებათ, ერთ წყალობას გთხოვთ, — მოვიდე ხოლმე თქვენთან და დავხედო მათ.

თამარი

ეგ აუცილებელიც იქნება. თქვენ დამეხმარებით განლაგებაში და სხვა ნივთების შეძენაში.

ლევანი

არ დავშურავ ძალას და გამოცდილებას.

ტასო

მეშინია, რომ თავს მოგაბეზრებს ხშირი სიარულით.

თამარი

თუ თავი მომაწყინა, ჩამოვიშორებ. ამაზე ადვილი რაა.

ლევანი

მიბრძანებთ დღესვე გადმოვიტანო?

თამარი

რაც უფრო მალე, მით უკეთესი.

ლევანი

შემდეგ კი, თუ ნებას მომცემთ, თქვენთან ერთად შევადგენ მომავალი მუზეუმის პროექტს.

თამარი

თქვენ ეგეც შეგიძლიათ?

ლევანი

პროექტების დამუშავებაში, მოხსენებითი ბარათების შედგენაში, რა დარგიც არ უნდა იყოს, დახელოვნებული ვარ. ცხოვრებამ ბევრი რამ მაიძულა მესწავლა.

თამარი

ჩემ ქმარს მდივანი ესაქიროება და ვუიქრობ ეგ ყმაწვილი ურიგო არ იქნება მისთვის. უნდა ვურჩიო გედეონს.

ტასო

იმდენ სიკეთეს უბირებ, რომ მეშინია რაიმე სხვაგვარი გრძნობა არ გაედვიძოს შენდამი.

თამარი

ახ, რა სისულელეა... ღვთისმშობელი თუ მწამს, მით უკეთესი, უფრო ერთგულად იქნება. (ლევანს) დღესვე მოხვალთ... მაშ არ გემშვიდობებით.

ლევანი

დღესვე, ქალბატონო!

რევაზი

(თამარს) წინასწარ შემიძლია მოგილოცოთ ახალი თაყვანისმცემელი.

თამარი

თავადო, საყვედურების უფლებას არ გაძლევთ. მომეცით ხელი. (წავიდა. გაჰყვენ რევაზი და ტასო).

ლევანი, შემდეგ ბაბო.

ლევანი

გზა მშვიდობისა, ბატონებო. სიხარული იყოს ყველგან თქვენი თანამგზავრი! უკეთეს დასაწყისს ეშმაკი ვერ ინატრიდა. ტრალალა, ტრალალა.

ბაბო

წავიდნენ?

ლევანი

მკერდი იმედით ამივსეს, სულსა და გონებას ნათელი მოფინეს და ციური გალობით გაუყენეს გზას.

ნუთუ სიმართლეა, რასაც ამ ნივთებზე შენ და ტასო უამბობდით?

ლ ე ვ ა ნ ი

თუ ზედმეტი რამ ვთქვი, შენმა სიყვარულმა შემინდოს ჩემო ძვირფასო.

ბ ა ბ ო

იქნებ სჯობდეს არ გიყვარდე ასე ძლაერად. მეშინია ეს ამბავი უბედურებით არ დასრულდეს.

ლ ე ვ ა ნ ი

არავითარი შიში. გადავეშვით ცხოვრების მორევში და თუ გავცურეთ, ალთქმის ქვეყანას მივალწევთ. წინ ჩემო თავო, შენი ბედის გამჭედავი შენ თვითონვე ხარ!

ფ ა რ დ ა

მეორე მოქმედება

სურათი პირველი

მინისტრ შარიშვილის კაბინეტი. კაბინეტში სუფრა. ანტონი და შიკრიკი სუფრას ყვავილებით, ზილით. სასმელებით აწყობენ. ანტონი ხშირად სინჯავს სასმელებს და ზილს.

შიკრიკი

მეფის მოადგილეს ოცდაათი წელიწადი მეკარედ ვემსახურებოდი. რამდენი წარჩინებული პიროვნება მინახავს, ვინ მოსთვლის. მაგრამ რომ შევხედავდი, უცბად გავარჩევდი, ვინ უფრო პატარაა, ვინ დიდი. თქვენი კი ვერაფერი გავიგე. ახლა, მაგალითად, რა ჩინი გაქვს შენ?

ანტონი

გამოჩურჩუტდი ადამიანო? ათასჯერ გითხარ? შეუშვი მაგ ყურში და დაიმახსოვრე: განსაკუთრებულ დავალებათა მოხელე. შენი სადღეგრძელო იყოს. (სვამს).

შიკრიკი

მერე და, რატომ რაიმე, ფორმა არა გაქვს? შემოგხედავ თუ არა, უნდა გიცნო, უნდა გამოგარჩიო. მეტი პატივისცემა მექნება შენი.

ანტონი

ჩვენი ფორმა ჩვენი სახეა ქირიმე. გიცოცხლოს ღმერთმა ცოლ-შვილი. (სვამს).

შიკრიკი

ცოლშვილი? (ჩააქნია ხელი).

ანტონი

არა გყავს, თუ? აბა კარგი ბედ-ილბალი მოგცეს ღმერთმა (სვამს).

შ ი კ რ ი კ ი

უკეთესი ღმერთმა არც შენ გაღირსოს... ნეტავი მაგ ჭიქებს
არ სვრიდე...

ან ტ ო ნ ი

ვსინჯავ, ჭირიმე, საწამლავი არ იყოს გარეული. ათასი მტე-
რი გვახვევია, უცხო სტუმრები მოდიან. იმათ ჩამოსვლამ ხალ-
ხში მთელი აურზაური ასტეხა. გენერალი დენიკინი გაგიგო-
ნია? მისი წარმომადგენლები მობრძანდებიან აქ. მეგობრული
ხელშეკრულება უნდა დავდვათ. გაუმარჯოს ჭირიმე ამ მეგობ-
რობას. (სვანს).

ი გ ი ვ ე ნ ი და გ ე დ ე ო ნ ი.

გ ე დ ე ო ნ ი

საგარეო საქმეთა მინისტრი არ მოსულა?

ან ტ ო ნ ი

იყო და გაბრუნდა. სადგურზე მივდივარო, ჭირიმე, სტუმ-
რებს უნდა დავხვდეთ.

გ ე დ ე ო ნ ი

(შიკრიკს) მდივანს დამიძახეთ. (შიკრიკი გავიდა).

გ ე დ ე ო ნ ი, ან ტ ო ნ ი.

გ ე დ ე ო ნ ი

(ტელეფონით) შემაერთეთ განსაკუთრებულ რაზმის უფროსს.
ალოო! ჩემმა აგენტებმა ახლახან მაცნობეს, რომ განაპირა
უბნებში, არც თუ სრული სიმშვიდეა. ამას მე კი არ უნდა გატ-
ყობინებდეთ, არამედ თქვენგან უნდა ვიცოდე. თქვენ ისე შე-
ეჩვიეთ მსგავს ამბებს, რომ ყურადღებასაც აღარ აქცევთ.

ან ტ ო ნ ი

ჭირიმე, კოკა წყალს ყოველთვის კი არ მოიტანს.

გ ე დ ე ო ნ ი

ჩემთან მოდიან მოხალისე არმიის წარმომადგენლები... ჩვენ მათთან სამხედრო ხელშეკრულებას ვდებთ საერთო მტრის წინააღმდეგ და ვარწმუნებთ, რომ რესპუბლიკა როგორც ერთი კაცი დაეხმარება ამ ბრძოლაში, თქვენი უყურადღებობის წყალობით კი სრულიად საწინააღმდეგო შთაბეჭდილება უნდა მიიღონ. ჩვენ გეკვირდება ეს რეალური ძალა, თქვენ კი მიზრთხობთ მას. ხშირად დამირეკეთ და მაცნობეთ მდგომარეობა. (დაჰკიდა). ორკესტრს გამოუძახეთ?

ა ნ ტ ო ნ ი

მზად გახლავს ყველაფერი. ხილი და ეს ღვინოც საუცხოვო ვიშოვე ქირიმე. (ტელეფონის ზარი)

გ ე დ ე ო ნ ი

ალო! ა? ახ, თამარი ხარ? რა იყო, სულიკო? ლევანი მუზეუმში მოვიდეს? ნამეტანი გადაჰყვეი მაგ სიძველეებს. არა, დიდებული საქმეა, მაგრამ... კეთილი, კეთილი... ნუ მიწყრები სულიკო, მალე გავანთავისუფლებ. კარგად, კარგად მუშაობს. ძალიან კმაყოფილი ვარ. ცხადია, შენ ცუდ ვინმეს არ მირჩევდი. მეც, მეც გკოცნი. (დაჰკიდა).

ა ნ ტ ო ნ ი

თქვენმა მეუღლემ, ქირიმე, საშვილიშვილო საქმე მოაწყო. ქალი ვარო, მან უნდა სთქვას.

იგივენი და ლევანი.

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ მეძახდით, ბატონო მინისტრო?

გ ე დ ე ო ნ ი

დააბეჭდვინეთ ხელშეკრულების პროექტი?

ლ ე ვ ა ნ ი

ინებეთ.

გედეონი

ეგ რაღაა?

ლევანი

აღგილებზე გასაგზავნი ინსტრუქციები. დედანზე ხელის მოწერაა საჭირო. აქ კიდეც თქვენს სახელზე მოსული მოხსენებითი ბარათებია. ზოგი თხოვნაც. თუ ინებებთ, მოგახსენებთ.

გედეონი

მოკლედ.

ლევანი

სწავლულ აგრონომთა ჯგუფი ზღვისპირის რაიონებში რენტაბელურად სთვლის ჩაის, ლიმონის და მანდარინის გაშენებას.

გედეონი

ჩაი! ლიმონი! კიდეც რა?

ლევანი

მანდარინი.

გედეონი

მანდარინიც... მმ... წააწყრეთ: ამ პროექტის ავტორები შესამოწმებლად ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში გადაიგზავნონ. თუ ასეთი დიდი ფანტაზია აქვთ, ჯერ ის გვასწავლონ,—ლობიო როგორ მოვიყვანოთ.

ანტონი

ხი, ხი! რამდენი მოცლილი ჰყავს ღმერთს. ჭირიმე, ჩვენ აქ დემოკრატიულ სამოთხეს ვაშენებთ, ოფლში ვიწურებით, ვილატებებს კი მანდარინით პირის ჩაგემრიელება მოუხდათ, ხი, ხი!

ლევანი

ქალაქის გვერდით მდებარე სოფელს ერთი წლის წინათ უთხოვია ელექტროქსელის გაყვანა. თითონ ბაქოშიც აღარაა ნავთი, ხოლო აზერბაიჯანთან ურთიერთობის გართულების შემდეგ კი წამლადაც ვეღარ ვმოულობთ და სიბნელეში ვართო.

გედეონი

ადრე დაწვენ. ჯანმრთელობისთვის სასარგებლოა.

ანტონი

ჭირიმე, ჩვენი მამა-პაპა ასე არ ცხოვრობდა? ამიტომ იყვნენ გოლიათები.

ლევანი

შარშან მათ თვით პრეზიდენტი დაპირებია და...

გედეონი

პრეზიდენტი... ზმ... წმინდანი მოხუცია... ღრუბლებში აქვს ტახტი დადგმული. ერთხელ ინებოს და სახელმწიფო სალაროში ჩაიხედოს.

ლევანი

არის კიდევ მიმართევები პირადათ თქვენდამი... ზოგი მეუშისა, ზოგი ინტელიგენტისა. სიმართლე ვითხრათ, არც მინდა ამით შეგაწუხოთ, მაგრამ...

გედეონი

რაო, რა გვინდაო?

ლევანი

ადგილებზე ხელისუფლების წარმომადგენელთა თავგასულობაზე სჩივიან. აღვირახსნილი ექსპლოატაცია ხდებაო. სოფელს პატრონი არა ჰყავსო. იდეგნებაო პრესა, თუ ამაზე ხმის ამოღება გაბედაო.

გედეონი

დაიმდაბლოს ხმა და ჩვენც თავს დავანებებთ. ცუდი პირობაა.

ანტონი

დიდი შეღავათია, ჭირიმე.

ლევანი

საყვედურობენ კიდეც, რომ უმუშევრობამ კატასტროფიული სახე მიიღო. შრომის სამინისტრო კი მხოლოდ პროექტებს გზავნის და ფანტასტიურ რჩევას გვაძლევს გაქვივრების მოსასპობათო. რეალურ ღონისძიებებს მოვითხოვთო.

გედეონი

ჩვენი საქმეა იდეები მივცეთ. რეალურზე თითონ იზრუნონ.

ანტონი

ქირიმე, შენ ოღონდ იდეა მომეცი და მუხა ვაშლს მოისხამს. (ტელეფონის ზარი).

გედეონი

აღლო! რაო? მიტინგი მოედანზე? აკი გაგაფრთხილე დოყლაბია, რეგვენო! ახლავე გამოუძახეთ გვარდიის ნაწილებს! (დაჭიდა) ისლა მაკლია, უცხო სამხედრო წარმომადგენელთ კი-ჟინითა და ქვის სროლით შეხვდნენ. მშვენიერია თქვენ ნუ მო-მიკვდებით.

ლევანი

ისინი მომავალში ჩვენი უძლიერესი მეზობლები იქნებიან, ბატონო მინისტრო.

გედეონი

და ანგარიშსაც მოგვთხოვენ...

ლევანი

შორსმჭვრეტელობა მოითხოვს აქედანვე მოვინადიროთ მათი გული კეთილი განწყობილებით, თავიდანვე მათი ნდობა დავიმსახუროთ.

გედეონი

სამწუხაროდ ჩვენში ზოგიერთს მაგის განსჭვრეტის თავი არა აქვს...! (ტელეფონის ზარი) აღლო! ა? ვინა ხარ? თამარი? ახ ღმერ-

თო ჩემო, რა დროს ეგაა... აკი გითხარი, მალე გავანთავისუფ-
ლებ. არა, სულიკო კი არ გიწყრები მაგრამ... კეთილი, ახლავე
წამოვა. (დაჰკიდა). ჩემი შეუღლე გელოდებით მუზეუმის საქმეზე.
დროით მიდით, არ დააგვიანოთ.

ლ ე ვ ა ნ ი

ახლავე გავსწევ, ბატონო მინისტრო. (გავიდა).

გ ე დ ე ო ნ ი

(ანტონს) ნახე მოვიდა თუ არა ორკესტრი. გაატრთხილე, რომ
სამხედრო წარმომადგენლებს მარშით შეეგებოს.

ა ნ ტ ო ნ ი

ჩვენებური დაუკრან, კირიმე, თუ მათებური?

გ ე დ ე ო ნ ი

ეგ სულერთია. რომელიც უფრო ეხერხებათ.

გედეონი, მარცვალაძე.

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

თუ ნებას მომცემთ, ერთი წუთით. მხოლოდ წუთი. მაქვს
პატივი, გედეონ ძვირფასო. დიდებულია ღმერთმანი, ადამიანს
გარეთ გამოსვლის როგორ უნდა გეშინოდეს? მოვდიოდი და
სულ უკან-უკან ვიხედებოდი...ხი, ხი.

გ ე დ ე ო ნ ი

ვითომ ესეც სასაცილო ამბავია?

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

სიცილიო, მოგეხსენება, ზოგჯერ ცრემლზე მწარეა. შენ
რა გიჭირს, სატირალი მართლა მე დამემართა. ერთი რალაც
პატარა საფეიქრო მაქვს. მივედი, ვნახე... შენს მტერს ისეთი.
კაცის ჭაჭანება არაა შიგ. კარებზე კი ათასნაირი მოთხოვნი-
ლების ქალაღი მიუკრავთ. თუ დაგვაკმაყოფილებ, მუშაობას

განეაახლებთო, არაო და... ა? მოგწონს ეს ამბავი? თუ მიშვე-
ლი, ისევ შენ...

გ ე დ ე ო ნ ი

აღარ ვიცი, რომელ ერთს გავართვა თავი.

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

გაგგიჟდები, ნამდვილად გაგგიჟდები. თავისუფალ ერს საკუ-
თარი მთაერობა ჰყავდეს, მშობლიური მრეწველობა ჰქონდეს
და იმას ეომებოდეს? გარეთ ომი, შიგნით ომი... ხი, ხი! ამაზე
მეტი უბედურება იქნება? ასე გამოდის, რომ ჩვენსა და ხალხს
შორის ჩატეხილია ხიდი... ისინი გაღმა, ჩვენ გამოღმა... სიმ-
ღერაც არის რაღაც ამდაგვარი: აღმოსავლეთით შენა ხარ,
დასავლეთით მე საწყალი... ხი, ხი!

გ ე დ ე ო ნ ი

ნეტავი შენ, ყველაფერზე გეცინება! შუადღისას შუაქალაქში
დემონსტრაციას მიწყობენ, ლეჩუმში და დუშეთში ნამდვილი
აჯანყებაა, მუშები და გლეხები აშკარად უცხადებენ ბოლშე-
ვიკებს თავის სიმბატიას. ინგრევა ეს ქვეყანა, თუ როგორაა?
ვის მივმართო საშველად? ვის დავეყრდნოთ, ვის გაუწოდოთ
ხელი?

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

გედეონ ძვირფასო, სამათხოვროდ გაგვიხდა საქმე?
ხი, ხი!

გ ე დ ე ო ნ ი

ვის დავეყრდნოთ, ვის?

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

ხალხს ბატონო, დემოკრატიას.

გ ე დ ე ო ნ ი

სადაა ეს ხალხი?! დემოკრატია ეგერ დემონსტრაციებს გიმარ-
თავს. მიბრძანდი, დაეყრდნე.

მარცვალაძე

ვერა, ძამიკო, გდრიკავს ძირს... ხი, ხი! (გარედან ცხენების ფეხის ხმა. თქარუნი თანდათან ძლიერდება. ტელეფონის ხარი).

გედეონი

აღლო! რაო? ყუმბარა ესროლეს? ყუმბარით მოჰკლეს? (ხელიდან გაუვარდა ტელეფონის მილი). აზრდაბნეული შეჰყურებს მარცვალაძეს).

მარცვალაძე

რა ღვთის წყრომაა გედეონ?

გედეონი

მოხალისეთა არმიის გენერალი ვერის დაღმართზე ყუმბარით დაუგლეჯიათ. მე კი აქ ველოდებოდი. (ტელეფონში ჰყვირის გაბოროტებული) სადაა მკვლეელი? რეგვენო, მკვლეელი! შეჰყარით ქუჩები, მოედნები, მთელი ქალაქი!

იგივენი, ანტონი და შიკრიკი.

ანტონი

ჭირიმე, ორკესტრი გავაბრუნო?

გედეონი

არავინ მიიღოთ. მინისტრებს შეატყობინეთ, რომ თათბირი გადაიდვა.

სურათი მხოლოდ

გედეონ შარიშვილის ბინა. სასტუმრო ოთახი. სასადილოდან მზიარული ხმები ისმის.

ტაშო. ლევანი.

ტაშო

იღბალი მქონიაო, შენ უნდა თქვა. ერთ მოჯადოებულს მეორეც დაემატა. ჯერ შვილობილი, გერე დედობილი. თამარს მხოლოდ შენი სახელი აბოდებს.

ლევანი

ახლა ის გამიხდა საფიქრებელი, თუ როგორ დავაღწიო თავი
ბედნიერების ასეთ ნიაღვარს.

ტასო

რევაზი უკვე აღარაა პატივისცემაში. ყოფილი ფავორიტი ცო-
ტა არ იყოს, შეაშფოთა ამ გარემოებამ. გარდა ამისა, გა-
ფრთხილებ, ერიდე ბაბოსთან ხშირად შეხვედრას. ვგრძნობ
არ სიამოვნებს თამარს.

ლევანი

მე უკვე მივაღწიე იმას, რომ მინისტრს დავუახლოვდი. ახლა
კარგს იზამს თამარი, თუ თავს დამანებებს და თავის თილის-
მას ისევ რევაზზე დახარჯავს.

ტასო

ვხედავ არ გცოდნია მისი ამბავი. არ გააბრაზო, თორემ შემ-
დეგ მინისტრიც ველარ დაგეხმარება.

ლევანი

არ ყოფილა საშველი და ეგაა!

ტასო

აღარ მოგწონს განა, შენგანვე დაგებული მახე?! ეცადე თვით
არ გაეზა. (მიდის).

ლევანი

არა უშავს რა, ისევ ბედს მივგნდობი. თუ აქამდე მომიყვანა
მომავალშიც მიწინამძღვრებს...

ლევანი, რევაზი.

რევაზი

სწორედ თქვენი ნახვა მინდოდა.

ლევანი

რითი შემძღვია გემსახუროთ, თავადო?

17. ს. კლდიაშვილი.

რევაზ

მე შეურაცხოფილად ვგრძნობ თავს...

ლევანი

რას ბრძანებთ! ვინ გაგიბედათ?

რევაზ

იქნებ ამიხსნათ, რა ხდება ამ სახლში? რამ გამოცვალა ასე თამარი? ყოველთვის ყურადღებით მექცეოდა, მეგონა ყველაზე ახლო მე ვიყავი მასთან, ახლა კი გამიბრბის, თითქო კეთრო-
ვანი ვიყო. დარწმუნებული ვარ, აქ რაღაც ინტრიგაა.

ლევანი

ინტრიგა? შესაძლოა.

რევაზ

ა? თქვენც ასე ფიქრობთ?

ლევანი

მე მოვალე ვარ ვიფიქრო ისე, როგორც თქვენ. მე თქვენ-
გან ვსწავლობ ფიქრს, აზროვნებას. მაგრამ მაინც გავბედავ
და გაკვირვებას გამოვთქვამ. თუ არ ვცდები, თამარი ზედ-
მეტე ყურადღებითაც გწყალობდათ.

რევაზი

აქამდე ასე იყო.

ლევანი

იქნებ ისაა მიზეზი, რომ ახლოვდება დღე, როცა ბაბო
უნდა შეირთოთ... თამარი კი ვერ ურიგდება თქვენს დაკარ-
გვას და...

რევაზი

პირიქით, ამ ბოლო დროს რამდენჯერმე რჩევა მომცა ბა-
ბოსთან ხშირად ვიყო, გავართო და თავი მოვაწონო.

ლევანი

მაგას განგებ გეუბნებათ. გცდით.

რ ე ვ ა ზ ი

თქვენ გგონიათ?

ლ ე ვ ა ნ ი

დარწმუნებული ვარ. როგორც თქვენს თაყვანისმცემელს, ერთ რჩევას მოგცემთ: უარი სთქვით ბაბოზე.

რ ე ვ ა ზ ი

როგორ თუ უარი?

ლ ე ვ ა ნ ი

დამიჯერეთ კეთილისმყოფელს.

რ ე ვ ა ზ ი

ეგ ჩემთვის საზიანო იქნება. ბოლოსდაბოლოს ბაბო იმისთვის მინდა შევიერთო, რომ გედღონი ხოშტარიასთან საამხანაგოთ აღებულ სავაჭროებს მე ჩამაბარებს.

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ ცუდათ გამიგეთ. განა იმას გეუბნებით, რომ საბოლოოდ უარი სთქვათ?

რ ე ვ ა ზ ი

მაშ როგორ?

ლ ე ვ ა ნ ი

დროებით. ამასობაში კი ეცადეთ დაიბრუნოთ თამარის ნდობა. გააორკეცეთ მისდამი ყურადღება, დაანახეთ რომ ძლიერია თქვენი გრძნობა. ხშირად გამოუგზავნეთ თაიგულები და სატრფიალო წერილები. გაუთბეთ გული, ხანძარი გაუჩინეთ და შემდეგ როცა სავსებით დამორჩილებული გეყოლებათ, უთხარით: მე შემიძლია ვაყო ბაბოს ქმარი, მაგრამ ეს იქნება მხოლოდ ნილაბი, სიყვარული კი მხოლოდ თქვენი მაქვს და მექნება.

რ ე ვ ა ზ

ეგ აზრი მომწონს. თქვენ ჰკვირნი კაცი ხართ.

ლევანი

ბედნიერ მოვალეობათ ვთელი გემსახუროთ.

რევაზ

მაშ ეხლა ვიცი როგორ ვიმოქმედო. ყვაფილებსა და ბარ
თებს აუცილებლად გამოუგზავნი.

ლევანი

ხშირად, სეტყვასავით დააყარეთ!

რევაზ

თქვენ ჩემი ნამდვილი მეგობარი ხართ. (წავიდა).

ლევანი

რა ღირსი ვარ, თავადო!

ლევანი, ბაბო.

ბაბო

რატომ არ დაბრუნდი ჩვენთან? იქ ისეთი მხიარულებაა...

ლევანი

იმხიარულეთ, მე არ გიშლით.

ბაბო

ოჰო, გულმოსულიც ყოფილა. რაო, რატომო?

ლევანი

სადაა შენი პატივისცემა ჩემდამი, სადაა შენი სიყვარული?
თითქოს ჩემს გასაჯავრებლად რევაზი მოუშორებლად თავს
დაგტრიალებს... არც შენ შორდები...

ბაბო

მე სრულიადაც არ მინდა მასთან ყოფნა, მაგრამ რატომ-
ღაც თამარი ცდილობს არ მომაშოროს. რა დავმართა დღეს,
არ ვიცი. წინათ, პირიქით, ისეთი შთაბეჭდილება მქონდა, რომ
წყინდა როცა ერთად დაგვინახავდა. განა შენ თითონ არა
სთქვი, რომ ჯერჯერობით მოთმინება გვმართებსო?

ლ ე ვ ა ნ ი

ნუ მეკარები, ნუ მკიდებ ხელს... დაგვინახვენ..

ბ ა ბო

შენ გეშინია ჩვენი სიყვარულის?

ლ ე ვ ა ნ ი

ახ, რას არ იტყვი! მეშინია მხოლოდ იმისი, რომ ნაადრევად გაიგებენ ჩვენს საიდუმლოს და ერთმანეთს დაგვაშორებენ. (სასადილოდან ხმაურით და სიმღერით გამოდიან სტუმრები: ლეიტენანტი, კობაძე, მარცვალაძე და სხვები. ლეიტენანტს ხელში უჭირავს ბოთლი, ერთ სტუმარს ლანგარით სასმისები გამოაქვს).

ლ ე ი ტ ე ნ ა ნ ტ ი

ბატონებო, ასე წასვლა შეუძლებელია! უკანასკნელად კიდევ შევსვათ ჩვენი ღვთაებრივი დიასახლისის სადღეგრძელო და ვუმღეროთ ჩვენი კორპორაციის ჰიმნი.

ს ი მ ღ ე რ ა

ცხოვრობდა ქვეყნად ბელურა ჩიტი,
მოუსვენარი, მარდი და ცქვიტი.
ქივ-ქავ, ქივ-ქავ მარდი და ცქვიტი.
სადაც საკენკი ეგულებოდა,
მხოლოდ იმ ადგილს დაფრინდებოდა.
ქივ-ქავ, ქივ-ქავ დაფრინდებოდა.

თ ა მ ა რ ი

გეყოფათ, კმარა ცელქობა. მაშ, ჩემო მეგობრებო, გახსოვდეთ რაც დაგავალეთ.

კობაძე

თქვენი სურვილი ჩვენთვის კანონია. თქვენი კანდიდატი ხვალვე ჩემს მოადგილედ დაინიშნება. ნახვამდის ღვთაებრივო.

მარცვალაძე

გედეონის პროექტი პარლამენტში აუცილებლად გაიმარჯვებს. ნახვამდის ღვთაებრივო!

ლეიტენანტი

ღვთაებრივო, ჩემ სულს აქ ვტოვებ! (სტუმრები მიდიან).

თამარი, ტასო, ბაბო, ლევან.

თამარი

(ბაბოს) მადლობა ღმერთს წავიდნენ. ჩემო გოგონა, აქ სადღაც რევაზია, მიდი გაართე, მასთან ლაპარაკის თავი აღარა მაქვს.

ბაბო

ის მგონი წავიდა.

თამარი

მგონი... როგორ შეიძლება ასეთი უყურადღებობა სტუმრისადმი? იქნებ ბალზია... მოსძებნე. (ბაბო მიდის. ლევანი ოთახისაკენ წავიდა) თქვენ სად მიხვალთ?

ლევანი

ბოდიშს ვითხოვ. მინისტრმა დამავალა მისთვის საჭირო ქაღალდები გადაესინჯო და მეშინია დაეუგვიანო. (გავიდა).

თამარი, ტასო.

ტასო

შენ რაღაც უგუნებოთ ხარ, ჩემო ანგელოზო.

თამარი

არაფერია... დავიღალე. გედეონი თავის ოთახშია?

ტასო

უსიამოვნება ხომ არ შეგხვდა მასთან? გედეონს მგონი არ მოსწონს როცა მამაკაცები გახვევიან.

თამარი

ისინი რომ ჩემთვის საჭირონი არ იყვნენ, ღვთისმშობელი თუ მწამს, დიდი ხანია მივუკეტავდი მათ ჩემი სახლის კარებს.

ტასო

რას ბრძანებ, ისინი საზოგადოებრივ აზრს ქმნიან, შენ და შენს ქმარსაც კი სახელს უხვეჭავენ...

თამარი

სამწუხაროდ გედეონს ამის გაგება არა აქვს. გარდა ამისა დროა მიხედეს, რომ ჩემს მდგომარეობაში მყოფი ქალი ვერ აიცილენს საერთო ყურადღებას. ან და რა მოხდა ისეთი? ყველა ისინი იჩენენ ჩემდამი მხოლოდ პატივისცემას. ესაა და ეს... მეტი არაფერი. ღვთისმშობელი თუ მწამს, ამისგან მობეზრებულიც მაქვს თავი. მათი წარმოდგენით მე მხოლოდ უსულო კერპი ვარ...

ტასო

შენ თუ სული არ გაქვს გენაცვალე, ზღვაში ქვიშა არ ყოფილა. ას ქალს ეყოფა ნაწილებად რომ ჩამოუვრიგო.

თამარი

ღვთაებრივო! ღვთაებრივო! თითქო ადამიანი არ ვიყო. თითქო არ შემეძლოს სამაგიერო ალერსით ვუბასუხო მას, ვინც ნამდვილ გრძნობას გამოიჩენს ჩემდამი... ნუ თუ ჩვენს ცხოვრებას ყოველგვარი რომანტიკა დაეკარგა?

ტასო

მესმის, დაიკო, შენი გულისტკივილი.

თამარი

არა, ეს მხოლოდ სიტყვამ მოიტანა. არ გეგონოს მართლა
ეს იყოს მიზეზი. მე ჩემი ფიქრები მეყოფა, აქ კიდევე ბაბო
მიშლის ნერვებს, მისი მომავალი ავალებს მეტი მორიდებით
იქცეოდეს. ხვალ იქნება, თუ ზევ ის ხომ რევაზის ცოლი იქ-
ნება.

ტასო

რა ღირსია მაგ ბედნიერების.

თამარი

თითქმის ბავშვია, ქცევით კი ნამდვილი კოკობზიკაა. ბოლო
დროს კი მან ყოველგვარი პატივისცემა დაჰკარგა ჩემდამი და
ჩემი ქმრისადმი.

ტასო

გაგიჟებულა და ისაა!

თამარი

მაშ რას გავს მისი მოქმედება? ლევანს დროს აკარგვინებს,
სამუშაოდან აცდენს... მე ექვი მაქვს, რომ მორიგ მსხვერ-
პლად ლევანი აირჩია.

ტასო

ლევანი?

თამარი

და ეს ხდება ჩემს სახლში...

ტასო

(თავისთვის) აი თურმე გაბრაზების ნამდვილი მიზეზი.

თ ა მ ა რ ი

მე იმ ყმაწვილს ცხოვრების გზა გავუკაფე, ქმარს დავუახლოვე. ჩვენ ვზრუნავთ მასზე, ბაბო კი გზაკვალს ურევს. საქიროება მოითხოვს მუზეუმის საქმეებზე ვეთათბირო ხოლმე, ის გომბიო კი ამის საშუალებას არ მაძლევს.

ტ ა ს ო

ნუ თუ ასე აშკარად ხელს გიშლის?

თ ა მ ა რ ი

განა გუნების გაფუქება იგივე ხელის შეშლა არაა? იმ დღეს, როცა მათ განმარტოვებულს დაეინახავ, აღარ მსიამოვნებს ლევანთან ლაპარაკი. ასე მგონია გამონაცვალს შემერჩაო ხელში... შენ ეს სხვაგვარად არ გაიგო. ჩემი ფაქიზი სული მალაპარაკებს ამას...

ტ ა ს ო

განა არ მესმის, ჩემო მეგობარო.

თ ა მ ა რ ი

აქამდე ვეწინააღმდეგებოდი გედეონის განზრახვას ბაბო შეერთო რევაზს, მაგრამ ახლა...

ტ ა ს ო

ახლა თანახმა ხარ? არ მესმის, რად უნდა დაჰკარგო რევაზი? სხვებთან შედარებით ის უფრო თამამი იყო, გართობდა და თუ არ ვცდები შენც გულს იყოლიებდი...

თ ა მ ა რ ი

როცა საქმე მოითხოვს, მზად ვარ ეგ მსხვერპლიც გავიღო...

ტ ა ს ო

მესმის... იმისათვის, რომ შემდეგ ბაბომ ხელი ველარ შეუშალოს ლევანს მუშაობაში და შენ კიდევ სამუზეუმო საქმეებში...

მერწმუნე, ამას მოითხოვენ საზოგადო და სახელმწიფო ინტერესები. ლევანი საჭიროა გედეონისათვის. გედეონი ამბობს რომ ლევანი მისი მარჯვენა ხელია...

ტასო

მაგრამ ჩემო ანგელოზო, ნურც ასე ბრმად ენდობით იმ ყმაწვილს. განსაკუთრებით შენ. რატომღაც გული მეუბნება რომ ღირსი არაა შენი ასეთი ზრუნვისა და ყურადღებისა.

თამარი

რატომ?

ტასო

არც თუ ისე სათნო და გულუბრყვილო მეჩვენება. ამ ბოლო დროს დაღვრემილი დადის, მუდამ ჩამოსტირის სახე, თითქო რაღაც აწუხებს და სტანჯავსო.

თამარი

ღვთისმშობელი თუ მწამს, ეგ მეც მეჩვენება.

ტასო

შენც შეამჩნიე? მაშ მართალი ვყოფილვარ.

თამარი

მერე და რა უნდა იყოს მიზეზი?

ტასო

ექვი მაქვს, სხვაგან დაფრინავენ მისი ფიქრები.

თამარი

როგორ თუ სხვაგან? რა ფიქრები?

ტასო

ამურები აწუხებენ, ჩემო ანგელოზო. დარწმუნებული ვარ, ვიღაც უყვარს.

თ ა მ ა რ ი

ლევანს? ვინ? ვინაა?

ტ ა ს ო

ეჭვი მაქვს, მაგრამ ჯერ დანამდვილებით ვერ ვიტყვი.

თ ა მ ა რ ი

შენ რაღაცას მიმაღავ. სთქვი.

ტ ა ს ო

განა ეს შენთვის საინტერესოა?

თ ა მ ა რ ი

თუნდაც იმიტომ, რომ ვიცოდე, რა ადამიანი დაუახლოვდა ჩემს სახლს. ერთიც ვნახოთ და რაღაც სკანდალურია მისი რომანი? ხომ მოეცხო ლაქა აქაურობას! ვინაა? ბაბო ხომ არა?

ტ ა ს ო

აკი ვთქვი, ჯერ არ ვიცი. მე უკვე ვნანობ რომ ამაზე სიტყვა ჩამოვაგდე. შენ ნერვიულობ ჩემო ანგელოზო.

თ ა მ ა რ ი

ჩემს ოჯახში ვიღაც ყმაწვილი, ვიღაცაზე შეყვარებული... ხომ უნდა ვიცოდე რა ზნეობის კაცია? ვინ უყვარს? სთქვი!

იგივენი, ანტონი.

ა ნ ტ ო ნ ი

ჭირიმე, მინისტრი შინაა?

თ ა მ ა რ ი

ოხ, ღმერთო ლაპარაკსაც არ გაცლიან. (წავიდა).

ტ ა ს ო, ანტონი.

ტ ა ს ო

რას ქშინავ, მოითქვი სული!

ანტონი

ვიჩქაროდი ქირიმე, მეგონა დავაგვიანე... შენ რა იცი რამდენი საქმე მაქვს... მინისტრის განსაკუთრებულ დავალებათა მოხელეთ ყოფნა ადვილი არ ყოფილა. მივიაჩნებოდა, მოგვსენება მინისტრი მუდამ საქმის კურსში უნდა იყოს.

ტასო

ო, რა დიდ სახელმწიფოებრივ მოვალეობას ასრულებს.

ანტონი

იცოდეს ღმერთმა, არ ვზოგავ თავს. რა ვქნათ ქირიმე, თავისთავად არ გაშენდება დემოკრატიული ბაღნარი.

ტასო

ვაქციოთ ეს ქვეყანა სამოთხედ... შევესიყვარულოთ ერთმანეთს.

ანტონი

უეჭველად ქირიმე... რაღაც ორი დღის სიცოცხლე გვაქვს, გავახაროთ ერთმანეთი.

ტასო

რაო, რა ქორები მოიტანე?

ანტონი

ნავსიანი ღლეა, ვერაფერი გავიგე. ერთი რამეა ოღონდ სამწუხარო... საზოგადოებაში დიდი მითქმა-მოთქმაა, ლაპარაკობენ რევან ციხიშვილის დანიშვნაზე გედეონის მოადგილედ. საკვირველია, უკვე გაუგიათ, რომ ეს საკითხი უნდა გადაწყდეს კაბინეტის სხდომაზე.

ტასო

ღმერთო, დაიღუპა ლევანი.

ანტონი

მაგრამ არ მომწონს, რომ ასეთ დიდებულ კაცზე ამბობენ სულელიაო. უფრო სამწუხარო ისაა, რომ რევაზის სახელს თამარის სახელთან აკავშირებენ. მინისტრის ცოლი ზედმეტად წყალობსო.

ტასო

შენ გაიგონე, რომ აგრე ამბობენ?

ანტონი

ჩემად, აქ არავეინ გაიგონოს. წარმოსადგენია ასეთი უპატივ-ცემლობა მინისტრისადმი?

ტასო

შენ აპირებ დაფარო ეგ გედეონისაგან?

ანტონი

გაგიჟდება კაცი, როგორ შეიძლება!

ტასო

მაშ მე ვეტყვი, რომ დაუფარე.

ანტონი

ჭირიმე, დალუბვა გინდა ჩემი?

ტასო

თუ შენ უნარი არ შეგწევს მინისტრის პატიოსანი სახელის სადარაჯოზე იდგე, მაკ მოვალეობას მე შევასრულებ. (მიდის).

ანტონი

დაიცა, ჭირიმე, მე ხომ უარი არ მითქვამს.

ანტონი, გედეონი, ლევანი.

ლევანი

თუ საჭირო ვიქნები, გეახლებიან ბატონო მინისტრო.

გედეონი

დღეს თავისუფალი ხარ.

ლევანი

მაშ ნება მომეცით თქვენი მოხსენება გადმოგცეთ.

გედეონი

გადაავლე თვალი?

ლევანი

აღტაცებაში მომიყვანა, ბატონო მინისტრო.

გედეონი

ა?

ლევანი

ვკითხულობდი და მიკვირდა ტიტანური ძალა ადამიანის გონებისა. ახლა კი მჯერა, რომ თქვენ ნამდვილი გამოსავალი იპოვეთ და რესპუბლიკა დაღუპვისაგან იხსენით.

გედეონი

მმ...

ლევანი

მეცამეტე აბზაცში თქვენ იძლევით არსებული მდგომარეობის უვქველად სწორ ანალიზს. მართლაც და სადაა ხსნა, ვის დავეყრდნოთ ჩვენ? წითელი რუსეთი და მესამე ინტერნაციონალი დღითი-დღე ძლიერდება, ინტერვენციამ სასურველი შედეგი არ მოგვცა. ახლა ევროპის სახელმწიფოთა მთავრობებ პირიქით, წითელ მოსკოვთან დაახლოვების გზებს ეძებენ. თეთრი გენერლები აგერაც განადგურდებიან. მათთან კავშირმავენ მხოლოდ ის შედეგი მოგვცა, რომ ჩვენს ხალხთან კიდევ უფრო დაგვარგეთ კავშირი. გამოდის, რომ ჰაერში დაკიდებულინი დავრჩით...

გედეონი

მმ...

ლევანი

მაშ ვისი იმედით ვიყოთ?

ანტონი

ჭირიმე, რაც შენ სთქვი, იმის შემდეგ კიდევ არის რაიმე იმედი?

ლევანი

და სწორედ მაშინ, როცა თითქო აღარავითარი საშველი აღარაა, იშვიათი სიბრძნით გამოგინახავთ ხსნა. „ჩვენ უნდა დავეყრდნოთ,—ამბობთ თქვენ მეორე ინტერნაციონალს. ჩვენი ორიენტაცია, გარეშე ძალაა“. მერე და რა საოცარი შორს-მჭვრეტელობით დაასკვნით თუ რა შედეგს მოგვცემს თქვენ მიერ არჩეული გზა. ის შეგვიქმნის მსოფლიო ავტორიტეტსო, ბრძანებთ თქვენ.

გედეონი

დარწმუნებული ვარ.

ანტონი

ავშენებულვართ ჭირიმე და ეგაა.

ლევანი

კაბინეტში ამ საკითხსაც დღეს განიხილავთ?

გედეონი

მე კიდევ ერთი არსებითი წინადადება მაქვს. მოვიწვიოთ ჩვენში მეორე ინტერნაციონალის მეთაურები.

ლევანი

ბრწყინვალე აზრია! ჩვენი ავტორიტეტი სწორედ ამის შემდეგ ამაღლდება!

გედეონი

მდა... მე მგონია მინისტრთა კაბინეტი დამეთანხმება და დღესვე გავუგზავნით მოწვევის დეპეშას.

ლევანი

გავბედავ და მოგახსენებთ. ერთ ადგილას თქვენ სწერთ: „ვეცადოთ ამაღლდეს ჩვენი ავტორიტეტი არა მარტო მსოფლიო დემოკრატიის თვალში“. მე მგონია აჯობებს,—არ იფიქროთ, ბატონო მინისტრო, რომ რაიმე კრიტიკას ვბედავდე, მაგრამ...

გედეონი

სთქვი.

ლევანი

მე მგონია აჯობებს პირდაპირ და გაბედულად გამოსთქვათ თქვენი შეხედულება: „ვეცადოთ ამაღლდეს ჩვენი ავტორიტეტი მსოფლიო დემოკრატიის და კიდევ უფრო მსოფლიო ბურჟუაზიის თვალში, ვინაიდან ეს უფრო საიმედო ძალაა და მეორე ინტერნაციონალსაც აქა აქვს მეტი გავლენა“... თუნებას მომცემთ, ასე გადავასწორებ.

გედეონი

მმ... მსოფლიო ბურჟუაზიის თვალში, ა? შეიცვალოს, თანახმა ვარ.

ლევანი

სხვა ყველაფერი ღვთიური შთაგონების ნაყოფია. კაცობრიობის ხსნა მხოლოდ ამ პროექტის განხორციელებით შეიძლება. ახლავე შევასწორებ და მოგართმევთ. (გავიდა).

ანტონი, გედეონი.

გედეონი

ჭკვიანი ყმაწვილია. სწრაფად ერკვევა რთულ საკითხებში. საღად მსჯელობს. ისე აზროვნებს თითქო სულში მიჯდეს. შორს წავა.

ანტონი

ჭირიმე, თქვენ თუ მოინდომებთ, ქიას ფრთა შეესხმება.

გედეონი

ა, კარგად განმარტა ხომ ჩემი პროექტი?

ანტონი

გიჟურებთ და მიკვირს, სად ეტევა ერთ ადამიანში ამდენი აზრი?

გედეონი

გიკვირს, ა? ხი ხი... ზოგორც ხედავ, ეტევა... მდა... კაცობრიობის ხსნა, მხოლოდ ამ პროექტის განხორციელების გზით შეიძლება... მდა... კარგადაა თქმული...

ანტონი

ჭირიმე, მე რომ თქვენ ადგილზე ვიყო, დავჯდებოდი და სულ პროექტებზე ვიმუშავებდი. გონებაც ვარჯიშობს და ხალხისთვისაც სასარგებლოა.

გედეონი

მდა... ხალხისთვის სასარგებლოა... ხალხი კი ღორია... რაო, კიდევ უკმაყოფილო არიან ჩემით?

ანტონი

მოშურნენი მოგესხენებათ, არ დაიღვეიან.

გედეონი

რა გვინდაო, რა არ მოგეწონსო?

ანტონი

სხვა მიზეზი რომ აღარ აქვთ, ახლა იმაზე ლაპარაკობენ, რომ მთავრობა მთელ მონოპოლიას ხოტმარიას აძლევს და მთავარი პაი—რევაზ ციხიშვილს ექნებაო.

გედეონი

საკვირველია, საიდან მოყნოსეს... ჩემს ანგარიშში არ შედის მაგაზე იმსჯელონ...

ანტონი

ხალხს პირს ვერ დაუმუწავ კირიმე. მით უფრო, რომ ხმების გავრცელებას ხელს უწყობს სხვადასხვა არასასიამოვნო ქორი... ცხადია თქვენი მტრებისაგან მოგონილი.

გედეონი

მაინც რაო?

ანტონი

კირიმე, თუ ნებას მომცემ, გაგჩუმდები.

გედეონი

რას მიქვია, ვაჟო გაგჩუმდები? ჰო, რაო?

ანტონი

დარწმუნებული ვარ, ის აქ არაფერ შუაშია. წარმოუდგენელია, რომ ასეთი სათნო, ასეთი ანგელოზი...

გედეონი

ვინ ანგელოზი? რას მიედ-მოედები?

ანტონი

ენასაც თქმა უჭირს... დაუჯერებელია... თითქო რევაზი და თქვენი მეუღლე...

გედეონი

რევაზი და ჩემი მეუღლე? ა?

ანტონი

იმდენი მოშურნე გყავთ, რომ არ გამიკვირდება უარესიც სთქვან.

გედეონი

თუ ლაპარაკობენ, ალბათ მიზეზიც არსებობს. შენ მიმაღავ რალაცას. სთქვი.

ანტონი

რა დაეფარო... ამბობენ რევას არ უნდა ბაბო შეირთოსო,
რადგან...

გედეონი.

რადგან თამარი უყვარს... ასე არა?

ანტონ

ქირიმე, დამკალით და მავას ვერ დაეიჯერებ.

იგვენი და რევაზი დიდი თაიგულით ხელში.

გედეონი

ეგ რაა ვაებატონო?

რევაზი

მოვედი განვაცხადო, რომ ვერ შევირთავ ბაბოს.

ანტონი

ქირიმე, გაგიყდი?

გედეონი

ვითომ უთაიგულოთ არ შეიძლებოდა მაგ სასიხარულო ამ-
ბავის განცხადება?

რევაზი

ამ თაიგულს თავისი დანიშნულება აქვს.

გედეონი

მაინც რაო?

რევაზი

დამითმეთ უფლება საიდუმლოდ შევინახო.

გედეონი

რა დაგიტმო კიდევ? იქნება ჩემი ცოლი? ა? იქნებ ჩემი
პორთფელიც? ა? რას ინებებთ კიდევ?

რევაზი

ქალბატონ თამარის ნახვას. მე და ის გამოვარკვევთ ყველაფერს.

გედეონი

გასწი აქედან! ახლავე! გაიყვანე ეგ არამზადა!

რევაზი

იქ რაღაც გაუგებრობაა. ფრთხილად, თაიგული არ გამოფუჭოთ.

ანტონი

ჭირიმე, წამოდი გირჩევნია. შენს მდგომარეობაში შენი პატრონი მარტო როგორ გიშვებს გარეთ? (გაქონდნენ).

გედეონი, შემდეგ თამარი.

გედეონი

მე ვერ მოვითმენ ამას. მოვსპობ, გადანადგურებ იმ ყვიჩილს. მე წმინდა უნდა ვჩანდე ხალხის თვალში!

თამარი

ჩემო მეგობარო, ხოტშარიამ დარეკა და გთხოვა სხდომის დაწყებამდე მასთან შეიარო.

გედეონი

არსად არ მივდივარ.

თამარი

აგად ხომ არა ხარ ჩემო კარგო?

გედეონი

შაკიკი მაქვს... თავი მიბრუის. მინდა და მიბრუის... ღიახ.

თამარი

შენი წასვლა აუცილებელია, გედეონ. მონოპოლიის საკითხი დღეს უნდა გადასწყდეს მთავრობაში... მანამდე ხომ უნდა მოილაპარაკოთ შენს პაიზე, რევაზის დანიშვნაზე...

გ ე დ ე ო ნ ი

ნურც ოცნებობს. ვერ ეღირსება მაგას. დღეიდან ჩემი სახლის კარები დაკეტილია მისთვის. მე სხვა კანდიდატი მყავს... ლევანს დავნიშნავ... დიად.

თ ა მ ა რ ი

იმ ვიგინდარას და საექვო პიროვნებას? ეგ არ მოხდება.

გ ე დ ე ო ნ ი

გემწარა? რათაა საექვო? იმიტომ ხომ არა, რომ ამჟღერებს არ აფრენს შენს წინაშე? არსადაც არ წავალ. შენს ჯინაზე. (შედის თავის ოთახში).

თ ა მ ა რ ი

ჩემს ჯინაზე? რახან აგრეა, მე მკითხე ახლა... ცუდათ მიცნობ, თურმე ჩემო მბრძანებელო.

თამარი, ლევანი.

თ ა მ ა რ ი

სად მიხვალთ?

ლ ე ვ ა ნ ი

ბატონ მინისტრს უნდა დაეუბრუნო მისი პროექტი. ახ რა საუნჯეა! ბედნიერი ვარ რომ ასე მენდობა თქვენი მეუღლე, და კიდევ იმით, რომ დაეუახლოვდი თქვენს ოჯახს.

თ ა მ ა რ ი

მეც მგონია საჭირო იყო მაგის დაფასება.

ლ ე ვ ა ნ ი

განა მე არ ვაფასებ?

თ ა მ ა რ ი

ეგ ცარიელი სიტყვებია... გულში კი სხვა გაქვთ. ჩემგან არაფერი დაიმალება.

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ თითქოს მიწყრებით... რა დავაშავე ასეთი?

თამარი

უნდა იცოდეთ, რომ ჩემი სახლი წმინდა ადგილია. არავის მივცემ უფლებას წაბილწოს ის.

ლევანი

მე ვბილწავ? თქვენ ყველაფერი იცით?

თამარი

რითი გსურთ თავი იმართლოთ?

ლევანი

თქვენ ყველაფერი გაიგეთ? ის ლა დამრჩენია დავტოვო აქა-
ურობა.

თამარი

იოლი სასჯელია.

ლევანი

ნუ იქნებით უფრო სასტიკი... მე ჩემი უბედურებაც მეყოფა.

თამარი

ახლა შეგიძლიათ უკანასკნელად შეხვიდეთ მინისტრთან და
გადასცეთ ქალაქლები.

ლევანი

ოი, დაღუპულო ჩემო ოცნებაო! (წავიდა).

თამარი

თავის გამართლებაც ვერ შესძლო... ან რა უნდა ეთქვა...

თამარი, ტასო.

ტასო

რა მოხდა ჩემო ანგელოზო? გედეონი გაბრაზებული დადის
ოთახში, ლევანი კიდეც ყური მოგვარ, წასვლას აპირებს.

თამარი

შეუძლია წავიდეს... ის ველარ გაბედავს ჩემს სახლში ფეხი
შემოდგას.

ტასო

შენ ლევანის გაგდებას აპირებ?

თამარი

ეგ ჩემი მტკიცე გადაწყვეტილებაა.

ტასო

უეჭველად გონიერი მოსაზრებაა. მით უფრო ახლა გეთანხმები, როცა მისი საიდუმლო გავიგე.

თამარი

მაგაზე სიტყვაც აღარ მინდა გავიგონო.

ტასო

კარგს შვები, ჩემო ანგელოზო. მე მგონია ამის გაგებაც კი შეუրაცხვოფს შენ.

თამარი

მე? მე შეურაცხყოფს? აი ხომ ხედავ? რა არის ისეთი?

ტასო

ვერც გავხედავ გითხრა.

თამარი

მე უნდა ვიცოდე, რა ხრიკებს აწყობს ეს ჩემს წინააღმდეგ. უნდა ვიცოდე იმიტომაც, რომ ქმარს დავუსაბუთო გაძევების მიზეზი.

ტასო

მეშინია კიდევ უფრო გაურისხდები... აკმარე გაძევება... თუმცა მგონი თითონაც გადაწყვეტილი აქვს მალე დასტოვოს აქაურობა... მიზეზი მართლაც ღრმაა.

თამარი

ბოლოს და ბოლოს იტყვი, თუ არა? ჰო, რა კოზირი მექნება ხელში გედეონის გასამტყუნებლად, სთქვი!

ტასო

მიზეზი იმისა, რომ ლევანი ასე მოღუშულია, ცდილობს გულცივი იყოს შენთან და გერიდება, ყოფილა თურმე ის რომ... არ შემოძლია, ენა ვერ მოვაბრუნე სათქმელად... უმჯობესია პირდაპირ ვუთხრა, რომ ახლავე დაიშალოს, ცხრამთას იქით გადაიკარგოს და შენს რისხვას აერიდოს.

თამარი

არა, უნდა სთქვა. ის ღირსეულად უნდა დაისაჯოს (გელ-ონის ოთახისაკენ) მე შენ ბოდისშს მოგახდევინებ, ვაჟბატონო! მაშ რა ყოფილა მიზეზი?

ტასო

უიმედოთ უყვარს ერთი ქალი.

თამარი

ვინ? ვინა ეს ღვთის გლახა?

ტასო

შენ.

თამარი

მე? მე?

ტასო

ოი ის უბედური! ნება მომეცი წავიდე უთხრა, რომ ახლავე დაიშალოს.

თამარი

დაიცადე.

ტასო

შეიბრაღე ნუ დაღუპავ ახალგაზრდა სიცოცხლეს... გრძნობა არასოდეს ეკითხება გონებას, თუ ვისი სიყვარული შეიძლება და ვისი არა. გონება იყო რომ აჩერებდა აქამდე და ეუბნებოდა: ჩაიხშე ეგ გრძნობა...

თამარი

ჰო, მაგრამ ყოველთვის კი არ უნდა იყოს ადამიანი ცივი გონების მონა.

ტასო

მეზუ შენ არ გასწირავ მას?

თამარი

არც ისე გულქვა ვარ, რომ აღამიანი არ შევიბრალო. რად უნდა დავლუპო? მე წელან აღელვებული ვიყავი და იმიტომ ვთქვი. ჩემი გულისწყრომა დაცხრა.

ტასო

რა კეთილი ხარ, რომ საშუალებას აძლევ დაუსჯელად გაშორდეს შენს სახლს.

თამარი

გაშორდეს? განა მე მაგას მოვითხოვ? ლევანი საჭიროა ჩემი ქმრისათვის...

ტასო

(თავისთვის) ღმერთო, ამ ჯერზე მგონი გადავარჩინე.

თამარი

მე თავიდანვე შევნიშნე, რომ ნიჭიერი ახალგაზრდაა. ამას-თანავე რომანტიული არსება. ეს თვისება ხანდახან ცუდი როდია. ეს თვისება ხშირად რაინდული ბუნების მაჩვენებელია.

ტასო

ცუდია მხოლოდ ის, რომ შენ გამოდგე მისი ტრფილის საგანი. ეს არ უნდა გაებედნა.

თამარი

რას იზამ, ჩემო ტასო, გრძნობანი ხშირად არ გემორჩილებიან. პირიქით, უფრო ხშირად ჩვენ ვემორჩილებით.

ტასო

რა ჭკუის კოლოფი ხარ, ჩემო ანგელოზო. რა გასაკვირველია, თუ ასეთი ქალი ქაბუკს გონებას აუტრევს.

თ ა მ ა რ ი

შენ როგორ გაიგე მისი საიდუმლო? ვინ გითხრა?

ტ ა ს ო

ის იყო აქედან გავედი და უეცრად თვალი მოგკარ ლევანს იდგა შენი დიდი სურათის წინ და თითქოს ცოცხალ არსებასო, ჩუმი ხმით მიმართავდა. მთელი გული გადაუშალა... და რა გრძნობით, რა სიტყვებით! ისეთი მხურვალე იყო თითქოს რომ ტანს მწვავედა, კოცონად შედეხოდა.

თ ა მ ა რ ი

რაო, რას ამბობდა? როგორ ამბობდა? ახ რა საღამო ყოფილა გარეთ.

ტ ა ს ო

ეს იყო თვით ცხელი სუნთქვა სიყვარულისა. ეს იყო... ტანში მბურძღლავს, როცა მაგონდება.

თ ა მ ა რ ი

ჰო, რაო? როგორ? ახ, რა წმინდაა ცა!

ტ ა ს ო

ამ დროს მისი თვალები უაღრეს მწუხარებას გამოხატავდნენ. იდგა თითქოს ხატის წინაშე და სიტყვები ლოცვად ისმოდა.

თ ა მ ა რ ი

რაზე ლოცულობდა? რას ევედრებოდა?

იგივენი და ლევანი.

თ ა მ ა რ ი

მე მგონი გაწყენინეთ...

ლ ე ვ ა ნ ი

მხოლოდ ერთი თხოვნა მაქვს. მეტად ნუ დამსჯით.

თამარი.

მეტი ძალა არაა, ამხანად მიპატიებია. თქვენ ივლით ჩემს სახლში... ჩემთვის საკურო ხართ.

ლევანი

თქვენ გინდათ მომიტევოთ ყველაფერი?

თამარი

ერთის გარდა. ახალგაზრდა კაცი უფრო თამამი უნდა იყოს, ახალგაზრდა კაცს არ შეჰფერის ოხვრა და უიმედობა. ახ, რა ურიცხვი ვარსკვლავი გამოჩნდა!

ლევანი

(ტასოს) არაფერი არ მესმის. რა გაიგო, ან რომელ წმინდანს მივაწერო ეს უცარი ფერისცვალება.

ტასო

თუ ბრმა არა ხარ, აგერ ვდგევარ შენს წინაშე. თამამად! პირდაპირ იერიშზე. (თამარს) ჩემო ანგელოზო, ერთი წუთით დაგტოვებ. (ფარდას ანთფარა).

თამარი

მაშ ჩვენ შევრიგდით?

ლევანი

ამაზე ღიდი ბედნიერება რაღა ვინატრო.

თამარი

ამით კმაყოფილდებით? აბა შემომხედეთ თვალებში... ოი, რა, სევდიანია!

ლევანი

მოწყენილობა ჩემი ხვედრია.

თამარი

ბედს ემდურით?

ლევანი

პირიქით, მეტი რაღა ვინატრო. მე თითქმის ყველაფერს მი-
ვადწიე.

თამარი

თითქმის... მაშ კიდევ დარჩენილა რაღაც. რას ინატრიდით
კიდევ? ჰო, რაო? რაზე ლოცულობდით წელან?

ლევანი

მე ელოცულობდი!

თამარი

ნუ მიმაღავთ, მე ყველაფერი ვიცი... ჰო, რაო? ოხ, რა გა-
უბედავი ხართ? ჰო, რაო? რაო?

იგივენი და გედეონი.

(ტასო მოფარებულიდან გამოჩნდა).

გედეონი

არა ეს, უკვე ნამეტანია! ნამეტანია!

თამარი

ახ, ღმერთო, არაფერს არ გაცლიან... ჩემო მეგობარო, ისევ
გაჯავრებული ხართ?

გედეონი

ამის უფლებაც გინდა წამართვა? ვერა ქალბატონო.

თამარი

იქნებ მოიგუნებო წასვლა?

გედეონი

წავალ... და როგორც ვთქვი, ისე ვიმოქმედებ, დიად.

თამარი

სამართლიანადაც მოიქცევი. მეც იმ აზრისა ვარ, რომ რე-
ვაზი ჩვენთვის საჭირო არაა.

გ ე დ ე ო ნ ი

შენ, შენ ამბობ მაგას?

თ ა მ ა რ ი

ისეთი კაცი, რომელიც შენგან დაეალებულია და ამავე დროს თურმე ზურგში ლახვარის დარტყმას გიპირებს, ცხადია უნდა ჩამოიშორო.

გ ე დ ე ო ნ ი

შენ, შენ ამბობ მაგას?

ტ ა ს ო

ანგელოზია, ვენაცვალე.

თ ა მ ა რ ი

აქამდე არ ვიცოდი, რა იყო შენი უკმაყოფილების მიზეზი. ჩემმა კეთილმა ტასომ ამიხილა თვალები. შენი სიმშვიდე ძვირფასია ჩემთვის.

გ ე დ ე ო ნ ი

ა? გესმის ტასო?

თ ა მ ა რ ი

იმედი მაქვს ამიერიდან ორივენი გულმშვიდათ ვიქნებით.

გ ე დ ე ო ნ ი

ა? გესმის ტასო? და ამის შემდეგ კიდევ მოჭორავენ მასზე.

ტ ა ს ო

მოშურნენი გენაცვალე, არ დაიღვეიან.

გ ე დ ე ო ნ ი

ყველას მოვდრეკ, გავანადგურებ! თამარ მაშ კადევ ერთი თხოვნა შემისრულე. ლევანი ჩენთან უნდა დარჩეს.

თ ა მ ა რ ი

შენ ჩემი მბრძანებელი ხარ.

გ ე დ ე ო ნ ი

ნუ ამჩნევინებ მაინც, რომ არ გსიამოვნობს მისი შეხვედრა.

თ ა მ ა რ ი

ჩვენი შერიგების ნიშნად თანახმა ვარ კიდევ უფრო დავიახ-
ლოვო.

გ ე დ ე ო ნ ი

ოი წმინდაო ქმნილებო!

ტ ა ს ო

ღმერთო, გაკეთდა საქმე.

იგივენი და ანტონი.

ა ნ ტ ო ნ ი

ეტლი მზადაა, ჰირიმე.

გ ე დ ე ო ნ ი

(ლევანს) შენ ჩემთან წამოხვალ.

ფ ა რ დ ა

მოკმელება მისამი

პირველი სურათი

თეატრი. ოთახი ლოჯიის გვერდით. თეატრის მუშები ოთახს ალაგეიან.
სურათებს ჰკიდებენ. ერთი მუშა ღიღინებს.

ორი მუშა.

1 მუშა

რა გემლერება ბიჭო? რა გაქვს სამსიარულო?

2 მუშა

აღსრულდა ჩვენი ნატვრა, გვეტუმრენ მეორე ინტერნაციონალის მეთაურები! გიხაროდეს!

1 მუშა

ჩვენ რა? იმათ უხაროდეს, ვინც მოიწვია და მასპინძლობს.

2 მუშა

ყვავმა ყვავს გასძახა — ყრინტიო, ჩემთან ჩამოფრინდიო. დღეს კი აქაც მოზრძანდებიან საზეიმო საღამოზე. შენ იცი რა გულისაღა დაუხვდები.

1 მუშა

ბევრს ნუ ყბედობ, ეკ ლურსმანი მიაქედე.

2 მუშა

ვაი დედასა, ჩემი ნება იყოს, მე ვიცი სად დაგვიდებდი ამ სურათებს!

1 მუშა

ეს თხაწვერა აქ ჩამოგვიდო?

2 მუშა

პატივისცემით მოგბყარი. მეფის მინისტრი გახლავს. ჩვენი ბუნების დიდი პატრიოტიც ყოფილა.

1 მუშა

ჩვენი მთების სილამაზით ვინ არ მოიხიბლება.

2 მუშა.

როგორ არა, ხუჭუჭ ტყეებს შეჰყურებს და ლექსებსა სწერს... მიწის გულში, რაც სიმდიდრეა, — აი რა უნდა! დაწვრილებით გამოუკითხავს სად რა საბადოები გვაქვს, რის დამუშავებას შესძლებენ ბელგიის მრეწველებიო...

1 მუშა

ამისთვის ჩამოვიდა?

2 მუშა

მაშ არა და შენი ჩხაკი თვალების სანახავად. ის, ჩემო ძმაო, თავის ბატონების დაკვეთას ასრულებს. გუშინ რომ ჩვენთან კრებაზე მოსულიყავ, მთელ სიმართლეს გაიგებდი მათზე. აბა, ახლა ეგ ვაჟბატონიც მომაწოდე.

1 მუშა

რა ვაჟკაცური უღვაშები ჰქონია!

2 მუშა

უბრალო ვინმე არ გეგონოს. თავის მეფეს ყოველ საღამოს ლოტოს ეთამაშება.

1 მუშა

მერე და ამათ უნდა აგვიწიონ ავტორიტეტი?

2 მუშა

სამოთხე ხომ გაგიგონია? ის გვექნება მალე. ცხვარი და მგელი ერთად ივლის.

1 მუშა

მათ ქვეყნებშიც ერთად დადიან?

2 მუშა

როგორ არა! მათი მგელი დაინახავს თუ არა ცხვარს, ბალახს მოუგლეჯს და პირში შესტენის. მამა უცხონდათ!

1 მუშა

რა აზრი ჰქონდა მათ მოწყვეტას? რად ჩამოიყვანეს?

2 მუშა

აბა რა ვიცი... ძალი შინ არ ვარგიყო და სანადიროდ დაჰყავდათო.

იგივენი და მესამე მუშა. ქაღალდების შეკვრა შემოაქვს.

2 მუშა

სად ხარ აქამდე?

3 მუშა

არც ისე ადვილი იყო აქ შემოსვლა. გარშემო მზვერაგები დადიან.

1 მუშა

შემოიტანე?

3 მუშა

არა მაქვს.

2 მუშა

აჰა, ჩემი ხალათი გადაიცვი. პირდაპირ ქანდარაზე ადი. იარუსზე ჩვენი კაცი სდგას. ის გაგატარებს სადაც საჭიროა. მეც მალე ამოვალ. (მესამე მუშა გადის და შეკვრა თან მიაქვს. პიოველ მუშას) აბა, მომაშავე ეგ პრეზიდენტი.

იგივენი და ანტონი.

ანტონი

ირიმე, სადაა თეატრის დირექტორი?

1 მუშა

სად იქნება, თავის კაბინეტშია.

9. ს. კლდიაშვილი.

ანტონი

მინისტრის დავალებით მოვედი, უთხარი გამოცხადდეს ჩემ-
თან.

2 მუშა

წადი, აცნობე. (პირველი მუშა გავიდა) თქვენ მინისტრმა გა-
მოგაგზავნათ?

ანტონი, მეორე მუშა.

ანტონი

მეთვალყურეობა დამავალა, კირიმე. არ გვიხრიკოს ეინმე
რამე.

2 მუშა

უცხოელები კიდევ დიდხანს დარჩებიან ჩვენში?

ანტონი

ამალამ ბრუნდებიან, კირიმე. მოიარეს რესპუბლიკა. გაგვეც-
ნენ, გავეცანით. ახლა გამოსათხოვარ ბანკეტზე ილხენენ, მერე
ამ საზეიმო საღამოს მოისმენენ და სადგურზე წაბრძანდებიან.
დიდი კეთილი საქმე მოხდა, კირიმე.

იგივენი და პირველი მუშა.

1 მუშა

დირექტორი დერეფანში შემხვდა. აქეთ მოდიოდა. განათლე-
ბის მინისტრიც მასთანაა.

2 მუშა

მორჩა ყველაფერი! წავიდეთ. (დამთავრეს ოთახის დალაგება და
გავიდნენ).

იგივენი, ციხაძე, ლეიტენანტი და დირექტორი.

ლეიტენანტი

როგორც დავალებული მქონდა, ბატონო მინისტრო, საპა-
ტიო ყარაული შემოსასვლელთან დავაყენე. იქვეა ორკესტრიც.
ხტუმრებს ჰიმნით შევეგებებით.

დი რექტორი

ეგ ყველაფერი კარგია, მაგრამ ჩემს საქმეს რა ეშველება, არ ვიცი.

ცი ბ ა ძ ე

მე ხომ შეგიდგინეთ პროგრამა? რა გინდათ კიდევ.

დი რექტორი

საუკეთესო ნომერი, რომლითაც შეგვეძლო გვეამაყნა, არ გვექნება. მომღერალი დარაჯიშვილი უარს ამბობს. თქვენ წარმოიდგინეთ, უხეშადაც მიპასუხა: რა სამსახური გაუწიეთ ხელოვნებას, რა გააკეთეთ მისთვის, რომ სამაგიერო პატივი გცეთო!

ცი ბ ა ძ ე

გადაეცით, რომ პასუხს ვაგებინებ მაგ თავხედობისთვის!

ცი ბ ა ძ ე, ლეიტენანტი, თეატრის დირექტორი და ლევანი.

ლ ე ვ ა ნ ი

ბატონებო, სტუმრები მოდიან! (ლეიტენანტს) საპატიო ყარაულს მიხედეთ. (ანტონს) სცენას და დარბაზს თვალყური ადევნეთ.

ან ტ ო ნ ი

გულმშვიდად იყავი, ჭირიმე. შენს მარჯვენად გეგულეობდე.

ორკესტრის ხმა.

ლ ე ვ ა ნ ი

მოვიდნენ!

ოგივენი, გედეონი, ვადაკორი, ვარსენიძე, მარცვალაძე, თამარი, ბაბო, ინგლისელი, ორი უცხოელი ქალი, სამი უცხოელი.

გ ე დ ე ო ნ ი

მობრძანდით, ბატონებო, მობრძანდით!

პ ი რ გ ე ლ ი უ ც ხ ო ე ლ ი

აქაც სილამაზე! აქაც მშვენიერება! ეს სახელმწიფო ათასგვარი ღამის ზღაპარია!

ვადაჭკორი

ოდესლაც ჩვენი ქვეყანა წილად ხედა ღვთისმშობელს, ახლაც
თქვენ გაბარებთ მის ბედსა და ილბაღს.

ვარსენიძე

ჩვენ ერთი მიზანი გვაქვს, ერთი სურვილი გვამოძრავებს. და-
სავლეთით თქვენ ხართ, აღმოსავლეთით ჩვენ.

მარცვალაძე

(ლილინებს) შუა უდევს დიდი ზღვარი...

მეორე უცხოელი

(ვარსენიძეს) მე მინდა ერთხელ კიდეც მოგელაპარაკოთ იმ სა-
კითხზე... თქვენ მითხარით, რომ შავი ქვის მარაგი...

ვარსენიძე

მაგ საკითხზე აგერ ბატონი ვადაჭკორი მოგახსენებთ... (გაშორდა.
მარცვალაძეს) მომკლა ამ კაცმა, სულ კონცესიები აბოღებს. რა-
ვიცი მე სად რაა მიწაში? მუდო ხომ არ გგონივარ?

მარცვალაძე

პეპელა ხარ, ჩემო ლამაზო, პეპელა! ხი, ხი!

ვარსენიძე

ნეტავი შენ, ყველაფერზე იკრიჭები.

მეორე უცხოელი

(გედუნს) რაც შეეხება ელჩის დანიშვნის საკითხს, გირჩევთ
ბრიტანეთის ადგილობრივ წარმომადგენელთან შეათანხმოთ.
აგერ მისი მდივანიც დაგეხმარებათ ამ საქმის დაჩქარებაში.

ინგლისელი

ეგ მალე მოგვარდება, თუ კანდიდატი ჩვენი მთავრობისა-
თვის მისაღები პიროვნება იქნება.

გედუნი

დაიმედებული ბრძანდებოდეთ. ჩვენი კანდიდატი თქვენც გა-
სიამოვნებთ.

მეორე უცხოელი

თქვენს შორის დარწმუნებული ვარ, არაერთი მოიძებნება დიპლომატიურ მუშაობისთვის გამოსადეგი. ახალგაზრდობაც კარგი გყოლიათ. აი თუნდაც ბატონი კორინთელი ავიღოთ... მისზე სიტყვებმა დღეს სიამოვნება მომგვარა.

გედეონი

ჩვენი გამოზდილია... მე ის ყოველმხრივად გაწვრთნილი მყავს.

მეორე უცხოელი

მე მაინტერესებს კიდევ ერთი საკითხი... ქვანახშირის საბადოები მარტო ტყიბულში გაქვთ, თუ კიდევ არის სადმე..

გედეონი

ჩვენს კუროთხულ ქვეყანაში სადაც დაჰკრავთ წერაქვს, ყველგან შავი ქვა აღმოჩნდება, მაგრამ...

მეორე უცხოელი

მაგრამ რა?

გედეონი

მწარმოებელი არ გყავს. ესაა ჩვენი უბედურება.

მეორე უცხოელი.

ჩვენ დაგეხმარებით... ჩვენ გადმოგვეცით, ჩვენ დაეამუშავებთ, რას იტყვით?

გედეონი

მადლობის მეტი რა გვეთქმის, მისტერ!

პირველი უცხოელი

მშვენიერია! ყველაფერი მშვენიერია!

ციბაძე

ბატონებო, საზეიმო საღამო იწყება. დარბაზში მყოფი ხალხი გაბედნიერებული თქვენი მობრძანებით, მოუთმენლად ელის თქვენს ხილვას. გთხოვთ ლოცაში! (ყველანი შედიან გარდა ციბაძისა, რომელიც ახლად შემოსულმა ანტონმა და თეატრის დირექტორმა შეაჩერეს).

ციხაძე, ანტონი, თეატრის დირექტორი.

დირექტორი

მეტი აღარ შემიძლია! ამისმა მადლმა გავგიჟდები!

ანტონი

ჭირიმე, რას შეაწუხე გული. თუ გასაგიჟებელი ხარ, გაგიჟდი ბარემ.

დირექტორი

ახლა პრიმაბალერინაც გაჯიუტდა. გამოსასვლელად ჩაცმული იყო და გახდას აპირებს.

ციხაძე

უბრძანეთ ჩემი სახელით!

ანტონი

ჭირიმე, დემოკრატიულ ბალნარს ვალამაზებთ და ერთი ფეხის გაქნევა რა გაჭირდა ამისათვის!

დირექტორი

შევრცხვებით, ისედაც არაფერი გვაქვს საჩვენებელი. ჩემი არ შეისმინა. თქვენ, ბატონო მინისტრო, ბალერინებში დიდი გავლენა გაქვთ... მობრძანდით, მოელაპარაკეთ.

იგივენი, გედეონი და ლევანი.

გედეონი

რათ აგვიანებთ, რატომ არ იწყებთ?

ციხაძე

ახლავე ბატონო გედეონ, ახლავე გავახსენევენ ფარდას! (ციხაძე, დირექტორი და ანტონი გადიან).

გედეონი და ლევანი.

გედეონი

ენდე ამ ხალხს! ასეთ უბრალო საქმესაც ვერ მოაბეს თავი!

ლევანი

თქვენ არ შეწუხდეთ, ბატონო მინისტრო. დარწმუნებული ბრძანდებოდეთ, ყველაფერი რიგზე იქნება. ნადიმის შემდეგ ჩვენი სტუმრები მხიარულ გუნებაზე არიან და ვერც შეამჩნევენ ერთი-ორი წუთით დაგვიანებას. ნადიმი კი მართლაც განსაცვიფრებელი იყო. თქვენ იშვიათი თამაღობა გასწიეთ. ოღონდ მგონი მე შეგაწუხეთ ბევრი ლაპარაკით.

გედეონი

პირიქით, მე კმაყოფილი ვარ შენი სიტყვებით. მხოლოდ ჩემზე ცოტა გადაჭარბებული იყო.

ლევანი

რას ბრძანებთ, მეტიც უნდა მეთქვა. მე რომ მჭერმეტყველი ვყოფილიყავი, მთელი სისრულით გადავშლიდი მათ წინაშე თქვენი პოლიტიკის სიბრძნეს და შორსმჭვრეტელობას. რა ვქნა, მეტი უნარი არ მომცა ღმერთმა.

გედეონი

მდა... კარგი სიტყვები წარმოსთქვი... განსაკუთრებით ინგლისელს მოეწონა. ბევრი მელაპარაკა შენზე. მეც არ დავიშურე და შენი ქება დავუმატე.

ლევანი

არ ვიცი რით გადაგიხადოთ ის მრავალი სიკეთე, რითაც დავალებული ვარ... მგონი იქ დაიწყო, ბატონო მინისტრო.

გედეონი

მადლობა ღმერთს ისე მიემგზავრებიან, რომ ექსცესები არ მომხდარა. ამისი : ჯ უფრო მეშინოდა.

ლევანი

ვერ გაბედავენ, ბატონო მინისტრო. ყოველგვარი ზომები იყო მიღებული.

გედეონი

რა იყო ის, რა გვიქნა ვარსენიძემ? რა ფანტაზია იყო სამო-
ვარი რომ შემოათრია.

ლევანი

ეგ ალბათ შეეტლევებში ისწავლა, ბატონო მინისტრო.

გედეონი

ყანწი აკლდა, თუ სხვა სასმისი? სად გაგონილა სამოვრით ღვინის დაღევა! მართლაც შეეტლე! მედროგე, გამოგასწორობე, თუ კაცი ვყოფილვარ!

იგივენი და თამარი.

თამარი

ღვთისმშობელი თუ მწამს, აღარ შემიძლია მეტი! მიდი ჩენო კარგო, ახლა შენ აუხსენი და ელაპარაკე. გამასავათეს ქალი, მომასულიერეთ ცოტა ხნით.

გედეონი

დაისვენე სულიკო, შენ ღღეს დიდი ჯაფა გადაგწყდა, ჩვენი სუფრის თვალი იყავი.

ლევანი

შეუდარებელი ბრძანდებოდით, ქალბატონო თამარ!

გედეონი

დაისვენე, დაისვენე ჩემო ანკელოზო... (ლევანს) ჰო, მართლა, ხვალ დილით შემახსენეთ კაბინეტის სხდომაზე დავსვა საკითხი უცხოეთში ჩვენი წარმომადგენლის დანიშვნაზე. (გავიდა).

თამარი, ლევანი.

თამარი

აქამდე ბურანშია თავი... ღვთისმშობელი თუ მწამს, ამდენი არასოდეს დამილევია.

ლევანი

თქვენ ღღეს პირდაპირ გვირგვინი დაგვადგით.

თამარი

ჩემზე უფრო კი, მგონი, თქვენ იყავით მოწონებაში, ქაბუკო. ყველას ყურადღება მიიპყრით... ახ!

ლევანი

ცუდად ხომ არა გრძნობთ თავს?

თამარი

პირიქით... ტანში სიტკბოა გამჯდარი. თითქო მე ვარ და არც მე.

ლევანი

იქნებ მარტო ყოფნა გინდათ?

თამარი

წასვლას აპირებთ? ჩემთან დარჩენას ერიდებით?

ლევანი

აბა რას ბრძანებთ.

თამარი

ან იქნებ გეშინიათ ჩემი?

ლევანი

ნება მიბოძეთ მაგაზე არ გიბასუხოთ. გთხოვთ ნუ ამიწლით მიყუჩებულ ტკივილებს.

თამარი

ვინ დაგკოდათ ასე შეუბრალებლად? ვინაა ის?

ლევანი

ეგ ჩემი საიდუმლოა.

თამარი

და სხვას არავის გაუმელავნებთ?

ლევანი

მხოლოდ ღმერთსა და ქალაღს. როცა მას ვერ ვხედავ, ფიქრით მაინც მასთან ვარ. მთელ ჩემს გრძნობას მხოლოდ ქალაღს ვუმელავნებ. ვწერ დაუფარავად. ასე მგონია მას ველაპარაკებოდე და ისიც მისმენდეს. ამაში ვბოვებ ერთადერთ ნუგეშს.

თამარი

უნდა მაჩვენოთ ის წერილები.

ლევანი

წარმოუდგენელია. თქვენ გიჟათ ჩამთვლით.

თამარი

არ ინატრიდით, ახლა, ამ წუთში გისმენდეთ ის?

ლევანი

ნუ მკითხავთ მაგას, გემუდარებით.

თამარი

არ ინატრიდით იყოთ მასთან ერთად სადმე შორს, ზღვაში დაკარგულ კუნძულზე? ზღვა უალერსებს კლდიან ნაპირებს, ნიაფი ველურ ჯეჯილს აზრიალებს, თქვენ მკლავზე კი ის საოცნებო მეორე ისვენებს და ისმენს გულის წამლებ თქვენს საიდუმლოს.

ლევანი

შემიბრალეთ, მეტს ნურას იტყვით.

თამარი

ოხ, რა გაუბედავი ხართ!

ლევანი

ნუ მაიძულებთ, გვედრებით!

თამარი

წახვიდოდით ასეთ კუნძულზე?

ლევანი

ეგ ადამიანის წამებაა! ღმერთო შენ დამიფარე!

თამარი

ღმერთს ევედრები? ვერ დაგიფარავს!

ლევანი

აღარ შემიძლია, უნდა გავბედო! ნუ გამწირავით, მომეცით-
ნება შორიდან მაინც გიცქიროთ. ეს ერთი ნუგეში მაინც და-
მიტოვეთ.

იგივენი და ბაბო.

ბაბო

ოხ!

ლევანი

ეე... აქ არსადაა, ქალბატონო თქვენი ცხვირსახოცი. ალბათ
ლოჯაში დაგრჩათ.

ბაბო

იქ ტყუილად ნუ მოსძებნით. კარგად მახსოვს, გამოსვლისას
ხელში ეჭირა. (გავიდა).

თამარი, ლევანი.

თამარი

გომბიო!

ლევანი.

რალა ახლა შემოვიდა. ცუდათ არ გათავდეს ეს ამბავი.

იგივენი და ანტონი.

ანტონი

მისალმებებზე ერთი სტუმართაგანი სამადლობელო სიტყვას
ამბობს. სიხარულია, ჭირიმე, მთელ დარბაზში.

ლევანი

გთხოვთ. (ისმის ხმაური, სტვენა. დირექტორის ხმა: ფარდა! დაუშვით
ფარდა!)

ანტონი

გესმით რა ამბავია? აღტყინდა, ჭირიმე, ხალხი! (ლევანმა კარი
გაღო. ძლიერი ხმაური, სტვენა, ლოჯიდან ყველა შეშინებული გამოდის).

გედეონი

ჩააქრეთ სინათლე! ჩაჰკეტეთ კარები! დარბაზიდან არავინ
გაუშვათ!

პირველი უცხოელი

ეს რა ფურცლები გადმოჰყარეს? რა სტვენა იყო?

უცხ. ქალი

სადგურზე, ღვთის გულისათვის მალე სადგურზე!

მეორე უცხოელი

მალე! წავიდეთ მალე!

უცხ. ქალი

სადგურზე, ღვთის გულისათვის სადგურზე!

გედეონი

გამოიძახეთ ეტლები! სტუმრები გაამგზავრეთ! (უცხოელნი მი-
დიან. დანარჩენებიც მიჰყვებიან).

ვარსენიძე

ესეც შენი საზეიმო საღამო!

ანტონი

ჭირიმე, ბალერინებმა გაიხადონ? ცეკვა-თამაშს აღარ ვუყუ-
როთ?

გედეონი

ასე შეასრულე, ვაჟბატონო, ჩემი დავალება? გასწი, გამეცა-
ლე! ჩემმა თვალებმა არ დაგინახოს! (მიდის).

ანტონი

ამ გაგიჟებულ ქვეყანაში, გაგიჟებულ დროს ყველა გიჟსა და
ოხერს როგორ გავართვა თავი ერთმა საწყალმა კაცმა? ჭი-
რიმე სადაა სამართალი?!

სურათი მორე

პირველი მოქმედების ოთახი. ნივთებიდან ცოტა რამ დარჩენილა.

ლევანი, ტასო.

ლევანი

აბა, რა გასახარელი ამბავი მოიტანე, ჩემო ანგელოზო.

ტასო

მინისტრთან უნდა წახვიდე. შენს პატივსაცემად სახელდა-
ხელო წვეულება გამართა.

ლევანი

ჩემს პატივსაცემად? არაფერი არ მესმის.

ტასო

კაბინეტის სხდომაზე თავისი გაიტანა და ელჩად დამნიშნეს.

ლევანი

ელჩად დამნიშნეს?

ტასო

ნურც აგრე გიხარია. ჯერ ნახევარი საქმეა გაკეთებული.
შენი კანდიდატურა უნდა მოიწონოს იმ სახელმწიფომ სადაც
იგზავნები.

ლევანი

ეგ უბრალო ფორმალობაა. აღსრულდა ჩემი პირველი დიდი
ოცნება!

ტასო

გაფრთხილებ, შეიძლება უკუდამა შეტრიალდეს ყველაფერი.
თამარი გახლავს წინააღმდეგი. ვერც წარმოუდგენია, რომ შენ
უცხოეთში წახვალ.

ლევანი

ის და მაკლია მის კაპრიზებს ანგარიში გავუწიო.

ტასო

გულუბრყვილო ყოფილხარ, ქაბუკო. თუ ის გაჯინდა, მცხეთასაც ვერ იხილავ. თამარი ცდილობს ჩააგონოს გედეონს, რომ დიპლომატიურ მუშაობაში გამოუცდელი ხარ და აჯობებდა ჯერჯერობით აქ გემუშავნა.

ლევანი

ისე ჩავჯდები გემში და გავცურავ, რომ ვერც გაიგებს.

ტასო

ბაბოს რაღას უპირებ?

ლევანი

ეგ ბარგი ახლა ზედმეტია ჩემთვის. »

ტასო

საქმეც ისაა, რომ გედეონს გადაწყვეტილი აქვს ეგ ბარგიც აგვიდოს. სხდომის შემდეგ გედეონი, ხოტმარიასთან გამგზავრებულია და ისინიც შეთანხმებულან, რომ უცხოეთში შენ უწინამძღვრებ მათ სავაქრო საქმეს. ახლა შენც მიხვდები, რომ ბაბო აუცილებელი ბარგია შენთვის.

ლევანი

თუ აგრეა მაგ მსხვერპლსაც გავიღებ.

ტასო

შენ არ იქნები წინააღმდეგი, მაგრამ ბაბო?

ლევანი

ის ისე ბრმად შეყვარებულია, რომ დათანხმდება.

ტასო.

მე კი ვშიშობ, რომ თქვენი მორიგება არ მოხდება. მას შემდეგ, რაც დაგინახა, რომ თამარის წინაშე მუხლზე ხოხავდი, შენი სახელის გაგონებაც არ უნდა.

ლევანი

ესეც ბედი, რაღა იმ წუთში შემოვიდა!

ტასო

ბაბომ თუ უარი სთქვა და მიზეზიც გამოამჟღავნა, წარმო-
ილგინე რა შედეგი მოჰყვება ამას! არაერთხელ ვთხოვე, შეგ-
ხვედროდა და ეპატიებინა, მაგრამ უარზეა.

ლევანი

მაშ ასე გამოდის, რომ ყველაფერზე ხელი უნდა ავილო? და
მერე როდის? როცა აღთქმის კარებს ვაღებდი! ეგ წარმოუდ-
გენელია... უნდა როგორმე მოველაპარაკო... მე ვეცდები და-
ვიბრუნო მისი ნდობა.

ტასო

თუ გაჯიუტდა, მშვიდობით ოცნებაო! მშვიდობით ჩვენო
იმედიანო მომავალო!

ლევანი

თუ შეხვედრაზე უარსაა, მე ვიცი რა უნდა ვქნა. (მაგიდასთან
მივიდა, ქაღალდი მოძებნა).

ტასო

სიკვდილის წინ გამოსათხოვარ ბარათს სტოვებ?

ლევანი

ბაბოს უნდა მივწერო. სიტყვების ისეთი კორიანტელი და-
ვაყენო, ისეთი ცეცხლი დავანთო, რომ გული გაუღოს ჩემზე
გაბრაზებულს. ძველი ნაცადი ხერხია და ყოველთვის იმედიანი.
შენ კი ახლავე წაუღებ ამ წერილს. (სწერს და თან იმეორებს) „ჩე-
მო იმედო და ნუგეშო. გამოიჩინე კაცთმოყვარეობა, შეიბრალე
უბედური და წაიკითხე ეს გულწრფელი აღსარება“. ნათლად
წარმომიდგენია, როგორ ჩამოსდის ნაკადად ცრემლი და ასვე-
ლებს სტრიქონებს... (სწერს) „როგორ შეგეძლო გეფიქრა, რომ
თამარი“... არა სახელი წაეშალოთ ყოველშემთხვევისათვის.
ისედაც გასაგებია, ვის ვგულისხმობ“... როგორ შეგეძლო გე-
ფიქრა, რომ ყოველგვარ ადამიანურ ღირსებას მოკლებული ის
დღედაკაცი“...

ტასო

ბრთხილად, ყმაწვილო.

ლევანი

წაიკითხავს თუ არა ბაბო ამ წერილს გამოართმევ და დახევ.

ტასო

მაშ შენ კორიანტელი დააყენე, მე კი ჩემს საქმეზე გავსწევ.

ლევანი

მიდიხარ? წერილი?

ტასო

გედეონის დახმარებით ერთ მოქალაქეს უიმედო საქმე მოვაგებიან და ჩემს გასამჯელოს გამოვართმევ. რას იზამ, ხალხის კეთილდღეობისთვის ვიღწევი. დავბრუნდები და წერილსაც წავიღებ. (გავიდა).

ლევანი

(სწერს) „დღე ღამედ იქცა ჩემთვის მას შემდეგ. რაა ჩემი ცხოვრება, თუ მას შენი სიყვარული არ აცისკროვნებს? ხოლო ის მძორი დედაკაცი, რომლის წინაშე მუხლით ვხოხავდი“...

ლევანი, რევაზი.

რევაზი

შეიძლება? მოვედი თქვენთან ზოგიერთ რაიმეს გამოსარკვევად.

ლევანი

რას მივაწერო ასეთი ბედნიერება?

რევაზი

წესიერს საზოგადოებაში სტუმარს ჯერ დაჯდომას შესთავაზებენ.

ლევანი

რა გნებავთ, სკამი, ტახტი თუ სავარძელი?

რევაზი

ყური მოგეკარ, რაღაც დიდ თანამდებობაზე ინიშნებით.

ლევანი

რა თანამდებობაზედაც არ უნდა ვიქნე, ვერასოდეს მოვიპოვებ იმ ღირსებას და სახელს, რომელიც დიდი ხანია გაქვთ.

რევაზი

ჰო, მაგრა საქმით კი სხვა გამოდის. მეგონა რიგიანი კაცი იყავით და თქვენს რჩევას დავუჯერე. რა შედეგი მივიღე? გედეონი გარისხდა, თამარი ახლოს არ მიკარებს, საცოლე კი დავკარგე.

ლევანი

რას ბრძანებთ? ეს წარმოუდგენელია.

რევაზი

ათი თაიგული და ათი ბარათი გავუგზავნე... ყველა უკან დამიბრუნა...

ლევანი

მაშ სხვა რჩევას მოგცემთ.

რევაზი

პირველისთვისაც გმადლობთ. თქვენი აღარაფერი მჯერა. მე თაიგულებში ფული დამახარჯვინეთ, თქვენ კი თამარს დაუახლოვდით. იქნებ ფიქრობთ ჩემი ადგილი დაიკავოთ იმ სახლში.

ლევანი

აბა რას ამბობთ, მაგის ფიქრსაც ვერ გაგბედვდი.

რევაზი

ახლა მე მინდა რჩევა მოგცეთ და იმედია შეასრულებთ.

ლევანი

მზად ვარ, თავადო.

რევაზი

დღესვე უარი განაცხადეთ გედეონის და თამარის ნაცნობობაზე.

ლევანი

დღესვე? ასე უიცრად ძნელი იქნება... მოვიფიქრებ, როგორ, რა ფორმებში... ნიადაგს შევამზადებ და შემდეგ...

რევაზი

არა, დღესვე. მე ასე მსურს. გაფრთხილებთ, თუ ასე არ მო-
იქცევით, ძალას მიემართავ. მე გულადიც ვარ... დიად... შთა-
მომაველობით მომდგამს.

ლევანი

მუქარას რად კადრულობთ, თავადო.

რევაზი

მიიღეთ ეს მხედველობაში. მაქვს პატივი. (გავიდა).

ლევანი

რჩევაც ასეთი უნდა... ქკუის კოლოფი! რამდენი დრო დამა-
კარგვინა! არა უშავს რა, მალე დავამთავრებ. მერე კი ჩავეიცვათ
და გავსწიოთ. დღეიდან ჩემთვის ახალი ცხოვრება იწყება...
დღეიდან მშვიდობით ჩემო უხალისო ბუნაგო. სინამდვილედ
იქცა შენს კედლებში ნაფიქრი და ნაოცნები. ბრწყინვალე მო-
მავალი შეძახის. მესმის შენი ხმა! მოვდივარ შენთან! ოხ, ღმერ-
თო ჩემო, ოცნებას გავყევი! წერილი სულ დამავიწყდა. (განაგ-
რძობს წერას).

ლევანი, ანტონი.

(ისმის კარზე კაკუნი).

ლევანი

ვინ არის?

ანტონი

(შემოვიდა) მე ვარ ქირიმე.

ლევანი

არავის არ ვლებულობ. მე აქ არა ვარ.

ანტონი

მაშ დაეუცდი შენს მოსვლას, ჭირიმე.

ლევანი

არ გაიგონე, რაც გითხარი?

ანტონი

საქმეზე მოვედი.

ლევანი

მოკლედ მითხარი. დრო არა მაქვს.

ანტონი

დიდი სიხარული მოგელის ჭირიმე. ყური მოგვარ, გედეონს გაუტანია თავისი და რაღაც დიდ ადგილზე დანიშნულხარ. არ ვიცი ელჩად, არ ვიცი მინისტრის მოადგილედ.

ლევანი

ეგ ჩემთვის ძველი ამბავია. თუ ამისათვის მოხვედრი, შეგიძლია წაბრძანდე.

ანტონი

ცოტა ხანს მაინც დავისვენებ, აგერ კუთხეში, ხელს არ შეგიშლი... ოოხ!

ლევანი

რას ოხრავ?

ანტონი

ისე, ჭირიმე... ქვეყნის საქმე მაწუხებს. ვაშენებთ, ვაშენებთ ამ ბაღნარს და ჯერ ბალახიც არ ამოსულა... (პაუზა) რას სწერ ამდენს ჭირიმე? ახალ პროექტს ხომ არ უდგენ მინისტრს?

ლევანი

შენი საქმე არაა.

ანტონი

სწერე ჭირიმე. მოეხმარე, იმოღვაწეთ, იქნებ ხეირიანი რამე გამოიგონოთ...

ლევანი

მე შენთან ლაპარაკის თავი არა მაქვს. ხომ ხედავ არ მცალია.

ანტონი

გასაჭირი რომ არ მადგეს, არ შეგაწუხებდი... მხოლოდ ერთი წუთი... ჩვენ ხომ ძველი მეგობრები ვართ... შენც იცი, სულზე უკბესად მიყვარხარ... მე თუ წინათ სიკეთე გიყავ, შენგანაც სამაგიეროს ველი.

ლევანი

ხვალ მიიხხარი.

ანტონი

ხვალ, ჭირიმე იქნებ დაგვიანებულიც იქნეს. შენ მიშველი, მეტი ვერავენ. დამითხოვა გედეონმა. უდანოთ ყელი გამომჭრა და ეგაა.

ლევანი

სამართლიანად მოქცეულა. იცი თუ არა, რა სირცხვილი გვაქამე ევროპელ სტუდენტთან?

ანტონი

იცის ღმერთმა, ჩემი ბრალი არ იყო. ამისათვის უნდა გამწიროს ერთგული კაცი? აღარ ყოფილა ქვეყნად სამართალი და ეგაა.

ლევანი

მე ვთქვი და გათავდა. ნუ მაცდენ, დრო არა მაქვს.

ანტონი

რა გაეწყობა, დავლუბულვარ უცოდველი ადამიანი. ჭირიმე, საწყალ კაცს ცოტა ხელი მაინც გამიმართე... მომეცი რაც კანონიერად მერგება.

ლევანი

რას ლაპარაკობ? რა გერგება?

ანტონი

ორი კათხა და ყაბალახი ჭირიმე... მათი საფასური.

ლევანი

რაო?

ანტონი

კათხები, შენც მოგეხსენება, ძვირფასი ნივთებია... ხის ხანას ეკუთვნის...

ლევანი

ერთი ამას შეხედეთ! მერე? კიდე რაო?

ანტონი

ყაბალახი კი, შენც იცი ვისი ნაქონია... გულუბრყვილო კაცი ვარ, პაპი ჩემის მეგონა. იმედია არ ისარგებლებ ჩემი უფიცილობით და მომცემ რაც მერგება.

ლევანი

ვერაფერსაც ვერ მიიღებ.

ანტონი

ვერ მივიღებ? რატომ ჰირიმე?

ლევანი

იმ ნაყარ-ნუყარში ფული გინდა დამტყუო?

ანტონი

მაგას ამბობ ერეკლე მეფის ყაბალახზე? თქვენს მუზეუმში საამაყოთ გამოაფინეთ და მე მეუბნები ნაყარ-ნუყარა არისო? ბევრს არაფერს გთხოვ... ცოტა რაღაც, ხელი რომ გავიმართო...

ლევანი

გიცნობ ვატბატონო. თუ ერთხელ მოგეცი, მერე სულს შემიწუხებ. არ გაგივა ეგ ოინი.

ანტონ

შაშ უარი?

ლევანი

საბოლოოდ.

ანტონი

ქირიმე, აბა არაფერზე დამემდურო.

ლევანი

რაო, მემუქრები? მუქარით გინდა დამტყუო? ეგ არის შენი პატიოსნება?

ანტონი

მე და შენს შორის რა საჭიროა ეგ ზედმეტი სიტყვა...

ლევანი

ერთხელ და სამუდამოდ იცოდე, ჩემგან ვერაფერს მიიღებ.

ანტონი

რას იზამ... აგრე იყოს... ჩემი კათხები მაინც დამიბრუნე... როგორც ვიცი, ისინი ჯერ არ გადაგიცია მუზეუმში.

ლევანი

სადღაც იმ ოთახში აგდია... არ ვიცი...

ანტონი

მომეცი, მე თითონ მივეყიდი მუზეუმს.

ლევანი

მოსძებნე, წაილე.

ანტონი

(მიდის ოთახისაკენ).

ლევანი

დაიცა. შენ აქ სხვა რამესაც მოიფათურებ. (გავიდა მეორე ოთახში).

ანტონი

(მარტოა, დადის, ოხრავს. მაგიდასთან მივიდა, წერილს დახედა) ა? რაო? (კითხულობს) ადამიანურ ღირსებას მოკლებული, მძორო დედაკაცი... ოჰო, ეს კარგი რამ ენახე (წერილის გაფანტულ ფურცლებს კრეფს. ამ დროს ფეხის ხმა ესმის. ველარ მოასწრო წერილის აღება. წიგნებ ჰვეშ ამოდვა).

ანტონი, ტასო.

ტასო

სადაა ლევანი?

ანტონი

ლევანი? ლევანი აქ არაა, ჰირიმე.

ტასო

წავიდა? ჩემთვის გადმოსაცემად არაფერი დაუტოვებია?

ანტონი

არაფერი.

ტასო

ჰო, რა სულსწრაფია... აღბათ თითონ წაუღო... იქნებ გზა-ში დავეწიო.

ანტონი

რა გეჩქარება, ჰირიმე?

ტასო

თუ ვინიცობაა დაბრუნდეს, აქ დამიცადოს. (გავიდა. ანტონმა კარებამდე მიაცილა).

ანტონი, ლევანი.

ლევანი

ვის ელაპარაკებოდით?

ანტონი

ტასო იყო.

ლევანი

ტასო? სად არის?

ანტონი

ეჩქარებოდა, არ დაიცადა. ისევ შემოვივლიო.

ლევანი

რატომ არ დამიძახე?

ანტონი

ცუდ გუნებაზე ხარ. არავის ვღებულობო, არავის ნახვა არ მინდაო. მეგონა მისი მოსვლა კიდევ უფრო გაგაჯავრებდა.

ლევანი

(საწერ მაგიდას თვალი გადაავლო ფურცლები ვედარ დაინახა) ანტონ!

ანტონი

რა იყო ქირიმე?

ლევანი

რა იქნა აქ? რა იქნა ქალაქები?

ანტონი

რა ქალაქები?

ლევანი

მე რომ ვწერდი...

ანტონი

ტასო ფათურობდა რაღაცას. ასე სთქვა უნდა დაეტოვებიაო. მგონი აკრიფა და წაიღო.

ლევანი

კიდევ კარგი რომ ამ გარეწარმა არ ნახა. ოხ ის სულელი ტასო! დაუმთავრებელი წერილი წაუღია. თუმცა თითქმის ყველაფერი მიეწერე, რაც მინდოდა. არა უშავს რა, რაც დააკლდა, ტასოს მოქარგული ენა შეავსებს... შენ რაღას უცდი?

ანტონი

კათხები ქირიმე. ეს სიკეთე მაინც მიყავი უკანასკნელი თხოვნა მაინც შემისრულე. წაქცეულ კაცს ფეხს ნულარ დამაჭერ.

ლევანი

ოხ, შემეწუხა გული! (შებრუნდა ოთახში).

ანტონი

(როგორც კი ლევანი გავიდა, წერილი გამოიღო და გულჯიბეში ჩაიდვა.) ქირიმე, შენ გკონდეს ახლა ეგ კათხები. მე უკეთესი განძი ვიპოვე! (წავიდა, გააღო კარი, მაგრამ იმავე წუთში შეჩერდა გაკვირვებული) ეჰ, ღვთისმშობელი თუ მწამს, გამართლდა მგონი ჩემი ექვეები. (სწრაფად მოტრიალდა, ჯავშანს ამოეფარა. შემოდის თამარი. ოთახში ვერავის ხედავს).

გვიგენი და ლევანი კათხებით ხელში,

ლევანი

აჰა, თავში იხალე შენი კათხები! თამარ! (გაყვირებული იხედება გარშემო) რა იქნა ის?

თამარი

ვინ?

ლევანი

აი ის... ღმერთო ჩემო! ოჯახებში სიძველეთა შემსყიდველი ჩემი აგენტი... დიალ, აგენტი კიბეზე არავინ შემოგზვდა?

თამარი

სახლის კუთხეში მოსახვევთან ვიღაც მამაკაცმა ჩაიარა... მეტი არავინ...

ლევანი

მაშ წასულა... კიდევ კარგი, რომ წასულა. ფერთხილობ არავინ გნახოს, არ დაირღვეს ამით ჩვენი ბედნიერება.

თამარი

ტყუილად შიშობ, მე ყოველთვის შემიძლია საქმის გამო მოვიდე შენთან. იყო აქ ტასო?

ლევანი

გედეონის დავალება გადმომცა და მეც მოვიჩქაროდი. ისიც მითხრა. რომ გედეონს რაღაც საპატიო თანამდებობაზე დავუნიშნევარ. ამას შენ უნდა გიმადლოდე.

თამარი

მოვედი გაგაფრთხილო, რომ უარი უნდა სთქვა.

ლევანი

უარი? როგორ შევკადრო გედეონს?

თამარი

რაა შენთვის ყველაზე ძვირფასი?

ლევანი

შენ გიმზერდე. შენი ალერსით ვტკებოდე. სხვა ნეტარება
რა უნდა მქონდეს.

თამარი

დაიცა, ნუ გაგიჟდი. ამიტომ მიყვარხარ, რომ ასეთი დაუც-
ხრომელი ხარ.

ლევანი

შენ გიყვარვარ! გაიმეორე, გაიმეორე ეგ სიტყვები!

ანტონი

ქირიმე, თვალი და ყური ხომ არ მატყუებს?

თამარი

შეგიძლია აიტანო ჩემი სიშორე?

ლევანი

მაშინ სიცოცხლეს რაღა ფასი ექნება ჩემთვის.

თამარი

მაშ უარს იტყვი, თუ აქედან შორს წასვლა შემოგთავაზეს?

ლევანი

არ მესმის, რას მეუბნები.

თამარი

შენ მხოლოდ ჩემთვის უნდა იყო... გესმის? შენ ჩემი ხარ.
თუ არა და ჩემი სიყვარული შურისძიებით შეიცვლება.

ლევანი

შენი შურისძიებაც ტკბილი იქნება ჩემთვის. რად მინდა სა-
ხელი, დიდება თუ შენ დაგშორდი, თუ შენი ალერსი არ გა-
მახარებს.

თამარი

ჩემო რაინდო!

ანტონი

ჭირიმე, ესენი ვაგუდავენ ერთმანეთს.

თამარი

კმარა, გიჟო. ახლა შინ უნდა წავიდე. შენ ცოტას დაიგვიანებ... ჩემს შემდეგ მოხვალ.

ლევანი

დარჩი, ნუ მტოვებ. ძალა არ მყოფნის დაგშორდე. ნუ შესწყვეტ ამ ნეტარებას.

თამარი

მხოლოდ ჩემი ხარ. ძვირფასო, მხოლოდ ჩემი!

ლევანი

შენი ვარ, შენი!

ანტონი

ჭირიმე, რა გაუძლებს ამას... აღარ შემიძლია მეტი! (ჯვ-წინანი მიღის კარისკენ) მე ახლა ზედმეტი ვარ აქ.

თამარი

ახ! (გული მისდის).

ანტონი

ჭირიმე, ნუ გეწინია. ქანდაკება არ გეგონო, ცოცხალი სულიერი ვარ.

ფარდა

მოქმედება მეოთხე

გერანდა გედეონის საბლში.

ვადაჭკორი, ციბაძე, ვარსენიძე.

ვადაჭკორი

გამაგებინეთ ბატონებო, ვინ ვართ ჩვენ სახელმწიფო მოღვაწენი და მინისტრები, თუ გედეონის ყურმოჭრილი მონები?

ციბაძე

ჩუმად, არავინ გაიგონოს.

ვადაჭკორი

ღმერთი, რჯული, ვაფასებ მის ქეუას და გამოცდილებას, მაგრამ არც ჩვენ ვართ ღირსებას მოკლებულნი. ბატონო, უნდა გამიწიოს თუ არა რაიმე ანგარიში?

ვარსენიძე

მაგაზე ვთქვი მე ერთხელ, მაგრამ ჩამაჩუმეთ მაშინ.

ვადაჭკორი

როგორც უნდა, როგორც მოეპრიანება, ისე მოქმედობს, ამით რომ არ კმაყოფილდება? აიღო და ლევანი დაგვაჯინა თავზე. ისლა გვაკლია, ვილაც ბიჭის წინაშე ქედი მოვიხაროთ. მრჩეველად ის ჰყავს, ჩვენი პროექტები მის ხელში გადის, ახლა ელჩადაც გზავნის. ჩემი აზრი არ უნდა გაეგო? საგარეო საქმეთა მინისტრი ვარ, თუ ვილაც ტაკიმასხარა? მობრძანდა სხდომაზე, დაასახელა თავისი კანდიდატი და ჩვენც უხმოდ დავუდასტურეთ. დღეს კი თითქმის მოვალედ გაგვხადა მოვსულიყავით ლევანის პატივსაცემად გამართულ წვეულებაზე. იქნებ არ მინდა? ასეთი ცოდვის კითხვა გაგონილა?

ვარსენიძე

რას იზამ, რესპუბლიკა გედეონის და ლევანის სამფლობელო
გახდა.

ციბაძე

ჩუმაღ შენი ქირიმე. საცა ამხელა ხმა ამოდის, იქ უფრო
დაბლათაც ითქმის.

ვადაჭკორი

აი სწორედ ამიტომ არა გვაქვს ავტორიტეტი, რომ გვეში-
ნია ყველაფრის.

ვარსენიძე

არა ძვირფასო, მარტო ეგ არაა მიზეზი. შინაურები ვართ,
რა დავფაროთ. ჩვენცა ვართ დამნაშავე.

ვადაჭკორი

რაო ვითომ, რა დავაშავეთ ასეთი?

ვარსენიძე

საიდან უნდა გიქნეს ავტორიტეტი, როცა ოპოზიციას მი-
ზეზს აძლევ მასხარად აიგდოს პარტია და მთავრობა? არ გან-
სოვს რა გიყვეს პარლამენტში?

ვადაჭკორი

მერე და რა იყო ასეთი! ერთი ვაგონი ნიორი გავიტანე სომ-
ხეთში! დიდი ამბავი მომხდარა!

ვარსენიძე

ჰე, კიდევ თავისას გაიძახის. ადამიანო, ვინ ხარ შენ—დიპ-
ლომატი, თუ მაკლერი?

ციბაძე

ნიორი! ფი! ნიორი მაინც რა საკადრისი იყო.

ვადაჭკორი

ლაპარაკობს სულიწმინდა! ნიორი სჯობია იმ შენს გაძვალ-
ტყავებულ ბალერინებს.

ციბაძე

რა შუაში არიან ბალერინები?

ვადაჭკორი

იმ შუაში, რომ შენი სკოლები დანგრეულია, ახალგაზრდობა უვიცი რჩება, შენ კი ამ დროს ტერპსიხორას ქურუმებით ერთობი. ვაჟბატონო, შენ განათლების მინისტრი ხარ, ტანცმეისტერი, თუ ფადიშახი?

ვარსენიძე

ეგ ალბათ თითონაც ვერ გამოურკვევია.

ვადაჭკორი

შენსავით ყოფილა.

ვარსენიძე

უკაცრავად, მე ყველაფერში სუფთა ვარ.

ვადაჭკორი

მამა გიცხონდა! სამხედრო მინისტრი იყავი და, ინტენდანტებს შეაქამე ყველაფერი... ჯარი მათხოვრების ბრბოდ აქციე... ქალაქის თავად დაგნიშნეს და ისიც დაანგრიე, რაც აშენებული იყო. შენ კი ამ დროს, პატივცემულო ლორდ-მერო, მამაპაპურ ყანწსა და აზარფეშას აღარ კადრულობ და პირდაპირ რუსული სამოვრით მიირთმევ კახურ ღვინოს.

ვარსენიძე

კაცია და გუნება. რითაც უფრო მემარჯვება, იმით დავლევ.

ციბაძე

ჩუმიად ბატონებო! გაჩუმდით ბატონებო! რა გვაქვს საჩხუბარი!

ვარსენიძე

ჩემს საქმეში ნურავინ ერევა! დიალ. ნურავინ ერევა!

ვადაჭკორი

უკაცრავად, რესპუბლიკა თქვენი მაიორატი არ გახლავთ.

ციბაძე

ჩუმად, აქეთ მოდიან. (ამ ლაპარაკით გადიან ბაღში).

გედეონი და მარცვალაძე.

მარცვალაძე

გულწრფელად მიხარია, რომ ლევანი ასე დააწინაურე. რა აღამიანი! უანგარო, საიმედო!

გედეონი

საქირო იყო, ახალი ძალები გვქირდება.

მარცვალაძე

დარწმუნებული ვარ, სახელოვანი დიპლომატი დადგება. ხომ გაქვს იმედი, რომ ინგლისი დათანხმდება მის კანდიდატურაზე?

გედეონი

მე მგონია ბრიტანეთის ადგილობრივი წარმომადგენელი მისტერ უორდრობი წინააღმდეგი არ წავა. მით უფრო, რომ ყოველმხრივად ჩინებული რეკომენდაცია გავუკეთე. ოღონდ თამართან ნუ დაიწყებთ ამაზე ლაპარაკს. ბრაზობს, არ ეთანხმება ლევანის დანიშვნას.

მარცვალაძე

კიდევ ეჯავრება? შე კაი კაცო, ქვეყანას ატრიალებ და ცოლს ველარ ჩააგონე რომ ლევანი თითოთ საჩვენებელი ახალგაზრდაა?

გედეონი

თამარიც სწორედ იმას ამბობს, რომ ძალიან ახალგაზრდაა და დიპლომატიურ მუშაობას ვერ შეასრულებსო. კატეგორიულად მომთხოვა ჯერ ჩემს მოადგილედ დავნიშნო. თამარს ალბათ უფრო ის აწუხებს, რომ ლევანის შემდეგ მუზეუმს ველარავეინ მოუვლის.

მარცვალაძე

მუზეუმი კი მართლა საარაკო მოუწყო. ჩვენ კი არა, უცხოელი სტუმრებიც აღტაცებაში იყვნენ... იცოცხლეთ ისინი გა-

ვაბრუეთ! რას ბრძანებთ, რაც იმათ ნათარეული და თელიანი სვეს! სულ მოგრეხილი ჰქონდათ კისერი. ზი ზი! ოზ, ის ოზს. ტრუქცია რომ არ მოეწყოთ თეატრში, მაშინ აღფრთოვანებული წავიდოდნენ აქედან.

გ ე დ ე ო ნ ი

რას იზამ, პოლიტიკური ბრძოლა გახლავს. ასეთი ამბავი უცხო ხილი ზარაა მათთვისაც. მე ისინი დავამშვიდე და დავარწმუნე, რომ მოწინააღმდეგე ვერაფერს დაგვაკლებს. როცა მეთხოვებოდნენ, საღვურზე კიდევ მითხრეს: აქ ყოფილაო ნამდვილი სოციალდემოკრატიული სამოთხეო. ეს არისო ახალი ბეთლემიო. თქვენს ხელთ არისო კოსმიური ბერკეტიო...

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

ასეა, ბატონო... სულ ჩაბერკეტებული ვართ. ზი, ზი.

გ ე დ ე ო ნ ი

თუ ჩემს ხელშია, ვერაფერს გამოგლეჯს... ვერაფერს გაზედავს ქვეყანა გადამიტრიალოს...

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

იმედი კარგი საქმეა, გედეონ ძვირფასო, მაგრამ იმათგან ჯერ არაფერი ხეირია. დაპირება და ტკბილი სიტყვა ბეყრი იყო, საქმით კი... რაცბა გუმანი მეუბნება, თითონ ისე აქვთ საქმე, რომ ახლა ჩვენ მიგვიწვევენ მათი ავტორიტეტის ასაწევად. ზი, ზი.

გ ე დ ე ო ნ ი

ვნახოთ, დავიცადოთ.

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

კი ბატონო, ვინ ოხერი, თუ კი გარემოებამ მოგვაცდევინა.

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

გეხუმრები, სხვანაირად არ იფიქრო. ღმერთმანი, სულ იმის ფიქრში ვარ, მხარში ამოგიდგე, შენთან გავწიო ჭაპანი... აი, მე ერთი პროექტი მაქვს და...

გ ე დ ე ო ნ ი

შენც დაიწყე პროექტების წერა?

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

არა, ის უფრო ვიწრო დარგს ეხება.. მოგეხსენება, მსოფ-
ლიო ბორბალის ორბიტში ვართ... მრავალ რამეს გვავალებს
ისტორია. უნდა მოვაწესრიგოთ ურთიერთობა მეზობელ სა-
ხელმწიფოებთან... მოგეხსენება, პარლამენტის საგარეო საქ-
მეთა ბიუროში ამირჩიეს... მე მგონია ურიგო არ იქნება გან-
ვაახლოთ სტამბოლში ნოხების გაგზავნა.

გ ე დ ე ო ნ ი

ა?

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

რაც უნდა იყოს, ხელს შეუწყობს მთავრობათა შორის მე-
გობრობის დამყარებას... საერთაშორისო ატმოსფერო დაიწ-
მინდება.

გ ე დ ე ო ნ ი

მაგ საქმეზე ლევანს მოელაპარაკე.

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

კარგს იზამ თუ მოისმენ ჩემს პროექტს... რა არის ჩემი მთა-
ვარი მიზანი და რა შედეგი უნდა მოგვეცეს მან? აი პირველი
საკითხი... (ლაპარაკით გადაიან ბალში).

თამარი, ტასო.

თ ა მ ა რ ი

ა, ტასო, ჩემო ძვირფასო მეგობარო.

ტ ა ს ო

ყოველთვის რომ მშენიერი ხარ, ჩემო ანგელოზო ლევანი არ
მოსულა?

თ ა მ ა რ ი

ჯერ არა. შენ თითქო აღელვებული მეჩვენები.

21. ს. კლდიაშვილი.

ტ ა ს ო

უზრდელობაა ღმერთმანი... მევონა უკვე აქ იყო. ახლათ და
დიპლომატი ვიქნებიო, ამიტომ კი არ უნდა გატუტუცდეს.

თ ა მ ა რ ი

დიპლომატი? ვინ მოგახსენა?

ტ ა ს ო

როგორ, გადაიფიქრა გედეონმა?

თ ა მ ა რ ი

თითონ ლევანია უარზე. შენ თითქო გეწყინათ...

ტ ა ს ო

ბაბო შინაა?

თ ა მ ა რ ი

კობაძესთან გავგზავნე. ისიც მოვიპატიჟეთ, რად დაიგვიანეს,
არ ვიცი.

ტ ა ს ო

ეგერ მისი ეტლიც. ღმერთო, რევაზიც მასთან ერთად.

თ ა მ ა რ ი

მოვიდეს, დღეს ყველა ჩემი მეგობარია.

თამარი, ტასო, რევაზ, კობაძე.

თ ა მ ა რ ი

მობრძანდით, მობრძანდით მეგობრებო.

კ ო ბ ა ძ ე

ბედნიერი ვარ, ვხედავ ღვთაებრივ დიასახლისს.

ტ ა ს ო

(ბაბოს) ლევანი არ გინახავს?

ბ ა ბ ო

არც მინდა ვნახო. მე ვიქნები სტუმრებს შორის მხოლოდ იმიტომ, დაინახოს რომ სრულიად გულგრილი ვარ მისდამი.

ტ ა ს ო

წერილი გადმოგცა?

ბ ა ბ ო

რა წერილი?

ტ ა ს ო

გამომყევ. (მიყავს ბალში).

კ ო ბ ა ძ ე

ნება მიბოძეთ გედეონი ვნახო. (გავიდა).

თამარი, რევაზი.

თ ა მ ა რ ი

თავადო, რატომღაც გულმოსული მეჩვენებით. ისეთი შეხედულება გაქვთ, თითქო საომრად მოდითო აქ.

რ ე ვ ა ზ ი

არც თუ სამშვიდობოთ.

თ ა მ ა რ ი

ოჰო! კიდევ იმუქრებით? მომწონს ასეთი სითამამე.

რ ე ვ ა ზ ი

იმედი მაქვს მალე ისევ თქვენს მოწონებაში ვიქნები.

თ ა მ ა რ ი

მხიბლავს ეს ვაჟკაცური იერი... ღვთისმშობელი თუ მწამს, პირდაპირ ალექსანდრე მაკედონელს მაგონებთ.

რ ე ვ ა ზ ი

იმ ჩვარით თავზე ხომ არა, ერეკლეს ყაბალახის ტოტათ რომ გაასალა ერთმა ვაჟბატონმა და თქვენს მუზეუმში გამოაფინა?

თამარი

თქვენ ჩემთან ჩხუბი გინდათ?

რევაზი

პირიქით, მეგობრობა... და მე მივალწევ ამას. ღიახ... მალე
თქვენ ჩემი მადლიერიც იქნებით... მე თქვენ საქვეყნო სკანდალს
გადაგარჩინეთ.

თამარი

რომელს, თავადო?

რევაზი

თუ ნებას მომცემთ, აქ ერთი პიროვნება იცდის და შემო-
ვიყვან. (კარებში) მობრძანდით.

იგივენი და ანტონი.

თამარი

ახ!

ანტონი

ჭირიმე, რომ არაფერი ვეფხვი ვარ, რამ შეგაშინა ასე?

რევაზი

უჩემოდ უკეთესად მოილაპარაკებთ. მაქვს პიტივი. (გავიდა).

თამარი, ანტონი.

თამარი

თქვენ აკრძალული გქონდათ აქ შემოსვლა.

ანტონი

ბოდიშს ვითხოვ, ჭირიმე. გედგონთან ვაპირებდი სამინისტ-
როში მისვლას, მაგრამ რევაზმა შენი ნახვა მირჩია.

თამარი

რა გინდათ ჩემგან?

ანტონი

შენი სიკეთე, სხვა რა უნდა მინდოდეს. ქვეყანას მფარვე-
ლობა და იმედია წყალობას არც მე მომაკლებ. ურჩიე შენ
ქმარს, აღმადგინოს სამსახურში.

თამარი

თქვენ შავის ღირსი არა ხართ.

ანტონი

ჭირიმე, ის ჯავშნიანი კაცი მოჩვენება კი არ ყოფილა.

თამარი

არამზადა!

ანტონი

შავ ძველი ამბავია, ჭირიმე, შენ ახალი მითხარი.

თამარი

არ მეშინია თქვენი. არავინ დაგიჯერებთ. გედგონს მე დავარწმუნებ, რომ ლევანის წინააღმდეგ ინტრიგას ეწევეით.

ანტონი

აქეთ შემობრუნე, ჭირიმე, კეხი?

თამარი

ყველამ იცის, რომ ლევანი ჩვენი ერთგულია და თაყვანისმცემელი

ანტონი

ტყუილად იცავ იმ ვაჟბატონს. პირში სიყვარულს გეფიცება, ზურგს უკან სამარცს გითხრის. საბუთი მაქვს და იმიტომ ვლაპარაკობ.

თამარი

რა საბუთი?

ანტონი

(წერილი გაუწოდა) ინებე.

თამარი

(კითხულობს).

ანტონი

„შემთხვევით ჩამივარდა ხელში, ჭირიმე. როგორი შემკული ხარ, თითონ ნახავ.“

თამარი

(კითხულობს) „ხოლო ის მძორი დედაკაცი, რომლის წინაშე მუხლით ვხობავდი“... ოხ, ღმერთო! „დარწმუნებული ვარ, ის ეცდება ხელი შეუშალოს ჩემს გამგზავრებას, მაგრამ ჩვენ მოვანერხებთ და ისე გავცურავთ, რომ ვერც გაიგებს. იქ კი, ჩვენ ორნი ერთმანეთის სანუგეშოდ დაბადებულნი ბედნიერ ცხოვრებას ვიწყებთ“... ამას სწერს ლევანი ბაბოს... ლევანი, რომელიც დღეს...

ანტონი

მეც მოწმე ვარ ჭირიმე, კინალამ, გაგუდეთ ერთმანეთი.

თამარი

მე ამ შეურაცხყოფას ვერ ავიტან. შურისძიება, სხვა ვერაფერი დამიამებს გულს. დიახ, მე გავხდები შენი ჯალათი.

იგივენი და სახადილოდან ლეიტენანტი, ხოლო ბაბიდან ვადაკორი, ციბაძე, ვარსენიძე, ტასო, გედეონი, ბაბო, მარცვალაძე, კობაძე.

ლეიტენანტი

ბატონებო მისაველში ლევანს მოგვკარი თვალი. კორპორაცია მოგალეა თავისი ჰიმნით შეეგებოს ღირსეულ წევრს!

თამარი

(ტასოს) გამომყევ.

იგივენი, ტასოს და თამარის გარდა. შემდეგ ლევანი.

ლეიტენანტი

გაუმარჯოს ჩვენს მეგობარ ელჩს! (ყველანი ულოცავენ).

ლევანი

რომ იცოდეთ რა ბედნიერი ვარ. თავი სიზმარში მგონია. რა კეთილი ხარო, რა ძვირფასი.

ვადაქკორი

დაუმსახურებლად ჩვენ არავის ვმეგობრობთ.

ლ ე ი ტ ე ნ ა ნ ტ ი

მომეცი უფლება ვეამბორო შენს ნათელ შუბლს.

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ უნდა გიმაღლოდეთ ყველაფერს, ბატონო გედეონ.
ნება მომეცით გემთხვიოთ, როგორც მამას.

ა ნ ტ ო ნ ი

ღირსეული ხარ, ჭირიმე, ღირსეული.

ბ ა ბ ო

მეც გილოცავთ.

ლ ე ვ ა ნ ი

შენც? ახლა კი მართლა ბედნიერი ვარ. მე ვიცი რომ
გაიგებდი ჩემს სიმართლეს.

ლ ე ი ტ ე ნ ა ნ ტ ი

ბატონებო, დროა შევუდგეთ ჩვენს წმინდა მოვალეობას. იმ
ტაძარში გაცივდა ყველაფერი. (ჟღერს სანადილოში მიდიან).

ტ ა ს ო, თამარი.

ტ ა ს ო

ეგ შეუძლებელია, თამარ. აქ რაღაც გაუგებრობაა.

თ ა მ ა რ ი

შურისძიება, მეტი არაფერი მომარჩენს. ასე დამცირებული
არასოდეს არ ვყოფილვარ.

ტ ა ს ო

აბა, დაფიქრდი. იმ გზით შურისძიება შენ რომ განზრახული
გაქვს, შენვე დაგლუბავს.

თ ა მ ა რ ი

თუ გედეონმა ჩემი სიტყვები არ დაიჯერა, მეტი გზა არა მაქვს. სხვაგვარად ვერ დავარწმუნებ. სთხოვე გედეონს გამოვიდეს.

ტ ა ს ო

გონს მოდი თამარ. იქნებ სჯობდეს ჯერ თვით ლევანს მოელაპარაკო.

თ ა მ ა რ ი

მისი დანახვაც მზარავს. სთხოვე გედეონს.

თამარი, შემდეგ გედეონი.

თ ა მ ა რ ი

რამდენად ნაზი იყო ჩემი ალერსი, იმდენად მწვავე იქნება შურისძიება. რა მიხარია ის წუთი, როცა გათელილს დავინახავ. მე მივალწვევ ამას.

გ ე დ ე ო ნ ი

თამარ, შენ მეძახდი? ჩვენ იქ გელოდებით.

თ ა მ ა რ ი

შენ ისევ ძველ აზრს ადგიხარ, რომ ლევანი ელჩად გაიგზავნოს?

გ ე დ ე ო ნ ი

ეგ უკვე გადაწყვეტილია მთავრობაში. ბრიტანეთის წარმომადგენლის დასტურს მივიღებთ თუ არა, გაემგზავრება.

თ ა მ ა რ ი

მე ხომ გთხოვე აქ დატოვება?

გ ე დ ე ო ნ ი

ძვირფასო, ისეთ პატარა საქმეზე, როგორიცაა მუზეუმი, ხომ ვერ დავაბანდებო ასეთ ტალანტს. არ მესმის შენი კაპრიზი.

თამარი

მაშ მე, როგორც შენ ერთგულ მეგობარს, არ შემძლია
არ გაგიმელავნო, — ლევანი ღირსი არაა შენი ყურადღებისა.

გედეონი

ოხ, სულიკო, არ იქნა და აქამდე ვერ დაგარწმუნე, რომ ის
ჩემი უერთგულესი კაცია. როგორც კი დაგვიმტკიცებენ კანდი-
დატურას, გაემგზავრება და ბაბოც მას გაჰყვება. ეს გარემო-
ბა პირადათ ჩემთვის საჭიროა.

თამარი

დედობილი ვარ, მაგრამ ღვიძლ შვილად მიმაჩნია ბაბო და
ისეთ არამზადას ვერ გაჰყვება სათნო გოგონა. და თუ გაჰყვა,
ვაი ჩვენს სირცხვილს. ქვეყანა მაშინ სასაცილოდ აგვიგდებს
და დაგვამცირობს.

გედეონი

რას ამბობ, თამარ, რა ამბავია?

თამარი

უბედურებაც ისაა, რომ ველარც დაეფარავთ. აქამდე სხვა
მრავალს სცოდნია, მე კი უკანასკნელმა გავიგე. თითონ ლევა-
ნის პირით მოვისმინე. მას სულ სხვა უყვარს თურმე. და იცი
ვინ? მე.

გედეონი

შენ?

თამარი

ქვეყანა იტყვის: გედეონმა განზრახ გაგზავნა შორს ლევანი,
რომ ცოლისთვის მოეშორებინა. ვინ იცის კიდევ რა ჭორს
მიამატებენ! ოპოზიცია ისედაც ეძებს საბაბს დაგცინოს და
გაგანადგუროს. მშვენიერ მიზეზს შენ თითონ აძლევ მას.

გედეონი

არა მჯერა, არა მჯერა. შეუძლებელია. ეგ ინტრიგაა მოწ-
ყობილი ლევანის წინააღმდეგ.

თ ა მ ა რ ი

მე მხოლოდ შენი სახელის სიწმინდე მაღაპარაკებს.

გ ე დ ე ო ნ ი

ვერ დავიჯერებ, ვერ დავიჯერებ. ეგ ოპოზიციის ოინია,
დიახ! ხედავ, რა ქსელი გაუბამთ!

თ ა მ ა რ ი

საბუთი გინდა?

გ ე დ ე ო ნ ი

საბუთი!

თ ა მ ა რ ი

მაშ კარგი. ახლავე დარწმუნდები. აქ დაიმაღე. მე ლევანს
გამოვიხმობ და ვაიძულებ მელაპარაკოს.

გ ე დ ე ო ნ ი

ნუ თუ ეგ მართალია?

თ ა მ ა რ ი

(კარებში) ლევან, ცოტა ხნით ჩემთან მოდი!

(გედეონს) დაიმაღე, ნუ აგვიანებ.

იგოვენი და ლევანი.

თ ა მ ა რ ი

ხომ არ მიწყრები, რომ მეგობრებს მოგაშორე?

ლ ე ვ ა ნ ი

აბა რას ბრძანებთ, უდიდეს სიხარულად ჩავთვლი თქვენ-
თან ყოფნას.

თ ა მ ა რ ი

აღბათ გულში საყვედურობდი, რომ წინააღმდეგი ვიყავ
უცხოეთში შენი წასვლისა.

ლ ე ვ ა ნ ი

როგორ შემძლო, მე უბედურს, ვინც თქვენ გაღმერთებს, თუნდაც იღუმალ რაიმე მესაყვედურა.

თ ა მ ა რ ი

მაშ შენთვის ძნელი იქნება ჩემგან შორს წასვლა?

ლ ე ვ ა ნ ი

სად უნდა ვიყო, რომ ფიქრით მაინც აქ არ ვიქნე? მე აქ პირველად ვიგრძენ ალერსი და გულს მხოლოდ თქვენი თაყვანისცემა ახარებს.

თ ა მ ა რ ი

ვგრძნობ ვერ გამოგიტყვამს გაბედულად. ნუ გეშინია, არავინ გვისმენს.

ლ ე ვ ა ნ ი

მე ამას ყველგან გავიმეორებ.

თ ა მ ა რ ი

ოხ ღმერთო ჩემო, რამდენიმე ხნის წინათ შენ უფრო თამამი იყავ ჩემთან.

ლ ე ვ ა ნ ი

რამდენიმე ხნის წინათ? თამამი ვიყავ? არ მესმის რას მეუბნები...

თ ა მ ა რ ი

გამაგიჟებს ეს კაცი.... გეუბნები, არავინ გვისმენს.

ლ ე ვ ა ნ ი

არ ვიცი რა მაქვს დასაფარავი. მე მგონია თქვენ კარგად იცით, თუ რაოდენ გაღმერთებთ.

თ ა მ ა რ ი

მაშ შენი გრძნობა არ შეცვლილა? მაშინ მეც აღარ დავფარავ და გაბედულად გეტყვი.. დიდი ხანია შენდამი მეც იმავ

გრძნობით ვიყავი შებოქვილი და მხოლოდ ქალური მოკრძალებათა არწმადედვინებდა ლალატს ქმრისათვის. შენ დამირღვიე სულის სიმშვიდე, შენმა გრძნობამ დამავიწყა ჩემი წმინდა მოვალეობა.

ლ ე ვ ა ნ ი

რას ამბობთ, თამარ! მე გთხოვთ აღარ გაიმეოროთ.

თ ა მ ა რ ი

შენი ოცნებაც ხომ ეგ იყო?

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ ღვთაების შესადარი ხართ, მაგრამ ჩემთვის მხოლოდ მეუღლე გედეონისა. ფიქრადაც კი არასოდეს შემიბღალავს ის უწმინდესი ადამიანი, ვინც ჩემს ცხოვრებას ნუგეშად მოევლინა.

თ ა მ ა რ ი

ბრაზი მალრჩობს!

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ მცდით ალბათ... მაგრამ მიზეზი ვერ გამიგია. ეს წამებაა ჩემი, სხვა არაფერი.

თ ა მ ა რ ი

არამზადა! გაიძულე ჩამოიხსნა ეგ ნილაბი.

გ ე დ ე ო ნ ი

(გამოვიდა საფარიდან) კმარა, მე ყველაფერი მოვისმინე!

ლ ე ვ ა ნ ი

თქვენ მაინც დამიფარეთ! რით დავიმსახურე ასეთი რისხვა? რად გავზდი ასე უბედური.

გ ე დ ე ო ნ ი

არავის მივცემ უფლებას აწამოს ეს წმინდა ადამიანი.

თ ა მ ა რ ი

ეგ გამოვიდა მართალი და მე შერცხვენილი!

ლ ე ვ ა ნ ი

ახლა კი ვხედავ, ჩემი ხსნა მხოლოდ ისაა, რომ მალე გავ-
შორდე ჩემს ქვეყანას. უცხო მხარეში გადაკარგული მხოლოდ
იმაში ვპოვებ ნუგეშს, რომ ეს მართალი გული მუდამ თქვენი
მადლიერი იქნება.

თ ა მ ა რ ი

ალარ მაქვს ძალა თავი შევიკავო... ჩემს ჭკუაზე აღარა ვარ...
ყველაფერს ვიტყვი!

გ ე დ ე ო ნ ი

ხმა! მე გიბრძანებ! აგრე როგორ უნდა გაბოროტდე, რომ სა-
კუთარ თავსაც დასწამო ცილი.

ლ ე ვ ა ნ ი

ბატონო გედეონ, ჩემო მამო, ვაი თუ ავად შეიქნა თამარი!

თ ა მ ა რ ი

ავად კი არა, გავგიჟდები.

გ ე დ ე ო ნ ი

ნამდვილად გონზე არაა.

ლ ე ვ ა ნ ი

უშველეთ, გემუდარებით.

ოგივენი ჯა ანტონი.

თ ა მ ა რ ი

მაშ არ გჯერა? მე თუ გიჟი გეჩვენები, აი ამას კითხე. ეს
გიაზობს.

ა ნ ტ ო ნ ი

ჭირიმე, ჯაფანოს ვერ ავალაპარაკებ, ჩემი კი არავის
სჯერა.

ლევანი

ამ გარეშარს რა უნდა აქ? ეგ მოსყიდული ეყოლებათ ჩემსა და თქვენს მტრებს. გააგდეთ გარეთ!

გედეონი

დაიცა, დაიცა... აქ რაღაც სხვა ამბავია.

ლევანი

არ დაუჯეროთ არაფერი. გააგდეთ!

თამარი

ხელი არ ახლოთ.

გედეონი

შენ შეგიძლია დაადასტურო?

ანტონი

ქირიმე, ბაბოს კითხე და დაგიმოწმებს. სადაც კი დაიმართხელებდა შენ ცოლს, მის წინ მუხლებზე ხოხავდა.

გედეონი

აქ მომიყვანეთ ბაბო!

იგივენი და სასადილოდან ყველანი.

გედეონი

ვინ არის ეს კაცი?

ბაბო

საუბედუროდ გვიან გავიგე, რა სიმახინჯე იმალებოდა სათნო ნილაბ ქვეშ.

რევაზი

კითხეთ ბაბოს, ყველაფერს გაიმბობთ.

ლევანი

მე კი გირჩევთ, ბატონო მინისტრო, ნუ ათქმევინებთ. ახლა მაგის დრო და აღგილი არაა. ესენი დღესვე ქვეყანას მოსდებენ. მაგით მხოლოდ თქვენს თავს გაიმასხარავენ.

გედეონი

ხმა! აღარ ვიცი ვილას ვენდო ამ ქვეყანაზე!

ვადაქკორი

აღმაშფოთებელი ამბავია!

ვარსენიძე

გააგდეთ ეს არამზადა.

ლევანი

შემთხვევით გავხდი არამზადა, ბატონო მინისტრო. ამ ჭირიმესთვის, რომ ყაბალახის ფული მიმეცა, დღეს ყველანი ჩემს სადღეგრძელოს შესევამდით. შევცდი, რას იზამ.

ლეიტენანტი

დავიღუპეთ, რა სუფრა წახდა... წავიდეთ, შევსვით დაღუპულ კაცის შესანდობარი. (ლეიტენანტი სასადილოში შებრუნდა).

იგივენი ლეიტენანტის გარდა.

ლევანი

(ბაბოს) უკანასკნელად გევედრებით მომისმინოთ. შებრალებას არ გთხოვთ, არა ვარ ღირსი. ჩემი თხოვნაა მხოლოდ, შეინახოთ როგორმე ეგ წმინდა გული, თუ კი ამ გარემოში შესაძლებელია.

ბაბო

თქვენს რჩევას ჩემთვის არავითარი ფასი არ აქვს.

ლევანი

მაშ როგორც გსურდეთ. მიენდეთ დედობილს. ის იშვიათი ხელოვნებით გასწავლით, როგორ იცრუოთ, ატყუოთ ქმარი, ქვეყანა და ამავე დროს მაინც ყველა ღვთაებრივს გიწოდებდეთ.

თ ა მ ა რ ი

აი სამაგიერო სიკეთისათვის. ბატონებო გთხოვთ დაიცვათ ჩემი წმინდა სახელი.

ტ ა ს ო

შენს შერაევანდელს ვერაფერს დაჩრდილავს ჩემო ანგელოზო.

თ ა მ ა რ ი

ახლა კი ვისწავლე, მომავალში როგორ მოვიქცე. (ტასო და თამარი გადიან).

რ ე ვ ა ზ ი

როგორ გაბედეთ და მიაყენეთ შეურაცხყოფა ამ ღვთაებრივ აღამიანს?

ლ ე ვ ა ნ ი

იხელთეთ დრო, თავადო. ეცადეთ დაიბრუნოთ მისი განწყობილება, სანამ ჩემი ადგილი სხვამ არ დაიკავა.

ვ ა დ ა ქ კ ო რ ი

ეგ მეტიმეტია.

ც ი ბ ა ძ ე

ეგ აუტანელია.

ვ ა რ ს ე ნ ი ძ ე

ჩააჩუმეთ ეგ არამზადა.

კ ო ბ ა ძ ე

ჩვენს მსაჯულად თქვენ არავის აურჩევიახართ.

ლ ე ვ ა ნ ი

თუ რომელიმე თქვენგანი უფრო წმინდაა ჩემზე, მან ქვა მესროლოს მე!

მ ა რ ც ვ ა ლ ა ძ ე

შენც ქრისტე ხარ, ბიძიკო? ზი, ზი.

ბ ა ტ ო ნ ი

ჭირიმე, ქვის სროლაში ვინ გაჯობებს... პირველი ყოფილხარ.

კ ო ბ ა ძ ე

რას უსმენთ. (გააგდეთ).

გ ე დ ე ო ნ ი

დასტოვეთ ჩემი სახლი!

ლ ე ვ ა ნ ი

დიად, მე ახლა უნდა წავიდე. თქვენ კი აქ დარჩით, ისევ ერთად იყავით, ისევ ატყუეთ ერთმანეთი და სჯიჯგნეთ ქვეყანა. როდემდი შეგრჩებათ ყველაფერი, ეს თქვენს უნარზეა დამოკიდებული. აშენეთ ამ ქირიმესთან ერთად ეს დემოკრატიული ბაღნარი! (აპირებს წასვლას).

ხ მ ე ბ ი

(საერთო აღშფოთება) გააგდეთ! დასტოვეთ სახლი!

იგვენო და ინგლისელი.

ი ნ გ ლ ი ს ე ლ ი

მე მინდა ვნახო პრეზიდენტის მოადგილე ბატონი შარიშვილი და აგრეთვე გარეშე საქმეთა მინისტრი. ჩვენი ელჩის დავალებით მაქვს პატივი გაუწყოთ და მოგილოცოთ, რომ ჩვენმა მთავრობამ ანგარიში გაუწია თქვენს დიდ სურვილს და თანახმა არის ბატონი ლევან კორინთელი ელჩად მიიღოს. კიდევ გილოცავთ! (ართმევს ხელს ლევანს. შემდეგ გედეონს. დანარჩენები თითონ მიდიან და მორიდებით ართმევენ ხელს). მე ვხედავ, თქვენ ზეიმობთ კიდევ ამ შემთხვევას. ნება მიბოძეთ თქვენთან ერთად გავიზიარო ეს ბედნიერი წუთი და შევსვა თქვენი რჩეულის სადღეგრძელო.

ლ ე ვ ა ნ ი

მისტერ, ჩვენს ალტაცებას საზღვარი არა აქვს, მობრძანდით! (მიუძღვის ინგლისელს სასადილოსკენ). ბატონებო, რას ღგებართ? თქვენც, ჩვენთან ერთად!

გედეონი და დანარჩენები ჩუმად ხდებან.

ლეიტენანტი

(კარებში) მუსიკა!

მარცვალაძე

რას გაქვავდით, ბატონებო? რა გიკვირთ? მოხდა ის, რაც
უნდა მომხდარიყო! ხი, ხი, ხი.

ანტონი

კირიმე, შევესიყვარულოთ ერთმანეთს, რა გვაქვს საჩხუბა-
რი... შევსვათ დემოკრატიულ ბაღნარის სადღეგრძელო!

ფარდა

1940 წ.

მეთხრობები

პროვინციის მოვარე

1

მშრალი და წვრილი თოვლი მიწაზე ცვივა. თებერვლის ნალ-
ვლიანი დილა ახლოვდება.

ხმაურობენ ფურგონები. ისმის ავტოების გუგუნი. გზებზე
და მინდვრებზე მრავალი ათასი ჯარისკაცი მიაბიჯებს. გრუ-
ხუნით მიდის არტილერია.

მაინც სიჩუმეა.

რამდენიმე ქალი და ქალარა მამაკაცი ფურგონზე მოკალა-
თებულია. ფურგონში ჩაყრილია კიდეც კალათები, ჩემოდნები,
მაფრახები.

გამოჩნდა არაგვი, ჩქარი და წმინდა. გაუარეს მცხეთის და-
თოვილ სვეტიცხოველს, ქსნის ერისთავთა ციხეს. გადაიარეს
ქარელის ველები.

გზადაგზა ჯარისკაცები ამხანაგებს ეთხოვებიან. დაუკითხა-
ვად სტოვებენ გუნდებს და თავიანთ სოფლებისაკენ მიდიან.
მთიულები გაჰყვნენ გზას მცხეთიდან, ხაშურამდე ქართლელე-
ბი დაივანტენ და ლიხის დასავალს მხოლოდ იმერლეთი ჩა-
ჰყვნენ.

უკან დარჩა დედაქალაქი.

გაურკვეველის და უცნაურის მოლოდინში დასტოვეს. ახლაც
თვალწინაა თბილისი. ოცნებით ეთხოვებიან ყოველ ქუჩას, ყო-
ველ ნაცნობ სახლს. ოდესმე დაბრუნდებიან? და თუ დაბრუნ-
დენ, ისეთივე დახვდებათ?

წვრილი, ღომისოდენა მშრალი თოვლი ცვივა ფურგონზე,
ველზე, მთებზე. მშვიერი ყვავები გუნდებად დაფრინავენ. ფურ-
გონში მყოფთ ეჩვენებათ, რომ ყვავები ქალაქისაკენ მიიმარ-
თებოდნენ.

რამდენიმე ცხენოსანმა ფურგონს გაუსწრო. ცხენებს ოხშევარი ასდით. ცხელი ტანი სითბოს ორთქლად უშვებს.

მხედართა პირველ წყებას მიჰყვა მეორე, მესამე.

მხედრების ხმამალალმა სიცილმა ფურგონში მყოფთა ყურადღება მიიქცია... ამდენი გზა გაიარეს და სიცილი პირველად გაიგონეს. ფურგონში ერთი ქურქი გადაიხადა. ახალგაზრდა ქალის სახე გამოჩნდა. მხიარული ბავშვური თვალებით უცქერის ცხენოსანთა იმ წყებას, სადაც ვილაცამ გაიცინა.

— გოგი!— გაისმა ხმა ფურგონიდან.

ცხენოსანმა მოიხედა.

— გოგი!— გამეორდა იგივე ხმა.

ქალმა ქურქი გადაიძრო. მუხლებზე წამოიჩოქა.

მხედარმა ფურგონთან ცხენი მიაგდო.

— აქ არ შემოგვიხტეს, ჩვენც ძლივს ვეტევით!— გაიხუმრა ქალმა.

მხედრის ახალგაზრდა სახე ბედნიერი ღიმილით გაიხსნა.

— მაგდა! შენ აქ რა გინდა? ბატონი გიორგიც მანდ არის?

— ჰო, მამაა... სძინავს... ჩვენც მივდივართ. სრულიად უეცრად მოხდა. წუხელ არც ვიცოდით, თუ ამ დღით აქეთ გავწევდით. რა მიხარია, რომ გხედავ!

ორივეს უხარია.

— არ ვიცით, სად გავჩერდებით... სადაც ჯარი გაჩერდება, ჩვენც იქ ვიქნებით, უეცრად წამოვედით...

უნდათ ბევრი რამ უთხრან ერთმანეთს, მაგრამ სიტყვა არ მოდის. უფრო ერთმანეთს უმზერენ.

თავისიანებს ჩამოცილებული ცხენი ვერ ისვენებს და წინ მიიწევს.

— მე კიდევ გნახავ, კიდევ გნახავ... არ გემშვიდობები...

ლაფშამ იგრძნო მოშვებული სადავე, თავისით მიტრიალდა და გაქანდა ცხენებისაკენ, რომლებიც მოშორებით სჩანან.

მაგდა თვალს არ აშორებს ცხენს. ცხენი მიჰქრის და ღონიერი ტორებით თოვლსა და მიწას ჰყრის.

ისევ ჩაიფუთნა ქურქში. უკეთ იგრძნო თავი. რა კარგი იყო გოგი უბრალო ჯარისკაცის ტანსაცმელში! რა ვაჟკაცური სახე ჰქონდა!

უნებურად მოაგონდა მრავალი დღე და საღამო გოგის სახესთან შეერთებული. შემდეგ გაიზარდა ეს მოგონება და მოზავდა იმ დღეებად, რომელიც წარსულში დარჩა. მესხიერებას შეენახა ისეთი წვრილმანიც, რომელიც შესაძლოა არასოდეს მოჰგონებოდა... დღეიდან იქ სულ სხვა ცხოვრება იწყება... ვინ იცის რა ხალხი დაეპატრონება ქალაქს, ქალაქში მიტოვებულ ოთახებს! ვინ იცის სად მიაგდებენ ყველა იმ ნივთს, რომლებიც ოთახებში მიფანტული დარჩა... ალბათ დასცინებენ იმ პატარა ხატს, რომელიც საძინებელ ოთახში დასტოვა და რომელსაც დამშვიდობებისას ჩააბარა უჯრებში დარჩენილ ნივთების ბედი. განა მართლა სწამდა ხატის ძლიერება? არა, უყვარდა როგორც უწყინარი ნივთი, რომელსაც ასეთ ძალას აწერდნენ ისინი, ვისგანაც დალოცვად მიიღო... დარჩეს იქ, როგორც იმედი, თუმცა საეჭვო, მაგრამ მაინც იმედი..

თოვლი, წვრილი და მშრალი, მიწას ათეთრებს. თოვლი ეყრება ველს და რუხ ფარაჯებს. გაბაწრულან რუხი ლანდები. გრძელია, ძალიან გრძელია ლანდების წყება. წინ მრავალი მილის, უკან მეტი ათასი.

გაბაწრულან მატარებლებიც დატვირთულნი ბარგით, ზარბაზნებით, ხალხით.

შესაძლოა უფრო ბედნიერი იყვნენ ისინი, ვინც ვაგონებში მოკალათებულა, მაგრამ არც იმდენად. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ არჩეულ ადგილზე რამდენიმე საათით ადრე ჩავლენ.

მაგდა არ შენატროდა მათ ბედს. თბილოდა მას და სულერთი იყო გზა რამდენხანსაც გაგრძელდებოდა. შესაძლოა კიდევ ერჩია ასე... მეტი დრო გაივლის..

ისევ მოაგონდა გოგი და მასთან ერთად დეიდა თაფლო, მარინე — საყვარელი, ძვირფასი მეგობარი.

რა საკვირველია თბილისი!.. მხოლოდ რამდენიმე ათეული კილომეტრით დაშორებული, უეცრად გახდა საოცნებო და შორეული. თითქო მხოლოდ ზღაპრად გაეგონა. მართლა არსებობს ეს ქალაქი, თუ მხოლოდ მოჩვენებაა და მთელი თავი-

სი სიცოცხლე სცხოვრობს ამ ფურგონში და მიჰყვება მას დათოვლილ, დაუსრულებელი გზით? შეიძლება მართლაც არ არსებობს თბილისი, არც მეგობარი მარინე და ათასი სხვა? შეიძლება ყველაფერი სიზმარია!

II

მეოთხე ღამემ ხაშურში მოუსწროთ.

მაგ და ხედავდა აქა-იქ დანთებულ ცეცხლს, რომელსაც გარშემო ჯარისკაცები უსხდნენ. ბნელში ცხენები ქიხინებდნენ. ისმოდა ყვირილი, რამდენიმე ხნით ყველაფერი წყნარდებოდა, შემდეგ კი ისევ უეცრად ახმაურდებოდა. თითქო ნაცრის ქვეშ დაფარულ ნაკვერცხალს ვიღაც ქექდა და არ ასვენებდა. გაბოროტება ასულდგმულვდა ამ ღამეს.

ცივი ქარი მოჰქროდა ტაშისკარის ხეობიდან. ცივი ქარი არ აძინებდა მოსვენების მონატრულთ. ძილი უტკბილეს ოცნებად იქცა, მაგრამ სოფელი მიწა, დამძრალი ხელფეხი და შიმშილი, უფრო ძლიერი იყო ამ სურვილზე.

ფხიზლობდა მაგდაც, ყური იჭერდა ათას ხმას, თვალი ხედავდა ცეცხლს და ცეცხლის გარშემო მოფუსფუსე ადამიანებს, რომლებიც რიგრიგობით თბებოდნენ.

სადღაც ღუქანს ცეცხლი წაეკიდა. შემთხვევით მოხდა ეს, თუ განზრახ, — ამის გაგება არავისთვის იყო საჭირო. ხანძარმა მიიზიდა ბრბო, რომლისთვისაც ასეთი უცაბედი წყალობა დიდი სიხარული იყო. და განა ცოდვა იქნება გადაიწვეს მწყრივად ჩაწყობილი კოლოფები, თუ კი ამით გაბედნიერდება მრავალი, თუ კი გათბება ათასი ტანი და განათდება ბნელი ღამე?! ადამიანი უმაღლესი არსებაა, ყველაზე უფლებიანი და რატომ არ შეიძლება მისი ბედნიერებისთვის, თუნდაც ის გაგრძელდეს ერთ წუთს, შეიწიროს ვირთხებისგან დახრული, ხოქოებით და ბაღლინჯოებით სავსე კედლები...

ხანძარი იზრდებოდა. მაღალი ალის გადაღმა ბნელში გადმოიხედეს თეთრად ამართულმა კლდეებმა.

ცეცხლი ემუქრებოდა მეზობელ კოლოფებსაც და რომ არ გადასულიყო, ამტვრევდნენ ღუქნებს, გაქვარტლულ და ფუღუროიან ფიცრებს იტაცებდნენ, შემდეგ ანთებდნენ და ჯგუფად

გარშემო უსხდებოდენ. მალე მრავალ ადგილას გაჩაღდა ცეცხლი და თითქმის ყველას ეყო გასათბობად.

მაგდას ართობდა ცეცხლი. ფურგონზე ჩამომჯდარი, მხიარულად უცქერდა ამ სურათს. არ უმხელდა სურვილს თავის თავსაც, თორემ უნდოდა უფრო გაძლიერებულიყო ცეცხლი, კიდევ მრავალი, დუქანი გადამწვარიყო და გამთბარიყო ეს ნოტიო ლამე.

თითქმის ფურგონის გვერდით ჯარისკაცთა პატარა ჯგუფმა ცეცხლი გააჩაღა და მოიკალათა. მაგდა ხედავდა მათ გახარებულ სახეებს. რამდენიმე ხნის წინათ გაბოროტებული ადამიანები ახლა უფრო კეთილი სჩანდნენ.

უკვე არავინ ერეკებოდა მათ, ვისაც უნდოდა დიდხანს და ახლო ყოფნა ცეცხლთან. ყველა ახალმოსულს ახლა სიხარულით იღებდნენ. რომელიღაც ჯგუფში კიდევ ამღერდნენ.

ლამეში მოულოდნელად გამოჩნდა ცეცხლით განათებული გოგის სახე.

— მაგდა! ვიცოდი აქ იქნებოდი სადმე... რამდენი ხანია დაგეძებ.

მაგდამ ფურგონიდან გადმოსვლა დააპირა.

— ცივა და ტალახია ყველგან! — შეაჩერა ვაჟმა, — სიარულის დროც არა მაქვს. ყოველ წუთში შესაძლებელია გავიდეს აქედან ჩემი ნაწილი.

ახტა თითონ ფურგონზე და ქალის გვერდით ჩამოჯდა.

— სძინავს? — გადახედა ჩაფუთულ გიორგის.

— დაიღალა საბრალო. ისედაც სწეული გული აქვს და გზამ უარესი უყო.

გოგიმ ნაბადი მოახურა მაგდას, მიიკრა და ჩაჰკოცნა.

— სძინავს! — დროდადრო გადახედავდა გიორგის და ისევ მოეხვეოდა ქალს.

— მთელი გზა შენზე ვფიქრობდი! — სთქვა მაგდამ. კიდევ უნდოდა რაღაც ეთქვა, ბევრი რამ ეთქვა, მაგრამ ვერ მოეხერხებინა. ახლა ბედნიერად გრძნობდა თავს და ამაზე უნდოდა ელაპარაკნა. თუმცა რა საჭირო იყო, განა გოგიმ ისედაც არ იცოდა?

გოგიმ უამბო რა გადახდა იმის შემდეგ, რაც ერთმანეთი არ ენახათ... მაგდას უხაროდა, რომ ხელები, რომელიც შემოკ-

როდა, ეკუთვნოდა ახალგაზრდა გმირს. დეე მან კიდეც ათასი რამ საკვირველი უთხრას განვლილი დღეების თავგადასავლიდან, სიტყვები ამ წუთში სულ ზედმეტია. ისედაც დარწმუნებულია, რომ გოგი ვაჟკაცია... თუმცა ჯერ კიდევ ახალგაზრდა, მაგრამ უკვე ნაცადი... ხომ შეიძლება მოხდეს ისე, რომ მან ისახელოს თავი, მთელი ქვეყანა მასზე ალაპარაკდეს და მხსნელი მასში დაინახონ?

ნაბადში გახვეულნი კიდევ დიდხანს იჯდნენ.

— გძინავს?— მოესმათ უეცრად გიორგის ხმა.

მაგდამ არ უპასუხა. გოგის მკერდზე სახე ჩამალა. უნებურ სიცილს აყრუებდა.

— ხმა არ გასცე, დეე ეგონოს, რომ გძინავს! — ჩასჩურჩულა გოგიმ და ქალის ტუჩებს დაეწაფა.

ნაცრისფერი ნოტიო დილა ჩამოდგა შეუმჩნევლად. დღე იწყებოდა მოთენთილი, ღონემიხდილი.

იმავე დღეს ჯარი ლიხის მთით დასავლეთისაკენ დაიძრა.

მაგდა და გიორგი მატარებელში მოეწყვენ. როცა გვირაბს გასცილდნენ, პირველად გაიგონეს ორთქლმავლის თამამი კივილი. ეს გაბედული ხმა ბედნიერ წინასწარმეტყველებად ეჩვენათ. ქედმა მეორე მხარეს დასტოვა შიში და გადაკეტა კარები... რა იქნება წინ? მაგრამ რა საჭიროა ამაზე ფიქრი... ჯერ კიდევ გზა არ დასრულებულა, ჯერ კიდევ სავალია.

III

ხევის პატარა ქალაქი იყო უკანასკნელი სადგური, სადაც მაგდა და გიორგი ვაგონიდან გადმოვიდნენ.

გიორგის და მაგდას ბედი ხვდათ იმავე დღეს იპოვეს ბინა. მაგდას მოსწონდა კიდევ ერთსართულიანი დაბალი სახლი, ცისფერად შეღებილი გარეკედლებით. სახლის წინ პატარა ბაღი იყო, რომლის დიდრონი ხეები მოწმობდნენ, რომ ზაფხული ლამაზ კუთხედ აქცევდა აქაურობას. დიდი, ნათელი ოთახები, ალბათ, უხვად უშვებენ მზეს... რა ალერსიანი იყო ბუნარი ნოტიო მარტის ბნელ ღამეში!

ბინამ რამოდენიმედ გაუქარვა ნაღველი, რომელიც ქალაქიდან ჩამოჰყვა. ცდილობდა გაემხნევეთა მამაც. გიორგი

მწუხარებას არ იმჩნევდა, მაგრამ თავისთავად მკლავნდებოდა ის ყოველ სიტყვასა და მოძრაობაში.

დაღვრემილი და შეშინებული ეჩვენათ სახლის პატრონი სიმონ ბეროშვილი, შუა ტანის, შავგვრემანი და ისე ტანჩასკენილი, თითქოს მუხის დიდი ჯირკიდან გამოთლილი ყოფილიყო. მამაკაცი სჩანდა მრისხანე და დაუნდობი. ჯიუტი ნება, დაუდგარი ძალა იხედებოდა მისი თვალებიდან. მაგდა შიშით უყურებდა ამ თვალებს.

სახლში ცხოვრობდა კიდევ ვიღაც მოხუცი, რომელსაც დამის სათევად საშვარეულოს გვერდით პატარა ბნელი საკუქნაო ჰქონდა მიჩენილი. ღამით იქიდან დაუსრულებელი ხველა ესმოდა მაგდას და ესმოდა ისიც, როგორ ბორგავდა მოხუცი... გაცრეცილ ქეჩაზე ეგდო და, ალბათ, სიცივე არ აძინებდა.

პირველ დღესვე გამოეცნაურა ის ქალაქიდან ჩამოსული. ნესტორი ერქვა, როგორც თითონ სთქვა.

მაგდამ შეამჩნია, რომ ნესტორი ხნიერი არ უნდა ყოფილიყო, თუმცა მოტეხილი სჩანდა. თითქო შიმშილისაგან, ან ავადმყოფობისგან დამდნარიყო და თვალები ჩაღამებოდა.

მადლიერი, რომ გიორგი ხანდახან ლუკმას აძლევდა, ნესტორი უზიდავდა წყალს და ბუხრისთვის შეშას უპობდა.

ნესტორმა უამბო გიორგის, რომ წარსულში მას და სიმონის მამას ერთად ჰქონდათ ღვინის სარდაფი. ბედმა უღალატათ, პირუტყლმა წაუვიდათ საქმე, თორემ ასე არ დაგლახავდებოდა... დილაღე პატივსაცემი კაცი იყო მაშინ... სიმონი თუ ხელმარჯვეა, ეს ჩემი წყალობითო... ობლად დარჩენილს ეწვრთნიდი და ცხოვრებასთან ბრძოლას ვაჩვენდიო... ამაგი მაქვს გაწეული და ახლა ვალდებულია მომხედოსო...

— ოღონდა აქამდე ერთი რამ ვერ შევასმინე,—სწუხდა ნესტორი,—ოჯახს არ მოეკიდა. მარტოხელი მამაკაცის ცხოვრება კი ნადირისას გავს. ვინმე ქალს რომ მოიყვანდეს, აქაურობას მადლი მიეცემა და ჩემთვისაც კარგი იქნება. ლოგინად რომ ჩავვარდე, წყალის დამღვინებელი მაინც მეყოლება. არის აქ ერთი ქალი, აი სწორედ ის, აქ რომ დადის, კატოს რომ ეძახიან. შენც შეამჩნევდი,—მარჯვეა და ლამაზიც...

გიორგის არა თუ შემჩნეული ჰყავდა კატო, პირველად სახლის პატრონის ცოლიც კი ეგონა. დიასახლისივით დადიოდა ის ოთახებში და განკარგულებებს იძლეოდა. მან მიუჩინა ქალაქიდან ჩამოსულთ საცხოვრებელი ბინა და გადასცა საჭირო ავეჯი. ნესტორი ლამაზ ქალად სთვლიდა მას და მისებურად მართალიც იყო, წმინდა გლეხური სილამაზე ჰქონდა კატოს. ტანმორჩილი და მსუქანი, ჯანით და ღონით სავსე. სისხლი უთამაშებდა ხორციან ლოყებზე. ასეთ ქალებს სოფლად დიდი მოწონება აქვთ და, ალბათ, ხევის ქალაქშიაც აქამდე არა ერთი და ორი მიაქცევდა ყურადღებას, მაგრამ, როგორც ეს შემდეგ გაიგო გიორგიმ, კატოს საეჭვო სახელი ჰქონდა დეარდნილი. მისი სახე და თვალები სოფლის ჯანითა და სიწმინდით გამოიყურებოდნენ. ასეთ დედაკაცებს ხშირად ნახავთ სოფელში—ისინი კარგი მეოჯახენი არიან, პურსაც მომკიან, დასთობნიან და ფეხშიშველნი შორ მანძილს ადევალად გაივლიან. ისინი სავსე არიან ჯანით, ხალისით და უძრახველი პატიოსნებით. სოფელში, ალბათ, კატოც ასეთი იქნებოდა; მაგრამ აქ, ხევის ქალაქში, სადაც პატარაობიდანვე ცხოვრობდა, მას მხოლოდ მიმზიდველი სახე შერჩენოდა, ხოლო სხვა სისპეტაკე დაჰკარგოდა. ამ პატარა დაბაში კატო ისეთ შთაბეჭდილებას სტოვებდა, თითქო მასკარადზე მოსულიყო, ვიღაც გლეხის ქალს მოეხადა მოკრძალებული თავსაფარი და ახლა მისთვის შეუსაბამო ტანსაცმელს ატარებდა. ეცვა ყველაფერი ლაპლაპა, თვალისმომკრელი ფერადი; შალიც არაჩვეულებრივად გრძელი ფოჩებით და ძალზედ მაღალქუსლიანი ფეხსაცმელი. ლაპარაკობდა თამამად, თავისთავში დაჯერებული ადამიანის კილო ჰქონდა, ხანდახან ურცხვი, დაურიდებელი იყო და პაპიროსს სწევდა.

— წინათ სიმონი თითქო კიდევც აპირებდა იმის შერთვას,— უამბო ნესტორმა გიორგის,—მერე რატომღაც აღარც ჰოს ამბობს, აღარც უარს. ერთხანს მიზეზობდა, რომ საოჯახოთ მომზადებული არა ვარო, დროც არ მაქვსო, ჯერ ქარხნის აშენებას დავამთავრებო. ახლა ქარხანაც აქვს და შეძლება, მაგრამ... უკეთესი ქალის მოლოდინშია, ვგრძნობ მე ამას. კატო კი ჯერაც იმედინად არის...

რამდენიმე დღე წამება ერთმანეთისგან განურჩეველი. სიმონი შინ ვერ ისვენებდა. ხშირად დადიოდა სადგურზე, ელპარაკებოდა ჯარისკაცებს, მატარებლებით მიმავალ მოქალაქეთ და შემდეგ ბრუნდებოდა ოთახში, რომ რამდენიმე წუთის შემდეგ ისევ წასულიყო სახეტილოდ.

ხვეის ქალაქში ყოველ წუთით იზრდებოდა დაკეტილ დუქნების რიცხვი. არ იკეტებოდა მხოლოდ სამიკიტნოები, მუდამ ჯარისკაცებით საფარ.

ლამით ქალაქი იყო ბნელი. შესაძლოა არ ეძინათ, მაგრამ დარბაზები მაინც მოეხურათ. დუქნებიდან სანათურები ჩამოეხსნათ. რამდენიმე დღის წინათ ქუჩის სანათურებშიც ნავთი გამოიღია და შემდეგ აღარ ჩაუსხამთ. განათებული იყო მხოლოდ სადგური. აქ ყველა კუთხეში, სკამებზე და მაგიდებზე ეძინათ ჯარისკაცებს და აღმოსავლეთიდან გადმოიხიზნულ მოქალაქეებს.

სიმონი უფრო ხშირად თავის ქარხანაში მიდიოდა. ქარხანა კვირაზე მეტია აღარ მუშაობდა.

... მდინარის მარცხენა ნაპირს, ჯერ კიდევ ერთი წლის წინათ, იყო ვაკე ადგილი, ბუჩქნარებით და ეკლით. აქედან სჩანდა მთელი ქალაქი. ადიდებული მდინარე ნაპირებს უღესავდა ვაკეს და ყოველ წლობით ნაკვეთს ათლიდა. შემდეგ მდინარე ისევ ჩადიოდა ძველ კალაპოტში, გადავლილზე კი სტოვებდა ქვიშას და სილას.

სიმონმა ერთ დღეს დაზომა ბუჩქნარით დაფარული ეს ადგილი.

შემდეგ, მისთვის საბედისწერო თებერვლამდე ნახევარი წლით ადრე, ააგო აქ კონიაკის პატარა ქარხანა.

ორმა თუ სამმა ბედნიერმა სპეკულაციამ, სიმონის შორეულ ოცნებას ფრთა შეასხა და უეცრად აისროლა მისთვის საოცნებო სიმაღლეზე.

გამდიდრებული უცაბედად, განდიდების სურვილმა და სიხარბემ შეიპყრო.

თითქო ამის გამო, რომ ეშინოდა ყველაფერი ეს სიზმარი არ ყოფილიყო და რომ ამ სიზმარში მაინც მოესწრო პატივ-

მოყვარეობის წყურვილის მოკვლა, სიმონი საჩქაროდ შეუდგა ქარხნის აგებას. ყოველი ახალი აგური, რომელიც ქვედა აგურზე იდებოდა, ბედნიერ მომავალს უახლოვებდა. მის ყურს ოცნებაში ესმოდა ორთქლის სადენი მილის გუგუნის... ამ ხმას მთელი ქალაქი გაიგონებს... ამ ხმაზე ხევის მოქალაქენი მუდამ მოიგონებენ სიმონის სახელს... დღე და ღამე იმუშავებს ის, ორთქლი განუწყვეტლივ იგუგუნებს და არ იქნება წუთი, როცა სიმონის სახელი ქალაქზე არ იხმაურებს... ახლა კი ქრება ყველაფერი და მოდიან ისინი, რომელნიც ქარხნებს არ ანგრევენ, მაგრამ სიმონს სიზმრებს გაუქრობენ...

— არ მოხდება ეს! წარმოუდგენელია ეს!—აწამებდა და აბოროტებდა სიმონს შიში. —თავს შევკვლავ და არ დავთმობ. სიმონი, მოივლიდა თუ არა სადგურს, ქუჩებს და მოედანს, ქარხნისკენ გასწევდა. უნდოდა ენუგეშებია თავი, მაგრამ ყოველთვის ახალი ტკივილით შორდებოდა მას.

ღამის სიჩუმეში ხანდახან ეჩვენებოდა, რომ ქარხანაში ორთქლის მილი უეცრად ისევ ახმაურდა. მიუგდებდა ყურს. წუთით სიხარული იპყრობდა. მაგრამ შემდეგ კიდევ უფრო სასოწარკვეთით ჩარგავდა სახეს ბალიშში, რადგან ქარხნის გუგუნის მაგიერ ესმოდა, თუ როგორ ებრძოდა ფანჯრებს მარტის სუსხიანი ქარი. ამ ხმებს კი მოჰქონდა კიდევ სხვა ხმა, ძლიერი და ყველაზე საშიში. ეს ხმა ყვიროდა იმ დაუნდობ ქარტეხილზე, რომელიც ახლოვდებოდა და წალეკვით ემუქრებოდა ყველაფერს, რაც ზღუდეთ დაუდგებოდა.

სასოწარკვეთილ მოლოდინში რამდენიმე დღემ გაიარა.

სიმონი მოემზადა გასამგზავრებად.

— ქარხნის პატრონი ვარ, არ დამზოგავენ!—ფიქრობდა გაბოროტებული.

მიდიოდა სადგურზე, ელოდებოდა მატარებელს, მაგრამ უკანასკნელ წუთში ისევ გადათქვამდა წასვლას და შინისკენ ბრუნდებოდა. უნდოდა კიდევ ერთხელ დაეწყო ოთახები, კიდევ ერთხელ შეეხედა ქარხნისთვის.

ცოტაოდენმა საზრუნავმა, რომელიც გამოიწვია ორი უც-

ნობი ადამიანის მოულოდნელმა სტუმრიანობამ, საქმე გაუჩინა. ადამიანის ახმაურებამ დადუმებულ ოთახებში რამდენიმედ დაუშაბა ტკივილი და დაუცხრო ბრაზი. ხანდახან მოვალეთაც გრძნობდა თავს გაენახნევიბინა ისინი და მათზე ეზრუნა. იყო წუთები, როცა სიმონი გრძნობდა, რომ შეურიგდა ბედს და ხალისიც მიეცა. ორ უცნობ ადამიანს, შემთხვევით შეხიზნულს მის სახლში, უფრო კი ახალგაზრდა ქალს, თითქმის გოგონას, რომლის ბავშვური თვალები ბრწყინავდნენ გულუბრყვილობით, ამ აფორიაქებულ დღეებში სიმშვიდე შეჰქონდა, მაგრამ ეს სიმშვიდე არ იყო მუდმივი, არც ხანგრძლივი. გამახვილებულ ყურს ესმოდა სულ სხვა გუგუნის, გუგუნის დაურდობი ქარტყილის, რომელიც ერეკებოდა მატარებლებს, ზარბაზნებს, ჯარს.

როცა დასავლეთისკენ წავიდა უკანასკნელი მატარებელი, როცა ქალაქი მიატოვეს ჯარისკაცთა უკანასკნელმა რაზმებმა, ბნელი ქალაქის სიჩუმეში ჯერ შორიდან, შემდეგ კი მოულოდნელად ჯერ უჩვეულო ხმაური და ბოლოს სიმღერაც გაისმა.

— რა ამბავია ეს?—გაოცებული იყო თავის ოთახში ჩაკეტილი სიმონი.

დარაბა გამოაღო და გაიხედა.

ქუჩაში ხალხი მოძრაობდა.

სიმონმა დააპირა ქალაქში გასვლა, მაგრამ მერე გადაიფიქრა და ნესტორი გაგზავნა გასაგებათ.

ამ გულისწამლები წუთების განმავლობაში, სანამ მოხუცი ქუჩაში იყო, სიმონი ოთახებში დაბორგავდა. უკვირდა, ვერ გავგო, თუ რა ხდებოდა გარეთ... ხან რაღაც შორეული იმედი, ხან სასოწარკვეთა იპყრობდა.

— ცივა გარეთ, სუსხავს!—ავერ როდესღაც დაბრუნდა ნესტორი. კანკალებდა და თითებს იორთქლებდა.

— ის რა ხალხია? ვინ არიან ისინი?—ვერ ითმენდა სიმონი.

— აქაურები არიან... ვინ იქნებიან.—გულგრილად სთქვა ნესტორმა.

— რა გვინდაო? ამოიღე ენა, შე ცოდვის შვილო!—იყვირა სიმონმა.

— სადგურისკენ მიდიან, დროშიანი კაცი მიუძღვით... თუ

თვალმა არ მომატყუა, შენი ქარხნის ზეინკალი უნდა იყოს. მიახალა სიმონმა დარაბა ფანჯარას. სანთელი ჩააქრო. გაუხდელი მიწვა ლოგინზე.

— გათავდა ყველაფერი!—ბორგავდა, ვერ შერიგებოდა სატანჯველს.

მთელი ღამე სიმონს ესმოდა როგორ ღმუოდა ქარი. თითქო ცოცხალი არსება ფანჯრებს უპოტინებდა ხელებს და ჩარჩოების შეგლეჯას აპირებდა. ქარი ფანჯრებს აყრიდა წვიმას, თოვლს.

ვინ დადის გარეთ?

მეზობელ ოთახში ვილაც ჩურჩულებს...

რა იქნება ხვალ?

IV

გამოიცვალა ხევში ჩახუთული პატარა ქალაქი. ძველიდან დარჩა მხოლოდ სახლები, თითქმის იგივე ხალხიც, მაგრამ ვისაც მზერა აქვს და გრძნობა დაუჩლუნგავი, ის დაინახავს და იგრძნობს, რომ ქალაქი ძველი ჰაერით აღარ სუნთქავს. შესაძლოა ზოგიერთს უნდოდეს ეს, მაგრამ მაინც ველარ სუნთქავს.

სულ მცირე ხანია, რაც ქალაქმა ფერი იცვალა. წინათ კი დიდხანს იყო ერთფეროვანი.

თუ გაივლით ქალაქს თავიდან ბოლომდე,—ეს არც ისე დიდი მანძილია და არ დაიღლებით,—პატარა, ზოგან ხისა და ზოგან აგურის შენობის დახვესებულ კედლებზე წარსული დღეების ამბავს ამოიკითხავთ. ყოველი სახლი ინახავს გარდასულ დღეების საიდუმლოს და მრავალი ოთახი კიდევ თრთის იმ წარსულით, რომელიც მოკვდა, მაგრამ რომლის გვამი ჯერ კიდევ არ გაუტანიათ ოთხი კედლიდან.

სახლები და ის ცხოვრება, რომელსაც მასში ეწეოდნენ, ისე გავდა ერთმანეთს, რომ თუ სანიმუშოდ აიღებთ ორ ან სამ სახლს და აღწერთ იმ დღეებს, რომელთა მომსწრენი ისინი იყვნენ, გაიგებთ თუ როგორ ცხოვრობდა ხევის მოქალაქეთა უმრავლესობა.

უსწორო, ვიწრო ქუჩების ორივე მხარეს ხის დაბალი სახ-

ლემი ჩახუთულა. გაზაფხულიდან შემოდგომამდე ბატკნები და ხბოები სძოვდნენ ჩიხის ნაპირებზე ამოსულ ბალახს.

ქუჩის ერთ პირას ტარიელის სახლი იყო, პირდაპირ კი ბეკოსი. მხარი რომ ვინმეს შექცეოდა, ბეკოს სახლის მაგიერ ტარიელის სახლში შევიდოდა. თითქოს ფიცი მიეცათ, ერთნაირი აეშენებიათ.

ბეკო და ტარიელი გარეგნობითაც გავდნენ ერთმანეთს. ორივე დაბალი და მრგვალი, ორივე თავტიტველი და გახუნებულ პიჯაკში.

სახლები ძველი იყო, მამაკაცებიც ხნიერი იყვნენ და მეგობრობაც დიდხნისა ჰქონდათ.

როცა ქმრები მეგობრები არიან, მათი ცოლებიც მეგობრობენ. გულქანმა იცოდა რამდენი ფრთა ქათამი ჰყავდა მარიამს და მარიამმაც იცოდა, რამდენ კვერცხზე იჯდა გულქანის კრუხი. მარიამი ბრაზობდა, როცა მის ეზოში სხვისი ფრინველი გადავიდოდა; გულქანის ქათმებს კი საკენკსაც გადაუყრიდა. როცა მარიამს ნათესავი მოუკვდა, გულქანმა თავის სტუმრებს სიმღერა არ ათქმევინა, ხოლო როცა გულქანს დედამთილი გარდაეცვალა, მარიამი დაჯდა ქირისუფლად და სამძიმრებსაც იღებდა.

ტარიელი და ბეკო სახლებში ერთმანეთთან იშვიათად მივიდოდნენ, მაგრამ დღე ისე როგორ გავიდოდა, რომ ლაპარაკით გული არ ეჯერებიათ. თავიანთ აივანზე გადმოშჯდარნი ხმამაღლა ემუსაიფებოდნენ ერთმანეთს.

ბეკოს და ტარიელს ქალაქის ჭირვარამზე უყვარდათ ლაპარაკი. ორივეს არაერთხელ უოცნებია:—რა კარგი იქნებოდა, რომ მდინარეს ცოტათი გააფართოვებდნენ და ნავით გასეირნება შესაძლებელი შეიქნებოდა!

პოლიტიკის შესახებაც იცოდნენ სიტყვის ჩამოგდება, მაგრამ აქ სადაო არაფერი ჰქონდათ. ორივე ერთისადაიმევე აზრის იყო.

ხანდახან გაზეთსაც წაიკითხავდნენ. განსაკუთრებით სასიამოვნოა კითხვა, როცა მზე ჩადის, მეზობლები ჯერ კიდევ არ გამოსულან სახლებიდან და ვიდრე დაბინდებოდეს, კაცმა შეიძლება გაზეთითაც თავი გაირთოს და მოწყენილი საათები გაათრიოს.

თითქმის იმავე ტანსაცმელში, რომელშიაც რამდენიმე წუთის წინ ოთახში ეძინათ, ბეკო და მარიამი უკან აივანზე გამოვიდნენ.

მაღალ ქადარს განიერი ჩრდილი დაეფინა.

ცოლი და ქმარი კიდევ ვერ გამოფხიზლებულიყვენ მზით გახურებულ ოთახში ძილისგან.

მარიამმა გოგოს ცივი წყალი ტაშტით მოატანინა და ფეხები ჩადვა გასაგრილებლად.

ბეკო ისე იყო ძილისგან გაბოროტებული, რომ დაეხარა ეთქვა გოგოსთვის, მისთვისაც მოეტანა. ერთხანს ითმინა და შემდეგ, როცა მარიამმა ფეხები ამოიღო, მოიჩოჩა ტაშტი და თავისი ფეხები ჩადვა.

— აგიდულებია, ქალო!—უკმაყოფილოდ ჩაილაპარაკა ბეკომ.

ქადარის ჩრდილი თანდათან გრძელდებოდა. მზე სპილენძის ფერი ხდებოდა. შორიდან მატარებელმა დაიკივლა.

— მატარებელი იყო?

მარიამმა, რომელიც გაზეთის ბოლო გვერდზე სამგლოვიარო განცხადებას კითხულობდა, არ უპასუხა.

კითხვითაც რომ გართული არ ყოფილიყო, ალბათ, არც მაშინ უპასუხებდა, რადგან დარწმუნებული იყო, რომ ბეკომ გარკვევით გაიგონა ორთქლმავალის ხმა.

ბეკომ ერთხანს უცადა პასუხს. დალაპარაკება უნდოდა. ველარ მოითმინა.

— გაზეთს კითხულობ? ვინ მოკვდა?

სამგლოვიარო განცხადება, რომელიც რამდენიმეჯერ ჰქონდა წაკითხული, მარიამმა ისევ დაუზარებლად წაიკითხა.

— „გაუბედურებულნი და უნუგეშოთ მყოფნი“...

— თითონ მიცვალებული ვინ იყო?

— ვილაც ნოშრევან დეკანოიძე.—პასუხი ინება მარიამმა.

— არ გამიგონია!—გულგრილად სთქვა ბეკომ.

მარიამს ჯერ კიდევ არ დაემთავრებია ჭირისუფალთა სახელების წაკითხვა, რომ ბეკომ სამჯერ შეაჩერა:

— დაიცა, ქალო... ვერ გავიგე, ბიცოლა რომელია?

— რომელია და, მართა.

ბეკომ გაკვირვებით შეხედა ცოლს.

— ჩემი არ იყოს, შენც დაფთარი აგერია... ბიცოლა კი არა, დეიდა უნდა იყოს.

— ეს სხვა არის, სხვა... დაუკვირდი როცა ვკითხულობ!

— ნუ ცხარობ, დედაკაცო. გაცხარება რა საკადრისია. აი, დახედე რა სწერია: „მესამენი დეიდები ანასტასია, ტუფა, მართა და...“

— ეს სხვა მართაა, გამოტვინებული! ქვეყანაზე ერთი მართას მეტი არავინაა? ვითომ არ შეიძლება ბიცოლა მართა ჰყოლოდა და დეიდასაც იგივე სახელი ჰქონოდა?

— ეგ კი შეიძლება. ასე სთქვი, მამაცხონებულო. რა გაყვირებს!

ბეკომ უეცრად მოიწყინა. ცოლს შეხედა.

— მარიამ!—ჩუმად, ძალიან ჩუმად დაუძახა ბეკომ.

ქალი მეორე სამგლოვიარო განცხადებას კითხულობდა.

— მარიამ, გაწყრა ღმერთი და მომიკვდი... რაღა მეშველება მე უბედურს?

ცოლმა გაკვირვებით გადახედა.

— რაო?

— არა, ისე, სიტყვაზე... ღმერთმა ნუ მომასწროს, მაგრამ ვთქვით მოხდა ასე... წარმოვიდგინოთ... რაღა ექნა მაშინ? ვინ იქნება ჩემი პატრონი?

— მერე და, რა გაგიჭირდება? ცუდი შვილები დაგიზარდე? ლენტორი აგერ არაა?

ბეკომ შვილის სახელი გაიმეორა. კრიალოსანი აათამაშა.

— გაწყრა ღმერთი და მოკვდა ლენტორი!

— ნუ მოესწარი მაგას!—მიაძახა მარიამმა.

— წარმოვიდგინოთ მოხდა...

— რას ჩერჩეტობ ადამიანო?

— ვთქვით, ისე სიტყვაზე...

— ვასილი მოგივლის... საიმედო შვილი არაა, თუ?

— იცოცხლე საიმედო ის იყოს,—დაუდასტურა ბეკომ,—მისი იმედი მარტო მე კი არა, მთელ ქუჩას აქვს...

სადგურის მხრიდან ხელმეორედ გაისმა ორთქლმავალის კივილი.

— გაწყრა ღმერთი და მოკვდა ვასილიც! ხომ დავიღუპე მაშინ?!

მარიამი გაბრაზებით მიატყერდა ქმარს.

— ხომ არ გაგიჟდი, ვაჟო? რას გვერჩი, რაფა ამოგვწყვიტე ყველა?!

— არა, ისე სიტყვაზე...

— თუ ყველა გავწყდით, შენ რაღა ოხრად გინდა სიცოცხლე?—მიაყვირა მარიამმა.

* * *

ბეკოს ახირებული შიში აზრს მოკლებული არ ყოფილა. არც ერთი შვილი არ გამოადგა.

ტარიელსაც იღბალი არ ჰქონია შვილში. ბედმა ამითაც დაამსგავსა მეგობრები.

ორი ვაჟი ჰყავდა ბეკოს. უმცროსი სადღაც დაიკარგა უკვალოდ. უფროსი, ლენტორი, ნეტავ არც შერჩენოდა. მშობლებისთვის გამწარების მეტი არაფერი მოუტანია. თავისთვის კი ბედნიერი იყო, თუ ბედნიერებად ის ჩაითვლება, რომ ყოველ წუთში ხელში სხვას უყურებდე, ყური გამახვილებული გქონდეს გაიგო, თუ სად იმართება სადილი ან ვახშამი, სად შეიძლება რამეს გაჰკრა კბილი და წაენასო, ყველასთან მიდიოდე და არავინ შეამჩნიოს არც შენი მოსვლა და არც წასვლა.

შვილში უფრო უბედური ტარიელი აღმოჩნდა. ერთი ვაჟი ჰყავდა: შინაურები და ნაცნობები ვანკას ეძახდნენ. ვისაც თვალი ხედვით ჰქონდა და ყური სმენად, ის თავიდანვე შეამჩნევდა, რომ ტუტუცად იზრდებოდა. ტარიელი ოცნებობდა ვაჟი დიდკაცად გამოეზარდა, მაგრამ პატარაც არ გამოვიდა.

უსაქმოდ დალაყუნობდა დილიდან დაღამებამდე. თუ ვინმე დაუძახებდა, ისიც სამასხაროდ, სხვათ არაფრად სჭირდებოდათ. ყველამ ხელი ჩააქნია ვანკაზე და ბოლოს მშობლებმაც. პაპიროსიც სათხოვრად გაუხდა. ხშირად არც ამას აძლევდნენ. გაწვდილი ხელი პაერში ტარიელი რჩებოდა. სხვებს რომ მიაწოდებდნენ, ვანკას ასე ეტყოდნენ:

— როდემდის უნდა ილლიტო, შე უბედურო? კაცმა რომ გკითხოს, პატიოსანი ოჯახის შვილი ხარ... შენი პატიოსნე-

ბაც შევარცხვინე და გაზრდილობაც. ქუჩა-ქუჩა დალაყუნობ ამხელა მუტრუკი... ასე გგონია ქვეყანას შენ ატყუებდე. თავის თავს ატყუებ, ბიძია, მეტს არავის!

ასეთებს ვანკა შეჩვეული იყო, მაგრამ მაინც ძნელი ხდებოდა მისთვის ამ ქალაქში დარჩენა. ყველას თავი მოაბეზრა. ისე გაივლიდა მთელ ქალაქს, არავინ შეამჩნევდა. თითქო უხორცო მოჩვენება ყოფილიყო. მოჩვენება, რომელიც სივრცეს არ იკავებს. ლანდსაც ამჩნევენ, ვანკას კი თავისი ლანდიც დაჰკარგოდა. ასეთ კაცს, რომ ქვეყანა ფეხზე არ ეკიდოს, სიცოცხლე ჯოჯოხეთად გადაექცევა.

განსაკუთრებით მოსაწყენი ხდებოდა ვანკასთვის დრო მზის ჩასვლის შემდეგ. მოიბრუნდა მთელ ქალაქს, გაივლიდა სადგურზე, მატარებელს გააცილებდა და ბოლოს ისევ ქუჩებს აუყვებოდა. დაღამების შემდეგ ქუჩები მალე ცალიერდებოდა. დარბოდენ მხოლოდ ნაგაზები. რა გრძელი, რა დაუსრულებელი ღამეები იცოდა ხევის პატარა ქალაქმა! როცა ვანკას ოთახში ყოფნა გაუძნელდებოდა, გარეთ გავიდოდა, ქუჩის პირას ჩამოჯდებოდა, მოიტყუებდა რომელიმე ძაღლს, უაღერსებდა და მუცელს უფხანდა. მაგრამ არც ძაღლი ჩერდებოდა დიდხანს; დაინახავდა თუ არა ხროვად მომავალ ძაღლებს, მიატოვებდა ვანკას და გარბოდა. ქვაფენილის სოროდან ვირთხა უშიშრად ამოვიდოდა, გაურბენდა ფეხებში და სადმე დუქანში შეძვრებოდა. დაგვიანებული მგზავრი ვანკას ისე ჩაუვლიდა, არც კი შეხედავდა.

— მიცვალებულად ხომ არ მთვლიან! კაცი ვარ, თუ ლანდი?!—ხშირად უფიქრია ვანკას.

და როცა ერთხელ ვიდაც მაღლიანმა ხმა გასცა და ურჩია კიდევ: თავს უშველე, ბიძია, სადმე წადი, ქვეყანას თვალი გადაავლე, შეიძლება ჭკუაში ჩავარდე!—ვანკამ შორს წასვლა გადასწყვიტა.

ვინ იცის რამდენხანს ვერ შეისრულებდა ამ სურვილს, რომ შემთხვევას არ ეხსნა... არა, შემთხვევას კი არა, აი იმ პატარა ხატს, რომელიც ხის გამურულ კოლოფში იყო ჩასმული და მშობლების ოთახის კუთხეში მაღლა ეკიდა...

ერთ საღამოს ჩვეულებრივად მშვიერი დაბრუნდა ტარიელი.

ჩვეულებრივად ვახშამს მოელოდა, ამის მაგიერ კი ტირილის-
გან თვალბდასიებული ცოლი დახვდა.

— რა იყო დედაკაცო, რა მოხდა?

ჩვენი უბედურება, ჩვენი წაწყმედა!—აქვითინდა გულქანი.—
ჩვენს უბედურებას ვტირი, უბედურ ვარსკვლავზე გაჩენილ
შვილს ვტირი!

ტარიელს არაერთხელ გაეგონა შვილზე საყვედური. ყუ-
რადღება არ მიაქცია. გაუკვირდა კიდევ, რომ ასე უდროოდ
გაიხსენეს დიდხინიდან გამოტირებული. ახლა ვახშმის დრო
იყო. ერთი ცხელი კერძი შვილსაც ერჩია და მთელ ქვეყა-
ნასაც.

— ის, რაც დღეს ვნახე, ამბათაც არ მსმენია. ადამიანო,
გაგიგია სადმე შინაური ხატის გაძარცვა?

— რაო?—გაოცდა ტარიელი.

— ხატის გაძარცვა!—გაიმეორა გულქანმა და თითებით
სახე ჩამოიფხოტა.—ნასადილევეს, როცა შენ ღუქანში წადი,
ერთი წუთით მარიამთან გადავედი. დავბრუნდი და, ვაი იმ
დღის მოსწრებას, მე რომ ვნახე. რატომ უმაღ არ დამიბრმავე-
და თვალები!... იმ წყეულ ვანკას ჩამოედო ჩემი ღვთისმშობ-
ლის ხატი, მუთაქაზე მიეგდო, გაეხსნა ხატის კოლოფი, ამო-
ედო იქიდან გროშები, ხელში კარტი დაეკავებია და ხატს
ეთამაშებოდა.

ტარიელმა ცოლს გაკვირვებით შეხედა.

— რას როშავ, დედაკაცო! ხატთან კარტის თამაში სად
გაგონილა?

— დამიჯერე, ადამიანო, კარტს ეთამაშებოდა. ხატის კო-
ლოფიდან ვერცხლის ფული ამოედო და ტახტზე დაეყარა.
როცა ვკითხე, რას შვები მეტქი, ასე მიპასუხა:—შენს ღვთის-
მშობელს ხლუსტს ვეთამაშებიო... ვეცი, მაგრამ ხელი მკრა,
ახლოს არ მიმიშვა. მეგონა გაგიჟდა. დავიჩოქე, ხატს შევა-
ვედრე უგუნურის თავი. მლოცველი რომ დამინახა, ასე მით-
ხრა:—თუ ხელმა არ მისცა, შენი ლოცვა ვერაფერს უშველის,
თავს რად იწუხებო... დავჯექი და ვუტკირე. ხატსაც ური-
გებდა კარტს და თავის თავსაც. გადაშლიდა კარტს, დაით-
ვლიდა და შემდეგ ხატს ეტყოდა:

— „ისევ ჩემია, შენ ბითური გამოხვედიო. ძალიან მწყინს, რომ აგებ, მაგრამ რა ექნაო“... ასე არიგა, სანამ სულ არ ამოალაგა ყუთიდან ვერცხლი და ჯიბეში არ ჩაიყარა... ბოლოს მე მითხრა: „არ გეგონოს, დედა ჩემო, რომ კარტი ჩაწყობილი მქონდა. არ იცის შენმა ღვთისმშობელმა ხლუსტის თამაში და რა ჩემი ბრალია. ასწავლე, შემდეგში შეიძლება ამოიგოსო“... ეს სთქვა და ოცი წლის ნაგროვები ფული წაიღო და გზას გაუდგა.

ტარიელს თითქოს ბუზი შეუძვრა, ისე უწიოდა ყურებში. დიდხანს იდგა გარეტიანებული.

— ვარაუდით ყუთში რამდენი იქნებოდა?

— დათვლილი არ მქონდა, ისე კი სავსე იყო...

მეორე დღეს ახალი ფულით აავსეს ყუთი და ყოველ შემთხვევისათვის კიდევ დალუქეს.

რამდენიმე წლის განმავლობაში არ უნახავთ ვანკა მშობლებს და არც ხევის მოქალაქეთ. დაბრუნდა მხოლოდ მაშინ, როცა წითლები შემოვიდნენ.

პირველ დღეებში რაღაცებს ფაფხურობდა, მაგრამ ვანკა ყველგან ვანკა იყო და მალე ფაფხურის საშუალება მოუსპეს. ამის შემდეგ მოეპოტინა თეატრს, სცენის მოყვარედ გახდა, სახელი შეიცვალა, გვარად ფსევდონიმი არჩია და ძველი ვანკა ხევის ქალაქს ჟან ჟანიძეთ მოევლინა.

ასე ირღვევოდა მოხუცების ბედნიერება, სანამ მათთვის საბედისწერო მარტმა სულ არ დაანგრია და უკანასკნელი იმედიც თან არ წაიღო.

პირველად ისინი დაფრთხენ, შემდეგ გაბრაზდნ და ყველაფერზე განრისხებულთ რატომღაც ერთმანეთიცი კი შესძულდათ. დაირღვა მეგობრობა და, რა თქმა უნდა, დაირღვეოდა მეზობლობაც. ახლა ისინი კრიკაშიც უდგნ ერთმანეთს და უხაროდან, როცა რომელიმე მათგანი ცუდ მდგომარეობაში ჩავარდებოდა. შეიძულეს ქვეყანა და შეიძულეს ერთმანეთიც. ტარიელს ორი წლის დაუკოდავი მოხვერი ჰყავდა. წინათ ბეკოს ბალახიც კი მოუტანია მისთვის, — რა თქმა უნდა იმიტომ, რომ ტარიელისთვის ეამებინა. ახლა კი ბრაზობდა, რომ შეძლებულ მეზობლის კურო ლამაზი იყო. როგორც კი

ტარიელი მოზვერს ღობეზე მიაბამდა, ბეკო ოთახიდან გამო-
იტანდა წითელ ფარჩას და ააფრიალებდა. მოზვერს აგიჟებდა
წითელი ფერი, ამსხვრევდა ღობეს, წყვეტდა ბაწარს და ცო-
ფიანივით გარბოდა ქუჩაში. ასეთი მტერი შეიქნა ძველი მე-
გობარი, რომელიც წინათ სულსაც არ დაიშურებდა. ტარი-
ელიც არ რჩებოდა ჯავრამოუყრელი. როგორც კი სტუმ-
რებს დაინახავდა ბეკოს აივანზე, გაიხდიდა ტანსაცმელს, და-
ჩებოდა საცვლების ამარა და ასე დაურიდებლად დადიოდა
თავის ეზოში, სანამ ბეკოსთან სტუმრად მისული ქალები არ
აწრიალდებოდნენ და ოთახებში არ შეიხიზნებოდნენ.

V

სიმონს ქარხანა შერჩა.

ორთქლის მილი კრამიტის სახურავზე ისევ ახმიანდა.

ცვლილებებს, რომელიც ახალმა დრომ შეიტანა მის ცხოვ-
რებაში, არც თუ ისე გაუხელებია. იცოდა, რომ ამის წინა-
აღმდეგ ბრძოლა შეუძლებელი იყო. მხოლოდ ერთხელ, როცა
გადამეტებულად ეჩვენა ქარხნის მუშების უფლებები, შეეცადა
მათ შეზღუდვას, მაგრამ უმაღლეს იძულებული გახდა უკან
დაეხია.

— არაფერია!—ფიქრობდა სიმონი—ესეც გაივლის... თან-
დათან დაცხრებიან... ჩარხი ძველებურად იტრიალებს.

სიმონი არწმუნებდა გიორგის:

— თქვენ არ მომიკვდეთ, არც ისე დასაწუნი ყოფილა ეს
მთავრობა... თურმე ტყუილად მშინებიან... არც ისე საშიშია,
როგორც მეგონა. ასეთ ორომტრიალში თუ ათასში ათ კაცს
ემწარა, ეს არაფერს ნიშნავს... მაშ სხვაგვარად როგორ იქ-
ნება? მართალი უნდა ვთქვა, არც ასეთი ხელისუფლების წი-
ნააღმდეგი ვარ... ჩემთვის ყველა ერთია... ოღონდ ჩემი საქმე
გაკეთდეს, მთავრობა კი როგორც უნდათ, ისეთი ჰყავდეთ...
პოლიტიკაში მე არ ვეჭვები. ეს ჩემი საქმე არაა. კაცი ვარ
ხელდაკრეფილი ვერ გავჩერდები. ცოტას ტუტუცობენ, მაგ-
რამ არაფერია, გაივლის. პირველ ხანებში ასე იქნება. შემ-
დეგ თითონაც მოეწყინებათ. როცა გული დაუმშვიდდებათ,
დაამდებიან.

როგორც სიკვდილისგან გადარჩენილ ავადმყოფს, რომელსაც ერთ დილას გაელვიდა სიცოცხლესთან დაბრუნების საბოლოო იმედით, ისე უხაროდა სიმონს ქარხნის შენარჩუნება.

— შეიძლება ამ გრივალმა იმიტომ გადაიარა, ყველაფერი იმიტომ მოხდა, რომ ბედი მცდიდა. შეიძლება მხოლოდ იმიტომ მოხდა, რომ უფრო ბედნიერი გავეხადე, შეიძლება ჩემთვის მოხდა ყველაფერი!

ამ ბედნიერებაში შესამჩნევი წვლილი შეჰქონდა გიორგის და მაგდას მოულოდნელ სტუმრობასაც.

სიმონმა თავის გარეგნობასაც ყურადღება მიაქცია. რამდენიმე ხელი საგარეო და საშინაო ტანსაცმელი შეიძინა. ყველაფერი ძვირფასი ქსოვილი იყო და შეკერილი ხევის ქალაქის ფრანტებთან ხანგრძლივი თათბირის შემდეგ.

ძალა, რომელიც ამოძრავებდა საამისოდ, იყო მაგდა. სიმონს უნდოდა, რომ მაგდას ყურადღება მიექცია, თუნდაც წუთით ქალის თვალი მასზე შეჩერებულყო. ამ დრომდე არ ცოცხლობდა მისთვის არც ტანსაცმელი, არც რაიმე ნივთი. მაგდას უნდა დაენახა და გაერჩია, რომ ღილით სხვა აცვია, სალამოს სხვა, სტუმრად ყოფნისას კიდევ სხვა.

მაგდამ ერთხელ შენიშნა: დიდი წვალეებით გაკეთებული ახალი ყელსახვევი, რომელიც სახრჩობელას ნასკვივით ჩასჭიდებოდა მამაკაცის მსხვილ კისერს, ქალაქში გასასვლელად გამზადებულმა სიმონმა, როგორც კი მოშორდა მაგდას, ეზოს ბოლოშივე მოიხსნა და ჯიბეში ჩაიდვა.

იქ, სადაც მაგდას თვალი არ მისწვდებოდა, სიმონისთვის სულერთი იყო რა გარეგნობა ექნებოდა. დანარჩენები თითქო ბრმები იყვნენ.

მალე მიხვდა, რა ძლიერი იყო ის ძალა, რომელმაც ასე შეკრა და მარწუხები ჩასჭიდა. სხვა დროს შესაძლოა შეშინებოდა ამისი, მაგრამ ახლა, დაჯერებულს თავის ძალაში, სწამდა რომ ყველაფერი ბედნიერად დასრულდებოდა.

— ეს ქვეყანა მისია, ვინც გაბედულია. ლაჩარს უფლება არა აქვს ცხოვრებას რაიმე მოსთხოვოს!

ამავე დროს სიმონი გრძნობდა, რომ ჯერ ვერ გადაელახა

ის ზღვარი, რომელიც წარსულიდან არსებობდა მასსა და მაგ-
დას შორის.

იმ დღეს, როცა გადასწყვიტა თავისი განზრახვა გაემჟღე-
ნა, დიდხანს ატარა გიორგი ჯერ ქარხანაში, შემდეგ ქალაქში
და მაინც ისე დაბრუნდა შინ, რომ ვერ გაბედა. და მხოლოდ
უკანასკნელ წუთში, როცა ნაგავშემგვს გიორგი დასაძინებლად
წასვლას აპირებდა, სიმონმა ძალა მოიკრიბა და მოახერხა
თქმა.

ქალის ინსტიქტი მაგდას მუდამ ეუბნებოდა, რომ ხევის ქა-
ლაქში ჩასვლა მისთვის საბედისწერო იყო. ამ ღამეს კი, რო-
ცა მეზობელ ოთახიდან მოესმა გიორგისა და სიმონის ხმადა-
ბალი ლაპარაკი, რატომღაც ეჩვენა, რომ მისი ბედისწერა
სწორედ ასეთი ჩურჩულით ლაპარაკობდა.

კარებს აეკრა. ცდილობდა გაეგონა. ესმოდა მხოლოდ ხმა.
სიტყვებს ვერ არჩევდა. მხოლოდ ერთხელ გარკვევით გაიგო-
ნა თავისი სახელი. მეტი არაფერი. რატომღაც ძალიან
ფრთხილად ლაპარაკობდნენ მამაკაცები.

ქალმა იგრძნო, რომ სიმონის ხელები, დათვის თათების
მსგავსნი, მის სხეულს წაეპოტინენ. იმავე წუთიდან საშიში
განდა იმ კაცის სახელის გაგონებაც... სულერთია, რა პასუხს
აძლევს ახლა მამა—ამ წუთში ისიც შორეული და საშიშია...
ორი მამაკაცის ხელზე ქალის პატარა გული აგდია და ისინი
შეუბრალებლად სერავენ მას დაუნდობელი დოსტაქარივით...

სიტყვები არ ესმოდა, მაგრამ რა საჭირო იყო მათი გაგო-
ნება, როცა საშიშ საიდუმლოს ჩურჩული უფრო მკაფიოდ
ამჟღავნებდა?

უეცრად ლაპარაკი შესწყდა. წუთიერი სიჩუმის შემდეგ მკა-
ფიოდ გაიგონა მამის სიტყვები:

— მე მხოლოდ რჩევის მიცემა შემიძლია... ძალას ვერ და-
ვატან. ჯერ თქვენ უთხარიტ... შემდეგ მეც ვეტყვი...

დაძინების წინ გიორგი შეილთან შევიდა. მაგდამ თავი მო-
იმძინარა. გიორგი შეჩერდა ლოგინთან, ერთხანს უცქირა
შვილს და მოულოდნელად აკოცა.

იგრძნო მაგდამ, რომ ეს არ იყო ჩვეულებრივი აღერსი, რა-
ღაც ტკივილმა შემოიფანა მოხუცი მამა და ამ ტკივილით შე-
ეხენ მისი ტუჩები. ეს კოცნა გამოტირებას გავდა.

იმ ღამით მაგდამ სიზმარი ნახა: ფერდობებზე წვეტიანი სი-
პებია. ფეხშიშველი არბის სიბებზე და მწვერვალს უახლოე-
დება. ქვევით უფსკრულში ზამთარია და თოვს, ზევით ზაფხუ-
ლია და მთის ყვავილები გაშლილა. ერთ ნაპრალთან ფრთა-
მოტეხილი ოფოფი დაინახა. ოფოფს სისხლი სდის. გაიშვირა
ხელი მის დასაქერად, წვდა კიდეც და უეცრად ოფოფის მა-
გიერ ხელში შერჩა გველი ადამიანის თვალებით.

შეშინებულმა გაიღვიძა... ზაფხულის ქარი არხევდა თუთის
ხეს და ტოტები ფანჯარას ურტყამდა. ხმა გავდა ფრთების
ფრთხილს.

შეეცადა არ ეფიქრა სიზმარზე, საბანში თავი ჩარგო, და-
ძინება სცადა, მაგრამ ის შემზარავი თვალები საბნის ქვეშ
სიბნელეშიაც გამოჩნდნ და მიაჩერდნ.

შემკრთალმა გადაისროლა საბანი. წამოჯდა.

საღდაც ჭია კედელს ხრავდა. აუჩქარებლად, შეუპოვრად
ხერხავდნ უჩინარი კბილები ხეს. სხვა არაფერი ისმოდა. გარ-
შემო სიჩუმე იყო.

იატაკზე დავარდნილ მთვარის შუქზე დაინახა, რომ მცირე
ხანს სძინებია. როცა პირველად დაიძინა, სკამის ნახევარს და-
ნათოდა შუქი და იმის შემდეგ სხივი არ გადაწეულა.

მეზობელ ოთახში კედლის საათმა სამი დარეკა. მაშ განთია-
დამდე დიდხანი არ დარჩენილა... გათენებისას კი, ცხადია,
გაქრება კოშმარი და კიდეც რომ ვერ დაიძინოს, წვალება
მაინც აღარ ექნება.

ლამპას აუკიდა. წიგნი აიღო და კითხვა დაიწყო. დიდხანს
იკითხა, თუმცა ვერაფერს იმახსოვრებდა თავის ფიქრებში
გართული.

ნელნელ ზარმაცი ნაბიჯით, თითქო შორი მგზავრობიდან
დაბრუნებული, ჯერ ფანჯრებს და შემდეგ კედლებს მოადგა
ნაცრისფერი ცისკარი. მოთენთილად გამოიხედეს ოთახში სკა-
მებმა, სურათებმა. უსინათლო ცივი თვალებით შეხედა სარ-
კემ. ფანჯარას თვალი მიაჩერა მაგდამ. დიდხანს უცქირა. ბო-
ლოს ისე ჩაეძინა, არც შეუმჩნევია რომ ლამპა ჩაუქრობელი
დარჩა.

საღამოს, როცა საღვურზე წასვლის დრო მოახლოვდა, ქა-

ლაქიდან სიმონი დაბრუნდა. მხიარული იყო ისე, რომ მაგდა გაოცდა. სიმონმა თითონ მოუყვანა ეტლი და სადგურზედაც გაჰყვა. თითქო უხაროდა კიდევ მაგდას წასვლა.

სანამ მატარებელი არ გაშორდა ხევის სადგურს და მარტო არ იგრძნო თავი, მაგდა ყოველ წუთს შიშით ელოდა, რომ აი აგერ სიმონი გაუმხელდა წადილს და დარჩენას სთხოვდა. მაგრამ ერთადერთი სიტყვები, რომლითაც დაშორდა მაგდას, იყო სურვილი, რომ კიდევ ენახათ ერთმანეთი და მეგობრობა არ დაეკარგათ...

ასეთი ფინალი მოულოდნელი იყო. ქალის თავმოყვარეობა ოდნავ შელახულიც აღმოჩნდა.

— იმ დათვმა, მგონი, დამცინა! — იღიმებოდა მაგდა.

გაურკვეველი იყო მომავალი ხვალიდან, მაგრამ ამაზე ფიქრის საშუალებას არ აძლევდა ხმაური მატარებლის, რომელიც თბილისს იმედათ უახლოვებდა.

როცა გვირაბში ახმაურდა სანიშნო ზარი და მატარებელი დაჰქანდა ქართლის ველებზე, მაგდა ცდილობდა დაერწმუნებია თავისი თავი, რომ დაემშვიდობა ლიხის გადაღმა მხარეს და ეზიარა მომავალს, შეერთებულს მეგობრების და, ყველაზე უფრო, გოგის სახელთან.

ამ სიხარულით და ბედნიერებით მიიღო თბილისის სადგური, მოედანი სადგურის წინ, ნაცრისფერი სახლები და ქალაქზე გადმოშირალი, ტიტველი, რუხი მთაწმინდა...

ქალაქი დროშებით და ელნათურებით იყო მორთული. მაგდას მოაგონდა, რომ გუშინ ხევშიც ემზადებოდნენ დღესასწაულისთვის.

უძილო ღამისგან დაღლილს დღით დიდხანს ეძინა. ხანდახან, როცა წუთით გაელვძებოდა, ესმოდა როგორ ხმაურობდა ქალაქი. როცა ერთხელ გადმოიხედა, დაინახა ქუჩა სავსე დროშებით და ხალხით.

მხიარული და ბედნიერი გამოვიდა მაგდა საღამოს. ხალხის სიმრავლემ პირველ წუთში დააფრთხო. ქალაქი ასეთი არასოდეს არ ენახა. დაავიწყდა ნაცნობებთან წასვლაც. ბრბომ მიიზიდა და გაჰყვა. ეჩვენა თავი პატარა ნაფოტად, რომელიც აღიდგებულ მდინარეს მიაქვს. ტალღებს თავი მიანდო... თით-

ქო იგივე ქუჩებია, იგივე სახლები, ყველაფერი ნაცნობი, მაგრამ მაინც გამოცვლილი და უცნობი. თითქო სხვა ხალხი მოვიდა... სად იყვენ ისინი აქამდე?

ეს დღესასწაული მიიღო მან ფეერიულ ჩვენებად და დიდხანს მიჰყევოდა ტალღას სანახაობით გატაცებული.

გვიან იყო, როცა ოთახში დაბრუნდა.

დადლილი ლოგინს მიენდო.

ისე იგრძნო თავი, თითქო უცხო კუნძულზე ყოფილიყო.

ღონიერმა ძილმა დილა ხალისიანი გაუთენა. სიმღერით წამოდგა... დღეს ყველა მეგობარს ინახულებს. თუ ყველას არა, მრავალს მაინც... როგორ გაუხარდებათ, რა ბედნიერება იქნება!..

ამ სიხარულით გამოვიდა ქალაქში.

რუსთაველის პროსპექტზე ჯერ კიდევ შორიდან დაინახა სახე, რომელიც ყველაზე უფრო ენატრებოდა. ოპერის სკვერთან გოგი იდგა.

ღიმილმა, მაგრამ ცივმა და მხოლოდ თავაზიანმა, უბასუხა ქალის აღფრთოვანებას.

— განა ეგრე დავიწყება შეიძლება? რატომ ერთხელაც არ მიბასუხე წერილებზე? მარინეს ნახულობ? როგორაა? იქვე ცხოვრობ?

კითხვას კითხვაზე აყრიდა მაგდა.

— ე, რამდენი ხანია ერთმანეთი არ გვინახავს... მეგონა სხვანაირს გნახავდი... არ გამოცვლილხარ...

შეხვედრით გახარებული მაგდა შეუჩერებლად ლაპარაკობდა. უამბობდა იმ დღეებზე, რომელიც უკანასკნელი განშორების შემდეგ ხევის ქალაქში გაატარა. გაიხსენა კურიოზები ხევის მოქალაქეთა ცხოვრებიდან და ბოლოს უამბო იმ გამდიდრებულ ქარხნის მებატრონეზე, რომელმაც ყელსახვევის გაკეთება მხოლოდ ახლა ისწავლა და მაგდა კი, მგონი, ცოლად მოინდომა.

— მდიდარია? — იკითხა გოგიმ.

— დათვია, ნამდვილი დათვი! — იცინოდა მაგდა.

— ცოლად უნდოდი?

— ვუნდოდი, მაგრამ გავეჩეცე. დათვის ცოლობას!.. ეს ხომ სიგიჟე იქნებოდა!..

— რატომ?

მაგდამ გაოცებით შეხედა.

— როგორ თუ რატომ? ჩვენ საერთო არაფერი გვაქვს... როგორ უნდა გავხდე ცოლი იმ კაცის, რომელიც არ მიყვარს? გოგამ ღიმილით გადახედა.

— ვერაფერი გამიგია იმ ქალბატონების, რომელნიც ახლა სიყვარულს ეპოტინებიან. თუ არ გცივა და მაძლარი ხარ, იმ შემთხვევაში კიდევ შეიძლება გრძნობას აჰყვე, მაგრამ როცა...

ბოლომდი არ სთქვბ. ხელი ჩააქნია.

მაგდას რატომღაც ეჩვენა, რომ გოგი მშიერია. პირველად იმ სახეზე, რომელზედაც ჩვეული იყო ეცქირა გულლია ღიმილისათვის და უდარდებლობისთვის, დაინახა უკმაყოფილება და გაბრაზება. არა მარტო სახე, მთელი მისი გარეგნობა ეუბნებოდა, რომ ის ნაადრევად მოღუნულია და შეიძლება მოტეხილიც. სადღაა ის გოგი, რომელსაც აქამდე იცნობდა, ვიხედავ დღემდე ოცნებობდა? ერთხელ მომავალ გმირადაც წარმოიდგინა... გაახსენდა და სიმწარით გაიღიმა. ოცნებით შექმნილ გმირის მაგიერ ახლა გვერდით მოჰყვებოდა თუმც ახალგაზრდა, მაგრამ უძლური და გაბოროტებული მამაკაცი.

შეხვედრის სიხარული თანდათან ქრებოდა.

მთელი დღე და საღამო ერთად გაატარეს. მაგრამ ეს იყო არა პირველი დღე სანატრელი შეხვედრისა, არამედ თითქმის უკანასკნელი უფერული საათები სამუდამო განშორების წინ.

ორი შემდეგი დღე ტყუილად უცადა მაგდამ გოგის მოსვლას. როცა მესამე საღამოს ქუჩაში უშედეგო ლოდინის შემდეგ შინ დაბრუნდა, მაგიდაზე ფული და წერილი დახვდა.

— „პატივცემულო ქალბატონო... — გაჭირვებით არჩევდა სიმონის ნაწერს... — მეორე დღეა გეძებ და ძლივს მოგაგენი. მე იძულებული ვარ ამაღამე დაგბრუნდე ხევში. სამ დღეში ისევ ჩამოვალ. გიტოვებ ფულს. პატივი მეცი და მიყიდე, რამდენიც ფულმა აიტანოს, ყოველნაირი ჩასაცმელი ქალისთვის. დას გათხოვებ“...

— ეს და საიდან გაჩნდა? — გაოცდა მაგდა.

— ...„დას ვათხოვებ,—განაგრძო კითხვა,—ჩასაცემელი იმისთვის მჭირდება. ოღონდ ყველაფერი აბრეშუმი იქნეს...”

— საიდან გაუჩნდა? აკი ამბობდა, მახლობელი არავინ მყავსო. გასათხოვარი და .. საკვირველია!

ფული გადათვალა. ასეთი დიდი თანხის დახარჯვა სიგიჟეთი ჩვენა. ამდენი აბრეშუმი?!

უეცრად რატომღაც შიშმა აიტანა. ფული კუთხეში მიაგდო. ცხადია, არავითარი და არ არსებობს...

სურვილმა, რაც შეიძლება მალე ენახა გოგი და უკანასკნელად გაერკვია ყველაფერი, ოთახიდან გამოიყვანა. ჩაირბინა კიბე და ქუჩაში გავიდა... თუ შინ არ დახვდა, მთელი ღამე ივლის და საღამე იპოვის. ამ ღამეს კი აუცილებლად უნდა ნახოს...

როცა გოგის სახლს მიუახლოვდა, დაინახა—ოთახში ისევ ბნელოდა. სძინავს? ასე ადრე? ალბათ ქალაქიდან არ დაბრუნებულა.

აირბინა კიბე და დარეკა.

— არ მოსულა!—ოდნავ გაღებული კარებიდან უპასუხა უცნობმა კაცმა.—შეიძლება პირდაპირ ბინაში იყოს.

პირდაპირ ბინაში? ჰო მართლა, იქ ხომ დეიდა თაფლო და მარინე ცხოვრობენ... გოგი წინადაც ხშირად დადიოდა მათთან...

ხანშესული დეიდა აღტაცებით მიეგება. მარინემ შორიდანვე გაუწოდა გრძელი, გამხდარი ხელები, აკოცა ცივი ტუჩებით და მოხვია ხელი.

დეიდა თაფლო, როგორც ყოველთვის, ლაპარაკის გუნებაზე იყო. უამბო მაგდას, თუ როგორ ცხოვრობენ, რა გადახდათ ბოლო ხანებში, ძველი ნაცნობებიდან ვინ დარჩა ქალაქში, ვინ დაუბრუნდა სოფელს.

— ჩვენ კი სად უნდა წავსულიყავით... აქ დარჩენა ვარჩიეთ... ჩემი მარინე ხელსაქმეს გაეჩვია და ამით გაგვაქვს თავი... ახლა ისე აღარ უძნელდება... შეკვეთაც საკმაოდ გვაქვს..

უჩვენა მაგდას ის შეკვეთები, რომლებსაც მარინე ასრულებდა. ეს იყო პატარა ტიკინები. მარინეს გრძელი, გამხდარი თითები, ბუნებისგან მიცემული თითქო იმისთვის, რომ მხო-

ლოდ სათუთათ შენახული ჰქონოდა, ახლა მიჩვეული სათუთურს, ნემს და წვრილ სინებს, ოსტატურად ასრულებდა საქმეს. დედის შექებაზე მარინემ მოკრძალებით გაიღიმა. მაგდას დარცხვენით ახედა. დიდრონი წაბლისფერი თვალები, სავსენი ალერსით, ამბობდნენ, რომ სრული მორჩილი იყო თავისი ბედის. და მართლაც, მას არასოდეს უთქვამს საყვედური. მარინე თითქო ცოტათი მოხრილიყო კიდეც მხრებში მას შემდეგ, რაც დღეებს და გრძელ ღამეებს ტიკინების კეთებაში ათენებდა.

დაცარიელებულ ბინაში, საიდანაც დიდი ხანია გაეტანათ ყველაფერი, რაც იყო ძვირფასი და ოთახის სილამაზე, ახლა დაეჭირა ადგილი მხოლოდ აუცილებელ ავეჯს და კიდეც მას, რაც საჭირო იყო ხელსაქმისთვის. თაროებზე, კუთხეებში, მაგიდაზე ეყარა გამზადებული და ჯერ კიდევ დაუმთავრებელი ტიკინები და ცალკე ნაწილები ტიკინების გასაკეთებლად.

მარინეს უყვარდა თავისი საქმე. წინადაც მღუმარე, ახლა თითქოს გადაჩვეოდა სიტყვას. თუ ხანდახან დაილაპარაკებდა, ან პასუხს გასცემდა, მაშინაც არ ასწევდა თავს და არ მოსცდებოდა სამუშაოს. საკმარისი აღმოჩნდა მხოლოდ ესწავლა ტიკინების გაკეთება, რომ გამხდარიყო დახელოვნებული და თითქმის შემომკმედიც.

მარინე ოსტატურად აკეთებდა ეზიდებს, ეგზოტურ თავადებს, ქართულ სოფლელ გოგონებს.

ტიკინების ამ პატარა სამეფოში თითონ მარინე სჩანდა უფრო დიდ ტიკინად.

მარინე ქალაქში იშვიათად დადიოდა. როცა წასვლა უცილებელი ხდებოდა, ყოველთვის ცდილობდა შინ მალე დაბრუნებულიყო. აშინებდა დღის სიცხადე, ქუჩების ხმაური. აჩქარებული ნაბიჯით, როგორც დამფრთხალი ნუკრი, ბრუნდებოდა თავის ოთახისკენ. მორიდების დალი აჩნდა ყველგან და ყველას წინაშე.

მარინე წარსულში ჩვეული იყო, რომ მაგდა დაუჯდებოდა გვერდით და ისე, რომ არ დაარღვევდა მისი წუთების მდინარებას, უამბობდა ათასგვარ ამბებს ნაცნობების, თეატრების

შესახებ, — თუ ვის შეხვდა, რომელ ოჯახში თავს იყრიან და ცეკვავენ, რა მოხდა აღსანიშნავი ამ დღეებში...

როგორც ყოველთვის, მარინე ახლაც უცდიდა მაგდას და-ლაპარაკებას, — რამდენი ხანია ერთმანეთი არ უნახავთ! — მაგრამ შეამჩნია, რომ მეგობარი არ გავდა იმას, როგორც ჩვეულებრივად წარსულში ახსოვდა.

მაგდას სიჩუმემ თაფლოს საშუალება მისცა შეუჩერებლივ ელაპარაკა. თაფლო დაფუსფუსებდა ოთახში. რაღაცას ამზადებდა სივარდით და შეუწყვეტლივ ქაქანობდა. პატარა ტაფაზე, რომელზედაც აცხელებდა სადილზე მორჩენილ ხორცს, შიშინებდა ქონი და გამაღიზიანებელი სუნი დგებოდა.

— ყოველნაირად ვცდილობ უკეთესად ვკვებო მარინე. ძალიან იღლება. თითონაც ხედავ, ფერი დაკარგული აქვს, ვერ ხუბები... არაფერი გამოდის. ვერ შევაგნებინე... მარინე ძალიან მშვიდია, მაგრამ ამავე დროს ჯიუტი. თუ ერთხელ უარი სთქვა, ვეღარ გადაათქმევინებ. მისთვის კვება პირველი საქმეა. მადლობა ღმერთს, ჩვენი საქმე ახლა უკეთ მიდის. წინათ ნაცნობები გვაძლევდნენ შეკვეთებს, ახლა უცნობებიც მოდიან. ვერ დავემდურები ჩემს გოგონას. თავდაპირველად მესინოდა საბრალო მამამისის დაუდევარი ხასიათი არ გამოყოლოდა, მაგრამ საბედნიეროდ ჩემსკენ გადმოიხარა. მამისგან მხოლოდ ჯიუტობა გამოჰყვა... შენს ხანში, შეილო, ჯანით საგსე ვიყავი, სისხლი სდუღდა ჩემში... ან რა გვიჭირდა, ორი სოფელი ჩვენი იყო...

წარსულის მოგონებაზე თაფლომ აჟოიოხრა. ალერსით გადახედა შვილს და შემდეგ მაგდას მიუბრუნდა.

— მალე ისე გვექნება საქმე, რომ მარინეს საშუალება მიეცემა რამდენიმე თვით დაისვენოს და არაფერი აკეთოს. შემდეგ კი...

გადმოიღო ტაფა, დასდვა საინი მარინეს წინ და რატომღაც ეშმაკურად თვალი ჩაუკრა მარინეს.

— შემდეგ კი ჩვენ ვიფიქრებთ იმაზედაც, რომ სრულიად აღარ დასჭირდეს თითების ჩხვლეტა და სხვისი ბავშვების სახალისოდ ტიკინების გაკეთება. ალბათ, შეამჩნევს ღირსეული

და მადლიანი თვალი ჩემს ლამაზ გოგონას და...—გადახედა თაფლომ შვილს და ჩაიხიბითა.

მარინემ უკმაყოფილოდ ახედა დედას.

— რამდენჯერ გთხოვე თავი დაანებო მაგაზე ლაპარაკს!— მორიდებით უსაყვედურა და სახე იბრუნა.

თაფლოს უეცრად ეცვალა გუნება. გაბრაზებით მიაჩერდა გაბუტულ შვილს და შემდეგ მაგდას შეხედა ისე, თითქო მისგან თანაგრძნობას ელოდა.

— სულ ასე, მუდამ ასე... ჩემისთანა მზრუნველ დედას იმის უფლებასაც არ აძლევს, რომ მის ბედნიერ მომავალზე ვიფიქრო...

რამდენიმე ხნის უხერხული სიჩუმე ისევ თაფლომ დაარღვია.

— თქვენ ჯერ ბავშვები ხართ და მრავალი რამ არ გესმით ცხოვრების. დიახ... გამოცდილება თქვენ ვინ მოგცათ, რა იცით თქვენ ცხოვრებისა? მით უფრო დღევანდელისა...

ეს სიტყვა და დადუმდა. მაგდამ არაფერი უპასუხა. ანგარიშ-მიუცემლად ოთახში მიმოიხედა. ყველგან ტიკინები, დაჭრილი კარტონი, ქსოვილის ნაჭრები. კუთხეში სკამზე რალაც ჩანთა დაინახა. მარინეს ტიკინა ეკავა ხელში და უხალისოთ დისჩერებოდა.

— გაცივდა!—თაფლომ ტაფა წინ დაუდგა მარინეს და შემდეგ მორბილებული კილოთი მაგდას მიმართა:—ნურაფერი გეწყინება, შვილო, ჩემგან. შენ რომ დეიდა თაფლო გახსოვს, ის ველარ ვარ. ნერვების მაგიერ ძაფები-ლა შემრჩა.

— როდის გათავდება ეს უაზრო ბუზლუნი!—ფიქრობდა მაგდა.

— მაგრამ მე ჩემზე არ ვდარდობ, რატომღაც მძიმედ ამოი-ოხრა თაფლომ,—მე თქვენი მომავალი მაწუხებს. ბედნიერება-ში იზრდებოდით და უკუღმა წავიდა ყველაფერი... აი, მაგალითად, ის უბედური ჩემი ქმრის ძმისწული...

მაგდა უცბად გამოცოცხლდა.

— ეინა, დეიდა? გოგი?—ველარ მოითმინა და კითხა.

— მე ის დაღუპულად მიმაჩნია,—ხელი ჩააქნია თაფლომ,—მოიტანა წუხელ აი ის ჩანთა... რალაც ძველი ნივთებია შიგ...

დააგდო, ხეირიანად არც კი დაგვემშვიდობა და წავიდა. მამა-
მისივით გარყვნილი და აბალლარი გამოვიდა ეგეც...

რაღაც საშინელს ამბობდა დედაბერი. მაგდას პირველად
ესმოდა მისგან გოგის ასეთი ხსენება. პირიქით, სწორედ ამ
ოჯახში, სადაც ხშირად ხვდებოდა მას, შეეჩვია იმ აზრს, რომ
გოგის შესადარი ცოტა თუ ვინმეა.

— რა მოხდა, რა დაემართა?—ხელი ჩაჭკიდა მაგდამ მა-
რინეს.

— მუდამ ვამბობდი, რომ მისგან კაცი არ დადგებოდა. — ხმა
აიმაღლა თაფლომ, — მიტყვამს და გამართლდა კიდეც. სად გა-
ვამხილო ჩემიანის ასეთი სირცხვილი! — მისწია სკამი მაგდასკენ
და შემდეგ თითქმის ჩურჩულით: — არსად სთქვა, შვილო, ჩვენი
თავის მოქრა... ვიცი, შენ მასთან დაახლოვებული იყავი, ჩვე-
ნიანი ხარ და ჩვენი შერცხვენა არ გაგახარებს... ბოლოხანს
კაზინოში სიარულს დაეჩვია. იქ ითენებდა და იღამებდა. მიკ-
ვირდა, საიდან ჰქონდა სათამაშო ფული. ერთიორჯერ ეცემ-
ნათ კიდეც, როცა წაგებულნი ვერ გადაეხადა. ბოლოს დაახ-
ლოვებოდა კაზინოს მებუფეტე ქალს. ვილაც ხნიერი ებრაელის
ქალია. ამბობდენ, წინათ საროსკიპო ჰქონდაო... გოგისთვის
ფული არ ეზოგებოდა. სხვა თუ არაფერი, იმ დედაკაცის ჩახ-
ლეჩილი ხმა და მიხრწნილი სახე მაინც როგორ არ ეზარებო-
და? წარმოგიდგენია თუ არა ასეთი საშინელება? ერთხელ ჩემ-
თან მოვიდა ის ქალი. დამიწყო ჩხუბი, რომ გოგი ყოველგვარ
წრეს გადადის, შევძულდი, აღარ ვეცოდები და ზედმეტს
ფლანგავსო. შემდეგ იმ ქალსაც მოსწყენოდა მუქთახორაზე
ზრუნვა. და რა მოიმოქმედა მაშინ გოგიმ, როგორ გგონია?

მაგდას არაფრით გაუძეღვენებია მღელვარება. უძრავად იჯ-
და და უსმენდა.

— ეს ჩვენი სირცხვილიცაა! მე ამას ვერ ავიტან! ის, რაც
მან ბოლოს ჩაიდინა, ფიქრადაც წარმოუდგენელია!.. ბოლოს
მან... — ხმადაბლა, აღშფოთებით სთქვა თაფლომ და უეცრად
ჩაჩუმდა, თითქოს დაავიწყდა, ან გადაიფიქრა ეთქვა დასასრუ-
ლი.

— რაო ბოლოს? — ველარ მოითმინა და ჩაკითხა მაგდამ.

— არამზადაა ის! რა კეთილშობილი გვარი შეარცხენია!

ბოლოს ის იყო, შეილო, რომ ქალმა ფულის მიცემაზე უარი უთხრა. გოგი კი, კაზინოს ვერ შორდებოდა. როცა ის დედ-კაცი ვერც წყრომით, ვერც დაპირებებითა და ალერსით ვერ დაიყოლია, მოპარა რაღაც ნივთები და გაჰყიდა. ქალალდის სათამაშოთ სჭირდებოდა ვაჟბატონს...

ბურანში მყოფ მაგდას უცებ მარინეს ხმა მოესმა:

— გახსოვს, შენ მწერდი, გოგის მომავალი საკვირვლად ბრწყინ-ვალე მეჩვენებო? რაღაც გმირად გყავდა წარმოდგენილი...

მაგდას არ მიუხედავს მისკენ, მაგრამ იგრძნო რომ ახლა ის ილიმებოდა.

— ამ გმირს კი ამჟამად სამძებრო განყოფილება დასდევს... მიიმალა სადღაც...

მაგდა უეცრად წამოდგა.

— საით, შეილო? რა დროს წასვლა!—გაკვირვებით შეხედა თათლომ.

მაგდამ რაღაც წაიბუტბუტა, აკოცა და კარს მიაშურა.

მარინემ გვერდით მიდვა ტიკინა და დერეფანში გაჰყვა მე-გობარს. დამშვიდობებისას მოულოდნელად ცრემლი შენიშნა მის თვალებზე. შეაჩერა, მოხვია თავისი გრძელი ხელები და მკერდზე მიიკრა.

ალერსმა გული აუჩუყა მაგდას. თავი ველარ შეიმაგრა და ატირდა. მარინემ გააცილა და კიბეზე ჩაჰყვა.

— ახ რა სისულელეა...—თვალები მოიწმინდა მაგდამ.—თითონ არ ვიცი რამ გამოიწვია ცრემლები...

ცდილობდა გაეღიმა, მაგრამ მარინე გრძნობდა, რომ ის ძალას ატანდა თავს.

— მრცხვენია შენი და ვიცი, ზედმეტია ახლა ამაზე ლაპარაკი. შენ უსიტყვოდაც გამიგებ. მე აქედან დღესვე მივდივარ. უნდა წავიდე. შორს მივდივარ... უკანასკნელ ღამეს მინდოდა მასთან შეხვედრა. თუმცა შესაძლოა უკეთესი იყოს, რომ ვერ ვნახე...

ვიღაც შემოვიდა ქუჩიდან. უცნობმა ყურადღება არ მიაქცია მათ და სწრაფად აიბრინა კიბე.

— მაშ, შენ შორს მიდიხარ!—თავისთვის ჩაილაპარაკა მარინემ.

რამდენიმე წუთს ხმაამოუღებლად იდგენ. მარინემ ლონივრად მოხვია ხელი და დიდხანს კოცნა.

— იქნებ ასე სჯობდეს შენთვის. იქ, ალბათ, ახალ ცხოვრებას დაიწყებ. მე კი აღარაფერს ველი. ჩემი დღეები ისეთივე ერთფეროვანი იქნება, როგორც აქამდე. მე, ალბათ, კიდევ დიდხანს უნდა ვიჯდე ჩემს ოთახში და ვაკეთო ტიკინები უცნობი ბავშვებისთვის... ასეთი ბედი მქონია.

დამშვიდობებისას მარინემ ისევ ლონივრად მიიკრა მეგობარი. შეკავებული ცრემლები გზაში სუნთქვას უმძიმებდა მაგდას. ოთახში დაბრუნებისას ტახტზე დამხოზილმა დიდხანს იტირა. უნდა გაიქცეს, მაგრამ სად? ანგარიშიუცემლად მაგიდას მიუჯდა, წერა დაიწყო. დასწერდა რამდენიმე სტრიქონს, გადაიკითხავდა, დახევდა. თითქმის ყოველი სიტყვის შემდეგ გოგის სახელს იმეორებდა. ეს იყო ისტერია, მხოლოდ კივილი სიყვარულზე, მარტოობაზე და შიში მომავალი დღეების წინაშე.

სურვილმა, ახლავე გაქცეულიყო თბილისიდან, სადაც ყველა და ყველაფერი უცხო იყო მისთვის, უკანასკნელად დაახევინა წერილი და ძალა მისცა.

საჩქაროდ აკრიფა რაც წასაღები ჰქონდა და ქუჩაში გავიდა.

— სადგური!... ჩქარა!—უბრძანა მეეტლეს.

ქალაქი აფორიაქებული ეჩვენა. ყველა და ყველაფერი ჩქარობდა. ჩქარობდნენ ტრამვაები, ავტოები და ფეხით მიმავალი მოქალაქენი.

დამშვიდდა, როცა მატარებლის ვაგონში შევიდა.

კუბეს კუთხიდან მოულოდნელად ნაცნობმა თვალებმა გამოანათა და სიხარულით გაშლილი სახე მიეგება.

— ბრუნდები? მე კი მეგონა რამდენიმე ხნის შემდეგ ისევ აქ გინახულვდით!—უთხრა სიმონმა.

VI

ბეგლარი აფთიაქიდან გამოდიოდა, როცა კარში ლენტორი შეეფეთა.

— მიდიხარ?

— დილიდან არავინ შემოსულა... ავად არავინ ხდება...

ლმერაშა ყველა კარგად ამყოფოს... საქმე არაფერი მაქვს, ან რას დავეძებ, აფთიაქი ჩემი აღარაა!

— კარი მაინც გამოკეტე.

— რისი უნდა მეშინოდეს? ისეთი მცველი მყავს, რომ... — ბეგლარმა თავმომწონეთ ახედა კარების წინ ჯოხზე ჩამომჯდარ თუთიყუშს.

თუთიყუშში გულმოსული თვალებით მისჩერებოდა აფთიაქის პირდაპირ ახლად ჩამოკიდებულ აბრას მიკიტნის ღუქანზე და ხანდახან ნისკარტით ფრთების ქვეშ მოიფათურებდა.

— ჭკვიანი ფრინველია. ისე დავტოვებ მთელი საათით აფთიაქს, რომ არაფრის შემეშინდებოდა. თუ აქ არ ვარ და ამ დროს ვინმე მოვიდა, ისეთი ხმით დასკვივლებს, ქალაქ გარეთაც გავიგონებ...

ლენტორმა თუთიყუშს მორიდებით ახედა.

— ხომ არ წყენს აქაური ჰავა?

— პირიქით, უხდება.

ლენტორმა დიდხანს ათვალიერა თუთიყუშში.

— ბრძენივით იყურება.

— ბევრს აქაურს გაუსწრებს ჭკუაში!

— ლონიერი ნისკარტი აქვს?

— აი მისი ნაკბენი... ორი დღე აფუთქული მქონდა.

— ვერ ჰქონია კარგი ზნე!

— არ უნდა გაახელო, ხელი არ უნდა მოკიდო. ეწყინება, აბა რას იზამს? ფრინველი პატივისცემას და მორიდებას ნაჩვენებია, არ უყვარს ღლაბუცი.

— მართალია, ვერ გაამტყუნებ. მოვა ვილაც ვიგინდარა და დაუბანელ ხელს ფრთებზე გადაუსვამს. ეწყინება, მაშ რა იქნება!

ლენტორი გალიას მიუახლოვდა. თუთიყუშს მიაჩერდა.

ბეგლარმა აფთიაქიდან ორი სკამი გამოიტანა, ჩამოჯდა, გულდასმით დაგრიხა თუთუნის და სათუთუნე ლენტორს მიაწოდა.

გაწვდილი ხელი ჰაერში შერჩა. ლენტორი უეცრად წამოხტა.

— რა დაგემართა? — გაკვირდა ბეგლარი.

— უჰ, ღმერთო მომკალი, როგორ შევრჩი ლაპარაკს. შენი ჩიტის ბრალია. უნდა გავიქცე!

— სად მიდიხარ?

— მომკლეს, აღარ ვარკაცი. უჩემოდ, ვხედავ, არაფერი კეთდება. ყველას ვეუბნები: ყმაწვილები ხარო, გაინძერით, რჩევას მოგცემთ, გზაზე დაგაყენებთ, ოღონდ თქვენი სურვილი და ხალისი ღამანახეთ. ნამეტანს ნუ მიზამთ, მარტო მე ნუ მაკეთებინებთ ყველაფერს... შენც არ მომიკვდე, ვინ გზოგავს! ვარ ოჩანი ცხენივით გაბმული, ხან აქეთ მიკრავენ თავს, ხან იქით. ყველაფერი მე? აღარ შემიძლია, ბატონო. ყველასთან მოციქულად მე, ყველა მე უნდა მომადგეს,—ამასთან მიმეგზავნე, ეს გამიკეთე...

ბეგლარმა თვალი შეავლო ლენტორს, სახელოში მოჰკიდა. სკამზე დააჯინა.

— რად იწუხებ, ბიძია, თავს... რად გლეჯავ ტყუილად ფეხსაცმელს? შენი გაკეთებული საქმე ვის უნახავს. მე მატყუებ? აქ დაჯექი, ის სჯობია. ხმის გამცემი მაინც მეყოლები.

ბეგლარმა აფთიაქიდან ბოთლი ღვინო გამოიტანა.

— რაო, მართალია ის ხმები?—იკითხა, როცა ისევ ჩამოჯდენ.

ლენტორი მაშინვე მიხვდა, რაზე ეკითხებოდა. ხევის ქალაქში ახლა სალაპარაკო მხოლოდ ეს იყო.

— მართალია ძაღლის ბედი აქვს სიმონს. ქვეყანა დაინგრა, ის კი ძველებურად არის. ცოლი აკლდა და ისიც იღბალმა კარზე მიაყენა ვინ აღირსებდა უჯიშოს ასეთ ქალს? წინათ კახბა კატოს უთვალთვალებდა და ისიც ცხვირ-აწევით უყურებდა.

— გაყვება?

— მეტი რა ძალა აქვს! ხედავენ ფულით გატენილია, ოჯახი გამარჯული. თითონ კი გახრეკილი არიან. ქალაქში არაფერი აქვთ. სად უნდა დაბრუნდენ? აქ კაცი ჩიტის რძეს არ აკლებთ. ქალაქში შიმშილისგან დაიხოცებიან. მე გეტყვი რაიმეს გაკეთება შეუძლიათ! წიგნის წაკითხვის მეტი არაფერი. მამა არის და, ასე მგონია, წინათაც არაფრის გამკეთებელი იყო. ახლა ხომ სულ გაბითურებულია. შენ გააგდე იმას აქედან? გაუტ-

კბა პატივისცემა, უზრუნველად ყოფნა... მაგისტანა კაცს მეტი რა უნდა!

— დღეს როგორღაც აზრიანად ლაპარაკობ!—შესცინა ბეგლარმა.

ლენტორი ყოველთვის ყურს არიდებდა საწყენის გაგონებას. ახლაც წაუყრუა, ვითომც არ გაუგონია.

— სიმონიც ყოველნაირად თავს აწონებს. რას არ იგონებს მათი გულის მოსაგებად ერთხანს ისინი გაბრუნებას აპირებდნენ, მაგრამ იმდენი ჰქნა, რომ დაიყოლია დარჩენილიყვენ.

— ქალი ხომ უარზე არაა?

— შეიძლება არც უნდა, მაგრამ მისი მამის პატრონმა მეტი რა უნდა ჰქნას? ქალაქში რომ დაბრუნდეს, მამა კისერზე უნდა დააწვეს... ამის თავი სადა აქვს? გიორგიმ კი იცის, რომ ძველ პენსიას ახლა აღარავინ მისცემს. არ ეყო რაც აქამდე სჭამა?

ბეგლარმა ცალი თვალით ახედა.

— ბიჭო, შენც ხომ არ გაბოლშევიკებულხარ?

— ბოლშევიკობისგან ღმერთმა დამიფაროს, მაგრამ სიმართლის თქმა განა არ შეიძლება? ბოლშევიკების მეტს არავის შეუძლია მართალი თქვას?

— ისე სიმართლით იარე, როგორი სიმართლითაც ისინი დადიოდნენ!..—გულმოსულად ჩაილაპარაკა ბეგლარმა.

ლენტორმა გაიცინა.

— გაგაბრაზეს? კუდი აგიწვეს? ცხადია არ გიამებოდა აფთიაქის ჩამორთმევა!

ბეგლარმა წარბები შეკრა.

— ეგ დალიე, გირჩევნია... არავინ გეკითხება ჩემი კულის ამბავს!

— რაღა დავლიო, ბოთლში არაფერია.

ბეგლარმა აფთიაქიდან მეორე ბოთლი გამოიტანა.

VII

ნესტორი დაღამების შემდეგ მივიდა კატოსთან. კარებში აიტუზა, ოთახში შესვლა ვერ გაბედა.

— შემოდი!—მიაცხაბა კატომ.

ნესტორმა დაინახა მაგიდაზე დადგმული საინი ყველით, წვანილი, ღვინით საესე კვარტი და შევიდა ოთახში.

— დაჯექი... შენთვის გავაწყვე სუფრა...

უჩვეულო იყო ნესტორისთვის ასეთი პატივისცემა. დიდი ხანია აღარ ახსოვდა ვინმე ყურადღებით მოპყრობოდეს, ვინმეს აღამიანად ჩათვალოს.

თუ ახლა ჩვეულებრივზე უფრო თამამი იყო და არ უკვირდა თავაზიანობა კატოსი, რომლისგან აღამიანური სიტყვაც არასოდეს გაუგონია, ეს იმიტომ, რომ გრძნობდა—ახლა საჭირო იყო მისთვის.

დიდ ჭიქაში კატომ ღვინო დაუსხა.

— რას მომჩერებინარ? შენია, ჩაცეცხლე!

ნესტორმა ლუკმა დაღეჭა და ღვინო დალია. ალკოგოლით გამომწვარი გული სასმელს ვერ იტანდა. დიდხანს ახველა.

რამდენიმე ჭიქა ღვინის შემდეგ, ჩალამებულ თვალებს გამოცოცხლება დაეტყო.

— რას მერიდება ის ვაჟბატონი?—კითხა კატომ.

ნესტორმა წუთით თვალი მიაჩერა. ვერ გაეგო რას ეკითხებოდა.

— რას მემალება სიმონი? ჩემი ეშინია, თუ?—რატომღაც გაიღიმა კატომ.—მართლა გადასწყვიტა მაგდა შეირთოს?

ნესტორი პურის შემხმარ გულს ღეჭავდა. არაფერი უპასუხა.

— რად გაჩუმდი? მიმაღავ? ასე დაგარიგა, არ უთხრაო?

ნესტორი ჩუმად იჯდა. სუფრაზე დაყრილ ნამცეცებს ბოჭავდა და პირში იყრიდა.

— რაო, ჯიბე რომ გავიტენეო, სიყვარული მეწვიაო? დავბრმავდიო? რა ენახეო იმ გამხმარ გომბიოშიო?

ნესტორი ხმას არ იღებდა. ისევ ნამცეცებს ეძებდა.

— რას დადუმდი, შე ღვთის გლახა?—ბოლოს მოთმინება დაჰკარგა კატომ და სუფრას მუშტი დაახალა.—ჩაყლაპე ენა?

ნესტორმა შეხედა და გაუღიმა. თითონ დაისხა ღვინო, დალია და კიდევ შეხედა. შემდეგ უეცრად ხმიანად გაიცინა. დიდხანს იცინა. იცინოდა და თან გული აგჯებოდა ხველებისგან.

— გამხმარ გომბიოში! მართლა გამხმარია. ქალი კი არა,

ლანდია. ფეხები მწვევარის კანკებს მიუგავს. გამხმარ გომბიო-
შიო!

კიდევ იცინა. მერე შეჩერდა, ამღვრეული თვალებით უცქი-
რა კატოს, კიდევ დასცალა ჭიქა და მკერდზე მუშტი დაირტყა.

— გული მეწვის. სიმონი შვილად მიმაჩნია. ჭკუა არ ჰქო-
ნია. უფლის თვალივით დატრიალდებოდა შენი ხელი იმ ოჯახ-
ში...

ისევ გამოსწურა ჭიქა.

კატოს თვალი აავლო.

— სად შენ, სად ის! შენ ქალი ხარ, ნამდვილი დედაკაცი!

კატომ დაიჭირა ნესტორის თვალი. ლოთის მსუნაგი თვალე-
ბი ტკიპასავით მიეკვრენ ქალის მაღალ მკერდს და ტიტველ
მხრებს.

— აქამდე ქუჩაშიც არ მიკარებდი. ვიცი გეზიზღები. ერთ-
ხელ ისიც მითხარი, ვერიდები იმ სკამზე დაჯდომას, რომელ-
ზედაც შენ იჯექიო, გეზიზღებოდა, თითქო ჩემ შემდეგ ზითხი
მიეკრა, თითქო ლოკოკინად იქცა სკამი, საზარელ მუხლუხოთ.
მარტო შენ კი არ მერიდები! ყველა! ხომ მაქვს უფლება გუ-
ლი მეტკინოს? მეც ღვთის გაჩენილი ვარ, თუ არა? მეც კაცი
ვარ, თუ არა? ჭიას რომ ფეხს დააჭერ, ისიც გაინძრევა. ნუ
მკრავ ხელს, გამოგადგები!

— მეგობრობა გაგიწიო?—ირიბად გადახედა კატომ.

— მეგობრობას არ გთხოვ. მხოლოდ მაჩვენე, რომ არ გეზა-
რები. მეტი არაფერი მინდა.

— სამაგიერო?

ნესტორმა დასცალა ჭიქა.

— ყველაფერი შემიძლია. ერთ დროს მეც კაცი ვიყავ, ახ-
ლა კი ლოკოკინა ვარ, მუხლუხო. გეზარებათ იმ სკამზე დაჯ-
დომა, რომელზედაც ვიჯექ. მე კი ყველა სკამზე დავჯდები,
ყველა სკამს ჩამოვივლი და ლოკოკინასავით ლორწს მინც არ
დავტოვებ. იმიტომ, რომ ლოკოკინა მატლია, მე კი ადამიანი.
ვარ, თუ არა?

ჯერ კიდევ ნახევარი კვარტი არ დაეცალა და უკვე მთვრა-
ლი იყო. ხელები უკანკალებდა, როცა ახალ ჭიქას ივსებდა
ღვინო იღვრებოდა სუფრაზე, ესხმებოდა მუხლებზე.

კატომ ღვინის წალემა დააპირა.

— მიგაქვს?—არ ესიამოვნა ნესტორს.

— თუ გონება დაკარგე, რაღათ მინდიხარ!

— დასტოვე... დავლევ, უფრო მოვალ აზრზე. ღვინო ამუშავებს ჩემს ტვინს. მე უკეთ ვიცი ჩემი ამბავი...

კატომ დასტოვა კვარტი. ნესტორმა კიდეც დალია.

— საჭმის გამოსწორება აღარ შეიძლება?

ნესტორს უნდოდა ეპასუხნა, მაგრამ ხველებამ მოუსწრო. კატომ მოთმინებით დაუცადა. ნესტორმა დიდხანს ახველა, აგერ როდისღაც სული მოითქვა, ერთხანს უცქირა ქალს ამღვრეული თვალებით და ბოლოს წაულულულა:

— არ მაქვს იმედი.

— რატომ?—სახე აენთო კატოს.

— ხვალ ჯვარს იწერს... ქალმა ხალხის მოწვევაზე და ნადიმზე უარი სთქვა. ჩუმად მოხდესო...

მოულოდნელობამ თითქო გაარეცა კატო. შეჰყურებდა ნესტორს და არ სჯეროდა გაგონილის სიმართლე.

— ახლა მეუბნები მაგას?—ელდა ნაცემი წამოვარდა ქალი.— ღვინო რომ ჩაცეცხლე, მაშინ მოგაგონდა?

ნესტორი ხმას არ იღებდა.

— ახლა მოგაგონდა, შე მურტალო? ხვალ ჯვარს იწერს? რას დადუმდი? ჩაყლაპე ეგ გასახმობი ენა?—მხრებში სწვდა და შეანჯღრია.—თავს ვაგვიხეთქავ ამით!—ბოთლს ხელი დაავლო, მოუქნია, მერე კედელს მიახალა და მიამსხვრია.—რაო, სიმდიდრე შევიძინეო და კატო აღარ მეკადრებაო? ის მწყერჩიტა მამჯობინა? სირცხვილით სადღა გამოვეყო თავი? არ ეშინია ჩემი? დავადრჩობ, ამით მოვადრჩობ!—ჩაპოტნა, მობლუჯა სუფრა, მოიგლიჯა შალი, მერე მუშტები დაახალა მაგიდას. ბოლოს უეცრად მოდუნდა, ჩაჯდა და ატირდა.

ნესტორი ერთხანს უყურებდა თუ რა გულამომჯდარი სტიროდა ქალი, უკანასკნელი ჭიქა დასცალა, შემდეგ ჩუმად ადგა და გავიდა.

VIII

ქუჩებს, სახლებს, ეზოებს წვიმა რეცხდა. ზოგან სჩანდა შემთხვევით შერჩენილი ანთიბული სანათური. სინათლეც სოველი და ცივი იყო.

დაცარიელებულ ქუჩაზე მირიხინობდა ერთი ეტლი. სიცივის-
გან და სისოფლისგან პატარა გამხდარი ცხენები მოკუნტულიყ-
ვენ. ძალა აღარ ჰქონდათ, მაგრამ არ აჩერებდათ მათრახის
შეუბრალებელი დარტყმა.

— დაჰკარი! გააქანე!—ყვიროდა ეტლიდან ძლიერი ხმა.

არცერთ სახლიდან არ დაუნახავთ და არ გაუგონიათ, რო-
გორ მიხრივინებდა ეტლი ოღრო-ჩოღროებზე და ქვებზე. ეტ-
ლში მყოფნიც ვერაფერს ხედავდნენ ბნელში.

მოულოდნელად ცხენები შეჩერდნენ.

— რა იყო?—იკითხა მამაკაცმა ეტლიდან.

მეეტლემ რაღაც სთქვა, მაგრამ სიტყვები გაიტაცა ქარმა,
ღეღეების შხუილმა და ხეების შრიალმა.

კაცმა ეტლიდან თავი გამოჰყო. მთვრალმა თვალებმა დაი-
ნახეს მხოლოდ მეეტლეს შავი ლანდი. ლანდიდან წყალი ჩამო-
დიოდა.

— მივედით!—სთქვა ლანდმა.

კაცმა ეტლიდან მიაყვირა.

— გასწი წინ!

მეეტლემ ბრძანება გაიგონა, მაგრამ მაინც იდგა.

ეტლში ქალის ხმა გაისმა:

— სად უნდა წავიდეთ ასეთ ავდარში?.. მცირეა... მეშინია!
მამაკაცმა ბრაზი მეეტლეზე იყარა.

— გასწი! პირდაპირ... სანამ გზა არ დაილიოს. სანამ ეტლი
არ დაიმსხვრეს. მე ბედნიერი ვარ, გესმის თუ არა?! სანამ გზა
არ დაილიოს! სანამ ქვეყნის ბოლოს არ მიაღწევ!

ცხენები დაიძრნენ. ჯერ მძიმე ნაბიჯით, შემდეგ კი უჩქარეს,
რადგან მათრახი და შეძახილი აიძულებდათ.

— სად მივდივართ?—იკითხა ქალმა.

მამაკაცმა მოხვია ღონიერი მკლავები, ფეხები ეტლის საჯ-
დომზე გაუწყო, გაიხადა პიჯაკი და შეცივებულ ფეხებზე შე-
მოახვია. როცა მამაკაცი ახლო მიიტანდა სახეს, ქალი სუნ-
თქავდა ღვინოს და თუთუნს. ჯაგარივით უღვაშები კბენდნენ
ლოყებს...

ქალი თავის თავს ეკითხებოდა:

— რა უნდა მას? ის ხომ უკვე ჩემი ქმარია? როცა ფხიზე-

ლია, ზედმეტად თავაზიანია და სიტყვის თქმას ვერ ბედავს. ახლა შინ ებრუნდებით... ვინ დაუშლის ალერსს? რა საჭიროა ასეთ ღამეში ხეტიალი?

— გარეკე! გარეკე!

სოველი მათრახი დაუზოგავად ტლაშუნობდა ცხენების ზურგზე. მეეტლეს ესმოდა როგორ ხენეშოდნენ ღონემიხდილი ცხენები.

ეტლს ქარი ეჭიდებოდა. საფარის აგლეჯა უნდოდა. ტელეგრაფის ბოძებზე ჰკიოდნენ მავთულები. ქარი იხლართებოდა მავთულებში და ბრაზობდა.

მალე ცხენები ისევ შეჩერდნენ და აღარ დაიძრნენ.

მეეტლემ დაიძახა:

— გზა აღარაა. ბედი, რომ ნაბიჯი არ გადასდგეს, თორემ ხრამში გადავიჩეხებოდით!

პასუხი არ მიუღია. შეიძლება ეტლში არც გაუგონიათ. მოაბრუნა ცხენები. წვიმა სახეში ურტყამდა და არ ახედვინებდა.

ხანდახან ელვა ანათებდა გზასა და ორივე მხრით ჩაბუდებულ პატარა ხის სახლებს. ბნელ ქუჩებში მიშხუოდა წყალი, სადაც ერთდებოდა დელეთ და შემდეგ ღრიალით მიიჩქაროდა.

— გარეკე, გარეკე!—არ ცხრებოდა მამაკაცი ეტლში.—რაც სიზმარში არ მინახავს, ისა მაქვს და ისა ვარ. მაგდა! ბედნიერი ვარ, გესმის? ხომ ხედავდი დღევანდელ მასპინძელთან შეგროვილთ? რა შურით მიჟურებდნენ! დამეხარბონ... ამოვძვერი მიწიდან, მზეს შევხედე. ახლა მეც კაცი ვარ, კაცი კაცებში. წინაღ კი? მძორი—მეტი არაფერი! რა წახდა იმით, რომ მამა მიკიტანი მყავდა და ბოთლებში ღვინის გადმოსხმის მეტი არაფერი მასწავლა?.. დღეს კაცი ვარ კაცებში... ხორცი უნდა გესხას, ხელებში ღონე უნდა გქონდეს. სხვა ყველაფერი მოვა. ასე კი არ ვარგა, შენ რომ ხარ. ცინდალივით ხარ. ხორცი უნდა შეისხა, ხელებში ღონე უნდა გქონდეს... პირველი აგური მე დავდევი, როცა ქარხანა ავაშენე. აგურის აწევას კი ღონე სჭირდება. მქონდა ღონე და დავდევი. მზეზე ამოვედი, მზეს შევხედე და ძირს აღარ ჩავძვრები. წინათ მზე თვალს მკრინდა, ახლა მხოლოდ მზეზე გამოხედვა შემიძლია. მთვრალი ვარ? ვინ მოგახსენა! მთვრალი კი არა ვარ, ქვეყანა მეცოტავება, მხრები

მაქვს განიერი, მკერდი მაქვს ღონიერი, კლდეს რომ დავეტაკო, შევანგრევ და გავიტან. მხოლოდ ახლა ვიწყებ ცხოვრებას, აქამდე არ მიცხოვრია. არ მეგონა, თუ ამოდენა სურვილები მექნებოდა. ახლა გაუმძღარი ვარ, ყველაფერი მინდა და არაფერი მეზოგება... გარეკე!

ჯიბიდან მუჭით ამოიღო ქალაღლის ფული და ქუჩაში გადაყარა.—ვინმე იპოვის, გაუხარდება. სხვამაც გაიხაროს. ერთი საათით სხვაც იყოს ბედნიერი. ვინც ჭკუიანია, მიხვდება, რომ ეს სიმონმა ჰქნა. ბავშვები იპოვიან,—ტკბილს იყიდიან. დიდები იპოვიან,—ოჯახს მოახმარენ... სიცოცხლე კარგი ყოფილა. ბნელმა როგორ უნდა შეგაშინოს? ორმოცი წელიწადი ბნელში ვიყავი. გარეთ მზე იყო, მე კი ბნელში ვეგდე... მზე ზევით ამოსვლას მიშლიდა, სოროში მერჩია და შიგ მივძვრებოდი... აღარ ჩავძვრები. ეს ღამე იმის ნიშანია, რომ ხვალ მზე იქნება. დაგროვდა წვიმა, უნდა ჩამოიტიროს ცამ... ეს ღამე კი არა, ნათელია, ნათელი! სიმონ ფაბრიკანტი! დღეს ასე მეძახის ყველა... დღეს შენც ხარ ჩემს გვერდით. ერთხელ ჩემი დროც აყვავდა. აყვავდა და არ დავაქნობ. გარეკე!

შინ დაბრუნებისას სიმონი დიდხანს არ დამშვიდებულა. დადიოდა ოთახებში, ბობლინებდა, შემდეგ მორთო გრამაფონი და დიდხანს უკრა. განსაკუთრებით მოსწონდა ის მარშები და ბაიათები, რომელნიც ახლა მის ხასიათს ეგუებოდა. უკრავდა მათ და თან ხმასაც აყოლებდა. სიმღერით გატაცებულს არ შეუმჩნევია, როგორ გავიდა მაგდა საძინებელ ოთახში.

ლოგინის სითბომ მაგდა მალე მიადინა. აღარ გაუგონია, როგორ დაბოროტავდა სიმონი.

IX

პირველმა თვეებმა სწრაფად გაიარეს. გადაპატიჟება, სადილები, ვახშმები, პიკნიკები ქარხნის გვერდით გორაკზე.

რამდენჯერაც. არ უნდა გასულიყო სიმონი ქალაქში, ხელცარიელი შინ არასოდეს არ დაბრუნდებოდა. ყოველთვის რაღაც უნდა მოეტანა. თუ მოიტანდა ტკბილეულს, მოიტანდა უხვად. დაახვავებდა კოლოფებს მაგდას წინ, ან ჩაუყრიდა კალთაში და უყურებდა თვალებში იმედით, რომ მადლობით

შეხედავდნენ. სიხარულს ვერ მალავდა, როცა ხედავდა როგორ სწუწნიდნენ ტკბილეულს ცოლის პატარა მსუქანი ტუჩები.

როცა სიმონმა ერთხელ ცოლს რაღაც უსაყვედურა, ამის შემდეგ მთელი დღე დადიოდა ქალაქში და ეძებდა ისეთ რამეს, რისი მიტანაც მისი აზრით გაახარებდა მაგდას და დაავიწყებდა უსაფუძვლო საყვედურით მიყენებულ წყენას.

საჩუქრის ძებნაში სიმონმა გზათ გაიარა აფთიაქის წინ და დაფიქრებული, ალბათ, შეუმჩნევლად აუვლიდა გვერდს, რომ თუთიყუშის ხმას არ გამოერკვია. შეჩერდა, ერთხანს უცქირა ფერებით აქრელებულ ფრინველს და ბოლოს აფთიაქში შევიდა.

დიდხანს ვერ დაიყოლია აფთიაქის გამგე თუთიყუშის გაყიდვაზე. ათასგვარი დაპირება მისცა. ჯიუტი ბეგლარი ვერაფრით გასტეხა. მხოლოდ მაშინ, როცა სამაგიეროთ ინგლისური ჯიშის მეძებარს დაპირდა, გაიგონა შორეული საიმედო:

— ენახოთ, მომავალი გვიჩვენებს... შეიძლება გავიმეტო... მოითმინე, სული ნუ მიგდის!..

მაგდა ხედავდა, რომ ქმარი სრულიად უვიცი იყო. ხეირიანი კითხვაც არ იცოდა. სწუხდა ამას. ბოლოს გადასწყვეტა თითონ ეკისრა სიმონის აღზრდა. ეს არც ისე ძნელ საქმედ მიაჩნდა.

სადილის შემდეგ მაგდა სიმონს გვერდით დაიჯენდა და როგორც სასკოლო ასაკის ბავშვს, წიგნებს უკითხავდა. უკითხავდა რომანებს, რომელიც თითონ მოსწონდა. ეს რომანები კი სიმონისთვის გაუგებარი იყო. მაგდას არაერთხელ შეუნიშნავს, რომ კითხვის დროს სიმონი მალე იღლებოდა და შეუმჩნევლად დამთქნარებას ცდილობდა. იმისათვის, რომ ცოლი გაეხარებია, ქარხანაში წასვლისას დილით სიმონს თან მიჰქონდა რომელიმე წიგნი, მაგრამ არასოდეს გადაუფურცლავს და ხშირად დავიწყნია კიდეც ან ქარხანაში, ან ღუქანში, ხან კიდეც რომელიმე ნაცნობთან. ბუკინისტისგან, რომელიც წიგნების გარდა პაპიროსით და ხახვითაც ვაჭრობდა, მან იყიდა „ბეთანიანი“, „თამარიანი“, „ქალ-ვაჟიანი“ და როცა ესენი შინ დაუწუნეს, ვერ გაიგო, რატომ არის დასაწუნი და რით ვერ სჯობ-

დენ იმ ტომებს, სადაც მისთვის უცხო ცხოვრების და ხალხის შესახებ ეწერა რაღაც.

ბოლოს მაგდაც მიხვდა, რომ სიმონის აღზრდის ცდა უნაყოფო იყო, და რომ თავისი ქარხნის გარდა მას არაფერი აფიქრებდა.

ერთფეროვნად მისდევდნენ დღეები დღეებს. ხევის ქალაქის ღამის სიჩუმეში, რომელსაც ხანდახან ძაღლის ყმუილი თუ დარღვევდა, მაგდას ხშირად მოლანდებია ტრამვაების ხმაური, ავტოების სირენა, ან რომელიმე მეგობრის სიცილი.

იძულებულმა, რომ არაფერი გაეკეთებია, არ იცოდა როგორ გაეთრია დღე. მოცილებულს ყოველგვარ საზრუნავს რამეზე და ვინმეზე, უჩვეულო საქმე გაუჩნდა: რითი შეეცაო საოცარი სიცალიერე?

ხალისმა და სიხარულმა, რომლითაც მაგდა შინ ხვდებოდა ხევის ქალაქში შეძენილ ნაცნობებს, სტუმართმოყვარულის სახელი გაუთქვა. ყველა ის, ვინც ერთხელ მოსულა, მეორეთ მისვლას იჩქაროდა. ამ გარემოებამ სიმონის სახლს მრავალი შეაჩვია.

ყველაზე უფრო მაგდა შეხაროდა მათ, ვინც, სიმონის თქმით, ოჯახში შესაშვებიც არ იყო.

— ღლაბუცა ბიჭებია, მეტი არაფერი! — მხოლოდ ამ სიტყვებით გამოუთქვამს სიმონს უკმაყოფილება.

მაგრამ, როცა შეხედა, რომ მაგდას სწორედ მათი მოსვლა უფრო ართობდა, ამ დათმობაზე აღვილად წავიდა და ყველას ფართოდ გაუღო კარები.

ყველაზე უფრო მაგდას ართობდა ის საღამოები, როცა თავს მოიყრიდნენ მეზობელი ქალიშვილები, ღენტორი და ჟან ჟანიძე.

ჟანი ყოველთვის მასალა იყო ხუმრობისთვის. თითონ მას, უწყინარს, ამისთვის ყურადღება არასოდეს მიუქცევია. ებაახებოდა მაგდას თეატრზე და საუბარს მუდამ ერთიდაიგივე ფრაზით ათავებდა:

— მე რომ თეატრს ჩამაბარებდეს სახელმწიფო, მაშინ ნახავთ, როგორ წავა საქმე!

აუღელვებელი, მაგრამ მუდამ ერთ ხასიათზე მყოფი, ჟანი

ხანდახან აუტანელი ხდებოდა. მაგრამ ეს კაცი ხშირად აუცი-
ლებელი იყო როგორც მასალა გამასხარებისა და გართო-
ბისთვის.

არაერთხელ შეუნიშნავს ეანს, რომ მაგდა მხიარულად შეკ-
გებებია. ამას ხსნიდა ის თავისებურად. ქალაქში ეხუმრებოდენ
მაგდაზე. ეანი აჰ ხუმრობას ისე იღებდა, თითქოს სიმართლე
ყოფილიყო და ამასთანავე ყველას აფრთხილებდა:

— ოღონდ ნამეტანს ნუ იზაჟთ, სიმონის ყურამდე არ მი-
ვიდეს!

შემოდგომის წვიმიან ამინდში, როცა ყველანი განიერ ბუხ-
რის წინ თებოდენ, გიორგის უყვარდა ახალგაზრდებთან ყოფ-
ნა. ასეთ დროს გიორგი ლაპარაკის გუნებაზე მოდიოდა და
სტუმრებიც თავაზიანად და გულდასმით უსმენდენ წარსულის
ამბავს.

— ახლა განზრახული მაქვს მემუარები ვწერო, — ამბობდა
გიორგი, — ჩემი წარსული არც ისე უფერული იყო. მრავალი
რამაა ისეთი, რაც არ უნდა იქნეს დაგიწყებული და შთამო-
მავლობას გადაეცეს... შეიძლება გამოადგეთ კიდევ. დიდ ქა-
ლაქში წერა ვერ შევძელი... მოგეხსენებათ წერას ხასიათი
უნდა, გულდასმით უნდა დაუჯდე. ხელს არავინ უნდა გიშლი-
დეს. აჰ კი შესაძლებელია მუშაობა და კიდევაც დავიწყებ...

— ცხადია, თუ მოსვენებული არა ხარ, ტვინი შენს ნებაზე
არ ამოძრავდება — უდასტურებდა ლენტორი. — დიდ ქალაქში
კაცი როგორ მოისვენებს! . შენს ნებაზე ფეხსაც ვერ გაიხდი...

მშვიდად გადიოდენ დღეები. ყოველი დღე დასრულდებოდა
როგორც გუშინდელი. გუშინდელი კი გუშინწინდელს გავდა...

მაგდა თანდათან ერგოდა ქალაქის სიჩუმეს. თითქმის ეზი-
რა და გაინაწილა ცხოვრება იმ ადამიანთა, რომელნიც მის
გარშემო იყვნენ.

ამ სიმშვიდეში ცოტაოდენი აფორიაქება შემოიტანა მხოლოდ
მარინეს წერილმა, რომლითაც ის იტყობინებოდა თავლოს
სიკვდილს. დარჩენილი მარტო, საბრალო ქალიშვილი, რო-
მელსაც ქუჩის ხმაურისაც კი ეშინოდა, სასოწარკვეთილი იყო.

მაგდას მხოლოდ ერთი წერილის გაგზავნა დასჭირდა და
მარინე რამდენიმე დღის შემდეგ ხევის ქალაქში ჩამოვიდა.

სიყვარულით და მზრუნველობით მიიღეს. შეუჩვენელი უცხო ადამიანებს, მარინე ყოველთვის უხერხულობას გრძნობდა, როცა საღამოობით მაგდასთან ნაცნობები თავს იყრიდნენ. ერჩია თავის ოთახში მარტოდ ყოფნა, სწუხდა როცა მარტოობას ურღვევდნენ. მაგრამ იძულებული გახდა მდგომარეობას დამორჩილებოდა და ბოლოს თავისთვისაც შეუმჩნევლად მალე მიეჩვია ყველას. განსაკუთრებით დაუახლოვდა ლენტორს და ჟანს, რომელნიც ხშირი სტუმრები იყვნენ.

X

ქარხანაში საქმე კარგად მიდიოდა.

ლამე, როცა ყველა მიიძინებდა, სიმონი თავის პატარა ოთახში ანგარიშობდა შემოსავალ-გასავალს. მისი ბუხჰალტერია არ იყო რთული. ეს იყო საანგარიშო ჩოთქი, გრძელი დავთარი და ქაღალდის ნაგლეჯებზე მოცემული ხელწერილები.

დაბეჯითებით ამბობდნენ იმაზე, რომ მალე ქალაქს გადიდებდნენ და გამშენიერებდნენ შეუდგებოდნენ. ყველა დაინტერესებული იყო ქალაქის მომავლით, მისი გაზრდით. ლაპარაკობდნენ იმაზედაც, რომ მოკლე ხანში დაიწყებენ რამდენიმე ქარხნის აგებას და რომ საერთოდ ხევის ქალაქს დიდი სამრეწველო მომავალი აქვსო.

ასახელებდნენ კიდევ იმ ადგილებს, სადაც განზრახული იყო ქარხნების აგება.

სთქვამს ისიც, რომ ქალაქის ახლო იშვიათი მადნეულობის მარაგი აღმოჩნდა და მის გამოსაკვლევად მცოდნე პირები ჩამოდიან. და როცა ერთ დღეს საძირკველი ჩაეყარა პიდროელსადგურს, ხევის ქალაქში უკვე აღარავინ ეჭვობდა, რომ ყველაფერი რაც ითქვა, სინამდვილედ იქცეოდა.

ხევის მომავალი გაურკვეველი იყო სიმონისთვის. არც ფიქრობდა ამაზე. ქალაქის გაზრდა თა ისებურად წარმოედგინა. ამაში ის ხედავდა მხოლოდ გადიდებულ ბაზარს და მოთხოვნილებას თავისი ქარხნის ნაწარმოებზე. ამ დროს, მისი აზრით, შესაძლებელი იქნებოდა ქარხნის გადიდება, რაც ცხადია, მეტ მოგებასაც მოუტანდა და საშუალებას მისცემდა კიდევ უფრო უკეთ მოეწყო ცხოვრება.

ხშირად, როცა ღამით დაამთავრებდა ანგარიშს, ოცნებით წარმოიდგენდა ქარხნის სახურავზე ამართულ უკვე რამდენიმე საოროთქლე მილს, თავის თავს ქი ყველაზე იღბლიან და მდიდარ მრეწველად არა მარტო ხევში, მისი საზღვრების იქითაც. ამის ფიქრში სიამოვნებით ისრესდა ხელებს და უღიმოდა მომავალს.

ერთხელ ის ხმაც გავრცელდა, რომ ქალაქის საბჭო აპირებს სახელმწიფო ღვინის დიდი სარდაფის და აგრეთვე კონიაქის ქარხნის აგებასო. ამის გაგონებაზე სიმონმა ყურები ცქციტა. მოულოდნელი არაფერი იყო. გარშემო სოფლები, გაშენებული ნამყენი ზვრებით, საამისო, ხელსაყრელ პირობებს ქმნიდნენ და უხვად იძლეოდნენ საჭირო მასალას.

ამაზე ფიქრი წამებად გადაექცა სიმონს შეშინებულს იმით, რომ სახელმწიფო ადვილად შესძლებდა ქარხნის მოწყობას. თუ ასე მოხდა, მაშინ ხომ დაიღუპა თითონ?

ამ ხმებს ის აწერდა პირად მტრებს, უმთავრესად იმათ, ვისაც ეხარებოდა მისი ბედნიერება.

— ილაყებენ, იმდენს ილაყებენ, რომ მთავრობას ჩააწვდენენ ყურში და დამლუპავენ. — ბრახობდა სიმონი და თავის მხრივ ავრცელებდა ხმებს, რომ სახელმწიფო ხელის შეწყობას და დახმარებას დაპირდა ქარხნის გასადიდებლად.

ამას ამბობდა, მაგრამ ყური გამახვილებული ჰქონდა — თუ რას ლაპარაკობდნენ, ვინ ჩამოვიდა ხევში, რა მიზნით და რამდენი ხნით. არ სჯეროდა სიმონს თავისი ბედის შეტრიალება, მაგრამ შორეული ეჭვი გულს მაინც უღრნიდა.

ყველაზე უფრო აშინებდა ის, რომ არავის შეემჩნია მისი შაშა. და მართლაც, ყველა ხედავდა მხიარულს, არასოდეს უნახავთ მოღუშული და ასე გეგონებოდათ, თითქო ბედნიერებამ დაისადგურა და იპოვა მასში სამუდამო ბინა.

ვერც შინაურები ამჩნევდნენ სიმონის მღელვარებას. ხედავდნენ მუდამ ხალისიანს და დარწმუნებული იყვნენ, რომ ბედნიერად სთვლიდა თავს. სიმონმა კიდევ უფრო უმატა ცოლზე ზრუნვას. ყოველნაირად ანებიერებდა მას.

ზოგი მისი მოქმედება, რომელიც სხვა მდგომარეობაში, ალბათ, ღიმილს და დაცინვას გამოიწვევდა, მიღებული იყო

როგორც უსაზღვრო სიყვარული ცოლისადმი. ამიტომ არ
ბორკავდენ და არ ეწინააღმდეგებოდენ მის კაპრიზებს.

სიმონის სურვილით თბილისში გაგზავნეს მისი და მაგდას
ფოტოგრაფიული სურათები. პორტრეტები გაადიდებია, იყი-
და ოქროს ვარაყით შემოვლებული ჩარჩოები და საწოლ
ოთახში ლოგინის თავზე დაჰკიდა.

მაგრამ მაინც იმის შემდეგ, რაც ექვი მიიტანა თავის მდგო-
მარეობის სიმტკიცეში, ფიქრი ქარხანაზე წამებად გადაექცა.

თუმცა კარგად მიდიოდა საქმე და მოგება საკმაო რჩებოდა,
მაინც არ იყო კმაყოფილი.

თუ რა იწვევდა ამ გრძნობას, გარკვევით მიხვდა ერთხელ
სრულიად შემთხვევით.

ჩვეულებრივად ღამით, როცა ანგარიში მოათავა, სა-
ვარძელში ჩამჯდარი ოცნებობდა იმ მომავალ საკუთარ ქარ-
ხანაზე, რომელიც გაიზარდა, გაფართოვდა და რომელმაც
დიდი მოგება მისცა. ამაზე ფიქრის დროს შემოიჭრა ექვი
და თითქოს გაიგონა ხმა, რომ ეს არასოდეს მოხდება. ცდი-
ლობდა მოეშორებია ექვი, დაჯერებული იყო თავის ძლი-
ერებაში, მაგრამ უიმედობა უფრო და უფრო ეუფლებოდა.

ეს წვალება, რომელიც ოსტატურად დაფარული იყო მზი-
არულობით და ხელგაშლილობით, ყველასათვის შეუმჩნევი
ხდებოდა და შინ ცხოვრება მიმდინარეობდა ჩვეულებრივ კმა-
ყოფილებით. მაგდა და მარინე თანდათან ივიწყებდნენ თბი-
ლისთან შეერთებულ თავიანთ წარსულს და პროვინციის სიმ-
შვიდეში ბედნიერადაც გრძნობდნენ თავს.

განსაკუთრებით ემჩნეოდა ეს მარინეს, რომელსაც დიდი
ქალაქიდან არც თუ ისე ბრწყინვალე მოგონებები გამოჰყოლო-
და.

ადამიანს, საზოგადოებას, რომელსაც ის ყოველთვის უფრო-
ხოდა თბილისში, ხევის ქალაქში პირველად შეეჩვია.

იშვიათი იყო დღე, რომ სტუმარი არ ყოფილიყო და მათ
შორის ყველაზე ხშირად ლენტოკი და თანი.

ერთ საღამოს, როცა თანს ელოდნენ და აღარ მოვიდა, მა-
რინემ კიდევ მოიწყინა. მაგდა მიუხვდა მიზეზს და აღერსი-
ანად უსაყვედურა:

— შენ მგონი ხშირად ფიქრობ იმვაებატონზე... ფრთხილად იყავი, სერიოზულ რამეთი არ დასრულდეს ეგ სისულელე!

მეგობრული საყვედური გულში მოხვდა მარინეს. შერცხვა, რომ გრძნობა გამხელილი აღმოჩნდა.

ჟანი მიმხედარი იყო მისდამი მარინეს თანაგრძნობას. და იმის მიხედვით, თუ რა ცხვირაწევით ეპყრობოდა ახლა ხევის ქალიშვილებს, შეიძლებოდა იმის გაგება, რომ ასეთი მოულოდნელი გამარჯვებით სავსებით კმაყოფილი და გახარებულიც იყო. ჯერჯერობით მას ერთი სურვილი ჰქონდა: როგორმე დემონსტრაცია ეყო და ყველასათვის დაემტკიცებია, ყველასათვის თვალსაჩინოდ გაეხადა მარინეს მისდამი განწყობილება.

როცა ვინმე გაეხუმრებოდა მარინეზე, ჟანი არასოდეს შეეცდებოდა ექვების გაფანტვას. პირიქით, ორაზროვანი ღიმილით ადასტურებდა მისთვის სასიამოვნო და თავმოსაწონ ქორებს. მისთვის სულერთი იყო რასაც იტყოდნენ, ოღონდ ელაპარაკნათ და მის სახელთან ერთად მარინეს სახელი ეხსენებიათ.

ქალაქში მართლაც დაიწყეს ლაპარაკი, ოჯახებში ჩურჩული და გაიციხვა. და ეს მით უკრო ხედებოდა ხევის ოჯახების გულს და ხდებოდა ლაპარაკის საგნად, რადგან ნათლად არ ჰქონდათ გარკვეული—მაგდა თუ მარინე იყო ჟანის სატრფიალო საგანი? ზოგი ამბობდა, რომ მარინე მხოლოდ საფარია მაგდასთვის და რომ ნამდვილად მაგდასა და ჟანს შორის არის რომანი გაჩაღებული. ეს ეჭვი პირველად კატოსაგან ესმათ და შემდეგ მრავალმა გაიმეორა.

შესაძლოა სხვა დროს ამ ამბებს ხანგრძლივად მიეპყრო მოქალაქეთა ყურადღება, მაგრამ ქალაქის მაჯისცემა, ახალი დღეების ზმაური, რომელიც აფხიზლებდა იმათაც, ვისაც ძილი ერჩია, უმნიშვნელო რამეთ სტოვებდა ჟანის რომანს. გახშირდა ლაპარაკი ახალი ღიდი ქარხნების აგებაზე. რამდენიმე თვის შემდეგ კი ცხადად დაინახეს, რომ ქალაქის მთავარ ქუჩაზე, სადაც წინათ საწვრიმალო ფიცრული დუქნები ერთმანეთს ეკვროდნენ, გაიჭრა ბალავერი და ვრცელი მოედანი დაიკავა მოზიდულმა აგურმა.

ხავსმოკიდებული ქოხების გვერდით ამაყად იზრდებოდნენ ღიდი შენობები.

გაცოცხლდა ხევის ქალაქი და ხმაურმა ააფხოს სიმშვილეს ჩვეული ქუჩები და ჩიხები.

თუ რაიმეზე იყო ახლა ლაპარაკი, ეს ისევ დაწყებულ მშენებლობაზე. ზედმეტ სიტყვების მხარჯველი და თავის გასართობად გეგმების შედგენის მოყვარულნი, ულევ მასალას პოულობდნენ სალაპარაკოთ და ახლა, მაღა გახსნილნი, თუ მაინც გამოსთქვამდნენ რაიმე უკმაყოფილებას, ეს მხოლოდ იმაზე, რომ ქალაქის საბჭომ მეტი სიცოცხლე უნდა გამოიჩინოს და კიდევ უფრო მეტი ყურადღება მიაქციოს ქალაქის გამშენიერებას.

— არ გვინდა, ბატონო, ჩამორჩეს სხვას ჩვენი ქალაქი. თუ მშენებლობაა, ჩვენც ავშენდეთ! — ეუბნებოდა ლენტორი სიმონს, როცა ერთხელ ერთად უცქერდნენ ახლად დამთავრებულ შენობას.

რაც მეტს ლაპარაკობდა ლენტორი ქალაქის განახლებაზე, მით უფრო ბრაზი ემატებოდა სიმონს.

როცა ლენტორმა დაიწყო ოცნება მომავალზე და გამოსთქვა იმედი, რომ ხევი მალე დაეწევა დიდ ქალაქებს, თუ ასეთი სისწრაფით წინ წავიდა, სიმონმა ველარ მოითმინა და შეუღრინა:

— ენა დაიმოკლე!.. კარგად ვიცი, როგორ გამახარებს ეგ ქალაქი და ეგ მომავალი!..

მთელი გზა სიმონის თვალწინ იდგა აგურის წითელი გიგანტი.

თითქო აშინებდა კიდევ, რომ ხევის მიწა ვერ გაუძლებდა მას, ჩაიქცეოდა და ჩაიტანდა ქალაქის მთელ ნიადაგს, რომელზედაც აქამდე მსუბუქი ქოხები იდგნენ და რომელიც სიმშვილეს მიუჩვეველი იყო.

შინ ისევ უცვლელი დახვდა ყველაფერი, როგორც გუშინ, გუშინწინ, ერთი და ორი თვის წინათ. ისევ ის უღარდებლობა, ისევ ის კმაყოფილება და უზრუნველობა. და პირველად იმის შემდეგ, რაც მაგდამ მის ოთახებში ფეხი შემოდგა, სიმონს რატომღაც ეჩვენა, რომ ქალი გულწრფელი არაა მისდამი, რომ უცხონი არიან ერთმანეთისთვის, რომ მათი ბედნიერება მერყევია და მსუბუქი.

იმ ლამეს სიმონი ჩვეულებრივზე მეტხანს იჯდა სამუშაო ოთახში და ანგარიშობდა.

ნათლად ვერ გაერკვია რა იყო მიზეზი, რომ ასე სწუხდა ქარხნის ბედზე. გაურკვეველად, მაგრამ სასოწარკვეთით იქერდა სმენა უთვალავ ახმაურებას, ბინდ-გადაკრული თვალთ ხედავდა მოახლოვებას უძლეველისას, რომელიც მოდიოდა იერიშით და იკავებდა სიმონის მსგავს ერთეულების ადგილს.

შემოსავალ-გასავლის ანგარიშის დროს ფიქრობდა ამაზე, რა ექნა ისეთი, რა ხერხი ეხმარა, თუ სახელმწიფომ ააშენა სასმელების ქარხანა. როგორ აიცდინოს გაცოტრება და შეინარჩუნოს მდგომარეობა? ხარისხი გააუმჯობესოს? ეს კარგი იქნება, მაგრამ გააძვირებს ნაწარმოებს და ბაზარს შეამცირებს.

რა გზას დაადგეს, რა იღონოს! რაიმე ისეთი შემადგენლობის გამოგონება, რომელიც ხარისხს ასწევს და ამავე დროს ხარჯებს შეამცირებს? აი საქმე! საქმე, მაგრამ შესრულება? სად, ან ვინაა გამომგონებელი?

რას ჩაეჭიდა ეს ტიალი ფიქრი! ცდილობდა გამოსავალი ეპოვნა, საიმედო გზა გამოენახა. განაგრძო ანგარიში. დიდხანს იანგარიშა, ყველაფერი გაითვალისწინა, ასწონ-დასწონა, მაგრამ სანუგეშო ვერაფერი გამოძებნა. როცა აღგომა დააბირა, გაბოროტებით მიაგდო ხელწერილები, ჩოთქი და გაბრაზებით მაგიდას მუჭი დაახალა.

— კისერში წამიჭირეს ხელი... ამოსუნთქვის საშუალებას აღარ მაძლევენ! — მიმოდიოდა ოთახში და თავის თავს ელაპარაკებოდა გამწარებული. — ჩამოვიგლეჯ იმ მარწუხს... როცა იქნება, ამ ხელებით ჩამოვიგლეჯ... ვისაც ჩემი თათი მოხვდება, ვაი მისი ბრალი!.. არ მზოგავს? არც მე დავზოგავ... რა ექნა აბა?

* * *

წინანდელ სიმშვიდეს სიმონი ოჯახში ველარ ნახულობდა. ხშირად მიდიოდა სახლიდან იმ მიზეზით, რომ ქარხანაში საქმე ჰქონდა.

ეჭებდა გულშემატკივარს, რომ შორეული იმედი მაინც გაე-
გონა. შინ კი ამაზე ლაპარაკს ერიდებოდა.

სიმონის ხშირად არყოფნას შინაურები არც ამჩნევდნ.

დღით ქალები რომანების კითხვით იყვენ გართულნი, გიორგი სადილობამდე ქალაქში გავიდოდა, ქარხანაში სიმონს ინახულებდა, ქუჩებს და მოედანს დაივლიდა, ვიტრინებს დათვალიერებდა, დანიშნულ დროზე კი ისევ შინ დაბრუნდებოდა, დაღალული მიეგდებოდა ტახტზე და ისვენებდა. კაცი უსაქმურობითაც დაიღლება — პაპიროსი იყიდო, ნაცნობებს თავი დაუკრა, უცნობ სახეს თვალი გააყოლო, ერთს მისვლა დაჰპირდე, მეორეს მოსვლა სთხოვო — ესეც საკმაო იმისათვის, რომ დაიქანცო და გასავათდე.

სადილის შემდეგ მაგდას და მარინეს ქალაქში გასეირნება უყვარდათ და ხშირად თანი იყო მათი მხლებელი.

სამივენი არაერთხელ წასულან ქალაქგარედაც. განსაკუთრებით უყვარდათ მზის ჩასვლისას კირის ქარხანასთან გორაკზე ყოფნა. ასეთი გასეირნების შემდეგ მარინე ყოველთვის ბედნიერი ბრუნდებოდა შინ.

ერთხელ, როცა თანი მათთან არ იყო და მარტონი წამოვიდნ გორაკიდან, მარინემ ნაღვლიანად უთხრა მეგობარს:

— მეორე დღეა თანი არ გვინახავს... ვგრძნობ, რომ უიმისოდ შენც მოწყენილი ხარ.

— სრულიადაც არა, — მკვახედ უბასუხა მაგდამ, — კარგი იქნებოდა შენც არ გეგრძნო.

მარინეს გატაცებამ და ხშირად იმაზე სიტყვის ჩამოგდება, რომ შემცდარი წარმოდგენა აქვთ თანზე, საკმაოდ არ იცნობენ მას და მხოლოდ ესაა მიზეზი თუ ყველას აბუჩად აგდებული ჰყავს, ბოლოს მოთმინება დაუქარგა მაგდას.

— ის ისეთივე ტიკინაა, რომლებსაც შენ წინათ აკეთებდი, — გულმოსულად უთხრა მაგდამ. — ერთობ საკვირველი ფანტაზია გქონია... თუმცა საკვირველი არაფერია... შენგან არაფერი გამოიკვირდება... მთელი შენი სიცოცხლე ტიკინებს შორის გაატარე...

ამის გაგონებაზე მარინე შეკრთა. უცბადვე გაიფიქრა, რომ მაგდამ შესაძლოა ეანთან შეხვედრის საშუალებაც მოუსპოს...

რამდენიმედ დამშვიდდა მხოლოდ მაშინ, როცა ბოლოს მაგ-
დამ, თითქო შეიბრალო, წყნარად დაუმატა:

— ვიცი, გახალისებს მასთან შეხვედრა. არ გიკრძალავ,
მხოლოდ გთხოვ თავი დაანებო მასზე ფიქრს. ქვეყნის სასა-
ცილოდ თავს ნუ გაიხდი.

ხევში ყოველთვის მოიძებნებოდნენ ქორის მოყვარულნი და
რაც უფრო ხშირად ხედავდნენ განმარტოებით მოსეირნე ამ
სამებას, მეტი სალაპარაკო მასალა ეძლეოდათ. ბოლოს
სიმონმაც ყური მოჰკრა ამ ხმას, მაგრამ შეეცადა ყურა-
დღება არ მიექცია. ყოველ შემთხვევაში არავის შეუმჩნე-
ვია რომ გულთან ახლო მიიღო და ეწყინა.

თითქო კმაყოფილებაში და სიმშვიდეში მიმდინარეობდა
მისი ოჯახური ცხოვრება, მაგრამ ერთი შემთხვევის შემდეგ
ერთბაშად ცხადი გახდა, რომ ეს კმაყოფილება მხოლოდ
გარეგნული და მოჩვენებითი იყო.

იმ დილით სიმონი ჩვეულებრივად ადრე წავიდა თავის
ქარხანაში. სადილს დროზე შინ ელოდებოდნენ, მაგრამ აღარ
დაბრუნებულა. ხანდახან მეგობრებთან ერთად იცოდა სადმე
წასვლა დროს გასატარებლად და ასეთ შემთხვევაში ყოველ-
თვის შემოთვლიდა, რომ არ ეცადნათ მისთვის. ამ დღეს კი
ისე დაღამდა რომ მისი ამბავი არავის გაუგია.

მაგრამ ამ გარემოებისათვის შინ ყურადღება არ მიუქცე-
ვიათ, თითქო არც შეუმჩნევიათ, რომ ოჯახის უფროსი არსად
ჩანდა.

არავინ იცოდა რა ბოლმა ტრიალებდა იმ დღეს სიმონის
გულში.

ქარხნიდან დაბრუნებულმა სიმონმა თავდაპირველად თავის
სახლს მიაშურა, მაგრამ როდესაც გზად მიმავალმა აფთიაქს
გაუარა, თითქოს ანგარიშიუცემლად ბეგლართან შევიდა.

ბეგლარმა შეხედა თუ არა, მაშინვე შეამჩნია უგუნებობა.

— ნურათერს მკითხავ, შენი ჭირიმე! — უცბადვე მოუქრა
სიმონმა, როცა შეატყო, რომ ბეგლარი აპირებდა მიზეზი
გამოეკითხა. — ლაპარაკის თავი არ მაქვს... ცოტა ხნით შენს
ოთახში მოვისვენებ და წავალ მერე.

ბეგლარი რეცეპტების შემოწმებით იყო გართული და ახლა კმაყოფილიც იყო, რომ ზედმეტი ლაპარაკით არ მოაცდინა. შეუძლვა ოთახში და მარტო დასტოვა.

სიმონიც კმაყოფილი იყო ამ მარტოობით. ამ წუთში სრულიად არ შეეძლო არც ლაპარაკი, არც გარკვეულ რაიმეზე გულდასმით ფიქრი. თავში ყველაფერი არეულიყო. მხოლოდ ერთხელ მოაგონდა, რომ ახლა სადილის დრო იყო და შინ ელოდნენ. მაგრამ შინ მისვლა არ მონდომებია. პირიქით, ისიც კი ინატრა, რომ ნეტავ სრულიად არ ჰყოლოდა ოჯახი. ამ წუთში, როცა გული მწარე ნაღველით სავსე ჰქონდა, არც უნდოდა იქ მისვლა, სადაც ყველა და ყველაფერი უდარდელაობით სუნთქავდა. ერთადერთი, რასაც გარკვევით განიცდიდა, ეს იყო ის, რომ თავისი თავის უმწეობას გრძნობდა. თუ წინათ ხშირად ისეთი წარმოდგენა ჰქონდა თავის თავზე, რომ ბევრი რაიმეს შემძლე იყო და მისი სურვილების განხორციელებას წინ ვერაფერი დაუდგებოდა ახლა, პირიქით, ეჩვენებოდა თავი პატარა, უღონო არსებად, რომელსაც თანამგრძნობელი და გულშემატკივარიც არ გააჩნდა.

დიდხანს ბორგავდა. ბოლოს ტახტზე მიწვა, პიჯაკი თავზე წაიხურა და გაინაბა.

როცა მუშაობის დამთავრების შემდეგ ბეგლარი ოთახში შევიდა, დაინახა, რომ სიმონს ეძინა.

ფრთხილად, რომ სტუმარს არ გაღვიძებოდა, მარტოხელა აფთიაქარმა განჯინიდან გამოალაგა საინი, კერძი და თავის სადილს შეუდგა.

შუა ჭამაში იყო, როცა სიმონს გაეღვიძა.

— არ ისადილებ? — კითხა ბეგლარმა უფრო იმიტომ რომ, მასპინძლის მოვალეობა მოეხადა.

— არ მინდა — ყრუთ სთქვა სიმონმა.

აფთიაქარმა მაინც მოიტანა მეორე საინი და ღვინიანი ბოთლიც დადგა სუფრაზე.

ერთხანს ჩუმად ისხდნენ.

— რა იყო, უსიამოვნება შეგხვდა რაიმე? — აგერ როდისღაც ჰკითხა ბეგლარმა.

სიმონმა წაუყრუა.

— დალიე... ცივია, გიამება.—დაუსხა ბეგლარმა.

სიმონმა დალია, მერე ხელი ჩაიქნია და წაილულულა:

— წავიდა ყველაფერი...

— რაო, რა ღვთის წყრომაა შენ თავზე? აღარ იტყვი?—
ჩაჰკითხა ბეგლარმა.

სიმონმა ისევ დაისხა და დალია.

— მეტი რაღა იქნება, წავიდა ყველაფერი...

— რა იყო ადამიანო, ოჯახში ხომ არ გაქვს უსიამოვნე-
ბა?—ბეგლარი დარწმუნებული იყო, რომ აქ იმალებოდა მიზეზი.

— იჰ!—ხელი ჩაიქნია სიმონმა.—ოჯახი... ოჯახი კი არა,
გათავდა ჩემთვის ყველაფერი... დავიღუბე, ბეგლარ, და საშვე-
ლიც აღარაა... აქამდე კიდევ მქონდა რაღაც იმედი, დღეიდან
ყველაფერი მომესპო...

ბეგლარი მოთმინებით უცდიდა, თუ როდის იტყოდა სიმონ-
ნი მწუხარების მიზეზს.

სიმონი ერთხანს სდუმდა. ბოლოს ერთბაშად გადმოიანთხია
გულში დაგროვილი ნაღველი.

— ქალაქის საბჭოში ვიყავი დღეს... დანამდვილებით გავი-
გე, რომ სახელმწიფო აშენებს კონიაკის დიდ ქარხანას... იქვე,
ჩემი ქარხნის გვერდით... ხვალ-ზეგ საძირკვლის ჩაყრასაც
შეუდგებიან... გესმის, ბეგლარ?

ბეგლარი არ შეეხმიანა.

— გესმის, ადამიანო?—თითქმის მიაყვირა სიმონმა.—ჰო და
რა ექნა ახლა მე?.. ჩემი მუშებიც მიდიან... იქ გადადიან სა-
მუშაოთ... რა ექნა ერთმა კაცმა?

ბეგლარმა დაინახა, რომ ბოთლი დაცარიელებულიყო. გან-
ჯინის კარი გამოაღო, გამოათრია სოფელ ტილოში გახვეული
დოჭი და სუფრაზე დადგა. სტუმარს დაუსხა და თავისი ჭი-
ქაც აივსო.

* * *

ქუჩებში ხმაური თანდათან შეწყდა. ღამის სიბნელეში ქა-
ლაქი დაცარიელებულიყო. სახლებში ჩააქრეს ლამპები, დახუ-
რეს ფანჯრები. ქალაქი იძინებდა.

აივანზე ლანდი გამოჩნდა.

მაგდა იყო.

მაგდამ დაიარა ოთახები. ვერავინ ნახა. სასადილო ოთახში ლამპას ეკიდა. ნათელი შუშის გარშემო ტრიალებდნენ ფარვანები. სუფრაზე ეყარნ მკვდარი მწერები. ბალიდან ისმოდა კალიების ძილისპირული.

მაგდა გამოვიდა დერეფნიდან და კიბეზე შეჩერდა.

— მამა!

— აქ ვარ!—გაისმა ბალის სიღრმიდან.

გიორგი მარტო იჯდა თავის საყვარელ ადგილას ეშლის ძირში.

— ოთახებში ვერავინ ვნახე... სად ხართ?

— ასეთ ღამეში ოთახში ვინ გაჩერდება?

გარშემო სიჩუმე იყო.

— ასეთ ღამეში თვალს ძილი არ ეკარება... ასეთი ღამეები მხოლოდ აქ იცის... დიდ ქალაქში კი სულ სხვაა!...—ალაპარაკდა გიორგი.

მაგდამ დაინახა ლანდი რომელიც ქუჩიდან ბაღში იხედებოდა. სჩანდა ვილაცას ეძებდა, რადგან დიდხანს და დაკვირვებით ათვალიერებდა ყოველ კუთხეს.

— ვინ ხარ?—მიამახა მაგდამ.

ხმის გაგონებაზე ლანდი სწრაფად მოშორდა ღობეს.

მაგდა წამოიჭრა ადგილიდან და ქუჩისკენ გაექანა. სახე ვერ დაინახა, მაგრამ როდესაც მთვარის ნათელზე ლანდი ერთი წუთით გამოჩნდა და შემდეგ შეაღო მეზობელ სახლის კარები, მიხვდა ვინც იყო და მიამახა:

— კატო!

კატო შეჩერდა კარებთან, მაგრამ პასუხი არ გასცა, იმავე წუთში შევიდა და მიხურა კარები.

მაგდამ გარკვევით იცნო კატო, მისი განიერი კაბა, შალი, რომელიც მხრებზე დაფენოდა, მაგრამ მაინც შეაშინა ასეთმა მოქცევამ. დიდხანს იცადა ღობესთან, ელოდა რომ კატო ისევ გამოჩნდებოდა, მაგრამ ის აღარსად იყო.

სიჩუმეში ნელი სიმღერა და გიტარის აკომპანიმენტი გაისმა. სიმღერა თანდათან ახლოვდებოდა.

მოედნიდან ქუჩაზე გადმოუხვიეს მომღერლებმა. ერთი უკრავ-

და გიტარაზე, მეორე მანდოლინაზე. დანარჩენები ნელი ხმით მოიძლეოდნენ.

ახალგაზრდების გუნდს ჟანი უძღოდა.

როდესაც მაგდას მიუახლოვდნენ, სიმღერა შესწყვეტეს:

— სალამო მშვიდობისა!—ერთხმად მიესალმნენ.

— სეირნობთ?

— არ გვეძინება... მთვარე ისე აჭყეტს თვალებს, რომ სახლებიდან გამოგვრეკა. ჩავივლით, ჩავილილინებთ...

დაემშვიდობნენ. გზა განაგრძეს. ისევ მოისმა ნელი სიმღერა და გიტარის ხმა.

ჟანი მაგდასთან შერჩა.

— ჟან!—გაისმა ძახილი შორიდან.

წინწასული ამხანაგები ეძახდნენ.

— მოვდივარ!—მიადახა ჟანმა, მაგრამ აღგილიდან არ დაძრულა.

ჟანი და მაგდა ერთხანს ჩუმად იდგნენ.

ჟანმა იგრძნო, რომ მაგდა წასვლას აპირებდა და გაბედა სიჩუმის დარღვევა:

— გამიქირვეს საქმე... უჩემოთ ფეხის გადადგმა არ შეუძლიათ. გინდა თუ არა, უნდა წაჰყვე და გაართო ხალხი... სადაც შე არ ვარ, კამპანია წამხდარია. სული წაიღეს პირდაპირ!..

მაგდამ გაკვირვებით შეხედა.

— რატომ ჩამორჩით მეგობრებს?

ჟანმა თითქოს იწყინაო მაგდას გაკვირვება, თავაზიანად მოიხადა ქული და წასვლა დააპირა.

— არ მეგონა თუ ჩემი დარჩენა შეგაწუხებდათ... ბოდიში მომიხდია!

— გითხარით იმიტომ, რომ თქვენს მეგობრებს არ ეწყინოს...—თავი იმართლა მაგდამ.

ჟანმა ნერვიულად მოსწია პაპიროსი.

— ჩემს ფეხებს თუ ეწყინებათ... მათი მზერით თვალებში მაზოლი გამიჩნდა...

ჟანმა გადახედა ბაღს, ახედა ხეებს, მიაჩერდა მთვარეს და თითქო სივრცეს მიმართავდაო, ჩუმად სთქვა:

— ძალიან სასიამოვნო საღამოები დაიკავა!..

მაგდა: მამა ამბობს, რომ ასეთი მთვარე იცის მხოლოდ პროვინციაში, რომ მთვარე პროვინციისთვის არის გაჩენილი.

ქანი: თბილისში ყოფილვარ და იქაც მინახავს.

მაგდა: თქვენ, ალბათ, შეჩვეული ხართ და ვერ გრძნობთ მას ისე, როგორც მე, აქაური მთვარე მთელ ჩემ არსებას იტაცებს.

ქანი: დაწყველილი რამაა, ჩაგიძვრება გულში და გიღიტინებს.

მაგდა: გაურკვეველ გრძნობას ბადებს და სულს სევდაში ხვევს...

ქანი: ეგ მართალია... ხანდახან ხენეშას იწვევს.

მაგდა: რას იწვევს?

ქანი: ხენეშას!.. ხენეშავ ადამიანი, ბორგავ, ვერ ისვენებ... წყეულია ის ოხერი!

მაგდა: მამამ სიმართლე სთქვა, პროვინცია რომ არ ყოფილიყო, შესაძლოა არც მთვარე იქნებოდაო.

ქანი: საზღვარგარეთის წიგნები წამიკითხავს, იქაური პიესები დამიდგამს და ხშირად შემხვედრია მთვარის ხსენება.

მაგდა: მთვარე ყველგან არის, მაგრამ არა ასეთი. აქ განსაკუთრებული სურნელი აქვს მას...

ქანი: მართალია... ნოტიოს სუნი დგება!

მაგდა: ყველაფერი სხვა სახესღებულობს. იღუმალეებით სავსეა ქვეყანა. თითქო სხვა მხარეში, ზღაპრულ მხარეში ხარ.

ქანი: ჩვენ კი ისე ვართ შეჩვეული, რომ თავი მოგვაბეზრა... ხანდახან არც კი ვამჩნევთ.

მაგდა: ადამიანიც სხვანაირი ჩანს, სახლი, ხე, ყველაფერი. პროვინცია თუნდაც მთვარით მიიზიდავს ადამიანს.

ქანი: ეხ... აქაც ბოლო ეღება მაგ დალოცვილს...

შორიდან ისევ გაისმა ძახილი:

— ჟან, ჟან!

ქანმა უკმაყოფილოდ იბრუნა სახე იქითკენ, საიდანაც ხმა მოდიოდა.

— გამიჭირეს საქმე... დაგეწევით! დაგეწევით!

ბალის პირდაპირ სახლში ოთახი განათდა. მცირე ხნის შემდეგ გაიღო ფანჯარა და ქუჩაში ქალმა გადმოიხედა. დიდხანს უყურა

ქუჩის პირად მდგარ მაგდას და ჩანდა რაღაცას თქმა უნდო-
და.

— კატო, ვერ გვიცანი?—დაასწრო ჟანმა.

კატომ იცოდა ვინც იდგა ქვევით, ბალთან, მაგრამ მაინც
იკითხა:

— ვინ ხარ?

— ჟანი ვარ... ქალბატონ მაგდას ვემუსაიფები.

— ცოტა დაგვიანებული ვიზიტი მოგსვლია!

— რას იზამ, — ჩაიცინა ჟანმა, — შემთხვევის ბრალია... გზათ
გავიარე და შევჩერდი...

— მე და ჟანი მთვარეზე ვსაუბრობდით! არ ვიცოდით, თურ-
მე საკვირველი თვისებები ჰქონია!.. — გაიცინა მაგდამ.

— ეგ კარგი ამბავია! მთვარემდი მივიდა თქვენი საქმე?

მაგდამ იგრძნო გადმოსროლილი გესლი.

— ის არ ეთანხმება მამას, რომ მთვარე მხოლოდ პროვინ-
ციის საკუთრებაა.

— შენ ცოტათი ამახინჯებ ჩემს აზრს, — უეცრად ბალიდან
გიორგის ხმა მოისმა, — მე ვთქვი, რომ მთვარეს პროვინციაში
ძლიერად გრძნობ და ამიტომ ის უფრო აქაურობას ეკუთვნის,
ვიდრე დიდ ქალაქს.

რამდენიმე ხნით ყველა გაჩუმდა. შორიდან ძაღლის ყეფა
ისმოდა. ჟანმა ისევ პაპიროსს მოუკიდა.

სახლიდან ნესტორიც გამოვიდა, მივიდა მათთან და იქვე
ქვაზე ჩამოჯდა.

— მგონი ფხიზელი ხარ... რა ღვთის წყრომია შენს თავზე? —
კითხა ჟანმა.

ნესტორმა გაბრაზებით ახედა. დიდიხნის ღუმელის შემდეგ
სახე იბრუნა მაგდასკენ და უთხრა თითქო საყვედურით:

— მთელი სახლი დავიარე და ვერაფერ ვნახე.

— სიმონი მოედანზე შემხვდა. ვილაცას ელაპარაკებოდა... —
მთქვა ჟანმა. — ისე მეჩვენა, ნასვამი უნდა ყოფილიყო...

— შენ კი აქეთ გამოსწიე?

ჟანმა იგრძნო კატოს დაცინვა და ღიმილით უპასუხა:

— ჩამოვისერიანეთ ყმაწვილებმა.

— არც შენ გაძინებს მთვარიანი ღამე? შენ მაინც არ მო-

სულხარ ქალაქიდან! მთვალე მხოლოდ თბილისელებს უფრო ხობს ძილს... შენ კი ჩვენი ხარ, ჩვენი ..

ქანმა დააპირა ეპასუხნა გესლითვე. მაგრამ ვერ გაბედა.

ნესტორმა ისევ გაიმეორა საყვედური:

— მთელი სახლი დავიარე და ვერავინ ვნახე!

— შენ რაღას დაძვრები? — ჩაიცინა ქანმა.

— კი არ დაძვრები, დავდივარ... დაძვრებიან მხოლოდ ხვლიკები. იმათაც სძინავთ ახლა. — ნესტორმა უკმეხად ჩაილაპარაკა ეს და მერე მაგდას მიუბრუნდა — ამ ბაღში ამასწინათ მწვანე ხვლიკი ვნახე. მწვანე ხვლიკს ერიდე. კბენა იცის და შხამიანია, თუ გიკბინა, ნაკბენზე ვერცხლის შაურიანი დაიდევ, სხვა არაფერი გიშველის...

— ტყუილია ეგ, — სთქვა ქანმა, — არც ერთ მეცნიერს არ უთქვამს.

— მეცნიერებმა მხოლოდ ცისა და მნათობის ამბავი იციან. ის კი, რაც მიწაზე ხდება, მე უკეთ ვიცი! — შეუტია ნესტორმა.

მაგდამ შეატყო წყენა და კითხა უფრო იმისთვის, რომ შერიგება მოეხდინა:

— ღამით საშიშია?

— ღამე ხვლიკს სძინავს, — აუხსნა ნესტორმა, — ქვის ქვეშ შეძვრება, ან ჩირგვში. ღამე ხვლიკი განაბულია...

— ღამით სხვანაირი ხვლიკები უფრო საშიშია! — სიცილით გადმოიძახა კატომ.

ქანი მიხვდა რაზედაც სთქვა კატომ და თითონაც ღიმილით ახედა. შემდეგ მოუბრუნდა მაგდას და დინჯად დაიწყო ლაპარაკი:

— გადავიკითხე მარინეს მიერ გადმოცემული პიესები. ზოგიერთი მომეწონა. ვნახე ისეთი როლები, რომლებიც სიამოვნებით შეიძლება კაცმა ითამაშოს. ისაა მხოლოდ ცუდი, რომ ყველა პიესაში ნაკლები მოქმედებაა. პიესას მეტი სიცოცხლე სჭირდება. მაყურებელი უნდა გაიტაცოს. თუ სამი — ოთხი კაცი მაინც არ მოკვდა და მაყურებელმა არ იტირა, მოწყენილი წავა ხალხი და მეორედ აღარავინ მოვა. გამომიცილია და ვიცი, — როცა პიესას უყურებ, ჟრუანტელმა ხშირად უნდა და-

გიაროს ტანში. სულ იმის შიშში უნდა იყო, რომ აგერ ახლა მოხდება დიდი უბედურება... გითამაშნიათ სცენაზე?

— ალბათ ძალიან ძნელია...

— ძნელი არაფერია, თუ ნიჭი ხელს გიწყობს. ბევრჯერ დიდი შთაბეჭდილება მომიხდენია. განსაკუთრებით ისტორიულ პიესებში. როლს უნდა ჩაწვდე, ისე არაფერი გამოვა. ბევრი ვინმე ჩამოსულა ამ ჩვენს პატარა ქალაქში სათამაშოთ. აფიშები ისეთი გაუკრავთ, რომ წვიმიან ღამეშიც მისულა ხალხი. ბევრი გამოჩენილი არტისტი გვსტუმრებია, მაგრამ... თავის ქებათ ნუ ჩამომართმევთ და... იმათ შემდეგ იგივე როლი მე მითამაშნია, მეტი თუ არა, ნაკლები შთაბეჭდილება არასოდეს მომიხდენია.

ქანი რამდენიმე წუთით შეჩერდა. მთვარეს ახედა. გარშემო მოიხედა.

— ყოველთვის შემიძლია რომელიმე დიდ სცენაზე გადავიდე, მაგრამ აქაურობის მოშორება მეძნელება. შეჩვეული ვარ... ერთხელ, მახსოვს, ქალაქიდან ცნობილი არტისტები ჩამოვიდნენ. მეც ვთამაშობდი, ვეხმარებოდი და,—თუ ჩემსას არ დაიჯერებთ, შეგიძლიათ კითხვით აქაურებს,—ყველაზე უფრო ხალხი ტაშს მე მიკრავდა. ერთხელ კი იმის მოწამეც გავხდი, რომ ქალაქიდან ჩამოსულმა გასტროლიორმა თავისი ფულით იყიდა თაიგული და თეატრის დარაჯს დაავალა ფარდის ახდისას მომართვი სცენაზეო. ამას მაინც არ ვიზამ, რომ ვკვდებოდე... რა ოხრად მინდა ყვავილები?.. აი, მესმის წარმოდგენის შემდეგ რომ ვახშმად დაგბატიყებენ!.. ყვავილი მხოლოდ ლექსის მასალაა, სხვა რამეში არაფერი მოსახმარისია... კიდევ არა უშავს რა წითელ ვარდს. მიართმევ, მაგალითად, საყვარელ არსებას და აგრძნობანებ, რომ გული გაქვს დამწვარი...

— განა წითელ ვარდს ასეთი მნიშვნელობა აქვს?—გაეღიმა მაგდას.

— სასაცილოდ არ მითქვამს, გამოცდილებით მოგახსენებთ,—ოდნავი საყვედურით სთქვა ქანმა.—წითელ-ვარდს თავისი მნიშვნელობა აქვს, ჩაის ვარდს კიდევ თავისი... როგორ გეტყობათ გამოუცდელობა! აი, მაგალითად თქვენ გიყვართ ვინმე და გრძნობას ვერ უმხელთ. თუ გაბედეთ და წითელი ვარდი მიარ-

თვით, ეს იმას უდრის, რომ ყველაფერი გარკვევით უთხარით. თუ ვარდი მიიღო ღიმილით და გულზე დაიბნია ისე, რომ კოკორს ზევით უქნა პირი, იმ შემთხვევაში თქვენი მიზანი მიღწეულია და მასაც უყვარხართ, მაგრამ თუ თავუკულმა დაჰკიდა, ეს იმას ნიშნავს, რომ მისი გული სხვას ეკუთვნის... ჩაის ვარდს კი სხვა მნიშვნელობა აქვს. როცა მას მიართმევთ, ამით ანიშნებთ, რომ თქვენი გული გაციებულია.

— რა სამწუხარო ბედი სწევია ამ ვარდს! — ღიმილი ახლაც ვერ შეიკავა მაგდამ.

— ჟან, შენ რომელ ვარდს მიართმევდი მაგდას? წითელს თუ ყვითელს? — ცბიერად იკითხა კატომ და ხშირად გაიცინა.

ლენტორის ოთახში ბნელოდა. ვინმე რომ მდგარიყო მისი ფანჯრის წინ, ღონიერ ხვრინს გაიგონებდა. ლენტორის ძილს ამტკიცებდა ისიც, რომ ამდენხას არ გამოუხედავს. გაღვიძებული რომ ყოფილიყო, აქამდე რა მოასვენებდა.

კატო, რომელიც ქუჩის მეორე მხარეს ლენტორის პირდაპირ ცხოვრობდა, ველარ ითმენდა. უნდოდა კიდევ ვინმე ჰყოლოდა მოწმეთ, რომ ღამით, როცა სიმონი შინ არ იყო, მაგდა ჟანს ესაუბრებოდა მთვარეზე და ყვავილებზე.

ბოლოს მან ველარ მოითმინა და დაიძახა:

— ლენტორ!

ცოტა ხანს დაიცადა, როცა არაფერ უპასუხა, უფრო ხმამაღლა დაიძახა:

— ლენტორ! ლენტორ!

ფანჯრიდან გადმოიხედა კაცმა თეთრეულში.

— რომელი ხარ?

— კატო ვარ... გეძინა?

— ახალი დაწოლილი ვიყავი! — ნამძინარებმაც მოახერხა ტყუილი.

— გამოიფშენიტე თვალები, რა დროს ძილია!

ლენტორმა მადიანად დაამთქნარა და ხელები გაშალა.

— დავიღალე... რაც მე დღეს ვირბინე! ხომ იცი, ყველაფერი ჩემს კისერზეა...

ლენტორმა უეცრად შესწყვიტა სიტყვა, როცა ღობესთან მდგარი წყვილი დაინახა.

— ბიჭოს რა სასიამოვნო საზოგადოება შეყრილა! უკაცრავად, შილიფად ვარ, ვერ გამოვჩნდები... ერთი წუთით, ბოდიში მომიხდია...

სწრაფად მოცილდა ფანჯარას და მალე ჩაცმული გამოვიდა.

— სალამო მშვიდობისა, ბატონებო! რა სასიამო დამე ყოფილა... ქეშმარიტათ, იშვიათი დამეა. ცოდვაცაა ახლა ძილი!

— ზოგიერთისთვის მთვარე უძილობის მიზეზი გახდა!—ჩაიბითხითა კატომ.

ქანმა, რომელიც ერთხანს გაჩუმებული იყო და ჯოხით ქვებს ეთამაშებოდა, ჩაიციხა და ფანჯრისაკენ მიიხედა.

— შენ რატომ არ გძინავს, ქალბატონო?

— მცხავს!—ნაძალადევი კეკლუცობით უპასუხა კატომ.

— ჰაერი მართლაც მეხუთულია... ნიავე რომ დაუქიქინებდეს, ნამდვილი სამოთხე იქნება... ეს მთვარე სიყვარულს მიღვიძებს გულში... მოუსვენარ სიყვარულს! ხაჰ...—სიცილით დაიწყო და მთქნარებით დაამთავრა ლენტორმა.

როცა არაგინ გამოეხმაურა და სიჩუმე ჩამოვარდა, ისევ ლენტორი ალაპარაკდა:

— სადილათ ბეგლართან ვიყავით...

— რომელ ბეგლართან?—გამოცოცხლდა ქანი,—აფთიაქართან?

— არა, მეორესთან... ბითურასთან... იცოცხლე, მასპინძელი ის იყო... რა არ ჰქონდა! მაგრამ ვის სცალოდა ჭამისთვის! უჩემოთ სიმღერა არ ვარგოდა, მქონდა შაშვივით პირი დაღებულის და ვართობდი საზოგადოებას. თითონ ბეგლარმა კი, როცა გამოსისტიკინდა, წამოაყრანტალა:—აბა წამოვიდა, ბიჭებო, ლხინიო... მისთვის იცოცხლე წამოვიდა, მაგრამ მე მეტი ჯათა დამაწვა. რას იზამ, როცა კაცს მომლხენის სახელი გაგივარდება, ბოლომდე უნდა ათრიო უღელი. თუ ერთხელვე მოიწყინე და ცხვირი ჩამოუშვი, გეშინოდეს, რომ მეორედ აღარ დაგიძახებენ. ამის შიში მაქვს, თორემ ხანდახან სულ არ მინდა თავი შევიწუხო. უყურებ ამ ხალხს, მათი სახეც მობეჭრებული გაქვს, იმანქებიან დრუნჩამოშვებული ღედაკაცები და შენ კი, გინდა თუ არა, უნდა ალხინო. აი, თქვენისთანა ვინმე რომ ბრძანებულიყო იქ, ქალბატონო მაგდა, თავს გავწირავ-

დი და ისეთ აღფრთოვანებაში მოვიდოდი, საუკუნოთ დაამახ-
სოვრდებოდა ყველას ჩემთან გატარებული დრო!

— შენ როგორ მოგწონს, ჟან, ლენტორის ასეთი გულახდი-
ლობა? დამშვიდებული ხარ თუ...

— დუელი კანონით აკრძალულია, თორემ...

ჟანს უნდოდა ისე ეპასუხა კატოსთვის, რომ სიცილი გამოეწ-
ვია, მაგრამ არავის გასცინებია. ლენტორმა გიტარა გამოიტანა
ოთახიდან, ფანჯარაზე გადმოჟდა, ტიტველი ფეხები გადმოაწ-
ყო და ნელი ხმით დაამღერა.

— ეეხ!—სიმღერის დროს ხანდახან ამოიოხრებდა ლენტორი.
ჟანმა ისევ ააბოლა. კატომ რამდენიმეჯერ ყველას გასაგო-
ნათ დაამთქნარა.

სიჩუმეში უფრო მკაფიოდ გაისმა გიტარის ხმები. მოვარე მა-
ღალი იყო. შორიდან ბაყაყების ყიყინი ისმოდა.

— ლენტორი მღერის?—იკითხა გიორგიმ ბალის სიღრმიდან.

— მე გახლავარ!—სიმღერა შესწყვიტა ლენტორმა.

— ბედნიერი კაცი ხართ... მხიარული, მუდამ კარგ გუნებაზე!

— სადარდებელი ღმერთმა ნურაფერი მომცეს.. ხომ არ
შეგაწუხებთ ჩემი უშნო სიმღერით?

— პირიქით, პირიქით!

— ეგეც ჩემი ბედი!.. ქვეყანაზე არავის ვაწუხებ, ხელს არა-
ვის ვუშლი. მიწა მსუბუქად დამატარებს...

ლენტორმა ისევ დაუკრა გიტარაზე.

მოშორებით გამოჩნდა ლანდი და უეცრად ამოეფარა. დაი-
ნახეს, მაგრამ ყურადღება არ მიაქციეს.

— შემავიანდა,—სიჩუმე ჟანმა დაარღვია,—თქვენთან საუ-
ბარი სასიმოვნოა, მოშორება მენანება, მაგრამ არც თავის მო-
ბეზება ვარგა...

— რა მიგეჩქარებათ!—შეაჩერა მათთან მოსულმა გიორგიმ,—
მე და მაგდა ყოველთვის სიამოვნებით ვერთობით თქვენთან
საუბარში...

— მზად ვარ გემსახუროთ,—დაიგრიხა ჟანი.—დიდ ბედნიე-
რებად ჩავთვლი...

წასასვლელად გამზადებულს დამშვიდობება არ დასცალდა.

ხეს მოფარებული მამაკაცი ადგილიდან მოსხლტა, ეძგერა
ქანს და ფეხქვეშ მოივლო.

— ესეც დიდ ბედნიერებად ჩასთვალე! — ილრიალა სიმონ-
მა და დაუზოგველად დაუწყო ცემა.

მამაკაცები მივარდენ სიმონს, სცადეს შეეკავებიათ, მაგრამ
ვერას გახდენ.

ქანი გორავდა მიწაზე და შველას ითხოვდა.

შეშინებულმა მაგდამ ოთახს მიაშურა. აღარ დაუნახავს რა
ხდებოდა ბაღის წინ ქუჩაში. ესმოდა მხოლოდ ხმამაღალი ლა-
პარაკი და სიმონის დაურიდებელი გინება.

ლენტორმა და ხმაურზე გაღვიძებულმა მეზობლებმა როგორც
იქნა დაითრიეს ქანი და გააქციეს.

— მომშორდით... ყველა მომშორდეს! — იყვირა სიმონმა, რო-
ცა გიორგიმ მკლავში ხელი გაუყარა და შინ შეყვანა დაუპირა, —
სახლი საროსკიპოთ გამიხადეს... ლაზღანდარა ბიჭის სასაცი-
ლოდ თავს არ გავიხდი. ცეცხლს მივცემ ყველაფერს!..

ვერ ისვენებდა, ბორგავდა, ვილაცას ეძებდა ბნელაში...

— თქვენ მთვრალი ხართ! — მიაძახა გიორგიმ და სახლისკენ
წავიდა.

შეგროვილი გამზავებლები გაურკვეველ მდგომარეობაში
ხმამოუღებლად იდგნენ.. აქამდე ყველა დარწმუნებული იყო
სიმონის უღრუბლო ბედნიერებაში. მოულოდნელი ამბავი
აკვირვებდათ.

სიმონი ღვინონასვამი იყო, როცა ეს შეამჩნიეს, რამდენიმე
მამაკაცმა გადასწყვიტა არ მოსცილებოდენ სანამ საესებით
არ დამშვიდდებოდა. გარდა ამისა უნდოდათ გაეგოთ ნამღვი-
ლი მიზეზი და ელოდნენ, რომ მთვრალი რამეს იტყოდა, მაგრამ
სიმონი სდუმდა. ახლა ის თავდახრილი იჯდა ქვაზე და ოხრავდა.

ვერავინ გაბედა ჩხუბის მიზეზი ეკითხა.

ბოლოს ყველანი დაიშალნენ. წასვლისას უკვე სიცილით იგო-
ნებდნენ, როგორ ფართხალებდა მიწაზე ქანი და რა მარდათ
მოუსვია ფეხები, როცა სიმონს ხელიდან გამოსტაცეს.

როცა ლენტორის გარდა ყველა წავიდა, სიმონი წამოდგა,
ჯერ სახლში შესვლა დააპირა, ჭიშკარი შეაღო, მაგრამ ისევ

გამოტრიალდა, ხელი დაავლო ლენტორს და ქალაქში გაიყოლა.

— გააღვიძე ბეგლარი, ვარდენი... ვინც შეგხვდეს, ყველა წამოიყვანე... ამალამ სმა მინდა. ყველას უთხარი, რომ მე ვქეიფობ!..

სიმონის დაპატიჟება, რომელიც უფრო ბრძანებას გავდა, ლენტორმა სიტყვაშეუბრუნებლად შეასრულა.

ნახევარი საათის შემდეგ აფთიაქის პირდაპირ მიკიტანი გააღვიძეს, კარები გააღებინეს და ათამდე მამაკაცი სარდაფში ჩაძვრა.

— არაფერი დაზოგო!—უყვიროდა სიმონი მიკიტანს.—რაც გაქვს მოიტანე. ხომ იცი, მე ვარ!

ლენტორის გარდა არავინ იცოდა ამ უეცარი ქეიფის მიზეზი, მაგრამ ხელადღენ აფთიაქებულ სიმონს და გრძნობდნენ, რომ სალხინოთ არ იყვნენ დაძახებულნი.

— მშიერი არ უნდა გააძლო... გაძლება და თავზე დაგაჯდება... ნამუსსაც აგხდის... მეუბნებოდნენ, მათრთხილებდნენ, არ მჯეროდა... მშიერი მშიერად უნდა მოკვდეს!—ვერ ისვენებდა სიმონი.

ლენტორი ცდილობდა ხალისი შეეტანა სუფრაზე, დააპირა ოხუნჯობა, სიმღერაც წამოიწყო, მაგრამ არავინ აპყვია.

— გაჭირვებულის აღაპზე არ მომიწყენია ასე!—ჯავრობდა ლენტორი, მაგრამ არაფერს იკლებდა და მარღათ ასუფთავებდა ხორაგით სავსე საინებს.

სვამდნენ უხალისოთ. ბეგლარს ძილი ერეოდა და უცდიდა ხელსაყრელ დროს ამდგარიყო და სხვებიც წაეყვანა.

— ამეხილა, ქეშმარიტად ამეხილა თვალები!—ბობლინობდა სიმონი.—ამ ღვინის მადლმა, ამეხილა. თურმე რას მიშვებოდნენ ის მურღლები! საქვეყნოდ ნამუსს მხდიდნენ. ახალი ცხოვრება დავიწყე, ასე მეგონა მზე ჩემთვის ანათებდა, ქვეყანას შეგხაროდი, სიცოცხლე მიხაროდა. კაცობაში გამოვედი. ვისი რა საქმეა, როგორ გამოვედი? საქმე ისაა, რომ კაცი ვარ დღეს. ორმოდან ამოვართრე ჩემი თავი და ამ დროს საქვეყნოდ თავიანთ მოქრა მომინდომეს... მაგრამ ღმერთი მოწყალეა... თქვენ არ მომიკვდეთ, ასე აღვილად ვერ მომდრეკენ, ვერა!

სარდაფის ბნელი კიბიდან ღამის დარაჯი გაკვირვებული უცქეროდა პატარა მაგიდის გარშემო შემომსხდართ—ერთს გაფთრებულს, დანარჩენებს მდუმარედ მყოფთ.

მიკიტანს თვალი ჩაუკრეს და ღვინო აღარ მოატანიეს. ამან კიდევ უფრო გაახელა სიმონი. გაბრაზებულმა თავისი საინი აიღო, ისროლა და კედელზე მიაფშენა. მერე ბოთლსაც სწვდა, მაგრამ ბეგლარმა მოასწრო, ხელები მოხვია და სკამზე ჩამოაჯინა. სიმონი დანებდა ბავშვივით და უეცრად, ყველასათვის მოულოდნელად, ატირდა.

მოულოდნელობამ ყველა გამოაფხიზლა.

— სისულელეა!—ამწვიდებდა ბეგლარი.—თუ დაფიქრდები, სისულელეა. ქალსაც ტყუილად ჩირქს სცხებ. მოგელანდა, მეტი არაფერია...

სიმონი ერთხანს კიდევ სტიროდა, ბოლოს როგორც იქნა დამშვიდდა, მოიწმინდა თვალები და წამოდგა.

— მართლაც სისულელეა, ყველაფერი სისულელეა!.. ჩემი ქალი აქ არაფერ შუაშია... თქვენ არ იცით, რა ბოლმია ამ გულში... წამოდით ჩემთან. ყველა ჩემთან!

საჩქაროდ ამოვიდნენ სარდაფიდან.

ათთიაქთან სიმონი შეჩერდა და ბეგლარს სთხოვა:

— თუთიყუში უნდა მომცე... არ დაგენანოს...

ბეგლარმა მეორედ აღარ ათხოვნინა. გალიით გამოაყვანა თუთიყუში და გადასცა.

— აბა, ახლა ჩემთან! არაგინ დარჩეს! სისულელეა, ყველაფერი სისულელეა!—ამასლა ბობლინებდა სიმონი.

ხმაში აღარ ისმოდა წინანდელი გაბრაზება. იგრძნეს, რომ გულმა გამოიტირა და გადაიწმინდა.

წინ სიმონი მიდიოდა ხალისით. აუჩქარა. დათვივით აძუნძულდა.

მოედანთან ქუჩის კუთხეში მოულოდნელად ჟანს შეეფეთენ.

თვალნაკრავივით დაიბნა ჟანი. მიბრუნდა, ფეხები გასაქცევად მზად ჰქონდა. მარჯვნივ მოხარა, შემდეგ მარცხნივ მიტრიალდა.

— ჟან!—მიაძახა სიმონმა.

ჟანი დადგა.

— თუ ჩემი პატივისცემა გაქვს!—გადაეღობა სიმონს ბეგლარი.—მაგაზე ხელს როგორ გავისვრი!?

— რას დაბორიალობ, შე ღეთის გლახა!—ქანს მივარდა ლენტორი.

— აბა მოქუსლე ახლავე, თავს უშველე!..

ქანი გაქვავებულს გავდა. იდგა, არ იძროდა.

ყველა შეეცადა სიმონის შეკავებას. შუაში ჩადგენ და კედელი გამართეს.

სიმონმა გაარღვია წრე და ქანთან მიიჭრა.

— არ კადრულობ ჩემთან მოსვლას?

ქანი პასუხს არ აძლევდა. შიშით ელოდა დარტყმას. ამას ელოდა ყველა.

მოულოდნელად სიმონმა ხელი მოხვია და გადაჰკოცნა.

— შეერიგდით! სისულელეა, ყველაფერი სისულელეა... რა იცი შენ თუ რა ბოღმაა ამ ოხერ გულში!—ისევ გულში ჩაიკრა და ისევ გადაკოცნა.—აბა ახლა ჩემთან... არავინ ჩამორჩეს! ქან, გაგვიძახე!

ქანს ხელში შეაჩეჩეს გალია თუთიყუშით, წინ გაუშვეს და გაჰყვნენ.

ფინალმა ყველა გაახარა და საბოლოოდ გამოაფხიზლა.

ცოტა ხნის შემდეგ ხმაურით და ხალისით მთელი კამპანია სიმონის აივანზე შევიდა.

მორიდებით შეაღო სიმონმა მაგდას ოთახის კარები.

მაგდა ტახტზე იჯდა. სავარძელზე დაძინებულ გიორგის შვილის კალთაში თავი ჩაერგო. მაგდას ფერხთით ნოხზე მარინეს მოეკალათა.

კარის გაღებაზე დამფრთხალი წამოიჭრა მაგდა.

— პირველი შეცდომა ყველას ეპატიება!—წაილულულა სიმონმა.—მით უფრო მახლობელს...

— მახლობელი!—ჩაილაპარაკა მაგდამ და სახე იბრუნა.

— მაგდა!—თითქმის მუდარით მიმართა სიმონმა.

ქალმა არ მოიხედა. მეორე ოთახში გავიდა.

ბეგლარი და ლენტორი შეეცადენ მაგდა სტუმრებთან გამოყვანათ, ახლავე მოეხდინათ შერიგება... ბოდიშებმა, დაპირებებმა, თხოვნამ—არაფერმა არ გასჭრა.

უკანასკნელი იმედი საჩუქარი იყო. გალია თუთიყუშით ღენტორს და ჟანს შეატანინეს. სიმონი მოლოდინში იყო, რომ ასეთი ძღვენი ქალის გულს მოაღბობდა.

ჯერ კიდევ ოთახში შესული არ ეგონათ ღენტორი, როცა დაბრუნებული დაინახეს. იმავე წუთში მაგდამ გალია გამოიტანა, კარებთან დადგა, შებრუნდა და კარი მოიხურა. უხერხულად დადებული გალია კარს მოხვდა. გალია გვერდზე წაწვა და შეშინებული ჩიტი აფთხრიალდა.

— ფრთხილად, ქალბატონო! — შესძახა სიმონმა და სახე ანთებული მა ცოლთან ოთახში შესვლა დააპირა.

— მე ნებას არ გაძლევთ! — გზა გადაუღობა გიორგიმ. შეჩერდა სიმონი. დაიბნა. აღარ იცოდა რა ექნა. გონება აერია.

გალიის გაღებულ კარიდან თუთიყუშით გამოძვრა, ღინჯად გაიარა მან ღერეფნის ის ადგილი, სადაც არავე იყო, დაინახა ფანჯარაზე მიბმული ბაწარი, ნისკარტით ჩამოეყიდა, მერე შეფოფხდა სკამზე და დასკყიელა.

გახელებულმა მამაკაცმა სხვაზე რომ ველარ დააცხრო ჯგერი, ხელი სტაცა ფრინველს და თავი წაავლიჯა.

— რა ქენი შე უღვთო! — იყვირა ამის დანახვაზე გამწარებულმა ბეგლარმა და სწვდა სიმონს ხელში, რომელსაც ჯერ კიდევ ეკავა თუთიყუშის თავი, — ტფუი შენს კაცობას!

— იქით! მომშორდი! — ხელი გაითავისუფლა სიმონმა და ყვირილით წავიდა თავის ოთახისკენ: — ყველა მომშორდეს, გარეული და შინაურიც! აღარავინ ვნახო ჩემს სახლში!

XI

დიდიხნიდან ისედაც სნეულმა, ამ დღიდან ლოგინში ჩავარდნილმა გიორგიმ, რომელზედაც განსაკუთრებით იმოქმედა ოჯახში ჩამოვარდნილმა განხეთქილებამ და უსიამოვნებამ, ასადგომად ძალა ველარ მოიკრიბა. სჩიოდა გულის ტკივილს. ეშინოდა მართო დარჩენა და ყოველთვის შფოთავდა, როცა ქალაქში წასული მაგდა თუნდაც ცოტა ხნით შინ დაბრუნებას დაავგვიანებდა.

ექიმებმა ურჩიეს სრული სიმშვიდე, ჰაერი, ხალისი და საერ-

თოდ ყველაფერი ის, რასაც ურჩევენ ავადმყოფს, რომლის სიცოცხლისაგან მობრუნების იმედი ბუნების ნებაზეა დამოკიდებული.

— ეცადეთ არ აღელდეს!—დაარიგა ექიმმა მაგდა.—მისი გული ბევრს ველარ აიტანს...

მამის მძიმედ დაავადება საშუალებას არ აძლევდა მაგდას წასულიყო დროებით მაინც ზევის ქალაქიდან, როგორც ეს მოფიქრებული და გადაწყვეტილი ჰქონდა.

შინ შექმნილი მდგომარეობა ძლიერ სტანჯავდა მოხუცს. ცდილობდა რაიმე ეღონა, მაგრამ სიმშვიდის და კმაყოფილების დაბრუნება შეუძლებელი ხდებოდა, ერთხელვე დაბზარული აღარ მთელდებოდა.

ლამით, როცა მაგდა თავის ოთახში ბრუნდებოდა იმ იმედით, რომ ავადმყოფს ეძინა, თვალდახუჭული გიორგი ფხიზლობდა; მას არ ასვენებდა ფიქრი შვილის მომავალ ცხოვრებაზე.

სტანჯავდა ამაზე ფიქრი, მაგრამ ბოლოს მაინც იმედით იტყუებდა თავს:

— ყველაფერი დიდი გრძნობის ბრალია... უნდა ეპატიოს ეჭვი გულს, რომელიც მხოლოდ მაგდას სიყვარულით ცოცხლობს. ვის არ განუცდია დრამა... ხანდახან უფრო ძლიერიც...

სცადა მოლაპარაკებოდა შვილს. ურჩია კიდევ, რომ ეპატიებია ქმრისათვის და შერიგებოდა, მაგრამ მისმა რჩევამ მხოლოდ გააგვირვა მაგდა.

— მე ყველაფერი გავაკეთე შენი კეთილდღეობისთვის... ჩემი თავიც არ დავზოგე... ამაზე მეტი აღარაფერი შემიძლია... მეტს ნურაფერს მომთხოვ.—დიდი ხნიდან გულში ჩამარხული საყვედური უნებურად გამოამჟღავნა ქალმა მამის წინაშე.

ავადმყოფობა რთულდებოდა. ეს მდგომარეობა აფიქრებდა ექიმებს და ყველაზე უფრო მაგდას, რომელმაც ახლა, ვიდრე ოდესმე, ძლიერად იგრწო, თუ როგორ უყვარდა აღარავისთვის საჭირო მოხუცი.

გრძნობდა სიმონი, რომ მისი მიზეზით დაჩქარდა გიორგის მძიმედ დაავადება. დადიოდა დარცხვენით, შინ მისვლისას ნაბიჯებს აყრუებდა, დღეში ერთხელ მაინც ინახულებდა სიმამრს, ჩამოჯდებოდა შორიახლოს სკამზე, უფრო ხშირად სდუმ-

და და ბოლოს, როცა მოახერხებდა ორი-სამი სიტყვის თქმას, ისევ ფეხაკრებით გავიდოდა ოთახიდან.

მარტოდ დარჩენილი სიმონი სიმშვიდეს ვერსად პოებდა. ცდილობდა გაერთო თავი, ეძებდა თავდავიწყებას.

რა მოსაწყენი, აუტანელი იყო დრო, განსაკუთრებით დაბინდების შემდეგ, როცა შინ დაბრუნებულს ხვდებოდა დაყრუებული სახლი! მარტო დადიოდა ოთახებში, რომელიც აგონებდა ბედნიერებაში განვლილ თვეებს.

მოწყენილობის გასაქარგებლად სიმონმა ბოლოს გამოსძებნა მივიწყებული მეგობრები და მთელ იმ დროს, როცა ქარხანაში არ იყო; მათთან დუქნის წინ ფიცრულზე ჩამომჯდარი, ან ღვინის სარდაფში ატარებდა.

ქალაქში ხშირად დაუნახავთ როგორ მობარბაცებდა მთვრალი. მაგრამ შინ ამის შესახებ არაფერს იცოდა. კიდევ რომ სცოდნოდათ ყურადღებას არ მიაქცევდენ.

არ შეუმჩნევიათ ისიც, რომ ერთ ღამეს სრულიად არ დაბრუნებულა. ეს ღამე მან გაატარა კატოსთან.

მარტოობის სიმძიმეს, გარიყულის გრძნობას დაატრევდა გული და მას ვერ ახშობდა ღვინოც, რომელსაც ახლა ხშირად ანდობდა თავს. ცხადი იყო მისთვის, რომ ხელიდან ეცლებოდა ქარხანა, ცოლი, პატივისცემა ნაცნობებს შორის და ყველაფერი, რამაც სიზმარივით გაიელვა მის ცხოვრებაში.

არა ერთხელ შეეცადა სიმონი აღედგინა ოჯახში ძველი კმაყოფილება, მაგრამ ვერაფერს მიაღწია. ყველა ცდა, შერიგებოდა ცოლს და ამით მაინც ერთგვარი სულიერი სიმშვიდე მოეპოვებინა, უშედეგო გამოდგა. მაგდამ უბრალო ლაპარაკიც არ ისურვა მასთან.

— ვინ დამწყველა ასე შეუბრალებლად?—ამასლა ეკითხებოდა თავის თავს.—დიდხანს უნდა ვიქნე ამ ყოფაში? როდემდის? საშველი არ უნდა დამადგეს?

სიმონს ერთხანს კიდევ ჰქონდა რალაც იმედი, რომ ადრე თუ გვიან შეიბრალებდა ბედი, არ გასწირავდა საბოლოოდ, შეურიგდებოდა ცოლსაც და ეს გარემოება რამოდენიმედ მაინც მის ცხოვრებაში ხალისს შეიტანდა. მაგრამ ეს უკანასკნელი იმედიც მალე გაქრა.

მთელ დღეებს მაგდა ავადმყოფი მამის მოვლას ანდომებდა. ხედავდა, როგორ ეცლებოდა უკანასკნელი მახლობელი ადამიანი. იმის გრძნობა, რომ ვერაფრით შეელოდა, კიდევ უფრო მატებდა მწუხარებას.

მზიან დღეებში გიორგი მოითხოვდა ხოლმე შუშაბანდში გაეყვანათ. აქედან უცქერდა ბაღს, ხეებს და ქუჩებს ისეთი სევდით, თითქო ეთხოვებოდა ყველაფერს და აღარ ჰქონდა იმედი, რომ ხვალ ისევ დაინახავდა.

მამის ხანმოკლე ძილის დროს მაგდას საშუალება ეძლეოდა მარტო დარჩენილიყო მარინესთან და მისგან გეზულობდა ქალაქში მომხდარ ამბავს, რომელსაც თავის მხრივ მარინე ისმენდა ჟანისაგან.

მარინესაგან გაიგო ახალი ქარხნის აგების ამბავიც, მაგრამ ყურადღება არ მიუქცევია ამისათვის.

თანდათან ეუცხოებოდა ისიც კი, რომ ქმარი ჰყავდა და ინუგეშებდა თავს იმით, რომ მხოლოდ დროებით ცხოვრობს ხევის ქალაქში და პირველსავე შემთხვევაში დასტოვებს მას.

ერთ მზიან დღეს, გიორგიმ ისევ მოითხოვა შუშაბანდში გაეყვანათ. სავარძელში ჩამჯდარმა ერთხანს უცქირა მან ბაღს თვალი ეავლო სუფთა ცას, შემდეგ ჩაჰკიდა თავი და ჩაიძინა დიდხანს ეძინა.

როდესაც ამით გაკვირვებული მაგდა ახლო მივიდა მამასთან, დაინახა, რომ იგი აღარ სუნთქავდა.

სიკვდილი შეუმჩნევლად მოსულიყო. შესაძლოა უფრო ადრე, ვიდრე მაგდამ გაიგო.

* * *

გიორგი უბრალოდ დაკრძალეს. სასულე ორკესტრიც არ გაჰყოლია პროცესიას, რაც აუცილებელ საჭიროებად იყო მიჩნეული ხევის ქალაქში. ყვავილებით მორთულ კუბოს მხოლოდ რამდენიმე მოქალაქე მიაცილებდა.

დაკრძალვიდან დაბრუნებულმა მაგდამ მხოლოდ ღენტორი იხმო და უთხრა, რომ დღესვე სტოვებდა სახლს, ხევის ქალაქს

და სთხოვა ეზრუნა საფლავზე, სანამ ნეშტს თბილისში გადაიტანდა.

იმავე საღამოს მაგდამ და მარინემ ერთ კალათაში ჩააწყვეს გიორგის ნივთები, ყველაფერი, რაც წარსულ წლებიდან შერჩენოდათ და სადგურზე წავიდნენ.

ისინი ლენტორმა გააცილა.

დამშვიდობებისას მაგდამ მეგობრულად გაუწოდა მას ხელი.

— თქვენს გარდა ხევში სიყვარულით ვერავის მოვიგონებ. ბავშვი ვიყავი, როცა გესტუმრეთ, აქედან კი...— აღარ დაამთავრა, მხოლოდ ხელი ჩაიქნია.

ლენტორს თვალებზე ცრემლები მოადგა.

მაგდა, თითონაც რომ არ ატირებულყო, საჩქაროდ დაემშვიდობა და კუბეში შევიდა.

მატარებელმა გაიარა ხევის ქალაქი, განაპირა უბანი. შემდეგ დაიწყო მთები, ჩქარი მდინარე, მინდვრები, ისევ მთები.

... ხეალ დილით გამოჩნდება ნაცნობი მხარე. სურამის ქედი, ნაძვები ქვიშხეთის მთებზე. გადაიშლება ხაშურის ველი! არავგი, ავქალის მინდვრები და ლიანდაგს თბილისამდე მტკვარი გააცილებს...

ყველაფერ ამას ოცნების თვალთ ხედავდა მაგდა და შეხაროდა.

ხეალ როცა მატარებელი უკანასკნელ სადგურზე შეჩერდება და მაგდა გადადგამს ნაბიჯს ასფალტზე, უნდა დაიწყოს ახალი ცხოვრების პირველი დღე.

ასე ჰქონდა წარმოდგენილი გათენება და ეს დღე მიიღო იმედით, რომელიც ახლა გულს მიჰქონდა.

მეგობრები

კავკასიის მთებში თავისიანებს მოწყვეტილი გერმანელთა ბატალიონი ყოველგვარი საშუალებით ცდილობდა გარეშოცვის გარღვევას და სამშვიდობოში გასვლას. ჩვენი რაზმები გულდასმით ეძებდნენ სადღაც ხეობაში შეფარებულ ბატალიონს, მაგრამ მისი კვალის მიგნება არც ისე ადვილი აღმოჩნდა. ერთხანს ისეთი აზრიც დაიბადა, რომ, ალბათ ბატალიონმა შესძლო გაპარვაო.

რამდენიმე ხნის უშედეგო ძებნის შემდეგ, ორმა არმიელმა, რომელნიც აქამდისაც არაერთხელ წასულან მზვერავებად და ამ სახიფათო საქმეში დახელოვნებულად ითვლებოდნენ, თავს იდევს მტრის აღმოჩენა.

ზამთრის ერთ საღამოს ისინი თხილამურებით გზას გაუდგნენ და, ყოველ შემთხვევისათვის, რამდენიმე დღის საგზალი წაიღეს.

ისინი მეგობრები იყვნენ, ჯერ კიდევ რამდენიმე თვის წინათ ერთმანეთისათვის უცხონი, ფრონტზე ყოფნის პირველ დღეებშივე დაახლოვდნენ და მალე ისე შეთვისდნენ, რომ უერთმანეთოდ ცხოვრება ვერც წარმოედგინათ.

ნაწილში მათ ტყუბებს ეძახდნენ. ალბათ იმიტომ, რომ განუყრელნი იყვნენ. თორემ სხვა მხრივ არ გვანდნენ ერთმანეთს, როგორც ეს ტყუბების წესია. ერთი იყო შავგვრემანი, მოკაუჭებული ქართული ცხვირით, ხოლო მეორე ქერა ღია ცისფერი პატარა თვალებით. ერთი იყო ქართველი, მეორე კი ცენტრალურ რუსეთიდან. ერთ რამეში ემსგავსებოდნენ მხოლოდ ისინი—ორივენი მორჩილი ტანისა იყვნენ და ჩასკვნილნი.

ღრმად დაღამებული იყო, როცა ტყეს მიაღწიეს. დარწმუნებულნი, რომ ჯერ ვერავის შეხვდებოდნენ, მხნედ მიაპობ-

დნენ თხილამურებით თოვლიან სივრცეს და დიდი მანძილი გაიარეს. ერთ ადგილას მათ გადასჭრეს გზა და მინდორზე გავიდნენ. უღრუბლო, მოწმენდილი ცა იყო და შორიდან რაღაც სილუეტები შენიშნეს. როცა დაუკვირდნენ, მიხედნენ, რომ სოფელს მიახლოვებოდნენ. პატარა ხნის შემდეგ ნათლად გაარკვიეს შენობებიც. მაშინ გადაწყვიტეს იქვე გაჩერება, ერთ ყორღანთან ადგილი აირჩიეს, მიწა გათხარეს და ორმოში შეძვრნენ. ერთმანეთს მიკრულნი, თბილ ქურქებში ჩამთხარნი, კმაყოფილად გრძნობდნენ თავს. მათ ზევით იდგა თოვლი, ღამე იყო ნათელი და გარემო სიჩუმეს არაფერი არღვევდა. მხოლოდ დროდადრო გაისმოდა ხმა ტოტებისა, რომელთაც ძლიერი ყინვა ხეთქავდა.

— უხ, რა ოხერი ყინვაა!—ხელებს ისრესდა გათოშილი თედო.—რად ღირს ახლა ჩემს სახლში შუაღამესთან დაჯდომა!

სოფლის მოგონებაზე თედო წუთით ოცნებას მიეცა. თითქოს თვალით ეძებდაო საყვარელ ადგილს, გარშემო მიმოიხედა, მერე ცას ახედა და ვარსკვლავს მიაჩერდა. მოწმედილ ზამთრის ცაზე ერთი ვარსკვლავი სხვაზე ნათელი და მხიარული ჩანდა.

— ერთი იმ ტიალს შეხედე, როგორ ბრწყინავს!—ლიმილით ახედა თედომ,—ხეირი კი არაფერია მისგან. არც სინათლე აქვს, არც სითბო.

უცქირა, დიდხანს უცქირა იმ დაფერილ, ბრწყვიალა წერტილს და მოულოდნელად გააფურთხა.

— ტფუ!

— რა იყო?—გაიკვირვა ანდრეიმ.

— რა და,—ხელი ჩაიქნია თედომ,—ქვეყანა კარგია, ადამიანს სიცოცხლე გინდა, შენც აილე და მოიმოქმედე ისე, რომ ზედნიერი იყო. სხვა რაღა უნდა გინდოდეს? მაგრამ რომ არ გამოდის ასე? აიწყვეტს ვიღაც ნადირი, გადააქოთებს მთელ ქვეყანას და... ტფუ!

რამდენიმე წუთით ჩაჩუმდა და მერე განაგრძო:

— არა უშავს რა, გაეუძლებო. ადრე თუ გვიან ეს ომიც გათავდება და მაშინ... აი მაშინ ნახე, რა ცხოვრება გვექნეს... წინანდელზე ათასწილ უკეთესი! მე და შენ მიწის მუშები ვი-

ყავით, არა? ვშრომობდით, საქმეს ვაკეთებდით... შემოგვესიენ, მოინდომეს მონად გვაქციონ და მოგვსპონ? ასე არა? მე ვიქცე მონად? სად გაგონილა ეს?

ჯერ კიდევ ბნელოდა, მაგრამ იგრძნობოდა, რომ ღამე გატყდა და განთიადი ახლოვდებოდა.

ოდნავ შესამჩნევი რუხი ზოლი გამოჩნდა ჰორიზონტზე. მას დიდხანს არ შეცვლია ფერი და ისე უძლური სჩანდა, თითქო ისევ ღამის სიბნელესთან შეერთებას აპირებდა. ცაზე ისევ ის ფოსფორიული წერტილები ბრწყინავდნენ და გაუქრებულ თეთრ სივრცეს დაჰყურებდნენ.

მოულოდნელად ორივემ ყური მოჰკრა ხმაურს. საიდან და რა იყო, ვერ გამოერკვიათ. თოვლზე გაწოლილნი, გახვეულნი სუდარებში, სივრცეს გასჩერებოდნენ სმენად ქცეულნი.

ცის დასავალზე რუხი ზოლი მოლონიერდა და გაიზარდა. უკვე მკაფიოდ გამოისახა უდაბური სოფელი, თოვლით დაფარული სახლები, დანგრეული ეკლესიის შიშველი კედელი. გარშემო იდგა წმინდა და შეუღახავი თოვლი. სჩანდა, რომ ადამიანის ფეხს აქ დიდხანია არ გაველო.

ხმაური თანდათან ახლოვდებოდა. რიერაჟის მკრთალ სინათლეზე მეგობრებმა ერთსადაიმავე დროს შენიშნეს, რომ ტყიდან რაღაც სილუეტები მათკენ მოიმართებოდნენ, თითქო გაათოშილი ტყე ამოძრავებულყო. რაც დრო გადიოდა, ლანდები გასარკვევი ხდებოდნენ და მალე ცხადი შეიქნა, რომ ადამიანები მოაბიჯებდნენ.

— ისინი არიან! — გაგუდული ხმით სთქვა თედომ.

მაზარის ფერთა და ჩაცმულობით მზვერავები უმაღვე დარწმუნდნენ, რომ გერმანელთა ნაწილს ხედავდნენ. ისინი ბევრნი ჩანდნენ.

რამდენიმე ჯარისკაცმა სულ ახლო გაუარა მზვერავების საფარს. შემდეგ მათ მარჯვნივ გადახარეს და პირდაპირ სოფელს მიაშურეს. მოკრუნჩხულნი სიცივისაგან, ისინი დაღლილი სჩანდნენ და მძიმედ მიაპობდნენ ღრმა თოვლს. ყველანი შეიარაღებულნი იყვნენ.

მიალწიეს თუ არა სოფელს, უმაღვე დაიფანტნენ სახლებში და ისე გაუჩინარდნენ, თითქოს იქ არავინ ყოფილიყო. მხო-

ლოდ ფეხით დათქერილი თოვლი ამგლავებდა, რომ აქ ადამიანებს გაეგლო.

ისევ სიჩუმე, ისევ თეთრი უსიცოცხლო უდაბნო.

— მაშ ასე, ჩემო გვრიტებო, წელიწადსა თქვენი დანახვა! — ჩაიცინა ანდრეიმ. — იმედია, კარგად მოეწყობით მანდ და დაღამებამდე ფეხს არ მოიცვლით!

მერე მეგობარს გადახედა:

— არ წავიდეთ?

სუდარებში გახვეულნი, ისინი მიწურიდან ამოძვრენ და წაფორთხდნენ.

ციოდა. მკერდში შედიოდა სიცივე, გაყინული თოვლი კაწრავდა სახეს, მაგრამ სიხარული უფრო ძლიერი იყო ამ გასაქირზე.

განთიადი იყო, როცა ფორთხვით ტყეს მიაღწიეს.

— ახლა ისინი კი არა, ეშმაკიც ვეღარ დაგვინახავს! — მხიარულად სთქვა თედომ.

თამამად წამოდგნენ, თოვლი ჩამოიბერტყეს, თხილამურები მოიმარჯვეს და გზას დაადგნენ.

მეგობრები ჩქარა მიიწევდნენ. თხილამურები მჩატედ მიაქროლებდათ. კარგად გათეხებული იყო, როცა ტყის შუაგულში შევიდნენ. აქედან ხშირი ნაძვნარი იწყებოდა... აი ჩათავდებოდა ეს ტყე და შემდეგ გამოჩნდებიან ის ბორცვებიც, სადაც წუხელ თავისი ნაწილი დასტოვეს.

რაც უფრო უახლოვდებოდნენ სანატრელ ადგილს, მით უფრო გრძნობდნენ დაღლილობას. დაჭიმულ ნერვებით გატარებულმა ღამემ და უძილობამ მხოლოდ ახლა იჩინა თავი. ასეთი ცივი რომ არ ყოფილიყო მიწის ზედაპირი, მცირე ხნით მაინც მიღუღავდნენ თვალს.

ერთ მოტეხილ ბებერ ნაძვთან შეჩერდნენ მოსასვენებლად. მათარას თავი მოხსნეს და არაყით შემაგრდნენ.

— კხა! — ჩაახველა ანდრეიმ. — დალოცვილი სასმელია... ღმერთს ამაზე უკეთესი არაფერი გაუჩენია!

შეთბენ, შენაყრდნენ და ის იყო წასვლა დააპირეს, როცა უეცრად ჯერ ხმები გაიგონეს და შემდეგ ადამიანებიც დაინახეს.

მეგობრები მაშინვე თოვლზე წაწვეს. ცქერად იქცნენ.

მოულოდნელი იყო აქ ვისმესთან შეხვედრა, მაგრამ ის, რაც შემდეგ დაინახეს, კიდევ უფრო უცნაურად ეჩვენათ.

ისევ გერმანელები მოდიოდნენ. ოცამდე ჯარისკაცი იქნებოდა. ისე ახლოს გაიარეს, რომ თვითთულს გარკვევით ხედავდნენ. მაგრამ რა საკვირველი სანახავი იყვნენ! ისინი ნამდვილ ლანდებს გვანდნენ. გაჭირვებით მიაბიჯებდნენ, თითქოს მიათრევდნენ ფეხებს და კვნესით მიიწევდნენ სოფლის მიმართულებით. ესენი იყვნენ თავისიანებისაგან მიტოვებულნი, ბედის ანაბარად მიგდებული დაჭრილი და ხელ-ფეხ დამზრალი ჯარისკაცები. ისინი ბრძოლისათვის აღარ ვარგოდნენ და ამიტომ ახლა თავისიანებიც ზედმეტ ტვირთად სთვლიდნენ, თავისიანების მიერვე განწირულნი იყვნენ. გადარჩენის იმედი მათ უკვე დაკარგული ჰქონდათ, მაგრამ ჯერ კიდევ მაინც ებლაუჭებოდნენ სიცოცხლეს, უკანასკნელ ძალას იკრებდნენ და მიჰყვებოდნენ იმათ კვალს, ვისაც ასე გულგრილად მიეტოვებინა.

მზვერავებმა დაინახეს, როგორ დაეცა ერთი მათგანი, მაგრამ საშველად ხელი არავინ გაუწოდა. დანარჩენებმა ჩუმად ჩაუარეს გვერდი და თავისი მწარე გზა განაგრძეს. დავარდნილი ყმუოდა, შველას ითხოვდა. როცა დარწმუნდა, რომ იმედი არსაიდან იყო, მან სასოწარკვეთით მოპოტნა თოვლი, ერთხელ კიდევ სცადა ადგომა, მაგრამ ძალმილეული ისევ დაემხო. მაშინ მან უკანასკნელი ღონე მოიკრიბა და რევოლვერი ამოიღო... გაისმა გაგუდული სროლის ხმა და სხეული უძრავად დარჩა. არც მაშინ მოუხედნია ვინმეს. დანარჩენები ისევ მიათრევდნენ ფეხებს, მიფორთხავდნენ ტანჯვითა და წვალებით.

როცა გერმანელი ჯარისკაცები მიიმალნენ, მეგობრებმა თავისი გზა განაგრძეს. მზვერავების დაბრუნებიდან რამდენიმე საათის შემდეგ გარშემორტყმული იყო ის სოფელი, სადაც გერმანელთა ბატალიონი შეხიზნულიყო. მოულოდნელობისაგან თავზარდაცემული მტერი შეეცადა გზა გაეკათა, მაგრამ ყოველივე ამოა აღმოჩნდა. მას ერთილა გზა ჰქონდა — იარაღი და ეყარა და ტყვედ დანებებულიყო.

1942 წ.

ბნელ ღამეში

მთაწმინდის უბანში, განიერ ხევში ჩაბუდებულ ქალაქის თავზე, ეზოს კიშკართან ფიცრულზე სხედან პროვინორი მაკარი და მისი მეზობელი, ფოსტის თანამშრომელი, მირიანი. ისინი მორიგეობენ და საგუშაგოზე აირწინალებით გამოსულან.

ავგისტოს ცხელი ღამეა. სქელი ღრუბელი ჩამოწოლილა. ეზოში გერანის მძაფრი სურნელი აღწევს და ამძიმებს ისედაც შეხუთულ ჰაერს.

ჯერ კიდევ ადრეა, მაგრამ ქუჩაში იშვიათად თუ ვინმე გაივლის. მთელი ქალაქი ჩაბნელებულია. ხანდახან ტრამვაის მავთულებზე ელექტრონის ფოსფორული შუქი იელვებს და გარემო ადგილს გაანათებს. სიბნელიდან გამოტაცებული რომელიმე შენობა საკვირველ მოჩვენებად აიშართება ერთი წამით და შემდეგ ყველაფერი ისევ ბნელში ჩაიძირება.

მაკარი დროდადრო მძიმედ სუნთქავს. არც თუ ისე მსუქანია, მაგრამ სიცხეს ვერ იტანს. უსახელო ბადე-პერანგი აცვია, გული მოღეღილი აქვს, მეტი მოშლილფეხა შეუძლებელია, მაგრამ მის სხეულს შვება მაინც ვერ უგრძნია. მირიანი კი თეთრ ხალათშია. ყველა ღილი შებნეული აქვს და ყელსახვევიც შეუკრავს. ალბათ იმასაც ცხელა, რადგან ნამიან შუბლსა და მულოტ კეფას ხშირად იმშრალებს.

— გაიძვრე, მამაცხონებულო, ეგ ფილონი.—ველარ ითმენს და უწყრება მაკარი.—ბალმასკარადზე ხომ არ გგონია შენი თავი? მაგ არტახებში რომ გიცქერ, კიდევ უფრო მეხუთება სული.

მირიანი მხოლოდ ყელსახვევს იშლილფეხს. ამასაც ისე გაუბედავად, თითქო უზრდელობად მიაჩნდეს. მათ წინ, გაზეთით გადაფარებულ ტაბურეტზე ღვინიანი ბოთლი დგას, ხოლო საინზე ყინულის ნატეხები და ხილი აწყვია.

მაკარი თლის ატამს, ჰყრის ჭიქებში, ასხამს ღვინოს და ხარბათ სვამს.

— ცივია, გიამება!—სთაფაზობს მეზობელს.—წყალნარევია, სანწყურვალოდ უებარია.

მირიანი დაღევას ვერ ბედავს. კოლიტსა და გულის სისუსტეს მიზეზობს. სიამოვნებას გვრის ატმისა და ღვინის შეზაფხული სურნელი, ერთხანს ყნოსავს და, ცდუნება რომ აიცილოს, მხოლოდ მოკუმული ტუჩებით ეხება ჭიქის ნაპირს.

— შენი ვერაფერი გამიგია,—ბუზღუნებს მაკარი.—სხეულს სიოს არ აკარებ და ატამს უფროთხი. ბუნების სიკეთეზე უარი გითქვამს და ამის მაგიერ ნიადაგ რაღაც ფხვნილებს ატენი კუჭს. საკვირველი კაცი ხარ, მე და ჩემმა ღმერთმა!

— რას იზამ, ჩემო კეთილო, უნდა დავთმო,—ნაზად ოხრავს მირიანი.—ადამიანი პეპელასავით გახლავს. წამიერია ჩვენი სიცოცხლე, ყველა და ყველაფერი მტერია ჩვენი.

— ე, დაიწყო თავისი ფილოსოფია.—ხელს იქნევს მაკარი.—შევარცხვინე მაგისტანა სიცოცხლე. თუ ყველა და ყველაფერი მტრად მიგაჩნია, რისი და ვისი იმედით სუნთქავ, შე ოჯახქორო? შეუშვი ძამიკო, მაგ გამწლელ სხეულში ბუნების მადლი და, ნახავ, როგორ გადასხვაფერდეს შენთვის ქვეყანა.

მირიანს არ სწყინს მაკარის სიტყვები. უღიმის კიდეცა. იცის, რომ მას მხოლოდ ბუზღუნი უყვარს, თორემ გულთ კეთილია.

ქუჩის მეორე მხარეს, ჭიშკრის პირდაპირ ოთახში, ბავშვები ხმაურობენ და ვიღაც ასანთს უკიდებს. ასანთი რომ არის, ადვილი გამოსაცნობია, რადგან სინათლე თრთის და უღონოა. მკრთალ შუქზე მაინც მკაფიოდ ისახება რაფაზე დადგმული ფართო ფოთლებიანი პალმა.

— სინათლე! ახლავე ჩააქრე სინათლე!—წყრომით მისძახიან გუშაგები. ისინი რამდენიმე ნაბიჯს დგამენ სახლისკენ. მაგრამ ამ დროს ასანთიც ქრება და ორივენი დანშვიდებულნი ისევ ფიცრულს უბრუნდებიან.

ბნელში მაკარი კარგად ვერ არჩევს ტაბურეტს, მუხლით ეღება მას, არყევს და უკანასკნელი დარჩენილი ატამი მიწაზე ვარდება. ეძებს ჯერ მაკარი, მერე ორივე ერთად. მაგრამ

გამხმარი მიწის გოროხისა და კენჭების გარდა, ხელს არაფერი ხვდება.

ძებნას თავს ანებებენ და ერთხანს სდუმან.

მაკარი საერთოდ დუმის ვერ იტანს. უყვარს სჯა-ბაასი და ხანდახან რომელიმე აფორიზმით რაიმე აზრის შემავრება. მაგრამ ახლა, რაც ატამი დაჰკარგა, ცოტა უგუნებოდ არის. ატამი სურნელით ამკობდა ღვინოს, აძლევდა გემოს და წყურვილს უფრო ხანგრძლივად ჰკლავდა, მარტო სითხე კი უგემური და მკაფე ეჩვენება.

— მდა...—აგერ როდის იღებს ხმას და მოულოდნელად განაგრძობს თითქოს უკვე მივიწყებულ საუბარს.—მეზობელი ხარ და პირაპირ გეტყვი, არ მომწონს შენი ცხოვრება. გროშად არ ღირს მარტოხელა კაცის სიცოცხლე. კოლიტი კი არა, მიკვირს, რატომ შავი ქირი არ შეგეყარა აქამდე.

ბნელი რომ არ იყოს, მაკარი დაინახავდა, თუ რა ყველაფრის შენწყნარებელი ღიმილით უსმენს მირიანი.

— ყოველმა კაცმა, შენ ხარ ჩემი ბატონი, სიცოცხლე უნდა ამრავლოს, ცხოვრების ხე დარგოს, იმაზე იფიქროს, რომ შენს შემდეგ შენიანმა შენს ბაღნარს უპატრონოს... არ ჯავრობ ახლა, რომ ასე იაქედ შეაბერდი წუთისოფელს? ვითომ რაო, შენ ჭკვიანი გამოდი და მე ბრიყვი?

— იქნებ ურიგო არ ყოფილიყო, მაგრამ...

— მაგრამ რა?

მირიანი სიერცეში თვალებით ფათურობს და აგერ გვიან ხმაჩაწყვეტილი ბუბუნებს:

— მოგეხსენება, ვინ რა ვარსკვლავზეა გაჩენილი...

— ვარსკვლავი... ხი!—ხიხინებს მაკარი,—სთქვა სოლომონ ბრძენმა. ჰო, ქირიმე, იმის მეტი სხვა დარდი არ ჰქონიათ ცის მნათობებს, ითხოვდა თუ არა ქალს მირიან ფერადე.

— ძნელია, ბატონო, ძნელი გადასაწყვეტია!—ოდნავ ხმას იმაღლებს მაკარის გესლით რამდენიმედ გულწკაულები მირიანი.—მქონდა ერთხელ შემთხვევა, მაგრამ ბოლოს...

— ქალი აღარ გამოგყვა?

— არა, რატომ, უარს არ იყო.

— მაშ, რა ღმერთი გაგიწყრა?

— რა დავფიცო, ვერ გაგბედე.

— ტფუ!—გულწრფელად აღშფოთებულია მაკარი.

— რას იზამ, ჩემო კეთილო, ასე მოხდა,—თავის გამართლებას ზედმეტად სთვლის მირიანი.—ზოგს გაუღიმებს ცხოვრება, ზოგს არა.

— ხი! — ამის გაგონებაზე ისევ ხიხინებს მაკარი.—შე მამაცხოვრებულო, თუ თითონ მუდამ უბღვირე, ის რატომ გაგიღიმებს? ცხოვრებას, ჩემო ძამიკო, ბრალს ნუ სდებ, ყველაფერში თითონ ხარ დამნაშავე. ერთი დედაკაცის მოყვანას ასე როგორ შეუშინდი? ხი! აბა მტერი რომ ქალაქში შემოგივიდეს, მაშინ ხომ...

— აჰ! — დამთავრებას აღარ აცლის მირიანი,—მაგას ღმერთმა ნუ მოჰასწროს!

— იძახე შენ, ნუ მომასწროს... აგერ მოგადგა დარიალზე.

— აჰ, არა, არა! ღმერთმა დაგვიფაროს!

— ღმერთი ვერაფერს გიშველის, ჩემო მეზობელო. ჩემსავით შენც ორი ვაჟი უნდა გყოლოდა ფრონტზე და ქვეყანას დამცველი შეემატებოდა.

მირიანს ამ საყვედურის საპასუხოდ სათქმელი არაფერი აქვს. ერთხანს ორიგენი სდუმან. შემდეგ დგებიან, თავის უბანს ათვალიერებენ და უკანაე ბრუნდებიან.

ბნელ სივრცეს სხივების ძლიერი ნაკადი აპობს. მიწიდან ნათელ სვეტად ამართული პროექტორის შუქი ცას სწვდება. პირველ ავარდნილ სვეტს უმაღლვე მრავალი მისდევს. დროდადრო რომელიმე მათგანი ხანგრძლივად ჩერდება ერთ წერტილზე, თითქო რაღაც საეჭვო შენიშნა და გაუდარაჯდაო. მაგრამ პატარა, ძილდაფრთხობილი ღრუბლის ნაფლეთის მეტი არაფერი ჩანს. სხივები ერთხანს თარეშობენ ცაზე, შემდეგ მიწა სათითაოდ უკანვე იკრებს მათ, პროექტორები ქრებიან და გარემოს ბნელი ეუფლება.

პროექტორის მკრთალ სინათლეზე მაკარიმ თვალი მოჰკრა ტაბურეტის ფეხთან დაგდებულ რაღაც მრგვალ საგანს. დაიხარა და ფრთხილად ხელი მოჰკიდა. წელან დაკარგული ატამი აღმოჩნდა.

ამით ნასიამოვნები მაკარი სთლის ნაპოვნ ატამს, ჰყრის ქიქებში, ავსებს მათ და სთავაზობს მეზობელს.

— დალიე, ჩემი შვილები მიდღეგრძელე. ერთი ეგერ იბრძვის, ჰე, იმ მთებში!—ხელს იშვერს მყინვარწვერისკენ,—მეორე კი სადღაც ლენინგრადთან... ვენაცვალე ჩემ ბულა ბიჭებს.

მირიანი უარს ველარ ამბობს და ერთ ყლაპს ბედავს.

— თუ დამიბრუნდენ, ხომ კარგი, და თუ ვერა...—წუთით ჩერდება მაკარი,—მადლომა ღმერთს ჰქონდეს, უბატიოსნოთ იცხოვრესო, ამას მაინც ვერავე იტყვის.

— მშვიდობით და გამარჯვებით დაგიბრუნოს!—ქიქას ტუჩს ადებს მირიანი.

— დალიე, გამოცალე,—არ ეშვება მაკარი.—მაგისგან მოკლული კაცი არ მსმენია მე. აკვა დისტილატა! ძალა მაგას არა აქვს.

მირიანი თავს ძალას ატანს, სცლის ქიქას და უფრო იმისათვის, რომ მეგობარს ასიამოვნოს, ამბობს:

— მართლაც გემრიელი ყოფილა!

— ვენაცვალე ჩემს ქვეყანას.—შვილების გახსენების შემდეგ ღირიულადაა განწყობილი მაკარი. —ღვინოც კარგი იცის და წყალიც. ყველაფერში მადლი აქვს...

გარემო სიჩუმეს უეცრად საზენიტო ქვემეხების ქუხილი არღვევს. გრიალი თანდათან ძლიერდება. თუ თვალი ბნელს მიაჩერდა, შენიშნავს, როგორ სერავენ სივრცეს წითელი ნაკვესები. ქალაქის გარემო გორაკებიდან ქვემეხები ერთ წერტილს ურტყამენ. იმავე წუთში სხვადასხვა მხრიდან პროექტორების სხივები ცისკენ იჭრებიან. შუქის სვეტები ისე ბევრია, რომ სანავარდოდ სივრცე აღარ ყოფნით. ისინი ხშირად იხლართებიან ერთმანეთში, ჯვარედინს ხაზავენ და თავის ნათელ უხორცო კლანჭებში ცდილობენ ჩაიჭიროონ ის, ვინც ეთერში მტრულად თარეშობს.

ქვემეხების გრგვინვა შემზარავ ხმად ტრიალებს ცაში. პროექტორების შუქზე ჩანს დამსკლარი ყუმბარების კვამლის ბურთები. მსუბუქი კვამლი ერთხანს იქვე ჩერდება და შემდეგ ნელნელ ეშვება, იშლება და ქრება. მათ ადგილს ახალი ბურთები იკავებენ და ქუხილი ისევ არყვეს ჰაერს.

ქალაქი გასუდრულა. მისი ხმა არსაიდან აღარ აღწევს. გარეთ სიცოცხლე ყველგან შეჩერებულია, იქ, სადაც წელან ბავშ-

ვები ხმაურობდნენ, ახლა დუმილია. გარინდებული გოგონები ფანჯრებთან დგანან და ცას შესცქერაინ. ამღვრულ სქელ ღრუბელს ხედავენ, მეტს ვერაფერს.

— ყოველთვის თითქმის ამ დროს!—პროექტორის შუქზე საათს დასცქერის მირიანი.

როცა წუთით სდუმდებიან საზენიტო ქვემეხები, ბნელი სივრცის დიდი სიმაღლიდან ყურს პრპელერის ზუზუნი ესმის. მისი ხმა ბურღავს ჰაერს.

სროლა ისევ ახლდება. კიდევ მეტი გახელებით ეხეთქებიან ცას ყუმბარები, კიდევ დიდხანს არყევს ჰაერს მათი ქუხილი.

როგორც ერთბაშად დაიწყო სროლა, ისე მოულოდნელადვე სწყდება. დიდი სიჩუმე დგება. უკანასკნელი პროექტორების სხივებიც ქრებიან და ისევ ბნელში იძირება ხევი და გორაკები ხევის თავზე.

ქუჩის სიჩუმეში მკაფიოდ მოისმის ფეხის ბაკუნი. ნერვიული ნაბიჯით ვიღაც დაგვიანებული მიიჩქარის. ოთახებიდან ჯერ მორიდებული, შემდეგ თანდათანობით ამაღლებული ლაპარაკი ისმის და, ბოლოს, ვიღაც ხმინად იცინის. მხიარული ხმა თითქოს იმარჯვებს ბნელზე და ღამე საშიში აღარ ჩანს. მალე ქალაქიც ცოცხლდება. აქა-იქ ელავს ფოსფორული შუქი ამოძრავებული ტრამვაის მავთულეებზე. შორიდან, სადღაც დაბლიდან, ავტომობილის სირენა აღწევს.

მაკარის და მირიანს შემცვლელნი მოუვიდათ.

საგუმაგოზე სხეები დგებიან.

მირიანი მიჰყვება მეზობელს და მის სახლთან ემშვიდობება.

— გულში ხინჯი არ ჩაგყვეს,—ლონიერად ხელს არამეფს მაკარი და სანამ ლაპარაკს გაათავებდეს, არც ფიქრობს გაუშვას მირ ანის გამხდარი ხელი, რომელსაც მარწყხივით ჩასქიდებია მისი თათი.—საწყენად არ მიიღო ჩემი სიტყვები. მეც ვიცი, ოხერი ენის პატრონი ვარ და რა ექნა. ისე კი, ღმერთმა იცოდეს, კეთილი გულით გითხარი. მეზობლურად, მეგობრულად. გაუღიმე, ძამიკო, ცხოვრებას და მაშინ ისიც გაგიცინებს. თუ არა და, იცოდე, ძალივით საღმე ღობის ძირში ამოგძვრება სული.

მირიანი უღიმის, ითავისუფლებს ხელს და შინისკენ იჩქარის. მაკარის ხელის ჩამორამევისაგან თითები დაბრუნებული აქვს და ისრესავს მათ, რომ სისხლის მოძრაობა განიახლოს.

სადღმგრძელო

მარანში ზუთი მამაკაცი ტრიალებდა. ერთი კუთხიდან მეორეში საწნახელის გადატანას ცდილობდნენ. ბჭობდნენ. ხან ერთსა და ხან მეორე ხერხს მიმართავდნენ, მაგრამ ყოველგვარი ცდა უშედეგო იყო. ვერ იქნა და ვერ დასძრეს ადგილიდან ხისგან გამოთლილი ეს ვეშაპი.

კიდევაც გადასწყვიტეს თავი დაენებებინათ მუშაობისათვის, როცა შარაზე მიმავალი გიგო დაინახეს.

ყველა ხუთივემ მაშინვე ერთხმად მიადახა და დახმარება სთხოვა.

შინ მიმავალს დახანება არ ესიამოვნა, მაგრამ უარი მაინც არ უთქვამს. მხოლოდ რაღაც გაურკვეველი წაიღუდუნა, პირი იბრუნა მარნისკენ და თავისი მძიმე ნაბიჯით წამოვიდა.

ახლა კი დარწმუნებული იყვნენ ხუთივენი, რომ საწნახელს დასძრავდნენ აბა რა დაუდგებოდა ამ გოლიათ კაცს!

გიგო რამდენიმე თვის წინათ დაბრუნდა ფრონტიდან. დაბრუნდა იმიტომ, რომ ფეხი ჰქონდა დაზიანებული. მაგრამ ვინც ეს ამბავი არ იცოდა, ვერაფერს შეამჩნევდა. ან კი ვინ მიაქცევდა ყურადღებას. რომ ნაბიჯი ოდნავ დამძიმებული ჰქონდა! წინათაც ხომ თითქმის ამგვარად იცოდა სიარული. ასე დააბიჯებდა იმიტომ, რომ შეუძლებელიც იყო მჩატედ ეტარებინა თავისი უზარმაზარი ტანი.

ერთობ დიდი იყო გიგო და ხელშიც ისეთი ღონე ჰქონდა, რომ ყველას სჯეროდა, — ხეს ამოგლეჯდა ფესვებიანად. სახე კუშტი ჰქონდა, მაგრამ ნამდვილად კი როგორც ეს გოლიათების ბუნებას სჩვევია, კეთილი და მორიდებული იყო. როცა ვინმე საჭიდაოთ გამოიწვევდა გიგოს, ის მხოლოდ ღიმილით უბასუხებდა და უნალვე გაშორდებოდა, თითქო ერიდებოდა

ცდუნებას, ეშინოდა არ შემცდარიყო და ხელში არ შემოსრეს. სოდა თავზეხელაღებული ფალავანი.

მრავალი წასულიყო სოფლიდან ომში, მრავალს ვეღარ ხედავდნენ. მაგრამ ყველაზე უფრო მაინც გიგო აკლდათ თვალში. ხოლო როცა დაბრუნდა, როცა სოფლის გზაზე და ეზოებში ისევ გამოჩნდა ეს დევისტანადი ვაჟკაცი, ისე იგრძნეს, თითქოს შეივსოო იქაურობა.

წინათაც სოფლის მშვიდი მეურნე იყო გიგო და ომის შემდეგაც თავის საყვარელ მიწას დაუბრუნდა.

არავის შეუმჩნევია, თუ რაიმე ცვლილება მოხდა ამ კაცში, ძველებურად კეთილი და მორიდებული იყო, მაგრამ მაინც ის გიგო აღარ იყო. არავისთვის უთქვამს და სხვასაც არ უგრძნობია, რომ ხანდახან სევდიანი ჰქონდა გული.

გიგოს გული დიდი ჰქონდა და სევდაც დიდი იცოდა. ნაღვლიანობდა იმ მეგობრებზე, რომელნიც სისხლიან ველებზე და მთებში დაეტოვებინა. ფიქრით ხშირად იყო იქ, სადაც აღბათ, ამ წუთშიაც გრიალებდნენ ზარბაზნები და სიკვდილი ცელავდა ხალხს.

საწნახელის გადადგმა არც თუ ისე ძნელი გამოდგა. ჩასჰიდა თუ არა გიგომ ხელები, ვეშაპი უმაღლე შეტორტმანდა, შეინძრა და შემდეგ მორჩილად დაჰყვა გოლიათის ნებას.

— კაცი ვარო ამან უნდა სთქვას. შენ ავაშენა ღმერთმა! — გახარებული იყო მემარნე, რომ საქმე მოათავა.

— მერე და ეგ ადამიანი აგრე უპატივცემულოდ უნდა გაუშვა? — ცბიერად გადაჰკრა სიტყვა ერთმა ქალარა გლეხმა.

მეორედ თქმა აღარ დასჭირვებია მემარნეს, მაშინვე მოიტანა მან ღვინით სავსე მოზრდილი ხელადა, დაილოცა, და გიგოს გადასცა.

გიგომ რაღაც უნდომად მოსვა.

— კიდევ! ერთიც კიდევ! — მიაძახა მემარნემ..

— არ მინდა, მეტი არ მინდა, — უარი სთქვა გიგომ და ხელადა მეზობელს გაუწოდა..

მაგრამ ხელადა მასვე შერჩა ხელში.

სოფლიდან ხმაური გაიგონეს. რაღაც უჩვეულო შეძახილი ისმოდა.

ყველანი, ვინც მარანში იყო, მაშინვე გარეთ გამოვიდნენ.

ხმაური თანდათან ძლიერდებოდა. თითქო მთელი სოფელი გუგუნებდა.

სახლებიდან, ეზოებიდან გამოვრბოდნენ მამაკაცები, ქალები, ბავშვები.

მარანთან უეცრად უბელო ცხენზე შემჯდარი ბიჭი მოიქრა.

— გათავდა, ომი გათავდა! გამარჯვება! გათავდა! — ეს-ლა გადმოსძახა, ცხენი ყალბზე შეაყენა, ადგილიდანვე ნახტომი ააღებინა, დაჰკივლა და გაქანდა.

თითქო ბურანში თვალი მოავლო გიგომ გვერდით მდგარო, ღრმად ამოისუნთქა და მთელი თავისი დიდი სახით გაიღიმა.

გზიდან ვილაცამ დაიძახა. მარნის ეზოდანაც ხმა მისცეს.

მხოლოდ მაშინ, როცა პირველი წუთის ბურანი გაქრა. გიგომ იგრძნო, რომ ხელადა კიდევ ხელში ეკავა. იგრძნო და შეანჯღრია. ჭურჭელი თითქმის სავსე იყო.

უსიტყვოდ, უთქმელად, უეცრად მან ასწია ხელადა და ტუჩზე მიიდვა. სვამდა ხარბად, სულმოუთქმელად. მოიშორა მხოლოდ მაშინ, როცა დასცალა. დასცალა და მიაგდო.

ირგვლივ მიმოიხედა, მაგრამ ვეღარავინ დაინახა. ყველა წასულიყო.

შორიახლოდან ისევ ესმოდა გუგუნი.

გიგოს ნაბიჯიც არ გადაუდგამს მარნის ეზოდან. იქვე სადაც აქამდე იდგა, გულაღმა დაწვა მოლზე, წუთით თვალი შეავლო სუფთა, უსაზღვრო მაისის ცას და თითქმის მაშინვე ჩაეძინა.

ძილში მას ჩაჰყვა სოფლის გუგუნი და კიდევ რაღაც სიტყვო, რომლის მსგავსი აქამდე არასოდეს განეცადა და არც არცერთი სიტყვით არ გამოითქმებოდა.

იმ ღამეს დიდხანს არ შეწყვეტილა სოფელში ხმაური და მოლქენა. მაგრამ გიგოს არაფერი ესმოდა. მიწაზე გაშოტილს ღრმად ეძინა.

1945 წ.

სმრავლიბა

რაიონის საავადმყოფოს დერეფანში ტარასი გელაშვილი ექიმს ელოდებოდა.

საოპერაციო კაბინეტიდან დროდადრო გამოდიოდნენ თეთრ-ხალათიანი ახალგაზრდა ექიმები, საკაცეთი გამოატარეს რამდენიმე ავადმყოფი, ოპერაციები დამთავრდა, ექიმი პლატონ მინდელი კი არ ჩანდა.

კუთხეში ატუხული ტარასი სევდიანი გასცქეროდა კაბინეტის კარებს. დარდით შეპყრობილს ყოველი წამი დაუსრულებელ დროთ ეჩვენებოდა.

ბოლოს, როგორც იქნა, ოთახიდან გამოვიდა შუატანის, მკვრივი, ჭაღარა კაცი. გელაშვილი მორიდებით მიესალმა, უამბო ცოლის გასაჭირი და სთხოვა ეხლავე წაჰყოლოდა სოფელში.

— უკანასკნელ დღეშია, ბატონო. წუხანდელს აქეთ ცნობა-შედაც აღარაა.—დუღუნებდა ნაღვლიანი, ჩაწყვეტილი ხმით.

გლეხი შეშფოთებული ჩანდა. მაღალი, რამდენიმედ კუშტი შესახედაობის ვაჟკაცი, ერთი წლის წინათ ფრონტიდან დაბრუნებული, სიკვდილის წინაშე არაერთხელ პირისპირ მდგარი და თითქო შეჩვეული სიკვდილის საშინელებას, ახლა ბავშვით გულაჩუყებული იყო.

ექიმი ყოყმანობდა. დილიდან შეუსვენებელი მუშაობის შემდეგ დაღლილი იყო და, გარდა ამისა, შინ სტუმარი ჰყავდა, რაიონში გავლით მასთან გაჩერებული, დიდიხნის უნახავი მეგობარი. შეხედრა მით უფრო სასიამოვნო გამოდგა, რომ მეგობარი არქეოლოგი იყო და წინა წლების პრაქტიკიდან მრავალი რამ უამბო ისეთი, რამაც ცნობისმოყვარე და რამდენიმედ რომანტიკული ბუნების პლატონი განცვიფრებაში მოიყვანა. ყველაფერი ისე საინტერესო იყო, რომ ნავახშმევს, როცა

დასაძინებლად მილაგდნენ და სინათლე ჩააქრეს, ექიმი კიდეც დიდხანს ფიქრობდა წარსულის დიად ძეგლებზე და სამარხებში აღმოჩენილ ძვირფასად ნახელავ უძველეს დროის ნივთებზე. განსაკუთრებით გაიტაცა ვინმე სერაფიტას ამბავმა. მისი სილამაზე და ახალგაზრდობა უთვალავ საუკუნეთა მანძილზე შეენახა სამარხში ნაპოვნ წარწერას. ოცნების თვალთ ექიმი ხედავდა იმ უცხო ქალწულს და ხიბლავდა მისი მარადი, მშვენიერება.

მეგობარს წუხელ ვერ დაემთავრებინა საუბარი და პლატონი წინასწარ ტკბებოდა იმ ამბების მოლოდინში, რომელსაც დღეს მოისმენდა.

ტარასიმ იგრძნო ექიმის უკმაყოფილება და შემკრთალმა თითქმის შესძახა:

— ვილუპები და მიშველე. შენი სახელის ჰირიმე!

მინდელმა უხალისოდ წაიდუღუნა, რომ ზედმეტია მისი წასვლა, რადგან სოფელში მყოფი ექიმიც მიიღებს ზომებს, კიდეც რაღაც მოიმიზეზა, მაგრამ საბოლოოდ უარის თქმა მაინც ვერ გაბედა. ერთობ მწუხარე ჩანდა გლეხი და მისი თვალები მუდარას გამოხატავდნენ.

— ვიცი თქვენი ამბავი!—ჩაილაპარაკა საყვედურის კილოთი,—ადამიანს როცა სული ამოძრომაზე აქვს, მხოლოდ მაშინ მოგაგონდებათ ექიმი. რა გიშველო? მე მკურნალი ვარ და არა სასწაულთმოქმედი.

ტარასის უკანასკნელი იმედი გაუქრა. სასოწარკვეთილს ხმის ამოღებაც ვეღარ მოეხერხებინა.

— ჰო, კარგი წამოვალ!—ხელი ჩააქნია მინდელმა.—ცხენი ხომ გყავს?

ამის გაგონებაზე გლეხი გამოცოცხლდა, დატრიალდა, ჩქარი ნაბიჯით გავიდა ღერეთნიდან და საავადმყოფოს ეზოს გადაღმა მარგილზე მიბმულ ცხენებს მიაშურა.

ტარასის ორი ცხენი ჩამოეყვანა,—ერთი ექიმისათვის, მეორე თავისთვის. მაგრამ იძულებული ხდებოდა სოფლისკენ ქვეითათ გაბრუნებულიყო. მეორე ცხენით პლატონმა სტუმრის წაყვანა გადასწყვიტა.

დიდხანიდან ამ კუთხეში დაბუდებულს, თავისი რაიონის პატ-

რიოტს, ავადმყოფების სამკურნალოდ გარემო სოფლებში ხშირად ნახეტილებს, მრავალჯერ დაუნახავს გორაკებზე ამართული ძველი ციხე-კოშკების და ტაძრის ნანგრევები. განსაკუთრებით ხიბლავდა მას ტაძარი. მინდელი დარწმუნებული იყო, რომ მეგობარი არქეოლოგიც განცვიფრდებოდა ტაძრის ნახვით და, შესაძლოა, ისე დაინტერესებულიყო, რომ მომავალში აქაც დაეწყოთ გათხრები. ეს გარემოება კი ერთგვარად გაახშიანებდა რაიონის სახელს. იქნებ აქაც აღმოჩენილიყო უძველესი სამარხები, ძვირფასად ნახელავი სამკაულები და, იქნებ, მეორე ვინმე სერაფიტაც. საქართველოში რამდენი იყო სერაფიტას მსგავსი და, ვინ დასთვლის რამდენს დღემდე გამოჰყვა მისი მშვენების მადლი!

ეჭიმის მობოდიშებაზე, რომ ცხენების პატრონს ქვეითათ სიარული უხდებოდა, ტარასიმ ხალისიანად უბასუხა:

— რას ბრძანებ, ბატონო, მე რა მიშავს. კავკასიიდან ბერლინამდე ფეხით მივედი და ჩემ სოფლამდე რა უნდა გამიჭირდეს? ოღონდ ის საცოდავი გადამირჩინე და ჩემი ცხენი და ჩემი თავიც შენი ჭირის სანაცვალოდ იყოს!

ტარასი გამხნევდა. როგორღაც იმედი მიეცა, რომ ცოლს აღარაფერი გაუჭირდებოდა. უნაგირზე მოკალათებული, ქალაქაწვევრიანი მსუქანი კაცი, მხსნელად ეგულვებოდა. ასე წარმოედგინა, რომ მისი ხელის შეხებაც მომაკვდავს ფეხზე წამოაყენებდა. ოღონდ ცოცხალს მიუსწრებდეს და მერე ყველაფერი კარგად იქნება.

ქალაქს გაცილებული მგზავრები ერთხანს ფართო, საფოსტო გზით მიიმართებოდნენ. შემდეგ ხიდი გადაიარეს, საურმე გზაზე გადახარეს და ვიწრო, ბროწეულისა და მაყვლის ბუჩქებით შემოსაღტულ ორღობით, მთას შეუდგნენ.

მორჩილი მთიულური ცხენები მარჯვით მიაბიჯებდნენ აღმართში. მხედრებს კვალდაკვალ მისდევდა ტარასი. გზის შესამოკლებლად ხანდახან ბილიკს გაჰყვებოდა, რამდენიმე ხნით დაიკარგებოდა და მერე უეცრად გამოჩნდებოდა წინწასული. ტარასი ყოველთვის ელოდებოდა ცხენოსნებს ისეთ ადგილას, სადაც მთის გზა მარაოთ იშლებოდა და მრავალ პატარა ხვეულათ სხვადასხვა მხრით მიიმართებოდა.

ნაშუადღევის მხურვალე მზე იყო. ყოველი მხრიდან დაუცხრომელი ქიქინების ხმა ისმოდა.

გადაიარეს ტყით დაბურული აღმართი და შემდეგ ერთბაშად გაიშალა სივრცე. გამოჩნდა ფერდობზე გაშენებული სოფლები, ლურჯათ მოქათქათე ყანები და ვენახები.

— გახედე ამ ქვეყნის მადლს! — აღტაცებული იყო ექიმი.

არა ერთხელ უნახავს აქაურობა, მაგრამ თუ ახლა ასე ხმამაღლა გამოსთქვამდა თავის აღტაცებას, ეს უფრო იმიტომ, რომ ცდილობდა თანამგზავრის ყურადღება მიექცია. პლატონს ეჩვენებოდა, რომ გაჩუმებული სტუმარი ვერ გრძნობდა ამ კუთხის იშვიათობას. უმეტეს შემთხვევაში მღუპარე არქეოლოგი, რომელსაც ბევრგან უხეტიალნია საქართველოში, მართლაც ვერაფერს ხედავდა აქ განსაკუთრებულს.

— მერე და რაოდენი სიმდიდრეა ამ მიწაშიც! — არ ცხრებოდა ექიმი. — რა დალევს ჩვენი მიწის ბარაქას, რამდენ საიდუმლოს ინახავს თავის სიღრმეში, რაოდენ სიკეთეს გვიქადის უხსოვარ დროიდან ეს ხელუხლები განძი! ასე არაა, გიორგი?

პასუხის მაგიერ თანამგზავრმა ალერსიანი ლიმილით გადახედა ძველ მეგობარს. ახალგაზრდობაშიც ასეთი ახსოვდა ის.

— მართალს ვამბობ! — თავის თავს თითონვე დაუდასტურა ექიმმა. — იცი რა ქვეყანაა საქართველო? არ ვიცი როგორ ვთქვა, არ ვიცი რას შევადარო შეუღარები! — გულიანად გაიცინა და მერე უეცრად, თითქო ნალვლიანად, დაუმატა: — როცა წარმოვიდგენ, რომ ამ ღვთისნიერ მიწაზე მხოლოდ ორი მილიონი, თუ რაღაც მეტი, ქართველი ცხოვრობს, ჯავრისაგან ვიყვირო მინდა. ათი და მეტი მილიონი, აი რა გვინდა ჩვენ! ყველას გვასაზრდოებს, ყველას გაგვახარებს ჩვენი მიწა! ჩვენს ბალებში და ქარხნებში ყველგან ქართველი კაცის ხელი უნდა ტრიალებდეს. ამაზე უნდა ვფიქრობდეთ და ვზრუნავდეთ ყოველდღე, ყოველ წუთს. ათი მილიონი ქართველი! წარმოგიდგენია ეს ბედნიერება?

— რა დაუღალავია, რამდენს ლაპარაკობს! — გაიფიქრა არქეოლოგმა.

სოფელი თანდათან ახლოვდებოდა. უკვე არჩევდა თვალი სახლებსა და შემორჩეულ მწვანე ეზოებს.

— აი ისიც!—უცრად ექიმმა ხელი გაიშვირა მაღლობისკენ და ცხენი შეაჩერა.

გორაკის კონუსს მოხდენილად ამთავრებდა ძველი, გუმბათიანი ტაძარი. უტყევო, თითქმის ტიტველი მაღლობიდან, მედიდური სილამაზით გადმოჰყურებდა გარეშოს.

— შენ, ჩემო მზეთუნახავო!—აღფრთოვანებული იყო პლატონი.

არქეოლოგმა შეაჩერა ცხენი და ტაძარს ყურადღებით დაუწყო ცქერა.

— იმ გორაკის ძირში გაივლის, ბატონო, ჩვენი გზა. იქიდან უფრო კარგად დაინახავთ!—წასვლა მოაგონა და ააჩქარა ტარასიმ ექიმი. ჭირისუფალს თავისი საზრუნავი ჰქონდა.

— აჩუ!—აღვირი მოსწია ექიმმა ცხენს, რომელსაც წუთიერი შესვენებით ესარგებლნა და გზის პირზე ამოსულ გემრიელ მთის ბალახს ხარბად გლეჯდა.

ტარასიმ ფეხი აუჩქარა. ცხენოსნებიც მიჰყვნენ.

— გრანდიოზული ქმნილებაა!—ამბობდა ექიმი.—სიამაყეს ვგრძნობ, როცა წარმოვიდგენ, რომ ეს ტაძარი და სხვა მრავალი მისი მსგავსი, ჩვენი წინაპრების ფიქრისა და შრომის ნაყოფია. მოდი და ნუ ირწმუნებ ჩვენი ხალხის ნიჭიერებას და დიდ ბუნებას. საკვირველია, როგორ ქმნიდა, როგორ ასწრებდა ასეთი ტაძრების აშენებას? თითქმის მთელი დრო იძულებული იყო იარაღი სჭეროდა ხელში, ებრძოლა შემოსეულ ბარბაროსებთან. მაგრამ ამოისუნთქავდა თუ არა თუნდაც მცირე ხნით, უმაღვე იფეთქებდა მასში შემომკმედი ძალა. მოდი და ნუ დამიდასტურებ, რომ უდიდესი სულიერი სიმაღლით შემკული ერი ვართ! მაღლობა ღმერთს, გათავდა ჩვენს მიწაზე ბარბაროსთა თარეში, ბოლო მოეღო ამ კოშმარს. დადგა დრო მთელი სიგრძე-სიგანით გავშალოთ ფრთები... მაგრამ, მითქვამს და ვიტყვი, მჭიდროთ უნდა მოვეფინოთ ამ მიწაზე. ის უხვია, მაღლიანია და ყველას გაგვიწევს დედაშვილურ საცსახურს!

გორაკის ძირში მისვლისას გადასწყვიტეს, რომ არქეოლოგი აქ დარჩება, დაათვალიერებს ტაძარს და აქვე შეხვდება ავადმყოფისგან დაბრუნებულ ექიმს.

ხევის გადაღმა სოფელი დაიწყო და მალე კიდევაც მიაღწია

ექიმი კონინდარით დაფარულ ეზოს, სადაც კრამიტით დახურული დაბალაიენიანი სახლი იდგა.

ოთახში, სადაც ექიმი შეიყვანეს, ბნელოდა. სინათლიდან შემოსულმა ძლივს გაარჩია კუთხეში დადგმული ტახტი, რომელზედაც ავადმყოფი იწვა.

— ჩამოსენით, გააღეთ ფანჯარა!—თითქმის წყრომით სთქვა მინდელმა, მაგრამ სხვას აღარ დაუცადა, ჩამოგლიჯა აფარებული საბანი და ხელი ჰკრა ფანჯარას.

შის ძლიერი შუქი შემოიქრა გარედან. ოთახში აღმოჩნდა ადგილობრივი ექიმიც, ახალგაზრდა ქალიშვილი. ჩუმი, ოდნავ ნალვლიანი ხმით უამბო მან უფროს კოლეგას ავადმყოფობის მიზეზი და მიმდინარეობა.

— იქნებ შეეღებოდა, მაგრამ გვიან მაცნობეს,—თითქო თავის გასამართლებლად სთქვა ბოლოს.

მისი ნაამბობიდან მინდელმა გაიგო, რომ ხუთი დღის წინათ ქალს მშობიარობა გადაეტანა. ბებიობა გაეწია ერთ სოფელს დედაბერს, რომელსაც ხშირად მიმართავენ ასეთ შემთხვევაში. ორი დღის განმავლობაში კარგად იყო ქალი, მესამე დღიდან კი უეცრად აბორგდა, აუვარდა სიცხე და ბოდვაც დაიწყო.

— ვინ იფიქრებდა, ჩემო ბატონო, ამ უბედურებას!—ჩიფ-ჩიფებდა ტარასის დედა, ჩია, გამხდარი, თითქო წლებისგან გამომშრალი დედაკაცი.—აქამდე ფრჩხილიც არ ასტკენია. მაგრამ გაიცინებდა, სოფლის გადაღმა ისმოდა მისი ხმა. გადა-მირჩინე, შენი სახელის ქირიმე და...

ექიმი ყურადღებას არ აქცევდა დედაბერს. მივიდა ავადმყოფთან და შუბლზე დაფენილი სოველი პირსახოცი ააცილა.

ავადმყოფი გახშირებულად სუნთქავდა, ბორგავდა, გაშლიდა ხოლმე მკვრივ, ღონიერ მკლავებს და დროდადრო გამოიხედავდა. თითქო ცდილობდა ვილაც და რალაც დაენახა, ბრწყინავდნენ მისი დიდრონი თვალები, ნამდვილად კი შიგ სხივი უკვე ჩამქრალი იყო.

ძალიან ახალგაზრდა ჩანდა ქალი. თანაც ლამაზი. დიდხანს მდუმარედ იჯდა ექიმი და სინანულით დასცქეროდა მშვენიერ სახეს. პირველი წუთიდანვე მისთვის ნათელი გახდა, რაც დამართოდა.

— სერაფიტა!—რატომღაც მოაგონდა ეს სახელი.

მეზობელ ოთახიდან ბავშვის ტირილი მოისმა. ახლად დაწყებული სიცოცხლე დედის მკერდს მოითხოვდა.

მინდელი უიმედოთ სთვლიდა ავადმყოფს, მაგრამ მაინც მოეთათბირა ახალგაზრდა ექიმ-ქალს და გადასწყვიტა ელონა რაიმე.

— გამაყოლე ვინმე და წამალს გამოვატან,—მიუბრუნდა პლატონი ტარასის, რომელიც მთელი ის დრო ჩუმად იდგა ოთახში და ხან ერთსა და ხან მეორე ექიმს შეჰყურებდა თვალებში იმ იმედით, რომ იქნებ მათი სახის გამომეტყველებაში გამოეცნო ცოლის ბედი.

— ნურაფრით დაგვზოგავ, გვიშველე ოღონდ. შენ ყველაფერი შეგიძლია, ჩემო ბატონო!—ისევ აჩიფჩიფდა დედაბერი და პატარა შავი კრავივით გაჰყვა ექიმს, როცა ის ოთახიდან გავიდა.

— ცოდვია თქვენს ხელში ასეთი ქალი!—ნუგეშისა და იმედიანი პასუხის მაგიერ წაიბურტყუნა მინდელმა და ჩააქნია ხელი.

ექიმს ჩვეულებად ჰქონდა გაწყრომა და დაურიღებლად თქმა, მაგრამ ეს გარემოება არავის არასოდეს არ სწყენია, რადგან სიტყვების მიღმა ყველა გრძნობდა მის გულკეთილობას და აღამიანისადმი დიდ სიყვარულს.

ბავშვი აკვნიდან ამოეყვანათ. ვიღაც დედაკაცი ძუძუს აწოვებდა. ბავშვი მთელი სახით მიკვროდა მკერდს და ხარბად სწოვდა.

მინდელმა დახედა ჩვილს და შემდეგ ხელშიაც აიყვანა. როგორც კი მოაშორა ძუძუს, ბავშვმა მაშინვე მოკმუნხა სახე, ისედაც წითელი ლოყები უცბადვე სისხლით აევსო, გაშმაგდა და ტირილი მორთო.

— ჰო, რა ყაჩაღია, ჰო რა აბრაგია!—მოსწონდა პლატონს უნაკლო, ჯანმრთელი ბიჭი და თოთო სხეულზე ალერსით უცაცუნებდა ხელს.

წასვლისას მინდელმა უხალისოდ ჩაულაპარაკა ექიმ-ქალს:

— გააკეთეთ ყველაფერი ისე, როგორც გითხარით და ვნა-

ხოთ, იქნებ...—ალარ დაამთავრა, ცხენი ქიშკარში გაიყვანა, მძიმედ აცოცდა უნაგირზე და გზას გაუდგა.

უკან ტარასი აედგენა.

დიდხანს მიჰყევოდა მდუმარედ. ვერ შეხედა ეკითხა. მოხერხებულ დროს და შემთხვევას უცდიდა სიტყვა ჩამოეგდო და სიმართლე გაეგო. ავია, თუ კარგია, ხომ უნდა იცოდეს მაინც... თუ რაიმე იმედია, რატომ არაფერს ეუბნება ექიმი, და თუ არა, ბარემ გაიგოს თავისი უბედურება...

კიდევ დიდხანს მიდიოდა გაჩუმებული. ხან წინ გაუსწრებდა ზარმაცად მიმავალ ცხენს, ხან გვერდით მიჰყევოდა ლანდივით.

გულამღვრეულმა ბოლოს ველარ მოითმინა:

— ახლა ვაპირობდი, ბატონო, სიცოცხლეს. მეგონა ახლა მეწყებოდა ტკბილი ცხოვრება. სამი წელიწადი სახლს მოშორებული ვიყავი. სამი წელიწადი ომის ცეცხლში ვტრიალებდი. მაგრამ მარტო ტყვიას კი არ ვისროდი იქ... ათასი ქვეყანა ვნახე და ათასი კაცის სიტყვა და გარემოება გავიგე. ახლა უკეთესად ვიცი თუ როგორ უნდა ცხოვრება. ვაპირობდი ჩემთვის სასიამოვნოდ მომეწყო ყველაფერი, მაგრამ კაცი უბოზდა, ღმერთი იცინოდაო... ასე უბედურად დატრიალდა თავიდანვე ჩემი დღე და წუთისოფელი...

— აქამდე უნდა გეხმარა ჭკუა, ყმაწვილო!—მკვახედ მოუჭრა ექიმმა.

უგუნებოთ მყოფი ლაპარაკის ხასიათზე ალარ იყო.

გარემო სიჩუმე უეცრად რაღაც უჩვეულო ხმამ გაჰყვითა. თითქო კივილს გავდა. კივილი სოფლის მხრიდან ისმოდა.

ტარასი უნაღვე შეჩერდა. სმენად იქცა. შეჩერდა ექიმიც.

მაღე ისევ გაისმა ხმა. გულშემზარავი, სასოწარკვეთილი.

— დედის ხმაა ნამდვილად. ვაი შენ ჩემო თავო!—წამოიძახა ტარასიმ, მოწყდა ადგილს და გაქანდა. მაგრამ უცბადვე შეჩერდა და ექიმთან დაბრუნდა.—მე ველარ გეახლები. წაბრძანდი, ბატონო; ცხენს სხვა ვინმე გამოაბრუნებს...

მიტრიალდა სოფლისკენ და მძიმედ, აუჩქარებლად წავიდა. კივილი კიდევ დიდხანს ისმოდა.

ბინდი ეფინებოდა მიდამოს, როცა ექიმმა მიაღწია იმ ად-

გილს, სადაც თავისი სტუმარი დასტოვა. მივიდა თუ არა გორაკის ძირში, დაინახა, რომ მეგობარს ფერდობით ფრთხილად ჩამოჰყავდა ცხენი.

— შენ მართალი ხარ!—აღტაცებით შეეგება არქეოლოგი და გაჰყვა გვერდით. მართლაც და იშვიათი ძეგლი ყოფილა! რა გრანდიოზული ქმნილება, რა მაღალი ფიქრი, რა ფაქიზი ოსტატობა! და ეს ჯერ კიდევ მეთერთმეტე საუკუნეში!

მინდელმა მხოლოდ წუთით იბრუნა სახე და ახედა გორაკზე წამოდგმულ ძველ ტაძარს. თვალმა აღბეჭდა მხოლოდ მაღალი კედლები, ტაძრის გუმბათზე კი შარავანდედს ვეღარ აშჩნევდა.

— სიხარულით უნდა აღვნიშნო, რომ ეს დიდებული ძეგლი კარგადაც შენახულა. ალბათ მიგიქცევია ყურადღება, რა იშვიათი ჩუქურთმებით არის შემკული. ცხადია, ვილაც შესანიშნავი ოსტატის ნახელავია. რამდენი ასეთი ოსტატის და შემოქმედის სახელი დაუკარგავს დროს! ქართულ ჩუქურთმაში მე მუდამ მხიბლავს ზომიერება. თითქოს ძუნწათაა ქვაზე ხვეულები, მაგრამ რა სინატიფე, რა დახვეწილი გემოვნებაა!

— რამდენს ყბედობს!—გაიფიქრა უკმაყოფილოდ ექიმმა, რომელიც ახლა გულგრილად უსმენდა თანამგზავს.

— მოჯადოებული გავცქეროდი იმ მაღალ კედლებს და გუმბათს, რომელიც მართლაც და დიად სანახაობას წარმოადგენს. ერთი თვალის გადავლებითაც ადვილად წარმოიდგენ კაცი, თუ რა დიდებული იქნებოდა ტაძარი თავის დროზე. ათასჯერ უნდა გითხრა მადლობა, რომ მაჩვენე ჩვენი წარსული დიდების ეს იშვიათი ძეგლი. ჰო, შენ მართალი ხარ, რომ უკვდავი ხალხი ვართ. ამ ძეგლით მართლაც შეუძლია იამაყოს თქვენს კუთხეს. აუცილებლად უნდა გაიწმინდოს ტაძრის ტერიტორია. მე მგონია, რომ იქ მრავალი რამ საინტერესო აღმოჩნდება... რა დაგეშართა!—გვიან შეამჩნია არქეოლოგმა, რომ მეგობარი ხმაგაკმედილი მიჰყვებოდა, რომ ერთხელაც ხმა არ ამოუღია. რატომღაც დარდიანი მეჩვენებოდა...

ექიმმა არაფერი სთქვა. მხოლოდ ცხენს გადაჰკრა შოლტი და ფეხი ააჩქარებინა.

ბინდი მოძლიერდა. სუფთა ცა გამუქდა. პირველი ვარსკვლავი, ბრჭყვიალა და მხიარული, შორეულ ქედის თავზე დამ-

სხდარიყო. ფერი ეცვალა მთებს და მინდვრებს. გაღვიძებული ქოტი გაჰკიოდა სადღაც ტყეში.

— ჰო, მართალს ამბობ, — აგერ როდესაც, თითქო მხოლოდ ახლა მიაღწიაო სმენამდე თანამგზავრის სიტყვებმა, დაილაპარაკა მინდელმა, — შენთვის აქ საინტერესო სამუშაო იქნება. რასაკვირველია, იშვიათი ძეგლია...

გაჩუმდა, ერთხანს მღუშარედ განაგრძო გზა და ბოლოს ყრუთ, თითქოს თავის თავს მიმართავდა, ჩაილაპარაკა:

— მაგრამ, ჩემო კარგო, ცოცხალი ცხოვრება კიდევ უფრო მეტი და დიდი საქმეა. იმ იშვიათ და განუმეორებელ ნიჭს, რომელსაც სიცოცხლე ეწოდება, ვერაფერი ვერ შეედრება. ერთი ჯანმრთელი, შრომის უნარიანი ვაჟკაცი და დედა, ჩემთვის უფრო საიმედოა და გულთანაც ახლოა, ვიდრე ათასი ლეგენდარული სერაფიტა. ის მუზეუმი გახლავთ. რა თქმა უნდა, მუზეუმი მდიდარი უნდა იქნეს, მაგრამ მე მინდა, რომ ჩვენი ცოცხალი ცხოვრება მიმდინარეობდეს დაუშრობელ წყაროსავით და უფრო მდიდარი, უფრო სავსე გახდეს. მე მინდა, რომ აქ მკიდროდ ცხოვრობდეს ხალხი, მე მინდა, რომ... — არ დაამთავრა და ჩაჩუმდა უეცრად. ამ წუთში მან თვალი მოჰკრა როგორ მოსწყდა ცას ერთი ვარსკვლავი, როგორ გასრიალდა შუქი უსაზღვრო ეთერში და შემდეგ ჩაქრა სამუდამოდ.

ღამე იყო, როცა რაიონის ცენტრს მიუახლოვდნენ. უკანასკნელი მაღლობიდან ვაკეზე გაშლილი ქალაქიც გამოჩნდა. ქუჩებში ელნათურები კიაფობდნენ.

დადლილ ექიმს შინ მისვლა და მოსვენება ენატრებოდა. აღარ ეზოგება ცხენი. წამდაუწყუმ შოლტავდა. მორჩილი პირუტყვიც უკანასკნელ ძალას იკრებდა, მიბაკუნობდა კოლბოხებზე, აღარ ერიდებოდა ღრანტეებს და მიაძუნძულებდა გულამღვრეულ მხედარს.

1946 წ.

მტრები

ოთარს უეცრად გაელვია.

საწოლზე უზის კაცი და დასჩერებია.

ოთარმა შიშით ახედა.

— ცხადია, თუ სიზმარი?

სიზმარს კი მართლა ჰგავდა. აქამდისაც არაერთხელ დამფრთხალა, როცა ეს სახე მოლანდებია. არა, ეს სიზმარი არაა. გვერდით ზის ომან მარშიანი, ვისი შურისძიების შიშმა მოაშორა კერასა და სამშობლო მთებს. ჩანს ძნელი ყოფილა განერიდო სიკვდილს, — თურმე ბოლოს მაინც მოგძებნის, სადაც არ უნდა დავმალო.

წელიწადზე მეტია, რაც ოთარის უფროსმა ძმამ მოკლა ომანის უფროსი ძმა. მკვლელი გაექცა შურისძიებას და სამართალს. მიუვალ მთებით გზა გადასჭრა და ყარაჩაის მიაშურა, მაგრამ სადღაც ნაპრალიდან გადაიჩეხა...

არც პირველი, არც მეორე არ დანანებია სოფელს. ორივენი თავზეხელაღებულები მთიულები იყვნენ და არავის გაკვირვებია, თუ ასე დაასრულეს სიცოცხლე.

მკვლელი მკვდარი იყო. მაგრამ ამით მოკლულის ოჯახი და გვარი ვერ დამშვიდდებოდა. სისხლი მაინც აუღებელი რჩებოდა.

ოთარმა იცოდა — შურს ახლა მასზე იძიებდნენ და თავს უშველა. მიატოვა სახლი და შორეულ ბარში გაიხიზნა.

ბარის ადგილებში ოთარი ქირავდებოდა მიწის მზარავად. ზოგან ტყის მკათავად. ხან კოლხიდის ქაობებში არხებს თხრიდა. გურიაში ჩაის პლანტაციებზე მუშაობის დროს შეხვდა ერთს თავის სოფელს და მისგან გაიგო, რომ მთიდან ომან მარშიანიც წამოსულიყო.

— ალბათ მე მდევს!—იფიქრა მაშინ ოთარმა.

მას ყველგან თან სდევდა მოკლულის ლანდი და ერთ ადგილზე არ აჩერებდა შიში მოსისხართა წინაშე. ყველგან და მუდამ ჩასაფრებული სიკვდილი ეჩვენებოდა.

ოთარისთვის ახლა სულერთი იყო სად ეცხოვრა და რა საშუაო აეღო. თანაბრად გულგრილი იყო ყველასა და ყველაფრისადმი. ხედავდა, რა ხალისით ცხოვრობდა და შრომობდა აქ ხალხი, თითონ კი დაათრევდა მწუხარებას მშობლიურ სოფლის მიტოვებულ კერაზე.

ამ ხეტიალში ბოლოს მივიდა ბარის ერთ პატარა ქალაქთან აშენებულ ქარხანაში. მივიდა იქ ისეთივე გულგრილი, როგორც ყველგან. ამ ახალ ადგილსაც შეხედა მხოლოდ, როგორც დროებით თავშესაფარს სიკვდილისაგან.

მიიღეს სამუშაოზე და ბინა მიუჩინეს. როცა შეიყვანეს ოთახში და საწოლი მისცეს, რამდენიმე ხნით თავი კმაყოფილად იგრძნო. აქვე კიდევ სამი მუშა ცხოვრობდა. უცხონი იყვნენ და მაინც ალერსით შეხედნენ. ოთარს ეჩვენა, რომ აქ უშიშრად იქნება და ხანგრძლივად დარჩება. თანჯრიდან დაინახა ელექტრონით განათებული ქარხნის მიდამო. ამოძრავებული საამქროები, ცეცხლიანი ღუმელები. შეუწყვეტელი სიცოცხლე იყო გარშემო და მისმა ხმაურმა კიდევაც გაამხნევა.

და უცბად ყველა იმედი გაქრა. მხოლოდ ერთი ღამე იყო აქ გულმშვიდად. დილით სამუშაოზე წაიყვანეს, შემდეგ დაღლილი ძილად მიეგდო და ახლა, როცა გაელვია, სწორედ ის ჩაპყურებდა თვალებში, ვისთან შეხვედრას უფრთხოდა და გაუბრუნებდა. ომან მარშიანი, ოდესღაც მეგობარი, ახლა მხოლოდ მოკლულის ძმა იყო და ოთარმა იცოდა, რომ მან ფიცი დასდო მაგიერი სისხლი ეზღო.

— ოთარ, ბიჭო!—შეანჯღრია ომანმა ღონიერი ხელებით, მერე რაღაც დაიბობლინა და გაიცინა.

ოთარი გრძნობდა, რომ ეს იყო სიხარული ნადირის, რომელიც ჯერ ეთამაშება თათებში მომწყვდეულ მსხვერპლს. როგორ შეეძლო სხვაგვარად გახარებოდა მისი დანახვა კაცს, ვისაც სისხლი უნდა აეღო!

— ოთარ!—გულზე ხელს ურტყამდა ომანი—ოთარ! მითხრეს,

ვილაც სვანიაო. მოვედი, დაგხედე, გავკვირდი. ის იყო გაღვიძება დაგიპირე. შენ თითონ გაახილე თვალი...

კუთხეში ჭალარა მუშა იწვა და კითხულობდა. ხმამალალმა ლაპარაკმა კითხვა შეაწყვეტინა. ღიმილით გამოიხედა მან და ჩაილაპარაკა:

— რას აყაყანდით, სვანებო? მეზობლები შეხვდით ერთმანეთს? მის ხმაში ოთარს მოესმა თანაგრძნობა იმ სიხარული-სადმი, რომელსაც ომანი იჩენდა. დაცინვად მიიღო მუშის სიტყვები. რა იცის მან, როგორ ერიდებოდა ამ შეხვედრას!

— იქნებ ძილი გინდა, ა? მაშ იძინე, იძინე!—ომანი წამოდგა, მერე ისევ ჩამოჯდა, შეანჯღრია, ხელი დასტაცა, წამოაყენა.

— იკმარე, მერეც მოასწრებ. სამუშაოზე მიგვიანდება. ველარ დავრჩები. გამომყევი. საიდან სადაო, რა ქარმა მოგიტანა?

ოთარი მორჩილად გაჰყვა.

შემოდგომის სიცივე იგრძნო გარეთ.

ქარხნის საყვირის ხმას ქარი ფანტავდა.

ომანი მიიჩქაროდა. ოთარი მორჩილად მისდევდა.

გაუარეს საცხოვრებელ კორპუსებს, გაიარეს ქარხნის სკვერი და პატარა მოედანი. აქედან იწყებოდა საამქროები ახ. მაურებული მოტორებით, ქვემოთ კი ღუმელები, საიდანაც ადუღებულ ფერონაკადის ღრიალი ისმოდა. ღუმელებიდან ამოვარდნილი ცეცხლის შუქი წითლად შეჭრილიყო ქარხნის იქით გადაშლილ მინდვრების სიბნელეში.

ომანი თავისას უამბობდა, მაგრამ ოთარს ყველა სიტყვა გარკვევით არ ესმოდა. თავისი ფიქრი აწვალებდა. ხსოვნაში შერჩა მხოლოდ ის, რომ ომანი ცხრა თვეა აქ არის—პირველად თხრილებზე დააყენეს, შემდეგ საამქროში ჩარიცხეს, ახლა კი ღუმელზე მუშაობს.

— ხვალიდან ჩემთან იმუშავენ!—უთხრა ომანმა დაშორებისას,—ერთად ვიქნებით!

ერთად ვიქნებით... ამას გაუარბოდა და საბოლოოდ ვერ გაქცეოდა.

— რაც მოხდება, მოხდეს!—ხელი ჩაიქნია ოთარმა.

ოთახისკენ გაბრუნდა.

ისევ გაიარა მოედანი.

მხოლოდ ახლა შენიშნა ტიტველი თაღი, ალბათ წარსულ დღესასწაულიდან დარჩენილი. თაღი მაშინ შემკული ყოფილა ყვავილებით, ახლა კი თოკით გადაბმული გამხმარი ღეროები ეკიდა, ხოლო ცალ ფრთაზე აედრებისა და მზისგან გახუნებული პლაკატის ნაფლეთი. კორპუსის რომელიღაც ოთახიდან გაიგონა პატეფონის ხრიალი და გულლია სიცილი. ყველაზე გარკვევით კი ისევ ღუმელის გუგუნი ესმოდა. ათასი კაცის მოძახილს გავდა. ოთარმა იცოდა საიდან იყო ხმა და უკვირდა, რომ ლითონი იძახდა ასე, რომ ასეთი ხმა ჰქონდა გადაღულებულ შავ მიწას.

მეორე დღიდან ომანმა თავის ცელაში გადარიცხა ოთარი და საცხოვრებლადაც თავის ოთახში გადაიყვანა.

ოთარი მორჩილად დათანხმდა.

— რას ჩამოგტირის სახე? — დასცინოდა ომანი. — მუშაობა გიჭირს ალბათ. ცეცხლი გაწუხებს, სიცხეს ვერ იტან?

შეხედა, გაუღიმა.

— გრილ მიწას ხარ დაჩვეული. სახნისი და ნაჯახი უფრო გემარჯვება. სიარულიც ისეთი გაქვს, თითქო მძიმე ძნას მიათრევდე. აქამდე მეც ასეთი ვიყავი...

ოთარს ენიშნა, რომ ომანი მართლაც გამოცვლილიყო. არა მარტო იმიტომ, რომ ჩოხა არ ეცვა და ნაბდის ქუდი არ ეხურა. თითქო მოძრაობაც სხვაგვარი ჰქონდა, თითქო ხმაც შეცვლილი, — ისეთი ალარ, როგორიც წინათ, მთაში.

თავისუფალ დროს ომანს მიყავდა ოთარი მახლობელ გორაკზე სახეტიალოდ. ოთარი ხედავდა, რა ხალისით აირბენდა ყოველთვის ომანი გორაკს. მთიულის მძიმე ნაბიჯით უკან მიჰყვებოდა კუნთების ღონეზე დანდობილი ოთარი.

აქ ოთარს არაფერი აგონებდა საბჭოებლო კუთხეს, ასეთი ჩია გორაკები იქ არც უნახავს. თვალს უხარებდა მხოლოდ ხშირი მუხნარი ფერდობზე,

ჩამოჯდებოდა ომანი თხემზე, გადახედავდა მინდვრებს, მდორედ მიმავალ მდინარეს და ღილინებდა ბავშვობიდან ნაჩვევს:

იავ, ქალდი და ბებუცია,
სოფელ ქალდუში შუშპარია,
შუშპარს დაბლა ქვიანია,
ქვიანს დაბლა მზიანია.

რამდენჯერ სმენია ეს ხმა ოთარს, რამდენჯერ ერთად უმღერიათ ლომისის დროშის დღეობაში, სათიბში, სამკალში...

— ხანდახან ისე მიმიწევს გული მთისკენ, ისე მენატრება ჩემს მაჩუბში ღამის გათევა...—თითქო თავისთავს ელაპარაკებოდა ომანი.—ერთხელ კიდევ ვიყავი. გული ვიჯერე. თუ გიმძიმს სიშორე, წადი, მოიარე... ოღონდ დაბრუნდი.

— მე ვერ მივალ იქ!—სთქვა ოთარმა.

ომანმა შეხედა. მერე დაუდასტურა:

მართალია, შენ ვერ მიხვალ!

სვანებმა ერთმანეთს გაუგეს.

ომანს ხომ შინ მამა დარჩა, ჯერ კიდევ მხნე სვანი, მოუსვენარი მონადირე.

— მე სისხლი მმართვეს!—სთქვა ოთარმა.

— ჰო, გმართვეს!—დაუდასტურა ომანმა.—მაშინ გეძებდი... სადმე რომ შემხვედროდი მაშინ...

ქვას ფეხი ჰკრა ღონივრად. ქვა დაგორდა ფერდობიდან და ხმაურით დაქანდა. გზადაგზა კენჭები ახვეტა, გაიყოლია.

როცა ერთხელ გორაკიდან ბრუნდებოდნენ, ომანმა უთხრა:

—ოთარ, დილიდან ღუმელზე სამუშაოდ გადმოხვალ... ცეცხლფარეშებთან.

ოთარს არაფერი უთქვამს, თუმცა იქ მუშაობა არ უნდოდა. მაგრამ ომანს ასე სურდა და უსიტყვოდ დამორჩილდა.

ოთარს ხშირად უფიქრნია:

— ომანი, ცხადია, მხოლოდ ხელსაყრელ დროს უცდის. თვალს მიხვევს, შემეგობრობს, მიჩვევს, რომ არსად გავეპარო...

ეს ფიქრი მუდამ აწვალებდა იმის შემდეგ, რაც ღუმელზე გადავიდა. მძიმე სამუშაო იყო და სახიფათოც. მუშაობა უხდებოდა ზედა ბაქანზე. ლურჯსათვალებიანი, ბრეზენტის ხალათში გადაცმული სხვა ცეცხლფარეშებთან ერთად შეუჩერებლად ჰყრიდა ღუმელში შავ ქვას. ერთი უსწორო ნაბიჯი

და ყველაფერი გათავდებოდა მისთვის, ვინც ცეცხლს გარშე
მო უტრიალებდა. ხანდახან ომანი ამოდიოდა ზევით და ყო-
ველთვის მაშინ ოთარს გაჰკრავდა ფიქრი, რომ ბედისწერამ ახ-
ლა უწია.

ასე გაიარა თვემ, მეორემ. გაიარა ზამთარმა და გაზაფხული
ჩამოდგა.

— ჩვეწშიაც მალე გაზაფხულდება!—სთქვა ერთხელ ოთარ-
მა, როცა ქარხნის სკვერში კვირტებით დასხმული ტოტები
დაინახა. ხე გაქვნილიყო გაღვიძებულ მიწის წვენით და
ტოტებში სისხლად გაეშვა.

— ჰო, მალე გაზაფხულდება!—დაუმოწმა ომანმა და ცბიე-
რად გადახედა.—ისე გულდაწყვეტით სთქვი, გატყობ, წასვლა
გინდა.

ომანი მართალს ამბობდა. ოთარს გული სახლისკენ მიუწევ-
და. გრძნობდა მიწის სურნელს, თვალს ვერ აშორებდა ახმაუ-
რებულ ღელეს და ამ ხმაში მთების ხმაც ესმოდა. თავისი მიწა
უხმობდა.

— ჯერ ვერ დაბრუნდები!—სთქვა ომანმა.

— ჰო, ვერ დაბრუნდები!—ნაღვლიანად დაუდასტურა
ოთარმა.

იმ ღდეს, როგორც ყოველთვის, ისინი ერთად გავიდნენ
სამუშაოზე.

ომანმა მიიღო ცეცხლი და დადგა ღუმელთან თავის ადგილზე.

ხედავდა, როგორ დუღდა ფეროს სითხე. ელექტროკეტით
სინჯავდა. წითელ ნაკადად იღვრებოდა ფერო და ღრიალებ-
და. ასევე ხმაურობდნენ მეზობელი ღუმელები.

ზედა ბაქანზე ომანმა უცბად არეულობა შენიშნა და მაშინ-
ვე დაინახა—ვიღაც ცეცხლს იქრობდა ტანსაცმელზე. შეშინე-
ბული ცეცხლფარეში ბარბაცით წამოვიდა, რკინის მოაჯირს
მიაწყდა, მაგრამ აქ თავი ველარ შეიმაგრა და გადმოვარდა.
ის დაეცა ომანის მახლობლად, თავი მიარტყა თუჯის გობს და
უძრავად დაგდებული დარჩა.

მუშამ, რომელიც პირველი მიიჭრა მასთან, ხელი დასტაცა
და თავი აუწია. გადმოვარდნილს გრძნობა დაჰკარგოდა. მა-
შინ ომანმა სწრაფად შეუხსნა მკერდი და სათვალე ააგლიჯა.

— ოთარ!—ჩასძახა ომანმა.—ოთარ!

ოთარს სახე სისხლიანი ჰქონდა. სისხლი სდიოდა თავიდან. ცხელი სისხლი გრილ ღამეში ორთქლავდა.

— საავადმყოფოში! მალე!—დაიძახა ვილაძამ...

როცა რამდენიმე ხნის შემდეგ ომანი ამბავის გასაგებად მივიდა, ექიმისაგან შეიტყო, რომ ოთარის გადარჩენა საეჭვო იყო.

— საშიში ჭროლობა აქვს და ბევრი სისხლი დაჰკარგა,— უთხრა ექიმმა.—სისხლის გადასხმაა საჭირო... იქნებ ამით ვუშვლოთ.

— ჩემგან წაიღეთ!—არ დაფიქრებულა ომანი.

ომანი შეამოწმეს. შემდეგ ის მორჩილად დაწვა მომკვდავის გვერდით და ექიმს ტიტველი მკლავი გაუშვირა. არ უგრძნია, როგორ გადადიოდა მისი სისხლი ოთარის სხეულში. გრძნობდა მხოლოდ, რომ სიცოცხლეს უბრუნებდა კაცს, რომელთანაც ბავშვობიდან ერთ მთასა და ერთ ცას შეჰყურებდა, ერთიდაიგივე სიმღერები იცოდა, ერთი მზით გამთბარა, ერთი მიწის ქერითა და წყალით გაზრდილა.

ტკბილმა თვლებამ დასძლია ომანი. თავდავიწყებას მიეცა. იცოდა სად იწვა ახლა, მაგრამ ამასთანავე ხედავდა კიდევ თავის ღარიბ მაჩუბს, ბნელსა და გაკვამლულს... მერე თავისივე თავი დაინახა... სდგას და ხედავს, როგორ შეუდგა მთის ბილიკს. ჩანჩქერთან ცივ წყალს დაეწაფა. შემდეგ ისევ მაჩუბი გამოჩნდა. გარკვევით მოესმა ძაღლის ყეფა და კიდევ ხმა. თითქო მამა იყო, თითქო მოკლული ძმაც ეძახდა. თითქო უწყრებოდა, თითქო რაღაცას ითხოვდა მისგან...

როცა ბურანიდან გამოერკვა, სუნთქვა მოესმა.

მეზობელ საწოლზე ოთარს ეძინა.

ომანი მიაჩერდა მკრთალ სახეს და სიხარულით გაიფიქრა:

— ცოცხალი დარჩება!

კედელზე ომანმა დიდი სურათი დაინახა. ასეთივე სურათი, მომცრო და ფერადი, თითონაც ჰქონდა. ქარხნის ღუქანში იყიდა და ოთახში საწოლთან ლურსმნით მიაკრა. ეს სახე ნაცნობი იყო. ცხადია, სადმე რომ შეხვდეს, უცბად იცნობს. ძალა, სიბრძნე და სიმშვიდე იხედებოდა თვალებიდან. მისი ხმა,

ცოცხალი ადამიანის ხმა, ჯერ არ გაეგონა, მაგრამ ის მაინც აღწევდა მასთან ქარხნის საყვირის, აღულელებული ფერონაკადის და ათასი მუშის ხმაში შეერთებული.

ეს ხმა სმენია თავის შორეულ მთებშიაც და ესმოდა ახლაც, სიცოცხლეს დაბრუნებულ ოთარის დამშვიდებულ სუნთქვაში.

როცა დილით ოთარმა თვალი გაახილა, ომანმა სიხარულით შენიშნა, რომ მეგობარს გამოკეთება ემჩნეოდა. დაუჯდა საწოლზე და ალერსით დახედა.

— ახლა კი ნამდვილად გმართებს ჩემი სისხლი!— გაუღიმა ომანმა. — ბევრიც გმართებს!

1936 წ.

პ ა რ ტ ი ზ ა ნ ე ბ ი

სურმილდაშის კლდეებთანაც დამარცხებულმა პარტიზანებმა ბოლოს ტყის სიღრმეს შეაფარეს თავი.

ფეხის ჭრილობისგან შეწუხებულმა მეთაურმა ბონდო ბასკაიამ ურჩია ამხანაგებს დროებით ჩრდილოეთში გადასულიყვნენ, და რაც შეიძლება ჩქარა, სანამ წითელ პარტიზანებზე მონადირე დაქირავებულ სახალხო გვარდიის ბატალიონებს მათთვის გზა არ გადაეჭრა.

პარტიზანები არ თანხმდებოდნენ წინამძღოლის მიტოვებას, მაგრამ ბოლოს დათანხმდნენ დაჯერებულნი იმით, რომ რამდენიმე ამხანაგთან ერთად ის უფრო ადვილად შეაფარებდა სადმე თავს და საშიშროებას აიცდენდა.

ბასკაისთან დარჩენილმა სამმა პარტიზანმა გამოსძებნა გამოქვაბული და იქ ჩაიყვანეს დაკრილი. ერთადერთი, რითაც შესძლეს მისი ტანჯვის შემსუბუქება იყო ის, რომ პერანგის ნახევით ჭრილობა შეუხვიეს და საწოლად ნაბადი დაუფინეს.

რამდენიმე ცივი ღამე ამ გამოქვაბულში გაატარეს. ტყეში იბოვებს ველური ვაშლი და ნიგოზი, მაგრამ ხილით შიმშილი ვერ მოიკლეს. ღამით, როცა მყინვარებიდან მობერილი სუსხი და გამოქვაბულის ნოტიო აუტანელი ხდებოდა, მკერდებით ერთმანეთს მიეკვრებოდნენ და ამით გათბობას ცდილობდნენ.

ბასკაია ხედავდა მეგობრების წამებას, მაგრამ იცოდა მათი უსაზღვრო ერთგულება და ვერ ბედავდა ეთქვა მათთვის დამტოვებით.

მეთაური ცდილობდა თავის შემაგრებას, ირწმუნებოდა, რომ კარგად გრძნობს თავს, მაგრამ ტკივილი ხშირად დაუძლეველი იყო და უნებურად კენესას იწვევდა. ერთხელ, ზედმე-

ტად გამწარებულმა, მოიხმო ამბანაგი, დაუსახელა სოფელი და დაარია, როგორ მისულიყო იქ უჩინრად.

— აღმოსავლეთის მხრით განმარტოებულ კოშკიან სახლს დაინახავ. იკითხავ გიერგილს და ჩემი გასაჭირი უამბე. ყველაფერში შეგიძლია დაენდო. ის ჩვენი კაცია.

პარტიზანი გათენებისას გზას გაუდგა. მზის ჩასვლისას კი მასთან ერთად გიერგილიც დაბრუნდა. თან მოიტანეს ქერის პურები და თაფლი.

საქმელმა და ხალისიანმა სვანმა გაამხნევა გამოქვაბულის დამშენი ბიჭები.

— როგორც გითხრა, ისე მოიქეცი, — ურჩია გიერგილმა ბასკაიას. — ჩემთან წამოხვალ. თავს შეაფარებ, სანამ მორჩებოდე. შენს ამბანაგებს კი სანდო კაცი ოსეთში გადაიყვანს. იქიდან კავკავიცი ახლოა...

მთაში და ბილიკებზე გამოცდილმა სვანმა ორ ჩამოჩენილ ტოტზე ნაბადი გააკრა, დააწვინა ზედ ბასკაია და მთვარის ამოსვლისას გზას დაადგენ. დაჭრილი რიგრიგობით მიჰყავდათ, მკრთალ სინათლეზე ბილიკს ძლივს არჩევდნენ. საჭირო იყო დიდი სიფრთხილე, რომ ნაბრალში არ გადაჩეხილიყვნენ.

ჯერ ისევ ბნელოდა, როცა მაჩუბს მიაღწიეს. დაჭრილი სახლში შეიყვანეს. გიერგილმა პარტიზანები პურიც და თხის ყველიც მოამარაგა, გამყოლად მისცა თავისი უმცროსი ძმა ჯატუ და კარი გაიხურა.

— მარჯვე ბიჭია. ბევრგან ნათრევია. მთაში ყველა გზა და ბილიკი იცის. თვალდახუჭული გაუძღვება. იმედი გქონდეს, არაფერი გაუჭირდებათ! — ამშვიდებდა გიერგილი ბასკაიას.

ჯატუ მესამე დღეს დაბრუნდა. სამივე დაუბრკოლებლად გადაეყვანა სვანეთიდან. ამ ამბავმა გაახარა ბასკაია. კმაყოფილების ღიმილი გამოჩნდა მის მკრთალ სახეზე.

გიერგილმა დაჭრილი კოშკის ზედა სართულში მოათავსა. საწოლად დათვის ქურქები დაუფინა. ბასკაია თავს უშიშრად გრძნობდა, მაგრამ ყოველშემთხვევისათვის გვერდით ვაზნები დაიწყო და დატენილი კარაბინი სასთუმალთან კედელს მიაყუდა.

დღეში ერთხელ მასთან ადიოდა გიერგილის ცოლი. ეს კე-

თილი დედაკაცი ავადმყოფს უვლიდა და აქიმობდა. კრილობას ადებდა სამკურნალო ბალახს, რაც კოშკში დიდხინით სტოვებდა მძაფრ სურნელს. დედაკაცი აქიმობაში დახელოვნებული იყო. არაერთი მეზობელი, დაჭრილი ღლეობებზე მომხდარ ჩხუბში ან გვარის მოსისხლეს ტყვეით, განუკურნავს და მოუტრჩინა.

თიბვის ალო იყო. გიერგილი მთელი ღლეობით სათიბში მუშაობდა, საღამოს, შინ დაბრუნებისას, სანამ დაღალულ სხეულს მოასვენებდა, ბასკაიასთან ადიოდა. გადამეტებული მორიდებით, რომლითაც ჩვეულებრივად ექცევიან მთიულნი სტუმრებს, მით უფრო კი მათთან შეხიზნულს და მათზე დანდობილს, გვერდით დაუჯდებოდა და საუბრით ართობდა.

— ფრთხილად იყავით, არაფერი დაგცდეთ, — ეუბნებოდა შინაურებს კოშკიდან ჩამოსული გიერგილი. — თუ თქვენი მიზეზით მას რაიმე ევნო, ცოცხალი ვერ გადამირჩებით!

დაიმედებული, რომ მასთან შეფარებულს არაფერი გაუჭირდებოდა, გიერგილი მაინც ვერ იყო გულმშვიდათ. ყოველთვის, როცა სათიბიდან სახლში კარებს შეადებდა, ყველას ეპკის თვალთ გადახედავდა, თითქო მათ სახეზე უნდოდა გაეგო — ხომ არა მომხდარა რაო.

გიერგილს ჰქონდა შიშის მიზეზი. ერთი პარტიზანი, სურმილდაშთან ბრძოლის შემდეგ გვარდიელთა ხელში ტყვედ ჩავარდნილი, სულმდაბალი გამომდგარიყო და წამების დროს ეთქვა, რომ მეთაური ამხანაგებმა გამოქვამულს შეაფარეს.

მთავრობის დაქირავებულნი მიმხედარი იყვენ, რომ შორს ველარ წავიდოდა დაჭრილი და მის კვალს გარემო სოფლებში ეძებდნენ, ყველგან განდობილი ჰყავდათ კაცი, რომელსაც უხვ ჯილდოს დაპირდნენ, თუ აჯანყებულთა რაზმის წინამძღოლს ცოცხალს, გინდ მკვდარს იპოვიდა.

ეს ამბავი იცოდა გიერგილმა, მაგრამ შეხიზნულს არ გაუმხილა.

— აქ ვერავინ იპოვის... გულმშვიდათ იყოს! — ფიქრობდა ერთგული მასპინძელი.

შინაურებს აკრძალული ჰქონდათ უსაქმოდ კოშკში შესვლა. მაგრამ ჯატუ, იხელთებდა თუ არა დროს, მაინც ადიოდა ბასკა-

იასთან. ერთხანს მდუმარედ უჯდა გვერდით, შემდეგ კი კარბინს აიღებდა. გახარებულ ბავშვივით უბრწყინავდა მაშინ თვალები. თოფს ხელში ათამაშებდა, ხარბად დასცქეროდა ლამაზ კონდახს და უაღერსებდა.

ბასკაია გრძნობდა, როგორ თრთოდა ახალგაზრდა სვანი. იცოდა მთიელების სიყვარული იარაღისადმი. გაგონილი ჰქონდა, რომ მოწონებულ იარაღის ხელში ჩასადგებათ პატრონს სასიკვდილოდაც იმეტებდნენ, მაგრამ ესეც იცოდა:—სტუმართ-მოყვარეობის გრძნობა უფრო ძლიერი ჰქონდათ და ამ ადათის ლალატს ყველაზე ძლიერ დანაშაულად სოვლიდნენ. გარდა ამისა, საესებით ენდობოდა ოჯახის უფროსს გიერგილს.

ბასკაიამ ყველაფერი ეს გაითვალისწინა, მაგრამ მაინც არ მოსწონდა ჯატუს გადამეტებული ყურადღება კარბინისადმი.

ახალგაზრდა სვანმა ამოსვლას უხშირა. მაშინ ბონდომ ფრთხილად, რომ შეურაცხყოფა არ მიეყენებინა, უამბო ყველაფერი გიერგილს.

გიერგილმა დაამშვიდა ბასკაია, მაგრამ, როცა ქვევით ჩამოვიდა, ძმას გაბრაზებით ჩახედა თვალებში:

— სტუმარს თავს ნუ აბეზრებ. ისიც იცოდე, შენ მხოლოდ ძმა ხარ, ის კი მეტია ჩემთვის!

ჯატუ ამის შემდეგ კოშკში აღარ შესულა, თუმცა მრავალჯერ მიუწევდა სული კიდეც ერთხელ ხელში აეღო თოფი.

ბასკაიას ეძებდნენ. რაზემბად დანაწილებული გვარდიელნი დათარეშობდნენ სოფლებში და ხან მუქარით, ხან ჯილდოს დაპირებით ცდილობდნენ გაეგოთ, სად იმალებოდა პარტიზანთა მეთაური.

ჯატუ ხედავდა უფროსი ძმის მღელვარებას და გრძნობდა, რომ შტახინული დიდხანს ვეღარ დარჩებოდა მათთან.

ერთ დღეს, როცა სათიბიდან ჩვეულებრივზე ადრე დაბრუნებული გიერგილი კოშკში ავიდა, კართან მიყურადებულმა ჯატუმ მათი საუბარი გაიგონა. სიტყვების უმრავლესობას სმენა ვერ იჭერდა, მაგრამ იჭიდანაც, რაც ნაწყვეტებად ესმოდა, გაიგო, რომ გიერგილს ბასკაია უფრო უშიშარ ადგილზე უნდა გადაეყვანა.

მეორე დღით გიერგილი სადღაც წასასვლელად მოემზადა.

წასვლისას ძმას უთხრა შინ ყოფილიყო, და თუ თითონ არ დაბრუნდებოდა, საჩქაროდ შეესრულებინა ის დავალება, რომელსაც გადასცემდა მის მიერ გამოგზავნილი კაცი.

გიერგილის მაგიერ სალამოთი მოვიდა გლეხი და ამბავი მოიტანა.

ჯატუ კოშკში ავიდა. ბასკაიას ეძინა.

ჯატუმ ფრთხილად გააღვიძა ის და ხმადებლა უთხრა:

— მოემზადე, ყველაფერი მზადაა. შელამდება და გავალთ...

— გიერგილი სადაა? — ოდნავ შემკრთალი ხმით იკითხა ჯერ კიდევ ბურანში მყოფმა ბასკაიამ.

— ხრამთან იცდის, იქვე ეყოლება შენთვის ცხენი. იქამდე მე უნდა ჩავიყვანო...

სანამ ბასკაია იცვამდა, ჯატუმ კარაბინს მიუალერსა. ხელში ათამაშებდა, მიზანს იღებდა, ლამაზ სრიალა კონდახს ხელისგულებს უსვამდა. ახლა, როცა მისი პატრონი სახლიდან მიდიოდა, უფრო ის ჰქონდა სანანებლად, რომ თან გაჰყვებოდა სანატრელი იარაღი.

ბასკაია თითქო მიუხვდა გულისტკივილს და იმედით უთხრა:

— როცა სამშვიდობოს ვიქნები, ამ თოფს შენ მოგცემ...

ჯატუს თვალებში სიხარულმა გაუელვა. მაგრამ მაშინვე ექვი გადაეკრა სახეს. ეს დაეჭვება უნებურად კიდევ აღმოხდა:

— სად გნახო მაშინ!

სთქვა ეს სინანულით. თითქო წყენითაც. ტყუილმა დაიმედებამ უფრო ატკინა გული.

„დღეს თუ ხვალ მის კვალს მიაგნებენ. დაიჭერენ და თოფსაც სხვა წაიღებს. — გაიფიქრა გაბრაზებით — აღარც მას, აღარც მე!“

დაბნელდა. ბასკაია და ჯატუ სახლიდან გავიდნენ. ნაბად-მოხურული, კარაბინით მხარზე, ჯატუს მკლავზე დაყრდნობილი ბასკაია გაჭირვებით მიაბიჯებდა. სტკიოდა მოძრაობით გაღიზიანებული ჭრილობა და სიარულს უშლიდა. მიდიოდნენ ნელა, დიდხანს. გვერდი აუარეს სოფელს და ბილიკს დაადგნენ. ბილიკი კლდის პირად მიიკლაკნებოდა.

— გატყობ, ნაბადის თრევა გიჭირს და თოფიც გამძიმებს. — უთხრა ჯატუმ. — აქ კიდევ ვიწრო და საშიში ჩასასვლელია.

ნაბადი და კარაბინი ჩამოართვა. ცალხელში დაიკავა. მეორეთი მკლავში მოკიდა ბონდოს.

ფრთხილად მივიდნენ იმ ადგილას, საიდანაც შეეული დაქანება იწყებოდა.

— წადი, ნუ გეშინია! — მიძახა ჯატუმ, როცა ბასკაია უნებურად შეჩერდა ნაპრალთან — მე დამენდევია...

მაგრამ გადადგა თუ არა ბასკაიამ კლდის წვერიდან ნაბიჯი, ჯატუმ უეცრად ხელი უშვა. ხელი გამოშვერილი საშველად, ბასკაიას ჰაერში შერჩა. თავი ველარ შეიმაგრა. ტანმა გადასძლია.

შავმა ლანდმა წუთით გადაიქროლა უფსკრულზე და გაქრა.

ჯატუ ერთხანს გაბრუებული იდგა. ცდილობდა თავისთვისთვის გამართლება გამოეძებნა, — ის კი არა, არამედ უცაბედი შემთხვევა გახდა უბედურების მიზეზი...

ხელში თოფი და ნაბადი იგრძნო. დახვია ნაბადი და ისროლა. უფსკრულს გადახედა.

ღრმა სიცალიერიდან კაცის ხმა არ ისმოდა.

ცივ ფოლადს მოხვდა თითები. ათრთოლებული ხელი ჩასჰიდა თოფს, გაბრუნდა და ბილიკს გაჰყვა.

— ჯატუ! — მოესმა უეცრად ხმა.

ჯატუ შედგა. იცნო ძმა.

— სად ხართ, რათ დაიგვიანეთ?

ჯატუ ხმას არ იღებდა.

— ბასკაია სადაა?

ჯატუ უძრავად იდგა.

— სადაა ბასკაია? რატომ ხარ მარტო?

გიერგილის ხმაში შიში გაისმა.

როცა არც ახლა მიიღო პასუხი, მივარდა ძმის და უცბად მის ხელში კარაბინი დაინახა.

— ეს თოფი შენ რად გაქვს?

ჯატუ ისევ სდუმდა.

— დამუნჯდი. თუ? სთქვი! — ლონივრად შეარყია გიერგილმა.

ჯატუმ ძლივს შესძლო ეთქვა:

— მე დამიტოვა...

— როგორ თუ დაგიტოვა? თითონ რა იქნა?

— ფეხი აუცდა... გადაიჩეხა...

საშინელების გაგონებამ გიერგილს გონება აუმღვრიო. გაბო. როტებული მივარდა ძმას, გამოგლიჯა კარაბინი და ხელი ჰკრა. ჯატუ ქვებზე დავარდა. შეშინებული, რომ ძმა არ დაინდობ. და, თვალს ადევნებდა მისი ხელის ყოველ მოძრაობას.

გიერგილი ყველაფერს მიხვდა.

უმცროსი ძმა მის თვალში ახლა მხოლოდ გამცემი და მკვლე-
ლი იყო. უნდოდა იქვე ჩაეკლა, მაგრამ თავი შეიმაგრა და
მშვიდათ უთხრა:

— მაშ შენ ამბობ, რომ ფეხი აუცდა...

წყნარად წარმოთქმულმა სიტყვებმა ჯატუს იმედი მისცა.

— ალბათ მიშველება ველარ მოასწარი... ხომ ასე იყო?

ჯატუ საბოლოოდ გამხნევდა. ეჩვენა, რომ ამ კითხვით თი-
თონ ძმამ გამოუძებნა გასამართლებელი პასუხი. დაიმედებულ-
მა თამამად მიუგო:

— ჰო, უეცრად მოხდა!

გიერგილი ერთხანს მდუმარედ იდგა.

— თოფი? თოფი მანამდე დაგიტოვა?

— თოფი და ნაბადი მე მიმქონდა. როცა გადაიჩეხა, ორივე
შემრჩა...

გიერგილმა გაუწოდა თოფი.

— ასე იყო, თუ ისე, ახლა შენ ხარ მისი პატრონი. აჰა,
წაილე, შენი იყოს!

ჯატუმ გამოართვა კარაბინი... ძმის შიში სრულიად გაუქრა,
წამოდგა.

— ნაბადი რა უყავი?

— იქ ჰავაგდე...

— ნაბადი მე გამომადგება. ჩემი მოძველდა და დაიხა. წამ-
ყვეი მაჩვენე სადაა.

ჯატუ არ დაიდრა.

— ველარ ვიპოვით. ხრამში გადავარდა.

გიერგილმა ნაბიჯი გადადგა.

— ვცადოთ, იქნებ ვიპოვოთ...

ჯატუ გაჰყვა.

— აი აქ! — შეაჩერა კლდესთან ძმა.

გიერგილმა ქვაზე ფეხი მოიმარჯვა და გადაიხედა. ჩაჩეხილ ნაპრალს ბოლო არ უჩანდა, სადღაც ძირიდან მდინარის ხმა ყრუდ ამოდითოდა. კლდის მკერდზე გამოზნექილი წვეტიანი ქვები შიშველ ხანჯალს გავდნენ.

ბნელში გიერგილმა რაღაც შავს მოჰკრა თვალი. მიაჩერდა, გაარჩია: წვეტიან ქვის შეერილს გამოსდებოდა ნაბადი და დაჰკიდებოდა. უფსკულის სიცალიერეში ნაბადს ქარი არ ხევდა.

— ის არის?—გიერგილმა დაბლისკენ მიუთითა.

• ჯატუ უფსკრულს თქალა არიდებდა. პირდაპირ ამართულ მთას დაჰყურებდა.

— ხომ ისაა? კარგად ვერ ვამჩნევ... აი იქ...—მოახედა ძმამ.

ჯატუმ კარაბინი ილღიაში მოიმარჯვა და გადაიხედა.

ლონიერმა დარტყმამ უეცრად დასძრა ჯატუ ადგილიდან და უფსკრულში გადაისროლა.

ხელებგაშლილი ტანი სისწრაფით წავიდა უფსკრულისკენ.

გიერგილმა გაიგონა შეკივლება. მოესმა კიდევ ხრიალი ქვების, რომელიც მოგლიჯა, ახვეტა და თან გაიყოლა სხეულმა. შემდეგ ყველაფერი მიჩუდა.

უკანასკნელად კიდევ გადაიხედა გიერგილმა შავ სიცალიერეში და ჩქარი ნაბიჯით სახლისკენ გაბრუნდა.

1934 წ.

ქველ კოშკი

როგორც კი მივალწიე სოფელს, პირველსავე სახლთან შევეჩერდი. ეს იყო ქვის დიდი შენობა. სახლს დარაჯად მრისხანე კოშკი ედგა, გარშემო კიდევ მაღალი გალავანი უვლიდა ბინდდებოდა. ყინულით დაფარულ მთებიდან სიკიფე მოდრიოდა.

ჩემს დაძახილზე გამოვიდა ახალგაზრდა, ტანადი სვანი. მისი ფართო სახე აღერსიანი ღიმილით გაიხსნა, როცა ღამის გასათევი ვთხოვე.

გამიძღვა, გამატარა ჯოგით სავსე გალავნის ეზო და ქვის საფეხურებით ტალანში შემეყვანა. ბნელოდა. ვერაფერს ვხედავდი. მესმოდა მხოლოდ ჩემი ნაბიჯის ხმა.

უეცრად ტალანი გათავდა და შევედით განიერ დარბაზში, სადაც შუაცეცხლი ენათო.

— ეს ჩვენი სტუმარია! მიძართა სვანმა საოჯახო საქმეში გართულ ქალს, რომელიც, ალბათ, მისი ცოლი იყო.

ქალი მორიდებით მოქესალმა და დაბალი სამფეხი სკამი მომაწოდდა.

— მე უბრალო მთიელი ვარ,—მოიბოდიშა სვანმა,—ჩვენ აქ მერძეობის ფერმა გვაქვს. ფერმას ვმეთაურობ. თუ შესაფერი პატივი ვერ გცე, ნუ მიძრახავ!

უარი ვთქვი ყველაფერზე და ვთხოვე მხოლოდ კუთხე მოეჩინათ დასაძინებლად. მთელი ღღის განმავლობაში სიარულის შემდეგ ვგრძნობდი დაღლილობას და კუნთები მტკიოდა. მენატრებოდა მხოლოდ ძილი და მოსვენება.

მაგრამ ჩემი უარი უშედეგო გამოდგა. მასპინძელთ ვერც წარმოედგინათ, რომ ნამგზავრს მშიერს დამტოვებდნენ. სანამ ცნობისმოყვარე სვანი გაიგებდა ვინ ვარ, რათ ვმოგზაურობ და

ქვეყნის ამბავს გამოჰქითხავდა, დედაკაცმა კერძასთან დაგვიდგა დაბალი სოფლური ტახლა, დააწყა ქერის ნაშცხვარი, ყველი, შაშხი, არაყი.

ის იყო ვახშამს შეეუდებოდა, როცა ძაღლის ყუფა და ხმაური შემოგვესმა. ჩემი მასპინძელი გიო უცბად წამოდგა და გავიდა. ძაღლები თავდაუზოგავად ყუფდნენ. მალე მათი ხმა შეწყდა და გიოც დაბრუნდა. მომეჩვენა, რომ დერეფანში მას ვიღაც შემოყვა და თითქო წყრომით გამოელაპარაკა. გიო ისევ ჩამოჯდა ჩემს გვერდით. ვახშამი განვაგრძეთ.

ძალზე დაღლილი რომ არ ვყოფილიყავ, გავყევბოდი საუბარში ჩემს მასპინძელს. მზიბლავდა მისი ხალისი, სიამოვნებით ვუცქერდი მამაკაცის ველურ სილამაზეს, როგორიც ჩვეულებრივად აქვთ მთიულებს. ვგრძნობდი, რომ სიცოცხლის უძლიერესი წყურვილი ჰქონდა მას.

სვანი მიამბობდა თავის საქმეებზე, ნახირზე, რომელიც თემმა ჩააბარა, მთის ნოყიერ და უხვ საძოვრებზე, თავის ახალგაზრდა ცოლზე, ვისგანაც მალე შვილს მოელოდა.

— მე ვიცი, მისი ცხოვრება კარგი იქნება. მიხარია, რომ შვილი მეყოლება. ცხადია, ის არ იცხოვრებს ამ დაწყევლილ სახლში!

მე თითქმის მეოცა ეს სიტყვა და ვკითხე:

— დაწყევლილს? რატომ?

— რამდენიმე საუკუნე უკაცურად არის ეს სახლი. დიდი ხანი აქ არავის უცხოვრია. წელიწადია, რაც ის ფერმის ჯოგის თავშესაფარად ვაქციეთ. მანამდი კი დაგვიანებული მგზავრიც ვერ გაბედავდა შესვლას. ეს სახლი უკანასკნელ რიჩუგიანებს ეკუთვნოდათ. რაც ისინი გაწყდნენ, პირველმა მე გადავაბიჯე მის კარებს...

მე ვიცოდი რიჩუგიანთა გადაშენების ისტორია. ეს ამბავი საშინელია თავისი დაუნდობლობით და ამავე დროს რამდენიმედ კომიკურიც. სვანური ქრონიკები დაწვრილებით გადმოგვცემენ უკანასკნელ რიჩუგიანთა ტრაგიკულ თავგადასავალს.

საშუალო საუკუნეების მრისხანე ნაკვალევი ჩანდა ყველფერზე. რასაც გარშემო ვხედავდი. ვიწრო სარკმელთან შევნიშნე პატარა სათოფურები. ნადარბაზევის მაღალ კედლებს შე-

მოვლებული ჰქონდა ჯიხვის რქები,—უსულო მოწმენი ნადი-
რობაში და ლხინში განვლილ დღეებისა. მარჯვნივ ერთ ად-
გილას პირღია შავი სიცალიერე, —კოშკში შესასვლელი ვიწრო
გვირაბი.

რიჩუგიანები დიდხანს მთავრობდნენ სვანეთში. ის გარემოე-
ბა, რომ ეს გვარი მომრავლებული იყო, მოშურნეთ საშუალე-
ბას არ აძლევდა თავის სასარგებლოდ დაემთავრებიათ მათ
წინააღმდეგ ბრძოლა. მოსაპოვდნენ ერთ შტოს, გაძლიერდე-
ბოდა მეორე. უკანასკნელად მათ გვარში ოცდაოთხი ვაჟი იყო.
ეს ოცდაოთხი უსაქმური, ვეშაპისმაგვარი მამაკაცი უნდა ერ-
ჩინა და ენებივრებინა ცივ, უნაყოფო მიწას, რომელიც სილა-
რიბეს მიჩვეულ სვანესაჲ აშიმშილებდა.

ხალხმა, როცა მათ წინააღმდეგ ბრძოლით ვერაფერი იღო-
ნა, ისევ ხერხს მიმართა. რიჩუგიანები ორ მთავარ შტოდ იყო-
ფოდნენ,—პირველი ბუღოზდა ისკარში, მეორე ლადრერში.
აღდგომა დღეს, ჩვეულების თანახმად, ლადრერის რიჩუგიანებ-
მა მიიპატიჟეს ისკარის ექვსი რიჩუგიანი, ხოლო ისკარმა ლად-
რერის იმდენივე რიჩუგიანი.

ზეიმით მიიღო ისკარმა სტუმრები. ეკლესიაში წირვა ისმი-
ნეს, შეებალისნენ ერთმანეთს ჯირითში და შემდეგ სასახლის
ეზოში სალხინოდ გაშლილ სუფრას შემოუსხდნენ.

ასეთივე ზეიმით მიიღო ლადრერმა სტუმრები ისკარიდან.

როცა ყველანი შემთვრალნი იყვნენ, ხალხისაგან განდობილ-
მა ცალხელა მოხუცმა ციქვილდ ცალანმა მათ შორის სიკვდი-
ლი დაატრიალა. ცალანმა დაჰკლა ხბო, მისი სისხლით ტან-
საცმელი შეისვარა, მიაგდო ცხენი ისკარის რიჩუგიანთა სუფ-
რასთან და შესძახა:

— ლადრერის რიჩუგიანებმა ექვსივე თქვენი ძმა დახოცა.
აჰა, მათი სისხლით შესვრილი ვარ!

თქალი მოჰკრა თუ როგორ იელვა ხმლებმა, მოაბრუნა ცხე-
ნი და ლადრერში ასეთივე ამბავით შესძრა ლხინში გართული
რიჩუგიანები.

ორივე ადგილას მოლხენა შურისძიებამ შესცალა. ხელჩარ-
თულ ბრძოლაში სისხლის ძმება ერთმანეთს აღარ ზოგავდნენ.
მალე ბრძოლაჲ შეწყდა, რადგან ცოცხალი აღარავინ დარჩე-

ნილიყო. ყველა ოცდაათი რიჩუგიანი ერთიმეორის მსხვერპლად
გახდა.

ასე გადაშენდა გვარი ოდესღაც ძლიერი და ნებიერი.

ეს ძველი ამბავი ხელახლა გავიგონე ჩემი მასპინძელი სვანისგან. ვგრძნობდი, რომ ხალისით მიაშობდა, თითქო ეხმაურებოდა ხალხის სიხარულს, ვისაც ხუთი საუკუნის წინათ გაზაფხულის ერთ დღეს ამ შემთხვევამ გულზე სიამე მოჰინა.

თავისი მაღალი ხმით გიო აფრთხობდა ამ ძველ სახლში დაბუდებულ სიჩუმეს. მისი ბანის გამოძახილი ისმოდა ტალანში და შორეულ ოთახების სივრცეებში გუგუნებდა.

— გამჩნევ, დაღლილი ხარ! — ალერსით მითხრა მან ბოლოს. — წადი, დაიძინე.

კუთხეში ფიცრულზე ქურქი დამიგეს. შევბა ვიგრძენი, როცა სხეული მოვასვენე. მასპინძელმა მზრუნველობით დამხურა, სასთუმალად კიდევ ქურქი დამიდვა და სანამ დამენებისას მისურვებდა, გამაფრთხილა:

— თუ ღამით ხმაური ან ყვირილი გაიგონო, არ შეშინდე. ყურადღებას ნუ მიაქცევ!

ღიასახლისმა ცეცხლი ნაცარში შეახვია და ჭრაქი ჩააქრო.

ბნელში სიჩუმე უფრო საგრძნობი შეიქნა. სიჩუმემ თავისი ცხოვრება დაიწყო. სარკმელში და სათოფურებში ქარი ზუზუნებდა. გარკვევით მესმოდა მდინარის ხმაური. სიბნელეში ვხედავდი ნაცარზე ზევიდან დაგდებულ ერთ ნაკვერცხალს. ამ პატარა ოქროს წერტილმა თვალი სიამით შეიჩერა.

ის იყო ჩავთვლიმე, როცა დერეფნიდან ყვირილი გაისმა. ხმა იყო საკვირველი და შემზარავი. მგლის ყმუილს გავდა. ხან კი გაჰკიოდა და სასოწარკვეთილი ჯიუტობით ერთი მწვერვალის სახელს გაიძახოდა. საზარელ ხმას ყველა ცარიელი ოთახი იმეორებდა.

— წყეული სახლი! — მომაგონდა გიოს სიტყვები.

ცხადია, კაცი ყვიროდა.

მოგზაურთა ნაწერებში არაერთხელ წამიკითხავს, რომ მაღალ მთებში მოსახლეთ, სხვათაშორის, ერთი საკვირველი სნეულება იპყრობს: მწვერვლების სიდიადე აგიჟებთ. ეს იშვიათი ავადმყოფობა მხოლოდ მთიულებში იცის. მათ იტაცებს

მთვარის სხივით დაფერილი მწვერვალები და ამ ნათელს ეპო-
ტინებიან. გაბოროტებული დაძრწიან მთებზე. დაფოთხავენ
კლდეებზე. ისინი მთათა შეწირული ხლებიან და თეთქმის ყო-
ველთვის ერთნაირად ილუპებიან: ჩქერი გაიტაცებთ, ან ნაპ-
რალში იჩეხებიან. ისინი ადამიანს არ ერჩიან, — პირიქით, მას.
თან მოწყუნელი არიან და კიდეც გაუბრიან.

ის, ვინც ახლა საზარლად გაჰკიოდა, ამ სნეულებით შეჰყ-
რობილი იყო. ხმა ოთახებში თანდათან შეწყდა. ვიგრძენი, რომ
სნეული სახლიდან გარბოდა. გარეთ ძაღლები აყუფდნენ. აფო-
რიაქდა ჯოგი. შეშინებული კვიცი დარბოდა და ქიხვინებდა.

თანდათან მინელდა ხმა. რამდენიმე ხნის შემდეგ ღმუილი
ოდნავე ისმოდა შორიდან. ქარს ნაწყვეტებათ მოჰქონდა.

სიჩუმეში გიომ სიცილით გადმომძახა:

— შეშინდი, თუ? მშვიდათ იყავ, დაიძინე. წავიდა. აღარ
დაბრუნდება!

ამ უდარდელმა სიცილმა ერთბაშად დამიცხრო მღელვარება
და მალე ღრმა ძილს მივეცი თავი.

მასპინძლების საწოლი ცარიელი დავინახე, როცა დილით
გამეღვიძა. ღონიერ ძილს სრულიად განექარვა გუშინდელი
დაღლილობა. მხნედ ვგრძნობდი თავს. ისევ მინდოდა მოძრაო-
ბა. ვიწრო სარკმლიდან მზის სვეტი შემოჰრილიყო. დარბაზი
აღარ იყო ისე მოღუშული, როგორიც ღამით მეჩქანა. ყველა-
ფერი, რაც წუხელ იღუმალებით მოცული მომელანდა, ახლა
ჩანდა გატიალებული წლებისგან, მიხრწნილი და ბეჩავი.

საჩქაროდ ჩავიცვი და პალატი დავტოვე. ისევ გავიარე ბნე-
ლი ტალანი. ჩავირბინე კიბე და გარეთ გავედი.

ივლისის მზე შემეგება. ხეკების სიდრმიდან აშლილი ნისლი
ზარმაცად მიიწევდა ფერდობზე. ყინულოვან მთებიდან მობე-
რილი სიგრილე სიმხნევეს მმატებდა. მიხაროდა, რომ თავის-
თავს ვგრძნობდი

მსუქანი ხარბი აშვერილი რქებით, კვიცინი ფაშატი. თხე-
ბი და ძროხები საძოვარზე წასვლის მოლოდინში გალავნის
კართან შეჯგუფებულიყვნენ. ახალგაზრდობისა და ზედმეტი
ლონისაგან მოუსვენარი ბუდეები ბუდრაობდნენ, დაეხეტებოდ-
ნენ ჯოგში და ყველგან არევდარტვა შეჰქონდათ.

სვანის გოგოები უკანასკნელ ძროხებს წველიდნენ. რამდენიმე კასრი სავსე იდგა თავზე ქ. თმომცარი რძით. თბილ რძეს ორთქლი ასდიოდა. ამ ჯანმრთელ, სახენათელ გოგონებში ჩემი კეთილი დიასახლისიც დავინახე.

უცბად ჩემი თვალი შეიჩერა კაცმა, რომელიც განაპირა კუთხეში მორთხმული იჯდა. პირველი შეხედვით ძალზე ნოხუცი მეჩვენა. გაბურძნვნილი ქალარა თმა ბინძურ ბეწვებათ ჩამოშლოდა. სხიფამქრალი, მკვდარი თვალებით დასცქეროდა მიწას. ხელები უღონოთ დაშვებოდა. საწყალი და უბედური ჩანდა.

— აი, ვინ შეგაშფოთა ღამით! გულიანად გაიცინა გიომ. — შეხედავ, ლანდია. ძაგრამ თუ აღრიალდა, ნადირსაც ზარს დასცემს... იბორგა მთელი ღამე, კლდეებზე იხეტიალა, ჟინი მოიკლა და ისევ დაბრუნდა მეკოდება, რა ვუქნა. იყოს, არაფერ-ს მიშავებს. მიცდებოდა ახლა და მთვარის ამოსვლამდე იძინებს...

ავადმყოფს ზურგი შევაქციე. თვალი გიოს სახეზე შევასვენე. ახალგაზრდა სვანი ამ დღით კიდევ უფრო უკეთესი მეჩვენა. მიხაროდა, რომ ადამიანი შეიძლება ასეთი მშვენიერი იყოს.

შეძახილითა და შოლტის ქნევით შეიჭრნენ ჯოგში მწყემსები და გალავნის კარის ურდული გასწრეს. გაღებულ კარს ნახირო ერთბაშად მიაწყდა. ყველა ცდილობდა ადრე გასვლას, არ უთმობდნენ ერთმანეთს, რქენდნენ, ბუღოაობდნენ.

როცა გალავანი დაცარიელდა, ჩვენიც გავედით.

— თუ აქეთ კიდევ გექნეს გზა, — დამემშვიდობა გიომ, — ძმად მიგულე. ნურას მიძოაზავ. გაისად უფრო ღიოსეულად შეგხედები!

ხალისით დავადექი მთის ჩქარი მდინარის მიმყოლ ბილიკს. ხევებში ჩარჩენილი ნისლი ნელინელ იშლებოდა და ქრებოდა მოლონიერებულ მზის სხივებში. ტყეში იდგა ნოტიო მიწისა და ბალახის სუნი.

როცა გორაკს გადავდიოდით, უკანასკნელად დავინახე მთის კალთაზე გაშლილი ნახარი, ქვევით კი სახლი, სადაც ღამე გაიათიერ. სახურავზე მღვრე კიამლის სვეტი ამართულოყო, რიჩუგიანთა ძველი კოშკის სრისხანება აღარ მაფრთხობდა მეხსიერებას იქიდან მხოლოდ ახალგაზრდა სვანის ვაჟკაცური სახე მოჰქონდა.

ქალაქი ხევში

ვიწრო ხევში პატარა ქალაქი ჩაბუდებულია. ხის კოლოფები ორწოფეხებზე შემდგარა. ქვეშ ცხოვრობს ოჯახის სიმდიდრე — ღორი, ცხვარი, ძროხა. ზედა სართულში ადამიანის ბუნავია.

ქალაქი ხევში ბედნიერად ითენებდა და ბედნიერად ილაშქრდა. დალაშქრის შემდეგ მალე იძინებდნენ. ქუჩაში არავინ სტეკბნდა ტალახს და რყუილად ბეუტავდა სანათი ძირმომპალ ბოაზე დასკუპებული.

დღით სამიციტნოების წინ სკამებზე ყვინთავდნენ მსუქანი მიკიტნები.

რისგან სუქდებოდნენ მიკიტნები, იყო საკვირველი. ღვინო ჭქონდათ მოძძარებული, ვიტონაზე საინი ცივი ლობიოთი და ყვიჩილი წინა პარასკევს დაკლული.

მიკიტნები ისე შეჰყვებოდნენ მუშტრებს ღუქანში, თითქოს სწყიხდათ რომ სკამიდან ააყენეს. მუშტრები დახლთან დაკლიდნენ ერთ ან ორ კვარტს, დააყოლებდნენ დამჭნარ ბოლოკს, შემხმარ პურს საელოგო სეფისკვერივით დაჭრილს და ხანდახან ნი იასაც გაიყოლებდნენ.

ქალაქი ხევში ბევრი რ. მეთი იყო საკვირველი და საკვირველთა შორის იყო მდინარე და მდინარეზე ფიცრული ხიდი.

ზაფხულში, როცა მზე დიდი ხნით ჩაწვებოდა ხევში და ხეგს იქით გორაკებზე, ყანებზე, მინდვრებზე — მდინარე იკლებდა და მიდიოდა ღელესავით, რომელშიაც მთელი დღეობით ეყარნენ ღორები, და სოფლიდან ჩანოსული დედაკაცები, გზის შესამოკლებლად, კაბა-დაკაპიწებული წყალს ფეხით გადადიოდნენ.

შუა ზაფხულში მდინარის ნაპირები აივსებოდა სახლებიდან და ღუქნებიდან გადმოყრილი ნაგავით, ქათმების ბუმბულით, კვერცხის ნაჭუჭებით.

ასეთ ღროს ხიდი არც იყო საჭირო. დამშრალ მდინარის

კალაპოტში რიყე ქვებზედაც გადასვლა ადვილად შეიძლება.

მდინარემ გადარევა ნაწვიარზე იცოდა.

უკვე შორიდან ესმოდათ ქალაქში როგორ მოშხუოდა წყალი და მოათრევდა ქვებს, ამოგლეჯილ ბუჩქებს, ხეებს. ხმაურობდა ვიწრო კალაპოტში ჩაქედილი მდინარე, გადარეცხდა ნაპირებს და როცა ხევში ისევ მზე ჩაწევბოდა, დაწყნარდებოდა და ისტუმრებდა ღორებს და კაბა-დაკაპიწებულ დედა-კაცებს.

დამშვიდდებოდა მდინარე, მაგრამ ახმაურდებოდნენ ვიწროხეველნი. მოდიდების დროს მდინარე იყო დაუზოგავი და არ უსვენებდა ხიდს.

რამდენჯერ არ შეუდგეს ბოძები, არაფერი ეშველა—წყალი გასტეხდა ხეებს და ხიდზე გავლა საშიში ხდებოდა.

ხშირად მეორდებოდა ეს, ხშირად მოჰყავდათ ღურგლები, ხეებს გამოსცვლიდნენ, ახალ ლურსმნებით დასქედავდნენ, მაგრამ საქმეს მაინც არაფერი შველოდა.

ხშირად თათბირობდნენ ამაზე ვიწროხეველნი, მაგრამ წლები წლებს მისდევდა და რამდენიმე თაობას ახსოვდა, რომ პაპის დროსაც ხიდის გვერდით ღუქნის წინ თავს იყრიდნენ და ყაყანობდნენ ხიდის სისუსტეზე და მდინარეზე, რომელმაც საქმე გააჭარვა.

ქალაქში ბევრი არ ცხოვრობდა, მაგრამ მათ შორის იყო მრავალი პატივსაცემი და ზოგი ფრიად პატივსაცემიც: ექიმი, რომელიც თოხარიკით დადიოდა მეზობლებში; ბებია-ქალი, რომელთანაც იშვიათად თუ მივიდოდნენ, რადგან დედაბრებიც დახელოებული იყვნენ მოლოგინების საქმეში; აფთიაქის გამგე, რომელსაც მუდამ წამლის სუნი სდიოდა და განთქმული იყო იმით, რომ ღვინოს კარგად აყენებდა; მღვდელი ნესტორი, რომელსაც ეკლესიის დახურვის შემდეგ მხოლოდ ის საქმე ჰქონდა, რომ კრიალოსანი უნდა ემარცვლნა და მრავალი კიდევ სხვა მოქალაქე, რომლებსაც ნუ შეგაწუხებთ, რადგან მათ უყვართ მოშლილიყვანილი ხალაქები, ფოლაქ შეხსნილი პერანგები და სიმშვიდე ყველაფერს ურჩევნიათ.

შეიძლება ხევის ქალაქი არავის ენახა, სახლები არავის აე-

შენებია და ჩვეულებრივ ხეიად დარჩენილიყო—ვინ მოსთვლის რამდენი ხეცია საქართველოში. სადაც მხოლოდ ქორები ბუდობენ.—რომ გვერდით რკინიგზას არ ჩაევლო.

მდინარის მარცხენა მხარეს ხევში და ფერდობზე ქალაქი იყო გაშენებული, მარჯვენაზე კი პატარა სადგური თეთრი კირით შელესილი.

სადგურზე იყო ყველაფერი, რაც ჩვეულებრივად არის სადგურზე—ვის არ გაუგონია სევდიანი ზარი, არ აუტანია ბოთლით წყალი ბოქლომ-დადებულ დიდი კათხიდან, არ უყიდია თიხის სურა სადგურის გვერდით პატარა ღუშანში.—მაგრამ ყველა სადგურზე არ იყო ასეთი გულდია და პირმცინარე ტელეგრაფისტი.

მართალია, მისი ახალგაზრდა სახე ხანდახან დასერილი და პაპიროსის ქალაღდით იყო აწეებულ, რადკან ადგილობრივ დალაქებს ყოველთვის არ ჰქონდათ პირაწყობილი სამართებელი, მაგრამ ეს სრულიადაც არ უფუჭებდა მოხდენილ სახის იერს.

ხევის გოგოები სიამოვნებით ლაზღანდარობდნენ მასთან და უყვარდათ მისი ყვითელკანტიანი ქუდი და თეთრი კიტელი, რომელზედაც ფოლაქებს ამძვრალი ჰქონდა ორთავიანი არწივი.

ტელეგრაფისტი ხშირად ქიშპობას უწედა ვიწრო ხევის ახალგაზრდობას.

წინათ ეს უხაროდა და აღიზიანებდა მის თავმოყვარეობას, მაგრამ როცა ხიდის ყურთან ერთი-ორჯერ დაუზოგავად სცემეს, ტელეგრაფისტმაც უკლო აშიკობას და ამის შემდეგ სასპარეზოდ მხოლოდ სადგურის ბაქანი დაინარჩუნა.

მასთან ყოველთვის ჯოგებად დადიოდნენ გოგოები, მაგრამ ყურადღებით წყალობდნენ და ლაპარაკი უყვარდათ მოწითულ მოქალაქეებსაც.

ტელეგრაფისტი ყოველთვის იცოდა ახალი ამბები. ხანდახან გაზეთებსაც კითხულობდა და დიდხინიდან შერჩა ერთი ჩვეულება: ყოველ დღე დაურეკდა ჯერ მახლობელ, მერე შორეულ სადგურებს და ბოლოს იკითხავდა—რა ამინდია თბილისში.

ამის გაგება არც ისე ძნელი იყო მისთვის, მაგრამ სიხა-

რულს მატებდა ის გრძნობა, რომ ჯერ უნახავ შორეულ ადგილთან ჰქონდა კავშირი.

მოხერხებულ დროს ჩაუვლიდა ხეცს სამგზავრო მატარებელი, — მაშინ, როცა მზე იყო გადახრილი და საქნარი ყველას მოღეულები ქონდა.

დაჩეკდნენ თუ არა მაჭარებლის გამოსვლას, ვიწრო ხევის ახალგაზრდობა ბაქანისკენ აჩქარდებოდა.

ისინი არასოდეს უცდიდნენ ვინმეს ჩამოსვლას, არც შეხედავდნენ მტვერიან ფანჯრებიდან გამომხიარულ დაღალულ სახეებს და გულგრილად ისტუმრებდნენ გზად გავლილ მატარებელს.

თუმცა ქალაქში იშვიათად ხდებოდა ახალი ამბები, მაგრამ თუ რაიმე მოხდებოდა, პირველად ბაქანზე ითქმებოდა და აქედან მთელ ქალაქს ეუფინებოდა.

სალაპარაკო ხევში არასოდეს შემოაკლდებოდათ და რომ არ ყოფილიყო, უნდა გამოეგონებიათ, — მეტი რა ჯანია, რა უნდა ქნას კაცმა იმის შემდეგ, როცა მზე გადაიხარა, მუცელი გაძლა ღვთის მოცემულით და ტოლები შეიკრიბნენ რომელიმე ამოჩემებულ ეზოში, სადგურის ბაქანზე, ან აფთიაქის წინ პატარა ბაღში!

ვიწრო ხევის გოგოებს ხანდახან არც მამაკაცები ჩამორჩებოდნენ ქორიკანობაში, და ყველაზე უფრო — აფრასიონი.

აფრასიონს მთელი ქალაქი იცნობდა. აფრასიონს მთელი დღეები არ სცალოდა. აფრასიონმა ყველაფერი იცოდა, ყველგან საჭირო კაცი იყო. ამას აღმასკომში უნდა წაჰყოლოდა, იმას საავადმყოფოში, თხოვნების წერას ვერ აუდიოდა, ყველა კრებაზე უნდა შემძვრალიყო.

სამაგიეროდ ყველას თავისიანად მიაჩნდა: სადილ-ვახშამზე დაუპატრებლადაც რომ მისულიყო, არავინ შეწუხდებოდა. სუფრაზე დასაჯდომ ადგილს თითონ მოძებნიდა. დუქნებიდან უძახოდნენ, ერთ ორ ჭიქა ღვინოს ფეხზე გადაეკრევიდნენ. დასაყოლებლად პურის ნატებს თითონ მოიფათუებდა.

აფრასიონმა ყოველთვის პირველმა იცოდა ამბავი და ის, რაც ახლა აღელვებდა ვიწროხეველებს, პირველად მისგან გაიგონეს.

ეს ამბავი კი უბრალო იყო და შეიძლება არავისაც ელაპარაკნა ამაზე, რომ ვიწრო ხევის ქალაქი ცოტა გაზრდილიყო, მდინარეზე მუდამ უიმედო ხიდა არ ყოფილიყო, და ხიდის მარცხნით ეკლესიის გალავანში არ ეცხოვრა მღვდელ ნესტორს, რომელმაც ერთხელ უჩვეულო დროს გამოიღვიძა და სახლებიდან გამორეკა ხევის შეშინებული მოზინადრენა.

* *

ღონიერი ძილით ეძინა ხევის და ხევში ქალაქს.

ამ დროს რომ ვინმეს შეეხედა მთავარ და ერთადერთ მოკენქილ ქუჩაზე თუ როგორ იქცვარტლებოდა სანათური, რომელიც მრავალი თვეების განმავლობაში გადმოსავარდნათ იყო გამზადილი და საკვირველი იყო, ამდენხანს ბოზძე რა ძალა ამაგრებდა, — გულაჩუყებული კაცი უსათუოდ ატირდებოდა, დარბაისელი კი უყურადღებოთ გვერდს ვერ ჩაუვლიდა და მის მწარე ბედზე ჩაფიქრდებოდა.

ლამის ცა მოწმენდილი რომ არ ყოფილიყო, სადგურზე მყოფს შეიძლებოდა ეფიქრა, რომ წვიმდა — ისე შიშინობდა სადგურის დარბაზში და ბაქანზე დაკიდებული გაზის სანათი.

ლამით ჩაივლიდნენ მხოლოდ საბარგო ვაგონები. გადმოდიოდნენ მხარზე პლაშჩადმოკიდებული კონდუქტორები ხელში გაქვარტლულ სანათურებით, რომელნიც ციცინათელელებით ბგუტავდნენ.

ასეთ ღამეებში მორიგეობის დროს ტელეგრაფისტი ყოველთვის იხდიდა კიტელს და მოწყენით იჯდა აპარატთან.

დაულალავად უკაკუნებდა აპარატი, მიჰქონდა ამბები აღმოსავლეთით და დასავლეთით — ზოგი სიხარულის, ზოგი მწუხარების.

ძილმორეული თვალები ტელეგრაფისტს უეცრად გაუბრწყინდა.

როგორ არ გაგეხარდება კაცს, რომ ვიწრო ხევიც გაახსენდა ვიღაცას და ამ ღამეში შორიდან სალამივით გადმოსძახა: — დეპეშა ხევში! მამა ნესტორს!

აღტაცებული იყო ტელეგრაფისტი.

დეპეშა თბილისიდან იყო:

ახ, ეს სანატრელი, უცნობი თბილისი! ის უსათუოდ უცნაუ-
რი ქალაქია! რა თქმა უნდა, სჯობია ყველა ქალაქს. ვიწრო
ხევთან ხომ შედარებაც არ შეიძლება!.. ამაზე ფიქრიც ზედ-
მეტია, მათი ერთად ხსენება სასაცილოა... შუაგულ თბილისში
აღბათ, ამართულია ერთი ისეთი მაღალი სვეტი, რომელიც
ყველა ადგილიდან ჩანს. სვეტზე კი ვეებერთელა სანათი ჰკი-
დია. სანათი ბრწყინავს, როგორც დიდი ვარსკვლავი, რო-
გორც დიდი მთვარე.. მოქალაქენი გამოდიან ქუჩაში, ან იყუ-
რებიან ფანჯრებიდან, შეხედავენ—უკიდია თუ არა, და როცა
დაინახავენ—ეამებათ, დამშვიდდებიან და შემდეგ მშვიდათ
დაიძინებენ... ან შეიძლება სხვა რაჟეთია საკვირველი თბილი-
სი... და რომ არის რაღაც, რაც ანსხვავებს, ამაში ექვის შე-
ტანაც ბოროტება!

დებეშა გადასწერა, ასოები ლამაზათ გამოიყვანა, დაბეჭდა
და გაამზადა.

არა, გადადება შეუძლებელია! უსათუოდ ამაღამვე უნდა
მიუტანოს! დილამდე რა მოაცდევინებს! და ისიც ხევში, სა-
დაც ასე ადრე იძინებენ და ღამეა გრძელი, როგორც არსად!..
ქუდი კოსროზე მოიგდო და გამოვიდა. ხილამდე თამამად
მივიდა, მაგრამ შესდგა თუ არა ნაბიჯი ხილზე, შეჩერდა.

ვინ მოსთვლის რამდენი მოცლილი და აგარაა ქალაქში!
შეიძლება ახლაც უდარაჯებენ სადმე... კარგად ახსოვს ის სი-
ლა და მუშტები ერთ საღამოს რომ გაუმასპინძლდნენ. მისი
განმეორება კი არაფერი სანატრელია...

რაქდენიმეჯერ ჩაიარა ხიდის ნახევარი,— იქით კი, თითქო
უხილავი ჩასკიდებოდა, ფეხები ლაჯებს არ ადგამდნენ. ასე
გვიან ვიწრო ხევში გავლას პათიოსანი კაცი არც იკადრებდა.

ღრმად ეძინა ქალაქს. ჩანდა რომ კიდევ დიდხანს არ მოი-
ფშვნეტდა თვალებს, არ აქრიალდებოდა კარები და ხის კი-
ბეები.

უყურებდა ტელეგრაფისტი სიზმარში მყოფ ვიწრო ხევს და
ვერ გაერჩია—ღელეთ რომ მდინარე ჩამოდიოდა იმისი ხმა
იყო, თუ სახლებში ხვრინავდნენ.

კარგი კი იქნებოდა დებეშა ამაღამვე გადაეცა. კაცი რომ

არაფერს ელი და ტკბილ სიზმარში ხარ, უეცრად გაგაღვიძებენ და შეგაჩრიაან ხელში დებეშას... რა სჯობია ამას!..

მაგრამ ხიდის ბოლოში გადასვლა სახიფათო იყო. გარდა ამისა, ისიც მოაგონდა, რომ მღვდელს ორი შეუპოვარი ნაგავი ჰყავდა და მათთან მოფერებით ან შეწყრომით ვერაფერს გააწყობდა.

ის იყო გულდაწყვეტილმა უკან წასვლა დააპირა, როცა ხიდის ბოლოში დუქანთან თვალი მოჰკრა ადამიანის ლანდს. მიაცქერდა და შეიცნო აფრასიონათ.

„დალახვროს ღმერთმა, — გაიფიქრა მან, — ჭაჯივით დაფოთილობს ეს კაცი!“

— აფრასიონ! — გაისმა ღამეში გაუბედავი ხმა.

ხმაზე ლანდი შეჩერდა. როცა დარწმუნდა ტელეგრაფისტი, რომ ნამდვილად აფრასიონი იყო, თამამად მიაძახა:

— აფრასიონ! ერთი წუთით, შენი ქარიმე!

ლანდმა, რომელიც მართლაც აფრასიონი გამოდგა, არც იკითხა ვინ უძახდა, მტერი იყო თუ მოყვარე, პირდაპირ ხიდს მიაშურა.

— სად იყავი ასე გვიან?

— ნარდმა შემოიყვლია კარბესთან, — დინჯათ დაიწყო აფრასიონმა. მაგრამ უეცრად თითქო რაღაც მოაგონდა, ხმამალალი სიცილი დაიწყო:

— იმას კი დავაყენე კაი დღე — მივაყარე მარსი და მარსი! გაგნებთქე კაცი გულზე...

აფრასიონი მზად იყო დაწვრილებით ეამბნა თუ როგორ გაიმარჯვა, მაგრამ ტელეგრაფისტმა შეაჩერა, მკლავში ხელი გაუყარა და განზე გაიხმო.

აფრასიონს გაუკვირდა.

— დებეშაო?! ცოდი ხომ არაფერია იმ უბედურის თავზე?

— როცა მიიტან, გაიგებ... ნუ მიგდის სული!

გახარებულმა იმით, რომ ასე გვიანაც იშოვა საქმე, აფრასიონმა აღარ გამოჰკითხა და ნესტორისკენ გასწია.

— უთხარი, არ შეშინდეს! — მიაძახა ტელეგრაფისტმა.

სხვას რომ არ სცოდნოდა, აფრასიონს მაინც ეცოდინებოდა

ნესტორის ნაგაზების ამბავი. გზაში ლობეს სარი ამოაძრო, ხელში მოამჩუვლა. ჩქარი ნაბიჯით გასწია.

ვიწრო ხევში ყელა ძალის სე ჰყავდა შეჩვეული აფრასიონს, რომ ვაგლახად არ შეუყვდნენ. ნესტორის ნაგაზები კი ვერაფრით მოიშინაურა. რამდენჯერ მსულა, რამდენჯერ უნახავთ, მაგრამ ის ღვთისაგან დაწყევლილები თავის ნირს არ იშლიდნენ.

— სხვა ქვეყნიდანაა მოყვანილი! ჩვენებურმა უფრო იცის დანდობა და კაცის ცნობაზე მეტი ჰქუა აქვს!

ფრთხილად მივიდა აფრასიონი ლობესთან და გადაიხიდა. მთვარის სინათლეზე ნათლად გაარკვია ორი დიდი ძალის. ისინი მშვიდად იწვნენ შუა ეზოში, მაგრამ ემჩნეოდათ, რომ ფხიზლობდნენ.

აფრასიონმა ეზოს თავი დაუარა, მარდათ მოახტა ლობეს, დააპირა კიდევ ეზოში გადმოხტომა, მაგრამ უეცრად ძაღლები თოფნაკრავით წამოიჭრნენ და გამოექანენ იქითკენ, საიდანაც ხმა მოესმათ.

აფრასიონი შერჩა ლობეზე. ლობის ძირში კი ერთმანეთს ასკდებოდნენ ძაღლები, ყალბზე დგებოდნენ და გადმოთრევას უპირებდნენ უცნობს, რომელსაც ეზოში გადმოხედვა გაეებდნა.

რა ტკილი სიტყვები არ დახარჯა აფრასიონმა, როგორ არ უაღერსა, მაგრამ ვერაფერს გახდა.

— ძალის მიაკვდა თქვენს პატრონს, — მიაგინა გაბრაზებით, — რა ოხრათ უნდა ეს ვეშაპები!

მიხვდა აფრასიონი, რომ ეზოში ვერ გაბედავდა გადასვლას, ერთხელ კიდევ ამოიოხა გული გინებით და ჩამოჯდა ლობეზე.

ძაღლებს კი სიავე თანდათან ემატებოდათ. ხელდებოდნენ ბრახისაგან, რომ ვერ სწვდებოდნენ ლობეზე არხეინად მოკალათებულს.

ვინ იცის რამდენ ხანს იქნებოდა აფრასიონი ლობეზე, რომ ძაღლების შეუჩერებელი ყეუით გაღვიძებული ნესტორი აივანზე არ გამოსულიყო.

— ნესტორ! — მიაყვია აფრასიონმა, — შენ სახელზე დებეშა, ძაღლები კი არ მიშეებენ!

მეხი რომ გავარდნილიყო ამ მთვარიან ღამეში, ასე არ გაუკვარდებოდა მღვდელს...

დებეშა, და ისიც ასე გვიან, — ცხადია ცუდ რამეს მომასწავებელი უნდა ყოფილიყო.

რამდენიმე თვეა შვილი ყავდა დაბატიმრებული.

„უბედურებაა ჩემს თავზე! — გაუელვა ფიქრმა, — კარგი რამე რომ იყოს, დებეშას რათ გამოგზავნა!“

ნესტორმა ჩაიძუნძულა კიბე, აფრასიონს საშუალება მისცა ღობედან ეზოში გადმოსულიყო და შინ შეიყვანა. სანათს აუკიდეს. გახსნეს დებეშა, მაგრამ სახტად დარჩენ: რუსული არც ერთმა არ იცოდა, დებეშა კი რუსულად იყო დაწერილი.

გადაატრიალეს, გადმოატრიალეს, ვერაფერი გაიგეს.

უყურებდა ნესტორი უცნობ ასოებს და ბრაზისაგან წვერიც უცახცახებდა.

ხედავდა, რომ დებეშაში რაღაც ეწერა, გრძნობდა რომ შვილისგან იყო. გული აღარ უთმენდა გაეგო რა უბედურება დატრიალდა მის თავზე, მაგრამ, მეტი რა ჯანი ჰქონდა, იძულებული იყო მოეთიხნა.

გაქწარებულ გულზე ნესტორმა ცოლიც გააღვიძა.

მოხუცებული, ცალ მხარზე დამბლადაცემული ქალი, დიდის ვაივაგლახით, ხვნეშით წამოჯდა ლოგინზე და თვალები ქმარს მიაშტერა.

— ხედავ ამას? — გაცხარებით მიიძახა ნესტორმა და ცხვირწინ დებეშა აუფრიალა.

ქალმა უკონო თვალებით შეხედა დებეშას და თუმცა მის სახეზე არაფერი აღბეჭდილა, მაგრამ აღბათ უკვირდა, რომ ასე უდროოდ გააღვიძეს მხოლოდ იმისთვის, რომ ქალაღდის ნაგლეჯი ეჩვენებიათ.

— შენ ვერ შეიძლებ წაკითხვას? — მიუბრუნდა ნესტორი აფრასიონს.

აფრასიონმა წაიყრუა. თითქო არ გაუგონია.

— აბა რაღას იქაჩები, ყმაწვილო! — სასოწარკვეთილებით მიიძახა ნესტორმა, — ქვეყანას შენ პატრონობ და ერთი გლახა დებეშის ვერაფერი გაიგე? ვისაც გამოართვი, იმას მაინც ვერ კითხე? რას მოატრევდი ჩემი გულის გასახეთქად!

— ასე დამბაბრა, არ შეშინდესო! — დასამშვიდებლად უთხრა აფრასიონმა.

ანის გაგონებამ მღვდელს ექვები უფრო გაუძლიერა.

— არ შეშინდესო?

— სწორედ!

— მერე და, შე მამაცხონებულო, ვერ კითხე რისი არ შემ-
შინებოდა?

ნესტორი მზად იყო გულის ჯაგრი დებეშის მომტანზე ამო-
ეყარა.

აფრასიონი მიეხვდა ამას და რომ წყრომას ასცდენოდა,
ჰკითხა:

— შენ, ქალიშვილი არაა სახლში? ეგებ მან გაიგოს...

ნესტორმა დაავლო ხელი სანათს და შვილის ოთახის კარე-
ბი შეაღო.

ოთახში არავინ იყო.

— ლეტეცია, გოგო! — დაიძახა ნესტორმა. ერთხანს შეიცა-
და, მერე აივნიდან გადასცახა. მაგრამ არავინ უპასუხა.

დებეშაც გადაავიწყდა ნესტორს, ისე გააკვირა ამ ინბავმა.
ახსოვდა, რომ ერთს დროს დაწვნენ. ცხადია ლეტეცია იწვა, —
ამას ისიც მოწმობდა, რომ ლოგინი ანგრეული იყო, მაგრამ
მერე სად გაჰქრა? ასე გვიან ქალიშვილ ქალს რა უნდა სხვა-
გან?

„ეს კიდევ რაღა უბედურებაა ჩემს თავზე! — გამწარებით ფიქ-
რობდა ნესტორი, — რა შავად დაჰლაპებია მე უბედურს!“

აფრასიონი რომ არ ყოფილიყო და არ გაეგო, ოჯახის სირც-
ხვილს დაფარავდა კაცი, მაგრამ ახლა რა ეშველებოდა! ქვე-
ყანას მოსდებდა ეს ენატარტალა კაცი, ხვალ მთელ ქალაქს
სალაპარაკოთ ექნებოდა ეს ამბავი.

— აღარ დავეძებ, ბატონო, არაფერს დავეძებ... კინჩხი უტე-
ხია და კისერიც იმ ჩემ ქალიშვილს! თუ საჭევენოთ არ გაი-
ტან ამ ამბავს, ხომ კარგი, თუ არა და როგოც გნებავდეს...
ყველას უთხარი, ყველას ჩამოუარე... რა დაგამაგრებს ენაზე!
ნეტა ამალამაც არ გააღვიძებდე ხალხს. ყველაფერი ახია ჩემს
თავზე!

ასე ბუზღუნით გამოვიდა ნესტორი სახლიდან, გაიარა ეზო და აფთიაქის გამგესთან გასწია.

ქლოზინით, ძიძუნძულეებდა ნესტორი. როგორ მიაბიჯებდა ბნელ ორღობეებში, როგორ გადადიოდა ქვებზე და კოლბოხებზე, არ გრძნობდა გაბოროტებული მღვდელი. გვერდით აფრასიონი მითხარეკობდა.

დებეშაზე უფრო აფრასიონს ახლა ლეტეციას ამბავის გაგება უნდოდა. დებეშა სად წაუვიდოდა? ორი დღელამე რომ ევლო, მაინც ნესტორს ხელში ექნებოდა.

— სადაა ახლა ის? — ფიქრობდა აფრასიონი და მარდად ხტოდა ქვიდან კოლბოხზე, კოლბოხიდან ქვაზე. — გაეჩვიე ქალბატონო ღამე სიარულს?

აფრასიონს, რა თქმა უნდა, ქონდა გაგონილი, რომ ლეტეცია და კოლია საექვოთ მეგობრობდნენ, მაგრამ თუ იმ ზომა-მდე იყო მისული მათი საქმე, რომ სხვისგან დაფარულად ღამით ხვდებოდნენ ერთმანეთს ეს ვერ წარმოედგინა.

ლეტეციას რომ გულით უნდოდა გათხოვება, — ეს ძველი ამბავი იყო, მაგრამ რჩევა-რჩევაში მშობლებს ხელში აბერდებოდა.

რევოლუციამდე იყო და, თითონ ნესტორი ურიგებდა ერთ მოხელეს. ლეტეცია თავდაპირველში რატომღაც ჯიუტობდა და თუმცა შემდეგ თითონაც მოინდომა, მაგრამ გვიან იყო — ამ კაცს სხვა შეაჩერეს ხელში.

სამსახურის კაცს ვიწრო ხევში ასე ადვილად ვინ მოუსვენებდა!

შემდეგ, როცა მეფობა მოისპო, ნესტორი მოწადინებული იყო და ლეტეციასაც ამას ეუბნებოდა გონება — ჟორდანიას კაცი უნდა აერჩია.

ის იყო საქმეც გათავდა, რომ ჟორდანიას კაცები თითონ შესანახი გახდნენ სამადლოთ და ვინღა მისთხოვდებოდა მათ!

კომუნისტების დროს უფრო ძნელი შეიქნა საქმროს მოძებნა — ვინც საბარბიელო იყო, ის ლეტეციას ახლოსაც არ ეკარებოდა, მღვდლის შვილობა კი სულ უფუჭებდა საქმეს.

ამასობაში ლეტეციას უფროსი ძმა დაიჭირეს, ოჯახი დაშლულად და ქალის გათხოვებაზე არავის ეცალა.

ერთხანს ლეტეციას ძმასთან მისი ამხანაგი კოლია ცხოვრობდა. ლამეობით ისინი სადღაც დაძვრებოდნენ, გადაცმული მიიპარებოდნენ და ცასკარზე სხვა გზით ბრუნდებოდნენ შინ.

ერთ ღამეს ლეტეციას ძმა შინ აღარ დაბრუნებულა და მხოლოდ ორი დღის შემდეგ გაიგეს, რომ დაეპირათ რამდენიმე ამხანაგთან ერთად. კოლია იმ ღამეს გადარჩა, შემდეგ დაიკარგა, დიდხანს იმალებოდა და ბოლოს, როცა დარწმუნდა, რომ არავინ დაეძებდა, სააშკარაოზე გამოვიდა.

ბშირად მიდიოდა ნესტორთანაც. თუ მას ყურადღებას აქცევდნენ, ეს იმიტომ, რომ შვილის მეგობარი იყო.

ნესტორს ბშირად უყვარდა პოლიტიკაზე საუბარი და თუმცა გაზეთებით თავს არ იწუხებდა, მაგრამ იმის შესახებ მაინც უყვარდა მსჯელობა და კამათი, რაც ხევში ითქმოდა.

ხანდახან კოლიაც უწყალობებდა ერთ-ორ სიტყვას და ასეთ წუთებში ნესტორი კაცად გრძნობდა თავს.

ერთ დღეს, როცა კამათლების გორებით დაიღალნენ, ნესტორმა ჩვეულებრივად პოლიტიკაზე ჩამოაგდო სიტყვა:

— კოლია, შვილო, ვითომ დიდხანს უნდა ვიქნეთ ამ ყოფაში? როგორაა ჩვენი საქმე?

რომ არ ეკითხა, უკეთესი იყო. ეს კითხვა ორივესთვის საბედისწერო გამოდგა.

კოლია ამის შემდეგ აღარ მისულა ნესტორთან. რეტდასხმული დადიოდა.

— სოციალისტს ვუძახი თავს, პროლეტარებს შეერთებისკენ მოვუწოდებ და რა მაქვს გამოჩერჩეტებულ მღვდელთან საერთო, რომ იმასაც კი მეკითხება „ჩვენი საქმე როგორ არისო?“

ამ დღიდან კოლია აღარ გაკარებია ნესტორს და მალე ისე გასწორდა წელში, რომ სამსახურში მიიწვიეს, საქმეც ჩააბარეს და ყველას თვალში ისევ კაცი გახდა.

ამის შემდეგ ლეტეციაც მეტი ყურადღებით ხედებოდა და საყვედურებით აღრჩობდა, რომ დაივიწყა მათი ოჯახი.

საყვედურებს თუმცა არ უმოქმედნია კოლიაზე და მღვდლისას არ მისულა, მაგრამ ბშირად ნახულობდა ლეტეციას და რადგან ეგონა, რომ ნესტორი არც ახლა გაიმეტებდა მისთვის ქალიშვილს, მხოლოდ ფარულად ხედებოდა მას.

— მივიდეთ!— შეაჩერა აფრასიონმა აფთიაქთან ნესტორი, რომელიც ისე დაქანებული მიაღაჯებდა, რომ, ალბათ მთელი ღამე წინ ივლიდა, ვინმეს რომ არ შეეჩერებია.

მოთმინებით აღქურვილი ავტორი აქ აღწერდა იმას, თუ როგორ შევიდნენ ჩვენი გმირები აფთიაქის გამგესთან, როგორ დიდხანს უჯაჯგუნეს კარებს და აფთიაქის გამგემ ვერ გაიღვიძა, როცა ძილს ვერ უფრთხობდა თავისი ხვრინიც, რომელიც აფთიაქის ეზოშიც კი ისმოდა.

მოთმინებით სავსე ავტორი, ალბათ, იმასაც აღწერდა თუ როგორ გაიღვიძა და რა ურცხვად წარსდგა აფთიაქის გამგე ჩვენი გმირების წინაშე: რამდენი ხანი დასჭირდათ სანამ ნამდინარევს თავისი მოსვლის მიზეზს გააგებინებდნენ; როგორ მოუკიდა იან სანთელს, როგორ ეძებდა სათვალეებს, რომელიც თურმე სრულიად ზედმეტი ყოფილა, რადგან როცა დეპეშის კითხვაზე მივიდა საქმე, ჩამოიხსნა და ისევ წიაგდო სადღაც.

— უბედურებია ჩემს თავზე?— შეეკითხა ნესტორი, როცა გამგემ დეპეშა რამდენჯერმე გადაიკითხა.

— არც ისეთი!— მთქნარებით მიუგო აფთიაქარმა.

— ცოცხალია?— შიშით ჩაჰკითხა ღვდელმა.

— ცოცხალი კი არა, თავისუფალია და ზეგ ჩამოდის ხევში. რას გადარეულხარ?

ყველაფერს მოელოდა ნესტორი ამის გარდა. დიდხანს იხადა ბოდინში გაღვიძებისათვის, შეწუხებისათვის, მშვიდობის ღამე უსურვა, დალოცა. კიდევ მრავალჯერ მოიბოდინა და სახლისკენ იბრუნა პირი.

მხოლოდ ახლა იგრძაო ნესტორმა დაღლილობა და მუხლებს ზოგავდა ქვებზე და კოლბოხებზე.

ამ სჩხარულზე შეიძლება არც გახსენებოდა ლეტეცია, რომ უკან აჩრდილივით აფრასიონი არ ასდევნებოდა.

აფრასიონი აცეცებდა თვალებს, შიშობდა არაუფერი გამოპაროდა ღამეში და ისე ჰქონდა ყური მომარჯვებული, რომ შორიდან ადამიანის სუნთქვასაც გაიგონებდა.

ის იყო გაიარეს ხიდისკენ მოსახვევი ორღობე, როცა ბეჟლის ძირში ლანდი დაინახეს.

ორივემ სუნთქვა შეიკრა. შეჩერდნენ.

მთვარის სანათლესზე აფრასიონმა იცნო, ნესტორის მოხუცებული თვალები კი დიდხანს ვერ დარწმუნდნენ, რომ ის ლეტეცია იყო.

— კოლიაც აქ არის, სულში ვენაცვალე! — აღტაცებული იყო აფრასიონი და ისე ხარბად უყურებდნენ მისი თვალები მორგვზე ჩამომჯდარ წყვილს, როგორც მშვიერი ნადირი გემრიელ ლუქმას.

ნესტორმა ცოტახანს უყურა, ველარ მოითმინა, დაიკაპიწა ანაფორა და გადავიარდა მთკენ.

— მანდ დამხვდი, თუ ვაჟკაცი ხარ! — იღრიალა მღვდელმა და ალბათ ეცემოდა კოლიას, აფრასიონი რომ არ გაჩხეროდა და ფარად არ აყუდებოდა.

რა მოხდა ამ ერთ წუთში, როგორ დატრიალდა ყველაფერი, რა მეხი გაუარდა, რა ცა ჩამოინგრა — ამას ვერც კოლია, ლეტეცია, ნესტორი და ვერც აფრასიონი, რომელიც ციყვივით დახტოდა მღვდელსა და სასიძო კაცს შორის, ვერ იტყოდნენ.

აფრასავით გაიშალა განიერი ანაფორა, დატრიალდა ბეოლის დიდი ხე, მორგვი, სახლები, გორაკები, მთელი ხევი.

— თმებით გათრევე, შე წუბაკო! — ზღაოდა ნესტორი და დასაპერად დასდევდა ლეტეციას.

ნესტორი შეიღწა თითქმის სწვდა თმაში, მაგრამ ლეტეცია გაუძვრა ხელიდან და გაძაეშვა ორღობეში.

წირბოდა ლეტეცია, აღარ ეზოგებოდა საცერაო ფესხაცმელები, არც ჩითის ახალი კაბა, რომელიც ეკლინ ღობეს ედებოდა... უკან კი ძუნძულით მისდევდა ნესტორი და აფრასიონი, რომელიც ანაფორაში ჩაფრენოდა და ვითომ ცდილობდა მღვდლის შეჩერებას.

ხიდის მოსახვევში ლეტეცია შეჩერდა, მერე უფეროდ გადაუხვია, ერთი საზარლად დაიკივლა და მდინარისკენ გადაეშვა.

ნესტორი შეშინდა ამ კივლზე, დაიბნა და შეჩერდა.

— ნუ გეშინია, ვერაფერს აენებს თავს — ამშვიდებდა აფრასიონი, — მდიარე ისე დამშრალია, მაგას კი არა, ჭიანჭველას ვერ დაადარჩობს!

ქალის კივილზე რამდენიმე კაცმა გამოიხედა ღუქნებიდან.

— ვინა ხარ? ვინ კივის?—გადასძახეს ერთმანეთს პერანგის
ამარა გამოსულმა მედუქნეებმა.

ქალის სასოწარკვეთილი კივილი გაჟეორდა მდინარესთან.

— რა ამბავია? რა მოხდა?—გაისმა ხმები ყოველი მხრი-
დან.

ხმები დუქნიდან დუქანზე გადადიოდა, სახლიდან სახლზე,
ჩაძინებული ხევი შეინძრა და აფორიაქდა.

სახლებიდან დაიძრნენ კრაქებით, ორღობეები აივსო კაცე-
ბით, ქალებით, ბავშვებით.

ზოგი კრაქით, ზოგი ანთებულ კვარით ხელში მირბოდა
იქითკენ, საიდანაც ხმა ისმოდა.

— არ შეშინდე, მამაო, არ შეშინდე! ამშვიდებდა აფრასიო-
ნი ნესტორს, რომელიც გარეტიანებული დაუპურებდა წყლი-
დან ამოთრეულ ლეტეციას.

— იმ გუბეში რა დააღრჩობდა!—თითქო საყვედურით და-
იძახა ვილაცამ ხალხიდან,—ხომ ხედავ, ღორიც ვერ იწალება!

გუბეში, საიდანაც გონწასული ქალი ამოათრიეს, დიდი ტა-
ხები ეყარნენ და ღრუტუნით თითქო საყვედურს ამბობდნენ,
რომ ასე უდროოთ სინაშიდე დაურღვიეს.

— მუცელი უნახეთ, წყლისაგან გაბერილი არ ჰქონდეს! ფე-
ხით დაჰკიდეთ!—იძლეოდნენ რჩევას ხანშესული დედაკაცები.

მაგრამ არაფერი ეს საჭირო არ იყო. ქალს პირში არც
ერთი ყლაპი წყალი არ ჩასვლია. რა დაალევიანებდა აქ ამმო-
რებულ გუბეს, რომელშიაც ტახიც კი არ სდებდა ღინგს!

ნესტორის დასამშვიდებლად კაცი მაინც აფრინეს ექიმთან,
ლეტეცია კი მხრებზე გაიდვა ოთხმა ღონიერმა ახალგაზრდამ
და წაიღეს შინ.

— ვიცოდი, ბატონო, ამით დათავდებოდა კოლიას საქმე!—
ეუბნებოდა ყველას აფრასიონი, —ოჯახი შეარცხვინა, ქალს
სახელი გაუტეხა... უნდა ითხოვოს, მეტი რა ჯანი აქვს!

ყველა ცდილობდა აფრასიონის ახლო ჩამდგარიყო და გა-
ეგონა ამბავი, რომელსაც ის დაუზარებლად ქაქანებდა ხან
ერთ, ხან მეორე წრეში.

ექიმის მოსვლის შემდეგ ხალხიც დაიშალა. ორლობეებში ისევ დაბნელდა.

მალე დამშვიდდა ქალაქი. ჩაიძინეს და ახერინდნენ ორჩოფებაზე შემდგარ კოლოფებში.

ტელეგრაფისტმაც ტკბილ სიზმრებს მისცა თავი იმის შემდეგ, როცა გაიგო, რომ თბილისსაც, ისე როგორც ხევს, პირსავეს მთვარე დანათოდა.

1928 წ.

თქვენი გამარჯვებისა ძმებო.

ნავი გაშორდა ბაქანს.

ნაპირთან უფრად კაცი მიიჭრა. მაღალი, ხშიანი ტენორით გადასძახა. დაბრუნების ნიშანი მისცა.

ნავი მიტრიალდა. ისევ ბაქანს მიადგა.

— ფოთში უნდა წამყვანოთ, აქხანაგო ერასტი! — სუნთქვა უსწრებდა, სიტყვებს ნაწყვეტებად ისროდა.

ერასტიმ ჯერ კიდევ შორიდან იცნო ჯოტო გერგია, ახალგაზრდა გლეხი, პირველი მოსახლეთაგანი ორიოდ წლის წინათ კოლხიდის ჭაობის ყველაზე საშიშსა და გაუვალ უბანში.

— ცოლი მყავს ავად. მიშველე, შენი ქირიმე! — სთქვა, პასუხს არც დაუცადა, სახლს სირბილით მიასწორა, ნაგუბარს არ დაერიდა, თხრილზე გადახტა.

მდინარის ახლო, არხებით დასერილ ნაქაობარზე, რიონის ნალექით გაღონიერებულ მიწაზე, სიმინდის მაღალ ღეროებში მეგრული პატარა ოდები სჩანდნენ.

მაღე ისევ დაბრუნდა ჯოტო. მხარზე ხურჯინი გადაეკიდა, ილღიაში ლიბი და ბალიში გაერჭო. ოთხ მამაკაცს გადაჯვარედინებულ ხელებზე ავადმყოფი ესვენათ. უკან დედაბერი მობაჩბაჩებდა.

ავადმყოფი ფრთხილად ჩამოატარეს ნაპირის ფერდობზე და ნავზე შეიყვანეს.

— იქ, აი იქ, — ანიშნა ერასტიმ.

ქალი პატარა კაიუტაში დააწვინეს.

მამაკაცები გაბრუნდნენ. ახმაურდა მოტორი. ნავი ისევ შუამდინარისკენ წავიდა.

— ა, როგორაა? მზრუნველობით შეეკითხა ერასტი, როცა გერგია კაიუტიდან გამოვიდა.

— მომკლა მისმა საცოდლობამ...—ჩუმათ სთქვა და დაცვა-
რული შუბლი მოიწმინდა...—შენთან ჯვარავად ვარ, მაგრამ
მეტი ღონე არ მქონდა. მატარებელი შეაღამემდე არ ჩაივ-
ლის. სად მე ადა. მეორე დღეა იტანჯება ადამიანი. მშობია-
რედ გახლავს...—კიდევ უფრო ხმადაბლა სთქვა ეს, თითქო
დარცხენილმა.

გარეთ ესმოდათ, როგორ უაღერსებდა ქალს დედაბერი:

— ჰო დედა, ჰო, შვილო, მოითმინე. უცხო კაცი მოირიდე.
მალე ჩავალთ. ჰა, მოსვი წყალი!

შვიპერს არაფერი ესაქმებოდა იმათთან, ვინც ნავში ისხდა.
უდაროელად სწევდა ჩიბუხს და სივრცეს მიჩერებული, ნავს
ფრთხილად მიაცურებდა ზაფხულზე დაკლებულ მდინარეში.

წინა ღამის წვიმა-საგან ნაკვალევი დარჩენილიყო. მინდარე-
ზე ტბორი იდგა. მიწა, ისედაც მაძლარი წყლით, მეტს ველარ
იტევდა და მღვრიე ღელეებს მდინარეში უშვებდა.

ახლა ცხელი ნაშუადღევია იყო. თუ თვალი სივრცეს მიაჩერ-
დებოდა, შეიძლებოდა დაენახა, როგორ თრთოდა ეთერი,
ეთერის უმსუბუქეთი ქსოვილი.

რიონი ალაგ ფართოდ იშლება, ზოგან დასილული ადგილი
პატარა კუნძულად გამოიყურება. ამ პატარა კუბზე ზის ყანჩა
და სავლემს. მოესმება თუ არა მოტორის გუგუნის, იღვიძებს
ნირვანისგან, მოიკრებს ღონეს, ისე აიტანს სხეულს, თითქო
გარეშე ტვირთი ამძიმებს და პირველ უშიშარ ადგილისკენ
მიფრინავს.

სადაც კალაპოტი ღრმავ, ნავი გაბედულად სჭრის წყალს.
ალაგ ნავი ნაპირით მიდის. თელა და წიფელა, გადახლართუ-
ლნი კატაბარდით, სუროთი, მაყვალისა და გარეული თხილის
ბუჩქებით, დაბურულ ქოლგათ ხურავს თვალუწვდენ დაბლობს.
ტყეში სიჩუმე და სიბნელეა.

ჯოტო უამბობდა ერასტის ცოლის გაჭირვებას და როცა
ერთხელ ხმამაღლა წამოიძახა რამდენიმე სიტყვა, შვიპერმა
მოიხედა და თვალი მიაჩერა.

— ავადმყოფი შენი ცოლია?—იკითხა დამტვრეული ქართუ-
ლით და მერე გაუღიმა.—შენმა ხმამ ერთი ჩემი კეთილი მე-
გობარი მომაგონა...

ისევ მიუბრუნდა საჭეს. მიუბრუნდა მზიარული, თითქო უცარი ბედნიერებით გამხნეებულს.

ნავი მოსახვევს გასცილდა. შუა მდ-ნარით, სწორი და ღრმა კალაპოტით წავიდა.

— ჩემს მეგობარს სწორეთ შენსავით მაღალი ხმა ჰქონდა.— ისევ მოიხედა შკიპერმა.— ერთად დავცურავდით იტალიის, საფრანგეთის და ჰოლანდიის გემებზედაც. ვინ იცის, ახლა სადაა!

ჩანდა ლაპარაკის გუნებაზე იყო. როცა ქართული არ ჰყოფნიდა, რუსულ სიტყვებს იშველიებდა.

— შენ ჯოტოს გეძახიან? მე კი ფილიპოს. შკიპერ ფილიპო როგერ მქვია. ჩემი სამშობლო აქედან შორია. ჰოლანდია, თუ გაგიგონია. თუთხმეტი წელიწადი მეზღვაური ვიყავი. თუ საჭირო გამხდარა, შტურმანის მაგიერობაც გამიწევია. როგორ არა!

წელიწადზე მეტია ფილიპო როგერს რიონზე მოტორიანი ნაგები დაჰყავდა. უკანასკნელად, სანამ საბოლოოდ დარჩებოდა აქ, მოვიდა ფოთის ნავსადგურში იტალიის ნავთისმზიდავ გემით. ჯერ კადევ მანამდო, სანამ გემი ნავსადგურში შევიდოდა, კაპიტანის თანაშემწე წაეჩხუბა. კაპიტანი დაემუქრა დაპატიმრებით, ხოლო დაბრუნებისას გემიდან მოხსნით. ფილიპო, რომელსაც არაერთხელ განეცადა თუ რას ნიშნავს კაპიტანის მუქარა და კიდეც უფრო უმუშევრად ყოფნა, გადმოვიდა თუ არა ნაპირზე, ინტერკლუბში წავიდა და განაცხადა დარჩენის სურვილი. თუ მისთვის რაიმე სამუშაო გამოიძებნებოდა. სამუშაო გამონახეს და გემზე აღარ დაბრუნებულა. ასე იყო და ასე დარჩა როგერი საქართველოში.

— კარგი მეგობარი მყავდა ფაბრიო. აი, ფაბრიოს გიგავს ხმა. ალბათ შენც სიმღერა გეცოდინება!—სთქვა ფილიპომ, ღიმილით თვალი ჩაუკრა ჯოტოს და მერე საჭეს დაუბრუნდა.—ჰო, რა ჯურას სიმღერა არ იცოდა ფაბრიომ. დაჯექი და უსმინე, არ მოგწყინდება!

მეგობრის სახელი რამდენიმეჯერ გაიმეორა და განაგრძო ლაპარაკი ისე, რომ არ მოუხედავს. თითქო თავის თავს ებაახებოდა.

— ჩვენ პირველ დღიდანვე დავმეგობრდით. ვინ იცის სად არის ახლა! მე კიდევ მყვანან მეგობრები—ანტონიო, ჟან... კარგი ბიჭები იყვნენ. ფაბრიო ოცნებობდა სამხრეთ ამერიკის პრერიებში ჩასვლას. იქ გასჩეხდა ულრანს. შორს, ყველასაგან დაშორებით დასდგამდა სახლს, რომ არავინ ენახა, არავის დალაპარაკებოდა, არავისი ბატონობა არ ეგრძნო. გლეხის შვილს მიწა უყვარდა. ანტონიო სხვანაირი იყო. სამშობლოს დედინაცვალს ეძახდა და ახალ ბუდეს ეძებდა. ახირებული კაცი იყო. კუნძულებზე დარჩენას ფიქრობდა. მას, მგონი, უფრო ფერადკანიანთა გოგონები მოსწონდა.

ფილიპო წუთით მობრუნდა, თვალები მოქუტა და ჩიბუხი პირიდან გამოიღო. ნიკოტინით შეყვითლებული თხელი ტუჩები ღიმილის დროს გაეწელა.

— საერთოდ ის მსუნაგი იყო გოგონებზე, გაუმადლარი. ოხ, რამდენ დავიდარაბას გადაგვკიდა მისმა სიწუწკემ!

სიტყვა ეს სიცილით, რაღაც მწარე სიცილით, შეტრიალდა და ნავს უმატა სვლა.

გადახრილი მზე დაუზოგავად მხურვალე იყო. ყოველ მოსახვევთან ჯოტოს იმედი ჰქონდა ქალაქი მალე გამოჩნდებოდა. მაგრამ გასცილდებოდნენ თუ არა, მოსახვევს ისევ გაიშლებოდა გრძელი კალაპოტი, ისევ ტყე, მინდორი მაღალი ბალახით და ლაქაშებით დაფარული.

ერასტის თვალი ძველი ციხის ნანგრევმა შეიჩერა. ნაციხვარი ცალკედრიტ სჩანდა. ტყესა და ბუჩქნარს თითქმის დაემალა.

ერასტიმ მოასწრო გამოეკითხა ჯოტოსათვის—საიდან გადმოსახლდა, როგორ ცხოვრობს ახალ მიწაზე.

ყველაფერი მალე გაეგო—ეს მის თვისებას შეადგენდა. საერთოდ ერასტი როგორღაც უცბად იწყებდა ყველაფერს. ყოველი მისი დილაჲ ასე იწყებოდა—პირველივე წუთიდან, როგორც კი გაიღვიძებდა, ერთბაშად შეეხალისებოდა დაწყებულ დღეს. სიცოცხლე ბედნიერებად მიაჩნდა და ხარბად ჩასქიდებოდა მას. უბანში, სადაც პარტორგად მუშაობდა, შორიდანაც ყველა იცნობდა,—მომცრო, მკვრივი, მიიჩქარის ღონიერი, დაჯერებული ნაბიჯით. მხარზე მუდამ პლაშჩი—ვინ იცის,

როდის მოვა წვიმა კოლხიდის დაბლობში, რომელ გზაზე და ბილაკზე მოუსწრებს კოკისპირული. დაპარაკობს ხმამალა, ყველას გასაგონად.

— ჰო, მერე?—მიუბრუნდა ჯოტოს, რომელმაც შესწყვიტა ამბავი, როცა შენიშნა ნანგრევებზე მიჩერებული მისი თვალი.

ჯოტოს ამბავი დიდათ არ განსხვავდებოდა იმისგან, რაც არაერთს აქაურს განუცდია. უსმენდა ერასტი და ერთი მეზობელი გლეხის ბედი აგონდებოდა.

ჯოტოს მამა ქალაქიდის გაღმა ცხოვრობდა. მოუსვენარი გლეხი იყო. მოუსვენარი უფრო იმიტომ, რომ სხვაგვარად ვერ იცხოვრებდა. მოუსვენრობა გადაუხდელ ვალად დაეტოვებინათ წინაპრებს. ჯოტოს მამასაც თვალი ჰქონდა მიმინოსი, სმენა მახვილი, რომ არავინ მიჰპარვოდა და ყოველთვის ფრთხილი, რადგან მუდამ ხიფათს ელოდა. მაგრამ სიცოცხლეს მაინც ებლაუქებოდა. მიწას ამუშავებდა, სტანჯავდა, აბოროტებდა მიწა. სძულდა და მაინც ამუშავებდა, რომ ეცოცხლა.

ხანდახან კი მიჰქონდა ნაჯახი და მიდიოდა ტყეში, ერთ თავის მეზობელთან ერთად, როქელსაც გაენდო და ცხოვრების ხერხი ასწავლა. წყვილად შეკრულ მორებს მოახტებოდნენ, გაჰყვებოდნენ მდინარეს, გადმოვიდოდნენ სადმე შორს, დაუცდიდნენ ბინდს და შემდეგ ხეებს სკრიდნენ. გაჭირვებით გადაჰქონდათ ხეები მდინარეში, შეკრავდნენ ტივად და ნაქურდალს ფოთისკენ გასაყიდათ მიაცურებდნენ.

გაუგებარი ხდებოდა ეს ამბავი. ან ვის უნდა გაეგო, როცა ასეთ ადგილებში ტყის მცველებს ფეხი არასოდეს დაუდგამთ—აქ საუკეთესო მცველი იყო ისევ გაუვალი ტყე და ტყეში დაბუდებული ქაობი.

ერთხელ, ხეების საქურდავად წასული ჯოტოს მამა, შინ აღარ დაბრუნდა. ტყეში შესული ის მოულოდნელად გუბეში ჩავარდა. ჩავარდა და იგრძნო, რომ ეფლებოდა. უძირო, დამპალი გუბე თანდათან ისრუტნიდა. როცა საშველად მეგობარს დაუძახა, უკვე წელამდე ქაობში იყო და იძირებოდა. სასოწარკვეთის ხმამ გაარღვია ტყის სიჩუმე.

ძახილზე მეგობარი მიიჭრა, მან მოასწრო მხოლოდ გუბის ზედაპირზე დაკრუნჩხული თითების დანახვა. თითებზე შავი

სითხე მოწვეთავდა. ბაწარი გადაუგდო, მაგრამ ველარ უშველა. წუთის შემდეგ თითებიც ჩაიმალა, ზედაპირი ისევ შეიკრა, გარინდდა, ტყეში ისევ სიჩუმე და სიმშვიდე ჩამოვდა.

— იქ დარჩა მძევლად!—სთქვა ბოლოს ჯოტომ.

სიჩუმე უცხო ხმამ გაარღვია. ეს ფილიპო როგერმა გააბა აქაური ყურისათვის უჩვევი ჰანგი—იქნებ მეზღვარული, რომელსაც აწხანაგებთან ერთად ამბობდა წინათ.

გამოჩნდა ისევ ნაციხვარი და გაჩეხილი მინდორი. ტიტველ აღვილზე შავი კუნძები მოსჩანდნენ. მათ გარშემო ახალი ცხოვრება იწყებოდა. კუნძები მწვანეთ შეფოთლილიყვნენ. სიცოცხლე არ ნებდებოდა და ყველგან იჩენდა თავს. ქაობის შავი სითხე გაქრილ არხით მდინარეში ზანტად ჩამოდიოდა. შხამიანი მიწის დამპალი სისხლის სუნი იდგა.

— აქ სიცოცხლე ხალისათ იქცევა!—ფიქრობდა ერასტი.

სალამოვდებოდა. მზის სიწითლე ეფინებოდა მდინარეს. ტყე ლურჯ ფერში ეხვევოდა. პირველი ვარსკვლავი მკრთალ ლაქათ გამოჩნდა ფერწასულ ცაზე. სადღაც შორს კიდევ იყო დღის სინათლე. ავადმჯოფის კენესა უფრო ნაღვლიანი ისმოდა ბინდის სიმშვიდეში.

შუამდინარეზე გასული ნავი უეცრად მძლავრად შეიკრა, ახრიალდა მოტორი და მალე ნავიც გაჩერდა.

— ათასი ეშმაკი და უწმინდური!—გაისმა შკიპერის ბრახიანი ხმა.

შეეცადა აემოძრავებინა, უკანა სვლა მისცა, მაგრამ სილაში შექრილი ნავი არც ირყეოდა. მალე მოტორიც ჩაჩუმდა.

ტყუილად შეეცადნენ მიშველებას ერასტი და ჯოტო.

შკიპერი დარწმუნდა, რომ ნავს ველარ აამოძრავებდა, მოშორდა საჭეს, მოიწმინდა ოფლიანი სახე და თანამგზავრებს დარცხენით გადახედა.

— არაფერი არ გამოვა!—სთქვა და ჩამოჯდა.

— მამა გიცხონდება!—გილარ დამავრდა აღვილზე ერასტი—ასე გამოდის, წყალდიდობას უნდა ვუცადოთ აქ?

ჯოტოს ესმოდა ცოლის კენესა და მდინარეს ნაღვლიანი დასჩერებოდა.

როცა ზევიდან ვერაფერი გააწყვეს, ერასტიმ, შკიპერმა და

ჯოტომ გაიხადეს და წყალში ჩავიდნენ. სცადეს ნავის დაძვრა, მაგრამ სიმძიმეს ვერ დასძლიეს.

— დილამდე უნდა ვიცადოთ, სხვა გზა არაა!—სთქვა ფილიპომ.—ფოთიდან აღრე ამოივლის ნავი და მოგვხსნის. მანამდე კი...

ჯოტო უიმედოთ ნაპირებს გაჰყურებდა. ორივე მხრით ტყე და ვერანი მინდვრები, კალაპოტი განიერი, ტყის სიღრმეში ციხე-კოშკის ჩამონგრეული კედელი.

ისევ ამოვიდნენ ნავზე. ჩაიცვეს და ჩამოსხდნენ.

ისხდნენ და სღუმდნენ.

ქალის კვნესა ისევ ისმოდა. ბორგავდა, ვერ ისვენებდა.

კაიუტიდან დედაბერმა გამოიხედა. შეშინებული თვალით გადახედა ყველას. მიხვდა, რაც მომხდარიყო. სახე ფრთხილად ჩამოიფხოტა. ჯოტო კაიუტაში შევიდა. ცოლის გვერდით ჭირისუფლად ჩამოჯდა.

ერასტი მაინც ვერ ისვენებდა. ჭოგრით წყლის სიღრმეს ზომავდა, მოტორს უკირკიტებდა. ბოლოს მიხვდა ვერაფერს გახდებოდა, ჩაიგინა ჩუმად და მძიმედ ჩამოჯდა.

ნელა და მშვიდად დაეშვა ბინდი. ნაპირები გაურკვეველ შავ ზოლად მოსჩანდნენ. ნაპირი გაიწია და კალაპოტიც გაიწეა, სადღაც ტყეში მიმინომ დასწყვივლა. შეუბრალებლად, უდროო მზიარულებით გამოეფინენ ეარსკვლავები. მდინარე დამდგარი სჩანდა. მხოლოდ ნავთან იძროდა, უალერსებდა თავისი ხვერდის ხელით და ებუტბუტებოდა გაუგებარს, მიუხვდომელს.

მოულოდნელად ძლიერი კივილი გაისმა. შკიპერი და ერასტი მიეარდნენ კაიუტას. ერასტიმ თვალი მოკრა ქალის შიშველ ბარძაყებს და დიდ მუცელს.

— დაიცადე!—შეაჩერა დამფრთხალი შკიპერიც—ჩვენ ვერაფერს ვუშველით.

ქალი ჰკიოდა. ჰკიოდა გაბმით, უსიტყვოდ. ბორგავდა და ოხრავდა დედაბერიც.

უეცრად ხმა შეწყდა და ერასტიმ სანთელის მკრთალ სინათლეზე დაინახა, როგორ აფორიაქდნენ დედაბერი და ჯოტო.

— ა? როგორაა?—ველარ მოითმინა და ისევ კაიუტის შესასვლელს მიადგა ერასტი.

იმავე წუთში გაიგონა სხვა, ახალი ხმა.

ეს ბავშვი იყო. ჯერ ჩუმად დაიკნავლა, შემდეგ უფრო გაბედულად და ბოლოს ხმიანად ატირდა. ქალი კიდევ კენესოდა, მაგრამ ახლა შვებისა და სიხარულის ხმას უფრო ჰგავდა.

— ახლა მიშველეთ, თუ რაიმე შეგიძლიათ!—გამოვიდა გარეთ დედაბერი—ბავშვი უნდა დავბანო, მომიწახეთ რაიმე ქურჭელი, თქვენი ქირიმე!

ყველგან მოითათუროს მამაკაცებმა, მაგრამ ვერაფერი ნახეს. ბავშვი კი სტიროდა და ერასტის ეს ხმა საყვედურად და წყრომად ესმოდა.

ვერაფერი იპოვეს, რაშიაც ბავშვის გაბანვა შეიძლებოდა.

— შე კაი კაცო, ერთი კათხა როგორ არ უნდა გქონდეს ამხელა ნავზე!—საყვედურით მიმართეს შვიპერს.

ფილიპოს უნებურად გაელიმა.

— ნავია ეს, ამხანაგო ერასტი, თუ საბებიო ოთახი? თხუთმეტი წელიწადია მეზღვაური ვარ, სამგზავრო გემებზედაც ვმუშაობდი და ასეთი რამ არსად გადამხდენია!

საყვედურის უსაფუძვლობას ერასტიც გრძნობდა და თუ მაინც კიდევ ბუზღუნებდა, ეს მხოლოდ იმიტომ, რომ თავის უმწეობას გრძნობდა ამ წუთში.

ისევ დედაბერმა იმარჯვა. სადღაც ფიცრების ქვეშ ვედრო იპოვა და გამოათრია.

— გამომირეცხე, შენი ქირიმე—ვედრო ხელში შეაჩეჩა ერასტის—გამოხეხე, კარგად გამოხეხე!—ბრძანებდა დედაბერი.

ვედრო გამოხეხეს, გამოამშრალეს. დედაბერმა მდინარიდან წყალი ამოიღო და კაიუტაში შეიტანა.

გარეთ გაიგონეს, როგორ ბანდნენ ბავშვს. დედაბერი ენას უჩლექდა, რაღაც შელოცვებს ბუტბუტებდა.

ბავშვი ახლა გულამომჯდარი ჩნაოდა. საიდან ჰქონდა ჩჩვილს ამოდენა ხმა! თავის პერანგში და შალში გახვია ბებიამ და ხელეზზე დაურწია. ახლად დაბადებული მცირეხანს კიდევ სტიროდა, შემდეგ კრუტუნი დაიწყო და ბოლოს, როგორც იქნა, დამშვიდდა.

— სანთელი, შეილო, სანთელი! ჩუ, ჩუ!—ლოცავდა მოხუცი შვილიშვილს.

მამაკაცები თითქო ბურუსში გახვეული იყვნენ; ვერც დადგნენ ერთ ადგილზე, ვერც ჩამოჯდნენ. არ იცოდნენ, რა ექნათ. ერთხელ, თითქო უცაბედად, ღამის ნიაგმა გადაიარა მდინარეზე, შემდეგ სადღაც ნაპირზე ხის წვერები შეანძრია და მერე ისევ სიჩუმე ჩამოდგა. ერასტიმ თვალი გააყოლა ქარის გზას და წუთით თავდავიწყებას მიეცა.

— სანთელი, დედა, სანთელი!—მოესმა დედაბრის ალერსიანი ხმა და ისევ გამოერკვა.

ყველას გულზე მოეშვა და საბოლოოდ დამშვიდდნენ. როცა კაიუტიდან ჯოტო გამოვიდა და მისი გახარებული სახე დაინახეს.

— კარგადაა საქმე! ერთობ ვიმარჯვით!—მკლავში ჩაავლო ერასტიმ—ხვალ კი უკან გავბრუნდებით!

უეცარი აფორიაქების შემდეგ სიხარული იგრძნო ყველამ.

— ახ, ეს ნავი რომ არ ჩაფლულიყო!—ამასლა ამბობდნენ სინანულით.

ძალაუნებურად გათენებისათვის უნდა დაეცადათ. ფილიპო სწევდა ჩიბუხს და წამოწოლილი ცას შეჰყურებდა. ხედავდა უამრავ ვარსკვლავს და ჰორიზონტამდე გადაწოლილ ირმის ნახტომს. თითქოს რძე დაღვრილიყო მთელ მის სიგრძეზე. რომელ ქვეყანაში არ ყოფილა, რა ზღვები არ გადაუვლია და სწორედ ასეთივე უნახავს ყველგან ირმის ნახტომი. შესაძლოა ფაბრიომ შეისრულა თავისი ნატვრა, იბოვა ნაოცნები ადგილი ტყეში, ახლა თავის ქოხის წინ ზის და ცას შეჰყურებს. შეჰყურებს და ისიც ამ ირმის ნახტომს ხედავს. და სადღაც იქ ზედეზიან მათი თვალები...

— ბოლოს და ბოლოს ქვეყანა არც ისე დიდია!—ფიქრობდა ფილიპო—შეიძლება ჩვენ კიდევ ვნახოთ ერთმანეთი!

ჩამოჯდა ერასტი. ჩამოჯდა ჯოტო. ისხდნენ ჩუმად. ბევრი რაჟი ჰქონდათ სალაპარაკო, მაგრამ როგორღაც ვერ ახერხებდნენ.

— რა კარგი იქნებოდა საგზალი გექონოდა რაიმე!—სიჩუმე შკიპერმა დაარღვია—შიმშილმა ძილი დამიფრთხო, ცუდი ჰქენით, ამხანაგო ერასტი, ის ნამცხვარი რომ არ წამოიღეთ. მე-

რე და რამდენჯერ გთხოვა იმ ჩვენმა მასპინძელმა ქალმა! ყველს რომ ჩასდებენ შიგნით, ის იყო არა? მიყვარს!

ამის გაგონებაზე ჯოტო აღგა და კაიუტისკენ წავიდა.

როცა იქიდან გამოვიდა, დაინახეს, რომ ხურჯინს მოათრევდა. მოიტანა, ფრთხილად დადგა და თავი მოხსნა. სიბნელეში შეამჩნიეს, როგორ ამოიღო სულგუნი, ქადები და ბოლოს ნიგვზის ნეშოთი თავდაცმული ხელადა.

ფილიპომ იგრძნო ხელადის სიკეთე.

— ახლა არა გვიშავს რა! — იმედიანად ჩაიცინა და ხელადას მიუალერსა. — გაგვამხიარულებს!

ქიქა ხურჯინიდან ამოიღო ჯოტომ. თუნუქის დასაკეცი წყლის სასმისები ერასტისა და ფილიპოსაც აღმოაჩნდათ.

— მსხლის წვენია! — სთქვა ჯოტომ, როცა ფიცარზე სახელდახელოდ გაშლილ სუფრას შემოუსხდნენ და არაყი ხელადიდან გადმოასხა.

— ო, რა იკბინება! — შეაერეოლა ფილიპოს პირველ ყლაპზე.

სულგუნიც გემრიელი იყო, ქადიც და ყველაზე უფრო მაინც მსხლის არაყი. არაყს სიმხნევე და სითბო შეჰქონდა ნოტიოსგან შეცივებულ სხეულში.

— ძალიან, ძალიან გემრიელია! — უხაროდა ფილიპოს და ისხამდა შეუპატიებლად.

ჯოტო ბოდიშობდა, რომ ასეთი ცუდი მასპინძელია. თუ ეღირსა მათ სტუმრობას, იქ ნახავენ რა პატივს სცემს. ოჯახი ახლა გამართული აქვს. რომ სცოდნოდა ასეთ ადგილზე ღამის გათევა მოუხდებოდა, სხვა რამესაც წამოიღებდა.

— მაშინ სულაც არ წამოხვიდოდი! — ჩაიბურტყუნა შკიპერმა.

სიხარული თანდათან იზრდებოდა ჯოტოს გულში. გული იქით მიუწევდა, სადაც ცოლი იწვა. ესმოდა დროგამოშვებით ბავშვის ნაზი ხმა და აქამდე უცნობი გრძნობა აფორიაქებდა. უნდოდა ახლა იქ ყოფილიყო, ემზირა ბავშვისთვის, ალერსი ეთქვა ცოლისთვის. მოესმებოდა თუ არა რაიმე ხმა კაიუტიდან, ველარ ჩერდებოდა, მიდიოდა იქ და ყოველთვის, როცა უკან ბრუნდებოდა, ერასტი ხედავდა, რა ბედნიერად გამოიყურებოდნენ მისი თვალები.

შეიპერს ენა აეშვა. სვამდა და გრძნობდა, რომ არაყმა სითბოსთან ერთად სიხარული შეიტანა სხეულში.

— ქვეყანა არც ისე ცუდია! — ისევ დაისხა და თითქო ვილაცას დასარწმუნებლად სთქვა ფილიპომ — კაცმა იმედი არ უნდა დაჰკარგო. აი, ანტონიო ჯიუტი იყო და ცხოვრებაზე ხელაქნეულა. მისთვის სულერთია სად იქნება, როგორ იქნება. ის ყველაფერს უღრენს. გულგატეხილი კაცი არ ვარგა. არ ვარგა! — ბოლო სიტყვა გაბრაზებით წამოიძახა და მუშტი ფიცარს დაახალა.

— ფრთხილად შენ, ჰეი! — შეუღრინა ერასტიმ და კაიუტისკენ ანიშნა.

კაიუტიდან ბავშვის ჩუმი ტირილი მოისმა. ხელადისაკენ გაშვებული ხელი შეიპერმა ცარიელი უკან წაიღო და სხვებთან ერთად გაუჩიდა. ის პატარა არსება, რომელმაც მხოლოდ რამდენიმე წუთია რაც ცხოვრება დაიწყო, აქაურობაზე ბატონობდა და ბრძანებლობდა. თითქო ღამეც იმიტომ ჩაიძირა სიჩუმეში, რომ არ დაეფრთხო მისი ძილი.

შეუმჩნევლად გადავიდა შუალამე.

დიდი ხანია დაცალიერდა სუფრად გადგმული ფიცარი. მხოლოდ ხელადაში დარჩენილიყო კიდევ არაყი და შეიპერი არ ეშვებოდა. ისხამდა. მხარზე ხელს უთათუნებდა ჯოტოს და როცა ქართული სიტყვები შემოაკლდებოდა, თავის ენაზე უამბობდა რაღაცას, ფრთხილად, ჩურჩულით. ვერაფერი გაეგო ჯოტოს, მაგრამ გრძნობდა, რომ საალერსოს და გამამხნეველს ეუბნებოდა და თითონაც უღიმოდა:

— დალიე, დალიე! — ამას-ლა ეუბნებოდა.

სიჩუმეში ყური მოჰკრეს დედის დასუსტებულ ლაპარაკს. ყოველ სიტყვაში ისმოდა ტკივილი და თან განუზომელი სიტკბო. ყოველი სიტყვა და სუნთქვა სიყვარულს აკმევდა. დედის მკერდს მიყრდნობილი ბავშვი ხარბად სწოვდა პირველ რბეს.

ერასტი ადგა და ნავის თავში ადგილი მოიფათურა. მიწვა და თავისი მოუშორებელი პლაში მოიხურა. იწვა და ღამეში მშვიდად ჩაძინებულ მიდამოს მისჩერებოდა. ხედავდა, როგორ კრთოდნენ მდინარეში ვარსკვლავები. თვალი გაჰყვა ნაპირს და უმხერდა შორს გაწოლილ სივრცესაც. უძველესი იყო ეს მიწა

და მრავალი საიდუმლოთი გაქცენილი. რა გზირული თქმუ-
ლებანი შექმნა ხალხის ოცნებამ იმ ბრძოლებზე, რომელსაც
უძველესი კოლხები ეწოდნენ, რომ შეენარჩუნებინათ სიცო-
ცხლე და ადგილის დედა! ოდესღაც არგონავტები ამოვიდნენ
აქ, რომ დაპატრონებოდნენ ოქროს და ხალხს... კოლხიდის
მდინარეებით მიჰყავდათ მოტაცებული გლეხის ქალები და ვა-
ყები, რომ შემდეგ მონებათ დაეყიდათ შავი ზღვის გადაღმა
ქვეყნებში. ისინი ძვირად ფასობდნენ, ისინი ამშვენებდნენ
იქაურ არამხანებს და ითვლებოდნენ ყველაზე გულად მხედ-
რებად. მაგრამ რა იმედი იყო ეს მათთვის, ვინც მთელი სი-
ცოცხლე მისტიროდა მათ და თავის ცრემლებს ისედაც ნო-
ტიო მიწას უმატებდა? გაყიდული მონები ჰკარგავდნენ სამშო-
ბლოს, მაგრამ დარჩენილნიც ცხოვრობდნენ ისე, თითქოს სამ-
შობლო არ ჰქონოდათ. სიკვდილი და გადაშენება ჩადგა აქ
გაუვალ ქაობად და დღემდე უძლეველი ყო.

ოცნების ფხიზელი თვალით ხედავდა კიდევ მეორე ქვეყანას,
სხვა ხალხს, ვისთვისაც ახლა იკაფებოდა ეკლებით გადახლარ-
თული ტყე და იწრიტებოდა მიწა დამპალი სისხლისაგან. ფო-
თიდან გუშინ დილით წამოსულმა ერასტიმ რაიკომში ახალი
დავალებანი მიიღო. მოდიოდა და გრძნობდა, რომ მოჰქონდა
ახალი სიხარული ამ ოდესღაც დაწყევლილ ადგილებში, სიხა-
რული მოჰქონდა იმათთვის, ვინც ამ ახალ ღონიერ მიწაზე ესახ-
ლა, ხედავდა გაღვიძებულ ქალწულ მიწას, მანდარინის ახალ
ბალებს და ესმოდა ევკალიპტების შრიალში შერეულ ბედნიერ
ხალხის სიმღერა.

მხოლოდ ერთ რამეს ვერ ხედავდა ერასტი. ვერ ხედავდა
ფილიპო როგერს, რომელსაც მორტორიანი ნაფები დაჰყავდა
რიონზე და შკიპერის სახელი დაეწმებია. ესმოდა მხოლოდ,
რომ ის რაღაცას ბუტბუტებდა.

ჯოტომ, როგორც კი დაინახა, რომ ერასტის დაეძინა, კაიუ-
ტაში შევიდა ცოლთან. მარტოდ დარჩენილი ფილიპო დაპატ-
რონებოდა ხელადას და ჭიქას ჭიქაზე სცლიდა. მკერდი მოე-
ლედა, ხელებს შლიდა, ბობლინებდა, თითქო ვიღაცას ელაპარა-
კებოდა.

მთვრალი ფილიპო როგერი ოცნებით თავის მეზღვაურ მე-

გობრებს ელაპარაკებოდა. გააწყო მან სამი სასმისი. ერთი ჭიქა პირამდე გაუვსო ფაბრიოს; მეორე ჟანს, მესამე ანტონიოს. უმასპინძლდებოდა მათ და ელაპარაკებოდა:

— შენი სადღეგრძელო იყოს, კეთილო ფაბრიო! — ხელადა მიუჯახუნა ფაბრიოს სასმისს — დამშვიდდა თუ არა შენი აღრენილი გული ანტონიო? ისევ დედინაცვალია შენთვის სამშობლო, თუ იპოვე სადმე მაგიერი? შენ, ჟან, ისევ ისეთი გიჟი ხარ სიმთვრალეში, როცა დანგრეულ ქოხსა და ხეიბარ მამას წარმოიდგენ? დალიეთ, მშვენიერი მსხლის არაყია. დალიეთ, სევდა დაიყუჩეთ!

ფილიპო როგერმა თითონ დასცალა მათი ჭიქები, როცა უკანასკნელი დარჩა, გაიხედა კაიუტისკენ, მერე მიაჩერდა მითვლემილ ერასტის, ასწია ჭიქა და ხმამაღლა მიაძახა:

— თქვენი გამარჯვებისა იყოს, ძმებო!

1936 წ.

მოგონებანი ღავითზე

I

1930 წლის ივნისის ოცდაცხრას თბილისში ღავითის იუბილუ იმართებოდა. ამის შესახებ გაზეთებში აღრევე იბეჭდებოდა ცნობები, ჟურნალებში თავსდებოდა წერილები. დედა და მამა იმხანად სიმონეთში ცხოვრობდნენ. თუმცა სოფელში გაზეთები მისდიოდათ და იქიდანაც შეეძლოთ ყველაფერი გაეგოთ, მე მაინც ხშირად ვწერდი მათ მომავალ იუბილეს სამზადისზე. უმთავრესად მაინტერესებდა დედის პასუხი, — რა შთაბეჭდილებას ახდენდა ეს ამბავი ღავითზე, რას განიცდიდა? მაგრამ პასუხათ სანუგეშო არაფერი მომდიოდა. დედის ყოველი წერილი თითქმის ერთიდაიგივე იყო: ღავითი სუსტადაა, სრულიად ვეღარ დგება. თბილისში გამგზავრებას ვერც უხსენებ. დილით რომ ეტყვი იუბილეს შესახებ, საღამოს ისევე უნდა გაუმეორო, — აღარ ახსოვს... ამის შემდეგ გადაწყვიტე სოფელში წასვლა იმ მიზნით, რომ, ასე ვთქვათ, მამა ხასიათზე მომეყვანა, შემემზადებია მომავალ დღესასწაულისთვის. მე ვიცი ღავითის დროებით მაინც გამკურნავი წამალი!

მთელი ღამე თბილისიდან სვირამდე ვაგონში ფხიზლად ვავატარე. უძილობით მოთენთილი სხეული რამოდენიმედ მოღონიერდა, როცა განთიადზე მდინარე ყვირილა გადავიარე და გზას ავეყევი უნაგირა მთისკენ, რომლის კალთებზე გაშენებულია ჩემი სოფელი სიმონეთი.

სადგურზე ნაქირავეები პატარა ცხენი ნელი ნაბიჯით მიდის. როცა მას უნაგირს აღგამდენ, განზრახ არ შემიხედავს. ვიცი, ზურგი სტკივა. ამას ცხადათ ვგრძნობ გზაში, როცა

ხანდახან ზურგზე კუნთები შეუთამაშებს. დალლილი რომ არ ვიყო და ჩემოდანი არ მიმქონდეს, ფეხით წასვლას ვამჯობინებდი.

ჩემოდანში ცოტაოდენი ძღვენი მიმაქვს მამასთვის: ტკბილეული, შაქარი, წიგნები.

ადრე იყო, როცა შინ მივედი.

საოცარი რამ ხდება ყოველთვის ჩემში, როცა ქალაქიდან ჩამოსვლისას პირველად ეზოში შევდივარ. სიხარულის მაგიერ უეცრად სევდა მიბყრობს. მუდამ მეჩვენება, თითქო ჩვენი სახლი საოცრად მოძველდა, თითქო არავინ ცხოვრობდეს შიგ და ოთახებში დიდი მწუხარებაა. მაგრამ აი, ჩემს დაძახებაზე აივანზე გამოჩნდება დედის თეთრი თავი, აჩქარებული ნაბიჯით ჩამოათავებს დედა კიბეს, გადავეხვევით ერთმანეთს და ამის შემდეგ სახლი ნათლდება.

მამა დიდი სიხარულით შემხვდა.

ივნისის დასაწყისია. გარეთ მზეა, დავითის ოთახის ბუხარში კი ცეცხლი ანთია. დავითს სცივა.

მამა ლოგინში წევს. სკამზე გვერდით ჩაის დაცლილი ჭიქა დევს. ჩაი—ყველაფერია დავითისთვის. მხოლოდ ამაზე არ შეუძლია უარი სთქვას. ამასთანავე ჩაი უნდა იქნეს ძალიან ცხელი. თუ ახლად ადუღებულ ჩაიდანიდან არ იქნა წყალი გადმოსხმული, ისე არ დალევს. ბუხართან მუდამ სდგას ჩაიდან. ყოველ წუთში მოსალოდნელია დავითმა ჩაი მოითხოვოს.

რა საოცრად შეცვლილა მამა რამდენიმე თვეში!

რატომღაც მეჩვენა, რომ მის სახეს სიკვდილის ბეჭედი ესვა. ვცდილობდი მომეშორებია ეს აზრი, მაგრამ ამაოდ. სახე შეცვლილი ჰქონდა. თითქო დამბლა დასცემოდა.

ვცდილობდი მხიარული ვყოფილიყავ, თუმცა გულს არ უხაროდა.

— მაშ გე და შენ მალე წავალთ თბილისში! — ვეუბნები ხელოვნური ხალისით.

დავითის ამღვრეული თვალი ხანგრძლივად ჩერდება ჩემზე.

— თბილისში? რატომ? ახლა ზაფხულია. აქ ყოფნას რა

სჯობია. თუ მაინცდამაინც უნდა წამოვიღე, მაშინ შემოდ-
გომაზე...

— მაშ იუბილეზე წამოსვლას არ აპირებ?

— რა იუბილე?

— აღარ ახსოვს, თუმცა წუხელ კიდევ გავახსენე — ჩამ-
ჩურჩულებს დედა.

ისევ უნდა ეუამბო ყველაფერი. დავითი მისმენს დამშვი-
დებით და როცა სიტყვას ვათავებ, უეცრად მისი ხმა მესმის.

— არაფერი საჭიროა!

ხმის კილოზე ვამჩნევ, რატომღაც გაბრაზდა.

— არაფერი საჭიროა! — უფრო ხმამაღლა იმეორებს — ვის
რად აინტერესებს ჩემი იუბილე! რად უნდა გავიხადო საჩმე
სამასხაროდ? მე ახლა მძორი ვარ, ლეში. მეტი არაფერი.
რატომ არ გაქვს, სერგო, ჩემი პატივისცემა? რატომ გინდა
ხალხმა სასაცილოდ ამიგდოს? ვის უნდა ჩემი დანახვა სცე-
ნიდან? არაფერი საჭიროა. არაფერი მითხრა იუბილეს შე-
სახებ. იცოდე, არ მინდა და არ წავალ!

ჩემოდანიდან ამომაქვს საჩუქრები. ყველაზე უფრო
ტკბილს შეხარის.

— აი ეს კარგი გიქნია! — გახარებულია და ბავშვივით
წუწნის ტკბილს, — ეს გალუტიც მშვენიერია. ჰო, რა მშვენი-
ერია! მაშო, გენაცვალე, აბა ერთი ჩაი, ჩაი... სერგოსაც და-
უსხი. კიდევ დავლევ. ვიცი, სერგოსაც უყვარს ჩაი. უარს არ
იტყვის... ერთად დავლევთ!

ჩაიდანის გახურებულ ტუჩიდან წყალი შიშინით გადმო-
დის. მამა გამხიარულდა.

— სოფელში მე ორი მეგობარი მყავს — იცინის დავითი —
დედაშენი და ეს ჩაინიკი!

მე ისევ იუბილეზე ვიწყებ ლაპარაკს. ამოვიღე გაზეთები,
ჟურნალები.

— წამიკითხე, წამიკითხე! — გახალისდა მამა.

წავიკითხე ქრონიკები. მერე ჟურნალები გადავფურცლე.
ჟურნალ „ქართულ მწერლობაში“ დავითის შესახებ წერილი
იყო მოთავსებული.

წერილი უმთავრესად „სამანიშვილის დედინაცვალს“ შე-

ეხება. წერილში მოყვანილია ადგილები მოთხრობიდან. წავიკითხე ერთი გვერდი, ორი, სამი.

ვკითხულობ:

„... ვძებნოთ, პლატონ, ვძებნოთ! ხა, ხა, ხა! ჩემს დღეში ამგვარ უცხო საქმეზე არ მივლია და აქედან ვიცი, რომ ბევრი გასართობი მოგველის! რამდენ დედაბერს სანატრელად გაუხდით უშვილოდ ყოფნას“...

აქამდე ჩუმად მისმენდა. როცა ხანდახან შეევხედავდი, დავინახავდი, რომ თვალები დახუჭული აქვს. უეცრად დავითის სიცილი მესმის:

— ეგ საინტერესოა რაღაც!

გაკვირვებით ვუცქერი.

კითხვას განვაგრძობ:

„— ასე დაგეწყო, შე დალოცვილო თავიდანვე... ტყვილა გამალანძღიე ნათესავი კაცი“...

ისევ დავითის სიცილი მესმის:

— რა არის ეგ, რას კითხულობ? რაღაც საინტერესოა!

— ეს ხომ „სამანიშვილის დედინაცვალია?“

— ჰა?

— შენი მოთხრობა... სამანიშვილის დედინაცვალის ადგილებია.

— არ ვიცი!—გაკვირვებულია დავითი—რა ჩემი მოთხრობა, რა სამანიშვილი!..

— აღარ ახსოვს!—ჩუმად და საოცარი მწუხარებით მეუბნება დედა.

მაშინ მე წიგნი მოვძებნე, ვიპოვე მოთხრობა.

— გინდა თვით ის მოთხრობა წაგიკითხო?

— ძალიან კარგს იზამ... ეგ რაღაც საინტერესო უნდა იყოს. გახალისებულია მამა.

დავიწყე კითხვა.

დავითი იცინის.

დედის თვალებზე ცრემლებს ვხედავ.

კითხვას განვაგრძობ. ყურადღებით მისმენს. მხოლოდ ხანდახან თუ იტყვის:

— მდა... უცნოური ამბავია!..

თითქმის მოთხრობის მეოთხედი მაქვს წაკითხული.

უეცრად დავითის წყრომა მესმის:

— ეგ ხომ ჩემი მოთხრობაა! რად მიკითხავ?

ვკეცავ წიგნს.

მოაგონდა... მაშ ჯერ საიმედოა. იქნებ კიდევ შეეძლო მისი დროებით გამობრუნება... მე ვიცი ამის ერთადერთი წამალი: ეს არის დავითთან ლაპარაკი, მისი გართობა, გრძელი საუბრები...

— დაღლილი ხარ, შვილო, დაიძინე! — ზრუნავს ჩემზე დედა.

— ჰო, ჰო, მოასვენეთ! გეძინება, ხომ? — მეკითხება მამა.

ახლა ისიც ზრუნავს ჩემზე, თუმცა ვიცი ძალიან ენანება, რომ უნდა დავტოვო დროებით, სანამ გამოვიძინებდე.

— ავღგები და ისევ შენთან ვიქნები მთელი ღლეები! — ვამზნევენ მამას.

იცინის. უხარია ჩემი დაპირება.

ნაღველი ჩამოწვა გულზე. ზეწარს თავზე ვიფარებ. ამ ნაღველით ვიძინებ.

ძილის წინ მესმის როგორ ეკითხება დედას:

— დაიძინა? რა კარგი ნამცხვარი მომიტანა. აბა, ჩემო მაშო, ერთი ჩაი... რა გემრიელი ნამცხვარია!..

ამ დღიდან ჩემ საქმეს შევუდექი.

ეს საქმე არის: მამა ხასიათზე მოვიყვანო, თუ ამას მივადწიე, მოჯობინდება და მაშინ არც თბილისში წასვლაზე იტყვის უარს. თბილისში კიდევ უფრო გავართობთ. იქნებ კიდევ მოღონიერდეს.

ოჯახში დიდხნიდან ვიცოდით: დავითის ავადმყოფობა ნერვიული ხასიათის იყო. თუ გავახალისებდით, ავადმყოფობა გათავდებოდა. როცა ნერვიულობა ისე მოერეოდა, რომ ჩვენ, ოჯახის წევრები, ვერაფერს გავაწყობდით, დავითისთვის საყვარელ ადამიანებს მოვიბატიყებდით, მასთან შევიყვანდით, დავალაპარაკებდით და ნახევარი საათის შემდეგ მუსაიდში გართული მამა არა თუ მოჯობინდებოდა, უეცრად ადგომასაც მოისურვებდა, გაიყვანდა სტუმარს სასაღილო ოთახში და ცხელ ჩაიზე მზიარულ ბაასს მართავდა.

ჩვენ ვიძინებდით, ხოლო დავითი კიდეც დიდხანს მუსაიდობდა. მეორე დილიდან უკვე კარგად იყო.

ახლაც ძველ, ნაცად ხერხს მივმართე. ვიცოდი რამდენიმე დღეს, სანამ საამბოები მარაგი არ გამომეღოდა, მარტო მეც ვეყოფოდი. ვიჯექი მთელი დღეები ლოგინის გვერდით და ველაპარაკებოდი.

ხშირად ვგრძნობდი დაღალვას ერთ ადგილზე ხანგრძლივი ჯდომისაგან. ოთახის სიციხეც მაწუხებდა. გარეთ მზიანი, მშვენიერი ამინდი იყო და ეზოში გასასვლელად მიმთრევდა. ხანდახან ძლივს ვიმაგრებდი თავს. თუ სურვილი დაუძლეველი ხდებოდა, მაშინ მოვიგონებდი რომელიმე ეპიზოდს დავითის შორეული წარსულიდან. როცა წარსულიდან მისთვის სასიამოვნო ეპიზოდს გავახსენებდი, ვიცოდი, რომ შემეძლო ათიოდე წუთით მარტო დამეტოვებია. ამ ხანში მას მეგობრად ჰყოფნიდა ეს ტკბილი მოსაგონარი და მასთან მარტო ყოფნა შეეძლო. წარსული და დავითი თითქოს უძახდნენ ერთმანეთს და უალერსებდნენ.

მაგრამ დავითი მალე მიმიხვდა ეშმაკობას და როგორც დაინახავდა, რომ ადგომას ვაპირებდი, იმავე წუთში დამიწყებდა ლაპარაკს ისეთ რამეზე, რაც უკვე მე მაინტერესებდა. ამის შემდეგ ველარ მივდიოდი და ისევ ვჯდებოდი. ასე „ვებრძოდით“ ერთმანეთს.

სამი დღის შემდეგ დავინახე, რომ რამდენიმედ უკეთ შეიქნა. იმედი მომეცა.

მე მგონია, რომ დავითი ახლაც ცოცხალი იქნებოდა, რომ არ სცოდნოდა საოცარი მოწყენა. დავითი მარტოობას ვერ იტანდა. დავითს მაღალი, ძლიერი ხმა ჰქონდა. ხმა პირდაპირ გულიდან ამოდიოდა. როცა მარტოობის გრძნობა მოერეოდა, ისეთი ხმით იწყებდა ყვირილს, რომ ხმა ძალიან შორს ისმოდა. ყვიროდა გაბმით, გუგუნით. როცა ერთხელ ვეითხე, რად ყვირის ასე უცნაურად, გულაჩუყებით მითხრა:

— მარტო ვარ!

მერე გაკვირვებით შემომხედა.

— მე რომ არ მესმის ჩემი ხმა?

ამ დღეებში მხოლოდ ერთხელ გავიგონე დავითის ასეთი

ყვირილი. ეს იმიტომ მოხდა, რომ დაძინებული დავითვე, ეზოში გავედი, მას კი უცბად გაღვიძებოდა და მარტოობის შეშინებოდა. ყვირილის საბაბი ამის მეტად აღარ მიმიცია. ვიხმე მეზობლები ვინც უყვარდა დავითს და შევაჩვიე ისინი მასთან ოთახში დიდხანს ჯდომას.

დავითს მეზობლებში თავისი ტოლი გლეხები უფრო უყვარდა, თუმცა ახალგაზრდებშიც ჰყავდა მეგობრები. ერთი ამათგანი ნოე სირბილაძე იყო. ნოე ამჟამად 25 წლის ვაჟკაცია. მაღალი, მხრებში საოცრად განიერი. ყველაფერში ჩანს, რომ დიდი ღონე აქვს. დავითის სიყვარულს ნოესადმი ღრმა მიზეზები აქვს. ნოეს მამა, სპირიდონა, დავითის ხნისაა, მაგრამ ფიზიკურად რა შედარებაა! სპირიდონა ახლაც 40 წლის ვაჟკაცს ჰგავს. ნოეს ბებია კი დავითის ბავშვობის ყველაზე უძვირფასესი მოგონებაა. ამ ქალს დავითი თავის მემუარებში იგონებს. ნოეს ბებიამ უამბო საიქიოდან დაბრუნების ის ამბავი, რომელიც „მსხვერპლში“ მოჰყავს. დავითს არა ერთხელ უთქვამს ჩემთვის, რომ ბავშვობაში საოცარი ცელქი იყო. ერთხელ შევიდა სპირიდონას დედასთან სახლში, კრუხი დაინახა საბუღარში მჯდომი. კრუხი გადმოიყვანა და თავი მოსჭრა. მეორეთ ცეცხლი წაუქიდა ისლით დახურულ მათ სახლს და რომ დროზე არ მოესწროთ სახლი დაიწვებოდა.

დავითის მეგობრობა ნოესთან ძალიან სათუთია.

ერთხელ ზაფხულში, მგონი 1926 წ., დილით დავითი უეცრად სოფლიდან თბილისში ჩამოვიდა. თან ნოე ჩამოიყვანა. ნოე სახადის შემდეგ ხანგრძლივად ავადმყოფობდა და ნერვიული სისტემა აეშალა.

დავითმა ნოე თბილისში ჩამოიყვანა ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მოსათავსებლად. ბაწრით შეკრული ნოე თბილისში სოფლიდან ჩამოიყვანეს მისმა მამამ და ორმა ახალგაზრდა მეზობელმა. მატარებელში მრავალი გასაჭირი გადახდათ გაგიჟებულის წამომყვანთ, მაგრამ არა ნაკლები განსაცდელი დაგვადგა ჩვენ თბილისში. ნოე დავითმა თავის ოთახში შემოიყვანა, თითონ კი ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში გაიქცა. სანამ დაბრუნდებოდა, იმ დრომდე ნოემ

თითქმის ყველაფერი ნამსხვრევებად აქცია დავითის ოთახში. ნოე იმავე დღეს სააგადმოყოფოში მოათავსეს, იქ ერთ თვემდე მკურნალობდა, შემდეგ კი სრულიად ჯანსაღი შეიქნა და ისევ სოფელს დაუბრუნდა. მას შემდეგ დავითი განსაკუთრებით შეუყვარდა და იშვიათი დღე იყო, რომ მამას სანახავად არ მოსულიყო. ვიცოდი, მამასაც უყვარდა და ამიტომ გვდილობდი ჩვეულებრივზე მეტ ხანს დამეტოვებია ოთახში.

თავს ვუყრიდი დავითის გარშემო ყველას, ვისი ნახვაც უხაროდა. მთელი დღის განმავლობაში დავითის პატარა ოთახში ხალხი იყო. ყველა ესენი მისი საყვარელი მეზობლებია.

აქ დავითის ერთი თვისება უნდა გავიხსენო: რამდენიმე კაცს ვერ იტანდა. ნერვიული სისტემა უკვე იმდენად მოშლილი ჰქონდა, რომ თავის სიხარულს ან ანტიპათიას ამა თუ იმ პირისადმი ვეღარ მალავდა. თუ კაცის დანახვა უხაროდა,—მთელი გულით უხაროდა. თუ ეზარებოდა—ბორგავდა, ვეღარ ისვენებდა. შეხედავდა თუ არა ისეთ პიროვნებას, რომელიც არ უყვარდა, იმავე წუთში დაედრიჯებოდა სახე, უცბად გაუქრებოდა წინა წუთის ხალისი. თუ უსიამოვნო ადამიანი მეტხანს გაჩერდებოდა ოთახში, დავითი ჯერ იწყებდა კვნესას, მერე ყვირილსაც და მანამდე არ დამშვიდდებოდა, სანამ ყველა არ გავიდოდა ოთახიდან. და როცა დაინახავდა დაცალიერებულ ოთახს, ნალვლიან თვალებს მომაჩერებდა და მწუხარებით მეტყვოდა:

— რა უნდოდა იმ ოხერს, რომ მოეთრა? მისმა მოსვლამ ყველა დააფრთხო. ჰა, წავიდა ყველა... რა უნდოდა, რომ მოეთრა! ხომ ხედავ რაღა სძულს ყველას... როგორც კი დაინახეს, გავიდნენ!..

რომ ზედმეტი მღელვარებისაგან უზრუნველმეყო, ავირჩიე ოთახში ისეთი „სტრატეგიული“ ადგილი, საიდანაც მესამე ოთახშივე შემოსულს ვხედავდი. და თუ შემომსვლელი ჩემი ცნობით დავითისთვის არასასურველი იყო, ნიშანს ვაძლევდი გაჩერებულიყო და ფეხი არ შემოედგა.

ამრიგად ავაცდინე ზედმეტ მღელვარებას და მის გარშე-

მო შემოვკრიბე მხოლოდ ისინი, ვისი დანახვაც ახარებდა. ამათ შორის იყვნენ მისი სიყრმის მეგობრები: გიორგი გიორგაძე, სოლომონ ფანჩულიძე და სხვები. სოლომონა, გულზე დაფენილი გრძელი თეთრი წვერით, მუდამ დინჯი, ლაპარაკშიც აუჩქარებელი და დაკვირვებული, ყოველთვის სასტუმროდ იყო ჩაცმული. როცა მოვიდოდა, დიდხანს იცოდა ჯდომა და ბაასი. გიორგი სხვა ბუნებისაა: ცოცხალი, მოძრავი, წალდი მუდამ ქამარში აქვს გარტობილი. მოუსვენარი. ლაპარაკობს თითქოს სიმინდს ფქვავდეს. შემოვა შეძახილით, ქაქანით. მთელ სახლს ხმაურით აავსებს. ერთ წუთში მრავალ რამეს უამბობს მამას, უცბადვე გატრიალდება და წავა. წასვლის წინ ყოველთვის „გაუწყრება“ დავითს:

— ადექ, დათა. წოლას მიეჩვიე, მეტი არაფერია. შენზე თუთხმეტი—ოცი წლით უფროსი ვარ. დღეს მთაში ორი ურემი ხარდანი მოვჭერი და ხომ ხედავ, არ დავდლილვარ. ადექი, ადექი... შენ ბავში ხარ კიდო, რა დროს შენი ავადმყოფობაა!

დავითი უცინის. გიორგი მალე მიდის. დიდხანს ვერ იცდის. ქაქანით გადაიარა მან ეზო. ეზოშიც ვილაცას შეუწყრა. ჭიშკართან ღობე შეასწორა. ყორეზე ქვა შეაგდო. ჩქარი ნაბიჯით გაუდგა გზას თავის სახლისკენ.

— რა საოცარია ჩემი გიორგი!—იღიმება დავითი.

მისი თვალები ამ წუთში დახუჭულია. შესაძლოა იგონებს იმ დროს, როცა გიორგიმ პატარა დავითი მხრებზე შეისვა და ისე ჩაიყვანა სოფლიდან ქუთაისში სასწავლებელში მისაბარებლად.

სოფელში ადრე იძინებენ. ყველაზე გვიან კი ჩვენ სახლში. ღამის პირველ ორ საათამდე ჩვენს ოთახებში კიდევ სინათლეა. დაღამების შემდეგ მოველით მხოლოდ აბესალომს. აბესალომ ღვინეფაძე ჩემი მამიდაშვილია. ბავშვობაში აბესალომი მამამ წაიყვანა ბათუმში და გიმნაზიაში მისცა. აბესალომს ჩემმა მეგობარმა მწერლებმა „ფალსტაფი“ დაარქვეს. ძალიან უხდება ეს ახალი სახელი!

რამდენიმე წელიწადია აბესალომი სოფელში აფთიაქს გა-
ნაგებს.

— ძალიან მიყვარხარ, ჩემო აბესალომ!—ეუბნება ხანდა-
ხან მამა—ოღონდ ის არ მომწონს, რომ წამლების დაძალევა
იცი!

დავითს წამლებისა არაფერი სჯეროდა. სწამდა მხოლოდ
მორფინი, რადგან ის ტკივილებს უყუჩებდა.

აბესალომი ისეთი განიერია მხრებში, რომ ერთი კაცის ხე-
ლი ვერ შემოეხვევა. როგორც ყველა ფიზიკურად ძლიერი
და ჯანსაღი, მეტად გულკეთილია და ამასთანავე მხიარული.
მისი მხიარულება ხშირად გადამდებია. შესაძლოა უფრო
იმიტომ უყვარდა კიდეც მამას აბესალომი, რომ მისი ჯანსა-
ლობის შეხედვა ახარებდა.

მთელი დღის განმავლობაში აფთიაქში მუშაობით დაღლი-
ლი მამასთან საღამოობით ამოდიოდა.

როგორც კი დადამდებოდა, მამა იტყოდა:

— აჰა, საცაა აბესალომი შემობრახუნდება!

უცდიდა და უხაროდა.

შემოვიდოდა აბესალომი მართლაც ბრახუნით, ხმიანი სი-
ცილით და პირდაპირ მამას ოთახს მიაშურებდა.

— აბა, მაშო, ჩაი, ჩაი! მე ჩემი ჩაი, აბესალომს კი მისი
ჩაი!—გახალისებული იყო მამა.

აბესალომს დავითის ჩაი არ უყვარდა. აბესალომს თავისი
ჩაი ჰქონდა. აბესალომის ჩაი, ცივი ღვინო იყო.

და იწყებოდა დროებით მიყუჩებულ ოთახში ისევ ხმაური,
ხმამაღალი ლაპარაკი.

სალაპარაკო დავითსა და აბესალომს ბევრი ჰქონდათ. აბე-
სალომი ბათუმის ამბებს იგონებდა. ჩემგანაც გაფრთხილე-
ბული იყო და თვითონაც იცოდა, რომ დავითს ყველაზე უფ-
რო ახალისებდა წარსულის მოგონება, ხოლო წარსულიდან
ის ცხოვრება, რომელიც ბათუმში გაატარა.

— დავით სამსონიჩ, გახსოვს ერთხელ თავში რომ წამი-
ბილიკე?—ეკითხება აბესალომი.

— განა ერთხელ?—იცინის დავითი.

— არა, იმ ერთხელ მაინც ძალიან იყო!—ხარხარებს აბესალომში.

„იმ ერთხელ“ ასე მოხდა: დავითი გიმნაზიელ აბესალომს გეოგრაფიის გაკვეთილს ამაცადინებდა. მათ წინ გეოგრაფიული ატლასია.

— „ამ მდინარეს ჰქვია მისისიპი,—უხსნის დავითი,—გაიმეორე“...

აბესალომში იმეორებს:

— „მდინარეს ჰქვია მისისიპისი!“

— „მისისიპი!“—უსწორებს დავითი.

— „მისისიპისი!“ — ჯიუტობს აბესალომში.

რამდენი არ გაუსწორა დავითმა, ვერა გააწყო რა. დაიჯინა აბესალომმა „მისისიპისი“ და გასწორება არ იქნა. მაშინ მოთმინებიდან გამოსულმა დავითმა „წაუბილიკა:“—ესეც შენი მისისიპისი!—მუტრუკო, მისისიპი!

გეოგრაფიის გაკვეთილი იმ საღამოს იმით შეწყდა, რომ აბესალომმა მდინარის სახელი სისწორით ვერ თქვა და ცრემლი ღვარა. ახლა კი ის მხიარულ მოგონებად იქცა და დავითს ახალისებს.

მისისიპის მოგონება მხოლოდ საბაბია იმისთვის, რომ შემდეგ მას ბათუმის ამბები მოჰყვეს. აბესალომში ამას მოხერხებით შვრება და იწყება წარსულის გრძელი მოგონებანი.

აბესალომში უკვე დიდი ხანია დაიღალა. დავითს თვალთ ვკლია და ვერ ხედავს, თორემ დაინახავდა, რომ აბესალომს სკამზე დამჯდარს სძინავს. დავითი თითონ გატაცებულია მოგონებით, ლაპარაკობს და ჰგონია, რომ აბესალომში უსმენს. აბესალომში მხოლოდ ხანდახან რაღაცას წამოიძახებს ძილში, აბესალომს შეუძლია ერთხანს გუნებიერად იძინოს. დავითი დარწმუნებულია, რომ მას უსმენენ. მამა გახალისებულია, მაშასადამე, მიზანი მიღწეულია.

ერთი კვირის შემდეგ მამა იმდენად გამოვაბრუნეთ, რომ ცვლილება ყველამ ადვილათ შენიშნა.

სოფელში ჩასვლისას დედა მეუბნებოდა:

— დავითი ისე დაავადებულია, რომ გაზეთიც აღარ აინტერესებს!

უნდა იცოდეს კაცი თუ რა იყო მისთვის გაზეთი, რომ ამ სიტყვების სევდა გაიგოს.

დავითი უაღრესად ცხოვრების კაცი იყო. იშვიათად მინახავს ცხოვრების ყოველდღიურობაზე ასე დაწაფებული კაცი.

ბავშვობიდანვე მახსოვს: შინ სადილის დროს მოვა, ხელში გაზეთების დასტა უჭირავს. სადილად დამჯდარი გვერდით იწყოფს გაზეთებს, სჭამს და კითხულობს. როცა რომელიმე წერილი ან ცნობა აღელვებს, სკამზე ნახევრად შეტრიალდება და ჭამას იფიწყებს. თუ რომელიმე წერილი მის წყრომას იწვევს, დავითის უკმაყოფილება იწყება ჯერ ჩუმი რებლიკით:

— მდა... მდა...

უკმაყოფილება თანდათან იზრდება:

— ისემც დაგასხი თავზე ლაფი!

და ბოლოს ფორტისიშო, თავისი დიდი ხმით:

— ჩორტ ზნაეტ ჩტო ტაკოე!

დედის ალერსიანი მიმართვა:

— დათიკო, გაცივდა სადილი!

ისევ აბრუნებს მამას მაგიდისკენ. სწრაფად შესჭამს სადილს, როგორც სადგურზე მატარებლით მიმავალი მგზავრი, დახვეწს გაზეთებს ხელს და საწოლისკენ მიდის. დაწვება და კითხვას განაგრძობს. გადასინჯავს ყველას, მერე როცა დაღლილობა მოერევა, იმ გაზეთს, რომელიც უკანასკნელად შერჩება ხელში, თავზე გადაიფარებს და ერთი საათით იძიებს.

სიყმაწვილიდან შერჩა ეს ჩვეულება იმ დრომდე, სანამ უკანასკნელად სკლეროზმა ხალისი და ძალა არ წაართვა.

დავითს გაზეთის ხალისი დაეუბრუნეთ. ჩემზე უფრო ეს დედას უხარია. მხოლოდ ახლა დარწმუნდა, რომ დავითი საგრძნობლად გამოკეთდა.

— შენ სასწაული მოახდინე!—მეუბნება დედა.

რამდენიმე დღის შემდეგ თბილისიდან სტუმრებს მოველით. მწერლებს, რომელნიც მის სანახავად ჩამოდიან. ეს

მოლოდინი იმდენად ახარებს დავითს, რომ უკვე ერევა დაწვედრის საქმეში.

სრულიად ზედმეტ რჩევას გვაძლევს, მაგრამ ახლა ეს ჩვენ მაინც გვახარებს. ის ხომ ჯერ კიდევ რამდენიმე დღის წინათ სრულიად გულგრილი იყო ყველაფრისადმი, მას ხომ არაფერი ახალისებდა! ახლა კი ძილიც უკეთესი აქვს. ყოველ შემთხვევისათვის მე და დედა გვერდით უზივართ. მის ძილს ეუდარაჯებთ. მთელი საათობით ვზივართ ჩუმათ. მუნჯურად ესაუბრობთ. ნიშნებით ველაპარაკებით ერთმანეთს. მხოლოდ ხანდახან, როცა დავითის მშვიდი სუნთქვა გვესმის, დედა გადმოხედავს, მოიწევს ჩემსკენ და ჩუმად, ძალიან ჩუმად ჩამჩურჩულებს:

— რა კარგად სძინავს!

ორივეს გვიხარია.

გვაბრაზებს მხოლოდ ჭრიჭინა. ოჰ, ეს ჭრიჭინა! ორი თუ სამი წელიწადია მისგან მოსვენება არა აქვს დავითს!

სადაც კედელი ბუხარს უერთდება, იქ გარღვეული ადგილია. სადაც იქ შემძვრალა ჭრიჭინა. როგორც კი დადგება საღამო და აინთება ღამა, ჭრიჭინა იწყებს თავის დაუსრულებელ კონცერტს. როცა ჭრიჭინა ვერ გაუჩერებიათ, დავითი ხანდახან ისტერიკამდე მისულა. მე დაუნდობელი ბრძოლა დავუწყე ჭრიჭინას. ჯერ ჯოხით უკირკიტებდი. გაჩუმდებოდა ერთი წუთით, მაგრამ მერე ისევ იწყებდა.

საოცარი თვისება აქვს ჭრიჭინას. ვერაფრით გაიგებ რა ადგილას არის შემძვრალი და საიდან ჭრიჭინობს. მივადებ ყურს, მგონია აქ არის, — თურმე იქ არ არის. სადაც კი მივადებ ყურს, გგონია რომ იმ ადგილას არის. ვითათბირეთ ჭრიჭინას საწინააღმდეგო ზომებზე. გადავწყვიტეთ მღუღარე წყალი შეგვესხა. შევასხამდით ცხელ წყალს იმ ადგილს, სადაც გვეგულებოდა. წუთით შეჩერდებოდა, მაგრამ შემდეგ ისევ უდარდელად იწყებდა თავის სიმღერას. ჯერ ნელა, თანდათან ხმას უმატებდა და როცა ეშხში შევიდოდა, თანდათან აუტანელი ხდებოდა. რაღა დავითის ოთახი აირჩია!

ღამით არა ერთხელ გაუღვიძია დავითს ჭრიჭინას მიზეზით და აყვირებულა:

— გააჩერეთ ის ოხერი! რას შემომიჩდა!

ამუშავდება ისევ ჩვენი ჯოხები, ცხელი წყალი, იწყება ქალაქის შებოლება. რამდენიმე წუთით გაჩუმდება. გვეძლევა იმედი: მოვკალით, დავმღურეთ, გავაგდეთ—უცხად სიჩუმეში ისევ იწყება: ჭი ჭი ჭი...

სამი დღის შემდეგ თბილისიდან მწერლები უნდა ჩამოვიდნენ.

— საწოლში დახვდები სტუმრებს? სცადე, იქნებ შესძლო ადგომა!—ვხედავ, რომ მამა საგრძნობლად მოკეთებულია და იმედი მეძლევა იქნებ ადგეს.

გარეთ ივნისის მზიანი ცხელი დღეა. ჩვენს ეზოში ორი ბუმბერაზი ხეა—ძელქვა და მუხა. სხვა კიდევ მრავალი მომცრო ხე. გარშემო ტყე, ვენახები, სიმინდის მწვანე ყანები.

დავითი იღიმება, რაღაც ყოყმანშია და ბოლოს გაუბედავად ამბობს:

— ა, ვითომ შევძლებ?

სიხარულია მთელ სახლში. დედა, მე, დავითის მეგობრები ვეძებთ ფეხსაცმელს, ერთს ხალათი უჭირავს, მეორეს ქული, მესამეს პალტო, მოხუც სოლომონა ფანჩულიძეს დავითის ჯოხი უჭირავს. სოლომონას თვალზე ცრემლებს ვხედავ.

— მადლობა ღმერთს, კარგად ხარ, დათა!

დატრიალდა, ახმაურდა სახლი. დაეყრდნო დავითი ჯოხს, მხარში მე შეევუდექი. გავდივართ ოთახიდან. უკან გახარებული ამაღა მოგვყვება.

გაუბედავად ადგამს მამა ნაბიჯს. ფეხები მოძრაობას გადაჩვევია. დავითის სახეზე საოცარი სიხარულია. იცინის. სიცილი რატომღაც ქვითინს მიუგავს. აივანზე უხვი მზეა. სავარძელში ჩამჯდარი დავითი მზეზე იფიცება. გარშემო უკვე თამამი, ხმამაღალი და ხალისიანი საუბარი იმართება.

მეორე დღეს უფრო გაბედულად ავაყენეთ. ჯერ აივანზე, შემდეგ ეზოში ჩასვლა გავაბედდით.

ჩვენს ეზოდან სჩანს ყვირილას ხეობა, ზეკარის გადასავალი, აჭარის მთები, მთა საირმე.

უეცრად დავითის თვალი ერთ წერტილზე მიჩერებული

ჩერდება. ეს სულ ერთი წუთი გრძელდება. დაქინებით იყუ-
რება პირდაპირ. მერე ისევ უცბად მოდუნდა და შემომხედა.

— საკვირველი რამ მოხდა, სერგო. ჩემი ბრმა თვალებით
ძალიან გარკვევით დავინახე ხეობა, მთები. რამდენი ხანია
აღარ დამინახავს! მენატრებოდა და ვერ ვხედავდი. დავინა-
ხე, საკვირველად დავინახე. ერთხელ, ბავშვი ვიყავი, სწორედ
ამ ადგილიდან დავინახე ის მთები. აი, იმ ბავშვის თვალით და-
ვინახე ახლა. იმ დღეს რაღაც ბალახის სუნი ვიგრძენი და ახ-
ლაც სწორედ ის სუნი ვიყნოსე. პირდაპირ უცნოურობა მოხ-
და! მთელმა ჩემმა ცხოვრებამ თვალწინ გაირბინა. რამდენი
წლისა ვარ ახლა? სამოცდაშვიდის? საკვირველია, როდის
გავიდა ეს დრო, როგორ გავიარე ეს ცხოვრება! როდის მოვ-
ხუციდი!

მეტი აღარ დაუნახავს დავითს მთები. ამის შემდეგ მისი
თვალი, ასე უეცრად რაღაც საკვირველებით განათებული,
ისევ უძლური გახდა. ეს მხოლოდ წუთის საქმე იყო. ეს წუ-
თი აღარასოდეს განმეორებულა.

II

დავითს ერთი თვისება ახასიათებდა: მას ჰქონდა ნიჭი
აეყვანა კაცი თავისი თავისუფალღმდე, ადამიანი გაეღვი-
ძებია მასში, ვისშიაც კაცური სიმაღლე ჩამქრალი სჩანდა. მე
ვგრძნობ, რომ ვერ ვამბობ იმას, რაც მინდა ვთქვა. იქნებ ჩე-
მი სათქმელი ამ ამბავმა უკეთ ახსნას.

ჩვენ გვყავდა ერთი მოჯამაგირე. ერქვა იესე. ხნიერი იყო.
სადღაც, ოდესღაც სახლი და მამული ჰქონია. შემდეგ გაპარ-
ტახებულა. ამაზე თვითონ ლაპარაკი არ უყვარდა. მეზობლე-
ბი გვირჩევენ: ნუ დაიყენებთ, მაწანწალა კაცია, საქმის
გამკეთებელი არაა, ზედმეტი ტვირთია, მეტი არაფერი. დე-
დამ მაინც დაიჭირავა. იესეს საქმეზე უფრო ლაპარაკი
უყვარდა. დედას იესე მალე მობეზრდა. სამაგიეროდ მამას
შეუყვარდა. სოფელში მოწყენილმა დავითმა საუბრის დიდი
მოყვარული კაცი იშოვა. დავითს ეს ერჩია ყანისა და ვენა-
ხის მოვლას.

ერთხელ ასეთ სურათს შევესწარი: მამა და იესე ბუხართან სხედან. მამა ელაპარაკება იესეს ამერიკელი რომანისტის ტეოდორ დრაიზერის წიგნის „ნიუ-იორკის სახეები“-ს შესახებ. ეს წიგნი ძალიან მოსწონდა დავითს და რამდენიმეჯერ ჰქონდა წაკითხული. მამა იესეს როგორც თანასწორს ელაპარაკებოდა. მე გაგვირდი, როცა იესეს სახე დავინახე. ის დაკვირვებით უსმენდა. მისი თვალები, აქამდე უგონო, ახლა აზრიანი მეჩვენა. შევხედე და დავრწმუნდი რომ დავითის ნათქვამი კარგად ესმოდა.

და უეცრად იესე ასეთ შენიშვნას იძლევა:

— ბოროტი ქალაქი ყოფილა, ბატონო. ხე იმას არ ჰქონია და მიწა. კაცი იმ ქვაზე ვერ გეიხარებს!..

ამ დღიდან მე ვირწმუნე—ყველასთვის ყველაფერი გასაგებია, თუ კი სიყვარულით მიხვალ მასთან.

იესეს ნაამბობია დადაღული კატის ამბავი, რომელიც აქვს დავითს მოთხრობაში „შუაცეცხლის პირას“.

— ამ მოთხრობის ავტორი მე და იესე ვართ! ამბობდა მამა.

1929 წ. გაზაფხულზე მამა თბილისში რესპუბლიკის მთავარ საავადმყოფოს ნერვიულ სნეულებათა განყოფილებაში იწვა. ყოველდღე დავდიოდი მის სანახავად. ხშირად მიმქონდა საკითხავი წიგნები.

სადაც და რა მდგომარეობაშიც არ უნდა ყოფილიყო, სულ მცირე ხანში გაიჩენდა მეგობრებს. საავადმყოფოშიც იგივე მოხდა. პალატებში ავადმყოფები ბლომად იყვნენ. უმეტესობას არც მწერლობა აინტერესებდა, არც ის გაუგონია, რომ დავითი მწერალი იყო. ავადმყოფებში მრავალი კუტი ერია. ზოგი დამბლადაცემული, ან ნერვიული სისტემის აშლილობით დაავადებული. რამდენიმე დღეში მამამ ამათ შორისაც გაიჩინა მეგობრები. ერთს დღეს, როცა მის ოთახში შევედი, ასეთი სურათი დავინახე: დავითი ლოგინზე წამომჯდარა, გარშემო კი ავადმყოფები დამსხდარან. ზოგი სკამით მოუგორებიათ, ზოგი თითონ მოფორთხებულა. სხედან დავითის საწოლის გარშემო და უსმენენ. დავითი მათ მწერლობაზე ელაპარაკება.

ერთხელ ახლად გამოცემული ბენჟამენის წიგნი „ბალზა-

კის ცხოვრება“ მივუტანე. დავითს ფრანგი რომანისტები განსაკუთრებით უყვარდა და ვიცოდი ბენჟამენის წიგნს სიამოვნებით წაიკითხავდა. წიგნი გადაფურცლა, დაიტოვა, რი წიგნი მომიტანე გუშინ... რა საოცარია ბალზაკი!

როცა მეორე დღეს საავადმყოფოში მივედი, დავინახე: თავშეხვეული დავითი ლოგინზე წამომჯდარა. გარშემო ისევ ავადმყოფები შემომსხდარან. დავითი მათ ბალზაკზე ესაუბრებდა.

დადლილ სახეზე შევატყე, რომ ღამე ცუდად უძინია.

— არა, ავად არა ვარ,—ხელს მიქნევს მამა—რა მშვენიერი წიგნი მომიტანე გუშინ... რა საოცარია ბალზაკი!

თვალეზე ცრემლებს ეხედავ. მღელვარებისგან ნიკაბი უძიებოვებს. ეს მოხუცების თვისებაა. სიხარულს და აღტაცებას ასე გამოხატავენ.

— ბალზაკი მე ყოველთვის მაკვირვებდა, მაგრამ ვერ წარმომედგინა თუ ცხოვრებაშიც საკვირველი იქნებოდა. ხომ გახსოვს ბალზაკი? როცა კითხულობ, გიკვირს, როგორ შეუმჩნევია ამდენი წვრილმანი. ახლა კი პირდაპირ მაოცებს — ასეთ მოუხვენარს, ასეთ შფოთიან კაცს როგორ შეეძლო შეენიშნა ის წვრილმანები, რომლითაც სავსეა მისი ნაწერები. უცნოურია, უცნოური! ხვალვე აუცილებლად მომიტანე მისი რომანები. ამ დღიდან ბალზაკი ჩემთვის ახლად დაიბადა. ახლა მას სხვანაირად წავიკითხავ... ხვალვე, შენი ჭირიმე, ხვალვე!

მაშასადამე დროებით უარი იმ წიგნებს, რომელიც აქამდე მომიტანია? ფანჯარაზე და სკამზე კი წიგნების ხვავია: ფრანსის კარკო, გასტონ ბუასიეს „ციცერონი და მისი მეგობრები“, კაუცკის წიგნი და წიგნი კაუცკის წინააღმდეგ, ცვაიგის და ტურგენევის ტომები, რუსოს „აღსარება“ და სხვა, და სხვა, და სხვა.

— ესენი წავიღო?

— არა, არა!—ხელს აფარებს დავითი, თითქო იცავდეს მათ—აქ იყოს. ამასაც ვიკითხავ. ხან ერთის ხასიათი მომივა, ხან მეორესი...

საავადმყოფოს მეზობელ პალატაში ახალგაზრდა მწერა-

ლი ლევან ასათიანი იწვა. მამა და ლევანი ერთმანეთს აქ გა-
ეცნენ. ისინი ხშირად სთავაზობდნენ ერთმეორეს საკითხავ
წიგნებს. ლევანი ცდილობდა მამასთან საუბრის დროს ლი-
ტერატურაზე ელაპარაკნა. ამ საუბარში ჯერ გაჰყვებოდა
დავითი, მაგრამ უცბად განზე უხვევდა და იწყებდა საუბარს
პოლიტიკაზე და უფრო თავის სოფელზე, რაზედაც დაუსრუ-
ლებლად შეეძლო ელაპარაკნა.

— ეს კი მკვდარია ყველაფერი!—მათ წინ გადაშლილია
ახლად გამოსული სალიტერატურო გაზეთი „5 მაისი“ და
დავითი რომელიღაც ნაწარმოებს აჭერს თავის გრძელ
თითს.—ესენი ყველა ახალგაზრდებია? მაშ მათ ჯერ გარშე-
მო არ მოუხედავთ, ჯერ არაფერი დაუნახავთ. მხატვრულ
ნაწარმოებში მთავარია სოცოლოგიური მომენტი. და კიდევ
უფრო ადამიანი. უამისოდ შემოქმედება მკვდარია. აქ კი
მხოლოდ ცარიელი სიტყვებია, გამომშრალი გულია, სისხლი
არ გადის შიგ. ფეთქავს ისე, საათივით.

საავადმყოფოს ოთახიდან დანისლული ცა მოსჩანს.

თეთრი და სქელი წარბებით დაჩრდილული თვალები და-
ვითს უცბად ღიმილით ეხსენება.

— სიმონეთში კი ახლა მშვენიერი ამინდები იქნება!

დავითის ოთახში იწვა კრეტინი. პატარა, თმაწითელი კაცი.
კრეტინს ზღაპრული დევის ზღაპრული მაღა აქვს. ვერაფ-
რით აძლებენ. სულ შია და ჩხუბობს. დაუჯდება ხანდახან
დავითს საწოლზე და ცხარედ სჩივის რაღაცაზე. სიტყვის
თქმა არ შეუძლია, ხელების ქნევით და ღმუჯილით ლაპარა-
კობს. დავითი უღიმის, თავის საჭმელს უნაწილებს და ამ-
შვიდებს.

იმ დღეს, როცა მამა საავადმყოფოდან გამოეწერა, დედამ
მისვლა დამასწრო. მივედი იმ დროს, როცა მამა პალატიდან
გამოდიოდა. დერეფანში, ოთახის წინ, გრძელ ხალათებში
გამოხვეული ავადმყოფები მოგროვილიყვნენ. ჯოხზე და
დედას მკლავზე დანდობილი დავითი მძიმე ნაბიჯით წავიდა
კარისკენ. წინ თმაწითელი კრეტინი მოძუნძულებდა. რატომ-
ღაც ღელავდა, რაღაცას სწუხდა. უკან ავადმყოფების ამაღა
მოაბიჯებდა.

— ყველას მადლობა, ყველას!—ქორწილში ნასიამოვნები სტუმარივით ეთხოვებოდა დავითი ავადმყოფებს—ოდონდ სული იყოს მხნედ, ჯანს ის მოიტანს!

— მართალი უნდა გითხრა, სერგო, ლიტერატურულ სკოლებში არასოდეს მიფოთარებია. ჩემთვის მთავარია— რას და როგორ სწერ. თუ მწერალი განყენებულია, ის ჩემთვის არ არსებობს. ყალბსაც უცბად შევნიშნავ. აი, შენ რომ ერთ ღროს პშიბიშევესკის კითხულობდი, მე ის არ მომწონს. სტყუის ის, კუდაბზიკა აზნაურივით იქაჩება. რაღაცას იბერება, რაღაც ბრძნული უნდა ვითომ სთქვას და სტყუის. კაცი იმას არ უყვარს, ადამიანის უკეთესობისათვის არ ფიქრობს. სიძულვილით შორს ვერ წახვალ. გადავა დრო, სკოლა გაქრება, ნაწერებიდან კი მხოლოდ ის დარჩება, რომელიც ადამიანისადმი სიყვარულით არის სავსე. გადახედე, თუ ასე არაა!

უცხოელი ავტორის ახლად გამოსული რომანი მივეცი საკითხავად. ნახევარი საათის შემდეგ უკან დამიბრუნა.

— წაიკითხე, თუ?—ვეკითხები გაკვირვებული.

— არ მინდა!—უკმაყოფილოდ აქნევს ხელს.

დავითს ასეთი ჩვეულება აქვს: უცნობ წიგნს გადაფურცლავს. ჯერ ბოლოში რამდენიმე გვერდს წაიკითხავს, შემდეგ რამდენიმეს თავში. თუ არ მოეწონა, დახურავს უცბად. თვით წიგნიც იმავე წუთში უნდა მოაშორო. მისი შეხედვაც აწუხებს.

— წაიღეთ ეს უპატრონო, მიუჩინეთ ადგილი!

არა ერთი წიგნი დამიბრუნა ასე და იშვიათად შემცდარა.

ყოველთვის ასეთი მახსოვს: იღვიძებს უეცრად, აღგება სწრაფად, სულ ჩქარობს. თითქო ეშინია წუთიც არ დაეკარგოს. არასოდეს მინახავს კაცი ცხოვრებაზე ასე ძლიერ და-

ხარბებული. ბავშვივით შეხაროდა ქვეყანას, გრძნობდა მას, როგორც უდიდეს სიხარულს. სიკვდილამდი არ დაუკარგავს რაღაც ბავშვური. ბავშვური კი ბევრი ჰქონდა.

ხანდახან ასე მგონია: ბავშვივით ბედნიერი იყო დავითი და ამ ბედნიერებაში სწერდა. ეს რაღაც სხვა ბედნიერება იყო. არა ცხოვრების კმაყოფილებით გამოწვეული, არამედ მისგან დამოუკიდებლად რომ არის კიდევ. გაუღია თავისი დიდი თვალები, შეჰყურებს მით ქვეყანას, უხარია, რომ თვალმა მრავალი რამ საკვირველი დაინახა და გვიამბობს მას თითქო გაკვირვებით, თითქო გულუბრყვილოდ. ხანდახან დავითს უნდა მორალისტის როლში გამოვიდეს, მაგრამ უჩინარ ხელს ყოველთვის გამოჰყავს შესაძლებელ ხიფათისაგან. სად იმერეთი და სად მშრალი მორალი! იმერეთი ჭინკობას ჩემულობს. იმერელს თავის თავი ჭინკად მიაჩნია. არც ერთ იმერულ ზღაპარში დევი არაა. ასეთ ჰიპოპოტამებს უყვართ კახეთის ქონი. იმერეთის ტყემალი და კვაწარახი მხოლოდ ჭინკას საწუწკარია.

*

დავითი გრძნობდა, რომ მისი სიცოცხლის დღეები დათვლილი იყო. დიდი ტანჯვა იყო მისთვის იმის წარმოდგენა, რომ მალე ცოცხალი აღარ იქნებოდა.

ერთხელ ღმერთზე დაუწყვე ლაპარაკი. ვიცოდი, წინათ ურწმუნო იყო. იქნებ ახლა ირწმუნა? თუ სწამდა, იმ შემთხვევაში მისთვის რაღაც იმედი კიდევ დარჩენილა. მაწუხებდა, რომ სიცოცხლის დასასრულს მისტიროდა.

ჩემს კითხვაზე, არსებობს თუ არა ღმერთი, დავითმა სთქვა:

— ეს იმაზეა დამოკიდებული, თუ ვინ როგორ აზროვნებს.

ეს კიდევ სრული პასუხი არ იყო. ლაპარაკი განვაგრძე. ბოლოს თითქოს მიმიხვდა, რად ვეკითხებოდი. ხშირი წარბებით დაჩრდილული თვალები მომაჩერა.

— რატომ მეკითხები მაგას? რას ჩამაცოდნი მაგ ღმერთით? მაგითი გინდა მანუგეშო?

მის სახეზე ღიმილი დავინახე, რომელშიაც საშინელი ტკივილი იყო.

III

უცხად რომ შეგეხედათ დავითის მამისათვის, დავითისაგან ვერ გაარჩევდით. სახით ერთმანეთს საოცრად ჰგავდნენ. დავითისთვის რომ ჩოხა ჩაგეცვათ, თამამად გაასაღებდით მის მამა სამსონად.

ბაბუა სამსონი მე მხოლოდ ღრმა მოხუცი მახსოვს. ყოველთვის მხნე, მოძრავი, მოუსვენარი. თუ სამსონის სიტყვებს დავუჯერებთ, ის იყო 104 წლის (გარდაიცვალა 1923 წ.), ყოველ შემთხვევაში 80-ზე მეტის იყო. სიკვდილის წინ სამსონმა მხოლოდ ერთი დღე იავადმყოფა.

სიმართლის თქმა სჯობს: ბაბუა სამსონი არ მიყვარდა. იქნებ იმიტომ, რომ არც მას ვუყვარდით. არც შვილიშვილები, არც დედა. არც მამაჩემი, თუმცა დავითის მეტი ვაჟი არ ჰყოლია.

საერთოდ ბაბუა სამსონს არავინ უყვარდა, და მგონი არასდროს თავისთავის მეტი. მამას თუ მრავალი კარგი თვისება ჰქონდა, ეს ცხადია, დედამისის, ბებია კესარიასი. მამისა არაფერი გამოჰყოლია გარეგნული მსგავსების მეტი. უგულო კაცი იყო სამსონი. ათი წლისაც არ ყოფილა დავითი, როცა იჯახს მოგლიჯა და შორეულ რუსეთში ზღვით გაისტუმრა. გემამდისაც არ მიჰყოლია. ბავშვი უცნობ კაცს გაატანა კიევში ჩასაყვანად. დავითის დედა მოთქმით სტიროდა, სამსონი ბრაზობდა:

— ან კაცი გამოვიდეს, თუ არა და ჯანდაბას მისი თავი!

ბაბუა სამსონი შუა ტანისა იყო, მხრებში განიერი. უყვარდა სმა და ფლირტი. მისი რომანები ქუთაისში და სოფლადაც განთქმული იყო.

ახალგაზრდობაში ქუთაისში მსახურობდა ჯერ აქციზის სამმართველოში, შემდეგ კი „ბაზარნიკათ“. ორივეგან ბლომად „ისარგებლა“.

მგონი ამ გადამეტებული „სარგებლობის“ გამო დაითხოვეს სააქციზო სამმართველოდან. სთხოვა უფროსს უკანვე

მიეღო. უარი უთხრა. მაშინ უფროსზე ჯავრის ამოყრა გა-
ნიზრახა. ქალაქის ბაღში იჯდა და დაინახა, რომ უფროსი
მოსეირნობდა. მიმოიხედა გარშემო. ახლო არავინაა. მივიდა
უფროსთან, დაანარცხა მიწაზე და ცემა დაუწყო. როცა უფ-
როსის ყვირილზე ხალხი საშველად გამოიქცა, სამსონმა ასეთ
ხერხს მიმართა: გადაკოტრილდა, უფროსს ქვეშ მოექცა და
თითონ დაიწყო ყვირილი: „მიშველეთ, ეს კაცი მომაშო-
რეთ!“ შეიქმნა ისეთი შთაბეჭდილება, თითქო სამმართვე-
ლოს უფროსმა მოახდინა მასზე თავდასხმა. ვერაფრით და-
ამტკიცა უფროსმა თავისი სიმართლე. მოწმეები მის წინა-
აღმდეგ იძლეოდნენ ჩვენებას. უფროსი ქუთაისიდან გადა-
იყვანეს, სამსონმა გაიმარჯვა, მაგრამ ძველ ადგილზე არ
დაბრუნებულა. „ბაზარნიკათ“ დადგა. შემოსავლიანი ადგი-
ლი იყო. ვაჭრები მის ხელში იყვნენ. ძველ მედუქნეებს სამ-
სონი დღესაც ახსოვთ. საკვირველია, ყველა მისი მაღლიე-
რია, ყველა კარგად იგონებს:

— ჩვენც პატივს ვცემდით, ისიც საქმეს გვიკეთებდა!

როცა ერთხელ ვაჭრების ნაწილი მოიმდურა და ისინი კი-
დეც დაემუქრენ, სამსონმა ქუთაისის მთელი დიდი ჩინოვნი-
კობა და თვით გუბერნატორი მთელი მისი კანცელარიით ფერ-
მაში მიიწვია საქეიფოთ. დიდი ლხინი გადაიხადა. როცა შუა
ქეიფში იყვნენ, კაცები გაგზავნა მომდურავ ვაჭრებთან: გუ-
ბერნატორი საჩქაროდ გიბარებთო. ვაჭრები მივიდნენ და ხე-
დავენ: ღვინონასვამი გუბერნატორი სამსონს ეხვევა. ამის
შემდეგ ვაჭრებმა ისევ შერიგება არჩიეს.

როცა ხანში შევიდა, სოფელს დაუბრუნდა. ჯერ აგურის
ქარხანა ააშენა. წააგო ამ საქმეში. ისევ მამულს მოჰკიდა
ხელი.

1905-ში წითელი რაზმელები ამოვიდნენ, ხალხი ეკლესიაზე
აიყვანეს და რევოლუციისადმი ერთგულებაში ხატზე დააფი-
ცეს. სამსონმა თითონ გააწყო წითელი ბაირადი, ჯერ თითონ
შეფიცა ხატს, მერე ხალხს მოუწოდა. როცა რეაქცია დადგა,
მთავრობამ იგივე ხალხი იმავე ხატზე დააფიცა მეფისადმი
ერთგულებაზე. სამსონი აქაც პირველი გაუძღვა ხალხს, პირ-

ველმა შეფიცა და სხვებსაც მოუწოდა მთავრობის მორჩილი და ერთგული ყოფილიყვენ.

— რომელი დეიჯეროს ხატმა?—ხუმრობით ჰკითხა სამსონს ერთმა მეზობელმა.

— რომელიც ერჩიოს... თუ ჰკუა აქვს, თითონ მიხედეს!

1908 წ. დავითის დედა, კესარია, გარდაიცვალა. სამსონს ცოლი დიდხანს არ უგლოვია. რამდენიმე წლის შემდეგ, თითქმის 70 წლის სამსონმა მეორე ქალი ითხოვა. მამა ძალიან წინააღმდეგი იყო, სთხოვა არ ექნა ეს. მერე გაუწყრა. სამსონმა თავისი არ დაიშალა, შეირთო კულაშელი მიქელაძის ქალი და მოიყვანა. ამის შემდეგ დავითმა თავის მამასთან ყოველგვარი კავშირი გასწყვიტა და რამდენიმე წლის განმავლობაში სოფელში არც ბავშვები გაგვიშვა. დავითს ეუბნებოდნენ, რომ „სამანიშვილის დედინაცვალი“ თავის-თავს უწინასწარმეტყველა.

დიდხანს არ უცოცხლია სამსონის მეორე ცოლს. მგონი სულ ორი კვირა, მეზობლები ხუმრობდნენ:

— ჯაერმა მოკლა საცოდავი... შეუჩვეველი ადამიანი სამსონის ახირებულ ხასიათს რაფერ გაუძლებდა!

1918 წლიდან დედა და მამა საცხოვრებლად სოფელში გადავიდნენ. არ იკარებდა მათ ბაბუა სამსონი. ძალიან წინააღმდეგი იყო.

— მე ჩემს ნებაზე მინდა ცხოვრება!—ამბობდა სამსონი—ეს ქალაქელები კი ახალ წესებს შემოიღებენ აქ!

პატარა ოთახი ჰქონდა ბაბუას საკუთრად. დედისა და მამის სოფელში ჩასვლის შემდეგ თავის ოთახიდან სხვა ოთახში აღარ გამოდიოდა. იშვიათად თუ გაივლიდა. სადილი და ჩაი მასთან ოთახში შეჰქონდათ. ასე მოითხოვდა.

ერთ დღეს უცნაურად დაიწყო დილა: აიგანზე გზივარტ. უეცრად ეზოში ურემი შემოჭრილდა. ურემზე კუბო დევს. ჩვენს სახლში მკედარი არავინ ყოფილა. გაგვიკვირდა. ჯერ შეცდომით შემოსული გვეგონა. მალე ყველაფერი გამოირკვა: ბაბუას შეეკვეთა კუბო. თავისთვის იმზადებდა. ეს კუბო ხუთი წელიწადი იდგა ჩვენი სახლის პალატში (იმერეთში ასე ეძახიან ქვედა სართულს). მერე გავიგეთ რომ სამ-

სონს მღვდლისთვის, დიაკვნისთვის და საფლავის გამჭრე-
ლისთვის წინასწარვე მიეცა ფული. ერთი სიტყვით სიკვდი-
ლისთვის მზად იყო, მაგრამ არ კვდებოდა. ჯერ გვეშინოდა
კუბოსი. იმ დღიდან კი, როცა დავინახეთ, რომ ქათამს შიგ
კვერცხის დება დაეწყო, შევეჩვიეთ. ეს კვერცხები ბაბუას
მიჰქონდა. როცა მოაგროვდა და დედალიც მოკრუხდა, თითონ
გაუკეთა კუბოში კრუხს საბუდარი და კვერცხებზე დასვა.

ეს ამბები მხოლოდ მცირედი ნაწილია სამსონის უცნაუ-
რობისა. მეშინია ზედმეტი შეურაცხყოფა მივაყენო მის სა-
ხელს. რაც უნდა იყოს, მამა იყო დავითის. დავითს მაინც
უყვარდა ის და მკვდარს მწუხარებით დასტიროდა. როცა
სამსონი მოკვდა, მის ქალაღებში ვიპოვეთ დავითზე დაწე-
რილი „დანოსი“ მიმართვით: უმაღლეს მთავრობას. „დანო-
სი“ ასე იწყებოდა:

— „შვილმან ჩემმან ოტსტაგნოი პოლკოვნიკმან დავით
კლდიაშვილმან“...

სამსონი სჩიოდა, რომ ადგილები გაუზომეს და ზედმეტი
მიწა ჩამოართვეს შვილის მიზეზით. რა შუაში იყო აქ და-
ვითი?

მამამ წაიკითხა, ჯერ გაიცინა. მერე ისევ წაიკითხა.

— რა მშვენივრად დაუწერია—მოსწონდა დავითს—სა-
ცოდავი მამა, ნიჭიერი კაცი იყო!

IV

1892 წ. დავითმა გაიცნო პავლე მაჭავარიანი, დაუახლოვ-
და მის ოჯახს და ცოლად ითხოვა პავლეს ასული მარიამი—
დედაჩემი.

სიამარი მეტად ტიპიური მოხუცი იყო. ოჯახი მდიდარი
ჰქონდა. ხელგაშლილად ცხოვრობდა. მის სახლში სტუმარი
ულევად იყო. იმერეთის რომელ სოფლიდან და კუთხიდან არ
ნახავდით აქ „საქეიფოთ“ მოსულ აზნაურებს! ამ ოჯახში
მოსვლა სანაქებოდ მიაჩნდათ.

ბაბუა პავლე ასეთი მახსოვს: მორწმუნე იყო. თავის ოთახ-
ში ხატი ეკიდა. ძელიჭეშმარიტი. დილით, ადგომისას, დიდ-

ხანს ლოცულობს და ხშირად მეტანიას შვება. კვირა-უქმედღეს წირვას არ დააკლდება. შავ ჩოხაში, გაპრიალებული ჩექმებით, დინჯათ მიდის ეკლესიისკენ. გვერდით მიჰყვება მხოლოდ ცოლი, ბებია მართა. უკან ამაღა: შვილები, შვილიშვილები, გზაზე შეხვედრილი მეზობლები.

ბაბუა პავლეს, როცა ეკლესიისკენ მიდის, ხელები ჩოხის ჯიბეში აქვს მუდამ. ეს იმიტომ, რომ ჩამოსართმევად ხელის გაწოდება არავინ აკადროს.

აზნაურები და თავადები—შეძლებულნი, ღარიბნი, გაღატაკებულნი,—მთელი ეს ქარავანი ტიპებისა, რომელიც ასე ცოცხლად გადმოგვცა დავითმა, უმეტეს შემთხვევაში დანახულია პავლეს ოჯახში.

თითონ პავლე მაჭავარიანი, კაცი ჰკვიანი, ძველებურად განათლებული, შესანიშნავი მოლაპარაკე, საოცარი ენამახვილი—ლმობიერი ირონიით უცქეროდა მრავალს, ვინც მის ოჯახში სტუმრობდა. იშვიათად ვინმეს გაიტოვებდა.

გასაცნობად იმ წრისა და შესათვისებლად იმ ენისა, რომლითაც დავითის გმირები ლაპარაკობენ, სიმამრის სახლი მდიდარ მასალას იძლეოდა.

— იქ ჩემთვის ნამდვილი აკადემია იყო!—არაერთხელ უთქვამს მამას.

განსაკუთრებით უყვარდა დავითს ის დღეები, როცა სიმამრის ოჯახში მყოფდნოდა იყო. ესე იგი მაშინ, როცა სტუმარი არ იყო. ასეთ შემთხვევებში დავითს შესაძლებლობა ეძლეოდა მთელი დღე სიმამართან საუბარში გაეტარებია.

წინა აივნის კუთხეში ბაბუა პავლეს თავისი ადგილი აქვს და თავისი სკამი. სკამი იკეცება და იშლება. ამ ადგილზე და ამ სკამზე მის მეტი არავინ ჯდება. იქვე პატარა მრგვალი მაგიდა სდგას. სიძე და სიმამრი ჩაის დიდი მოყვარულნი არიან. დილით აივნის ამ კუთხეში სხედან, ჩაის შეეჭყევიან და საუბარში გართულნი არიან.

— „კვანძი, ძარღვი მოთბრობისა („სამანიშვილის დედონაცვალის“) მოცემულია იმ საუბრებით, რომელიც მქონია ხოლმე ჩემს სიმამართან, პავლე მაჭავარიანთან“.—სწერს და—ხოლმე ჩემს სიმამართან, პავლე მაჭავარიანთან“,—სწერს და—

ბეკინა და პლატონი, როსტომ მანველიძე, არისტო, კირი-
ლე—სინთეტიური სახეები იმ ხალხის, რომელიც დავითს
უნახავს, ან ვის შესახებ სიმამრის ოჯახში გაუგონია.

ფაბულა, რომელზედაც აგებულია „სამანიშვილის დედი-
ნაცვალი“, დაახლოებით სინამდვილიდან არის აღებული. ამ-
ბავი გარდახდა ბაბუა პავლეს ერთ ნაცნობ აზნაურს.

მე კარგად მახსოვს ბეკინას პროტოტიპი—მაღალი, ხმელი,
ლხინის დიდი მოყვარული, შესანიშნავი მოსიმღერე, საოცა-
რი ენამახვილი აზნაური ივ. ავ-ლი.

ბეკინა სამანიშვილისა და მის პროტოტიპს შორის არის
განსხვავებაც: ივ. ავ-ლი შეძლებული იყო და მეორე ცოლის
ხელში ჰყავდა რამდენიმე ვაჟი, რომელთა დავაჟკაცებას
მოესწრო და რომლებთან ერთად თავის მოხუცებულებას
მოლხენაში ატარებდა.

ბაბუა პავლეს მეზობლად ცხოვრობდა ერთი ღარიბი
აზნაური, კიმოთე ავალიშვილი. ძალიან მაღალი, მხრებში
ცოტა მოხრილი. გრძელი თეთრი წვერი დაბლა და დაბლა
თანდათან ვიწროვდებოდა და ჭიბთან პალოსავით იყო ჩოხას
შესობილი. ენა ებორძიებოდა. ქვედა ყბა ოდნავ გამოწეუ-
ლი ჰქონდა და ლაპარაკის დროს წვერი უთამაშებდა. დიდი
ხანია ცოლი მოუკვდა. ერთი ქალიშვილი ჰყავდა, ისიც სხვა
სოფელში გათხოვილი. მარტო ცხოვრობდა.

კიმოთეს მუდამ ხელში ეჭირა გრძელი ჯოხი და როცა მი-
აბიჯებდა, მითიურ პატრიარქს გავდა. კიმოთეს ხუმრობა უყ-
ვარდა, მასაც ამასხრებდნენ, მაგრამ არასოდეს სწყენდა. პი-
რიქით, აყოლა იცოდა. ხუმრობდა, მაგრამ ყოველი მისი სიტ-
ყვა და ღრმა ნაოჭებში ჩამჯდარი სახე სევდიანი იყო. კი-
მოთე არ მახსოვს კმაყოფილი და მგონია, არც ოდესმე ყო-
ფილა. ხანდახან დამინახავს სოფლის ორღობეში როგორ მი-
დიოდა კიმოთე თავისი უზარმაზარი ნაბიჯით და როგორ
ეხუტებოდა თავის თავს. და მე ვემალეობდი ბუჩქებში,
ან სიმინდებში—ამ ღროს რატომღაც მეშინოდა მისი.

კიმოთე ჩაის სმას შეეჩვია პავლე მაჭავარიანის ოჯახში.
შეეჩვია და შეუყვარდა, პირდაპირ გაწუწუებული იყო ჩაიზე.
ზაფხულის დილას აივანზე, თავის საყვარელ კუთხეში, და-

ვითი და მისი სიმამრი პავლე ჩაის სვამენ. წინ გადაშლილა დიდი ეზო. როცა ჭიშკარში ვინმე შემოვა, კიდევ კარგა მანძილი უნდა გაიაროს, რომ იცნო ვინ არის. აივნის პირდაპირ ამართულა უზარმაზარი, გიგანტი ხე. კაკლის ხე. ძალიან შორ მანძილზე სჩანდა ეს ხე. თითქო ქოლგად ეხურა სოფელს. შორიდან ასეთი შთაბეჭდილება იყო. დავითის ქორწილის დროს ამ ხის ქვეშ გაშლილ სუფრას სამასი სტუმარი უჯდა.

კიმოთეს საათი არ ჰქონდა, მაგრამ დროს მზითაც კარგად ატყობდა. სწორედ მაშინ, როცა დავითი და პავლე დილის ჩაის უსხდნენ, ჭიშკარში გამოჩნდებოდა კიმოთე ჯოხით ხელში. გრძელი ნაბიჯით, თავდახრილი მიაბიჯებდა ეზოში, წუთით შეჩერდებოდა კაკლის ხის ქვეშ და შემდეგ ისევ აგრძელებდა გზას. ვინც ამბავი არ იცოდა, ეგონებოდა, რომ მგზავრმა გზის შესამოკლებლად სხვისი ეზო გადაიარა. მაგრამ ეზოს პატრონმა იცოდა რა საქმეს მოჰყავდა კიმოთე. როგორც კი მივიდოდა კიმოთე ცაცხვის ხესთან, რომელიც ცოტა მოშორებით იყო კაკლის ხისგან, პავლე თავისი ძლიერი ხმით გადასძახებდა:

— კიმოთე! კიმოთე!

კიმოთე ამის შემდეგ ბრუნდებოდა, შედიოდა აივანზე და მესამე ჭიქა ჩაი მისთვის იდგმებოდა.

წლების განმავლობაში კიმოთე ისე იყო შეჩვეული იმას, რომ მაინცდამაინც მაშინ დაუძახებდნენ როცა ცაცხვის ხესთან მივიდოდა, რომ იმ შემთხვევებში, როცა განზრახ არ დაუძახებდნენ, კიმოთე ცაცხვის ხეს მიუახლოვდებოდა თუ არა, დაუძახებლადაც უეცრად გამოტრიალდებოდა და ეზოს პატრონის აივანს მიაშურებდა. შეიძლება ისე იყო შეჩვეული ცაცხვთან მისვლისას თავისი სახელის გაგონებას, რომ ყოველთვის ესმოდა სიტყვა „კიმოთე“, როგორც კი ამ ადგილს მიაღწევდა.

კიმოთე მუდამ უკმაყოფილო იყო ცხოვრებით. ამ უკმაყოფილებას უზიარებდა ის ჩაის დროს დავითსა და პავლეს.

კიმოთე, ალბათ, მალე მოსაწყენი და აუტანელი გახდებოდა ყველასთვის, მაგრამ იმით ჰქონდა თავი დაზღვეული, რომ

ოსტატი მოსაუბრე, სპეციფიკური იმერული დაკვანჯული მოლაპარაკე და ამბავის მომყოლი იყო.

ორ ჭიქა ჩაის კიმოთე აუცილებლად დალევს. ერთხანს კიდევ საუბარში გართული, მოიბოდიშებს და მიდის. მაგრამ გზის მიმართულება ავიწყდება. ცაცხვისკენ კი აღარ—უკან, სახლისკენ ბრუნდება.

კიმოთეს კიბეზე დავითი ჩააცილებს. კიბის წინ ეზოში პატარა დავითი და უზარმაზარი კიმოთე კიდევ დიდხანს ლაპარაკობენ.

V

„ირინეს ბედნიერების“ წერის დროს დავითი ხშირად უკითხავდა დედაჩემს სცენებს პიესიდან, ცალკე დიალოგებს და სთხოვდა ელაპარაკნა იმ აზნაურებზე, რომელნიც სიმამრის ოჯახში ენახა:

— აბა, მომიყევი, გენაცვალე! დამგეშე, დამგეშე!

*

— „...ერთ, ორ შემოპატიჟებით რავა დარჩებოდა, შე ქალო!.. გადამთიელი ხომ არ არი, ჩვენებული ჩვეულება არ იცოდეს. შევეპატიჟე, ვალი მოვიხადე. ისე ხომ არ გაუშობდი“.—მამა, ეს გაიგონე და ჩაიწერე, თუ..?

— არც გამიგონია, არც ჩამიწერია.

— მშვენივრად არის გადმოცემული ჩვენებული შემოპატიჟების ბუნება.

— ვითომ?

— ძალიან კარგია.

— შეიძლება... სიმართლე გითხრა, მე ასეთებზე თავი არ მიტეხია. ვწერდი როგორც იწერებოდა. კიტა აბაშიძემ თავის კრიტიკულ წერილში ეგ წინადადებაც აღნიშნა. მე იმ წერილიდან გავიგე მხოლოდ, ასეთი ფრაზა მქონია.

*

— ზოლა და ბურჟე? ახლა მათ თქვენ აღარ კითხულობთ. ჩვენი თაობა კი ყოველ მათ ახალ რომანს დიდი ყურადღე-

ბით ხვდებოდა. განსაკუთრებით ზოლას. ჩვენ მაშინაც
ვგრძნობდით მის სუსტ მხარეებს, მაგრამ გულისყური მაინც
მისკენ იყო. ყველა თავის დროზე თავის საქმეს აკეთებს.
ზოლაში ჩვენ ვხედავდით მოქალაქეს. ეს კი ჩვენთვის ყვე-
ლაფერი იყო. ქართველი მწერალი ვალდებული იყო საზო-
გადოებრივ ასპარეზზე ებრძოლა. უმეტესი დრო ყოველ-
დღიურ საქმიანობაში ჩაბმული ვიყავით. ვიბრძოდით იმის-
თვის, რომ გვეჩონოდა ქართული გაზეთი, ქართული სკო-
ლა, წიგნი, სტამბა, თეატრი. ჩვენი მთავარი საზრუნავი ეს
იყო. თითქმის მთელი ჩვენი ენერგია აქ იხარჯებოდა. და თუ
კიდო ვწერდით...? მე პირადად ვწერდი იმიტომ, რომ არ შე-
მეძლო არ მეწერა.

*

1914 წ. ქუთაისში პირველად და მძიმედ ავადმყოფი შეიქ-
ნა დავითი. ქალაქგარეთ საავადმყოფოში იწვა. თითქმის ყო-
ველდღე იმის შიშში ვიყავით, რომ ხვალ ცოცხალი აღარ იქ-
ნებოდა. ათასგვარი დიაგნოზი დაუსვეს. როცა მოკეთდა, მა-
შინ გაიგეს, რომ კუჭის სნეულება ჰქონდა. აუკრძალეს ეჭამა
მრავალი რამ და სხვათაშორის ხილი.

როცა გასეირნების უფლება მისცეს, დედამ და მე საავად-
მყოფოს ბაღში გავიყვანეთ.

— ტყეში წავიდეთ!—ბავშვივით შეხაროდა ბუნებს.

*

ტყეში შავქლიავის ხე აღმოჩნდა. ხილი მწიფე ესხა. უცბად
მოგლიჯა და შეჭამა ერთი.

— ავად რომ გახდე?—სწუხდა დედა.

— უცნაურს იტყვი რაღაცას!—იღიმებოდა მამა—ამისგან
წყენა არ შეიძლება.

იმავე დღეს ცუდად შეიქნა. ერთი კვირით კიდევ ჩაწვა.

როგორც კი გამოჩნდა, ისევ ითხოვა ტყეში გავყოლოდით.
ისევ შავქლიავას გავუარეთ. არც ვიფიქრებდით, რომ ხილს
მეღსწყვეტდა. უცბად ჩამოგლიჯა და კიდევ შესჭამა. დარწ-

მუნებული ვიყავით ისევ ავად გახდებოდა. მაგრამ ასე არ მოხდა.

— არც ახლა გჯერათ? მაშინ შავქლიავის ბრალი არ ყოფილა. მაშინ თქვენი ბრალი იყო. ისე გამიწყურით, რომ დამეჭვეთ. მე შავქლიავი როგორ გამწირავდა... დედაჩემი, კესარია ღოღობერიძის ქალი იტყოდა, — კეთილი ხილიაო!..

*

საიდან წარმოდგა გვარი „მორბელაძე“:

— სოფელში ჩავედი დედაჩემის სანახავად — მიაშობს მამა. — ოთახში ვზივარ. მესმის დედა აივნისა და ვილაცას ელაპარაკება. მეც გავედი. ეზოში, აივნის წინ, შუა ხნის მამაკაცს ვხედავ. ცხენზე ორი მორჩილა ტომარა შემოუკრავს და თითონაც ჯდება. — ვინ იყო? — ვკითხე დედას, როცა უცნობი წავიდა — სიმიდი ითხოვა, შვილო. მორბელაძეა, დაბლა კუთხიდან „... მოთხრობა მოფიქრებული და ნათლად წარმოდგენილი მქონდა; ოღონდ გვარი ვერ მოვხსენიებ და ეს მაწვალებდა. წერას მიშლიდა. ეს გვარი მეოცა რატომღაც. „მორბელაძე“ შეეცვალა „მორბელაძეთ“, გვარმა სახელიც მოათრია და ამის შემდეგ მოთხრობაც ადვილად დაიწერა. მუშაობა კი არა, უდიდესი სიამოვნება იყო!

*

მსოფლიო ომის დასაწყისში დავითი ისევ ჯარში გაიწვიეს. ფრონტზე წასვლამდი მამა თავისი ჯარის ნაწილით რამდენიმე თვეს ახალ-სენაკში იდგა.

ჩავედი სანახავად.

— ეს პიესა დაეამთავრე! — მეუბნება მეორე დღეს — შენი ჭირიმე. გადამიწერე. მთხოვეს. უნდა გავგზავნო.

მინდოდა ცხენით მეჯირითა. მამის თხოვნამ ოთახში ჩამკეტა.

უხალისოდ ვწერდი. განსაკუთრებით მომეწონა „უბედურების“ დასასრულში ის ადგილი, როცა ქოხიდან ქალი გადასალოცად გამოდის.

გადაწერილი გადავიკითხეთ.

უეცრად მოწყენილს ეხედავ.

— იყოს ჯერ. არ გავგზავნი... ჩემი პირველი მოთხრობა ანთებულ სანთლებით დავიწყე, ოცდახუთი წლის შემდეგ ეს უკანასკნელი პიესაც ანთებულ სანთლებით თავდება. ისეა, თითქო გათავდა ყველაფერი... იყოს ჯერ, არ გავგზავნი!

*

ათასცხრაას ცხრამეტი. დამფუძნებელი კრების კულუარები. სხდომის შეწყვეტის დროს კულუარებში მრავალი მოქალაქეა. დეპუტატები ფრაქციების მიხედვით თავიანთ ოთახებში ჩაკეტილან. სხდომა იმ დღეს ცხარე იყო. გამოძახილი კულუარებში იგრძნობა. ჯგუფებად დგანან მოქალაქენი და ხმამაღალი, ქართული კამათი აქვთ. ბუფეტში საცივს და ქადას ილუქმებიან და კამათობენ.

მწერლობაზე ჩამოვარდნილი სიტყვა დავითს ავიწყებს ამ დღის სხდომის საგანს.

— მახსოვს, ერთმა მოთხრობამ გამიჭირვა საქმე. „წრფელი გული“ იყო. ვატრიალე ასე, ვატრიალე ისე—არაფერი გამოდის. მოთხრობა ჩამოყალიბებული მაქვს. დავჯდე და წერა დავიწყო—ეს კი ვერ მომიხერხებია. დაწყება, პირველი სტრიქონი მაკლდა. პირველი სტრიქონი კი ჩემთვის ყველაფერი იყო. ჩავკეტე უჯრაში. აღარ მივეკარე. ბოლოს კიდეც გადამაფიწყდა. ერთხელ გრიგოლ ვოლსკი და მე ბათუმის ბულვარში ვსეირნობთ. სეირნობის დროს გადავწყვიტეთ ერთ ნაცნობთან წასვლა. მივდივართ. უეცრად თითქო ვიღაცამ ფარდა ასწია ჩემს წინ. ასწია და ჩემი მოთხრობის დასაწყისი დამანახვა. ერთ წუთში თვალწინ გადამეშალა დასაწყისი და ბოლოც.

— „მე აღარ მოვდივარ!“—მივაძახე ვოლსკის, მივატოვე გაკვირვებული და სახლისკენ გავსწიე. მივირბინე, ჩავიკეტე და წერა დავიწყე. ისეთი ხალისით, ისეთი გატაცებით ვწერდი!

დავითისადმი მიწერილ წერილებში რუსული ბარათი ვიპოვე. ქალისგან გამოგზავნილი. წერილი ასე იწყება: „ძვირფასო სენეკა“. ერთ ადგილას: — „ძალიან დაღლილად ვგრძნობ თავს, სიმშვიდე შენატრება. თუ შეგიძლია, ნუ მაიძულებ მეტი ტანჯვა ავიკიდო“... ბოლოში: — გიყვარდე უფრო მშვიდათ, არა ასეთი თავდავიწყებით...

მინდოდა გამეგო — მამაა სენეკა, თუ შემთხვევით შერჩა ეს წერილი. პირდაპირ ბარათის შესახებ კი ვერ ვკითხე. ვერ გავუხედე. ვიცოდი, შვილს, მომირიდებდა.

— მამა, შენ მეგობრები სენეკას გეძახდნენ?

— რუსეთში... როცა მოსკოვში ვსწავლობდი. მეტსახელად დამარქვეს.

საიდუმლო ანით გავიგე.

არ ვიცი რატომ, მას შემდეგ სევდას ვატარებ იმ ბარათის დამწერ უცნობ ქალზე.

ბაბუა სამსონს, დავითის მამას, სიმონეთში ძველი მეგობარი ესტუმრა. მაღალი, ტანწვრილი, გრძელწვერა აზნაური. ჩოხა ქამართან გაცრეცილი. რუსული ჩექმები. ქამარი ოდესღაც ვერცხლით მოჭედილი ჰქონია. ახლა უმეტესად ტყავი დარჩენილა. ამოვარდნილ ვერცხლის ადგილებზე ნაჩვენებები ჩანს. დანაოჭებულ სახეზე ცოცხალი, მელასავით ეშმაკი თვალები. მრავალი წელიწადია ბაბუა და მისი სტუმარი ერთმანეთს იცნობენ! წარსულში რამდენი ტკბილი დღე ახსოვთ!

ბაბუა სამსონი მეგობარს გვერდით უზის, უმასპინძლდება, ღვინოს უსხამს და უამბობს:

— არაფერი მაკლია, ჩემო სიმონ... აქ შემომხედე, ხომ კარგად გახსოვარ მე, სამსონ კლდიაშვილი? პო და, ახლა უფრო უკეთესად ვარ. სავესე ვარ ყველაფრით!

ბაბუა სამსონი პირდაპირ ზღაპარს უამბობს თავისი ვენა-

ხის, ყანების, ციციქასა და კრახუნას ღვინით სავსე ქვევრების შესახებ.

მეგობარიც ცდილობს გაახსროს ბაბუა სამსონი:

— ვერც მე დავემღურები ღმერთს, ჩემო სამსონ. შეილება-
მაც ძალიან შემიწყყეს ხელი. ისე ვცხოვრობ, რომ ჩემთან მო-
სვლა გესიამოვნება. ასე კაცი რომ უეცრად მესტუმროს, მე-
ზობლისას ერთი ჭიქის სათხოვნელად არ დამჭირდება გა-
დასვლა, მე გეტყვი არ მაქვს!

ორივე დიდხანს ტრაბახობს. სვამენ ერთმანეთის სადღე-
გრძელოს, წასულს იხსენიებენ და ერთმანეთს ულოცავენ
კმაყოფილ ცხოვრებას.

— დათიკო, დადლილი ხარ, მოისვენე!—ეუბნება ნასადი-
ლევს დედაჩემი.

— ცოტა ხანს კიდევ, ცოტა ხანს!—არ დგება მამა—ასე
მგონია ჩემი მოთხოვნიდან მესტუმრენ!..

დახრილი თავი გრძელი თითების სვეტებზე დაუნდვია და
თვალდახუჭული უსმენს ორი მოხუცი აზნაურის საუბარს.

*

ქუჩაში გამაცნეს წვიმად ჩაცმული მოქალაქე. ყელსახვევს
ხშირად ჭაჩავედა. ალბათ აწუხებდა.

— ხომ კარგად ბრძანდება ბატონი დავითი? არ მქონია
შემთხვევა გამეცნო. წარმოდგენილი მაქვს რა საინტერესო
იქნება მასთან საუბარი... ალბათ, ენამახვილი კაცია. შეიძლე-
ბა მოვიდე მასთან?

ერთ დღეს ეს მოქალაქე სრულიად მოულოდნელად დავით-
თან შემოვიდა. მამამ უცნობი თავაზიანად მიიღო. თითქო კი-
დეც გაუხარდა. მაგრამ სიხარული ხანმოკლე გამოდგა.

რამდენ სიტყვას იტყოდა დავითი, მოქალაქე იმდენს გაი-
ცინებდა. საცინარი არაფერი იყო, სტუმარი კი სიცილით
იღრჩებოდა.

უცხად მამა ადგა, ნერვიული ნაბიჯით კარისკენ წავიდა
და მეორე ოთახში გავიდა. მოქალაქე ერთხანს დავითის დაბ-
რუნების მოლოდინში იყო, იგონებდა დავითის ნათქვამს და

იცინოდა. ვუყურებდი და მიკვირდა. რა აცინებდა, ვერ გამე-
გო. მამას ხუმრობა არასოდეს ჰყვარებია და არც ახლა უხუმ-
რია...

— მოვკვდი კაცი, აღარ შემიძლია მეტი!—ბრიხინებდა მო-
ქალაქე.

როცა მეორე ოთახში გავედი, მამა წარბშეკრული დავი-
ნახე.

— ვინაა ის ჩიტირეკია?—მეკითხება გაბრაზებული—მე
არ გამოვალ. უთხარი წავიდეს!

ოცოდე წუთის უნაყოფო ლოდინის შემდეგ მოქალაქე
წავიდა ჩემმიერ დარწმუნებული, რომ დავითი უეცრად წე-
რის ხასიათზე მოვიდა და ახლა მისთვის ხელის შეშლა შეუძ-
ლებელია.

დავითი რუსთაველის პროსპექტზე მიდის. ჩქარი, მოკლე
ნაბიჯით. საკმეზე იჩქარის.

შეხვდება ნაცნობს. გაჩერდება, ელაპარაკება. გულს ერთ
წუთში გადაუშლის. ავიწყდება, რომ საკმეზე იჩქარიდა. ყო-
ველი შეხვედრა უხარია.

— გაგვიანდება!—ფრთხილად ვახსენებ.

— მოვდივარ, მოვდივარ!—ისევ მობაკუნობს თავისი პა-
ტარა, სწრაფი ნაბიჯით.—რა მშვენიერი კაცია, რა დიდებუ-
ლი კაცია!—იგონებს ახლად განშორებულს.

წუთის შემდეგ ასეთივე შეხვედრა მეორესთან, მეოთხეს-
თან... დაუსრულებელი შეხვედრა, ლაპარაკი და აღტაცება.
მამას უამრავი ნაცნობი ჰყავს. ზოგიერთის არც გვარი იცის,
არც სახელი. ელაპარაკება, გულს გადაუშლის, გაშორდება და
მერე მეკითხება:

— ვინ იყო, თუ იცი?

*

1925 წლის შემოდგომის ერთ საღამოს სოფელში ბუხრის
წინ ვზივართ. კუთხეში დაბალ სამფეხა სკამზე დედა ზის და
ქსოვს სათბურს დავითისთვის. დედის თითები ქსოვას შეუჩ-
ვეველია. უჭირს. ჩხირები თვლებში სადაც საჭიროა არ ხვდე-

ბა. მრავალჯერ უხდება დარღვევა და ხელახლა დაწყება ჩვენ სიყვარულით დაცვინით დედის გამოუცდელობას, მაგრამ ის ჯიუტია და არ ეშვება ხელსაქმეს.

დავითსა და ჩემს შუა ზის ჩვენი ოჯახის ძველი მეგობარი გიორგი გიორგაძე. მამაზე უფროსია, მაგრამ რა შედარებაა! მხნე, უსვენარი, კაეივით კაცი. გაზაფხულზე ბაღის გაშენებას აპირებს. სკრიდან ხეხილის ნერგი უნდა ჩამოიტანოს და ანგარიშობს რა დაუჯდება. ბაღი ხუთი წლის შემდეგ თუ მისცემს ხელშესახებ ნაყოფს. ხუთი წლის შემდეგ... სამოცდათუთხმეტი წლის გიორგი მომავალზე ფიქრობს.

— გახსოვს დათა, მხარზე რომ შეგისვამდი და ეზოში დაგარბენიებდი?

მოხუცებს წარსულის მოგონება უყვართ.

მაგრამ დავითისთვის წარსულის გახსენება უბრალო მოგონება არ არის. მას აწვალევენ წარსულის სურათები და სახეები. ესენი გამორჩენ ლიტერატურულ გზაში და ახლა ეპოტინებიან. ასეთ წუთებში დავითის სახე კიდევ უფრო შთაგონებული ჩანს. გარდასულ დროს იგონებს. ცეცხლს მისჩერებია და ისე ლაპარაკობს თითქო ყურს უგდებს მხოლოდ თავის ხმას. იშლება წარსული საოცარი. ხან მშვიდი, ხან მღელვარე. ხან აღმაშფოთი, ხან ტკბილად მოსაგონარი.

ასეთი სადამო არა პირველად განმიცდია, მაგრამ პირველად ვბედავ და ვაძლევ შეკვეთას: დასწეროს მემუარები.

— ვისთვის იქნება ეგ საინტერესო? რა იყო ისეთი ჩემი ცხოვრება? ჩემს თავზე ვილაპარაკო? ეს ხომ ტრაბახი გამოვა...

ვახსენებ რამდენიმე თვალსაჩინო ფაქტს მისი წარსულიდან.

— მასე რომ გავყვეთ, ყოველ ადამიანის ცხოვრება საინტერესოა და ყურადღების ღირსი! — ჯიუტობს დავითი. — რამდენ კაცს ჩემზე უფრო საინტერესო წარსული ჰქონია!..

ამაზე ვეთანხმები და მაინც ვთხოვ დასწეროს. უკანასკნელად ვცდილობ დავითანხმო და ვეუბნები:

— შენ მოვალე ხარ დავიწყებას არ მიეცეს ისინი, ვისაც შენსავით მხატვრული ნაშრომები არ დაუტოვებია, მაგრამ

რომელთა ცხოვრება იმის ღირსია, რომ დავიწყებული არ იქნენ!

მეთანხმება.

— იცოცხლე, ხალხი იყო... ჰაი, ბეჩა, რა ხალხი იყო!

იმედი მეძლევა. თუმცა ისიც ვიცი — მრავალი დღე გაივლის, სანამ დავრწმუნდებოდე, რომ მემუარებს შეუდგება. ბოლოს და ბოლოს უნდა გავანთავისუფლო, უნდა განვტვირთო წარსულიდან, მოგონებებიდან. ისინი მომწიფდნენ და აწვალდნენ. ეს ტვირთი უნდა ჩამოიხსნას. ამას მხოლოდ დაწერა უშველის.

სოფლიდან დავბრუნდი არა სავსებით დაჯერებული, რომ წერას დაიწყებდა.

პირველსავე ბარათში, რომელიც მისგან მივიღე, მწერდა: დაიწყებს მუშაობას, თუ დარწმუნდა, რომ მემუარებს საზოგადოებრივი და ლიტერატურული მნიშვნელობა ექნება.

წერილის მიღების დღეს ფული მქონდა. ვიცოდი, სოფელში ფული სჭიროდათ. მეც არა ნაკლებათ, მაგრამ მაინც გავუგზავნე. თან ვწერდი, თითქო ამას „მნათობი“ უგზავნიდა ავანსათ განზრახულ მემუარებში.

ერთი კვირის შემდეგ დავითი თბილისში ჩამოვიდა და ჟურნალისტვის გადასაცემად მემუარების დასაწყისი ჩამოიტანა.

— ნამუსზე შემადგეთ, რაღა უნდა მექნა. ფულმა კი სულზე მოგვისწრო... ეს სულ შენი ხრიკებია! — მეუბნება სიცილით — ახირებული ჩაცივება იცი, სერგო ჩემო! აჰა, მოგიტანე... მაგრამ ერთის პირობით: გადაიკითხე და მითხარი — ივარგებს ასე, თუ არა?

რად სჭირია დავით კლდიაშვილს ჩემი დასტური!

წავიკითხე და დავრწმუნდი — არ შევმცდარვარ „ახირებული ჩაცივებით“. დავითმა უბრალო მემუარები კი არა, თავისი საუკეთესო მოთხრობების თანაბარი დასწერა.

*

— ლა ლა ლა ლა...!

დავითი რაღაც ჰანგს იხსენებს.

— რა მშვენიერებაა! ზომ გახსოვს ეს ადგილი კარმენიდან? —
თურმე კარმენიდან მღერის. სმენა კარგი მაქვს, მაგრამ
ღავითის ნამღერიდან ვერ მივხვდი რა ადგილია. ყოველ
შემთხვევაში კარმენი აქ არ ისმის. რა უყოთ მერე! მთავარია
ის, რომ თითონ გესმოდეს ჰანგი, შენში მღეროდეს ის.

უცბათ ღავითის ღრმა ამოოხვრა მესმის.

— საბრალო ბიჭე! ჩემო ბიჭე! ასეთ დიდებულ კაცს თა-
ვი მოგაკვლევინ. ყრუ იყო ხალხი თუ? ლა ლა ლა ლა...
რა მშვენიერებაა!

მე რვა წლის ვიყავი, ჩემი ძმა სიმონი შეიღის, როცა მამამ
პირველად ოპერაზე წაგვიყვანა. ბათუმში იტალიელთა ოპე-
რა იყო ჩამოსული.

თითქმის ყველა ოპერა მოგვასმენია. სევილიელ დალაქზე
წასვლა მეორეთ მოვითხოვეთ. ღონ-ბაზილიოთი ალტალებუ-
ლი ვიყავით. შინ მამას ვაიძულებდით წარმოედგინა კალთებ-
აქცილი ღონ-ბაზილიოს გაქცევა ოთახიდან.

მამას ყოველთვის ხალისით მიეყავდით თეატრში.

ჩვენზე უფრო მგონი თითონ უხაროდა.

ეს ალტალება ოპერით, საერთოდ მუსიკით, ბოლომდის
შერჩა.

თბილისის სახელმწიფო ოპერაში, განათლების კომისარია-
ტის ლოჯაში, ღავითს თავისი ადგილი ჰქონდა. თბილისში
ყოფნისას თითქმის ყოველ ღამეს ოპერაში იყო. პარტერს
მისი თეთრი თავი იწყებდა. სავარძელში ჩამჯდარი წინ ჯოხს
დაიბიჯებს, ჯოხზე ქუდს ჩამოაცემეს, გადასწევს თავს და
თითქო შელოცვლი უსმენს.

*

1927 წ. ზაფხული ბორჯომის სანატორიუმში გაატარა.

ექიმები საყვედურს ამბობდნ ღავითზე:

— რეჟიმს არ იცავს. იმის მაგიერ, რომ ღროით დაიძინოს,
კონცერტებზე ღამეებს ათენებს. ვერაფრით გავაჩერეთ!

— ახირებული ხალხია! — პირიქით ექიმებზე საყვედურობ-
და ჩემთან — პარკში ჩინებული კონცერტებია, მე კი ძილს
მაიძულებენ. რა დამაძინებს!

პარკის კონცერტები უფრო იმიტომ არ ასვენებს, რომ მას ახალგაზრდობა მართავს. დღით სასეირნოთ გამოსული რამდენჯერმე გაჩერდება აფიშის წინ და გვარებს კითხულობს.

— სულ ჩვენი ახალგაზრდობაა! ტუსკია, კილაძე... აგერ კიდევ ქუმსიაშვილი, ანდლულაძე, ნინო თოიძე... სულ მალე ქართული საოპერო თეატრი გვექნება!

საღამოთი კონცერტზე პირველთაგანი მიდის.

— რა საიმედო ძალა გვყავს!—ბრუნდება აღტაცებული.

სანატორიუმში მისვლისას მორიგე ექიმი საყვედურით ხვდება:

— არ ზრუნავთ თქვენ თავზე. ასე არ შეიძლება, ბატონო დავით. თავს უნდა გაუფრთხილდეთ!

— რა ვქნა, შენი ქირიმე!—ბოდიშით უცინის დავითი.—თუ დამაბამთ, თორემ ისე ვერ გავჩერდები!

*

აფთიაქიდან რამდენიმე შუშა წამალი მოგვაქვს.

— ეს წამალი ორჯერ დღეში—დილას და საღამოს. ეს—თითო სუფრის კოვზი ყოველ ორ საათში. ეს კიდევ... დავითი იცინის.

— მერე და ვინ უნდა დალიოს ეგ? ჩემი კარგათ ყოფნა გინდათ? ჰო და, აბა, ერთი ის მიკიფონი მორთეთ და დაუკარით რამე!

წამლები დაუღეველი რჩება. სამაგიეროდ მიკიფონი მუშაობს. დავითს შეუძლია მთელი დღე მუსიკას უსმინოს. დახუჭავს თვალებს და უსმენს.

ეს პატარა მიკიფონი ხშირად პირდაპირ სასწაულს ახდენს. როგორც კი ტკივილები მოერევა და შეაწუხებს, მოკრთავთ მანქანას. დავუკრავთ დავითის რომელიმე საყვარელ ჰანგს და სულ მალე მამა არა თუ წყნარდება, იძლევა შეკვეთას რა დავუკრათ.

თბილისელ მეზობლებს ბინაში, ალბათ, ხშირად გაბრაზებით გაუღვიძიათ, როცა ნაშუაღამევს ფირფიტას ხმამაღალი ყვირილი გაუგონიათ.

ამ დროს ჩვენ დავითს ემკურნალობდით, ტკივილებს მუ-
სიკით ვუყუჩებდით და ვაძინებდით.

*

ვასილ ბარნოვს მამა სიმონეთში ეპატიჟება. ვასილს შორი
გზა, საერთოდ მგზავრობა აშინებს.

— იქნება შევძლო... ვნახოთ!— შეპირებას ვერ ბედავს
ვასილი.

— ეგ უკვე უარია, ჩემო ვასილ. უსათუოდ ჩამოდი. მგზავ-
რობის ნუ გეშინია. თბილისიდან სვირამდე მატარებელი მხო-
ლოდ რვა საათს უნდება. სვირში ცხენს დაგახვედრებ, გინდა
ურემს. სადგურიდან სოფლამდე სულ რაღაც ათი ვერსია და..
ვერც გაიგებ ისე ამოხვალ. ჩვენი იმერეთიც ნახე! ხან სო-
ფელში ვიაროთ, ხან ბალკონზე დევისვენოთ. ჩემი ბალკონი-
დან ისეთი სურათი იშლება, რომ თვალს მოგჭრის სილა-
მაზე...

— ჩემი მოხუცი თვალებით?— იღიმება ბარნოვი.

— დეინახავ, უსათუოდ დეინახავ, სიმონეთი შორს შეგა-
ხედვიებს. არ შეიძლება არ დეინახო. ისეთი მთები, ისეთი
ადგილები მოსჩანს!.. შეუძლებელია ვერ დეინახო!

*

ორი ღრმად მოხუცი მწერალი, დავითი და ბარნოვი, რუს-
თაველის პროსპექტზე ხშირად ხვდებიან ერთმანეთს. მიაბი-
ჯებენ ისე, თითქო ერთმანეთს შევლიან. ტანმორჩილი დავი-
თი მკლავში ჩააფრინდება ვასილს, თითქო ჩამოეკიდა ზედ
და თითქო კიდევ ეხმარება ნაბიჯის გადადგმაში ფრთხილად
მიმავალ ვასილს.

დავითი ყოველთვის შეძახილით მიეგებება. ვასილის სიხა-
რული ჩუმია. ოდნავ ასწევს ცილინდრს და გაუღიმებს და-
სიზმრული თვალებით. ის თითქო სულ წარსულშია. ზმაც
ისეთი აქვს, თითქო შორიდან ლაპარაკობდეს.

დავითსა და ვასილს ერთმანეთთან ყოფნა და საუბარი უყ-

ვართ, მაგრამ კიდევ უფრო ახალგაზრდებში ჩარევა. ოპერის პირდაპირ სახელგამის წინ დღით ყოველთვის თავმოყრილი არიან მწერლები. ვასილს უფრო განმარტოებით საუბარი უყვარს. თითქო საიდუმლოს განდობდეს. დავითი სხვაა. დავითი მწერლების წრეში შეიჭრება, მისვლისთანავე ჩაერევა ლაპარაკში, ერთ წუთში გადაშლის გულს და თითონაც გადაშლევინებს სხვებს. სირცხვილიცაა მასთან ითაღლითო... დავითის მოტყუება სულ ადვილია—თითონ რომ ტყუილი არასოდეს უთქვამს, სიცრუე არც სხვისაგან წარმოუდგენია.

ბოლო ხანებში, როცა დავითი სოფელში იყო მწოლიარე, ვასილ ბარნოვი თბილისში მარტო დადიოდა. შემხვედბა და აუცილებლად გამაჩერებს. დავითის ამბავს მეკითხება.

— ცუდათ არის, ბატონო, სულ წევს...

— მისწერე ჩემგან სალამი!—ნაღვლიანად იტყვის და გზას განაგრძობს.

დამშვიდობებისას ბარნოვი ხელს ღონივრად ჩამომართმევს. ასე მგონია: ეშინია, რომ მასზე ახალგაზრდა დავითი ლოგინად ჩავარდა, ხელის ჩამორთმევით ძალას ისინჯავს და თავს ინუგეშებს:

— მე კი ჯერ ღონივრად ვარ!

VI

1908 წლამდე ბათუმში ეცხოვრობდით ქალაქის იმ ნაწილში, რომელსაც გოროდოკი ერქვა. აქ ჯარის ნაწილი იდგა. ბინა გვექონდა აფიცრების საცხოვრებელ დიდ სახლში. უზარმაზარ ტერიტორიას, რომელიც ეკავა ყაზარმებს, შტაბს, ცეიხგაუზებს, აფიცრების საცხოვრებელ სახლს—გარშემო უვლიდა ბეტონის კედელი. კედლის გადაღმა ღრმა არხი იყო. კედელს ორ ადგილას ჰქონდა კარები—ერთი გასასვლელი გოროდოკისკენ, მეორე ბარცხანისკენ. ორივეს ჯარისკაცები იცავდნენ. ძნელი იყო როგორც შემოსვლა, ასე გასვლა. აფიცრების საცხოვრებელ სახლის პირდაპირ, კედლის გადაღმა, ნობელის ქარხნის ვეებერთელა ნავთის ჩასახმელი რეზერვუარები იდგა. ქარხნიდან დილით საყვირის

ხმა გვესმოდა. აივნიდან ვხედავდით როგორ დადიოდნენ და მუშაობდნენ შავხალათიანი მუშები. ორი სხვადასხვა სამყარო იდგა ერთი-მეორის პირდაპირ, ორი დაუნდობელი მტერი. მაღალი იყო კედელი და არხი ღრმა, მაგრამ თურმე გაუვალი არ ყოფილა. 1903 წ. როცა ბარცხანაში სროლა იყო, კედლიდან გადმოიპარნენ მუშები და დავითისაგან ტყვიები წაიღეს.

ჩვენი ბიძე, სადაც მხოლოდ არასამხედრო პირები იკრიბებოდნენ, ადამიკების თვალში საშიში ბინა იყო. კვირაში ერთი საღამო ჩვენი სადარბაზო და სასადილო ოთახი ახმაურებული იყო ქალაქიდან მოსული მოქალაქეებით. მრავალი მათგანის სახე, ხმა, სიარული, მამას მიგებება ზოგიერთისადმი, მეხსიერებამ კარგად შეინახა. რაც მეტი იყო სტუმარი, უფრო მიხაროდა: რაც მეტი იყო სტუმარი—გასახდელ დერეფანში შავ მაგიდაზე მეტი კატელოკი ეწყო. რიგრიგობით ვიზომავდი მათ თავზე. როგორც ჯარისკაცებს ვამწყრივებდი. ვცდილობდი ერთმანეთზე შემეხოხოლიკებია და ასე ვერთობოდი იმ დრომდღი, სანამ ჩემი ცელქობა ყურადღებას მიიქცევდა.

სერთუკიანი მოქალაქენი, ალბათ, დიდხანს რჩებოდნენ ჩვენსას. როცა დედას დასაძინებლად მივყავდი, იმათი ხმა ძალში თან მიმყვებოდა.

ხშირად დაძინების დროსთვის გადამიცილებია. სავარძელში მოკალათებულს ძილი მეკიდება, მაგრამ ვჯიუტობ, არ მივდივარ და, თუმცა უფროსების საუბარში მრავალი არაფერი მესმის, მაინც მინდა ვუსმინო მათ. ყველაზე უფრო მიყვარდა სათვალეებიანი სტუმარი. ლაპარაკობს ყოველთვის გაცხარებით, მოუსვენარია, ერთ წუთში სამ ადგილს ინაცვლებს, ჩქარი სიარულის დროს კოჭლობს. გვიან, სულ რამდენიმე წლის წინათ, როცა მამასთან ბავშვობის ბათუმს ვიხსენებდი, გავიგე რომ ის კაცი პოეტი გრიგოლ ვოლსკი იყო.

ბავშვი ვიყავი, მაგრამ ვგრძნობდი, რომ მე სხვა ვიყავი, აფიკრის შვილები კი, რომლებთანაც დღისით ვთამაშობდი, სხვაა იყვენ. რატომღაც მათზე უპირატესობას ვგრძნობდი. მაგრამ მათ ბელს მაინც შევნატროდი. როგორც კი 9—10

წლისანი შეიქნებოდენ, თითქმის ყველას კორპუსში სასწავ-
ლებლად გზავნიდენ. მე და ჩემი ძმა სიმონი ბევრს ვთხოვ-
დით მამას და დედას კორპუსში გავეშვიოთ. გვიყვარდა კადე-
ტების ფორმა, პაგონები, მაგრამ მშობლები პასუხად მხო-
ლოდ დაგვცინოდენ. როცა თხოვნით თავს მოვაბეზრებდით,
კადეტობის სურვილს დაგვაფიწყებდნენ იმით, რომ და-
გვაჯენდენ და ჩვეულებრივზე მეტ ხანს გვიკითხავდენ „ბი-
ძია თომას ქოხს“, მოთხრობებს „ჯეჯილიდან“, „იავნანამ
რა ქნა“ და სხვა და სხვა.

აფიცრებიდან ერთი თუ ორი კაცი დაუახლოვდა მამას.
დანარჩენები უფრთხოდენ. დედასაც აფიცრების ცოლებში
ერთი თუ ორი მეგობარი ჰყავდა. სხვა ცოლები დავითის
ცოლს უფრთხოდენ.

აფიცერთა საკრებულოში წელიწადში ორჯერ-სამჯერ
დიდი საღამო იმართებოდა. საკრებულო იყო ზღვის პირად,
საპატიმრო ციხის გვერდით. შუაში ციხე, მარჯვნივ—ვაჟე-
ბის გიმნაზია, მარცხნივ—ტბასა და ზღვას შუა საკრებულო
იონიური სვეტებით. საკრებულოსა და საპატიმროს შორის
მანძილი 100 ნაბიჯიც არ იქნებოდა. ახლა, იმ ადგილზე, სა-
დაც საკრებულო იყო, ძლივსაა ჩანს შენობის ნანგრევი.
მოვარდნილმა ზღვამ, მგონი მსოფლიო ომის დროს, წალეკა
რკინა-ბეტონით აგებული სახლი.

საღამოებზე ბავშვებიც მივყავდით. ჯერ ბავშვებს გვარ-
თობენ კონცერტით, ცეკვით, საჩუქრებს გვირიგებენ და
შემდეგ „დენშჩიკებს“ შინ მივყავართ. ბავშვების წასვლისას
მუსიკა უკრავს გამოსათხოვარ მარშს. რჩებიან უფროსები.
იდგმება ჯერ ვოდევილი. შემდეგ ცეკვა და ბოლოს ვახშამი.
მოზრდილ გიმნაზიელებს გვაძლევენ უფლებას ვუყუროთ
ვოდევილს და დიდების ცეკვას. ვახშამზე კი, თუმცა ძალიან
გვინდა, არ გვტოვებენ.

ვოდევილებში ახალგაზრდა ოფიცრები თამაშობენ. ალბათ
უნიჭო არტისტები იყვენ, რადგან არ მახსოვს გამცინებოდა.
შეიძლება ბავშვს არ შესმოდა, მაგრამ დიდებიც ისე იჯდენ,
როგორც მოსაწყენ მოხსენებაზე. ხანდახან შუა ვოდევილის
დროს უეცრად დარბაზში შემოვიდოდა დაგვიანებით მოსუ-

ლი ბატალიონის უფროსი. ალბათ განზრახ აგვიანებდა. კარებში პოლკოვნიკის გამოჩენისას ორკესტრი საოცარი ხმაურით უკრავდა მარშს, დარბაზში მყოფი ოფიცრობა ფეხზე დგებოდა, ვოდვეილის თამაში წყდებოდა და „არტისტებიც“ გაქიმული იდგენ იმ დრომდე, სანამ უფროსი დაჯდებოდა და ნიშანს მისცემდნო. ამ შემთხვევაში მე მახსოვს პოლკოვნიკი მერტენგერნი. მისი პორტრეტი დასტოვა დავითმა თავის მემუარებში. მე მხოლოდ დავუმატებ: მერტენგერნი მე და ჩემ ძმაზე ამბობდა: — ყაჩაღის შვილები იქნებიანო.

როცა კი საკრებულოს საღამოებზე დედაჩემი ყოფილა, ცეკვა ხშირად მას გაუხსნია. ცეკვის გამხსნელი, პირველი ჩამომვლელი, თუ კარგი მოცეკვავე არაა, ისე ვერ გაბედავს ჩამოვლას. როცა მრავალი ტრიალებს, მაშინ მოცეკვავს თვალს ვერ აღევნებ, დეფექტებს ვერ ამჩნევ. მაგრამ ვერ გაბედავ ცეკვას, როცა მრავალი თვალი შენ ერთს გიცქერის და გაკრიტიკებს თუ როგორ მისრიალებს ფეხი, როგორ გიჭირავს ტანი, ლამაზათ დევს თუ არა ხელი ვაჟის მკლავზე. ყველამ იცის, რომ „მარია პავლოვნა“ ცოცხალი ბუნების ქალია, და რაც ამ შემთხვევაში მთავარია, ვალსის საუკეთესო მოცეკვავეა, ცეკვის განყოფილება კი ვალსით უნდა გაიხსნას. მაგრამ აქ, ოფიცერთა საკრებულოში, ოფიცერთა ცოლებს შორის, ის გულგრილად დადის. ჩაცმულია სადათ და მოხდენილად. ახალგაზრდა ლამაზ სახეს საოცრად უხდება შევერცხლილი თმა, თითქო პარიკი ჰქონდეს, როგორც მეფრამეტე საუკუნის მანდილოსნებმა იცოდენ. ყველასთან თავაზიანია და თავი უჭირავს ისე, რომ ფამილარობას ვერავეინ ჰკადრებს. მარია პავლოვნას იმიტომ კი არ თხოვენ გახსნას ცეკვა, რომ მას განსაკუთრებული პატივისცემით ეპყრობოდენ—პირიქით, დავით კლდიაშვილის, ამ ფრიად საექვო ოფიცერის ცოლს სხვა შემთხვევაში კიდევ უფროთხიან,—მიზეზი ისაა, რომ მას ხედავენ დარბაზში მყოფი ქალები და ვერ ბედავენ. მაგრამ მხოლოდ ერთხელ ჩამოუვლის დედა და მეტს აღარ ცეკვავს. დარბაზს პირველი გასთელავს და შემდეგ სატკეპნად სხვებს დაუტოვებს.

დედა წარბშეუხრელად იტანდა ყოველგვარ გასაჭირს. დედა
ვითის ოჯახს თავიდანვე ნერვიულ პირობებში უხდებოდა
ცხოვრება. საზოგადოებრივ მუშაობაში ჩაბმულ, დაუღეგარ
დავითს ყოველ წუთს ხიფათი მოელის: დედა რეაქციონერ
გაზეთის რედაქტორთან, გადასახლება დიშლაგარში, დევნა,
ომში გაწვევა. ამასთანავე დავითის უცნაურობანი და კაპრი-
ზები, კაპრიზი კი დავითს უამრავი აქვს. მაგრამ მარიამმა
იცის ქმრის ფასი და უსაყვედუროთ იტანს ყველაფერს.

ახალგაზრდობის ენერგია დედას არც ხანში შესვლისას
დაჰკარგვია. როცა სოფელში საცხოვრებლად გადავიდნენ,
სოფელში სახლი გაჩანაგებული იყო. სულ მალე დედამ
ოჯახი ფეხზე წამოაყენა. პირველ ხანებში დავითი სოფელ-
მა დააფრთხო და გაქცევას აპირებდა. საოჯახო საქმეში, კე-
თილმოწყობაში ის უმწეო იყო. ხოლო როცა მდგომარეობა
გამოსწორდა, ქალაქს სოფელი არჩია.

— უცნოური ქალია დედაშენი, — მეუბნება დავითი, — ყვე-
ლაფერი მომწონს მისი ერთის გარდა — მუდამ ახალი გეგმები
უტრიალებს თავში, სულ რაღაც იდეები აქვს, რაღაც ცვლი-
ლებებს აპირებს აქ. მგონი შენც მისი მომხრე ხარ. რაც გინ-
დათ ის პქენით, ოღონდ სახლი და ეზო უცვლელად დამი-
ტოვეთ. როგორც არის, ისე იყოს. აი, იმ ბრეკზე, ქუხნასთან
რომ ორი დიდი ქვაა, იქ დედაჩემს — ჰაი ბეჩა რა ქალი
იყო! — და დათიკა გიორგაძეს უყვარდათ ჯდომა. თითქმის
ყოველ საღამოს მოდიოდა დათიკა... რა კაცი იყო! რა ჯობ-
და მათი საუბრის მოსმენას! იმ კოპიტთან სიმონა აშოლტიამ
იცოდა ცხენის მიბმა. ეზოს ბოლოში ნიგეზის ხე ირაკლის
დარგულია. საწყალი ირაკლია, რა ბიჭი შეიწირა ომმა ასე
უნამუსოთ!.. ძელქვას ძირში ერთხელ ბავშვებმა ორმო ამოვ-
თხარეთ და წვიმის წყალი ჩავაგუბეთ. ვენახის ზევით სერზე
წინად მეტი ხე იყო. ნამდვილი ტყე იყო. გათლილ ქვასთან
რომ კვინცხა იყო, ხომ გახსოვს? ბავშობაში იმ ხეს ციყვივით
ვევლებოდი... რა უცბად გაიარა დრომ. თითქო ერთი წაძი-
ნების ამბავი იყო. სანამ ცოცხალი ვარ, იყოს ყველაფერი
ისე, როგორც არის. ნუ შეცვლით, ნუ ჩაიდენთ ბარბარო-
სობას!

დაუნაგრებულ ცხენებს სვირის სადგურისკენ მივაჩქარებ.

როცა სოფლიდან გამოვდიოდი, დავითი ადელევებული დავტოვე. ღამით ცუდათ ეძინა გახარებულს მოლოდინში, რომ ხვალ მის სანახავად მწერლები მოდიოდნენ.

ადრე ამდგარს, უძილობით გაბრუებულს, მესმის როგორ ესაყვედურება დავითი დედაჩემს:

— როგორ შეიძლება სერგოს მიანდო სვირში სტუმრების დახვედრა! თბილისიდან გათენებისას ჩამოვიდოდნენ. საცაა გათენდება, სერგო კი, ალბათ, შუა ძილშია. რომელი საათია? ოთხი? ხომ ვთქვი მე.—ისინი იქ იცდიან, აქ კი უღარ-დეღად სძინავთ. რას გავს ეს! რას გავს ეს!

თენდება. მთებზე ნისლი დაწოლილა. თქორავს.

— ჩამოვიდოდნენ?—ეჭვი მიპყრობს.

თბილისიდან წამოსასვლელად ერთი დიდი სიძნელის გადალახვა იყო საჭირო: სადგურზე დროით მისვლა. მწერლები ასეთ უბრალო საქმეში უიმედო ხალხია. ვერაფერს იზამ—უდისციპლინო ბუნებაა.

როცა სვირის სადგურს მივუახლოვედი, წვიმა დაიწყო. ნელი და წვრილი.

თითქმის ყველა, ვისაც ველოდი, ენახე:—შალვა დადიანი, შალვა აფხაიძე, დავით სულიაშვილი, ივ. ყიფიანი, სანდრო შანშიაშვილი, გიორგი ლეონიძე.

ცხენოსნები გზას სოფლისკენ მზიარულად გავუდგეით. უფრო გაბედულებმა მდინარე ყვირილა ცხენით გადაიარეს, სხვები ბორანიტ გავიდნენ.

როცა ხეობა მოთავდა, უცბად დაიწყო სოფლის ეზოები და ორღობე მორთული ბროწეულის ბუჩქებით, მაღალი ძელქვებით. მუხნარით და კაკლის ხეებით დაჩრდილულ ეზოში იმერული ხის ოდეები ჩაბუდრებულა. გზაზე მიმავალი ბავშვი, ცხენების თქარუნით დამფრთხალი, ტირილით მირბის თავის ეზოსკენ. როცა ეზოს მიაღწევს, უცბად მშვიდდება, შესკუბდება ყორეზე და უკვე თამამად და გაკვირვებით უცქერის ქალაქურად ჩაცმულ მხედრებს.

დავითი მწოლიარე დაგვხვდა. ველოდი რომ ასე იქნებო-

და. წინა დღის მღელვარებას, დიდ სიხარულს არ შეიძლება
ბოდა რეაქცია არ მოყოლოდა. ლოგინში მწოლიარე სტირო-
და, როცა სტუმრები სიყვარულით შემოეხვიენ.

არავის ჰქონდა იმედი, რომ დავითს ამდგარს ნახავდა. მაგ-
რამ სადილის დროს, როგორც კი მოესმა სიტყვები, ლექსე-
ბი, ხმაური, სძლია სისუსტეს და გამოვიდა.

ხშირად უგრძვნია დავითს მეგობრების ალერსი, მაგრამ
ამ დღეს კიდევ სხვანაირად ბედნიერი იყო. ამ დღეს ერთხელ
კიდევ ძლიერად იგრძნო ის უდიდესი სიყვარული, რომლი-
თაც მისი სიცოცხლის დასასრული გვირგვინდებოდა. მეორე
დღეს, როცა მწერლები თბილისში დაბრუნდნენ. დავითი
იგონებდა მათ და მეუბნებოდა:

— სიხარული მიეცა მაგათ. გამამხნევეს, ძალა მომცეს.
მოვდივარ თბილისში, იუბილევ რომ არ იყოს—მოვდივარ.
დიდი სიყვარული კი ჰქონიათ ჩემი! თუმცა ეს ერთგვარად
კიდევ მაღონებს. ეს მე მრავალ რამეს მავალებს, მე კი აღა-
რაფერი შემიძლია...

სადილმა ზემის ხასიათი მიიღო, როცა მოვიდა ადგილობ-
რივ მასწავლებელთა დელეგაცია და კოლმეურნეობის წარ-
მომადგენელი დიდი ხის ტოტით, რომელზედაც თეთრი ბალი
ესხა. სიმღერაში ყველას სჯობნის ორი მოხუცი შავ ჩოხა-
ში—გიორგი გიორგაძე და სოლომონ ფანჩულიძე. დავითს
უხარია, რომ მწერლებზე ამ მისმა მოხუცმა მეგობრებმა
ისეთი შთაბეჭდილება მოახდინეს, როგორსაც ელოდა. სა-
დილზე განსაკუთრებით გამხიარულებულია ერთი მოხუცი
მეზობელი, ოდესღაც გადაქაჩული აზნაური. ისეთი შთაბეჭ-
დილებაა მისგან, თითქო კირილე მიმინეიშვილი მოხუცდა.
ხარბად სვამს ღვინოს, ოხუნჯობს. ამ კაცს ბოლომდი დასცი-
ნის ბედი: სამანიშვილს და მორბელაძის ავტორმა მას გაბი-
თურება უწინასწარმეტყველა. როსტომ მანველიძის მხატვა-
რი—მტერია მისი. ორმოცი წლის წინათ სიკვდილი დასჩხავ-
ლა. ამ მხატვართან ახალი თაობა მოდის გამარჯვების მოსა-
ლოცად, გასამხნევებლად და იუბილეზე წასაყვანად, ეს მო-
ხუცი სტუმარი-აზნაური კი დავით კლდიაშვილის სადღეგრ-
ძელოს სვამს და ეუბნება:

— იცოცხლე, ჩვენო დავით. ჭეშმარიტათ ჩვენი სოფლის
სიამაყე ბძანდები. შენი ჭკუით და კალმით საუკუნოთ გვასა-
ხელე. შენი მოწყალება ნუ მოგვაკლოს ღმერთმა!

როცა დადლილი მამა თავის ოთახში შევიყვანე, მეუბნება:
— ნუ იტყვი რომ სუსტად ვარ. მომირიდებენ. არ მაწუ-
ხებს ხმაური. პირიქით.

დაიძინა. როცა მის ოთახში ისევ შევედი, გაღვიძებული
ვნახე. გაკვირვებით შემომხედა.

— ეს რაღა ამბავია? ვინ მღერის იქ?

მხოლოდ ახლა მივაქციეთ ყურადღება. სახლის გვერდით
სამზარეულოს მხრიდან ხმაარეული, მაღალი სიმღერა მოის-
მის. იქაც ლხინი ყოფილა. ლხინი სამზარეულოში გაჩაღე-
ბულა.

დილით რამდენიმე მეზობელი მოვიდა დედასთან:

— ჩვენც გვინდა დავითს პატივი ვცეთ. რაშიც გინდა, მო-
გვიხმარიე. შენ ნურაფერზე შეწუხდები,—რასაც გვეტყვი,
გავაკეთებთ. სიმონეთს არ შევარცხვენთ!

დამხმარენი საჭიროზე სამჯერ მეტნი აღმოჩნდნენ. სადილ-
ზე ისინიც მოვიწვიეთ, მაგრამ არ მოვიდნენ. სამზარეულოში
დარჩნენ და თავის თავს გაუმასპინძლდნენ. შუალამე დიდი-
ხნის გადასულია, სტუმრები დასაძინებლად მილაგდნენ, სამ-
ზარეულოში კი ისევ სმა და ლხინია.

მეორე დილა მზიანი გათენდა. ამ დღეს მწერლები ჯერ
„ფალსტაფის“ და შემდეგ მასწავლებელთა სტუმრები იყვნენ.
ლამით კი რომლის საოცარ სიბნელეს ორლობეში ოღნავ
ანათებდა კვარი და ქრაქები, ისინი, რომლებმაც ამ დილი-
დან მზე დაუტოვეს დავითს ეზოში და გულში, ისევ სვირის
სადგურისკენ დაბრუნდნენ.

დავითი გარდაიცვალა 1931 წ. 24 აპრილს, დღის 12 საათზე.

ამ დღეს თბილისიდან სიმონეთში ჩავედი მის სანახავად. სვირში ცხენი დავიჭირავე და სოფლის გზას გაუდექი. მზიანი დღეა. იმერეთი მწვანით შემოსილა.

ავადმყოფი მამა სამი თვეა არ მინახავს. მიმაქვს მისთვის ტკბილეული და ზოგი სხვა, რაც ვიცი უყვარს. ცხენზე ჩემი რვა წლის გოგონა, მელიტა ზის. მე ქვეითათ ვარ. მელიტა და დედაჩემი მეგობრები არიან. ბავშვს მიუხარია, რომ მალე ბებიას ნახავს. თბილისიდან მატარებელმა დაღალა, მაგრამ მაინც მხიარულია. ცხენი მშვიდია და არ მეშინია. გლახაკ ცხენს ბავშვიც გაუთამამდა. წარამარა შოლტავს. მე და მელიტა კარგ გუნებაზე ვართ. ორი საათის გზა და უკვე შინ ვიქნებით. დღეს არ მიგველიან. რა გაუხარდებათ ჩვენი ნახვა! მივდივართ და მიგვიხარია. მელიტა რომელიღაც სიმღერას მასწავლის. პირველად ჰანგი შემეშალა. ამაზე ბავშვი ბევრს იცინის და მაიძულებს გავიმეორო. ახლა უკვე განზრახ ვამახინჯებ ჰანგს. ჩემს უშნო სიმღერაზე ბავშვი იცინის ისე გულიანად, რომ მეც მეცინება.

სიმშვიდე და სიამეა გულში. გარშემო—გაზაფხულში გახვეული იმერეთი, მზე, დაჩრდილული ორლობები.

— გაიმეორე! — არ მეშვება ბავშვი.

ჰანგი უკვე ზუსტად ვიცი, მაგრამ სწორად რატომ ვთქვა, თუ კი მისი დამახინჯებით შემიძლია ბავშვს სიხარული მივცე!

გზის ნახევარი გავიარეთ. უკან დაგვრჩა ყვირილას ხეობა, ჩქარი ძერული, მიწაწითელი ეწერი.

სოფლის დასაწყისში ჩემი მამიდაშვილი, ვანო ღვინეფაძე, მხვდება. რატომღაც გაკვირვებით მიცქერის. ორივე თვალის გუგა წითელი აქვს. თითქო დასრესილი. მხვდებოდა წინათ მუდამ მხიარულად და შეძახილით. ახლა თითქო პირს მარილებს. უფრო ბავშვს ეხალისება.

როცა შემხვდა, სადგურისკენ მიდიოდა. ახლა პირი იბრუნა და გამომყვა.

— მამა სუსტათ არის?

— ცუდათაა!—სახეს მარიდებს ვანო.

ჩემი სახლის ეზოს მივუახლოვდით. მელიტას ეჩქარება ბებიას ნახვა და ცხენს შოლტავს. ეზოში არავინ ჩანს. გარშემო სიჩუმეა. უცბად ვანო ხელს მკიდებს. თვალეზზე ცრემლები ერევს.

— დავითი დღეს შეადლისას გარდაიცვალა. გზაში ვერ გითხარი... სადგურზე მივიღოდი შენთვის დეპეშის გამოსაგზავნათ.

აივანზე შევჩოხიანმა მამაკაცმა თავი დაბლა დამიკრა. სასტუმრო დიდ ოთახში არავინაა. სიჩუმეა. დედის ოთახში, სადაც დედას ლოგინზე დამხობილს ვხედავ, მეზობლის ქალები ხმამაღალი ტირილით შემხვდნენ.

გვერდით დავითის ოთახია. ზეწარქვეშ პატარა ტანი უძრავად დევს. დიდხანს ვუცქირე ძვირფას სახეს. როცა თვალებიდან წისლი გადავიდა, სახე გარკვევით მხოლოდ მაშინ გავარჩიე. მეკლარს არ გავდა. სახე რატომღაც ვარდისფერი ჰქონდა და უღიმოდა. უკანასკნელად გაუღიმია და ასე შერჩენოდა. მეცოდებოდა, რომ მხოლოდ ზეწარი ეხურა. მამა სიცივეს ვერ იტანდა. მეგონა ახლაც სციოდა. გვიან შევნიშნე, რომ ზეწრის ზევით მუხლებზე დიდი ქვა დაედგათ. ალბათ იმიტომ, რომ მოკეცილი ფეხები გასწორებოდა. პატარა სხეული ამ სიმძიმის ქვეშ!

ლამით ბუხრის წინ დედა მიამბობს:

— ეს ათი დღეა ცუდათ იყო. ყოველდღე გელოდით, ძალიან გნატრობდა. ამ დღით გვიან გაიღვიძა. დავხედე და არ მომეწონა მისი სახე. აქაურობის აღარ ეცხო რა. ჩაი შევთავაზე. დამთანხმდა. ხელში ძალა აღარ ჰქონდა და კოვზით ჩავაწვეთე. როცა სახეზე მოვუალერსე, ხელზე მაკოცა. იკითხა გარედ მზე იყო თუ არა. მერე დრო იკითხა. საათს დავხედე. თორმეტი იყო. ამ დროს ოღნაე გასაგონი ხმით დამიძახა. მოვბრუნდი, შემომხედა, უკანასკნელად გამიღიმა და გათავდა...

სვირში რომ ცხენის ძებნაში არ შევჩერებულყავ, ცოც-

ხალს მივუსწრებდი. ერთმა თუ ორმა საათმა დაუბრუნებელი წუთი, უკანასკნელი ნახვის საშუალება წამართვა.

მიხურულ კარს იქით მარტოა მამა. ამაღამიდან მისი მართობა იწყება. წევს პატარა დავითი, რომელსაც მუხლები ისე გაღონიერებია, რომ დიდი ქვის სიმძიმეს ვერა გრძნობს. პატარა ოთახში, სადაც დაბლა დაწეული სანათი ბეუტავს, დასრულდა ცხოვრება დავით კლდიაშვილისა, კაცის, რომელსაც გული მეტი ჰქონდა, ვიდრე თითონ იყო.

— მისთვის ასე სჯობდა!—მინდა ვანუგეშო დედა.

ტახტებზე შავებში ჩაცმულ მეზობლის ქალებს სძინავთ. თითქმის ყველა დავითის ნათლულია. ბუხრის სინათლე კედლის სიმაღლეზე დედისა და ჩემ ლანდს ისვრის. ორი ლანდი ერთმანეთს ჩაკვრია.

ლამით რამდენიმეჯერ შევედი დავითის დასახედავით. მაწუხებდა, რომ მუხლებზე ქვა ედვა. ბოლოს ველარ მოვითმინე, ავიღე ქვა და ფანჯრიდან გადავისროლე. მაგრამ რატომღაც ამის შემდეგ ეს ქვა თითქმის კოშმარად გადამეჭვა. ოთახიდან ბუხრის წინ მჯდარი, ცხადია ვხედავდი გარეთ დაგდებულ ქვას,—სად ეგდო, როგორ ეგდო. ავდექი. გარეთ გავედი. ფანჯრის წინ დაგდებული ქვა ავიღე და ყანაში ჩავიტანე. სიმჩატე ვიგრძენი. უკან დავბრუნდი თითქო ვილაცაზე გამარჯვებული. როცა სახლისკენ გავბრუნდი, დავითის ფანჯრიდან სინათლე დავინახე. სოფლის ბნელ ღამეში სახლი თითქო ცოცხალი თვალთ იყურებოდა. ანგარიშმიუცემლად რატომღაც ისევ დავბრუნდი, მოვძებნე იგივე ქვა და სახლისკენ წამოვიღე. ისევ მამას ოთახში შემოვიტანე და კუთხეში ფრთხილად დავდევი. რატომ მაწვალებდა ეს ქვა, არ ვიცი. ის დღესაც შენახული მაქვს.

სიმონეთიდან დავითის ცხედარი 27 აპრილს წამოვასვენეთ. იმ დღით თბილისიდან სოფელში ჩამოვიდა მწერალთა დელეგაცია—გიორგი ლეონიძე, შალვა აფხაიძე, სიმონ წვერაძე.

იმ წუთიდან, როცა კუბოში ჩასვენებული დავითი ეზოში ჩამოიტანეს, მამა, ჩვენ, ოჯახს, აღარ გვეკუთნოდა. ჩვენი იყო დავითი, სანამ სახლიდან გამოიტანდნენ, სანამ წარბშე-

უხრელად ვიტანდით ყველა მის კაპრიზს და ნერვიულობას. ჩვენი იყო სანამ ვზრუნავდით მასზე როგორც ბავშვზე, სანამ რამდენიმე წლის განმავლობაში ავადმყოფს ღამეებს ვუთევდით. ჩვენი იყო კიდევ ამ დილით, როცა კუბოში ვაწვენდით და ყვავილებით ვრთავდით. გამოვიტირეთ მამა კიბის უკანასკნელ საფეხურზე და ჩვენი აღარ იყო იმ წუთიდან, როცა სოფლის ორღობეებით ხალხმა წაიღო მისი კუბო თბილისისკენ მიმავალ მატარებელში მოსათავსებლად. ამიერიდან მისი ჭირისუფალი საქართველო იყო.

1931 წ.

ს ა რ ა ნ ე ზ ი

პ ი ე ს ე ბ ი

ირმის ხევი	83-
პატიოსნება	3.
პატიოსნება	99
უკანასკნელი რაინდი	221

მ ო თ ხ რ ო ბ ე ბ ი

პროვინციის მთვარე	341
მეგობრები	414
ბნელ ღამეში	419
სადღეგრძელო	425
სერაფიტა	428
მტრები	438
პარტიზანები	446
ძველ კოშკში	454
ქალაქი ხევში	460
თქვენი გამარჯვებისა ძმებო	476
მოგონებანი დავითზე	489

რედაქტორი შ. აფხაიძე

უდა მხატვ. ვ. ტოროტაძისა

კორექტორი ნ. კიკვაძე

კონტროლიორ-კორექტორი ი. იორაშაშვილი

ხელმოწერილია დასაბეჭდად 1/X-47 წ. უგ 12628. ტირაჟი 5.000. №გვ.
№ 1394. ანაწყოების ზომა 5¹/₂×9. სასტამბო ფორმათა რაოდენობა 33,75.
ქალაქის ზომა 84×108.

საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოსთან არსებული პოლიგრაფიისა და გამოცემ-
ლობის საქმეთა სამმართველოს ბეჭდვითი სიტყვის კომბინატი. თბილი-
სი, მარჯანიშვილის ქ. № 5.

ზოგიერთი შეჩინებული შეცდომების გასწორება

გვერდი	სტრიქ.		დაბეჭდილია	უნდა იყოს	ვისი მიზეზით
	ხედიდან	კვეთიდან			
47	—	14	გამომიღვა	ამომიღვა	კორექტორის
56	—	13	ად	მზად	სტამბის
57	9	—	ირიქით,	პირიქით,	"
68	2	—	ა	ან-	"
69	—	3	დაფუთული	დაფუთულით	"
89	—	10	ვიქნებ-	ვინებ-	კორექტორის
103	23	—	გექნებაო.	გვექნებაო.	სტამბის
109	3	—	ამოიტანს	ჩამოიტანს	"
110	5	—	როგორ	როგორ	"
128	5	—	როგორაა!	როგორაა?	"
142	8	—	ლ აპირებთ	ხვალ აპირებთ	"
175	10	—	შესწორებს	შესწორებას	კორექტორის
191	—	10	ედავ ?	ხედავ?	სტამბის
194	11	—	ე მთან...	ჩემთან...	"
206	—	6	დო	თ ე დო	"
218	—	1	მომეც	მომეცი	კორექტორის
243	—	12	კარგავთ იმედს.	ნუ კარგავთ იმედს.	სტამბის
270	—	13	ვენ	ჩვენ	"
270	—	5	თეთი	თეთ-	"
270	—	6	მთავრობე	მთავრობები	"
287	3	—	ალაგეიე-	ალაგებენ.	"
305	—	8	მაგის	მაგახე	"
336	5	—	შერავეანდელს	შარავეანდელს	"
337	6	—	რას უსმენთ.	რას უსმენთ,	"
			(გააგდეთ)	გააგდეთ!	
338	6	—	მომზდაო	მომზდარიყო	"
386	15	—	ქალაქ ს	ქალაქის	"
387	—	11	ულრნიდა.	ულრლნიდა.	კორექტორის
412	—	12	ეველო	შეველო	სტამბის
423	6	—	— მადლომა	— მადლობა	კორექტორის
424	—	10	მირ ანის	მირიანის	სტამბის
446	13	—	ბასკაისთან	ბასკაისთან	კორექტორის
460	—	12	ნი ისაც	ნისიასაც	სტამბის
462	—	7	დ ლაპარაჟი	და ლაპარაჟი	"
470	3	—	მიძუნძულდება	მიძუნძულდება	"
476	1	—	თქვენი გამარჯვე-	თქვენი გამარჯვე-	"
			ბისა ძმებო	ბისა, ძმებო	"
477	4	—	მე ადა.	მეცადა.	"
505	4	—	რი	რა	კორექტორის
513	—	1	ხოლმე ჩემს სიმამ-		
			რთან, პავლე მა-		
			ჭავარიანთან, —		
			სწერს და-	ვით კლდიაშვილი.	სტამბის

ფასი 18 ზ. 70 ჯ.

ჟღად 1 ზ. 30 ჯ.

20 მდ5.

ს. კლდიაშვილი

РАССКАЗЫ И ПЬЕСЫ

(На грузинском языке)

Госиздат Грузинской ССР

Тбилиси 1947